

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր․

ՇԱԲԱԹ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 1 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7746 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3557

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՁՄԵՌԸ

★

Միջազգային քաղաքական կեանքն ալ ձմեռ մը վերածուեցաւ :

Երկինքը ամպոտ՝ փոթորկաձայն քամիներով: Օդը սառնաշունչ : Հորիզոնը միշտ մութ :

Եւ թշուառ մարդկութիւն մը որ փրկութեան ելքեր կը փնտռէ, մերթ սպառնալով, մերթ ընկրկելով, բայց խորապէս մտահոգ :

Արտակարգ ալեկոծութեան մը մատնուած են Եւրոպան, Ասիան եւ Ափրիկէն:

Հաստատուն դիրքեր կը ցնցուին: Ամբողջ ժողովուրդներ հրաբուխի վրայ նստած են:

Եւ ամէն օր չարաշուք անակնալ մը, որ աւելի կը լարէ ջիղերը :

Խաբուսիկ հանդարտութենէ մը ետք, ահաւասիկ նոր ջլամարտ մը : Պաղ եւ տաք պատերազմ՝ փոխն ի փոխ, առ այժմ սահմանափակ :

Մարդիկ հրաշքի մը կը սպասեն, «Երրորդ»էն խուսափելու համար :

Այդ անձկութեան մէջ, բարեկամներ եւ դաշնակիցներ անգամ յաճախ իրար չեն հասկնար: Եւ այլ – լեղի խօսքեր կը փոխանակեն :

Բոլորովին պատահմունք չէ, երբ յայտնապէս իրարու կ'ընդհարին ֆրանքեւանգլիական եւ ամերիկեան տեսակէտները:

Արեւմտեան Եւրոպան ունի հիմնական տեսակէտներ որոնք չեն համապատասխաներ ամերիկեան աշխարհավարութեան շահերուն :

Այս պարագան մասնաւորապէս շեշտուեցաւ Միջին Արեւելքի տագնապին առթիւ :

Ֆրանսա եւ Անգլիա դառն յուսախաբութեան մը մատնուեցան, երբ ամերիկեան պատուիրակութիւնը միւս ճակատին կցեց իր քուէն, պահանջելով անգլեւ-ֆրանսական զօրքին անմիջական հեռացումը Եգիպտոսէն :

Փոխադարձ լուսաբանութիւններ տրուեցան: Այզընհաուըր ալ պարտք սեպեց մասնաւոր նամակներ ուղղել: Բայց դառնութիւնը չփարատեցաւ :

Ահա նորէն սեւ – մութ ամպեր կ'երեւան հորիզոնին վրայ, Սուրիոյ եւ Յորդանանի նոր կացութեան հետեւանքով :

Երկուքն ալ յայտնապէս դիրք բռնած են Արեւմուտքի դէմ, իրենց ճակատագիրը կապելով Եգիպտոսի հետ :

Այս «դիրքաւորումը» կրնայ տեղի տալ ծանր բարդութեանց, քանի որ կապ ունի ամբողջ Միջին Արեւելքի ապահովութեան եւ խաղաղութեան հետ :

Առաջին առթիւ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առին Սուրիոյ անմիջական դրացիները, Իրաք եւ Լիբանան:

Շատ աւելի ծանր մտահոգութեան մը մատնուած է միւս անմիջական դրացին, Թուրքիա :

Հեռագիրները կը հաստատեն թէ ստիպողաբար Լոնտոն մեկնած են Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարը եւ ընդհ․ քարտուղարը :

Կը նշանակէ թէ Պաղտատի դաշինքին անդամները ժամանակը եկած կը համարին կարգի հրաւիրելու Սուրիան, որ արդէն դարձած է խարիսխ մը Խ․ Միութեան համար :

Կը թուի թէ Մ․ Նահանգները ուրիշ գաղտնիքներ ալ գիտեն, քանի որ հարկ դատեր են զգուշութեան կոչ մը ուղղել Դամասկոսի կառավարութեան, առանց անգամ յիշելու Պաղտատի դաշինքին :

Արդեօք սովորական ձմեռէ մը աւելի՞ պիտի տեւէ այս դիւանագիտական ձմեռը, որուն ելքը սերտ կապ ունի Միջին Արեւելքի բոլոր ժողովուրդներուն եւ մեր տարագիր բազմութեանց ապահովութեան հետ :

Շ․

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

«ՄԻ ԴՊՉԻՔ ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ԻՐԱՔԻ, ԻՐԱՆԻ ԵՒ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ»

Մ․ Նահանգներու կառավարութիւնը ազդարարեց թէ ծանրագոյն պարագայ մը պիտի նկատէ որեւէ սպառնալիք Թուրքիոյ, Փաքիստանի, Իրաքի եւ Իրանի հողային ամբողջութեան կամ քաղաքական անկախութեան դէմ: Այս ազդարարութիւնն եղաւ իբրեւ հետեւանք սովետական թափանցումին Սուրիոյ մէջ եւ այն սպառնալիքներուն որ կ'ուղղուին Իրաքի դէմ: Արտաքին գործերու նախարարութիւնը հրատարակեց այս յայտարարութիւնը որ նախագահ Այզընհաուըրի հաւանութեան արժանացած է :

Պատասխանատու պաշտօնատարներ կ'ըսեն թէ այս ազդարարութիւնը եղած է հաստատելու համար թէ Մ․ Նահանգները պիտի աջակցին Պաղտատի չորս զինակիցներուն (հինգերորդը Անգլիան է): Բանգէտներ կ'ենթադրեն թէ այս յայտարարութեամբ զգալապէս պիտի բարւոքին անգլեւամերիկեան յարաբերութիւնները, հալեցնելով սառերը : Աւելի լաւատեսներ կը կարծեն թէ Այզընհաուըր պիտի բարեփոխէ իր սառն վերաբերումը Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հանդէպ :

Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սալահ Պիթար յայտարարեց թէ կառավարութիւնը գիտէ որ Թուրքիա, Իրաք եւ Իսրայէլ զինուորներ համախմբած են Սուրիոյ սահմանին վրայ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄՏԱՀՈԳՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Էտհէմ Մենտերէս եւ պաշտօնատար ընդհ․ քարտուղարը Լոնտոն սուրացին կայծակի արագութեամբ, խորհրդակցելու համար Միջին Արեւելքի կացութեան մասին : Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ մեկնեցաւ երէկ: Երեքը միասին միջոցներ պիտի խորհին տագնապը մեղմացնելու համար, մանաւանդ որ Մ․ Նահանգները տակաւին տրամադիր չեն Պաղտատի դաշինքին միանալու :

Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն անակնկալ այցելութիւնն ալ կ'ապացուցանէ թէ Անգարա լուրջ մտահոգութեան մատնուած է Սուրիոյ վերազինման եւ խորհրդային գործակալներու յարաճուն թափանցումին հետեւանքով: Ինչպէս Իրաք, Թուրքիա եւս չուզեր որ խորհրդային յառաջացեալ ամրոց մը հաստատուի իր սահմաններուն վրայ :

Թրքական կառավարութիւնը ինք պաշտօնապէս կը հաստատէ խորհրդային օդանաւերու թռիչքները դէպի հարաւ, իր երկրին վրայէն: Այս պարագան հաստատուած է ռատարի միջոցաւ : Անգարայի ներկայացուցիչները այս մասին պիտի խորհրդակցին, նաեւ, Անգլիոյ պատերազմական նախարարութեան եւ Պ․ Փինոյի հետ :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Սուրիոյ վերազինումը Սովետներու միջոցաւ այնպիսի կէտի մը հասած է որ թէ Իրաք եւ թէ Թուրքիա այլեւս չեն կրնար հանդուրժել եւ ստիպուած են կանխարգել միջոցներ ձեռք առնել: Յորդանանի նոր քաղաքականութիւնն ալ իւղ կը լեցնէ կրակին վրայ: Ինչպէս գիտէք, այդ երկիրը որոշած է խզել Անգլիոյ հետ կնքած դաշինքը եւ արաբական երկիրներէն ստանալ անոր վճարած նպաստը (տարեկան 12 միլիոն ստերլին): Լոնտոնի մէջ երբեք չեն հաւատար թէ արաբական երկիրները պիտի կրնան վճարել այդ գումարը, ուրեմն պիտի դիմեն Խ․ Միութեան: Կարգ մը շրջանակներու մէջ անխուսափելի կը նկատեն զինուորական միջամտութիւն մը՝ Սուրիան սանձելու եւ Յորդանանի ճակատագիրը որոշելու համար: Այդ շրջանակներուն կարծիքով, Իրաք — Անգլիոյ միակ բարեկամը Միջին Արեւելքի մէջ — կրնայ կցել Յորդանանը կամ տեսակ մը գերիշխանութիւն հաստատել անոր վրայ, միեւնոյն ատեն պարտութեան մատնելով սուրիական բանակը՝ սովետական կամաւորներու ժամանումէն առաջ: Այս մասին ալ պիտի խորհրդակցին Թուրքիոյ ներկայացուցիչներուն հետ :

× Պոլսոյ «Միլլիյէթ» լրագիրը կը գրէ թէ Խ․ Միութիւնը կը շարունակէ զէնք ղրկել Սուրիոյ, Սեւ Ծովու ճամբով, ինչ որ կրկնապէս մտահոգութիւն կը պատճառէ :

× Սուրիոյ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը չէ փոխած իր քաղաքականութիւնը եւ միշտ չէզոք պիտի մնայ: Այս առթիւ հրատարակուած յայտարարութիւնը կ'ըսէ. — «Աշխարհակալները քարոզչական պայքար մը կը մղեն Սուրիոյ դէմ, մթնոլորտ ստեղծելու եւ նոր արշաւանքներ կատարելու համար »:

× Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ Պաղտատի դաշինքին չորս իսլամ անդամները, Իրան, Իրաք, Փաքիստան եւ Թուրքիա վճռած են ընդդիմանալ Սուրիոյ նոր վարիչներուն սանձարձակ ազգայնականութեան եւ համայնավարական ձեռնարկներուն: Չորս պետութեանց մէջ բաղդատաբար լաւատես կ'երեւայ Իրան, տեսած ըլլալով ամէն տեսակ հոսանք եւ փորձութիւն, մինչեւ Տօքթ․ Մոսատեղի արկածախնդրութիւնը : Թեհրանի մէջ կը կարծեն թէ Եգիպտոսը եւ Սուրիան ալ կրնան ի վերջոյ սթափիլ, հետեւաբար պէտք չէ պաղարիւնը կորսնցնել :

ԵԹԷ ՇՈՒՏ ՉՊԱՐՊԵՆ, ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Եգիպտոսի նախագահին գլխաւոր խորհրդականը, գնդ․ Ալի Սապրի յայտարարեց թէ խնդրած է Ազգաժողովին ընդհ․ քարտուղարէն պայմանաժամ մը նշանակել անգլեւֆրանսական եւ իսրայէլեան ուժերու հեռացման համար: Այս պահանջը ներկայացուած է արտաքին գործերու նախարարին կողմէ որ Նիւ Եորք կը գտնուի: Գնդ․ Սապրի շարունակեց.— «Եթէ արշաւողները նկատի չառնեն Ազգաժողովին որոշումները, Եգիպտոս կրնայ ձեռք առնել կարգ մը միջոցներ զոր չեմ կրնար յայտնել այժմ : Միեւնոյն ատեն չեմ կրնար երաշխաւորել թէ այդ ձեռնարկները աշխարհամարտի մը պիտի չյանգին »:

Յետոյ բացատրեց թէ Եգիպտոս յետաձգեց իր որոշումը կամաւորներու ընդունելութեան մասին, վասն զի Ազգաժողովը այժմ կը քննէ այդ խնդիրը: «Բայց եւ այնպէս, կամաւորներու խնդիրը կախում ունի Ազգաժողովին կարգադրութենէն : Եգիպտոս օգնութիւն խնդրած է աշխարհի բոլոր երկիրներէն եւ շատեր յանձն առած են կամաւորներ ղրկել »:

× Նոյեմբեր 29ին Փորթ Սայիտ հասաւ Եուկոսլաւիոյ զօրագունդը, որ կը բաղկանայ 741 սպաներէ եւ զինուորներէ: Ամէնէն ստուարաթիւ զօրամասն է այս : Եուկոսլաւները միասին տարած են 128 զրահապատ կառքեր, հակօդային թնդանօթներ, ծանր գնդացիրներ եւն․: Մօտ հարիւր եգիպտացի բանուորներ օգնեցին բեռները պարպելու համար: Առաջին անգամ է որ միջազգային զօրագունդ մը Եգիպտոս կը հասնի ծովու ճամբով: Նախընթաց բոլոր ժամանումները կատարուած են օդանաւերով: Կը կարծուի թէ Եուկոսլաւիոյ զօրագունդը թումբ մը պիտի կազմէ անգլեւֆրանսական եւ եգիպտական ուժերուն միջեւ, ընդհարումներէ խուսափելու համար: Նոյն օրը ՓորթՍայիտ կը հասնէր դանիական զօրագունդը: Քիչ վերջը առաջին մահափորձը կատարուեցաւ դաշնակից զօրքին դէմ: Պայթիւն մը սարսեց կայարանին սրահը, մեծ յուզում պատճառելով : Փորթ Սայիտի օտար բնակիչները մտահոգ են եւ կ'ուզեն հեռանալ :

× Անգլիացիները կը շարունակեն ջըրանցքը մաքրելու գործողութիւնները : Եգիպտացիները արգիլեցին 13 նաւերու մեկնումը :

× Փարիզի ամերիկեան դեսպանը մէկ ժամուան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ․ Կի Մոլէի հետ, Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ: Երկու պետութիւնները միջոցներ կը խորհին, դարմանելու համար Ատլանտեան ճակատին մէջ բացուած վէրքերը, մանաւանդ որ կազմակերպութիւնը մօտերս իր հերթական ժողովը պիտի գումարէ Փարիզի մէջ :

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԻՍՐԱՅԵԼԻ

•

Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», բուռն յօդուած մը հրատարակեց Իսրայէլի դէմ, ամբաստանելով թէ իբրեւ «վարձու ոստիկան կը ծառայէ գաղթատիրական պետութեանց, եւ թէ իր իսկ գերեզմանը կը փորէ, ապարէկ կարդալով արաբ ազգերուն »: Յօդուածին խորագիրն է « յարձակողական Սիոնականութիւնը », որ մասնաւոր իմաստ մը ունի Խ․ Միութեան մէջ եւ որ չէր գործածուած 1952էն ի վեր: «Իզվեստիա» կ'ըսէ թէ Իսրայէլ յարձակելու եւ տարածուելու մարմաջէ մը կը տառապի, կապկելով Հիթլերի « կենսական տարածութեան» քաղաքականութիւնը: «Իր ծնած օրէն ի վեր Իսրայէլ սկսաւ սպառնալ իր դրացիներուն եւ թշնամական քաղաքականութիւն մը վարել անոնց հանդէպ : Իսրայէլի ղեկավար շրջանակները մերժեցին լսել Ապահովութեան Խորհուրդին ձայնը, հանրային կարծիքին պահանջները, բանականութեան ձայնը: Անոնք շարունակեցին խաղալ իրենց ժողովուրդին եւ խաղաղութեան ճակատագրին հետ, քրէական եւ անպատասխանատու ձեւերով : «Արեւմուտքի մէջ ի զուր բարեկարգութեան, մշակոյթի եւ ապահովութեան յառաջապահ մը կը ներկայացնեն Իսրայէլը : Անպաշտպան եւ խաղաղ բնակիչներու խմբական ջարդը, մէջն ըլլալով կիներ եւ մանուկներ, Կազայի կողոպուտները եւ ջարդերը եւ ուրիշ դէպքեր հաստատեցին թէ Իսրայէլի բուն տեղն է պատերազմի ոճրագործներու աթոռը: Եգիպտոսի դէմ գործած յարձակումով Իսրայէլ Արաբներէն պիտի առնէ սերունդէ սերունդ »:

Իբրեւ եզրակացութիւն պաշտօնաթերթը կ'ազդարարէ Իսրայէլի «դադրեցնել կրակին հետ խաղալու փորձերը, քանի դեռ ուշ չէ : Այլապէս Իսրայէլի գոյութիւնն իսկ՝ իբրեւ պետութիւն վիճելի պիտի դառնայ »:

× Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Եգիպտոսի խնդիրը այժմ այնքան մտահոգութիւն չի պատճառեր Ազգաժողովին մէջ որքան Սուրիոյ կացութիւնը: Գալով հրանիւթի տագնապին, ամերիկեան կառավարութիւնը հասկցուցած է արեւմտեան պետութեանց թէ պատրաստ են քարիւղ ճարելու անմիջապէս, երբ Անգլիա եւ Ֆրանսա ճշդեն իրենց վերջնական ծրագիրը՝ զինեալ ուժերու հեռացման մասին :

Կ'ըսուի թէ Անգլիա որոշած է թէ զօրքը ետ քաշել մինչեւ Ծնունդ, առանց որոշ երաշխիքներ պահանջելու Սուէզի ապագայի մասին :

× Չինաստանի վարչապետը, Չու Ըն Լէ որ Հնդկաստան կը գտնուի, յայտարարեց թէ «խաղաղութիւնը վտանգուած է մասնաւորապէս Ասիոյ մէջ: Իր երկիրը պիտի գործակցի Հնդկաստանի մէջ, պարպել տալու համար Եգիպտոսի անգլիական, Ֆրանսական եւ իսրայէլեան ուժերը: Իր համոզումով, « պատերազմի վտանգը տակաւին փարատած չէ Միջին Արեւելքի մէջ»:

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Փարիզի Հայ Գրողներու Ընկերութիւնը, յոբելենական երեկոյթ մը կազմակերպած է այս երեկոյ, շաբաթ, տօնելու համար տիկին Հայկանոյշ Մառքի գրական եւ հանրային գործունէութեան յիսնամեակը :

1954ին, Պոլսոյ մէջ, Տիկիններէ կազմուած Յանձնախումբ մը ձեռնարկեց այս յոբելեանին՝ միաժամանակ հրատարակելով հատոր մը, որ կը ներկայացնէ ոչ միայն յոբելեար տիկնոջ կեանքն ու գործը, ծանօթ գրիչներու մեծարանքի եւ գնահատութեան խօսքը, այլ եւ կը կազմէ ամբողջական գործերուն ժողովածուն :

Տիկին Հայկանոյշ Մառք ծնած է Պոլիս (Բերա, Այազ Փաշա), 1883 տարուան գարնան : Նախ «Վարդեա տուտուներու» մօտ, յետոյ Էսաեան վարժարան, զոր կ'աւարտէ տասնեւհինգ տարեկանին, ու կը նուիրուի ուսուցչութեան : Ու միաժամանակ՝ գրականութեան, ստորագրելով Հ. Մառք, անուն մը որ հետաքրքրութիւն կ'արթնցնէ «մանչու անուն կարծելով» : Կը ստիպուի բացատրել թէ «գերմանահունչ այդ մականունը հօրը անուան (Մարգար) կրճատումով» կազմուած է : Առաջին առթիւ կը հրատարակէ «Ծաղիկ» կանանց հանդէսը (1905), որ կը տեւէ երկու տարի : Յետոյ՝ «Հայ Կին» ամսաթերթը (1919 – 1932), որ նուիրուած էր կնոջ դատին : Հրատարակած է նոյնպէս «Ծուլութեան պահերէս» հատորը (1921) : Աշխատակցած է Թէոդիկի Տարեցոյցներուն, օրուան թերթերուն ու պարբերականներուն : Իր ինքնակենսագրութեան մէջ կ'ըսէ թէ պատրաստ ունի վէպ մը, գրուած Իզմիրի մէջ 1908ին, բայց պիտի չհրատարակէ երբեք : Ունի կիսաւարտ վէպ մըն ալ, զոր սկսած է գրել 1920ին : Թարգմանած է Ժերալտի «Սիբել» թատերախաղը, քանի մը թերթօններ, Նորվեկիոյ գրագէտներէն՝ Թըրեկվի Կիւլպրանսէնի գործը, «Այնտեղ ... անտառը կ'երգէ», երեք հատոր, պատրաստ հրատարակութեան :

Աշխատած է, վերջապէս, զանազան ազգային կազմակերպութիւններու մէջ :

Այսպէս մտերմացած է Պոլսոյ մեր գրական հրապարակին բոլոր տիտաններուն հետ, որոնց կեանքին ու նկարագրին մասին, իր յուշերուն մէջ, կուտայ տեղեկութիւններ այլապէս հետաքրքրական :

Տիկին Հայկանոյշ Մառք գրագէտի խառնուածքով կին մըն է, զոր հրապարակագրութիւնը առեւանգած է ստեղծագործութեան տունէն : Այսպէս է որ՝ դառնալով հանրային գործիչ, այրերու հետ հաւասարութիւն պահանջելով տուներէ ներս եւ տուներէ դուրս, մնաց այնքան ... քիչ ստեղծագործ :

Կնոջական շարժումին նուիրուած՝ իր հրապարակագրութեան մէջ կը փայլին փարատոքսներ, որոնք կինը այրերուն հաւասար կամ կինը այրերուն պէս դարձնելու փարատո՛քսը միայն կրնայ ներշնչել :

Տիկին Հայկանոյշ Մառք թարմութիւն սիրող գրիչ մը եղաւ, վերանորոգութեան եւ վերադնահատութեան բարեկամ : Սիպիլի նուիրուած իր ուսումնասիրութիւնը, այնքան յաջող եւ գեղեցիկ, կը վկայէ թէ միտք մըն է որ գիտէ հինը հաշտեցնել նորին՝ միշտ յառաջանալով ժամանակին հետ : Սիպիլի նուիրուած ուսումնասիրութիւնը այն առաւելութիւնն ալ ունի, որ արդարութիւն կ'ընէ լեզուի այս վարպետին : Սիպիլ մեր այն բանաստեղծուհին է, որ լեզուն կը տանի երաժշտութեան եւ երբ երաժշտութիւն կ'ըսենք՝ բառ չէ, իսկական երաժշտութիւն է : Լեզուն կը տանի ջինջ յստակութեան եւ երբ յստակութիւն կ'ըսենք՝ բառ չէ, բիւրեղ ըսել կ'ուզենք : Անիրաւուած էր Սիպիլ, եւ պատիւ Տիկին Հայկանոյշ Մառքի, որ կը դարմանէ անիրաւութիւնը : Ատով եթէ կարծեց ծառայել «կնոջական դատին», մենք կը կարծենք թէ եկաւ ծառայել հայ գրականութեան պատմութեան :

Ահա իր գործին հաշուեցոյցը : «Ես ի՞նչ ըրի որ ...», կը հարցնէ զարմացած՝ երբ մեծարանքի կը պատրաստուին համակիրները : Վաստակին փոխարէն մեծարա՞նք մըն է յոբելեանը, սակայն :

Յոբելեա՛ն : Շատերու համար խորթ է մեծարանքի այդ ձեւը, հիմա : Այդպէս կը մտածէ նաեւ Տիկին Հայկանոյշ Մառք.—

«Կը սոսկայի յոբելեանի հանդէսին հեռանկարէն, որ միտքիս մէջ յամառօրէն շինած էր այն տեղը՝ ինչ որ ունի մատաղօրհնութեան հանդէսը : Մատաղօրհնութեան հանդէսները բնաւ չեն հրապուրած զիս՝ կենդանիները շատ սիրելուս եւ զոհերը մեղքնալուս համար : Արդարեւ, միշտ իմ աչքիս խոնարհ զոհ մը երեւցած է յոբելեարի աթոռին վրայ նստող անձը» :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԽՄԲ.— Ստորեւ երկու ճմոյշներ՝ Տիկին Հայկանոյշ Մառքի արձակէն.—

I.— ԵՐԿՈՒ ԴԻՄԱՆԿԱՐՆԵՐ

«Ծաղիկ» իր բացառիկ թիւը յատկացուց միայն այրերուն : Սկսելով Դուրեան սրբազանէ, աւելի քան քսան գրագէտներ ստորագրեցին հոն : Միայն ողբացեալ Ռ. Յ. Պէրպէրեանն էր որ դաս մը տուաւ, նկատելով «Ծաղիկ»ին ուղղութիւնը իբր յետադիմութիւն, տեսակ մը հարեմլիք ... : Եւ իրաւունք ունէր : Խմբագրուհին խելամտեցաւ տոր, ներքնապէս ալ իրաւունք տուաւ, եւ կամացուկ մը մեղմացաւ :

«Ծաղիկ»ի այս բացառիկ թիւին համար հարկ եղաւ որ անձամբ դիմեմ կատարելի Գ. Զօհրապի մօտ : Այս առթիւ այցաքարտ մը տպագրուեցաւ ինծի (կեանքիս միակ այցաքարտը) : Երկշոտ, սրտատրոփ, վեր բարձրացայ խանին սանդուխներէն, ուր նախասենեակի մը մէջ զիս ընդունեց իր քարտուղարը, քարտս ներս անցընելով :

Հինգ վայրկեան վերջ, որ տարի թուեցաւ ինծի — կը հրաւիրուիմ Զօհրապի գրասենեակը, Կալաթա, ընդարձակ խանի մը լուսաւոր մէկ բաժնին մէջ : Հոդ, նորավէպի իշխանը՝ իր հասունութեան եւ գեղեցկութեան կատարեալ լրումին մէջ, ընդունեց զիս յոտնկայս, չափչփող ակնարկ մը սահեցնելով վրաս : Եւ չեմ գիտեր ի՞նչու այն տպաւորութիւնը կրեցի թէ տարիքիս անհամապատասխան կը գտնէր ձեռնարկս : Արագ արագ շնորհաւորեց զիս, միշտ ձեռքերը գրպանին մէջ, եւ ոտքի, բացատրեց թէ՝ շատ հաճոյք պիտի զգար «Ծաղիկ»ի սալոնին մէջ ըլլալով, բայց այդ միջոցին պարտաւորուած էր ծածկուած մնալու գրական-հասարակական ամէն մարզերէ : Ձայնարգելի ներքեւ կէս մը զգացուց թէ՝ կասկածելի կը նկատուէր իր անձը : Ցաւ ի սիրտ հրաժարեցայ խնդրանքէս, համակերպեցայ ճակատագրին : Եւ երբ գրասենեակէն դուրս ելայ, միտքի, խօսքի, շարժուձեւի ներուժ այդ ճնշող հսկային քովէն քրտինքներով ողողուած էի :

Զօհրապ՝ կնամեծար եւ հաճելի էր արդարեւ, բայց ես ինքզինքս չափազանց պզտիկ զգացի իր մեծութեան դէմ, պարզապէս ճնշուած : Լայն շունչ մը առի փողոցին մէջ եւ այդ օրը այնքան սիրեցի փողոցը, ազատ, պայծառ, անկաշկանդ :

★

Զապէլ Եսայեանը չէի ճանչնար անձամբ : Ինծի խորհուրդ տրուեցաւ որ այցելութեամբ մը իր աշխատակցութիւնը խնդրէի : Օրթաքէօյի ձորին կողմերը, լայնանիստ հնօրեայ տուն մըն էր : Լայն լայն մերկ տախտակներով ընդարձակ սրահէ մը անդին, իր ամուսնոյն՝ նկարիչ Տիգրան Եսայեանի կողմէ յարգանքով առաջնորդուեցայ իր աշխատանոցը :

Եռոտանիին վրայ, գետինը, պատերուն՝ ցրցքնուած կիսաւարտ նկարներ, դէմքեր, էսքիզներ, էթիւտներ, բալէթներ, վրձիններ հոս հոն, եւ իւղաներկի բարկ հոտը ... : Չուշացաւ Տիկին Եսայեան : Գեղեցիկ կին մըն էր ան, շագանակագոյն մազերով, քիչ մը թափթփած, լայնանիստ արտաքինով, որ՝ գրեթէ երգող ձայնով մը բարեւեց եւ հետաքրքրուեցաւ անձովս : Բացատրեցի նպատակս, լսեց զիս, հասկցաւ : Խոստացաւ աշխատակցութիւնը բերել, երբ հայրը աղէկնայ, որ ծանր հիւանդ էր այդ օրերուն : Ապա անմիջապէս խորունկ աման մը լեցուն ծխախոտ առաւ գիրկը, դեղնած մատներովը պլորեց հատ հատ մը, վերի մասը թուղթով փակցուց, իսկ վարի մասէն թուղթէն չոր ծայրիկ մը դրօշակի պէս բաց թողած՝ ինծի երկարեց : Առանց սարսափս մատնելու, նրբօրէն մերժեցի, ըսելով թէ ինծի անծանօթ է այդ «հաճոյքը» :

— Եթէ այդ խօսքը Փարիզի մէջ ըսէիր, օրիորդ, վրադ պիտի խնդային, ըսաւ քիչ մը հեգնոտ, քիչ մը չոր, քիչ մը կատակով եւ իր սպառած սիկարէթը, պոհեմ շարժումով մը, գետինը նետելով, վրան կոխկռտեց :

— Այնքան ալ հոգ չեմ ըներ, Տիկին, թէ վրաս կը խնդան կամ կուլան : Կեանքի մէջ ամէն բան կ'առնեմ ինչպէս հաճելի է ինծի, կ'ուտեմ իմ ճաշակովս, եւ կը հագուիմ ոչ ուրիշին ճաշակովը :

Պարոն Եսայեանի պարագայական կնամեծար մէկ սրամիտ դարձուածքով, կացութիւնը լրջօրէն փրկուեցաւ, եւ խոշոր մէյմէկ գաւաթ սուրճ խմելէ վերջ, ճամբայ ելանք Օրթաքէօյէն, երկրորդ կարգի հանրակառքով մը, իրենք՝ դէպի Բերա այցելութեան մը համար, ես դէպի տուն :

Ինչ որ չսիրեցի այդ օրը Զ. Եսայեանի մօտ, քիչ մը հրէական այն սակարկութիւնը եղաւ, յօդուածագին վճարելու մասին, հանդէպ կնոջական թերթի մը որ կը հիմնուէր անդրամագլուխ, եւ խէղճի մը համար :

Այսուհանդերձ, սկզբունքով ընդունեցի իր պահանջքը, եւ թողուցի որ ինք որոշէ իր սակը եւ բաժնուեցանք մէկզմէկէ, լաւ բարեկամութեամբ մը :

Առանձին մնալուս, միտքովս բաղդատութեան դրի զինքը իմ բարեկամ գրագիտուհիներուս հետ : Ո՛չ Սիպիլի խանդակաթ, մարդամօտ հոգին ունէր, ոչ Տիկին Գալէմքէրեանի նրբաշուք վայելչութիւնն ու զգայուն սիրտը, ո՛չ, Անայիսի կռանտ տամի հովերը եւ զրոյցը, ոչ ալ Տիկին Թէոդիկի համեստ այլ գիտակից ժուժկալութիւնը : Եւ սակայն անուրանալի տաղանդ մըն էր : Նոր էր գրեր «Տէրվիշին երգը», «Մասիսին» մէջ, եւ շուրթերս սկսան յանկերգել «Այլեւս ո՞րու համար այդ մատները, վարդագոյն եղունգներով ...» :

Այո՛, տաղանդ մըն էր :

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

ՆԱՄԱԿ

Սիրելի Տիկ. Մառք,

«Հայ Կին»ի ձմրան թիւ մը հրատարակելու առթիւ՝ յիշեր էք զիս : Ուզեցի գրուածքս նուիրել Ռումանիոյ ձմրան, բայց կը հրաժարիմ ատկէ, չուզելով նոր սարսուռ մը տալ ձեր մրսկոտ ընթերցողուհիներուն, որոնք շատ կը վախնամ թէ «Հայ Կին»ի ձմրան թիւը ստանալով, Կաղանդի առթիւ, պիտի ըսեն.

— Իցի՛ւ թէ խմբագրութիւնը, փոխանակ այս թիւին, քանի մը չէֆի փայտ ղրկէր մեզի :

Պուքրէշ, 1923

Ե. ՕՏԵԱՆ

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ
(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Մահը ինչ անուշ պիտի գար այդ պահուն : Քալեց, քալեց : Տաճկի սրճարանի մը առջեւէն կ'անցնէր. աթոռակները շարուած էին կանանչները նոր բացուող ծառի մը շուքի տակ, գնաց անոնցմէ մէկուն վրայ նստաւ. Փէսը վար առաւ, թաշկինակը հանեց, ճակատը սրբեց, սուրճ մը բերել տուաւ եւ սիկառը ծխելով «օֆ»ը քաշեց :

— Հէյ վախ իմ աշխատանքիս, կ'ըսէր մտքէն, հէյ վախ իմ տուած էմէկիս, հէյ վախ իմ թափած քրտինքիս : Թը՛, թը՛, թը : Վայ կիտի տիւնեա վայ. էհ, աշխարհք :

Այո, հէյ վախ իր աշխատանքին, հէյ վախ իր տուած «էմէկին», հէյ վախ իր թափած քրտինքին : Վախ վախ իր սրտացաւութեանը : Տաս տարի շարունակ առտուները էն առաջ տպարան եկողը միշտ ինքն էր եղած եւ իրիկունները ալ էն ուշ դուրս ելլողը դարձեալ ինքը : Պատառը բերանը կ'աշխատէր, երիտասարդներուն բարի օրինակ ըլլալով : Ձեռքը կամաց բռնողին կը մոլտար, թէ «հաց մըն է կ'ուտենք կոր, «խըյանէթ» չըլլանք» : Գործ մը վեր ի վերոյ չէր տեսնար : Կը ջանար էն չկարդացուելիք գիրն ալ քակել եւ չիտակ շարել, որպէսզի փորձերը ծանր չըլլային : Սրբագրողներն ալ կը մտմտար. «ինչո՞ւ պարապ տեղը աչքի լոյս թափեն եւ ժամանակ կորսնեն» : Ալ աչքերը յոգնած էին, լուսերնին վատացած : Իրիկունները երբ գործաւորները կը հագուէին որ մեկնին, ինքը ակնոց դրած գետինը կը ծռէր, փնտռտուքներ կ'ընէր : Թափած տառեր, կէտերը, ստորակէտերը ժողվտելով «քասա»ները կը դնէր : Յետոյ աւել մըն ալ առած, տախտակամածը աղէկ մը կը սրբէր, որպէսզի բան մը փայ չըլլայ : Ազգային տպարաններուն յաջողմանը նպաստած էր եւ շատ մը լրագիրներու գործը դիւրացուցած, մանաւանդ որպէս նոր հիմնուածները : Պատահած էր, ոհ, շատ պատահած, որ գործաւորները շաբաթներով կանոնաւորապէս բանողչէք չառնէին, ձայն չէր հանած. ինքը համբերած էր եւ ուրիշներն ալ համբերութեան յորդորած .

— Աս ալ ազգային գործ է, Տէր ողորմեա, անօթի չենք մեռնիր կոր եա. Թող քանի մը շաբաթ ետքը տան, կը յորդորէր :

Մեղք հազա՛ր իր աշխատանքին, մեղք հազար իր սրտացաւութեանը :

Ու ահա Արմիկը աչքերուն առջեւը եկաւ. միամիտ, անմեղ խնդումը երեսին :

— Էյ ես ան «զավալլը» որբը ի՞նչ պիտի ընեմ հիմակ, մտմտաց. կանչես նէ Առջի Պասկը ուր է նէ կուգայ : Ընտո՞ր, ուրկէ՞ պատրաստութիւն պիտի տեսնամ : Հալա մէկա՞լը :

«Մէկալ»ը Արթաքին էր : Փեսացունին դեռ երկու երեք անգամ տեսած էր, ու թէեւ հաւնած, բայց իրեն այնպէս երեւցած էր որ քիչ մը «սա խօսքը չհասկցողներուն «սոյ»էն ըլլալու էր :

— Գրագէտները, ըսաւ ինքնիրենը, ասոնց հիմակ ելեր «նկարագրի տէր մարդ» անունը կուտան. ասանկներուն մենք ատենօք «պէյնամազ» կ'ըսէինք : «Առջի Պասկին հարսնիք կ'ուզեմ» ըսա՞ւ մի, երկու աշխարհք իրարու գայ, աս օրը հարսնիքը ըլլալու է : Անո՞ր ընտոր խօսք հասկցնեմ պիտի :

Խելքին պիտի գար : Սուրճին ստակը տուաւ ու տեղէն ելաւ :

Քալեց, քալեց. իրիկուան դէմ ինքզինքը «Էմին Էօնիւ» գտաւ, տաս փարան մեքենաբար երկնցուց, կամուրջէն Ղալաթիա անցաւ ու «Ազատ Խարու»ի ճամբան ձեռք առաւ :

Ծխելով, հառաչելով, մենախօսելով, «Թէրսհանէ»ին առջեւը հասած էր. պետական նաւարանին բանուորները խումբ խումբ դուրս կ'ելլէին, ինչ երջանիկ էին. վաղուան հացերնին ապահովեալ էր : Անոնց մէջ իրեն ծանօթ Խասգեղցիներ կային. «Բարիկուն», ազգամլար հայքրներով իրարու մօտեցան եւ ճամբանին ընկերակցութեամբ շարունակեցին : Երբ Հալըճը Օղլու հասան, բարեկամներուն հետ ըստ սովորութեան օղին խմելէ յետոյ, տուն դարձաւ : Կինը անհամբեր կը սպասէր : Էրիկը տեսաւ չտեսաւ .

— Ընտո՞ր եղար, հարցուց :

— Ի՞նչը ընտոր եղայ, ըսաւ մարդը զարմացած :

— Էյ երէկ գիշեր հիւանդ չէի՞ր :

— Հա, սա՛ է՛յ անցա՛ւ, բան մը չունիմ պատասխանեց ժպտելով :

Ան սո՞ւտը միտքը պիտի պահէր :

Դ.

Երեքշաբթի առտու արեւը շատոնց ծագած էր, ու Ղուկաս աղան դեռ անկողինը կը մնար : Բարձին վրայ ինկած գլուխը՝ մտմտուքը մէջը կապարի մը պէս թըլխմուած գլուխ, վեր չէր կրնար վերցնել : Ինչ եւ է — ըրաւ չըրաւ ելաւ, երեսը լուաց, հագուեցաւ, սուրճը խմեց ու, —

— Իրիկուան բան մը պէ՞տք է, հարցնելով, դուռը զոցեց գնաց :

Մինչեւ իրիկուն հոս հոն ալքտաց .

— Ախ, աս ինչ դժուար բան է եղեր պարապ պտտիլը, կ'ըսէր մտքէն, Աստուած թշնամիս առանց բանի գործի չթողու :

Աստանդական թափառումը միւս օրն ալ շարունակեց : Հինգշաբթի՝ «երանելի նախահարց իմաստուն եւ հեռատես կարգադրութեանց» բարիքները անգամ մը եւս վայելեց :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(6) (Շար.)

2.— ԱՂՔԱՏԻԿ ԿԱՏՈՒՆ

●

« Աղքատիկ կատուն » իր ցեղին բարեհամբաւ մէկ ընտանիքէն սերած էր: Հայրը չի յիշուիր անտարակոյս, իսկ մայրն ալ աղքատիկ կատու մըն էր: Ծնած էր, ինչպէս իր միւս եղբայրները, պարտէզին խլխլած փայտանոցին մէջ: Կատարեալ ընչազուրկ մը: Միջոցներուն ներած չափով կ'օգտուէր հարեւաններու ընծաներէն: Եւ իր միջոցները ձեռնտու էին, քանի օժտուած էր հմայիչ ճարպիկութեամբ մը:

Առտուները, երբ պարտէզին վրայ նայող ննջարանիս պատուհանը բանայի, ան արդէն կախուած կ'ըլլար մէկ թաթով պատին կէսէն, պատուհանիս ի վեր, թաթը օդին մէջ, աւելի քան պատրաստ որսալու: Ի զո՞ւր բնութիւնը իրեն ակռաներ տուած էր, ամէնէն կարծր պատառներն իսկ չէր ծամեր, շուտով կլլելու համար: Եւ «Աղքատիկ կատուն», քաջ էր: Կ'արհամարհէր ձիւնն ու ձմեռը: Ամէն առտու, անձրեւին, փուքին, արթննալէս ժամեր առաջ դիրք բռնած կ'ըլլար պատուհանիս տակը: Լուռ բարեկամութիւն մը հաստատուած էր մեր միջեւ: Երբ, բացառապէս, պարարտ չահատան մը զինքը հրապուրած ըլլար, դրացի պարտէզներէն, իր բացակայութիւնը վիշտ կը պատճառէր ինծի: Բան մը պակսած կ'ըլլար այդ օրէն, շուք մը կ'իյնար մտածումներուս վրայ: Արդեօ՞ք... Բայց շուտով կ դառնար իմ բարեկամութեանս, որ տեւական էր, անսպառ Յոբի համբերութեան պէս: Եւ արդէն ան բարիքը չէր ուրանար (ի զո՛ւր թող ըսեն թէ կատուները ապերախտ են): Պատուհանիս ձայնը առնելուն «հօ՛ր» կը նետուէր սլաքի պէս, աղուոր աչուկները, կլոր երեսը բարձրացուցած վեր սեւ - պէմուլ թօնի մը վրայ

— Միա՛ւ:

Գարնան, կէս օրերուն, փռուած կ'ըլլար սարփինաներու վրայ, ոսկի մուշտակը արեւին տակ փա՛ռփա՛ռ: Կո՞ւշտ ու մեծափոր, ինչպէս «էնֆանդ» մը, կեանքը կ'արհամարհէր: Այդ պահուն, ոչ ոք պիտի ըսէր թէ մուրացող կատուն էր ան: Ոչ, աշխատող կատուն էր, որ հանգիստ կ'առնէր: Եւ գեղեցիկ եղանակին ամէնէն խենդեցնող օրերուն, չտեսնուեցաւ իր որեւէ գլխանքը... Հեռո՛ւ իմմէ սիրականներ, որոնց վրայ աչք կը գոցէր, փիլիսոփայութեամբ: Պատառ մը հացին խռէալն էր իրը: Բոլորին համակրանքը շահած էր իր ուղղամտութեամբ եւ քաղաքավար վարմունքով: Մարդկային եղանակներով գիտէր հաճելի ըլլալուն արուեստը: Երբեք գողի արարք մը չունեցաւ: Ազնուօրէն կ'առնէր, ինչ որ կուտային իրեն, եթէ նոյն իսկ չուտէր: Երբ դրան բացուածքէն ներս սպրդէր, գիտէր խոհանոցի ճամբան, ուր աւելցուքներուն կը մօտենար միայն: Բընազդով ընկերվարական՝ երբեք խտիր չէր դներ ինքզինքին եւ տունին կատուին միջեւ: Խորապէս համոզուած էր որ, իրեն պէս կատու մըն էր ան ալ, ինչ փոյթ թէ քանի մը բամբիշը եղած ըլլար, մինչ ինք փայտանոցը կը պահէր:

Կաղանդի գիշեր մը, երբ մարդկային զգացումները, տարին մէկ անգամ գէթ, առատօրէն կը պոռթկան, վար դրի զինքը: Այդ գիշերը տաքուկ սենեակի մը քաղցրութիւնը ունեցաւ կեանքին մէջ, կերաւ համեղ պատառներ եւ քնացաւ մինչեւ լոյս, կակուղ գորգին վրայ...: Աւելկա իրաւունք տուաւ իրեն քիչ մը տունի անդամ ըլլալու այնուհետեւ: Ալ յաճախ ներս կը սպրդէր: Մեր կատուին քաղքենի կեցուածքը բանի տեղ չդնելով՝ կը չարունակէր իր որկորին հոգը:

Ինչ սրտառուչ խոնարհութեամբ, երեսները կը քսէր ոտքերու: Երբ ձեռք մը փայփայէր զինքը, — իմ ձեռքս միայն — կը քնքշար, կ'ուռէր, անմիջապէս ոտքի ցատկելով, պոչիկը՝ վեր:

«Աղքատիկ կատուն» իր փիլիսոփայութիւնը ունէր: Աշխարհի մէջ ամէնուն բարեկամ ըլլալ, եւ չնեղել ոչ մէկը: Ոչ ոք մաքէն անցուց զինքը ծեծել օր մը օրանց, «փի՛ստ»ը կը բաւէր, զինքը յուշքի բերելու:

*

Անցեալները մեռած գտան զինքը փայտանոցին մէջ, հոն՝ ուր ծնած էր: Խշտեակը որ իր ծնունդին մահիճն էր, մահուան անկողինը եղաւ նաեւ:

Միեւնոյն կէտին վրայ երկու ծայրերը իրար կը միանային, կեանքի օղակը փակելով...:

Պատերուն, սարփինաներուն վրայ թափառող դեղին կատուն չկա՛յ այլեւս: Իսկապէս պարապ մը ձգեց ան...:

« Աղքատիկ կատուն» լացող մը ունեցաւ...:

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

ՄԱԼԽԱՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

●

ՊԷՅՐՈՒԹ.— Կիրակի, 25 Նոյեմբեր, կէսօրէ ետք ժամը չորսին, Ամերիկեան Համալսարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ բազմավաստակ գրագէտ Մալխասի յոբելենական հանդիսութիւնը, կազմակերպուած Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան կողմէ, եւ հովանաւորութեամբ Լիբանանի Հայոց առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեանի:

Սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր խուռներամ բազմութեամբ մը, որ եկած էր իր յարգանքի եւ երախտագիտութեան տուրքը մատուցանելու հանդէպ բազմարդիւն գործիչին եւ յեղափոխաշունչ գրագէտին: Հանդէսին բացումը կատարեց ընկ. Կարօ Սասունի, որ հրաւիրեց բանաստեղծ Մ. Իշխանը՝ խօսելու Մալխասի գրականութեան մասին:

Մ. Իշխան շատ գեղեցիկ կերպով բնորոշեց Մալխասի գրականութիւնը, որու միջոցաւ, ըսաւ, Մալխաս կրցաւ մեզ հաղորդակից դարձնել անցեալի հերոսական դրուագներուն եւ դիւցազնատիպ դէմքերուն:

Ապա խօսքը տրուեցաւ Ամերիկայի մեր երէց ընկերներէն Կոպեռնիկ Թանդրճեանին, որ անձնական յուշեր պատմեց Մալխասի մասին: Ընկեր Կարօ Սասունի խօսեցաւ Մալխասի մասին՝ իբրեւ գործիչ: Պատկերացուց անոր գործունէութեան շրջանը եւ շեշտեց թէ ան միշտ պարտականութեան մարդը եղած է, պայքարի բոլոր ճակատներուն վրայ:

Ամէնէն վերջը խօսքը տրուեցաւ յարգելի յոբելեարին, որ շատ յուզիչ եւ ջերմ խօսքերով շնորհակալութիւն յայտնեց յոբելենական Կեդր. յանձնախումբին եւ հայ ժողովուրդին՝ այս մեծարանքի արտայայտութեան համար: Ծերունազարդ գրագէտը շեշտեց, թէ իր նպատակը եղած է նոր սերունդները անժառանգ չթողուլ եւ զանոնք կապել անցեալին:

Հանդէսի փակումը կատարեց Խորէն արք. որ դրուատելէ ետք Մալխասի բազմակողմանի արժանիքները, Համազգայինի Կեդր. վարչութեան կողմէ, անոր յանձնեց ոսկի մետալիոն մը՝ ջերմ ծափերու մէջ:

Այս առթիւ յայտնեց, թէ նուէրներու գումարը առ այժմ կը հասնի մօտ 2500 լ. ոսկիի: Նուիրատուութիւնը կը շարունակուի: 200ական ոսկի նուիրած են Համազգայինը, Կ. Խաչը եւ Յ. Տէր Մելքոնեան, 300ական ոսկի Մ. Ազիրեան եւ Լ. Խանամիրեան եւն.:

Հանդէսը ունէր նաեւ գեղարուեստական բաժին մը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

●

Աւելորդ է ըսել թէ Թուրքիա լարուած ուշադրութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի դէպքերուն: Անգարայի անթելը անցեալ օր տեղեկութիւններ հաղորդելով Պաղտատի մէջ գումարուած ժողովի մասին, հետեւեալ տեսութիւնները պարզած է, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը. —

Արդարեւ, երբ սուրիական ուժեր կը համախմբուին Լիբանանի սահմաններուն վրայ, երբ գաղտնօրէն ահաբեկչական ու քանդիչ զէնքեր կը ղրկուին այդ երկիրը ու կը բաշխուին զանազաններու, որպէսզի ընդհարումներ տեղի ունենան, ու վերջապէս երբ Պէյրութի մէջ հոս հոն ռումբեր կը պայթին, այս բոլորը յայտնապէս ցոյց կուտան թէ կ'աշխատին Լիբանանն ալ Սուրիոյ նման համայնավարական խարխափի մը վերածել:

Ուղիղ չէ կարծել թէ համայնավար ուժերն են միայն որ Սուրիոյ ճամբով ճնշում կը բանեցնեն Լիբանանի վրայ: Արդարեւ երբ վերջերս կարգ մը անգլ. գպրոցներու վրայ ռումբեր նետուեցան, երեւան ելաւ թէ եգիպտացի գործակալներ ինչպիսի դրդիչ, ահաբեկչական եւ քանդող ձեռնարկներու լծուած են Լիբանանի մէջ: Ինչպէս կը յիշուի Պէյրութի ոստիկանութիւնը եգիպտական դեսպանատան պատկանող ինքնաշարժի մը մէջ մեծաքանակ ռումբ երեւան հանեց: Քննութիւնները ցոյց տուին թէ այդ ինքնաշարժի շարժավարին տունը զէնքերու իրական մթերանոցի մը վերածուած էր:

Միւս կողմէ ռումբերով լեցուն բեռնաբարձ ինքնաշարժ մը ձեռք անցուեցաւ: Առնուած տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէ այդ զէնքերը գաղտնօրէն Լիբանան բերուած են Եգիպտոսէ եւ Սուրիայէ:

Այս դէպքերը յուզում յառաջ բերին Լիբանանի մէջ: Կառավարութիւնը նոյնութեամբ հրապարակեց լուրը, դեկոյցով մը, որ կ'ըսէ ի մէջ այլոց.

— Լիբանանի կառավարութիւնը ցաւով կը դիմաւորէ իր հողերուն վրայ կործանարար այս գործունէութիւնը, որ արաբական երկրի մը՝ Եգիպտոսի կողմէ կը կատարուի: Լիբանան հաւատարիմ է այն որոշումներուն, որոնք վերջին անգամ տրուեցան Պէյրութի մէջ, Արաբական երկիրներու ղեկավարներուն մասնակցութեամբ գումարուած ժողովներուն ընթացքին: Ամէն պարագայի մէջ Եգիպտոսի այս ընթացքը գայրոյթ պատճառեց ժողովրդային զանգուածներուն:

Հոս նշանակեցինք միայն դէպքերը, որոնք տեղի կ'ունենան մեր մօտակայ դրացիներուն հողերուն վրայ: Աւելի հեռու գտնուող համայնավար ուժերու ու անոնց գործիք եղողներու գործունէութիւնները ամէն օր կը լսենք լրատուութեանց գործակալութիւններէն:

Անգարայի կարծիքով համայնավարները կ'ուզեն Միջին Արեւելքն ալ Հունգարիոյ վիճակին վերածել: Բայց ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ ուղղակի այդ շրջաններուն գաւակները գործիք կը դառնան այս տեսակ եղերական գործունէութեան:

Տխուր իրականութեան կարկառուն ապացոյցը այն է թէ Գահիրէի ձայնասփիւռը երբ Արաբները կը մղէ իրար կոտորելու, երբ Լիբանանի մէջ եգիպտական ձեռքեր ռումբեր կը պայթեցնեն Իսլամ Աշխարհին ազատագրումին անունով ամէն տեղ կը ջանան գործիք ըլլալ Իսլամութիւնը ոչնչացնել ուզող ուժերուն ու անոնց քարոզիչներու ձեռքին մէջ:

Ի վերջոյ, բոլորովին բացայայտ է որ Եգիպտոս եւ Համայնավարութիւն միասին, կը քալեն այն բոլոր կործանարար գործերու մէջ, որոնք այսօր տեղի կ'ունենան Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Միջին Արեւելքի մէջ:

Գահիրէի ձայնասփիւռը կ'ըսէ թէ այս ինչ օր խառնակութիւններ պիտի ծագին Իրաքի մէջ: Գրեթէ ըսուած ժամուն փողոցային ցոյցեր կը կատարուին Պաղտատի մէջ: Ի՞նչ տեսակ գործ է այս: Ո՞ւր մնացին եղբայրութեան եւ ազատութեան փսեմ զգացումները:

Ահա այս բոլոր դէպքերուն համար է որ Պաղտատի դեկոյցը կը յայտնէ իր մտահոգութիւնը եւ կ'ըսէ թէ կարելի չէ որ անձայն ու ձեռնպահ մնանք անոնց հանդէպ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (204)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Թագուհին նայեց նրա վրայ եւ ամբողջ մարմնով դողաց: Նրան այնպէս էր թըւում, որ տեսածը երազ է, կամ չար սատանաներից մէկը՝ այդ ահարկու մարդու կերպարանքով՝ ներկայանում է իրան: Բայց բարկութիւնը իսկոյն փարատեց նրա երկիւղը, երբ ճանաչեց նրան:

— Այդ դո՞ւ ես Դղակ, — հարցրեց նըրանից:

— Այո, ես եմ, Տիկին, պատասխանեց նա աւելի մօտենալով:

— Ո՞րտեղից եկար... ինչո՞ւ եկար... գոչեց նա դալկացած ձայնով:

— Ամրոցի բոլոր գաղտնի անցքերը ինձ յայտնի են, տիկին, պատասխանեց այցելուն անվրդով կերպով: Բայց ինչո՞ւ համար եկայ, մի փոքր համբերութիւն ունեցիր, տիկին, ես իսկոյն կ'ասեմ քեզ:

— Հեռացիր այստեղից: Ես միշտ ատելով ատում էի քեզ, եւ քո զարշելի երեսը տեսնելու ժամանակ, միշտ զզուելով զըզւում էի քեզանից, իսկ այժմ — աւելի եւս...

Այցելուն սկսեց արհամարհանքով ծիծաղել:

— Հեռացիր, ասում եմ քեզ, եթէ ոչ..

Թագուհու զայրացած աչքերը դարձան դէպի իր շուրջը:

— Ի՞նչ ես որոնում, տիկին, երեւի, մտածում ես կանչել քո սպառազինեալ ոստանիկների բազմութիւնը... Երեւի, կամենում ես կանչել քո արիւնախում ղահիճների խումբերը... Նրանք չկան այժմ... Ես նրանց դիակները տեսայ դըրսում... Իսկ քո երկու նաժիշտները, տիկին, պառկած են կից սենեակում...

— Լիրբ, դու եկար ծաղրելո՞ւ իմ դժբախտութիւնը...

— Ոչ, տիկին, ինձ Աստուած ուղարկեց քեզ մօտ...

— Հեռացիր, ասում եմ քեզ...

— Մի վրդովուիր, տիկին, ես իսկոյն կը գնամ...

Նրա սառնութիւնը աւելի վիրաւորական էր, քան թէ յանդգնութիւնը:

Այդ մարդը Հայր - Մարդպետն էր, — Արշակ Թագաւորի խոշոր ապագներից մէկը, որ միացնում էր իր անձնաւորութեան մէջ մի քանի բարձր պաշտօններ: Իբրեւ ներքինի, Թագաւորի կանանոցի ներքինապետն էր: Իբրեւ հոգաբարձու, Թագաւորի «Հայր» էր կոչւում նա, պահում էր նրան մի տեսակ որդեգրութեան ներքոյ, իշխում էր նրա գործերի եւ կամքի վրայ եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, նրա պալատի թէ վերակացուն եւ թէ կառավարիչն էր: Ամբողջ արքունիքը՝ իւր բոլոր պալատականներով՝ գտնւում էին նրա անմիջական հսկողութեան ներքոյ: Իբրեւ բարձր պաշտօնական, նա Մարդպետական հարուստ նախարարութեան տէրն եւ իշխանն էր: Իբրեւ զինուորական, նրա հրամանի ներքոյ էին գտնըւում Ատրպատականի սահմանապահ զօրքերը: Մի խօսքով, պետութեան մէջ նա այն զօրեղ, ազդեցութիւն ունեցող անձինքներից մէկն էր, որից ոչ միայն վախենում էին Հայոց նախարարները, այլ երբեմն բռնանում էին մինչեւ անգամ Թագաւորի վրայ: Նրա իշխանութիւնը ժառանգական էր: Հայր - Մարդպետը ընտրւում էր միշտ Մարդպետական նախարարութիւնից, թէեւ լինում էին երբեմն բացառութիւններ:

Արշակ Թագաւորը սկսեց ճնշել նրան, աշխատեց սահմանափակել նրա իրաւունքները, եւ զրանով գրգռեց նրա ատելութիւնը ոչ միայն իւր անձի դէմ, այլ առհասարակ Արշակունեաց տոհմի դէմ: Երկար ժամանակ սնուցանում էր նա այդ ատելութիւնը իւր սրտում, եւ մի յարմար ժամանակի էր սպասում, որ արտայայտէ: Այժմ ժամանակը հասած էր համարում:

Նրա նախորդը իւր յանդգնութեան համար՝ սպաննուեցաւ Մերուժանի հայր Շաւասպ Արծրունուց: Իսկ ինքը՝ Արշակ Թագաւորի դէմ իւր ունեցած ատելութեանը յագուրդ տալու համար՝ Մերուժանի գործակիցը դարձաւ, եւ Պարսից Շապուհ արքայի սիրելին:

Ահա այդ դաւաճանն էր, որ կանգնած էր Արշակի կնոջ՝ Փառանձեմ Թագուհու հանդէպ: Նրա ահռելի դէմքը ճրագի աղօտ լուսաւորութեան առջեւ՝ աւելի սոսկալի արտայայտութիւն էր ստացել: Դեւմանկութեան հասակում ծաղիկը այդ դէմքի վրայ մեծ յեղափոխութիւն էր գործել: Նա այլանդակեց ահագին քիթը, նա այլանդակեց թխագոյն շրթունքները, նա թողեց կաշու վրայ այն խորին խորշերը, որ ծաղկիկաւոր չէշաքարի նմանութիւն ունէին:

Թագուհին դեռ լի վրդովմունքով նստած էր բազմոցի վրայ եւ, գլուխը մտատանջ կերպով դէպի ցած խոնարհած, ամենեւին չէր նայում նրա վրայ:

ՐԱՖՖԻ

ԱՆՏԻՐՈՒԹԻՒՆ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը հարցուց Հունգարիոյ վարչապետին՝ Քատարի թէ ե՞րբ պիտի պատասխանէ իր նամակին՝ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները ընդունելու համար :

Բանուորական Խորհուրդին ներկայացուցիչները նոր տեսակցութիւն մը ունեցան Քատարի հետ, իրենց պահանջներու մասին : Վերջին փորձն է որ կը կատարեն, խաղաղութեամբ լուծելու համար տագնապը : «Եթէ ձախողինք ընդհ. գործադուլ մը պիտի սարքուի ամբողջ երկրին մէջ եւ պիտի չկրնանք պատասխան տալ բանուորներուն: Հետեւանքը պիտի ըլլայ կատարեալ անիշխանութիւն :

Կը նշանակէ թէ աշխատաւորներուն համբերութիւնն սպառած է, մանաւանդ որ կառավարութիւնը միշտ կը սպառնայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել «հակայեղափոխականներուն» դէմ :

Բանուորները կը պահանջեն .— 1. Տեսակցիլ նախորդ վարչապետ Նակիի հետ, որ կը համարուի խորհրդանիշ ազատութեան եւ որ աքսորուած է անծանօթ ուղղութեամբ.— 2. Բանուորական խորհուրդներ կազմել .— 3. Իրաւունք տալ որ աշխատաւորները իրենց յատուկ թերթեր հրատարակեն :

Կառավարութիւնը փոխանակ գոհացում տալու այս տարրական պահանջներուն, նոր խստութիւններ կը հաստատէ : Այլեւս անցագիր չի տրուիր երկրէն դուրս ելլելու համար: Արդէն իսկ հարիւր հազարը անցած է փախստականներուն թիւը: Աքսորականները՝ 38.000 հոգի :

Փեշթայէն կը հաղորդեն թէ խորհրդային հետեւազօրքը ականներ տեղաւորած է Աւստրիոյ սահմանին վրայ :

× Խամաճիկ վարչապետը, Քատար տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ մերժեց արտօնել Ազգաժողովին ներկայացուցիչներուն այցելութիւնը, վասն զի կը վախնար որ անոնք պիտի քաջալերեն ապստամբները: Այս առթիւ ըսաւ Մոսկուայի պաշտօնաթերթին թղթակցին .— «Երբ ապստամբները կը ջախջախուէին խորհրդային զինուորներուն կողմէ, մէկ յոյս ունէին .— «Տոկացէ՛ք, ամերիկեան զինուորները օգնութեան կու գան :Դիմացէ՛ք,Ազգաժողովին ուժերը կու գան»: Շատերուն համար տարբերութիւն չկար ամերիկեան զօրքին եւ ՄԱԿի ուժերուն միջեւ: Հետեւաբար Ազգաժողովի քննիչներուն ժամանումը շփոթութիւն պիտի պատճառէր եւ թոյլ պիտի չտար որ ըմբոստները վար դնեն զէնքերը » :

Քատար այս առթիւ ալ պնդեց թէ Հունգարիոյ յեղափոխականութիւնը եւ խորհրդային զօրքին հեռացումը ներքին խնդիրներ են, թէ անհրաժեշտ չէ Ազգաժողովի դէտերուն այցելութիւնը, քանի որ 600 օտար թղթակիցներ կան Հունգարիոյ մէջ եւ ամէն բան կը տեսնեն: «Սովետական զօրքին օգնութիւնը նպաստեց խաղաղութիւնը վերահաստատելու, ուրիշ երկիրներ ալ պաշտպանելու եւ մեզ փրկելու պատերազմի սպառնալիքէն»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ քաղաքապետական Խորհուրդը 26ի դէմ 52 ձայնով որոշեց Շաթոտէօնի հրապարակը վերակոչել Հունգարիոյ ազգային հերոսին՝ Քոշութի անունով: Այս հրապարակին վրայ կը գտնուի Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին, որ մասամբ հրկիզուեցաւ Նոյ. 7ի ցոյցերուն ատեն :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ վարչապետը, որ վճռած է խզել Անգլիոյ հետ կնքուած դաշնագիրը եւ հեռացնել անգլ. զօրքը, վստահութեան քուէ չահեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ : Նիստը տեւեց հինգ ժամ: Առաջին անգամ ըլլալով ներկայ էր համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ֆուատ Նասր :

ԿԻՊՐՈՍԻ յեղ. կոմիտէն էօքա, նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց մասնաւոր թուցիկներով: Կ'ըսէ թէ անխնայ պիտի պատժուին անոնք որ կ'ընդդիմանան իր նպատակներուն : Պիտի սպաննուին բոլոր դաւաճանները: Իր գործունէութենէն ի վեր սպաննուած են երկու հարիւր հոգի, 21 ամսուան մէջ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Նոյ. 29) .— Զոյլ ոսկի 471.000, նափոլէոն 3510, դոլար. 3450, անգլ. 4500, քառն տոլարնոց 16.880 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1040, տոլար 406, զուից. 97.75, պելժ. 7.95 :

ԽՆՋՈՅՔ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ

Կիրակի, 2 Դեկտեմբեր :

Խրիմեան սրահը ժամը 15ին :

Խօսք կ'առնեն ընկերներ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՊԵՏՐՈՍ ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Տիկին Շաքէ Գալայճեան, Պ. Նշան Զիմէնեան, Օր. Քէշիշեան (արտասանութիւն), Պ. Սէյրան (թառ) եւ ուրիշներ :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի թէյասեղանը այս շաբաթ, կէս օրէ ետք ժամը 3 – 7, Սասունիի ճաշարանը : 31 ռիւ տ'Ալէքսանտրի :

Սիրով կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջաններու ընկերները, ընկերուհիները եւ համակիրները, ինչպէս նաեւ մամուլի ներկայացուցիչները:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ամասիոյ Հայր. Միութեան : 1 Դեկտեմբեր, շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Սալոն Ալամպրայի մէջ, 340 Պուլվ. Շաւ :

Պատուակալ նախագահութեամբ բանաստեղծ ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹի :

Գեղեցիկ աչքերու մրցում, ընտրուած թեկնածուհին կը ստանայ արժէքաւոր նուէր մը :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Սիւզան Հիւպէր (երգ), ժօ Ալպան :

Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի անակնկալներ : Նուագախումբ ՆԻՔ ՖՐԱՆՔ:

Սեղանները թուագրուած ըլլալով, այժմէն ապահովել Միութեանս անդամներէն, Տիկին Արփինէ Մորճիկեան, Շէ Վէթէր, 34 ռիւ Թափի վէր :

Պ. Յար. Զէքէմեան, 12 ռիւ տը լ'Արք. հեռ. Փրատօ 78-61:

Պ. Տիգրան Զորիկեան, 5 Ավընիւ Քամիյ Փէլըթան :

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը ներկայիս կը պատրաստէ Կոմիտասեան բազմաձայն պատարագը յառաջիկայ Ծննդեան տօնին երգելու համար, երկսեռ երգչախումբի վերարտադրութեամբ: Յետոյ պիտի ձայնագրուի սկաւառակի վրայ :

Զանազան երգչախումբերու մասնակցող երգիչներ, հին անդամներ եւ մասնակցիլ փափաքողներ կը հրաւիրուին ներկայանալ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան Ուր. երեկոները ժամը 7.30ին Ազգ. տան վարի սրահը, (32 ռիւ Թրէվիզ), առաջնորդութեամբ Ս. Պարթեւեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ .— Այս կիրակի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոսի տօնին առթիւ հանգիստաւոր Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի, մասնակցութեամբ Օր. Սիւզան Պոյաճեանի եւ Դպրաց Դասու: Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հիմնադիր եւ բազմարդիւն առաջնորդ Տ. Գրիգորիս եպիսկ. Պալաքեանի, կնքամայր Օր. Նունիկ Տէր Ղեւոնդեանի եւ եկեղեցւոյ սատարող հին եւ նոր ննջեցելոց յիշատակին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ներկարարեան հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի Մասնաճիւղին՝ փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Թ. Բալուեանի մահուան առթիւ :

ԼԻՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ՅԱՆՁ.ԽՄԲԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱԲԱԹ, 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ: ԺԱՄԸ 21ԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԼՈՅՍ

Նախագահութեամբ՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

CASINO DE CHARBONNIERES

ՅՈԲԵԼԵԱՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Սալ Շօփէն (Փլէյէլ), Դեկտեմբեր 1

Շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին

Նախաձեռնութեամբ Հայ Գրողներու Ընկերութեան եւ մասնակցութեամբ Մշակութային Միութեան եւ Համազգային Ընկերութեան եւ Ֆրանսահայ Լսարանին:

Հովանաւորութեամբ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Գրական ու գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը խօսին Տիկին Պահրի (նախագահ), Տիկին Գարմէն, Տիկին Մառի Աթմաճեան, Յակոբ Տէր – Յակոբեան եւ Հր. Բալուեան :

Գեղարուեստական բաժինը նորութիւն մը կը բերէ փարիզահայ բեմին : Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան կը նուագէ՝ ընկերակցութեամբ Անիթա Սարգսեանի արտասանութեան, յոբելեարին երկու քերթուածները: Կ'երգէ Տիկին Արուսեակ Ալպան: Թաւջութակ Պ. Նահապետ Ալալէմճեան: Ընթերցում՝ Պ. Տէվրիշեան :

Մուտքը 200 Ֆր. եւ պատւոյ տոմս :

Տոմսերը կը ծախուին Բալուեան եւ Պարսամեան գրատուները եւ կիշէն :

ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՋԱՓԱՀԱՍ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ

Կը կազմակերպեն

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ազգ Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ

Պիտի ներկայացնեն

«ԱՆՈՒՇ»ը (Տիգրանեանի)

Ձայնագրուած Երեւանի Օփերայի արուեստագէտներու կողմէ:

Այս Շաբաթ ժամը 20.30ին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարտիզակցի Հուռի Մարտիկեանը կը փնտռէ իր ազգականները, հօրը անունը՝ Գրիգոր, մօրը անունը՝ Մաքրուհի, հօրեղբայրներուն Կարապետ եւ Պարգեւ, եղբօրը Մարտիրոս, քոյրերուն՝ Զարուհի եւ Քրիստինէ: Կը բնակէին Հէյվաճեան մետաքսին գործարանին մօտ, Մարտիկեան (Գուգուկենց): Տեղեկացնել՝

Madame Arabian

141 Bd. de la République, Cannes (A. M.)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Հ. Միլտոնեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր Բենիամին Միլտոնեանի կըսկիծալի մահուան առթիւ:

Ցաւակցութիւն կը յայտնէ նաեւ Գրիգոր Մուրատեանի մահուան առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՊՈՄՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Հ. Միլտոնեանի, Տէր եւ Տիկին Զաւէն, եւ Սեպուհ Միլտոնեաններուն եւ բոլոր պարագաներուն իրենց ամուսնոյ եւ հօր ողբացեալ Բենիամին Միլտոնեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Զաւարեան ենթկ. շաբաթ 1 Դեկտ. ժամը 9ին :

Վռամեան ենթկ. շաբաթ, մէկ Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Նիկոլ Դուման ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3.30ին:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը :

(Շար.)

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ, ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ է բոլորին ներկայութիւնը :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Քրիստափոր ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի յիշատակին:

Նախաձեռնութեամբ «Անդաստան» գրական պարբերականի :

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի Ժ. սրահին մէջ՝

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Ծախսերու մասնակցութիւն :

ԽՆՋՈՅՔ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

× Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք պարահանդէսը ի նպաստ «Հայաստան» թերթին, այս կիրակի ժամը 3էն 10, Համօ Օհանջանեան ակումբը :

ՌՕՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, կայարանի աջ ելքին դէմի սրճարանին վերնայարկը, 3 - 5 ռիւ ժաճ ժօրէս :

Դասախօս ՏՈՔԹ. Լ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ Նիւթը՝ Հայ կեանքը նախապէս եւ հիմա:

Կը հրաւիրուին Ռօնի սու Պուայի եւ շրջակայքի հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Ս. Պատարագ պիտի մատուցուի Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 2 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7747 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3558

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳՐՔԻ ԱՄԻՍ

*

Առաջարկ մը ,—

Ամէն տարի Դեկտեմբերը հռչակել Գրքի Ամիս, մեր գաղութին համար :

Տարրական պարտականութիւն է ամէն ամիս հայերէն գիրքեր գնել — առնուազն մէկ հատ :

Այս մասին շատ խօսած ենք եւ միշտ ալ պիտի յիշեցնենք :

Աւելի քան երեսուն տարի Եւրոպա բնակելէ ետք, կատարեալ յետադիմու - թիւն է չըմբռնել այս տարրական պար - տականութիւնը :

Եւ չտեսութիւն է ըսել թէ կարդալիք բաներ չկան հայերէն հրատարակու - թեանց մէջ :

Միայն վերջացող տարուան ընթացքին լոյս տեսան բազմաթիւ գիրքեր , մանա - ւանդ Միջին Արեւելքի մէջ :

Բարեհաճեցէք հայկական գրատուն մը հանդիպիլ եւ ձեր առջեւ պիտի գտնէք լաւագոյն հրատարակութիւնները՝ ազգա- յին մատենադարան մը կազմելու համար:

Երբեք այսքան ճոխ եւ այլազան հա - տորներ ունեցած չէինք, մեր ժամանա - կակից պատմութեան մէջ :

Թերթերը օր ըօրին կը ծանուցանեն նոր հրատարակութիւնները :

Անշուշտ աւելի լաւ պիտի ըլլար որ գրախօսականներ ալ երեւային , անմի - ջապէս եւ անընդհատ :

Այդ պակասը չի կրնար պատրուակ ծա - ռայել , ուսերը թօթուելու եւ գրադարա- նը օտար յիմարապատում ռոմաններով զարդարելու համար :

Պակասը գիրքը չէ , այլ ազգային գի - տակցութիւնը :

Գաղտնիք չէ որ հազարաւոր ընտանիք- ներ ոչ իսկ երեք հայերէն հրատարակու - թիւն գնած են երեսուն տարուան մէջ :

Կը նշանակէ թէ երեք հարիւր տարի ետ գացած են եւ Անատոլու կ՚ապրին, Եւրո- պա բնակելով հանդերձ :

Ուրիշ ազգեր ալ ունին գաղութներ՝ զանազան երկիրներու մէջ :

Ո՛ւր որ ալ երթան, որեւէ ընտանիք ազ- գային արժանապատուութեան հարց կը նկատէ գրադարան մը կազմել հայրենի հրատարակութիւններով: Եւ միշտ ալ կը հետեւին նորութեանց , կէս ճամբան չմնալու համար :

Մեր մէջ «սիվիլիզէ»ներ ունինք որոնք երեսդ կը նային ապշահար, եթէ հայ գրագէտի մը այս կամ այն գործի մասին խօսիք :

Եւ կան «ուսումնականներ» ալ, որոնք լուր չունին թէ աշխարհաբարի թարգ - մանուած են Խորենացին, Եղիշէն, Փաւս- տոս Բիւզանդը եւ ուրիշ պատմական գիրքեր :

Դեռ չենք խօսիր ժամանակակից գրող- ներու արտադրութեանց մասին, որոնք զարմանք պիտի պատճառէին, եթէ օտար լեզուի մը թարգմանուէին :

Ուրեմն, անդիտութեան եւ անտարբե - րութեան սառերը հալեցնելու, քիչ մը չարժում ստեղծելու համար, կ՚առաջար- կենք Դեկտեմբերը հռչակել Գրքի Ամիս, այս տարիէն սկսեալ :

Ըսել կ՚ուզենք թէ ամէն հայ ընտանիք պարտաւոր է հայերէն հրատարակու - թիւններ գնել, համաձայն իր զարգաց - ման եւ նիւթական կարողութեան :

Նուէրներու եղանակն է եւ կրնան գիր- քեր նուիրել՝ իբրեւ լաւագոյն եւ օգտա - կար կաղանդչէքը :

Կարելի է գիրքերու ցուցահանդէս մըն ալ սարքել, նախաձեռնութեամբ գրավա- ճառներու :

Այս փորձը շատոնց կատարուած է Մի- ջին Արեւելքի մէջ, արդիւնաւոր դառնա - լով թէ բարոյապէս եւ թէ նիւթապէս :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱՆ ԿՌՈՒԱԽՆՁՈՐ

•

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔՆԵՐ

Հետզհետէ հրատապ հանգամանք կը ստանայ Սուրիոյ խնդիրը: Երկու կողմե- րը իրար կը մեղադրեն, փոխադարձ ըս - պառնալիքներով: Լոնտոնի մէջ կատար - ուած խորհրդակցութեանց գլխաւոր նիւ - թըն ալ Սուրիոյ կացութիւնն է: Ստորեւ կ՚ամփոփենք վերջին տեղեկութիւնները .

— Սուրիոյ արտաքին նախարարը, Սա- լահ Պիթար, յայտարարեց թէ ոթ.ուրքիա, Իրաք եւ Իսրայէլ զինուոր կը կեդրոնա - ցնեն սահմանագլուխին վրայ, յարձակե- լու առաջադրութեամբ : Առանց Խ. Մի - ութեան կամ ուրիշ ոեւէ երկրի անունը արտասանելու, նախարարը յայտնեց թէ Սուրիա քաղաքական եւ զինուորական օգ- նութիւն պիտի խնդրէ «աշխարհի բոլոր ազգերէն», եթէ հարկ ըլլայ կռուիլ ծրա- գրուած արշաւանքին դէմ: Յետոյ անդ - րադառնալով Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգ - ներու այն մեղադրանքներուն թէ Խ. Միութիւնը զէնք եւ մասնագէտներ կը ղրկէ Սուրիա, ըսաւ թէ այդ վերա - գրումները կը կատարուին «աշխարհի կարծիքը մոլորեցնելու, իբրեւ համայնա- վարական խարիսխ մը ներկայացնելով Սուրիան , արդարացնելու համար ծրա - գրուած արշաւանքը »:

× Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ մինչեւ երկու շաբաթ բանակը ռազմա - փորձեր պիտի կատարէ երկրին արեւմտ- եան եւ արեւելեան մասերուն մէջ : Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյցը կ՚ըսէ թէ զինեալ ուժերը արթնութեան միջոց - ներ ձեռք առած են, համաձայն օրուան պահանջներուն: «Մեր բանակը բաւական զօրաւոր է, իրեն յատկացուած ամէն պարտականութիւն կատարելու համար »:

Ուրիշ աղբիւրէ մը կը հաղորդեն թէ մաս մը պահեստիներ զէնքի տակ առ - նուած են: Թուրքիա սահմանակից է Սու- րիոյ հետ, 800 քիլոմեթր երկայնու - թեամբ , իսկ Խ. Միութեան հետ՝ 500 քիլոմեթր:

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒՍ Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ...

Մոսկուայի անթենը եւ մամուլը ծան - րակշիռ ազդարարութիւններ կ՚ուղղեն քանի մը օրէ ի վեր, պնդելով թէ դաւեր կը սարքուին Սուրիոյ դէմ, թէ Իսրայէլ, Անգլիա, Ֆրանսա, Իրաք եւ Թուրքիա զինուոր կը համախմբեն Սուրիոյ սահմա- նին վրայ: Այս առթիւ կ՚ազդարարեն թէ « բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդները պի- տի օգնեն Սուրիոյ պաշտպանութեան :

Արեւմտեան թերթերը դիտել կուտան թէ «խաղաղասէր» կը նշանակէ համայնա- վար պետութիւնները եւ անոնց զինակից- ները » :

Կառավարական պաշտօնաթերթը , Իզ - վեստիա կը հերքէ այն «սուտերը» թէ խորհրդային զէնքեր կը հասին Սուրիա : Կ՚ըսէ թէ այդ լուրերը կը դարբնուին ար- դարացնելու համար Արեւմուտքի ձեռ - նարկները Սուրիոյ դէմ :

« Դաւադրութիւն Սուրիոյ դէմ» խորա- գրով գրութեան մը մէջ «Սովետսկայա Ռոսիա» թերթը կ՚ըսէ թէ Արեւմուտքի յետադիմական մամուլը « քաղաքական կատաղի պայքար մը կը մղէ Սուրիոյ դէմ, պայքար մը որ շատ կը նմանի պա- տերազմի դիւանագիտական պատրաս - տութեան »: Թերթը այս պայքարին պատճառ կը նկատէ այն իրողութիւնը որ Սուրիա, ինչպէս եւ Եգիպտոս բարեկա - մական յարաբերութիւններ ունի Խ. Մի - ութեան հետ :

Միւս թերթերն ալ կը բացատրեն թէ Պաղտատի ուխտը զէնք մըն է որ պիտի գործածուի Սուրիոյ դէմ: Այս առթիւ կը յիշեն Մ. Նահանգներուն այն յայտարա- րութիւնը թէ ծայր աստիճան ծանրակշիռ պիտի համարուի որեւէ սպառնալիք Պաղ- տատի դաշինքին անդամներուն դէմ: Ռա- տիօ - Մոսկուան ալ հաղորդելով այս յայտարարութիւնը, կ՚եզրակացնէ թէ Մ. Նահանգները վճռած են միջամտել Միջին Արեւելքի գործերուն : Կուսակցական պաշտօնաթերթը , «Փրաւտա» իր կարգին դիտել կուտայ թէ Սուրիոյ դէմ բացուած պայքարին հետ զինուորական համախըմ- բումներ ալ տեղի կ՚ունենան :

ԻՆՉ ԿԸ ԾՐԱԳՐԵՆ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

*

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՈՒՐԻՈՅ , ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը մտահոգութեամբ կը հետեւի Միջին Արեւելքի դէպքերուն : Վերջին պահուն մեծ սփոփանք պատճա - ռեց Մ. Նահանգներու կառավարութեան այն յայտարարութիւնը որ կ՚ըսէր թէ թոյլ պիտի չտան որեւէ յարձակում Իրա- քի, Փաքիստանի, Թուրքիոյ եւ Իրանի դէմ :

Խորհրդակցութիւնները կը շարունակ - ուին Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարներուն մի- ջեւ: Թուրքիոյ ներկայացուցիչը, Էտհէմ Մենտերէս Լոնտոն հասած ատեն ճաշի հրաւիրուեցաւ իր անգլիացի պաշտօնակ - ցին կողմէ, իր ընդհ. քարտուղարին հետ: Անգարայի կառավարութեան կար - ծիքով ժամանակը եկած է որ արեւմտ - եան պետութիւնները ճշդեն իրենց քաղա- քականութիւնը կացութեան մը մասին որ ամէնէն վտանգաւորն է երկրորդ աշխար - համարտէն ի վեր: Նոր կը յայտնուի թէ Թուրքիոյ արտաքին նախարարը երեք օր ալ Փարիզ կեցած է, խորհրդակցելու համար: Այժմ կ՚ուզէ աւելի լայն խորհր- դակցութիւններ կատարել, մանաւանդ որ Ատլանտեան Խորհուրդը ժողով պիտի գումարէ Դեկտ. 11ին, Փարիզի մէջ :

Մինչ այս մինչ այն, ամերիկեան զօրա- ւոր տորմիղ մը կը համախմբուի արե - ւելեան Միջերկրականի մէջ: Երեքշաբթի օր Սիկիլիայէն մեկներ է մեծ օդանաւա - կիր մը, «Քորըլ Սի» որ ունի 45.000 թոն տարողութիւն, ուրիշ 15 մարտանաւերու հետ: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ամերիկեան 6րդ տորմիղը այժմ աւելի քան վաթսուն մարտանաւեր ունի արեւել- եան Միջերկրականի մէջ, երեքը՝ վիթ - խարի օդանաւակիրներ: Ասկէ զատ իր տրամադրութեան տակ ունի օդանաւային կարեւոր ուժ մը՝ Թուրքիոյ մէջ, (Կեդ - րոնը՝ Իզմիր) :

Ուրեմն , երեք պետութիւնները կը խորհրդակցին Լոնտոնի մէջ, ներդաշնա - կելու համար իրենց քաղաքականութիւնը ոչ միայն Եգիպտոսի, այլ եւ Սուրիոյ եւ Յորդանանի հանդէպ :

Անգլեւամերիկեան տեղեկութեանց հա- մաձայն, Խ. Միութեան կողմէ Սուրիոյ ղրկուած զէնքերը այնքան շատ են որ կ՚անցնին սուրիական 25.000 հոգինոց բա- նակին պահանջները: Կը կարծուի թէ այդ զինամթերքը պիտի դրուի Եգիպտոսի կուսակից տարրերու տրամադրութեան տակ եւ կամ պիտի օգտագործուի խոր - հրդային «կամաւորներուն» կողմէ :

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով , Մոսկուա չափաւորութեան խրատներ տուած է Սուրիոյ, նկատի առնելով կարգ մը վտանգներ :

Նոյնքան մտահոգութիւն կը պատճառէ Յորդանանի կացութիւնը :

× Մոսկուայի « Փրաւտա»ն խօսելով Լոնտոնի մէջ կատարուած խորհրդակցու- թեանց վրայ, կ՚ազդարարէ թէ կացու - թիւնը շատ աւելի պիտի ծանրանայ, եթէ ուրիշ երկիրներ ալ միանան Պաղտատի դաշինքին : Խ. Միութեան նաւատորմին օրկանն ալ գրգռիչ ձեռնարկ մը կը նկատէ ամերիկեան 6րդ տորմիղին շարժումները:

ՋՐԱՆՑՔԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻ, ԵԹԷ...

•

ԱՄԵՐԻԿԱ ԽՈՍՏԱՑԱՒ ՔԱՐԻՒՂ ՃԱՐԵԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

Լոնտոնի խորհրդակցութեանց կարե - ւոր խնդիրներէն մէկն ալ անգլեւֆրանսա- կան ուժերու մեկնումի խնդիրն է: Բրի - տանական կառավարութիւնը որոշած է ստիճանաբար ետ քաշել իր զօրքը , մինչեւ Ծնունդ , պայմանաւ որ Մ. Նա - հանգները եւ Ազգաժողովը երաշխիքներ տան ջրանցքին ազատ օգտագործման մա- սին : Այս առթիւ , Ֆրանսան ալ ստիպ - ուած է գիրք ճշդել: Անգլիոյ պահպանո- ղականները կը ճնշեն կառավարութեան վրայ, որ լուրջ տագնապ մը կ՚անցընէ:

Մինչ այս մինչ այն, Մ. Նահանգներու նախագահը որոշեց անմիջական միջոցներ ձեռք առնել, քարիւղ հասցնելու համար Եւրոպայի , մինչեւ Սուէզի ջրանցքին վերաբացումը : Նախագահին այս անձ - նական միջամտութիւնը մեծ գոհունա - կութիւն պատճառեց Լոնտոնի եւ Փարիզի մէջ: Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնն ալ կը խոստանայ աւելցնել Ֆրանսայի տրա - մադրած քարիւղը :

Մ. Նահանգները պիտի ճարեն օրական 1.100.000 տակառ (մօտ 160.000 թոն) քարիւղ : Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, այս գործը վարելու հա - մար: Ամէնէն մեծ հողը փոխադրանաւե - րու պակասն է :

Այցընհաուըր այս որոշումը տուած է նկատի առնելով կարգ մը կարեւոր պա - րագաներ: Առաջին՝ հակամերիկեան հո - սանքը որ հետզհետէ կը զօրանայ արեւ - մտեան Եւրոպայի մէջ: Երկրորդ՝ Փարի- զի ամերիկեան դեսպանին տեղեկագիրը : Երրորդ՝ չափազանց ծանրակշիռ պարա - գայ մը , — Առանց քարիւղի ձգել Եւրո- պան, զայն մատնելով գործազրկութեան եւ ընկերային պայքարներու, ոչ միայն պիտի վնասէր Ատլանտեան զինակցու - թեան, այլեւ պիտի ոչնչացնէր Մարշըլի ծրագրով ձեռք բերուած արդիւնքները :

ՆՈՐ ԴԷՊՔԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կը հաստատէ թէ որեւէ պատասխան չէստա- ցած Հունգարիայէն, պատուիրակներու առաքման մասին : Այս պարագան մեծ յուսախաբութեան մատնած է ոչ միայն ընդդիմադիրները, այլ եւ Ազգաժողովին անդամները : Երէկ վիճաբանութիւնները վերսկսան ընդհ. ժողովին մէջ, բայց յոյս չկայ որ գործնական ելքի մը յանգին : Ընդհ. քարտուղարը իր տեղեկագրին մէջ կը խոստովանի նաեւ թէ որ եւ է տեղե - կութիւն չունի խորհրդային զօրքի հե - ռացման մասին:

× Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ վար - չապետ Քատար մերժեց բանուորական խորհուրդին պահանջները, վճռական աե- տակցութեան մը պահուն: Պաշտօնաթեր- թը հրատարակեց այս ժխտական պատաս- խանը, չեշտելով թէ «կործանարար» են բանուորներուն պահանջները, թէ բան - ուորական խորհուրդները չեն կրնար քա- ղաքական դեր կատարել եւն.: Միեւնոյն ատեն ընդդիմադիր թերթ մը հրատարա - կեց ուսանողներու յայտարարութիւնը , որ մանաւորապէս կը պահանջէ ետ քա -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՆԻՒ ԵՈՐՔԷՆ կը հեռագրեն թէ խոր - հրդակցութիւններ կը կատարուին Ազ - գաժողովի շրջանակներուն մէջ այն վը - տանգներու մասին որ կրնան ծագիլ Սու- րիոյ եւ Յորդանանի կացութենէն : Կը վախցուի որ յարձակում կատարուի Յոր- դանանի կամ Իսրայէլի դէմ: Այս վերջին պետութեան պատուիրակութիւնը Ազգա - ժողովին ուշադրութիւնը հրաւիրած է :

ՄԱԼԽԱՍ

(ԻՐ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ)

●

Եթէ յայտնեմ իր բուն անունը — Արտաշէս Յովսէփեան, — վախնամ որ առաջին վշտացողը ինքը ըլլայ: Ինչո՞ւ, մէ-թէ՞ որեւէ խորշանք կը զգայ այս զուտ հայկական, իրաւ արքենի ու բարձրօրէն հնամենի անունին դէմ: — Բաւ լիցի, մանաւանդ որ Արտաշէս անունը կրող թագաւորները բնաւ դէշ յիշատակ ձգած չեն մեր պատմութեան մէջ:

Բայց եւ այնպէս, երբ հանդիպիք իրեն, չըլլայ թէ, — զատական պաշտօնեայի մը սովորամոլութենէն տարուած, — զինք ողջունէք իր ինքնութեան թուղթի անունով: Նման ձախաւերութիւն մը ձեզ մեղսակից պիտի դարձնէր այն անողայ համբակին որ Դուրեան պատրիարքի քահանայութեան յիսնամեակը շնորհաւորելու համար, մօտենար այս սրբակրօն եկեղեցականին եւ համարձակէր զայն «Պարոն Միհրան» կոչել, իր աշխարհական անունով: Որովհետեւ յեղափոխականն ալ կրօնաւորին պէս ուխտեալ մըն է որ ինքնակամ կը հրաժարի յայտնի ու գաղտնի այն բոլոր կիրքերէն ու գործերէն որոնք մինչ այդ իր կեանքը լեցուցած էին, եւ ապա քրէութեան բոլոր կարելութիւնները ի սպառ կը դնէ իր նոր խաչալին: «Այրէ ինչ որ պաշտեցիր ...»:

Ուրիշ պատկեր մը օգտագործելով՝ կարելի է ըսել որ ուխտեալը իր մարդկային եսը շահագրգռող բոլոր նախասիրութիւններն ու հեռանկարները կը վերեզմանէ ու տապանաքարին վրայ կը փորագրէ այն անունը որուն հովանիին ներքեւ սնուցած էր այդ հրաժարելի յոյսերն ու յոյզերը, եւ ապա դառնայ ի լոյս աստուածադրութեան:

Անոնհետեւ նորեկ ուխտաւորը նորածին մըն է, ու առաւելութեամբ որ այս նորածինը ինքն իսկ կ'ընտրէ իր նոր կեանքին յարմարող անունն ու միջավայրը: Ու, վերջնականօրէն անցքը փակելու համար անցեալի յիշատակներու ներխուժումին դէմ, կ'ընտրէ նաեւ նոր անուն մը իբրեւ բանալի նոր սրբավայրի մը, իբրեւ երիվար նոր արշաւի մը, եւ իբրեւ դրօշակ նոր պայքարի մը:

Հանգուցեալ Աղբալեան իր անցեալի մասին խորունկ ափսոսանք մը ունէր զոր սովոր էր տալու հետեւեալ սեղմ ու յըստակ տարազով. «Սուրը չթողեց որ երգիչ դառնամ, գրիչը չթողեց որ մարտիկ դառնամ»:

Մալխաս չի կրնար գանգատիլ հակընդդէմ ձգտումներու այսպիսի պայքարէ մը, որովհետեւ ան յաջողած է — ի՞նչ դժուարութեանց կամ նպաստաւոր պարագաներու բերումով, այդ չէ կարեւորը — բայց յաջողած է հաշտեցնել յիշուած զոյգ իրերամերժ տարրերը, եւ այս յաջողութեան շնորհիւն է որ այսօր մենք կրնանք իր դրօշակի մէկ երեսին վրայ կարդալ գործիչ, եւ միւսին վրայ՝ պատմիչ: Ուրեմն կուսակցական կեանքը լրիւ ապրած կրկնարժէք յեղափոխական մըն է Մալխաս, ինչպէս են Ռուբէն, Կոմս եւ փոքրաթիւ ուրիշներ որոնք, Քսենոփոնի եւ Յուլիոս Կեսարի նման, ճարը գտան սուրէն յետոյ գրիչ ալ շարժելու եւ իրենց տեսած ու գլխավարած գործերուն պատմութիւնը յանձնելու ապագայ սերունդներու խորհրդածութեան:

Մինչեւ այսօր ալ դաս մը քաղքենի տարրերու կողմէ կը մեղադրուին Մալխաս եւ իր նմանները որոնք ամէն կարելիութիւն ունէին հանգիստ ու վայելուչ կեանք մը ապրելու, բայց չգիտցան իրենց մատուցուած առաւելութիւնները գնահատել ու անխոհեմաբար նետուեցան հայ յեղափոխութիւն կոչուած չարչարալից շարժման մէջ:

Մեղադրողները չեն կրնար ըմբռնել որ հայ ազգը ունի ընդոծին տաղանդներ ու քաղաքակրթական խոր ընդունակութիւններ որոնք զինք որոշապէս զանազանած են իր շրջապատի մարդակոյտերէն: Իսկ մեղադրեալները, երեւի, այնքան բարձր գնահատած են իրենց ժողովուրդի այս հոգեկան արժէքները որ, զանոնք, փրկելու համար, չեն վարանած իրենց կեանքը հուրի եւ սուրի բերանը նետելու: Անհաւասար բայց դիւցազնավայել պայքար ուրուն մէջ մեռնելու հրապոյրը ընտրեալներուն աւելի քաղցր թուեցաւ քան ճորտութեան մէջ խաղաղօրէն յղփանալու փորձութիւնը: Տասնեակներով կարելի է հաշուել այս հաւատարիմները, Զաւարեան, Օհանջանեան, Արմէն Գարօ, Լ. Քալանթար, Զանփօլատեան, Ռուբէն, Դրօ եւն.:

Ու նաեւ Մալխաս: Հօրը դրամով ճարտարագէտ դարձած ու յետագային պետական բարձր պաշտօնի կոչուած, ձիով ու ձիապանով շրջագայող Մալխասը, օր մը յանկարծ աչք գոցելով իր ներկայի շլացուցիչ յաջողութեանց, ու ականջ խցելով ապագայի շողշողուն խոստումներուն դէմ, իր երիվարը կը խթանէր դէպի Նեմրութ, հայ յեղափոխութեան Ողիմպոսը:

Մալխաս շատ լաւ գիտէր թէ այդ նոր կեանքին մէջ ինչեր կը սպասէին իրեն. — առատ սեղանի փոխարէն անօթի օրեր, վայելուչ հագուստի տեղ ցնցոտիներ, ախոռի մը անկիւնը խշտեակ մը իբրեւ անկողին, հալածանքի առաւօտներ ու օրհասական գիշերներ, ու ասի տարիներ ու տարիներ շարունակ:

Ներելի՞ է ասկէ հետեւցնել թէ Մալխաս եւ իր ուխտակիցները ապրելէ յոգնած էին ու մահ կը փնտռէին: Ամենեւին, ընդհակառակն, կրնաք ապահով ըլլալ որ Մալխաս, այսօր իր ութսունամեայ աւելութին մէջն իսկ կը գուրգուրայ կեանքին վրայ: Ուստի տրամաբանական է մակաբերել որ անիկա առաւել եւս կը գուրգուրար կեանքին վրայ երբ դեռ երիտասարդ, նոր կը ներկայանար յեղափոխական տաճարի սեմին: Իսկ եթէ որոշեց կեանքը զոհել, այդ կը նշանակէ թէ այդ զոհաբերումով կ'ուզէր գնել կեանքէն աւելի արժէքաւոր բան մը, իր ժողովուրդին փրկութիւնը կամ գէթ անոր տառապանքին մեղմացումը:

Ճակատագիրը խնայեց իրեն, ու Մալխաս, այս անգամ, սակաւաթիւ բախտակիցներու հետ ճողոպրեցաւ մահէն: Ասի նոր բարեբախտութիւն մը եղաւ իրեն, ոչ անոր համար որ կրցաւ կեանքը շարունակել, այլ որովհետեւ կարելիութիւն ունեցաւ տեսնելու իրենց պայքարի թագնուպսակը, — Հայրենիքի մէկ պատառին ազատագրումը, որուն կարօտով այնքան ուխտեալներ բաց աչքով հող իջան:

Նոր բախտաւորութիւն մը վերապրող հայութեան համար որ Մալխասի գրականութեան մէջ վերագտաւ ոչ միայն իր կորուսեալ թանկագին զաւակները յանձին ֆետայիներու, այլ նաեւ վերագտաւ իր մոռցուած աւանդութիւններն ու սրբութիւնները, իր անշուք տնակը, իր ժուժկալ սեղանը որ միշտ հիւրընկալ էր, իր թոնիրին բարեբար կրակն ու ծխանին նազանքոտ ծուխը, վերջապէս իր անուշ բարբառն ու իր տոհմիկ երգերը, պարզ ու բնարոյս իր լեռներու վայրի ծաղիկներուն պէս:

Բախտաւորութիւն մը նաեւ այսօրուան ու գալիք երիտասարդներուն՝ ազգային դաստիարակութեան տեսակէտէն: Անոնք Մալխասի գործին մէջ պիտի գտնեն ոչ թէ հայ յեղափոխական շարժումներու տառապած ու քարացած պատմութիւնը, հապա անցեալին մէջ փոխադրուած, այս երիտասարդները հանդիսատես պիտի ըլլան առօրեայ դէպքերու ֆիլմին, շարայարուած տաժանագին դրուագներով, խորունկ յուսաբեկութիւններով եւ հերոսական անհաւատալի վերոստումներով: Ծանօթանալով Մալխասի հերոսներուն, երիտասարդները պիտի տեսնեն որ անոնք գերբնական ծնունդներ չեն եղած, բայց կատարած են գերբնական աշխատանք մը ու առով առարկայ դարձած ժողովուրդի պաշտամունքին: Պիտի տեսնեն որ, հանճարի պէս, հերոսութիւնն ալ աւելի ապահով կերպով կը ստացուի ճիգով ու զոհաբերութեամբ քան թէ աստուածներու անըմբռնելի կարգադրութեամբ:

Բոլոր յոբելեաններէն ու հանդէսներէն աւելի երիտասարդութեան մէջ յառաջ գալիք այս առնավայել ոգին է որ Մալխասի անմահութիւնը պիտի ապահովէ հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան մէջ:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

«ՈՒՂԻՂ ԱՐԱ...»

●

Եբրայերէնը բայ մըն է միայն, մէկ բառ, որու արմատը՝ fուՁ (եղանաւ): Արաբերէնի մէջ՝ նոյն այս բառը դարձած է fեաՁ:

Փորձանք բառ մը, որ, ապահովաբար, չա՛տ յոգնեցուցած է թարգմանիչները:

Ոմանք ծագումը կը փնտռեն սանսկրիտ լեզուին մէջ, կապելով fէՁս բառին, նոյնիսկ ... հայերէն ցաՁուՁ բային: Ուրիշներ fոսմոս բառին, որ թարգմանի բարեկարգութիւն, համաչափութիւն, ներդաշնակութիւն, — այս գոյականները առնելով ստորոգելի՝ անոնց եւեւ պիտի գտնէք տիեզերքը:

Եբրայերէն բառարաններու մէջ սովորութիւն է այս բայարմատը ներկայացնել երկատառ, իր պարզագոյն ձեւին մէջ, նշանակութիւնը՝ ուղիղ, բայց կաՁգուՁ:

Նոյն բառը, գոյականաբար, Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ գործածուած է իբրեւ.

1.— Քաղաքի անուն (Ա. Մնաց. ԺԸ. 8): Գրաբար Աստուածաշունչ Մատեանը չունի:

2.— Կարկանդակի տեսակ, բայց արտասանութիւնը տարբեր (fավՁ).— յունարէն լեզուն եւս կը գործածէ այս բառը՝ փոխ առնելով եբրայերէնէ (Երեմ. Է. 18):

Այս գոյականները չեն հետաքրքրեր մեզ կամ մեր նիւթը:

Նոյն բայարմատը տուած է նոյնպէս երկու բառեր, որոնք կը գործածուին Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ.

1.— ՆաfոՁ.— Ըստ ոմանց անձնանուն կամ տեղանուն, աշխարհաբար Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ՝ «Նաքոնի կալը» (Բ. Թագ. Զ. 6), — գրաբարը կը տարբերի: Ըստ այլոց՝ ածական, որ թարգմանի՝ ամուր, հաստատ:

2.— ՄեfեՁովք.— Այս բառը գործածուած է բազմիցս՝ նոյն գլուխին մէջ (Գ. Թագ. Է.), ու կը նշանակէ խարիսխ, պատուանդան:

Վերջապէս, Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ կը գործածուին fուՁ արմատով կազմուած բազմաթիւ բայեր, չփոթութիւն պատճառելով Եօթանասնից: Այս վերջինները ընտրած են գլխաւոր երեք առումներ.

1.— Կանգնել:

2.— Հաստատել:

3.— Պատրաստել:

Այս երեք առումներն ալ իմաստի ընդլայնումներ ցոյց կուտան, բայց հիմնական իմաստն է ուղիղ կեՁալ՝ ոտքի վրայ:

Արդարեւ, երբ Աստուածաշունչ Մատեանը կը գրէ. «կաՁգՁեցից զաթոռ» (Բ. Թագ. Է. 13), կամ «Հաստատեցից զարքայութիւն» (Բ. Թագ. Է. 12), կամ «Պատրաստ արար զաթոռ» (Սաղմ. Թ. 8), նոյն իմաստն ունին բայերը: Գէթ եբրայերէնի մէջ միեւնոյն բայն է որ կը գործածուի: Կ'ուզեմ ըսել թէ, ստուգաբանօրէն, ուղիղ կենալու գաղափարը չի թելադրեր ուղղութիւն, այլ ամրութիւն, պնդութիւն: Թէ կանգուն կենալը ուրիշ

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Առտուընէ մինչեւ կէս գիշեր ժամը անցընելով, սիրտը չնեղացաւ: Ուրբաթ, «Թէրսհանէ»ին ճամբէն նորէն երկնցաւ:

Կամաց կամաց կ'երթար, մենախօսելով, մերթ կանգ առնելով ու մատուըներուն վրայ համրանքներ ընելով: Յառաջիկայ շաբթուան ելեւմտացոյցը կը քննէր:

Զատկի շաբթուան անխուսափելի ծախքերուն մէկ մասը բրած լմնցուցած էր: «Ըստ վաղեմի սովորութեանը», ութ հարիւր օխա ծուղադին գրաւելով, մէճիտիէն Ծաղկազարդի առտուն ցնծացեր էր: Աս գնաց: Հաւկիթը դուռնէն առեր էին, հարուըը երսունի. աս ալ լմնցած էր: Երսուն ղուրուշ ալ Խթումի իրիկուան եւ Զատկի կիրակիին ուտելիքին համար տրուած էր, «չէօրէկ»ը մէջը չըլլալով: Մէճիտիէ մը ան շաբթու ժամը «Թապախ»ները ձգած էին, քանի մը ղրուշ ալ ինքը ծախսած էր. համագումարը հարիւր տասը ղուրուշ: Հոս կանգ առաւ, ձեռքը գլխանը խոթեց, պատրաստի դրամը հանեց համրեց: Քովը տասնըհինգ ղրուշ քանի մը փարա կը մնար: Ու նորէն ճամբան շարունակելով, «Թուումն մասանց»ը կ'ընէր այն ծախքերունն ալ, որոնց դէմ դրպանին երեք քառորդը բարեխօս ունէր միայն:

— Էյ խելքի գալիք բան: Երկու ոսկին պիտի չօգտէր: Մէճիտիէ մը «չէօրէկ»ին, մէճիտիէ մը՝ շաբաթ իրիկուան եւ կիրակի առտուան թապախներուն: Տէրտէրը տուն օրհնէքի պիտի գար, մէճիտիէ մըն ալ անոր: Ետեւէն՝ ժամկոչ, պէէՁի, չէօփՁի, որ մէկը, տասը ղուրուշ մըն ալ ասոնց: «Շիշէ» մը «լիքեր» ու օխա մը «աճըպատէմ» չառնէ՞ր: Շնորհաւորի եկողները նաեւ Արմէկին նշանտուքն ալ պիտի աչքիլուէին. անշուշտ Արթաքիին «ամուճան» ալ պիտի գար. աղջիկնին անուշ մը, «խահուէ» մը քշելով ճամբու պիտի չղնէին եա: Տասը քառն ղուրուշ մըն ալ իր դատկական այցելութեանց ճանապարհածախս: «Աւըստոսի չունեւուն պէս լեզուս դուրս ինկած, Խասգիւղէն Պէյօղլու, Պէյօղլուէն Սամաթիա պիտի չվազե՞մ եա: Իւսկիւտար, Ղատիգեղ լողալո՞վ պիտի անցնիմ» կ'ըսէր:

Ու յետոյ, չորեքշաբթի առտու ինչ պիտի ընէին, մինչեւ գործ մը գտնե՞լը ինչ պիտի ուտէին: «Պախալ» «խասապ», «էքմէքճի» քիչ մը մաքրելու չէ՞ր որ անոնք ալ շարունակէին նորէն ապառիկ տալ:

Երկու ոսկիէն եւել պէտք էր. ի՞նչ ընէր, որո՞ւ երթար: Գործ ունեցող բանուորին անգամ, առանց դրաւի ոչ ոք փոխատուութիւն կ'ընէ. ու բան մըն ալ չունէր որ տեղ մը ձգէր եւ տոկոսով երկու երեք ոսկի վերցնէր:

«Դրաւ» բառը այն ինչ շրթունքներուն վրայ եկաւ, մէկէն կանգ առաւ կայնեցաւ. մաքէն ստորմիքը յանկարծածին լոյսի մը պլպլուկը կը զգար: Ձեռքովը իր ճակատը արագ արագ շփել սկսաւ, հաւանօրէն՝ պլպլուկը մարելու ջանք մը: Զուր ջանք: Ճամբան շարունակեց. կարծես քիչ մը թեթեւցած կը քալէր: Յոյս մը զինքը առաջ կը մղէր: Երբ Ղալաթիա հասաւ, պզտիկ սրճարան մը մտաւ, մութ անկիւն մը առանձնացած, փէսը հանեց, թաշկինակով ճակատը սրբեց ու սուրճին հետ սիկառէթը քաշելով, տխուր տխուր կը խորհէր: Պլպլուկը, հիմակ ալ արծարծուն իբր լոյս, կը փայլէր, եւ հուրքէն կարծես քիչ մը պիտի թուղնար մտմտուքներուն կապարը, ուղեղին վրայ ծանրանիստ:

Արմիկին Երկաթուղիներէն մէկը սարաֆի մը դրաւ դնելով, երկու ոսկի փոխառութիւն մը ընելու գիտոն էր որ երկու ժամէ ի վեր շրջմոլիկ — հուրի պէս մաքին բոլորը կ'ոլորկէր. զիմադրեց, շատ զիմադրեց չար սատանային թելադրած այդ փորձութեան, որուն սակայն վերջը վերջը անձնատուր ըլլալու պարտաւորուեցաւ:

Ի՞նչ ընէր, ի՞նչ:

Երբ սրճարանէն մեկնեցաւ, սիրտը հանդարտած էր այն խաղաղութեամբը, զոր ծանր հանգամանքներու մէջ վճռական որոշում մը կը պարգեւէ:

«Խուլէ Խարուն»էն վեր Բերա ելաւ: Գարնանային արեւը կ'ողողէր Բեռան, որուն մեծ պողոտան կը վխտար հայերու, Յոյներու, Եւրոպացիներու բազմութեամբ, ամէնքն ալ տօնական ուրախութեան մէջ: Նորէն «սխ» մը ըրաւ: Իրեն սեւ Զատիկ կուգար: Մինչեւ Շիշլի գնաց, պտտեցաւ: Եւ դարձին Երրորդութիւնը մտաւ, ու անկիւն մը քաշուած, վերաբացեալ հոգիով երկիւղածօրէն եւ զղջացեալ, «Խաչի քո Քրիստոս»ը մտիկ ըրաւ: Յետոյ կարճ ճամբով մը Խասգեղ իջաւ, ու շիտակ տուն գնաց: Մեղք կը սեպէր Աւագ Ուրբաթ իրիկուն սրճարան հանդիպիլ:

Գիշերը սակայն վրդովուած անցուց. խղճի խայթէն կը տանջուէր, որ խեղճ աղջկանը ունեցածին ձեռք պիտի զպցնէր: Անկողնին մէջ մէկ կողմէն միւսը կը դառնար, մինչ կինը անդին, ուրիշ անկողին, անխռով կը նիրհէր:

Առտուն դժկամութեամբ ելաւ, սիրտը տակն ու վրայ: Գնաց պատուհանը բացաւ, ու ցաթած արեւուն դէմը կեցած, քիչ մը անուշ օդ ծծեց: Շուտ հագուեցաւ ու խոհանոց իջաւ: Կնիկը եւ Արմիկը թեւերնին սօթտած, Խթումի եւ Զատկի կերակուրներուն պատրաստութիւնները կը տեսնէին, ուրախ ուրախ:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

պաղատիր չի տար, բայց միայն հաստատ եւ անշարժ մնալ։ Թող շփոթութիւն չպատճառէ ձեզի «պատրաստել» բառը, որ կը նշանակէ, արդարեւ, հաստատել. «Պատրաստեաց զերկինս (Սաղմ. ՃԺԹ. 90), համեմատել՝ «Հաստատեցեր զերկիր» (Առակք. Գ. 19)։

Ուրեմն, եբրայերէն քուն բայարմատը, եւ այս բայարմատով կազմուած այլ բառեր, կը նշանակեն կանգուն ու կայուն պահել, եւ իմաստի զարգացումով՝ հիմնել, շինել, վերջապէս հաստատուն վիճակի մէջ դնել։

Մեր տեսութիւնը լաւ ըմբռնելու համար, հետաքրքրական կը համարիմ ներկայացնել, այստեղ, հին կամ խարխախ բառերուն յունարէնը (ֆրանսերէն սլագ բառը) իր ստուգաբանութեամբ. — Այս բառը կը նշանակէ ... քալել։

Խարխախ եւ քալե՛լ։ Տեսէք թէ ի՞նչպէս։ Շէնքերու հիմը կը դրուէր սիւներու վրայ՝ ուղիղ, բայց կանգուն։ Ուրեմն, ամէն հաստատուն շէնք՝ որ կը հիմնուէր, ամրօրէն խարխախ նետելու համար, պէտք էր որ ուղղուէր՝ ոտքի կանգնէր, այնպէս մը որ կարծես ուզէր քալել։

Հիմա գանք մեր հայերէն թարգմանութեան. —

Ուղիղ արա ձեւը գործածուած է բազում անգամ, բայց գլխաւորաբար երեք տեղ.

1. — «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա ի մեզ» (Սաղմ. ՁԹ. 17)։

2. — «Ուղիղ արա առաջի իմ զճանապարհս քո» (Սաղմ. Ե. 9)։

3. — «Զճանապարհս իմ ուղիղ արա ինձ ըստ բանի քում» (Սաղմ. ՃԺԸ. 133)։

Կան դեռ ուրիշ օրինակներ(*). «Զշաւիղս ուղիղ արասցես ոտից քոց» (Առակք, Դ. 26), կամ սա օրինակը՝ որ կը պակսի եբրայերէն բնագրին մէջ. «Ինքն ուղիղ արասցէ զշաւիղս քո, եւ զճանապարհս քո խաղաղութեամբ յառաջեցուսցէ» (Առակք, Դ. 27)։

Քննութեան պիտի առնեմ միայն առաջին երեք օրինակները։

Բոլորին մէջ յունարէնը կը գործածէ նոյն բայը, ինչպէս հայերէնը։ Իսկ եբրայերէնը կը գործածէ երկու տարբեր բայեր, — նախ՝ քուն բայարմատով, յետոյ՝ յեսր (արտասանել՝ իեսր եւ ոչ թէ հեսր) բայարմատով։

Առաջինին նշանակութիւնը տուինք. — Ուղիղ, բայց կանգուն։

Երկրորդը գործածուած է հինգերորդ Սաղմոսին մէջ, եւ ստուգաբանօրէն կը նշանակէ՝ ուղիղ, բայց հարթ։

Մեծ է տարբերութիւնը. — Բարտին ուղիղ է (ինչպէս շէնք մը կ'ըլլայ), կալն ալ ուղիղ է (ինչպէս ճամբայ մը կ'ըլլայ)։ Բայց առաջինը ուղիղ է իր կանգուն վիճակով, երկրորդը ուղիղ է իր հարթ վիճակով։ Եբրայերէն լեզուն, իմաստի զարգացում մը տալով, բարոյական նշանակութիւն մը եւս կուտայ այն ուղիղին՝ որ յատուկ է ճամբաներուն, — եւ յեսր բայարմատով կազմած է բառեր, որոնք ցոյց կուտան ուղիղ ճամբաներու մէջ քալողը, արդարը (**)։ Այսպէս, Յեսուրուն (***) կը կոչուի (առէք իբրեւ անուն կամ ստորոգելի) Իսրայէլը (Բ. Օր. ԼԲ. 15), կամ Յակոբի ազգը, որ, ինչպէս Աստուած կամ Աստուածաշունչ Մատեանը կը վկայէ, ազգերու մէջ ամէնէն արդարն է, ուղիղը, ընտրեալը, Աստուծոյ սիրելին (Բ. Օր. ԼԳ. 26)։

Բոլոր այս վկայութիւններ կ'ապացուցանեն թէ Սաղմոսին ծանօթ հատուածին մէջ, ուր գրուած է «Զգործս ձեռաց մերոց ուղիղ արա՛ ի մեզ, Տէր», չկայ «գործերու յաջողութեան» խնդրանք կամ հայցում, որ համապատասխանէր ստորագծուած երկու բառերուն։

Դեռ պիտի ներկայացնենք առնել եւ առնուլ բայերը, անցնելէ առաջ ձեռքին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Դժբախտաբար տակաւին ձեռքս հասած չէ Համաբարբառը, զոր գնած էի Երուսաղէմ այցելութեանս ընթացքին։ Բոլոր այս օրինակները՝ իմ աչքերովս ընտրուած։

(**) Ուղիղ կը նշանակէ նաեւ աջ, այնպէս որ աջ երթալ կը նշանակէ ուղիղ երթալ, ուրեմն յաջողիլ։ Ասկէ՝ Աստուածաշունչ Մատեանին հայերէն թարգմանութեան մէջ, «ուղիղ արա» բայէն ետքը՝ «աջողեա» կրկնութիւնը։ Հռովմայեցիներուն մօտ կը տիրէր այն գաղափարը թէ ձախ ձեռքը չարաբաստիկ է։ Նոյն գաղափարը Եբրայեցիներու մօտ. «Թեւր են ճանապարհք որ ի ձախմէ են»։ Առիթ կ'ունենամ վերադառնալու այս գաղափարներուն։

(***) Ոմանք կը գրեն յեսուրուն և բառը ազգակցութեան կը տանին Իսրայէլ անուան հետ, ինչ որ ճիշդ չէ։ Ոմանք ալ զգուական անուն մը կը համարին՝ Իսրայէլի տրուած, իբրեւ Իսրայէլ անուան նրւազական ձեւը, բայց վերջինը կը նշանակէ պատերազմիկ, մինչ առաջինը՝ ուղղագնաց։ Աստուածաշունչ Մատեանը ունի նաեւ Յասեր անձնանունը, բառական իմաստով՝ ուղղութիւն (Ա. Մնաց. Բ. 18)։ Աւելցնենք, որ սըր միավանկը, ստուգաբանօրէն, միշտ ուղղագնացութեան իմաստ կուտայ ո՛ր բառին մէջ ալ որ մտնէ։

ՐԱՖՖԻՆ ԻԲՐԵՒ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺ

(Ամփոփուած Երեւանի «Գրական Թերթ»էն)

●

Րաֆֆի ոչ միայն հայ ժողովուրդի ներքին ցանկութիւնները արտայայտող գրող մըն էր, զայն պայքարի ոգեշնչող հրապարակախօս մը, այլեւ հանրային եւ քաղաքական գործիչ եւ իր կոչման լրջութիւնը ըմբռնող մանկավարժ մը։

Րաֆֆի միակ նպատակ մը ունի, — ծառայել իր ժողովուրդին, անոր ընկերային եւ ազատագրական պայքարին։

«Կրթութեան խնդիրը Հայոց մէջ» յօդուածով Րաֆֆի կը նկատէ թէ գոյութիւն ունեցող դպրոցներուն մէջ կը մեռցնեն աշակերտներուն մէջ անոր մտաւոր կարողութիւնները, կը շինեն գանոնք հլու, ստրուկ, առանց ինքնուրոյն մտածողութեան, առանց սեփական կամքի»։ Քանի որ Րաֆֆին դպրոցի կոչումը կը տեսնէր ժողովուրդի «պէտքերը հոգացող» մարդիկ պատրաստելուն մէջ, պարզ է որ չէր կրնար հանդուրժել այդ «դպրոցներու» գոյութեան եւ անխնայ կը քննադատէր։

Րաֆֆի կը պահանջէր արմատական փոփոխութիւն մտցնել կրթութեան ուսատապետական դրութեան մէջ։ Ոչ միայն ապահովել դպրոցին աշխարհիկ բնոյթը, այլեւ պատրաստել հանրային գործի համար կարող եւ կենսունակ ուժեր։

Րաֆֆի չէր անոնցմէ որ կը սիրեն ճառեր խօսիլ եւ հանդէս գալ այդ ժողովուրդի անունով նոյն այդ ժողովուրդի մէջ տաքուկ անկիւն փնտռելու նպատակով։ Երբ Թաւրիզ կը հրաւիրեն զինք, մասնակցելու իր հայրենակիցներու յառաջդիմութեան, առանց վարանելու կը մեկնի Թիֆլիսէն, կ'երթայ իր մտածումները իրականութիւն դարձնելու։ «Երբ Արամեան դպրոցի Հայոց լեզուի ուսուցչութեան պաշտօնը ինծ առաջարկեցին, — պատմած է Րաֆֆին իր բարեկամներուն, — սիրտս ճմլտալով ընդունեցի եւ անմիջապէս ուղեւորուեցի Պարսկաստան»։

1875ի Օգոստոսը պէտք է նկատել Րաֆֆիի մանկավարժական գործունէութեան սկիզբը։ Դատելով իր աշակերտներու յիշողութենէն, յայտնի է որ Մելիք Յակոբեան խիստ պահանջկոտ մանկավարժ էր։

Րաֆֆին հակառակ էր ծեծի եւ ահաբեկման մեթոտին. «Ծեծի միջոցով ստիպել աշակերտին սովորելու իւր դասերը, դա վարժապետի անհմտութեան գլխաւոր նշաններից մէկն է, կ'ըսէ իր նամակներէն մէկուն մէջ, որովհետեւ դա ցոյց է տալիս, թէ որքան անընդունակ է վարժապետը ներշնչելու աշակերտի մէջ սէր, պատիւ եւ համակրութիւն դէպի իւր անձը»։ Մերժելով ծեծը, աշակերտին եւ վարժապետի փոխադարձ յարաբերութիւնը կը պայմանաւորէ ներքին յարգանքով։ «Աշակերտը երբ որ պատւում է վարժապետին, սիրում է նրան, նա միշտ կը պատրաստի իւր դասերը ուսուցչի դժգոհութեանը առիթ չտալու համար, իսկ երբ վարժապետը գործի է դնում իւր ֆիզիքական կոպիտ ուժը, նշանակում է նա դեռ չի գրաւել աշակերտի ակնածութիւնը, դէպի ինքը»։

Րաֆֆի իր ուշադրութիւնը կը կեդրոնացնէ աւանդուելիք առարկաներու բնոյթին վրայ։ Բացի հայերէնէ, պատմութենէ, կ'աւանդէ նաեւ պարսկերէն, ֆրանսերէն, աշխարհագրութիւն, տնկաբանութիւն, կենդանաբանութիւն եւն.։

«Կայծերու» մէջ վարժապետ Կարոյի դպրոցի միջոցով Րաֆֆին կը դրսեւորէ իր տեսակէտները աշխարհիկ կրթութեան մասին։ «Սիմոն պատուելիականութեան» փոխարինել նոր եւ առաջաւոր մեթոտով։ «Հաւատամք»ի ու «Սաղմոս քաշելու» փոխարէն առաջնութիւնը տալ բնական գիտութեանց դասաւանդման, դպրոցը կապել առօրեայ կեանքի, բնութեան ու երկրագործական աշխատանքի հետ, աշակերտներու մէջ արմատաւորել ազատութեան, ըմբոստութեան, հայրենիքի եւ հայրենասիրութեան գաղափարը։ Բացառութիւն ընելով Տէր Թոդիկեան, աւատական Տէրտէրեան դպրոցը, Մելիք-Յակոբեան չէր կրնար կրթնիլ ատոնց վըրայ եւ կը կիրառէր կրթութեան եւ դաստիարակութեան այնպիսի մեթոտներ, որոնք կրնային իրականացնել ընկերային նշանակութիւն ունեցող լուրջ ծրագրեր։ Դպրոցական գործը անջատելով եկեղեցիէն, Րաֆֆին կը ձգտէր զայն կապել ժողովուրդի տնտեսական ու քաղաքական կեանքի հետ, ծառայեցնել այդ կեանքի վերափոխման նպատակին։

Րաֆֆի մեծ նշանակութիւն կուտայ կիներու կրթութեան։ Փոքրերու դաստիարակութեան առաջին օճախը կը նկատէ նախ ընտանիքը, ապա դպրոցը։ Դաստիարակուած զաւակներ մեծցնելու համար, կ'առաջարկէր զարգացած եւ կրթուած մայրեր ունենալ, իսկ այդ կը սպասէր իգական դպրոցէն։

«Կրթուած մայրը օրօրոցում պէտք է նախապատրաստի իր զաւակին՝ նրա ականջին Աղասու մօր երգը յիշեցնելով»։

Րաֆֆիի ճիգերը անհետեւանք չեն մընար, Թաւրիզի մէջ կը հիմնուի ընկերութիւն մը, որու նպատակն է բանալ օրիորդաց ուսումնարան։ Ընկերութեան համար կանոնագիր կը պատրաստեն Րաֆֆին եւ Հաջինեան։ Պէտք էր համոզել ծնողները, բայց կղերը կը հակառակի։ Տէր Յովսէփ դուռէ դուռ կը պտտի ու կ'ըսէ. — «Ո՞ւր տեսնուած է որ աղամարդոցմէ դաս առնէ աղջիկը։ Եւ ոչ միայն կը խափանուի դպրոցը, այլեւ փորձութեան կ'ենթարկուի Մելիք Յակոբեանի անձնաւորութիւնը։

1876ին կը հաստատուի ընկերութիւն մը, հիմնելու տպարան Թաւրիզի մէջ, եւ յանձնելու Մելիք-Յակոբեանին։ Ատով կ'իրականանայ իր երազը։ Ունենալ սեփական թերթ, որու էջերէն կրնայ լուսաբանել Արեւմտահայութեան կեանքը։ Տպարանը պիտի ճարէր դպրոցականներուն անհրաժեշտ գիրքեր եւ ծրագիր մը։ Ցիշեալ քահանայի միջոցով սակայն, կը խափանեն այս նոր ընկերութեան գործունէութիւնը։

Րաֆֆի անընդհատ պայքարելով խաւարամիտներու դէմ կը սկսի մեծ թիւով հակառակորդներ ունենալ։

1876ին Թաւրիզի ընթերցարանը կը գումարէ իր ընդհանուր ժողովը, որու անդամներէն մէկն է Մելիք Յակոբեան։ «Ընկերութիւնը երկու նպատակ ունի, կ'ըսէ, արմատաւորել սէր դէպի ընթերցանութիւնը եւ կրթել ժողովուրդի միտքը՝ ծանօթացնելով անոր ժամանակի գաղափարները»։ Րաֆֆի կը դատապարտէ հոգեւորականութեան բռնած դիրքը։

Տէր Յովսէփ վրդովուած՝ կը սկսի բացորոշապէս պայքարիլ, Րաֆֆիի եւ իր համախոհներու դէմ, սպառնալով փակել ընթերցարանը. — «Ես փակել կը տամ այդ սատանայական բոյնը եւ նրա պաշտօնակիցներին՝ կորցնել կը տամ»։ Եւ իբրեւ վտանգաւոր հիմնարկութիւն, ընթերցարանի ընկերութիւնը կը մատնէ կառավարութեան ձեռքը։ Որով Մելիք Յակոբեան, եւս կը դառնայ կասկածելի անձնաւորութիւն կառավարութեան աչքին։

Խ. ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (205)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12. — ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Նրա անակնկալ յայտնուիլը աւելին բացատրեց, թէ ինչ չար նպատակով էր եկած։

Իսկ Մարդպետի ահարկու դէմքը, որ սկզբում ցոյց էր տալիս խիստ դառն ծաղր եւ խիստ մաղձոտ հեգնութիւն դէպի Թագուհու վիճակը, — այդ գոռոզ դէմքը հետզհետէ կառաջի կերպարանք էր ստանում, որքան նա լսում էր Թագուհու կծու յանդիմանութիւնները։ Բայց թագցնելով իւր բարկութիւնը, բաց արեց յայն բերանը, եւ հաստ, թխագոյն շըրթունքները արտասանեցին հետեւեալ խօսքերը.

— Հայր - Մարդպետը կարեւոր ասելիքներ ունի, Թող Հայոց տիկինը առժամանակ թողնի իւր զեղեցիկ մտածութիւնները եւ բարեհաճի լսել նրան։

Թագուհին գլուխը վեր բարձրացրեց եւ դարձեալ խորին զզուանքով ասաց նրան.

— Ես քեզանից շատ շնորհակալ կը լինէի, Հայր - Մարդպետ, եթէ հանգիստ կը թողնէիր ինձ։ Դու արդէն հասար քո նպատակին։ Գողի նման մտար իմ ամրոցը, եւ ինչ որ լրտեսելու էիր, լրտեսեցիր։ Այժմ գնա, ում որ մատնելու ես, մատնիր ամրոցը։ Ես պատրաստ եմ ․․

— Քե՞զ հանգիստ թողնել, դու տակաւին... հանգստութեա՞ն ես սպասում ... հանգստութիւնը այլ եւս քեզ համար չէ, տիկին... Այս անխոհեմ հանգստութիւն կը լինէր՝ հանգչել հազարաւոր գոհերի դիակների վրայ, որոնք յիմարացան եւ քեզ հետ այդ բերդը մտան ... Այժմ դու քո երկու նաժիշտներով հանգստութի՞ւն ես որոնում այստեղ... Գիտե՞ս, տիկին թէ ինչ է կատարւում քո շուրջը ...

— Գիտեմ... պատասխանեց Թագուհին յուզուած ձայնով։

— Ոչ, բոլորը չգիտես։ Լսիր, տիկին, ես խիստ հետաքրքիր նորութիւններ կը պատմեմ քեզ։ Մերուժանը այժմ զարմանալի հրաշքներ է գործում։ Դու խլեցիր նրանից նրա սիրելի Որմիզդուխտին, իսկ նա խլեց քեզանից, հիմա հաշուիր, թէ որքան հոգիներ։ Նա մտաւ Վան քաղաքը, աւերակ դարձրեց, եւ բնակիչներից գերի վարեց 18.000 Հայ եւ 5000 Հրեայ ...

— Նա չխնայեց եւ իւր սեփական քաղաքացիների՞ն, — ընդհատեց Թագուհին։

— Այո, չխնայեց, գլխաւորապէս այն վրիժառութեան համար, որ նրա քաղաքացիքը ցոյց տուին նրան՝ Ռշտունեաց Գաբրիէլ իշխանի յարձակման ժամանակ։ Բայց այդ դեռ բոլորը չէ, լսիր, տիկին։ Վանից Մերուժանը անցաւ Աղիովտի Զարիշատ քաղաքը, գերի վարեց տասը հազար Հայ եւ 14.000 Հրեայ։ Այնտեղից անցաւ Բագրեւանդի Զարեհաւան քաղաքը, գերի վարեց հինգ հազար Հայ եւ ութ հազար Հրեայ։ Այնտեղից անցաւ Արշարունեաց գաւառի Երուանդաշատ քաղաքը, գերի վարեց քսան հազար Հայ եւ երեսուն հազար Հրեայ։ Այն տեղից անցաւ Արարատեան գաւառի Վաղարշապատ քաղաքը, գերի վարեց 19.000 Հայ, կոտորելով չափահասներին եւ միայն կանանց ու մանուկներին առնելով։ Այնտեղից անցաւ Արտաշատ քաղաքը, գերի վարեց քառասուն Հայ եւ 9000 Հրեայ։ Այնտեղից անցաւ Գողթնեաց գաւառի Նախճաւան քաղաքը, գերի վարեց երկու հազար Հայ եւ 16.000 Հրեայ։ Տեսնո՞ւմ ես, տիկին, այդ բոլորը տարաւ նա մէկ հոգու՝ — Որմիզդուխտի փոխարէն։

— Ո՞ւր տարաւ, — հարցրեց Թագուհին զարհուրելով։

— Առ այժմ գերիների մի մասը հաւաքել, պահել են Երասխ գետի աջ ափի մօտ, Արտաշատի հանդէպ, իսկ ամենամեծ մասը՝ Նախճաւանի մօտ։ Սպասում են միայն քեզ, տիկին, որովհետեւ Մերուժանի ցանկութիւնն այն է, որ դու քո ժողովրդի հետ միասին գնաս դէպի Պարսկաստանի խորքերը.․ Նա շուտով կը գայ քեզ հրաւիրելու ...

— Եւ այդ ուրախացնո՞ւմ է քեզ, անգգամ։

ՐԱՖՖԻ

չէլ խորհրդային զօրքը եւ քննութիւն կատարել վերջին ձերբակալութեանց մասին : «Մենք հակայեղափոխականներ չենք եւ հաւատարիմ կը մնանք մեր Հոկտեմբեր 23ի ծրագրին : Մենք կը պահանջենք անկախ եւ ընկերվարական Հունգարիա մը որ նկատի առնէ մեր ազգային բաղձանքները : Մենք հակառակ ենք աջակողմեան կամ ձախակողմեան կարգուսարքի մը վերահաստատման » :

× Կառավարութեան ժխտական պատասխանին դէմ բողոքելու համար, բանուորական խորհուրդը որոշեց չկարդալ պաշտօնաթերթը : Իրենց գործունէութեան մասին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդեն թռուցիկներով :

× Վիէննա հասած տեղեկութեանց համաձայն, Հունգարիոյ Պորտոս Նահանգը անկախ հանրապետութիւն հռչակած է եւ չի ճանչնար Քատարի կառավարութիւնը : Այս առթիւ բանաձեւ մը քուէարկելով յանձնած են քաղաքին ռուս հրամանատարին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ Ֆրանսացիներու կալուածները ծանրացած ըլլալով, կառավարութիւնը որոշեց խնդրել որ Ազգաժողովը քննիչներ ղրկէ : Գահիրէի զուիցերիական դեսպանատունը յայտնած է արգելարաններէն արձակել շատ մը Ֆրանսացիներ :

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնն ալ կը գանգատի թէ հազարաւոր Հրեաներ «մահացու անձկութեան մը մատնուած են Եգիպտոսի մէջ» : Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, տեղաւորելու համար արտաքսուած Հրեաները : Հարիւրաւորներ ալ ճամբայ ելած են դէպի Յունաստան, Կիպրոս եւ Մարսէյլ, ինչպէս կը հաղորդէ Իսրայէլի զեկոյցը : Պաշտօնական հալածանք չկայ, բայց մթնոլորտը թունաւորուած է : — Առջի օր Մարսէյլ եւ Օրլի հասան բազմաթիւ Ֆրանսացիներ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ Նետրոմա քաղաքին մէջ երկու լարուած ռումբեր պայթեցան, կործանելով երկու մեծ շէնքեր : Սպաննուեցան 23 հոգի, մեծ մասով Եւրոպացի : Վիրաւորներուն թիւը՝ 13 : Զինուորները դիրք բռնեցին քաղաքին մէջ :

ՉՈՐՍ ԱՆՑՈՐԴՆԵՐ յարձակում կրեցին Սէն Լազարի մէկ փողոցին անկիւնը (Փարիզ), ծանրապէս վիրաւորուելով : Յարձակողը Ալժերիացի մըն էր, որ աջ ձախ կը զարնէր : Դժուարաւ զսպուեցաւ :

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ տարագիրներու վարչութիւնը 1·815·000 տոլար նպաստ յատկացուց Հունգարիոյ փախստականներուն :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ գիւղացիները բուռն պայքար կը մղեն հաւաքական հողագործութեան դէմ (կոլխոզ) : Հազարաւորներ հեռացած են արդէն :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ բռնուեցաւ կարաւան մը որ 34 գնդացիր, 87 հրացան եւ մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ կը փոխադրէր : Վերջին ընդհարումներու ընթացքին սպաննուած են 50 ըմբոստներ :

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

ՓԱՐԻԶ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆ որոշեցին Սուէզի շրջանը պարպել երեք շաբթէն : Զեկոյց մը պիտի հրատարակուի Բշ. օր :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ Միջազգայինի ընդհ. խորհուրդին նիստը բացուեցաւ Քոփէնհակի մէջ : Օրակարգի գլխաւոր խնդիրներն են Ալժերիա եւ Միջին Արեւելք, որոնց մասին տարբեր տեսակէտներ ունին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ընկերվարականները :

ՍՈՒՐԻԱ 390 հրասայլ, վեց հարիւր թնդանօթ, բազմաթիւ գնդացիրներ եւ ուրիշ զէնքեր ստացած է Խ. Միութենէն, ինչպէս յայտարարեց Բուշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, Պ. Ալֆան :

ՄԱՐՈՔ անտասկան տագնապի մը մատնուած է, ինչպէս կը հաղորդեն տեղական թերթերը : Պիտի սահմանափակեն ճերմակ հացին սպառումը եւ ուրիշ սեղմումներ պիտի հաստատեն :

ԳԼՈՒԽՆԵՐՈՎ իրարու միացած երկու աղջնակներ բաժնեց գերման վիրաբոյժ մը : Երախաներէն մէկը մեռաւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ազդարարեց թէ ցամաքային ջուրերու սահմանը վեց հազարէն 12·000ի պիտի բարձրացնէ, եթէ Թուրքիան այդպէս ընէ :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կեդր. Կոմիտէն խիստ ազդարարութիւն մը ուղղեց հռչակաւոր նկարիչին, Փիքասոյի եւ ուրիշ ինը մտաւորականներու, որոնք բացատրութիւն պահանջած էին Հունգարիոյ դէպքերու մասին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Նիկոլ Դումանի ենթկ. կիրակի, 2 Դեկտ. ժամը 3·30ին :

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին :

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3·30ին :

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը :

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրուած ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆի յիշատակին :

Նախաձեռնութեամբ «Անդաստան» գրական պարբերականի :

Այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8·30ին, Միւթիւալիթէի Ժ. սրահին մէջ՝

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Ծախքերու մասնակցութիւն :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Տէրտէրեան (Ալժէ) մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Տքթ. Սօմունճեանի (Յունաստան) :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին : Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ՆՈՒԷՆՆԵՐ

«Յառաջ»ի բաժանորդներէն ոմն իր զաւկին ապաքինութեանը վերադարձին առթիւ 500 ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, 500 ֆր. Մշակոյթի Տան եւ 500 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Քաֆէ Քաւէի վերնայարկը : Վիճաբանական նիւթ. —«Կղերը պէ՞տք է որ վարէ սփիւռքի հայութեան ճակատագիրը» : Փր խնդրուի ճշգապահ ըլլալ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկ. Խորէն Գրիգորեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանին, ի յիշատակ Տիկին Թագուհի Բալուեանի :

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

★

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ժ. Պաքէեանէ հազար ֆրանք, իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

Օր. ՄԱՐԳՐԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆ
(Նոր Սերունդ, Սէնթ Էթիէն)
ԱՒԵՏԻՍ ՔՂԵԼԵԱՆ
(Նոր Սերունդ, Վիէն)
Ամուսնացած
Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Գ. Զարդարեանի : 17 Նոյ. 1956

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․աշր, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 4 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7748 32e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3559

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏԱՑԱԾՆԵՐ

*

Ժողովուրդներու իմաստութիւնը կ'ըսէ, — Ամէն չարիքէ բարիք մը կը ծնի :

Հունգարիոյ մէջ սարքուած արիւնազանգ բռնութիւնները եւ ուրիշ «ռեւոլուցիոն» բարբարոսութիւններ խոր վրդովում պատճառեցին :

Ժողովրդային բազմութիւններէն զատ, մտաւորականներ ալ ըմբոստացան : Հանրագրութիւններ եւ կոչեր ստորագրուեցան մինչեւ անգամ ձախակողմեան, համայնավար դէմքերու կողմէ :

Յետոյ, ճեղքեր բացուեցան իւրաքանչիւր երկրի համայնավար կազմակերպութեանց մէջ :

Մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին բողոքներն ու հրաժարումները :

Կարգապահական պատիժները եւ բարեկամական յորդորները հանդիպեցան կրաւորական դիմադրութեան :

Մոսկուայի Գրողներու Միութեան 35 ականաւոր անդամներու նամակն ալ, ուղղուած Ֆրանսայի ձախակողմեան գրագէտներուն եւ մտաւորականներուն, չկրցաւ համոզել դժգոհները, որոնք այժմ հրապարակային վիճաբանութիւն կը պահանջեն :

Վերջին ելոյթը կատարեց աշխարհահռչակ նկարիչը, Փիքասօ, ուրիշ ինը մտաւորականներու հետ եւ կծու պատասխան մը տուաւ, «Իւմանիթէ»ի միջոցաւ :

Յատկանշական երեւոյթ մը եւս — Գրագէտներու Ազգ. Կոմիտէն այս տարի չկրցաւ կատարել իր աւանդական վաճառքը, իբրեւ հետեւանք ներքին պառակտումներու :

Այժմ կազմուած է զօրաւոր հոսանք մը, որ կը պահանջէ տառապէս գործադրել ընկերակցութեան հիմնական կանոնագիրը, — «Բոլոր միջոցներով պաշտպանել մտածումի եւ արտայայտութեան ազատութիւնը» :

Ըմբոստացումը շատ աւելի խոր եւ ծաւալուն համեմատութիւններ առած է Հարեւան երկիրներու եւ Մ. Նահանգներու մէջ :

Օրը օրին արձանագրած ենք Անգլիոյ, Իտալիոյ եւ սկանտինաւեան երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց ներքին խմորումները, որոնք բարենշան կը համարուին, իրազեկներու կողմէ :

Այս տեսակէտէն, մասնաւորապէս նշանակելի է Մ. Նահանգներու համայնավար կուսակցութեան վիճակը :

Քսաներորդ համագումարէն եւ մասնաւորաբար Սթալինի դէմ կատարուած մերկացումներէն ի վեր, խլրտումները կը շարունակուին այդ կազմակերպութեան մէջ, որ ստիպուեցաւ խոստովանիլ կարգ մը վրիպումներ :

Հունգարիոյ դէպքերը նորէն անելի մը մատնեցին կուսակցութիւնը :

Անցեալ Նոյ. 1ին Կեդր. Կոմիտէն քուէարկեց երկար յայտարարութիւն մը որ կը դատապարտէ Խ. Միութեան արարքը Հունգարիոյ մէջ : Ձեռնպահ մնացած էին ընդհ. քարտուղարը եւ ուրիշ մը :

Յայտարարութիւնը կ'ըսէ .

— «Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի ժողովրդական ըմբոստութեանց խորունկ պատճառը այն է որ այդ երկիրներուն համայնավար կուսակցութիւնները մեքենաբար հետեւեցան Խ. Միութեան փորձառութեանց, փոխանակ գծելու քաղաքականութիւն մը՝ հիմնուած իրենց սեփական երկրին ազգային, քաղաքական եւ տնտեսական պահանջներուն վրայ» :

Նոյ. 20ին ուրիշ յայտարարութիւն մը հրատարակելով, Քաղաք. Բիւրօն կը խոստովանէր թէ Խ. Միութիւնը «եղերական սխալ մը գործեց իր զինուորները տրամադրելով, զսպելու համար Հունգարիոյ ժողովրդային սկզբնական ցոյցերը» :

Կ'արժէ ծանրանալ այս կէտին վրայ :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍՈՒՐԻԱ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ԴԻՄԵՑ

•

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Դամասկոսէն կը հաստատեն թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը արտակարգ նիստ մը պիտի գումարէ Սուրիոյ կառավարութեան պահանջով, «հաւաքական ճեռնարկ մը կատարելու համար բրիտանական, ֆրանսական, իսրայէլեան եւ թըրքական սպառնալիքին դէմ» :

Սուրիական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին, նորէն կ'ամբաստանէ Անգլիան, Ֆրանսան, Իսրայէլը եւ Թուրքիան թէ կը սպառնան իր ապահովութեան : Սուրիա կը պահանջէ այս ծանուցագիրը բաժնել ՄԱԿի բոլոր անդամներուն : Վարչապետը, Սապրի Ասալի յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ձեռք առած է ամէն միջոց, իր երկիրը պաշտպանելու համար : Լոնտոնի մէջ կատարուած անգլեւթրքական տեսակցութեանց առթիւ վարչապետը մասնաւոր յայտարարութեամբ մը կ'ըսէ թէ Սուրիոյ բանակը վճռած է «անմոռանալի դաս մը տալ նախայարձակներուն, աջակցութեամբ արաբ դաշնակիցներու զօրքին» :

× Իրաքի խորհրդարանին նոր նստաշրջանին բացման առթիւ Թագաւորը իր գահաճառին մէջ յայտարարեց թէ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ զինուորական վարչութիւն հաստատել, պաշտպանելու համար բանակի թիկունքը Յորդանանի մէջ : Վեհապետը ցաւ յայտնեց «քոյր Եգիպտոսի կրած տխուր եւ ցաւալի դէպքերուն առթիւ, իբրեւ հետեւանք անգլեւֆրանսական եւ իսրայէլեան նախայարձակման, որ սպառնալիք մը կը կազմէ արաբական բոլոր երկիրներուն համար» :

Խորհրդարանին բացման օրն իսկ նստաշրջանը մէկ ամիս յետաձգուեցաւ արքայական հրովարտակով :

Թագաւորը իր գահաճառին մէջ յայտարարեց թէ «Իրաք Եգիպտոսի հետ պիտի ըլլայ, ամբողջական գործակցութիւն մը հաստատելով արաբական եւ իսլամ երկիրներու հետ» :

Գահիրէի անթենը սատկացուցած է իր յարձակումները Իրաքի վարչապետին դէմ եւ կ'ըսէ թէ Իւլէմաները «սրբազան ըմբոստութիւն» յայտարարած են, պահանջելով ճամբել Նուրի Սայիտը : Դամասկոսի անթէնն ալ նոյն յարձակումները կը կատարէ : Կարգ մը տեղեկութեանց համաձայն 23 ականաւոր անձեր խնդրագիր մը ուղղած են Թագաւորին, պահանջելով ճամբել Նուրի Սայիտը, հրաժարիլ Պաղտատի դաշինքէն եւ հետեւիլ Եգիպտոսի քաղաքականութեան : Այս քանի մը անձերը ձերբակալուած են եւ պաշարման վիճակ հռչակուած է կարգ մը շրջաններու մէջ :

× Գահիրէի կառավարական թերթը, «Ալ Կումհուրիյա» կը հարցնէ. — «Ի՞նչ զաղտնիք կայ այն անակնկալ որոշման տակ որուն շնորհիւ Իրաքի վարչապետը երկիրը պիտի կառավարէ առանց խորհրդարանի եւ դիկտատորաբար : Պ. Նուրի Սայիտ ապահովաբար կը վախնայ խորհրդարանին ընդդիմութենէն՝ իր յարձակողական քաղաքականութեան հանդէպ որ ուղղուած Սուրիոյ դէմ, մեղսակցութեամբ Իսրայէլի : Միեւնոյն ատեն ան կ'ուզէ օգտուիլ երեսուն օրուան այս պայմանաժամէն՝ գործադրելու համար իր դաւը Սուրիոյ դէմ» :

× Յորդանանի վարչապետը, Սիւլէյման Նապուլսի յայտարարեց թէ չեն կրնար խզել Անգլիոյ հետ կնքուած դաշ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

▪▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪▪

•

« ՎՈՒՆՏԸ՛ՆՔ ... »

Թերեւս կը կարծէք թէ միայն ակադեմական կամ դիւանագիտական վինաբանութիւններ տեղի կ'ունենան Ազգաժողովին մէջ, որ կը բաղկանայ 79 ազգերէ :

Թեկնածո՞ւ կը պակսի, ութսունը կամ հարիւրը լրացնելու համար :

Օրինակ, մեր միՆութեւնար երկիրը, որ կ'ըսեն թէ «անկախ է եւ ազատ», ինչո՞ւ իր աթոռը չունենայ այդ պատկառելի աթեապագոսին մէջ, երբ ունին Ուկրայնան եւ Սպիտակ Ռուսիան :

Հայքերին եւ Քոտա - Ռիքան ի՞նչ առաւելութիւններ կը ներկայացնեն Հայաստանի վրայ :

Ըսելիքս այս չէր :

Միջին Արեւելքի եւ Հունգարիոյ դէպքերէն ի վեր, բացառիկ եղոյթներ տեղի կ'ունենան Ազգաժողովին մէջ : Երբեմն ալ՝ փոթորկալի տեսարաններ կը պարզուին :

Մեծերէն աւելի փոքրերն են որ կ'աշխուժացնեն մթնոլորտը : Սլաքներ կ'արձակեն, փրփուր կը տեղան եւ կարն եւ ազդու միջոցներ կ'առաջարկեն, աշխարհակալներն ու անիրաւները, բռնակալներն ու ոճրագործները կարգի հրաւիրելու համար :

Այսպէս, անցեալ շաբթու Քուպայի ներկայացուցիչը պահանջեց արտաքսել կարմիր Հունգարիան, քանի որ չի յարգեր Ազգաժողովին որոշումները եւ թոյլ չի տար որ պատուիրակներ երթան, կացութիւնը քննելու համար :

Ազգայնական Չինաստանի ներկայացուցիչը պահանջեց վտարել Խ. Միութիւնը, որ զինեալ ուժերով յարձակեցաւ Հունգարիոյ վրայ, յեղափոխութիւնը զսպելու համար եւ որ ցարդ ետ չի քաշեր իր զինուորները :

Եգիպտոսի պատուիրակը միշտ կը սպառնայ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Իսրայէլի վտարումը պահանջել, Սուէզի վրայ կատարուած արշաւանքին համար :

Շատ աւելի կտրուկ դիրք մը բռնեց Հարաւ. Ափրիկէի պատուիրակը, յանքնաբերաբար հեռանալով ժողովէն, այն առարկութեամբ թէ կը միջամտեն իր երկրին ներքին գործերուն :

Ժողովէն հեռացած ատեն կ'ըսէր .

— Առ այժմ Նիւ Եորք պիտի մնամ : Երբ ստիպողական գործ մը պատահի եւ ինծի պէտք ունենաք, պատրաստ եմ ներկայանալու եւ պաշտօնական պարտականութիւնս կատարելու :

Ամերիկացի ականաւոր ծերակուտական մըն ալ, Նոլէնտ, որ բազմաթիւ պատասխանատու պաշտօններ վարած է, անհրաժեշտ կը գտնէ Խ. Միութեան արտաքսումը, քանի որ ոչ միայն արեան մէջ խեղդեց Հունգարիոյ ազատագրական պայքարը, այլ եւ ոչ իր զօրքը ետ կը քաշէ, ոչ ալ պատասխան կուտայ Ազգաժողովին որոշումներուն :

Արժան եւ իրաւ :

Չեմ գիտեր թէ այս ծերակուտականը եւ ուրիշներ նոյն պահանջը դրի՞ն, 1955 Սեպտ. վեցի ահուսարսափին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Պոլսոյ մէջ, իրենց աչքերուն առջեւ :

Մանաւանդ որ, կազմակերպիչներն ալ անպարտ արձակուեցան, թէեւ թուրք թերթերն անգամ վրդովում կը յայտնէին :

ՎԱՀԷ

ՋՐԱՆՑՔԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊԵՆ ԱՍՏԻՃԱՆԱԲԱՐ

•

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները երկար խորհրդակցութիւններէ ետք որոշեցին Սուէզի Ջրանցքը պարպել աստիճանաբար, բայց որոշ պայմաններով : Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուէր երէկ, երկուշաբթի : Միեւնոյն ատեն բանակցութիւններ կը կատարուին Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին եւ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն միջեւ, անհրաժեշտ պայմանները նախապէս ճշդելու համար :

Հակառակ տիրող գաղտնապահութեան, կը հաւաստեն թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա պիտի մասնակցին Ջրանցքը մաքրելու գործողութեանց : Յետոյ, Ազգաժողովը երաշխիքներ պիտի ապահովէ, Ջրանցքին ազատ նաւագնացութեան համար : Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը բանակցութիւններ կը կատարէ, նաեւ, Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին հետ : Պարպումի թուականը չէ որոշուած, բայց կը կարծուի թէ պիտի սկսի Ազգաժողովի ուժերուն տեղաւորումէն ետք, հաւանաբար Դեկտեմբերի կիսուն :

Իսրայէլի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Դեկտ. 3էն սկսեալ իր զինուորները յիսուն քիլոմեթր ետ պիտի քաշուին, Սուէզի Ջրանցքին ամբողջ երկայնութեան վրայ : Ուրիշ զօրագունդ մը ետ քաշուած է արդէն :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն վտարուած երեք ականաւոր դէմքեր, Փիէռ Էրվէ, Օկիւստ Լըքէօր եւ Ժ. Ֆ. Ռոլան նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծեցին, «Ընկերվարական զարթօնք» անունով : Առաջին ժողովին կը մասնակցէին հարիւրաւոր համայնավարներ եւ ընկերվարականներ :

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ՆՈՐ ԴԱՒԸ

Երէկ նամակ մը ստացանք Երուսաղէմի մեր թղթակիցէն որ կը նկարագրէ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի նոր դաւերը, վանք մտնելու եւ Տիրան Արք.ի ընտրութեան վաւերացումը ձախողեցնելու համար :

Կը հաստատուի թէ պաշտօնանկ տեղապահը Ամման հաստատուած է այժմ, անբաժանելին Շահէ վարդապետի հետ, փախնելով ժողովրդային ցասումէն :

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՊՈԼՍԷՆ հասած լուրերու համաձայն Խ. Միութիւնը ստուարաթիւ զինուորներ կը կեդրոնացնէ Պուլկարիոյ մէջ : Ռուսերը ըսեր են Պուլկարներուն թէ պիտի զօրացնեն իրենց զինեալ ուժերը Թրքական սահմանին վրայ : Բայց ուրիշներ կը կարծեն թէ կ'ուզեն ճնշում բանեցնել Պուլկարներուն վրայ, նկատի առնելով Հունգարիոյ դէպքերը :

ԱՂ ԵՒ ՇԱՔԱՐ ամբարել սկսած են Փարիզի մէջ : Ելմտական նախարարը, Ռամատիէ, ծիծաղելի կը գտնէ այս խուճապումը : Այս առթիւ բացատրեց Ազգ. ժողովին մէջ շաքարի արտադրութիւնը երկրին պէտքերէն շատ աւելի է եւ ամբարողները արդէնք պիտի ըլլան արտածման : Գալով աղին, ըսաւ թէ չափէն աւելի ունինք հարիւր տարիէ ի վեր : Բանգէտներ զրոյց տարածեր են թէ աղը պաշտպանողական միջոց մըն է հիւլէական յարձակումներու դէմ...

ՊՏՈՒՂՆԵՐՈՒ եւ բանջարեղէններու մեծաքանակ վաճառումը արգիլուած է Փարիզի Հալին մէջ, կիրակի օրերը : Առաջին փորձը կատարուեցաւ անցեալ կիրակի :

ՔԱՐԻՒՂԻ տագնապը պիտի տեւէ առնուազն ինը ամիս, առ առաւելն երկու տարի, համաձայն մեծ ընկերութեանց հաշիւներուն : Արտադրութիւնը կրնայ աւելնալ, բայց կրկնապատիկ թիւով նաւեր պէտք են փոխադրութեան համար :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Բ. ԺՈՂՈՎԸ

●

ՔԷՅՄՊՐԻՃ, ՄԷՍ (Մ. Նահանգներ). — Համալսարանային Հայագիտական Միութեան երկրորդ տարեկան համաժողովը իր առած կարգ մը որոշումներով ճամբան բացաւ յառաջիկային տեղի ունենալիք լայն գործունէութեան մը, հաստատելու համար հայկաբանական ամպիոն եւ հայագիտութեան կեդրոն մը, Հարվըրտ Համալսարանին մէջ։

Այս տարուան համաժողովը, որ տեղի ունեցաւ Յունիս 8-10, Հարվըրտի մէջ, զբաղեցաւ սահմանադրութեան ամբողջացումով։ Ժողովը վերընտրեց հինգ անդամներ ինչպէս եւ երեք նոր անդամներ ղեկավարներու յանձնախումբին մէջ։

Համագումարին ներկայ էին անդամներ եւ բարեկամներ որոնք եկած էին հեռաւոր Անգլիայէն, Քալիֆորնիայէն, ինչպէս նաեւ Միշիկընէն, Նիւ Ճըրզիէն, Թրոյէն, Նիւ Եորքէն, Նիւ Ճըրզի նահանգէն, Ֆիլատելֆիայէն, Ուաշինկթընէն, եւ Նիւ Ինկլէնտի նահանգներէն։

Համագումարին ամենագլխաւոր մասն էր Յունիս վեցի հաւաքոյթը Հարվըրտ Համալսարանի մէկ սրահին մէջ, ուր քննութեան առնուեցան կարգ մը հարցեր հայկական ուսմանց մասին։ Այս առթիւ իրենց կարծիքները յայտնեցին փրոֆ. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, Տըմպարթըն Օքս Հետազօտութեան Կեդրոնէն, Արթըր Ճէֆրի, Քոլոմպիա Համալսարանէն, Գարլթըն Գուն, Փենսիլվանիոյ Համալսարանէն, եւ Ճաշուա Ուաթմօ, Հարվըրտէն։

Բոլոր խօսողներն ալ շեշտեցին անհրաժեշտութիւնը հայկական ուսմանց կեդրոնի մը, Հարվըրտ Համալսարանին մէջ, այնպէս ինչպէս որ ծրագրուած է, եւ ապահովցուցին ներկաները, թէ ընդարձակ նոր հորիզոններ պիտի բացուին անգամ մը որ հայկաբանական ծրագիրը հաստատուի տեւական հիման մը վրայ։

Յաջորդ նիւթերուն բոլոր հրաւիրեալները արտայայտուեցան հայկաբանական ուսմանց բազմաթիւ պահանջներու մասին, հիմնուելով իրենց մասնագիտութեանց եւ աշխատանքին վրայ։

Փրոֆ. Տէր Ներսէսեան կոչ մը ուղղեց որ վերադարթում մը կատարուի հայկական գեղարուեստի եւ մշակոյթի մարզին մէջ, ի լոյս բերելու Հայոց գեղեցիկ աւանդութիւններն ու նպաստները աշխարհի արուեստին։ Փրոֆ. Ճէֆրի դիտել տուաւ թէ բազմաթիւ արժէքաւոր հայ կրօնական գործեր չեն հրատարակուած եւ չեն թարգմանուած։ Փրոֆ. Ուաթմօ, իբրեւ հմուտ լեզուագէտ, անգամ մը եւս շեշտեց թէ անհրաժեշտ է շարունակել հետազօտութիւնը հայերէնի ուսման մէջ, եւ պատրաստել արդիական մեթոտներով յօրինուած քերականութիւններ եւ դիրքեր, ուսուցանելու համար հայերէնը մանուկներուն, ինչպէս նաեւ չափահասներուն։

Ուրիշներ եւս խօսեցան համաձայն իրենց մասնագիտութեան։ Ամերիկացիներէն զատ, խօսք առին Տքթ. Փոլ Պոուքեան, (դրամագիտութիւն, եւ Տքթ. Արշակ Օ. Սարգիսեան (պատմութիւն եւ մասնաւորաբար Հայկական Դատի վերաբերեալ հարցեր)։

Պոսթոնի Հարվըրտ Գլըպի մէջ տեղի ունեցած ճաշի ընթացքին, ղեկավարներու յանձնախումբի ատենապետ Մանուկ Ս. Երնէկ յայտարարեց թէ Հարվըրտի Հայկաբանական Ամպիոնի հիմնադրամին գումարը հասած է 42 հազար տոլարի։ Թէ նոր ճաշեր պիտի սարքուին այլ հայաշատ համայնքներու մէջ, այս գումարը բարձրացնելու համար հարիւր հազար տոլարի։ Յայտնեց նաեւ թէ Հայագիտական Միութիւնը ունի շուրջ 900 անդամներ, 23 նահանգներէ։

Պ. Երնէկ կոչ ուղղեց ներկաներուն, նըպաստելու որ այս նպատակը շուտով դառնայ իրականութիւն։ Մասնաւորաբար յիշուեցաւ այն նիւթական նպաստը որ եղած էր գրասենեակի կամաւոր աշխատողներուն կողմէ։

Մասնաւոր գնահատութեան արժանացան այն տասներկու նուիրատուները, որոնք տուած կամ խոստացած էին 1000 տոլար եւ աւելի տալ «Հարվըրտ Համալսարանի Հայկաբանական Ուսմանց Հիմնադրամին»։ Անոնք են Ֆրէտ Աւագեան, դատաւոր Նազարէթ Պարսումեան, Օր. Ագնիւ Պէշկէթիւրեան, Տքթ. Միհրան Զափեան, Ճորճ Եկաւեան, Զարեհ Ղազարոսեան, Ճ. Մարք Խօլլիկեան, Դանիէլ Գոնտաքճեան, Եդուարդ Մարտիկեան, Տիգրան Մսրլեան, Մ. Ճ. Նաճարեան, եւ Զօրավար Սարգիս Մ. Զարդարեան։

Այս առատաձեռն նպաստատուներէն Եդուարդ Մարտիկեան եւ Ճ. Մարք Խօլլիկեան բարձրացուցած էին իրենց նուէրը երկու հազար տոլարի, երկրորդ տարեկան համագումարին առթիւ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԻՆՉՊԷՍ ՃԱՄԲՈՒԵՑԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ

●

Լը Մոնտի մէկ աշխատակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները քաղած է Եգիպտոսէն հեռացած Ֆրանսացիներէ. —

«Կսկծալի վիճակ մըն է բոլորին համար։ Կը ցաւինք ձեր մեկնումին համար եւ կը մաղթենք որ շուտով վերադառնաք»։ Այս խօսքերը կ'արտասանէր, արցունքը աչքերուն մէջ, եգիպտացի շաշժավար մը խումբ մը Ֆրանսացի դասախօսներու, իրենց մեկնումէն քանի մը վայրկեան առաջ, նոյեմբեր 24ին.

Այս դասախօսները խորապէս ազդուած էին, երբ պանդոկէն մեկնած ատեն, սպասաւորները եւ բեռնակիրները յուզուած կը մերժէին նուէր առնել, «նուէրը, ըսած էր պնադոկին մէկ ծառան, կ'ընդունուի ուրախութեան օրերուն։ Ասիկա դժբախտութեան օր է»։

Մեր խօսակիցներէն ոմանք քսան տարիէ հոն անցուցած են իրենց կեանքը, սորվեցնելով Ֆրանսերէն լեզուն եւ Ֆրանսայի պատմութիւնը հազարաւոր երիտասարդ Եգիպտացիներու։ Ֆրանսական իշխանութեանց հրահանգով, անոնք Եգիպտոս գացին անցեալ հոկտեմբերին եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացան ուսանողներու կողմէ, որոնք այս վերադարձը կը նկատէին բարենշան լաւ յարաբերութեանց վերահաստատման համար Ֆրանսայի եւ իրենց երկրին միջեւ։

Իսրայէլի յարձակումը Եգիպտոսի վրայ եւ Ֆրանսեւանգլիական վերջնագիրը, չփոխեցին եգիպտացի աշակերտներու յարգալից վերաբերումը հանդէպ իրենց Ֆրանսացի դաստիարակներուն, որոնք ստիպուեցան խիկոյն դադրեցնել ամէն գործունէութիւն, Գահիրէի իշխանութեանց հրահանգով։

Մէկ օրէն միւսը Ֆրանսացի դասախօսները որոնք կապուած էին եգիպտական երեք համալսարաններուն եւ բազմաթիւ երկրորդական վարժարաններու, անգործ մնացին եւ բազմաթիւ ուրիշներ առանց ապրուստի միջոցի։ Ոչ հատուցում վճարուեցաւ, ոչ ալ իրենց յետնեալ թոշակները։ Այնուհետեւ բոլոր Ֆրանսական դպրոցները «ազգայնացան» եւ Ֆրանսացի ուսուցիչներուն յաջորդեցին Զուիցերիացիներ, Պելժիացիներ կամ Քանատացիներ։ Գահիրէի Ֆրանսական մեծ լիկէոնը ենթարկուած է Կրթական նախարարութեան, որ վերատեսուչ մը նշանակեց։ Միւս կողմէ, ուրիշ յանձնախումբ մըն ալ կազմուեցաւ որպէսզի փոփոխութիւններ մտցնէ դպրոցական գիրքերուն մէջ, «ջնջելու համար աշխարհակալութեան ազդեցութիւնը» Եգիպտոսի մէջ։

Ֆրանքեւանգլիական ռմբակոծութեան յաջորդ օրը, եգիպտական իշխանութիւնները կարգ մը միջոցներ ձեռք առին ընդդէմ Ֆրանսացի, անգլիացի եւ իսրայէլցի քաղաքացիներու։ Անոնց կառքերը դըրաւեցին, հեռաձայնի գիծերը կտրեցին եւ ձայնասփիւռի գործիքները անգործածելի դարձուցին։ Գաղտնի ոստիկանութեան անդամներուն յանձնարարուեցաւ հսկել անոնց վրայ։

Նոյեմբեր մէկին ձերբակալուեցան բազմաթիւ Անգլիացիներ, Ֆրանսացիներ, Իսրայէլացիներ, եւ նոյնիսկ խալամ Եգիպտացիներ, որոնք ճանչցուած էին իբրեւ ընդդիմադիր։ Եգիպտոսի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, բանտարկուեցան նաեւ բազմաթիւ կիներ, որոնց մէջ կը յիշուի տարիքոտ Ֆրանսուհի մը, Ֆրանսերէնի ուսուցիչ Կիզէի մէկ երկրորդական վարժարանին մէջ։ Երեք ուրիշ կիներ, որոնք յղի էին, վար դրուեցան Գահիրէի մօտ, ամբարտակներու բանտին մէջ։

Աղեքսանդրիոյ մէջ, կին մը եւ իր հինգամսու աղջիկը ձերբակալուեցան քաղաքական ոստիկանութեան կողմէ, երբ տեսան որ չեն կրնար ձերբակալել հայրը, որուն երկու ոտքերը կտրուած էին քանի մը օր առաջ, արկածի մը հետեւանքով։

Ուրիշ Ֆրանսացի մը, Պ. Մոլէ, քննիչ եւ տնօրէն Եգիպտոսի հրեայ համայնքին Ֆրանսերէնի դպրոցներուն, նոյնպէս ձերբակալուեցաւ, եւ ոչ ոք գիտէ թէ ինչ եղաւ։ Իմացանք որ բոլոր հրեայ կալանաւորները նետուած են զարշահոտ բանտերը, առանց պատուհանի խցիկներու մէջ, ուր լուերը կը վխտան։ Ասկէ զատ, բոլոր Իսրայէլացիները արձակուեցան իրենց պաշտօնէն եւ մեծ մասը ապրուստի միջոցներէ զրկուած է։ Անոնք որ կը դանդատին թէ չեն կրնար ապրեցնել իրենց ընտանիքը, կը պատասխանեն. — «Մովսէսի դիմեցէք, ձեզի մանանայ պիտի ղրկէ»։

Այսուհանդերձ, կ'ըսեն դասախօսները, ժողովուրդը բարեացակամ է «թշնամի տարր»ին հանդէպ։ Հասարակ մահկանացուները բարեացակամ անտարբերութիւն մը ցոյց կուտային տագնապալի շրջանին։

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

« SONG OF AMERICA »

●

Ճորճ Մարտիկեանի այս գիրքը 22 էջի մէջ ամփոփած է գերմաներէն «Տաս Պէսթէ» թերթը, ամերիկեան «Րիտըրս Տայճէսթ» ամսաթերթի նոյեմբեր 11ի թիւէն։ Կը թուի թէ յօդուածը անգլերէն գրուած եւ գերմաներէնի թարգմանուած է, հետեւաբար անգլերէն ալ նոյն տպուած է։

Այստեղ կ'ըսուի որ Ճորճ Մարտիկեան 1922ին Ամերիկա գաղթեց առանց բառ մը անգլիերէն գիտնալու եւ առանց արհեստ մը եւ սէնթ մը ունենալու։ Եղաւ աման լուացող, օգնական սպասեակ եւ խոհարարապետ, վերջապէս ճաշարանատէր եւ մեծ ձեռնարկու եւ այսօր երեւելի անձնաւորութիւն մըն է Քալիֆորնիոյ մէջ։ Ինքն է իր կենսագիրը եւ այնտեղ կը գտնենք ամէն Հայու բաժին ինկած կենսավէպի նկարագրութիւնը։

Մեր յիշած ամսաթերթը զոր կարելի է կոչել, «Ընտիր Հաւաքածոյ» շատ տարածուած է քիչ թէ շատ դրասէր հասարակութեան մէջ եւ այդ յօդուածով եղաւ մեծագոյն արծարծիչը Հայկական ողբերգութեան եւ Հայու կարողութեան։

Իսկական Հայ, «ինքն իրեն կազմուածի

ՈՍԿԻ ԱՊՐՁԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Վարդենի տուտուն պարծենկոտութեամբ, միտխանները ցոյց տուաւ. «Հելէ» տես, ինչ խոշոր են» կ'ըսէր։ Ինքը կը բանար, Արմիկն ալ կը լեցնէր։ Կաթնապուրը եփուած մնացած էր, վար առեր էին։ Հաւկիթներն ալ ջուրը պիտի ձգէին, «կալիպարտի»ով պիտի կարմրցնէին։

Պառաւին ու մատղաշ աղջկանը դէմքերուն վրայ այն հոգեկան զուարթութիւնը կը փայլէր որ Զատկին ու Ծնունդին ամէն տան մթութիւնը պահ մը կը փարատէ։

Արմիկը ձեռքին գործը ձգեց ու հօրեղբօրը սուրճը եփեց բերաւ։ Ղուկաս աղան «ապրիս աղջիկս» մը ըսելով, ֆինճանը առաւ ու քովը դրաւ, ծխախոտն ու թուղթը հանեց, վարանոտ ձեռքերով սիկառէթ մը շինեց եւ սկսաւ ծխել։ Բայց սուրճն ալ կամաց կը քաշէր, սիկառէթն ալ։

Երբ լմնցուց դուրս ելաւ, վեր գնաց նորէն եկաւ, ու քանի մը րոպէ լուռ մնալէ յետոյ, վարանումով մը, կնկանը հարցուց, թէ,

— Մեծ սնտուկին բալլիքը ո՞ւր է։

— Վերը, սեւ փիստանիս ճէպն է, Ֆիւֆին մէջ, պատասխանեց։

Վեր ելաւ, հոն «ելիք»ը կախուած փիստանին գրպանէն բանալին առաւ, սենեակին դուռը գոցեց, գիտնալով հանդերձ թէ վեր ելող մը պիտի չգտնուէր. սնտուկին առջեւը ծնրադրեց, զայն բացաւ, պոխճաներուն տակէն զատ աթլազ ծրարը որուն մէջ փաթթուած էին Երկաթուղինները։ Զայն քակեց, ճերմակ թուղթերէն հատ մը քաշեց հանեց եւ աճապարանօք բալթոյին գրպանը խոթեց. քիչ մը մտմտաց. հատ մըն ալ քաշեց հանեց։ «Անանկ ալ սա բանս ըրի, սաանկ ալ, ըսաւ «պարէմ» գլուխս երկու երեք շաբաթ մը «տինճ» մնայ տէ, ընելիքս գիտնամ»։ Ետքոյ, «պոխճա»ները շակեց, սնտուկին դուռը աղէկ մը կղպեց եւ բանալին նորէն տեղը դնելով, խոհանոց իջաւ.

— Էյ իրիկուան ի՞նչ պէտք է, հարցուց։

— Բան մը պէտք չէ, ամէն բան թէֆմիլ է, պատասխանեց կնիկը. մինակ ժամուքիչ մը մանրուք տուր։

— Նա, ըսաւ, եւ գրպանէն տաս դրուշի չափ մէթալիք հանելով սեղանի մը ծայրը դրաւ։

Երբ մնաք բարով ըսաւ որ դուրս կ'ելլար, Արմիկը առջեւը եկաւ, ձեռքը քաշեց պագնելու։

— Ի՞նչ կայ քի, աղջիկս, հարցուց։

— Աղա ամուճա, պատասխանեց աղջիկը խնդրկնալով, ծոմ պիտի բռնեմ, իրիկունը ճաշակ պիտի առնեմ։

— Էյ հայտէ նայինք, ապրիս աղջիկս, շնորհաւոր ըլլայ մաղթեց խնդալով։

Վարդենի տուտուն ալ եկաւ, ու «ես քեզ մեղայ», ըսաւ։

— Դո՞ւն ալ սա իրիկուն պիտի առնես, հարցուց։

— Հէլպէտտէ քի։

— Էէյ կրնա՞ս դիմանալ։

— Մեղայ, ա՞տ ինչ խօսք է քի, ամէն տարի ընտո՞ր կը դիմանամ։

— Էյ ամէնքս Աստուծոյ մեղայ։

— Դուն ալ սա իրիկուն պիտի առնես, անանկ չէ՞, հէլպէտ խոստովանեցար, հարցուց կինը։

Այս հետաքրքրութիւնը շատ հաճելի չեղաւ մարդուն՝ «նայինք» մը կմկմաց։

— Նայի՞նքը ինչ է քի, վրայ բերաւ կինը քիչ մը բարկութեամբ. անապա սօն տարիքդ դո՞ւն ալ մի ֆարմասուն եղար։

— Ճանըմ ձգէ, պատասխանեց քմծիծաղով, սա օրերս շանը մէկուն հետ բռնուեցանք, ֆիւֆիւր կիւնահ ըրինք, մեղքի մէջ մտայ. հիմակ ան ալ հոս չէ քի պարշիմ։

— Էյ ինշալլահ Աստուած Նոր Կիրակիին խըսմէթ կ'ընէ։

— Ինշալլա՛հ։

Դուռը գոցեց գնաց, սրտէն ծանր վիրաւորուած։ Յիսուն տարի էր, Զատկի կիրակի մը, Ծնունդ մը առանց հաղորդուելու անցուցած չէր։ Օր առաջ խոստովանելով, շաբաթ մը Նարեկ կը քաղէր ու անկէ ետքը կը հաղորդուէր։ Հիմակ, ան շան սուրաթին սէպէպին մեղքի մէջ թաթխուած էր։ Զըփըտ օղլու չըփըտին օրը հազար ֆիւֆիւր կ'ընէր չընէր նէ պիտի ճաթէր։ Մէյ մըն ալ, ան զավալլը որբին «մալ»ին ձեռք դպցուցած էր։ Էմանէթին խըյանէթութիւնը գողութեան պէս բան մըն է։ «Շըմէնտէֆէր»ները մինչեւ տեղը չդարձնէր խիղճը պիտի չհանդարտէր։ Չէ, ատ սեւցած հոգիով չէր կրնար «սուրբ սեղանին մերձենալ»։ Հաղորդութիւնը իրեն խառով պիտի կենար, գինքը չարփմիշ պիտի ընէր։

— Ինշալլա՛հ, հառաչեց սրտին խորէն, ինշալլա՛հ ան խային խըյանէթը չարփ-միշ կ'ընէ։ Ամա, ան չըփըտը հաղորդութեան ինչ ըլլալը գիտէ՞ քի։ Իշտէ աւըլ փարմասօնը ան է։ Հէմ մո՛ւրթէտ անանկ է, չըլլար նէ, սաանկ օրերով սա անօրէնութիւնը կ'ընէ՞ր։

Ե.

Գուրգուրանքով կը ղողային այդ ծըբարին վրայ, կեանքին մինաւորկութեանը մէջ որբին միակ ապաւէնը։

Երբ Արմիկին հայրն ու մայրը իրարու ետեւէ մեռան, իրենց զաւկին հարիւր ոսկի ժառանգութիւն մնաց։ Ղուկաս աղան այդ գումարէն փարա մը անգամ չխառնեց, թէեւ կրնար զայն ամբողջովին իւրացնել, իբր որբին պարենդին։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ

●

Պուէնոս Այրէսի *Արմենիա* Երիտ. Միութիւնը ձեռնարկած է ակումբ մը կառուցանելու քաղաքին Ֆլորէս հայաշատ արուարձանին մէջ: Այս առթիւ մեր պաշտօնակիցը, *Արմենիա*, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ խմբագրականի մը մէջ .—

Ինչպէս լսուած է Յանձնախումբի կոչին մէջ, կրկնենք մենք ալ, որ Սփիւռքի ամէն կողմը այսուհետեւ մեր բարձրացնելիք սրահներն ու ակումբները պիտի դառնան հայապահպանման կարեւորագոյն գործօններ :

Հոն է որ պիտի գիմեն մեծեր ու փոքրեր, անխտիր, ու պիտի օգտուին գիրքերէն ու կազմակերպուելիք դասախօսութիւններէն :

Օտար սրահներու մէջ իրենց բաւականները փնտռելու տեղ, Հայկական ակումբներու եւ սրահներու մէջ է որ անոնք պիտի գտնեն իրենց հասակակիցներն ու յարաբերութեան մտնել անոնց հետ :

Ցարդ մեր ունեցած ակումբները եւ սրահները կարեւոր չափով նպաստեցին այդ նպատակին: Վստահ ենք որ նոր չինուելիքներն ալ պիտի կատարեն նոյն դերը :

Հոն ուր գոյութիւն չունեցան անոնք, երիտասարդութիւնը դեգերեցաւ փողոցները կամ ինկաւ ապահայ շրջանակներու ազդեցութեան տակ :

Ակումբներու վերապահուած դերը եղած է նախախնամական: Վիճիլ այդ մասին՝ պիտի ըլլար սխալ :

. . . Իւրաքանչիւր նոր ակումբ նոր միջնաբերդ մըն է մեզի համար :

Մեր սրահներն ու ակումբները հաւաքական մեր ապրումները աշխուժախնող կեդրոններ են : Ցարդ անոնք դարձան երիտասարդութիւնն ու նոր սերունդը իրենց քաշող մագնիսներ: Ասկէ վերջ նոյն դերով պիտի շարունակեն նպաստել մեր վերելքի ճիգերուն :

Հետեւապէս ներելի չէ անտարբեր գտնուիլ անոնց անունով ըլլալիք դիմումներուն :

Եթէ փոքրերը Հայ պահպանելու համար մեր դպրոցները անհրաժեշտ են, նոյնքան կարեւոր են նաեւ մեր ակումբները, պատանիներն ու երիտասարդները փողոցներէն, սրճարաններէն եւ օտար սրահներէն հեռու պահելու համար :

Մեր ակումբները պիտի դառնան մեր չափահաս սրտահատորներուն անպաշտօն դպրոցները :

Նոյնպէս արժանի մեր գուրգուրանքին եւ հոգածութեան :

Ամէն անոնք որ կը խորհին ու կը զգան այսպէս, պէտք է քաջալերեն Զարդարեան Յանձնախումբը, ու մասնակցին բացուած հանգանակութեան :

Հայը միշտ իր զոհաբերութեամբ բարձրացուցած է իր եկեղեցիները, դպրոցները, հիւանդանոցներն ու ակումբները :

Հիմա նոյնը պիտի ընենք: Ու այդ ոգին պիտի պահենք վառ ամէն տեղ, որպէսզի չդադրի բնաւ շինարարական մեր ճիգը :

Գաղութ մը իր մէջ հաշուած ունեւորներու թիւով չէ հարուստ, այլ իր ունեցած ազգապատկան կալուածներով :

Մեզի համար ազգապատկան կալուածներ են բոլոր միութիւններու եւ յարանուանութեանց սեփականութիւնները . ըլլան դպրոց թէ եկեղեցի, ակումբ թէ սրահ, խաղավայր թէ մարզադաշտ :

մը պատմութիւնը, որ կրնայ իբրեւ օրինակ ծառայել: Թերեւս, օր մը, իբրեւ «Վարք հարանց» պիտի կարդացուի մանաւանդ իր ընտանեսիրութիւնը եւ իր պատրաստակամութիւնը օգնելու իր հայրենակիցներուն, որոնք Շթութկարտի մէջ ապաստարանի մը կը սպասէին եւ գոր Ամերիկա տանելով Մարտիկեան կատարեց մեծ մարդասիրութիւն մը: Թողունք մնացեալ շատ մը բարիքներ եւ զոհողութիւններ :

Այս առթիւ, կ'արժէ հարցնել թէ քի՞չ են մեր Հայերուն մէջ այսպիսի կորովի դէմքեր: Չկա՞ն Ֆրանսայի, Հարաւային Ամերիկայի, Արեւելքի եւ նոյն իսկ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներուն մէջ շատ յաջողակ Հայեր: Կան անշուշտ :

Մենք պիտի ուզէինք որ այս առիթով հրապարակ հանուէին անոնք ալ: Պէտք է խոստովանինք որ Հայերս ժլատ ենք մեր ազգակիցները յարգելու եւ գովելու մէջ, ինչ որ շատ սխալ է եւ անարդար :

— Ան մերն է, կ'ըսենք ու կ'անցնինք : Հարկ է վարուիլ մեր առաջաւոր անձնաւորութեանց գործքին հետ այնպէս ինչպէս արժանավայել է: Յաճախ անմիտ խնդրանքներով վշտացուցած կամ հեռացուցած ենք մարդիկ, որոնք կրնային օգտակար ըլլալ իրենց նիւթական թէ բարոյական արժանիքներով :

« Պատիւ արժանաւորաց»ը այս դարուն հոգեւորական ասպարէզի մարդոց համար չէ միայն, այլ եւ բոլոր անոնց որ արժանի են մեծարանքի :

Փ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ԴԱՏԱՐԱՆԻ *նախագահը կը հարցնէ տիկնոջ՝ որ ամուսնալուծման դիմում կատարած է .*

— Ինչո՞ւ կ'ուզէք բաժնուիլ :

— Որովհետեւ այլեւս չեմ կրնար համաձայնիլ ամուսինիս հետ, կը պատասխանէ տիկինը :

— Ո՞վ է յանցաւորը .

— Ան: Ամէն անգամ երբ բան մը կ'ուզէ, ես անոր հակառակը կ'ուզեմ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՓԱՒԼՕՅԻ (Պրազիլիա) *հայութեան թիւը կը հասնի 7000ի: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Կօշիկի գործը գրեթէ Հայերուն ձեռքն է, գործարաններ կան որ չորս հինգ հարիւր գործաւորներով առաջնակարգ կօշիկներ կը պատրաստեն : Կան նաեւ տասնեակ մը մեծահարուստներ, որոնք տասը, տասնըհինգ մինչեւ քսան յարկանի շէնքեր ունին, ինչպէս եւ հողեր եւ ագարակներ :Ամէնէն հարուստն է Վահրամ Քէթէնճեան: Սան Փաւլոյի Հայոց մեծ բարերարը եղած է արաբահայ Ռըզգալլահ Ճորճ Թահանեան, որ քանի մը տարի առաջ մեռաւ : Քաղաքին գլխաւոր պողոտաներէն վրայ իր ունեցած ընդարձակ հողը նուիրած է հայ համայնքին եւ իր ծախքով կառուցած հայկական ոճով հոյակապ քարաշէն եկեղեցին : Համայնքը շինած է Առաջնորդարան, դրասենեակ, դպրոցի շէնք ,ինը լուսաւոր սենեակներով: Վարժարանը ապահովուած է նիւթապէս, շնորհիւ ժողովուրդին առատաձեռն նուէրներուն : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կարեւոր դեր կը կատարէ ազգապահպանման ճակատին վրայ : «Արմենիա» Երիտ. Միութիւնը ուղղակի բարիք է, հայ ժողովուրդը այլասերումէ հեռու պահելու համար: Բոլոր այս երիտասարդները հայկական դպրոցէն ելած են : Մասնաճիւղը մօտ երեք հարիւր անդամներ ունի եւ լաւ գործունէութիւն, նաեւ հայկական ձայնասփիւռի ժամ, երգիչ խումբ, ղեկավարութեամբ ընկեր Սաքօ Ցակոբեանի, որ միեւնոյն ատեն դպրոցին տեսուչն է: Տէր եւ Տիկին Սաքօ եւ Մարօ Ցակոբեանները նախախնամական դեր կը կատարեն: Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն ունի երկու հարիւր անդամներ : Հայ Օգն. Միութիւնն ալ արդիւնաւորապէս կը գործէ իր երեք հարիւր անդամներով: Դերասանական խումբը կը գտնուի Մ. Մարութեանի ղեկավարութեան տակ: Շրջանին գործիչն է ընկեր Աչոտ Արծրունի :*

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ*, որուն հետքը կորսուած էր վերջերս, Ամման (Յորդանան) հասած է Նոյեմբեր 21ին, ըստ «Ազդակ»ի քաղած տեղեկութեանց: Նախկին տեղապահին կ'ընկերանար Շահէվրդ. : Փորձ ծեն հաշտեցնել Տիրան եւ Եղիշէ արքեպիսկոպոսները, բայց ապարդիւն :*

ԵԹՈՎՊԻՈՅ *մէջ մեռած է ընկեր Պաղտիկ Փափազեան: Հանգուցեալը բնիկ Իզմիրցի, մօտ 65 տարեկան էր եւ 35 տարիէ ի վեր հաստատուած Ատիս-Ապեպա, իբրեւ ճարտարապետ : Միշտ կապուած կը մնար ազգային կեանքին :*

ՊՈՍԹԸՆԻ ՀԱՅ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ *Դեկտ. 2ին պիտի տօնէր իր հիմնարկութեան քսանամեակը, ղեկավարութեամբ իր անձնուէր վարիչին՝ Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեանի: Երգչախումբը կազմուած է 1936 Մարտին, եւ կանոնաւորաբար կը գործէ: Խումբը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ ամերիկեան թէ հայկական շրջանակներու մէջ եւ բազմաթիւ անդամներ երգած է մեծ քաղաքներուն մէջ, ինչպէս եւ հեռատեսիլին վրայ : Ունի նաեւ երգապնակներ :*

ԳԱԼՖԱՅԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՅՕԱՄԵԱԿԸ

★

Նոյեմբեր 25ին Պոլսոյ մէջ տօնուեցաւ Գալֆայեան որբանոցի հիմնադրութեան 90ամեակը:

Այս առթիւ յանուն խնամակալութեան Օր. Հերմինէ Գալուստեան կարդաց տեղեկագիրը :

Երբ վաթսունական թուականներուն հիմը դրուեցաւ այս հաստատութեան, ժողովուրդը չէր որ հոգաց նիւթական եւ բարոյական կարիքները, այլ միակ կին մը՝ Սրբուհի Մայրապետ : Այսօր շնորհիւ տնօրէնուհիին եւ ուսուցչական ընտրեալ կազմին, դարձած է մեր լաւագոյն նախակրթարաններէն մէկը : Երկու տարիէ ի վեր Գալֆայեան որբանոցը ընդունած է 30 աղջնակներ, որոնք հեռաւոր գաւառներէն գալով, այս հայկական միջավայրին մէջ սկսած են ընտելանալ իրենց մայրենի լեզուին եւ ազգային աւանդութեանց : Հայթայթի երկու սանուհիներ, որոնք ելաւան վարժարանի դասընթացքներուն կը հետեւին, Գալֆայեանի մէջ կը վայելեն ընտանեկան խնամք :

Այս տարի 94 գիշերօթիկ սանուհիներ հազիւ կրցած ենտեղաւորել :Ապագային եթէ կարելի ըլլայ ընդարձակել մայր շէնքը եւ վարժարանը միջնակարգի բարձրացնել, կարելի պիտի ըլլայ շատ աւելի թիւով սանուհիներ պատսպարել :

Այս տարի շինուած են ջուրի երկու մեծ մթերանոցներ, պարտէզին մէջ ալ փարախ մը եւ յարդանոց մը: Ամէնէն կարեւոր ձեռնարկը եղած է կեդրոնական ջեռուցման դետեղումը :

Հաստատութեան եկեւմուտքը հաւասարակշռուած վիճակ մը ունի : Կալուածական եւ կտակային հարցերու տեսակէտով ալ բարեյաջող շրջան մը բոլորած է որբանոցը: Այս տարի կարելի եղած է վերջացնել Ռուբինա Նահապետեան կտակին կարեւոր դատը : Հաստատութիւնը շահած է նաեւ տիկին Արաքսի Չէքիմեանի կտակին դատը, որով տէր կը դառնայ Բերա գտնուող տուն մը:

Պ. Արմենակ Տէօվլէթեան նուիրած է Սկիւտարի իր տունը, իսկ տիկին Ֆուլիկ Սարգիսեան կտակած է սեղանի արժէքաւոր սպասներ, եւ կարասիներու վաճառումէն գոյացած գումարը: Ներկայիս դպրոցը կը վարէ քոյր Մարիամ Քէօսէեան, որուն վերջերս պատրիարքը տուաւ Աւագ սարկաւագութեան աստիճան եւ Մայրութեան տիտղոս :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (206)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 406)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Դրանո՞վ ես փոխարինում այն բոլոր շնորհները, որոնցմով իմ թագաւոր - ամուսինը քեզ անյայտ դրութիւնից բարձրացրեց եւ մեծամեծ պաշտօնների հասցրեց : Ապերախտ: Դու քո հայրենիքի ամենադժուարին տագնապի միջոցում, փոխանակ նրան պաշտպան հանդիսանալու, քո դաւաճան ձեռքը մեկնում ես դէպի թշնամին: Քեզ յանձնուած էր քո թագաւորի տունը, նրա ընտանիքը, եւ դու, եթէ ամենափոքր ազնուութիւն ունենայիր, պէտք է քո անձը դնէիր նրա տան վրայ, — բայց այժմ ուրախանում ես այդ տան գերեվարութեամբ : Այդ բաւական չէ, դու համարձակւում ես քո զզրալի բերանով նախատել ինձ, եւ նախատել քո բարերար Արշակունիներին: Այո, նրանք նախատելի են, որ քեզ նման ցած եւ ստոր արարածին այնպիսի բարձր պաշտօնների արժանացրին :

— Այդ իմ իրաւունքն էր, տիկին, այդ իմ ժառանգական արտօնութիւնն էր, որ հասել էր ինձ իմ պապերից, — պատասխանեց նա սառնութեամբ: Ո՞վ կարող էր ջնջել Մարդպետական իշխանութիւնը :

— Իմ թագաւոր - ամուսինը :

— Այո, այդ նպատակին ձգտեց նա . . . Նա աշխատեց ոչնչացնել եւ բոլոր նախարարութիւնները . . . բայց ոչնչացաւ ինքը . . . Այդ թողնենք: Ես չեմ թագցնում, Տիկին, իմ ատելութիւնը դէպի առհասարակ բոլոր Արշակունիները, ես չեմ թագցնում եւ իմ ուրախութիւնը, որ դու, վերջապէս, պիտի պատժուես: Քո յամառութեան արդիւնքներն են, տիկին, այդ բոլոր կործանումները: Եթէ դու, երբ սկզբում Շապուհ արքան կոչեց քեզ Պարսկաստան, գնայիր, եթէ դու, երբ նրանից յետոյ Շապուհը պաշարեց այդ բերդը, անձնատուր լինէիր, — դրանից եւ ոչ մէկը չէր պատահի: Քեզ կը տանէին Պարսկաստան, այնտեղ կը փակէին Անուշ բերդում քո թագաւոր ամուսնի մօտ, եւ դրանով ամէն ինչ կը վերջանար . . .

— Դրանով, դու կարծում ես, Հայր - Մարդպետ, կը վերջանար Արշակունեաց թագաւորութիւնը, ձայն տուեց թագուհին խորին վրդովմունքով :

— Այո, Տիկին: Եւ պէտք է, որ վերջանայ: Աստուծոյ արդար վրէժխնդրութեան բաժակը լցուել է, եւ նա պէտք է թափուի . . .

Լսելով Հայր - Մարդպետի վերջին վառուեցան բարկութեան բոցով, եւ նա, խօսքերը, թագուհու գայրացած աչքերը իւր ծանր, սպառնական հայեացքը ձգելով դաւաճանի վրայ, պատասխանեց խիստ ձայնով .

— Այդ թող չուրախացնէ քեզ, անպիտան, թող չուրախանան եւ քո գարշելի համախոհները : Մերուժանը իմ մի քանի քաղաքները աւերակ դարձնելով եւ բնակիչներն դէպի Պարսկաստան գերի վարելով, դրանով Հայաստանը չի դատարկուի: Իսկ ինձ եւս գերի վարելով եւ իմ ամուսնի մօտ՝ Անուշ բերդը աքսորելով, — դրանով Արշակունեաց թագաւորութիւնը չի ընկնի: Ես պատրաստ եմ: Ես գիտեմ, որ դու այստեղից հեռանալուց յետոյ, պիտի մատնես Պարսիկներին իմ ամրոցի դատարկութիւնը :Գնա յայտնիր: Թող գան եւ կալանաւորեն ինձ : Ես աքսորից երկիւղ չունեմ : Բայց կը գայ Արշակունեաց թագաժառանգը — իմ որդին — այո, կը գայ նա Բիւզանդիայից եւ թէ հօր, եւ թէ մօր վրէժը կ'առնէ չարագործներից . . .

Մարդպետի սառն դէմքի վրայ անցաւ մի դառն ժպիտ :

— Այդ յոյսերը թող չմխիթարեն քեզ, տիկին, — ասաց նա գլուխը հեգնօրէն շարժելով: Քո մէջ խօսում է Սիւնեցու կրակոտ արիւնը եւ Մամիկոնեանների անզուսպ գոռոզութիւնը: Լսիր, տիկին : Այն անքաւելի մեղքերը, որ ծանրացած են քո վրայ եւ քո թագաւոր - ամուսնի վրայ, երբեք թոյլ չեն տայ, որ Հայաստանը ձեզանով ազատուած լինի, եւ Արշակունիների գահը վերստին փրկութիւն գտնէ: Կրկնում եմ, Աստուծոյ արդար վրէժխնդրութեան բաժակը լցուած է, եւ նա պէտք է թափուի . . . Աստուած սրահանջում է ձեզանից այն անթիւ գոհերի արիւնը, որ թափել էք դուք . . . Ես օտար չեմ, ինձ յայտնի են այն բոլոր եղեռնագործութիւնները, որ կատարւում էին ձեր արքունիքում . . . Ես տեսնում էի, եւ ախակալութեամբ լռում էի, որովհետեւ վախենում էի քո ամուսնից . . . Դու ինքդ, տիկին, արիւնով ստացար քո տիկնանց - տիկնութիւնը . . . Կարծես, հէնց այս րոպէում, իմ աչքերի առջեւն է դժբախտ Ոլիմպիադայի դիակը, որին սպանել տուեցիր դու :Նրա մահուամբ նրա թագը յափշտակեցիր . . .

Որքան այդպիսի դժբախտներ զոհուել են քո չար կրքերին եւ քո անիրաւ փառասիրութեանը . . . Դու ապաստանեցիր այդ ամրոցը, տիկին, եւ յոյս ունէիր, որ այդ ամրոցը կ'ազատէ քեզ : Բայց տեսար Աստուծոյ պատուհասը: Այն, որ չկարողացաւ կատարել թշնամու սուրը, այն բազմութիւնը, որ այնպէս քաջութեամբ ընդդիմացաւ թշնամուն, այո, այն ամբողջ բազմութիւնը ոչնչացրեց Աստուծոյ ուղարկած սովն ու մահը :

ՐԱՖՖԻ

նագիրը, առանց նիւթական օգնութիւն մը ստանալու Եգիպտոսէն, Սուրիայէն եւ Արաբիայէն, փոխարինելու համար բրիտանական նպաստը: Ցետոյ աւելցուց.— «Մենք համոզուած ենք թէ արաբական պետութիւնները պիտի յարգեն իրենց խոստումը եւ օգնութիւն պիտի տրամադրեն պատեհ ժամուն», սակայն բացորոշապէս հասկցուց թէ այդ նպաստին վճարումը նախապայման մըն է, Անգլիոյ հետ կնքուած դաշինքը խզելու համար:

× Պաղտատէն կը հեռագրեն թէ վերջին օրերու ընթացքին Սուրիա նոր զէնքեր ստացած է Ֆ. Միութենէն,— որսկան եւ ռմբաձիգ օդանաւեր, հրասայլեր եւ զրահապատ կառքեր: Նոյն աղբիւրին համաձայն գնդ. Սարաճ, որ Սուրիոյ Նասըրը կը կոչուի, զինուոր կը համախմբէ Թուրքիոյ սահմանին վրայ եւ օդանաւեր կը կեդրոնացնէ Ճէզիրէի շրջանին մէջ, որ միայն երեսուն վայրկեան հեռու է Թըրքական սահմանագլուխէն, օդանաւային Թռիչքով:

× Թուրքիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Էտհէմ Մէնտէրէս որ Լոնտոն գացած էր խորհրդակցելու համար մասնաւորաբար Սուրիոյ կացութեան մասին, Անգարա վերադարձաւ, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով ամէն կէտի մասին:

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, որ աշխատանքը վերսկսած է արդէն, յայտարարեց թէ նախագահը եւ ինք լաւատես են Միջին Արեւելքի տագնապին լուծման մասին: Երկուքն ալ յուսալից երեւոյթներ կը տեսնեն: Ցետոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է վերահաստատել Ատլանտեան ճակատին միութիւնը, նկատի առնելով Խ. Միութեան արարքը արեւելեան Եւրոպայի եւ մասնաւորապէս Հունգարիոյ մէջ»:

«ԱՄԲՈՂՋ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՆ ՎԱԽԻ ՏԱԿ»

Փեշթայի ռատիօն Դեկտ. 2ի զեկուցումով խոստովանեցաւ թէ «ամբողջ Հունգարիան վախի մատնուած է: Հունգարները կը վախնան խռովարարներէն, բարեկարգութեան պաշտօնեաներէն, խորհրդային զինուորներէն: Մէկ խօսքով, ամէն մարդ կը վախնայ ամէն մարդէ:

«Եւ սակայն այս ժողովուրդն էր որ զէնք առաւ Թօթափելու համար Ռաքոցիի ահաւասարափի կարգուսարքը եւ արիւն Թափեց ճիշդ այդ վախին տիրապետութիւնը դադրեցնելու համար: Մեր առաջին պարտականութիւնն է փարատել այս հոգեվիճակը որ կ'արգիլէ բնականոն վիճակի վերահաստատումը»:

Անթերը միեւնոյն ատեն կը խոստովանի թէ Թռուցիկներ ցրուած են ամբողջ Հունգարիոյ մէջ, «գինեալ ապստամբութեան եւ ընդհ. գործադուլի հրաւիրելով բանուորները»: Կեղծ կը համարուին այս Թռուցիկները, նոյն իսկ համայնավար գրգռիչներու վերագրելով զանոնք: Կառավարական Թերթը կ'ըսէ.— «Հունգար ժողովուրդը կը խորշի համայնավարներէն... Շատ դժուար պիտի ըլլայ վերահաստատել կորսուած վստահութիւնը, բայց պէտք է ամէն միջոց փորձենք յաջողելու համար»:

× Փախստականներուն Թիւը 106.665ի հասած է արդէն: Դեկտ. 2ին 3300 նոր փախստականներ հասած են Վիէննա: Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշեց ընդունիլ 21.500 փախստականներ,— նախապէս որոշուած Թիւէն աւելի քան քառապատիկը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԱՆԻՒԹԻ ՏԱԳՆԱՊԸ պիտի Թեթեւնայ յառաջիկայ Փետրուարէն սկսեալ, համաձայն վերջին տեղեկութեանց: Գիները պիտի չբարձրանան մինչեւ այն ատեն: Տրամադրութիւն չկայ ռուսական քարիւղ ընդունելու: Մոսկուայի գործակալութիւնն ալ կը հերքէ այն զրոյցները Թէ բանակցութիւններ կը կատարուին այս մասին, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մասին ճառ մը խօսելով, Պ. Կի Մոլէ յայտարարեց թէ միշտ ի զօրու կը մնայ կրակը դադրեցնելու առաջարկը, առանց քաղաքական նախապայմանի:

ԿԻՊՐՈՍԻ նոր սահմանադրութեան նախագիծը հրատարակուեցաւ Լոնտոնի մէջ: Կը կարծուի թէ անգլ. կառավարութիւնը նոր փորձ մը պիտի կատարէ, այս Թընճուկը լուծելու եւ պալքանեան դաշինքը վերակազմելու համար, օգտուելով ներկայ կացութենէն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռագոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսի նկարով:

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վիճակագրական ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը:

Գին 200 փրանք:

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN
15, Rue du Terras, Marseille

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Թագուհի Բալուեանի մահուան առթիւ Ֆ. Կ. Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղիս բոլոր ընկերուհիները, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Հրանդ Բալուեանի եւ Տէր եւ Տիկին Լորիս Բաբանեանի:

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Քաֆէ Քաթէի վերնայարկը: Վիճաբանական նիւթ.— «Կղերը պէ՞տք է որ վարէ սփիւռքի հայութեան ճակատագիրը»: Փը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀԱՅ Թատրոնը Կեդր. Ֆրանսայի մէջ:
ՎԱԼԱՆՍ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգային Միութեան, շաբաթ գիշեր, 15 Դեկտեմբեր, (Քաղաք. Թատրոն):

ԼԻՈՆ.— Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին: Կիրակի ցերեկ, 15 Դեկտեմբեր, (Ֆրանսուա Քոփէ):

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳԸ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ Դպրաց Դասը ներկայիս կը պատրաստէ Կոմիտասեան բազմաձայն պատարագը յառաջիկայ Ծննդեան տօնին երգելու համար, երկսեռ երգչախումբի վերարտադրութեամբ: Ցետոյ պիտի ձայնագրուի սկաւառակի վրայ:

Զանազան երգչախումբերու մասնակցող երգիչներ, հին անդամներ եւ մասնակցիլ փափաքողներ կը հրաւիրուին ներկայանալ փորձերուն, որոնք տեղի կ'ունենան Ուր. երեկոները ժամը 7.30ին Ազգ. տան վարի սրահը, (32 ռիւ Թրէվիզ), առաջնորդութեամբ Ա. Պարթեւեանի:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ:

Դեկտ. 31էն անդին Թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին:

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Ց. Էսկինեանին (Սէն Ժերոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն): Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ):

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին:

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին:

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեանի):

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին:

ՆԻՍ.— Գ. Խօսրովեանին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին:

ՊԱՆԵԽՕ.— Բ. Պասմաճեանին:

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին:

ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեանին:

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պ. Մանուկ եւ Ռուբէն Մանուկեաններէ հազար ֆր. փոխան ծաղկեփունջի, Պ. Անդրանիկ Էշիկեանի նշանախօսութեան առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին:

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին:

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3.30ին:

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին:

Նոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ժողովը այս երեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 5ին, ընկ. Հաքիմեանի բնակարանը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի Պոմոնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Պ. Բենիամին Միլտոյեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները.—

Զաւարեան ենթակոմիտէ հազար ֆր., Պ. Արտաշէս Կապոյեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մխզիրճեան հազար ֆր., Տէր եւ Տիկին Տօլպաշեան հինգ հարիւր, Պ. Մանուկ Տէրտէրեան հինգ հարիւր:

Նոյնպէս ստացած է ողբացեալ Կարապետ Ղազարեան մահուան առթիւ, Տիկին Խաթուն Քէհէեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Քէհէեանէ հազար ֆրանք, ողբացեալ Գալուստ Սարգիսեանի մահուան առթիւ՝ Պ. Սիմոն Մահտէսեանէ հինգ հարիւր ֆրանք:

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 5 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7749 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3560

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

•

Քանի մը օրէ ի վեր բարենշան երեւոյթներ կը նշմարուին Միջին Արեւելքի կացութեան մէջ։

Տակաւին կանուխ է որոշ եզրակացութեան մը յանգելու համար։ Բայց եւ այնպէս, կը թուի թէ նոր շրջան մը պիտի բացուի, փարատելով ծանր փոթորիկի մը մղձաւանջը ։

Հիմա որ Ֆրանսա եւ Անգլիա ինչպէս եւ Իսրայէլ համաձայնած են, իրենց գրաւած հողերը պարպելու համար, Ազգաժողովին կը մնայ ապացուցանել իր կոչումը, իբրեւ ազդակ խաղաղութեան ։

Քորէայի պատերազմէն ի վեր, նորէն փորձութեան մը կ'ենթարկուի այս միջազգային կազմակերպութիւնը ։

Եթէ յաջողի լուծել Սուէզի Ջրանցքին կնճիռը, վերջնապէս ապահովելով ազատ նաւարկութիւնը, իսկապէս փրկարար դեր մը կատարած պիտի ըլլայ ։

Ջրանցքին խնդիրը մէկ օղակն է բարդ հանգոյցի մը ։

Շատ աւելի ծանրակշիռ վէճեր կը մթագնեն հորիզոնը՝ Միջ.Արեւելքի մէջ։

Նորէն ստեղծուած է «Արեւելեան խնդիր» մը, քաղաքական եւ տնտեսական թնճուկներով ։

Օրուան «Մեծ»երը նորէն կանգնած են դէմ դիմաց, իրենց վաղեմի դիրքերը պահելու կամ նոր դիրքեր գրաւելու համար։

Ազդեցութեան պայքարը շատ աւելի խոր արմատներ ունի այսօր։ Ամենաթեթեւ անզգուշութիւնը ցնցումներ կը պատճառէ պարբերաբար ։

Յետամնաց ժողովուրդներ իրենց ազատագրական պայքարը մղած ատեն կը մատնուին զանազան փորձութեանց ։ Կը դառնան հում նիւթ, ինչպէս իրենց բնական հարստութիւնները ։

Միջին Արեւելքը ոչ միայն ջուրի ճամբայ մըն է, բանուկ եւ անփոխարինելի, այլեւ հսուն աղբիւր քարիւղի ։

Ջուրի ճամբան փակեցին եւ ահա հրանիւթի սուր տագնապ մը կը սպառնայ ջլատել արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական եւ ճարտարագործական կեանքը ։

Ուրիշ վտանգ մը՝ Խ. Միութեան աստիճանական յառաջխաղացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Մինչեւ հեռաւոր անապատները ։

Արեւմտեան Եւրոպան այսօր շատ աւելի վտանգաւոր կը գտնէ խորհրդային թափանցումը՝ Սուրիոյ մէջ, քան եգիպտական կնճիռը ։

Աշխարհագրական տեսակէտով ալ, Սուրիան աւելի մօտ է Խ. Միութեան քան Եգիպտոսը ։

Խարիսխ մը նետելով սուրիական հողին վրայ, Մոսկուան կրնայ իր հմայքին կամ սպառնալիքին տակ պահել ամբողջ Միջին Արեւելքը ։

Այդ հեռանկարը մասնաւորապէս ազդած է Մ. Նահանգներուն վրայ, որոնք յաճախ կը բաժնուին Ֆրանսայէն եւ Անգլիայէն, կամ վերապահ դիրք մը բռնելով եւ կամ անոնց դէմ քուէարկելով ։

Այսպէս, անոնք ալ Խ. Միութեան հետ քուէարկեցին Ազգաժողովին մեծամասնութեան բանաձեւը, պահանջելով պարպել ֆրանքեւանգլիական ուժերը ։

Այս ընթացքը եւ ուրիշ վերապահումներ խորին դառնութիւն պատճառեցին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ ։

Պատճառը շատ պարզ էր, — Թոյլ չտալ որ Միջին Արեւելքը ամբողջովին իյնայ Մոսկուայի հովանաւորութեան տակ ։

Կը թուի թէ Ջրանցքին պարպումը պիտի հարթէ ուրիշ թիւրիմացութիւններ, դօտեպնդելով Ատլանտեան ճակատը ։

Բովանդակ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ դիւանագիտական բանակցութեանց ելքին ։

Ամէն բանէ առաջ խաղաղութիւն ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋՐԱՆՑՔԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻ ՄԻՆՉԵՒ ԾՆՈՒՆԴ

•

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները Դեկտ. 3ին հրատարակեցին երկու հաւաքական յայտարարութիւններ որոնց բնագիրը հաղորդուած է Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին եւ որոնք միեւնոյն ատեն կարդացուեցան Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին եւ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ։ Յայտարարութիւններէն մին կը վերաբերի այն ֆրանքեւանգլիական ուժերուն որոնք Փորթ Սայիտ կը գտնուին ։ Միւսը կը վերաբերի Սուէզի Ջրանցքի հարցին կարգադրութեան ։

Երկու յայտարարութիւններն ալ յուսախաբութիւն պատճառեցին, ինչպէս կը գրեն տեղական թերթերը։ Բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին երկու խորհրդարաններուն մէջ ։

ԱՌԱՋԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութիւնները կը հաստատեն թէ. —

Ա) Միջազգային զօրաւոր ուժ մը կը հասնի Եգիպտոս, կատարելու համար իրեն յանձնուած պաշտօնը, համաձայն ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Նոյեմբեր 2ի, 5ի եւ 7ի բանաձեւերուն։

Բ) Ընդհ. քարտուղարը կը ստանձնէ պատասխանատուութիւնը ձեռնարկելու Սուէզի Ջրանցքին մաքրագործման, կարելի եղածին չափ արագ ։

Գ) Համաձայն ՄԱԿի ընդհ. ժողովին որոշման, Ջրանցքին նաւարկութեան ազատութիւնը եւ ապահովութիւնը պիտի վերահաստատուին մաքրագործումէն անմիջապէս վերջ ։

Դ) Ընդհ. քարտուղարը բանակցութիւններ պիտի կատարէ կարելի եղածին չափ շուտ, Ջրանցքին ապագայ կարգուսարքի մասին, համաձայն այն վեց սկզբունքներուն որոնք ճշդուեցան Ապահովութեան Խորհուրդին հոկտ. 13ի բանաձեւով ։

Ֆրանսական եւ բրիտանական կառավարութիւնները կը հաստատեն թէ որոշած են անյապաղ շարունակել իրենց զօրքին պարպումը Փորթ Սայիտէն։ Հետեւաբար, հրահանգած են դաշնակից ուժերու հրամանատարին՝ զօր. Քայթլիի համաձայնիլ Ազգաժողովի ուժերու հրամանատարին՝ զօր. Պըրնսի հետ, իրենց ուժերու ամբողջական պարպումի ժամանակացոյցի մասին, նկատի առնելով գործնական պահանջները եւ զինուորական պայմանները ։

Այդ ժամանակացոյցը Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին պիտի հաղորդուի կարելի եղածին չափ շուտ ։

Ժամանակացոյցը պատրաստած ատեն, դաշնակից ուժերու հրամանատարը նկատի պիտի առնէ հետեւեալ պարագաները.

Ա) Զինուորներու եւ զինամթերքի բեռնաւորումը պիտի կատարուի մեթոտիկ եւ կանոնաւոր ։

Բ) Միջոցներ ձեռք պիտի առնուին հսկելու համար բարեկարգութեան վրայ գրաւեալ շրջանին մէջ ։

Գ) Միջազգային ուժին հրամանատարը պիտի ստանձնէ ապահովութեան պատասխանատուութիւնը այն բոլոր ֆրանսական եւ անգլիական պաշտօնեաներուն որոնք պիտի մաքրեն Ջրանցքը եւ որոնք դրուած են Ազգաժողովին իրաւասու օրկանին տրամադրութեան տակ ։

Այս եզրակացութիւնները հաղորդած ատեն, երկու կառավարութիւնները կը յիշեցնեն այն վճռական դիտողութիւնները

ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

•

Պ. Քրիսթիան Փինօ Բշ. օր Ազգ. Ժողովին ներկայանալով կարդաց երկու յայտարարութիւնները։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ժողովը լսեց «սառուցեալ լռութեամբ» եւ կամ անտարբերութեամբ ։ Շատ մը երեսփոխաններ նախապատրաստուած էին տրուելիք որոշման, գիտնալով որ Ֆրանսա եւ Անգլիա տեղի տուած են Մ. Նահանգներու եւ Ազգաժողովին ճնշումներուն ։ Հազիւ հարիւր երեսփոխաններ կը գտնուէին սրահին մէջ ։ Վարչապետը լուռ մնաց մինչեւ վերջը ։ Ընթերցումը տեւեց տասնըհինգ վայրկեան։ Քանի մը ընկերվարականներ փորձեցին ծափահարել։ Նախկին արմատական մը խօսք առնելով գոհունակութիւն յայտնեց որ կառավարութիւնը յաջողած է պահել Ջրանցքին միջազգայնացման սկզբունքը ։

Դեկտեմբեր 13ին վիճաբանութիւն մը պիտի կատարուի ընդհ. քաղաքականութեան մասին եւ այն ատեն միայն կարելի պիտի ըլլայ իմանալ Ազգ. Ժողովին վերջնական եզրակացութիւնը ։

× Շատ աւելի յուզումնալից տեսարան մը կը պարզէր Անգլիոյ Երեսփ. ժողովը, երբ արտաքին նախարարը կը կարդար երկու յայտարարութիւնները ։ Պ. Լոյտ մանրամասնութիւններ չհաղորդեց պարպումի գործողութեանց մասին. բայց կը կարծուի թէ անգլեւֆրանս. ուժերուն մեծ մասը քաշուած պիտի ըլլայ երկու շաբաթէն եւ ամէն բան պիտի վերջանայ մինչեւ Ծնունդ։ Ջրանցքին մաքրագործումը պիտի կատարուի Ազգաժողովին հսկողութեան տակ ։ Իսրայէլի գրաւած հողերու մասին ալ խօսելով, նախարարը յայտարարեց թէ պիտի պարպուին, բայց Կազայի շրջանը պիտի դրուի Ազգաժողովին տրամադրութեան տակ։ Այս շրջանին մէջ կը գտնուին 200.000 արաբ տարա –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

զոր կատարեցին Եգիպտոսի իրենց հպատակներուն կրած վերաբերումին առթիւ։ Եւ կը շեշտեն թէ իրենց երկիրներուն մէջ անոնք եգիպտացի հպատակներուն հանդէպ կը գործադրեն մարդկային եւ լայնամիտ միջոցներ, հետեւաբար իրաւունք ունին պահանջելու որ Եգիպտոսի իրենց հպատակներուն կացութիւնը ապահովուի կատարեալ երաշխաւորութեամբ ։

ԵՐԿՐՈՐԴ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գալով այն բանակցութեանց որոնք պիտի կատարուին Ջրանցքին ապագայ կարգուսարքի մասին, բրիտանական եւ ֆրանսական կառավարութիւնները նպատակայարմար կը գտնեն որ Ապահովութեան Խորհուրդին հոկտ. 13ի բանաձեւին պարունակած վեց սկզբունքներուն հետ, նկատի առնուին. —

Ա) Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի կողմէ Ապ. Խորհուրդին յանձնուած բանաձեւը, որ կը յանձնարարէ ընդունիլ 18 պետութեանց կամ անոնց համազօր ներկայացուցիչներուն առաջարկները, իբրեւ հարցին լաւագոյն լուծումը ։

Բ) Այն խօսակցութիւնները որ տեղի ունեցան Եգիպտոսի, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին գործերու նախարարներուն միջեւ ։

Գ) Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին Հոկտ. 24 թուակիր նամակը՝ ուղղուած Եգիպտոսի արտաքին գործերու նախարարին եւ անոր տուած հաւանութիւնը ։

× Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը հեռագրեց զօր. Պըրնսի անմիջապէս կապ հաստատել ֆրանքեւանգլիական ուժերու հրամանատարին հետ՝ միջոցներ ձեռք առնելու եւ այդ երկիրներուն ուժերը պարպելու համար անյապաղ ։

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ՆՈՐ ԴԱՒԸ

★

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 27 Նոյ. (Յառաջ). — Շուրջ երկու շաբաթ առաջ՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին կողմէ Միաբանութեան ուղղուած հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան Էջմիածնէն մեկնելէ առաջ իր բոլոր պաշտօններէն հրաժարած է ։

Շաբաթ մը չանցած, վեղարաւոր լարախաղացը Փարիզէն հեռագիր մը կը ղրկէ Միաբանութեան թէ՝ ինք չէ հրաժարած Տեղապահի պաշտօնէն։ Ուրիշ հեռագիր մըն ալ կը ղրկէ Յորդանանի ներքին գործերու նախարարութեան, ըսելով թէ՝ կատարուած ընտրութիւնը ապօրէն է, թէ տեղապահը ինքն է ։

Նոյեմբեր 21ի գիշերը, իր աջ բազուկ հանրածանօթ Շահէ վրդ.ի հետ կը ժամանէ Ամման։ Ժողովուրդին ցասումէն վախնալով կը մնայ Ամման։ Ինք եւ իր արբանեակները աշխատանքի կը լծուին ձախողեցնելու համար Տիրան արք.ի տեղապահութեան վաւերացումը ։ Եւ նոր խաղ մը կ'որոճայ . — Հաշտութեան քօղին տակ վանքէն ներս մտնել, կաշառել վարդապետներ եւ եթէ չյաջողի պատրիարք ընտրուիլ, ամէն ձեւով խափանել ուրիշի մը ընտրութիւնը եւ գործունէութիւնը ։

Նախ՝ հաշտութեան փորձը . — Ծաչ ։ Բարձրաստիճան պաշտօնատարի մը միջնորդութեամբ Տիրան արք.ի կը ներկայանայ Եղիշէի գործակիցներէն Պ. Հայկ Փէլթէկեան եւ տեղապահին աջը համբուրելով ներողութիւն կը խնդրէ ։ Ներումէն վերջ ճաշի կը հրաւիրէ տեղապահը եւ կը յայտնէ թէ Եղիշէ արք. ալ հոն պիտի ըլլայ եւ պիտի հաշտեցնեն զիրենք։ Տիրան արք. սարքուած խաղէն անտեղեակ, դժկամակութեամբ կ'ընդունի հրաւէրը, միեւնոյն ատեն աւելցնելով թէ՝ ինք պատասխանատու չէ ժողովուրդին որ գրգռուած է Եղիշէ արք.ի դէմ։

Միաբանութիւն եւ ժողովուրդ կը գտնեն թէ հրաւէրը դաւ մըն է Տիրան արք.ի դէմ։ Ամբողջ գաղութը շաբաթ գիշեր մեծ ցոյց մը կը կազմակերպէ Վանքէն ներս։ Ցուցարարներ կը յայտարարեն.

— «Տիրան սրբազան, դաւաճաններուն քով մի երթաք. Հաշտութիւն չենք ուզեր, Եղիշէն Վանքէն ներս չենք ուզեր» ։

Վարդապետ մը ժողովուրդին կը յայտնէ թէ՝ հաշտութիւն պիտի չըլլայ ճաշին ատեն ։

Տիրան արք. յաջորդ օրը, կիրակի, կը մերժէ երթալ ճաշին, պաղ ջուր մը թափելով Եղիշէի եւ իր գործակիցներուն վրայ։ Դաւը ձախողած էր։ Ժողովուրդը այս յաղթանակին համար ուրախութեան մեծ ցոյցեր կ'ընէ վանքին մէջ ։ Հայկական երգերը և պարերը օդը կը թնդացնեն մինչեւ առաւօտեան առաջին ժամերը ։

Հանրածանօթ լարախաղացը դեռ յոյսեր ունի վանքէն ներս մտնելու։ Երբեք չանդրադառնար թէ մթնոլորտը այլեւս անշնչելի է իրեն համար ։ Միաբանութիւն եւ ժողովուրդ վերջնապէս վճռած են իրենց ծոցին մէջ չպահել Յուդա–Կայէններ։ Ատենն է որ Եղիշէն իր ճաթած քընարով, դաշնակի կամ թմբուկի ընկերակցութեամբ Հայրիկ եպիսկ.ի, նուագէ եւ երգէ «Աւա՜ղ փառաց անցաւորի»։

Եղիշէ Տէրտէրեան արատ մըն է Հայ. Եկեղեցիին եւ եկեղեցականութեան համար։ Հայ կղերին տարրական պարտականութիւնն է մաքրել այդ արատը ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿՈՆՔՈՒՐԻ եւ Ռընոտոյի մրցանակները տրուեցան երկուշաբթի օր։ Առաջինը, ինչպէս կը նախատեսուէր, ստացաւ Ռոմոն Կառի, Երկինքին Արմատները գիրքին համար, երկրորդին արժանացաւ Անարէ Փեռէն «Հայրը» գիրքին համար, տեսակ մը ինքնակենսագրութիւն ։

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Ա.

Բանախօսութիւն կատարուած Դեկտ. 1ի երեկոյին Սալ Շոփէնի մէջ.—

Իրաւունքի եւ արդարութեան խնդիր մը կայ Գործիչին եւ Հասարակութեան միջեւ: Գործիչը իրաւունք մը ունի Հասարակութեան վրայ, եւ երբ այդ իրաւունքը տանք՝ Արդարութիւն մը գործած կ'ըլլանք :

Եւ այսօր, Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերութիւնը՝ եղբայր կազմակերպութեանց հետ այդ է որ կ'ընէ :

Իսկ ես, կրկնակ պարտք մը ունիմ : Նախ որ Հայկանոյշ Մառք իմ սերունդիս կանացի ամէնէն արժէքաւոր գրողն է, եւ երկրորդ որ՝ երկար տարիներու ընկերական կապ մը զօդէ մեզ :

Արդի սերունդը Սփիւռքի մէջ չի ճանչնար զայն, որովհետեւ դէպքերը այնպէս մը խղտեցին գաղութները որ հազիւ մազի թելերով կապուած ենք իրարու: Բայց Պոլիսը որ մտաւորապէս ետ չի մնար միւս գաղութներէն լաւ ճանչնալով զայն, տօնեց անոր յիսնամեայ գործունէութիւնը, փառաւոր եւ արդիւնաւոր հանդիսութեամբ մը, քանի որ կրցաւ հրատարակել յոբելեարին գլխաւոր գործերուն մէկ հաւաքածոն, չորս հարիւր էջնոց մեծադիր հատորով մը: Ասոր հետեւեցան Ամերիկան, Անգլիան եւ ուրիշ կեդրոններ: Կը՞րնար Փարիզը զանց ընել զայն, երբ, ոմանց կողմէ Սփիւռքի մտաւորական կեդրոնը կը համարուի, թերեւս թիւրիմացութեամբ :

* * *

Հայկանոյշ Մառքը ճանչցայ երբ քսան տարեկաններուն մէջ էինք, եւ, առանց հովի հողմաղացներ կը դառնային մեր ուղեղներուն մէջ: 1900ի սերունդը ռոմանթիզմի մշուշներէն ելած կը մտնէր իրապաշտութեան մէջ եւ կը հանդիպէր խորհրդապաշտութեան խանձարուրներուն: Պետական խիստ վարչաձեւի մը տակ, իտէալներ կը բզզային մեր գլուխին մէջ, ինչպէս մեղուն փակ անօթի մը խորը : Այն ատեն իրարու կը մօտենայինք գաղափարական համակրանքով եւ աննախանձ ընկերականութեամբ, ինչ որ այսօր, աւա՜ղ, գերեզմանին ենք յանձնած :

Խասյեան վարժարանի ընթացաւարտ : Բոլոր այդ յարկին տակ ապրողները մտաւորական յաւակնութիւններով դուրս կ'ելլեն, թէեւ, ինչպէս միշտ եւ ամէն տեղ, ընտրեալները կը ջոկուին կոչեցեալներու խումբին մէջէն: Այդ ընտրեալներէն մէկը եղաւ Հայկանոյշ, որու առաջին արձակ քերթուածը, յանձնարարուած իր գրաբարի ուսուցիչ Յակոբ Գուրգէնի կողմէ, հրատարակուեցաւ մեր «Մանզումէ»ին մէջ, ուշադրութիւն գրաւելով իր լեզուական ճոխութեան եւ ներշնչումի նրբութեան համար (*) :

Այդ միջոցին դարձեալ մեր Մանզումէի ընկերներէն Վահան Թօշիկեան որ կը սիրէր յածիլ խասյեանցիներու քղանցքին շուրջը, կ'երթար փնտռել անոր գրութիւնները Ազգ. Հիւանդանոցի որբանոցէն, ուր ուսուցչուհի էր այդ աղջիկը, որու շուտով կապուեցաւ, ինչպէս կ'ըսէ Հայկանոյշ՝ «չանթի հարուածն էր երկուքիս համար ալ» :

Նշանուած՝ այս տարին իսկ սկսան հրատարակել 1905 Սեպտեմբերին «Ծաղիկ»ը իբր «Կանանց յատուկ շաբաթաթերթ»: Աղջիկը՝ ֆէմինիզմի տեսութիւններով լի ուղեղ, գրիչի ուժ եւ գործելու համարձակութիւն, անմիջապէս փարեցաւ գործին, մանաւանդ որ նշանածը «Լոյս» ծաղրաթերթին վարչութեամբ փորձ եւ ճարպիկ, պիտի ստանձնէր թերթին մատակարարութիւնը : Գործօն կին՝ գործունեայ այր: Ամուսնութիւնն ալ կապեց զիրենք :

«Ծաղիկ» որ հազիւ երկու տարուան կեանք ունեցաւ, շրջապատուեցաւ երիտասարդներու խումբէ մը, գրական համակրանքով : Եւ որովհետեւ իր ինքնատիպ, եթէ ոչ ինքնահաւան խմբագրուհին կ'ուզէր որ կիներու թերթ մը միայն կիներով խմբագրուի, եւ որովհետեւ այն ատենի նուիրագործեալ մէկ քանի կին գրողներ որոնց գլուխն էր Սիպիլ, անբաւական էին այդ գործին, մենք բոլորս՝ Արամ Անտոնեան, Մերուժան Պարսամեան, Զարեհ Նեմցէ, Եր. Թոլայեան, Վ. Թօշիկեան եւ ես՝ կանացի ծածկանուններով սկսանք կեանք եւ հետաքրքրութիւն ընծայել նորատեսակ այդ շաբաթաթերթին :

«Ծաղիկ» թեւ տուաւ նաեւ խումբ մը երիտասարդուհիներու որոնց մէջ յիշատակելի էր այն որ Նինի ստորագրութեամբ սրամիտ ու խայթիչ քրոնիկներ կը գրէր, որու հետ երբեմն արուեստական վէճեր կը վարէինք ես՝ Ափաքսի Խարտաշեան ծածկանունով : Այդ Օր. Նինին, Իսկուհի Զիթճեան, այժմ Տիկին Գարմէն, այսօր եռապէս ողջ, յանձն առաւ իր վաղեմի ընկերուհիին նուիրուած այս երեկոյին իր մասնակցութիւնը բերել :

«Ծաղիկ» իր հրատարակութեամբ ընդհատեց որովհետեւ Թօշիկեան Իզմիր փոխադրուեցաւ իբր խմբագիր Քէչիչեանի հիմնած Արձագանգ թերթին, որու դադրելէն ետք անցաւ Մամուրեան Որդիի «Արշալոյս»ին: Հոն տեղւոյն ընտրանիէն շրջապատուած՝ Հայկանոյշ շարունակեց իր սիրած աշխատանքը՝ կանանց բաժիններ տալով այդ թերթերուն մէջ :

Պոլսոյ կարօտը յաղթեց սակայն Իզմիրեան ջերմութեան եւ 1909ին դարձան Պոլիս, այրը իր խմբագրական գործերուն, իսկ կինը նուիրուելով ամբողջովին կանացի կրթական-բարեսիրական կազմակերպութեանց, Ազգանուէր, Դըպրոցասէր եւայլն:

Մեծ պատերազմը աւարտելէն յետոյ, 1919ին, երբ քաղաքական կացութիւնը քիչ մը թոյլատու կ'երեւէր, Հայկանոյշ Մառք պատեհ գտաւ կրկին յարձակելու իր իտէալին՝ կանանց մամուլ մը ունենալու իր անշէջ ցանկութեան վրայ եւ 14 տարիէ ի վեր խզուած կապը հանգուցելով «Ծաղիկ»ին հետ, սկսաւ «Հայ Կին» կիսամեայ հանդէսը եւ յաջողեցաւ

Այժմ աւելի փորձ, աւելի հասուն, միջավայրին քաջածանօթ, միշտ շրջապատուած համակրութեամբ ու բարեկամութեամբ իր մեծադիր եւ խնամեալ թերթը շարունակեց 13 տարիներ, դառնալով պոլսահայ իմացական կեանքին պատկերը եւ գրաւելով հայ լրագրական պատմութեան մէջ աննախընթաց տեղ մը: Յետպատերազմեան սերունդն ալ հոն ի յայտ կուգար, որոնցմէ յիշենք Նշան Պէշիկթաշլեանը, Վահրամ Թաթուլը, Եղ. Սիմքէշեան եւայլն: Իր վարիչ ոգին՝ միշտ յառաջադէմ էր, իր խմբագրուհին օրըօրին կը հետեւէր Եւրոպայի մտաւորական եւ ընկերային կեանքին եւ նոր հրատարակութիւններու արձագանգը կը բերէր իր թերթին մէջ :

«Հայ Կին»ի մէջ Հայկանոյշ Մառք տուաւ ոչ միայն գրական կտորներ, այլ խմբագրականներու շարքեր, առոյգ, կարճ, ինքնատիպ գրիչով ու նիւթով: Յիշենք «Ո՞ւր կ'երթայ»ներու եւ «Կին» կոչականով շարքերը որոնք կը կազմեն իրեն «Թուղթ հաւատոյ»ները :

Ո՞ւր կ'երթայ խօսակցութիւնը, ուր կ'երթայ երիտասարդութիւնը, դաստիարակութիւնը, սէրը, լեզուն, գրականութիւնը, հաւատքը, մանչը, աղջիկը եւն.:

«Կին» եւիդ նայէ, զարգացիր կին, հպարտ եղիր, մի ստեր, սէր մի մուրար, մի բամբասեր, մի սորկանար, աշխատէ, խօսէ, իտէալ ունեցիր, վեր նայէ ... վերջապէս «դուն ինքդ եղիր կին» :

«Հայ Կին»ի ուշադրաւ յաջողութիւնն ու ծաւալումը նոյնիսկ գաղութներու մէջ, իր խմբագրին անկախ, անշեղ, գընացքն էր եւ իր հմտութիւնը կանացի հարցերու մէջ: Ան յարատեւեց երկար տարիներ եւ դեռ կրնար եթէ մահացու բարոյական հարուած մը չստանար : Արդէն, այդ չափն ալ աննախընթաց էր մեր լրագրական պատմութեան մէջ, եւ այդ իսկ կը կազմէ իր անթառամ պսակը :

Հաւատքով, սիրով եւ բոլորանուէր իտէալով ընթացող այս գործը դաւաճան մատով մը քանդուեցաւ եւ «Հայ Կին» խափանուեցաւ վերջապէս, ցաւագին խըռովք մը ցանելով ոչ միայն խմբագրուհիին, այլ հասարակութեան մէջ ալ :

Իր ինքնակենսագրութեան մէջ սապէս կ'անդրադառնայ.— «Հոս գրիչս պիտի կեցնեմ, չուզելով պարզել ողբերգութիւնը՝ զոր բոլորը գիտեն, եւ որուն ցաւը կը մնայ ու կը մնայ սրտիս մէջ, երկար ատեն զիս հեռու պահելով այնքան սիրած գրական կեանքէս: «Հայ Կին»ի ջնջումը եղաւ ինծի համար այն՝ ինչ որ եղաւ հէգ Տօրինի մահը՝ Տիկին Տիւսարի համար : (Տիկին Տիւսար եւս իր սիրասուն աղջկան մահուան վրայ գրիչը փշրած էր):

Հայկանոյշ Մառք, անզուսպ մայր, սապէս կ'արտայայտէ իր տառապանքը.

—«Ան իմ աղջիկս էր: Ամէն տարեմուտի մատներուս վրայ կը համրէի անոր տարիքը: Աղջիկս եղաւ մէկ տարու, երկու տարու, երեք տարու, տասներեք տարու... Աւա՜ղ: Գրիչ չեմ կրնար առնել ձեռքս: Ո՞ւր է այն կորովի կինը: Ես ես չեմ: Գրիչի կինը մեռաւ : Չորս տարի չկրցայ գրիչ բռնել ձեռքս» :

Պէտք է հոս հաստատել նաեւ արդարութեան ուրիշ հարկ մը : Ինչպէս «Ծաղիկ»ի, «Հայ Կին»ի ալ արագ յաջողութեան մէջ իր էական բաժինն ունի իր ամուսինը Վ. Թօշիկեան որ անսպառ կորովով եւ անդուլ աշխատութեամբ տարաւ թերթին վարչականը, այնպէս որ խմբագիրը անմտահոգ լիովին փարեցաւ գործին : Մամուլի շրջանակները գիտեն թէ առանց վարչականի լաւագոյն թերթը դատապարտուած է մահուան : Այր եւ կին այսպէս զիրար կը լրացնէին, Հայկանոյշ գաղափարն էր, Վահան գործը:

«Հայ Կին»ի հարուածէն չորս տարի վերջը եւ Մառք կրկին գրիչը ձեռք առաւ «Նոր Լոյս»ին մէջ եւ 1944ին «Ժամանակ»ի մէջ հրատարակեց յօդուածաշարք մը «Նամակներ Բարեկամիս», ընկերական ու ընտանեկան հարցեր վերլուծելով հոգեբանօրէն եւ փորձառաբար :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ - ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(*) Գրականութեան մէջ մտնող այս նորանուէր, հետաքրքրութիւն արթընցուց՝ մանաւանդ մականունին համար : Հայկանոյշ՝ Թօփուզեան էր ազգանունով, բայց նորանաշակ սերունդ, իր հօրը անունը եւրոպականացնելով ընտրած էր Մառք ձեւը :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Բ. ԺՈՂՈՎԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հարվըրտի մէջ հիմնուելիք Ամպիոնը պիտի շարունակէ իր գոյութիւնը այնքան ատեն որ նոյն ինքն համալսարանը պիտի տեւէ, եւ պիտի հասցնէ ուսուցիչներ: պատմագէտներ, բանասէրներ, թարգմանիչներ, եւ գրողներ հայկաբանական եւ յարակից ուսմանց մէջ :

Արտասահմանի մէջ միակն ըլլալու սահմանուած հայագիտութեան այս համաշխարհային կեդրոնը, իր մէջ ունենալիք համբաւաւոր արեւելագէտներով, Հարվըրտ Համալսարանին հետ շարունակելիք իր երկար կեանքով, ընդարձակուելիք համբաւաւոր արեւելագէտներով, եւ հրատարակելի բազմաթիւ մեծ ու փոքր հատորներով, պիտի գերազանցէ ուրիշ որեւէ համալսարանի ունեցած հայկական դասընթացքներու կամ հայկաբանական ուսմանց ծրագիր :

Շեշտուեցաւ, որ նոյնինքն Հարվըրտ Համալսարանը պիտի բերէ իր դրական մասնակցութիւնը այս ծրագիրը իրականացնելու համար: Իր մասնակցութիւնը պիտի ըլլայ ոչ միայն բարոյական գետնի վրայ, այլ եւ նիւթական, մօտաւորապէս այնքան, որքան Հ. Հ. Միութիւնը ծրագրած է գոյացնել :

Ճաշի ընթացքին գլխաւոր խօսողը եղաւ Տքթ. Տէր Ներսէսեան, որ աւելի ընդարձակ բացատրութիւններ տուաւ Հայ արուեստի մասին իր բանձներուն վրայ : Ըսաւ թէ առաւել գիտութիւն Հայ արուեստի եւ հայկական մշակոյթի արժէքներու մասին, պիտի մեծապէս ծառայէն մշտնջենաւորելու հայկական ժառանգութիւնները ներկայ սերունդին մէջ :

Հարվըրտ Համալսարանին կողմէ խօսեցաւ Ուիլըըմ Պէնտիք Սմիթ, նախագահին օգնականը, որ համալսարանին բարեմաղթութիւնները բերելով, անգամ մը եւս շեշտեց Հարվըրտի վաղեմի հետաքրքրութիւնը հայկական ուսմանց մասին : Խօսեցան նաեւ Վեր. Ա. Ա. Պետիկեան եւ երկու ամերիկացի դասախօսներ: Սեղանապետութիւնը կը վարէր Տքթ. Արա Աւագեան, որ նաեւ ամփոփ կերպով ներկայացուց ներկայ կացութիւնը եւ ակնկալութիւնները Հ. Հ. Մ.ի եւ Հարվըրտի ամպիոնի նիւթական ծրագրին :

Իրիկուան գեղարուեստական բաժինը ներկայացուց Պոսթընի հայկական ազգային երգչախումբը :

Ղեկավարներու յանձնախումբի զեկուցումէն յայտնուեցաւ որ Միութեան ջանքերով Հարվըրտ Համալսարանի մատենադարանին հայկական հաւաքածոյին վրայ աւելցած են 1500է աւելի հատորներ: Այս գիրքերը եկած են հետեւեալ ազգայիններու հաւաքածոներէն .— Տքթ. Յովհաննէս Ծովիկեան, Տիրատուր Ա. Տիքինեան, Ա. Նազար, Գաբրիէլ Ս.

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Եւ ոչ ալ օգտուիլ ուզեց մահմէտական օրէնքէն, որ արուի մասնակցութիւնը պարտաւորիչ ըրած է ժառանգութեան բաժանումի մէջ: «Փառք Աստծու, իր ճակտին քրտինքովը պատառ մը հաց կը ճարէր, ինչո՞ւ եէթիմին հախը պիտի ուտէր: Ան զավալլը էօքսիւզն ալ իր զաւակն էր» :

Եղբօրը թողած պարտքերը մաքրելէ յետոյ, հարիւր ոսկի գումարին մնացորդը Օսմանեան «քոնսոլիտէի» պահեցուց : Ժամանակ մը վերջը զանոնք ալ ծախեց եւ տեղը Ռումէլիի երկաթուղիներու տասուերկու արժէթուղթ գնեց. Թերեւս որբին բախտը բանելով, երկամսեայ մինչեւ վեց հարիւր հազար ֆրանքի պարգեւներէն բան մըն ալ անոր կը զարնէր :

Ալ անկէ ետքը ամէն երկու ամիսը անգամ մը, անձկութեամբ կը սպասէր վիճակահանութեան քաշուելուն օրուան: Ելած չորս հարիւր թիւերը անմիջապէս ծանուցանող ցուցակներուն անվստահ, համբերութեամբ մինչեւ միւս օրը կը սպասէր, Պանք Օթ-ոմանին հրատարակութեան երեւմանը: Առտուն կանուխ, կամուրջին վրայ, «իր» լրագրավաճառին քսան փարա երկնցնելով, — Մարտիրոս «պապական մը» կը հրամայէր :

Ան ալ, այս չուկայախօս «սրամտութեան» տարիներէ ի վեր ընտելացած, դեղնաթոյր թուղթէն հատ մը կը հանէր կուտար: «Պապական»ը Պանք Օթ-ոմանին պաշտօնական հրատարակութիւնն էր, անսխալը, անսխալականը :

Վրան առանց ակնարկ մը նետելու, քառածալ կը կտրէր ու բաճկոնակին վերի գրպանը կը խոթէր այդ թուղթին կտորը, որ կրնար իրենց կեանքը յեղաշրջել:

Իրիկունը ճաշէն ետքը, մենծ սնտուկին բանալին կնոջմէն առնելով, պօխճաներուն տակը «սըխը սըխը» պահուած ծրարը դուրս կը հանէր, հանգոյցները երկիւղածօրէն կը քակէր ու 12 բախտակիր ճերմակ թուղթերը առջեւը դրած, անոնց թուանշանները մէկիկ մէկիկ անսխալականին արձանագրութեանց հետ կըրկին կրկին կը բաղդատէր :

Այս գործողութեան ամբողջ տեւումին, Վարդենի տուտուն, էրկանը դէմը նըստած, աչքերը անոր երեսը, ձախ արմուկը սեղանին վրայ, աջ ձեռքը սեղանին տակ, համբիչը բռնած, կամացուկ կամացուկ «Տէր Ողորմեա» կը քաշէր : Աստուած պէլքիմ կ'ողորմէր ու բան մը կը զարնէր: Երբ մարդը թուղթերը, ծխծաղով մը, նորէն պօխճային մէջ կը տեղաւորէր, կնիկն ալ կտրուկ մը կը հարցնէր .

— Նորէ՞ն բան մը չկայ :

— Ինշալլահ գալ անգամ, կը պատասխանէր էրիկը. եւ ծրարը կնկանը կուտար որ տանի տեղը դնէ . ու ինք «սիկառէթ»ը շինելով, սուրճին կը սպասէր :

Ընտանեկան այս արարողութեանց Արմիկն ալ մասնակից ըլլին, երբ քիչ մը մեծցաւ: Պատրանք կրելու թող կանուխէն վարժուէր: Ղուկաս աղան թուղթերը ամբողջովին պզտիկին թաթիկը կուտար ու մէյմէկ մէյմէկ անկէ կ'առնէր բաղդատման համար: «Արդար զաւուկ էր, Պէլքիմ ուղուր կուգար» Պզտիկը սկսաւ դպրոց երթալ, ընթերցանութեան մէջ յառաջադէմ, սակայն թիւ կարդալ չէր սորվեր. Հօրեղբայրը հանդիսաւորապէս յայտարարեց որ «թուաբանութիւն չսորվիս նէ, քեզի շըմէնտէֆէր պիտի չգըտնէ». չօճուխն ալ հավէսով թուաբանութեան ետեւէ ինկաւ . ու երբ ամիսներ ետքը, ճերմակ թուղթը ձեռքը առած, վրայի խոշոր սեւ թուերը ջանաց հեգել, մատին ուժ տալով, լեզուն բերնին մէջ դարձնելով, շրջելով, շրջշրջելով «ի...նը» ու քանի մը վայրկեան յոգնութիւն առնելէ յետոյ «ու...թը» կարդաց, Ղուկաս աղան խնդալէն կը մարէր, եւ «ա՛աֆէրիմ աղջիկս, ապրիս աղջիկս, քեզ նայիմ հա» քաջալերանքներով պզտիկին ջանքերը կը դիւրացնէր, ինչպէս ոտքի ելած ատեն ձեռքէն բռնած, «տա՛տիս, տատիս» ըսելով քալեցուցած էր :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(9) (Շար.)

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ասիկա ամէնէն մոռցուած բառն է շատերու համար: Պիտի չըսեմ ազգային մոռացութիւն, որովհետեւ վերաւորած կ'ըլլանք անիրաւաբար: Գոնէ Արշակ Զօպանեան մը ունէինք որ նամակ մը անպատասխան ձգել չէր գիտեր ...:

Ուրեմն բացառութիւնները յարգելի են, բայց խօսողէս եւ ենք այս մարզին մէջ: Ծերերը ծերացան, չեն գրեր, երիտասարդները օտար լեզու գիտեն՝ կ'ամչնան սխալ հայերէն գրելէ, միջին սերունդն ալ իր շատ մը պարտականութիւններուն կարգին կը մոռնայ նաեւ նամակագրութիւնը:

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ մտնել: Ամէն մէկը թող ինքն իրեն հարցնէ ... Գէորգէն նամակը ստացար, 5, 10, 15 օր եղաւ գրպանդ էր, չպատասխանեցիր: Ալ ուշացաւ, ուրիշ առթիւ կը գրեմ, ըսիր: Մնաց ու մնաց: Տարիներ անցան եւ դեռ պիտի գրես ...:

Ուրիշ մը: Քառասուն տարի իրար չէին տեսած, դպրոցական ընկերներ: Եւ երբ պատահաբար ընկերը իրեն քաղաքը եկաւ, գտաւ զինքը, համբուրուեցան՝ վերջապէս իրարու հասցէին ծանօթացան եւ շատ տխուր էին որ պիտի բաժնուէին: Դեռ պիտի գրեն իրարու: Կ'երեւի քառասուն տարի ետք ...:

*

ՄԵՐ ԱԶԳ. ՇԷՆՔԵՐԸ.— Պարբերաբար կոչեր կ'ուղղուին եկեղեցաշինութեան եւ յարակից ազգային ձեռնարկներու մասին: Կան դեռ կիսաւարտ կամ նորոգելի չէնքերու ծրագիրներ:

Պարզ է որ հեղինակաւոր վարչութիւն չունեցող հաստատութիւն մը ուրիշ միջոց չունի, բայց եթէ ազգասիրական եւ բարեսիրական զգացումները արթնցնել, բայց մեծամասնաբար օրուան աշխատանքով ապրող մարդիկ որոշ մասնակցութենէ մը անդին չեն կրնար անցնիլ: Ուրեմն անկարելին փորձել՝ առնուազն յապաղման պատճառ պիտի դառնայ այնքան սիրով սկսուած գործերու:

Մեր ծննդավայրերուն մէջ ալ այս կարգի ձեռնարկներ ժողովրդական աշխատակցութեամբ գլուխ կը հանուէին:

Կարելի չէ՞ որ գոնէ այն աշխատանքները, որոնք բուն արհեստաւորի ձեռքին չեն կարօտիր, հաւաքաբար կատարուին: Ըսել կ'ուզեմ թէ բուն արհեստաւորին պէտք եղած օգնականները ըլլան կամաւոր աշխատաւորներ՝ «արք եւ կանայք, ծերք եւ տղայք»:

Մտածենք քիչ մըն ալ այս ուղղութեամբ: Մեր պապերը տուած են մեզի հրաշալի օրինակներ ժողովրդական կամքի եւ բազուկի զօրութեան:

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

Փափազեան, ու Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Գալշնտէրեան:

Կանոնագրի վաւերացումէն զատ, Համագումարը որոշումներ եւս տուաւ ելեւմուտքի եւ ուրիշ կազմակերպչական հարցերու մասին: Ժողովը որոշեց նաեւ պատրաստել գրագէտներու, գիտնականներու, ուսուցիչներու, եւ հայկաբանական ուսմանց ուսանողներու ցանկ մը, ինչպէս նաեւ հայագիտական նիւթերու մասին կատարուած բայց չհրատարակուած ներկայ եւ անցեալ ուսումնասիրութեանց ընդհանուր ցուցակ մը: Նաեւ որոշուեցաւ հրատարակել հաւաքոյթներու ընթացքին տրուած բանախօսութիւններն եւ ուսումնասիրութիւնները: Ասկէ զատ, կազմակերպել հայկաբաններու միջազգային համագումար մը Հարվըրտի մէջ:

Ղեկավար յանձնախումբին համար ընտրուեցան երեք նոր անդամներ.— Գրիգոր Ադամեան, Ճէյմս Էթմէքճեան եւ Եդուարդ Մարտիկեան:

Համազգային Հայագիտական Միութեան երկրորդ տարեկան համաժողովին ի պատիւ, Հարվըրտ Համալսարանի Ուայտներ Մատենադարանը ցուցադրած էր հայերէն գրքերու եւ ձեռագիրներու հաւաքածոներ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ընկերվարական կուսակցութեան միջազգային համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց Քոփէնհակի մէջ, ինը ձայնով եւ չորս ձեռնպահութեամբ: Ֆրանսական պատուիրակները հեռացան համագումարէն, վասն զի բանաձեւը կը դատապարտէր անգլեւֆրանսական միջամտութիւնը Սուէզի մէջ: Բանաձեւը ներկայացուցած էր Անգլիոյ ընկերվարական կուսակցութեան առաջնորդը, Կէյթսքել կը չեշտէր թէ կատարուած միջամտութիւնը կը բռնաբարէ Ազգաժողովին ուխտը: Կատարուած քուէարկութիւնը ամբաստանութիւն մը կը համարուի Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան դէմ, քանի որ վարչապետը ընկերվարական մըն է: Բանաձեւը կը պահանջէ եւ կանչել անգլեւֆրանսական եւ իսրայէլեան զօրքը եւ բանակցիլ Եգիպտոսի հետ:

Նոյն նիստին մէջ քուէարկուեցաւ երկրորդ բանաձեւ մը որ կը պահանջէ Խ. Միութենէն քաշել իր զինուորները իր գրաւած երկիրներէն եւ արտօնել որ ազատ եւ ժողովրդավար կուսակցութիւնները կազմուին «արեւելեան Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ որոնք գաղթատիրութեան ենթակայ են ամբողջովին կամ կիսովին»:

Համագումարին կը մասնակցին 34 երկիրներու ընկերվարական կուսակցութիւնները, ներկայացնելով 12 միլիոն անդամներ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՄԵԾԱՐԱՆՔ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ

Շաբաթ գիշեր, Դեկտ. 1ին, Սալ Շոփէնի մէջ տօնուեցաւ Տիկին Հայկանոյշ Մառքի գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը: Կը նախագահէր առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Յոբելենական յանձնախումբի նախագահը Տիկին Զ. Պահրի բացաւ հաւաքոյթը գրաւոր ճառով մը զոր իր տկարութեան պատճառով կարդաց իր աղջիկը՝ Տիկին Էլմայեան, յայտնելով միեւնոյն ատեն իր երախտագիտութիւնը ուսուցչուհիին Տիկին Մառքի հանդէպ:

Երկրորդ բանախօսն էր Տիկին Իսկուհի Գառմէն, որ թէ իբրեւ իր մօտիկ պաշտօնակիցը (Նիկողոսեան վարժարան եւ Ս. Փրկչի որբանոցէն) եւ թէ անոր հրատարակած թերթերուն աշխատակիցը (Նինի) գեղեցիկ գրութիւն մը կարդաց: (Կը հրատարակենք առանձին):

Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան որ շատ մօտէն գործակցած է յոբելեարին, ըլլալով անոր ամուսնոյն Վահան Թօշիկեանի պաշտօնակիցը, «Մանզումէ»ի մէջ, նոյնպէս կարդաց մանրամասն գրութիւն մը: (Պիտի հրատարակուի ամբողջութեամբ):

Տիկին Մառի Աթմաճեան ներկայացուց բանաստեղծուհին:

Պ. Հրանտ Բալուեան գնահատելի գտաւ Տիկին Մառքի այն աշխատանքը որով յիսուն տարի առաջ կը պայքարէր կնոջ դատին համար, դուրս քաշելով իր «Մարիամ տուտուի» դերէն եւ դնելով իր արժանի տեղը թէ ընտանիքին եւ հանրային ասպարէզներուն մէջ:

Փակման խօսքը վերապահուած էր Սերովբէ եպիսկ.ի որ ընդհանուր գնահատութեան մը արժանի գտաւ հայ կինը իր ընտանիքէն ներս, հանրային, գրական, կամ մշակութային ասպարէզներու մէջ սկսած Ե. դարէն: Եւ ջերմապէս գնահատեց Տիկին Հայկանոյշ Մառքի հանրային գործունէութիւնը:

Պ. Ա. Պարթեւեան կարդաց յոբելեարին շնորհակալութեան գիրը ուր կ'ըսէր. — Կը կարծեմ թէ հայ ժողովուրդը այս յարգանքի արտայայտութիւններով աւելին տուաւ ինծի, քան ինչ որ ես ջանացի տալ իրեն»:

Հանդէսը ունէր գեղարուեստական բաժին մը ուր Տիկին Ա. Ալպան երգեց Տիկ. Մառքի քանի մը բանաստեղծութիւնները, եղանակաւորուած Օր. Գ. Ղազարոսեանէ, հեղինակին ընկերակցութեամբ Տիկ. Ալպան արտասանեց նաեւ կտորներ դաշնակի եւ թաւջութակի ընկերակցութեամբ (Օր. Ղազարոսեան եւ Ն. Ալալէմճեան): Երկու կտոր կարդաց Տիկ. Աթմաճեան, Հ. Մառքի բանաստեղծութիւններէն: Ծանօթ դերասան Պ. Գ. Տէրվիշեան եւս կարդաց երեք կտորներ յոբելեարին գործերէն:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ Պ. Ն. Ալալէմճեան թաւջութակի վրայ նուագած երեք կտորներով սրահը պահեց իր վարպետ ճպոտին հմայքին տակ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ԴՊՐՈՑ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

★

ԽՄԲ.— Փարիզի առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան հետեւեալ կոչը ուղղած է Շավիլի եկեղեցի - դպրոցին շինութեան համար.—

Աւելի քան 25 տարիներէ ի վեր Շաւիլի եւ շրջանի փոքրաթիւ հայութիւնը իր կրօնական արարողութիւնները եւ մանուկներու յատուկ դասընթացքները կը կատարէր վարձու փայտաշէն անշուք մատուռի մը մէջ:

Տարի մը առաջ հողաբարձութեան ջանքերով եւ հովանաւորութեամբ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան շէնքը ինչպէս նաեւ շրջապատի հողը ամբողջութեամբ գնուեցաւ եւ արձանագրուեցաւ իբրեւ եկեղեցւոյ սեփականութիւն:

Այդ առթիւ երբ հողաբարձութիւնը կը ծրագրէր կարգ մը նորոգութիւններ կատարել աւելի վայելուչ եւ հաստատուն ձեւ մը տալու համար Մատուռին, Շաւիլի երիտասարդները գովելի նախանձախնդրութեամբ ինքնաբերաբար յանձն առին ի նորոյ կառուցանել եկեղեցին եւ սրահ - դպրոց մը, արժանավայել կերպով արտայայտելու համար հայ ժողովուրդին նուիրումը իր հաւատքին եւ սէրը մեր լեզուին ու անցեալին նկատմամբ:

Երիտասարդներէն կազմուած է Եկեղեցւոյ Շինութեան Յանձնախումբ մը եւ ժամանակէ մը ի վեր արդէն ձեռնարկած են գործի, Շաւիլի եւ շրջանի համայնքէն հանգանակութեամբ եւ այլ նուէրներով գոյացած է աւելի քան մէկուկէս միլիոն ֆրանքի գումար մը: Շինութեան ամբողջ ծախսը կը նախատեսուի չորս միլիոն Ֆր:

Որպէսզի կարելի ըլլայ փութով իրականացնել մեր երիտասարդներուն կողմէ ծրագրուած եւ սկսուած այս նուիրական եւ ազգօգուտ ձեռնարկը, այսու Դեկտեմբեր 9ի կիրակին կը յայտարարենք Շաւիլի Եկեղեցւոյ Շինութեան Կիրակի եւ կը հրահանգենք որ այդ օրը մասնաւոր պնակներ պտտցուին եկեղեցիներու մէջ:

Սրտագին կոչ կ'ուղղենք նաեւ Փարիզի մեր սիրեցեալ ժողովուրդին եւ առհասարակ բոլոր Հայերուն, որպէսզի իրենց մասնակցութեան բաժինը բերեն այս աստուածահաճոյ ազգանուէր ձեռնարկին ինքնաբերաբար իրենց նուէրները ղրկելով եւ կամ երբ իրենց դիմում կատարուի Յանձնախումբին կողմէ:

Շաւիլի երիտասարդները մեր ժողովուրդի շինարար ոգիին եւ առատաձեռնութեան վստահելով է որ ձեռնարկած են այս նուիրական գործին եւ վստահ ենք որ յուսախաբ պիտի չմնան:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ «Ֆրանս Սուառ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ սուրիական տագնապին սուր շրջանը անցած է եւ թէ Դամասկոս եւ Գահիրէ այժմ համաձայն են «գրական չէզոքութեան մը»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (207)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

Այդ ամրո՞ցը պէտք է պաշտպանէր քեզ, տիկին: Յիշիր, ո՞ւմն էր պատկանում այդ ամրոցը: Նրա իւրաքանչիւր քարը ներկուած է անբախտ Կամսարականների արիւնով, որոնց կոտորել տուեց քո ամուսինը, եւ անիրաւութեամբ յափշտակեց նրանց տոհմային ժառանգութիւնը ... Նրանց հոգիները մինչեւ այսօր բողոքում են Աստուծոյ արդարադատութեան առջեւ ...

Եւ նա շարունակեց մի բառ միջէ թըւել թէ' Թագուհու եւ թէ նրա ամուսնի կատարած յանցանքները, աւելացնելով.

— Ահա Արշակունիների բոլոր առաքինութիւնները ... Պէտք է անպատճառ կործանուի այդ անբարոյական տունը, եւ Հայաստանը այն ժամանակ միայն հանգստութիւն կը վայելէ ...

— Պարսից լծի տա՞կ ...

— Այո, Պարսից լծի տակ, որ աւելի թեթեւ է, քան Արշակունիների անտանելի բռնապետութիւնը ...

— Կորիր, չարագործ, գոչեց Թագուհին եւ վեր թռաւ նստած տեղից: Եթէ Թագաւորը եւ Թագուհին արիւն են թափում, այդ յանցանք չէ, ինչպէս յանցանք չէ, երբ աստուածները են մարդիկ կոտորում: Այդ անում են նրանք, դարձեալ մարդկանց բարօրութեան համար, Վատերին մաքրում են լաւերից ...

Նրա բարձրահնչիւն, խրոխտալի ձայնը ներս կոչեց երկու նաժիշտներին — Շուշանիկին եւ Յասմիկին, — որոնք, երկու զայրացած հրեշտակների նման, ներս վազեցին եւ, իրանց աղեղները լարելով, ճչացին.

— Թոյլ տուր մեզ, տիկին նետահարել այդ անզգամին ...

Հայր - Մարդպետը ժպտալով նայեց այդ երկու անմեղ արարածների վրայ, եւ հեռացաւ ...

*

Դեռ առաւօտեան լոյսը նոր էր սկսել բացուել, դեռ նոր լսւում էր թռչունների ուրախ ճայները: Բայց լսւում էր եւ մի այլ ձայն, սաստիկ խառնաշփոթ եւ ահարկու ձայն: Դա բերդի պարիսպների մօտ որոտացող շեփորների եւ թմբուկների ձայնն էր: Թագուհին լսեց բոթաբեր ձայները եւ խսկոյն վեր կացաւ նստած տեղից:

Հայր - Մարդպետի հեռանալուց յետոյ, նա ամբողջ գիշերը լռացրեց անքուն: Տխուր մտախոհութիւնների մէջ նստած էր եւ, կարծես, սպասում էր: Այժմ հասաւ տագնապի եւ անկման դառն րոպէն..

Բայց նա արդէն պատրաստուած էր այդ րոպէի համար: Սիրտը խաղաղ էր եւ խիղճը հանգիստ: Իւր աշխարհի փրկութեան համար՝ նա մաքառեց, որքան կարողացաւ: Մնացեալը վերագրում էր նախախնամութեան կամքին: Հանդարտ քայլերով անցաւ նա դէպի սենեակի մի անկիւնը եւ ծունր դրեց յատակի վրայ: Արտասուալի աչքերը դէպի երկինք դարձնելով, ձեռքերը կուրծքի վրայ փակած, երկար մնաց լուռ յափշտակութեան մէջ: Աղօթում էր նա, աղօթում էր, որպէս մահուան դատապարտեալը՝ կեանքի վերջին վայրկեաններում՝ փափաքում էր խօսել Աստուծոյ հետ եւ իւր իղձն ու պաղատանքը թափել նրա գթութեան առջեւ:

Աղօթքը բաւական կազդուրեց նրան. աղօթքը զովացրեց հրաբորբոք սիրտը: Արտասուքը սրբեց եւ վեր կացաւ: Վերջին անգամ թախծալի հայեացքը դարձրեց դէպի իւր շքեղազարդ մենարանի շուրջը, նայեց սիրելի առարկաների վրայ, որ մի քանի րոպէից յետոյ պարսկական զինուորների աւարառութեան նիւթ պիտի դառնային:

Նա անցաւ քնարանը, որտեղ պառկած էր Որմիզդուխտ օրիորդը: Մօտեցաւ նրա անկողնին, բայց դժուարանում էր խանգարել նազելի օրիորդի անուշ քունը:

Այնպէս, անշարժ կանգնած, լուռ նայում էր նրա վրայ: Մտաբերում էր նրա գիշերուայ խօսակցութիւնը, ուրախանում էր նրանով: Սենեակի տօթի պատճառով՝ թեթեւ վերմակը կիսով չափ մի կողմ էր ձգուած: Երեւում էր հարուստ կուրծքը, երեւում էր գեղեցիկ դէմքը, որ սքօղուած էր սիրուն գլխակների թեթեւ գանգուրների ներքոյ: Նա մօտեցաւ եւ համբուրեց չառանդուռնած երեսը: Օրիորդը չզարթնեց: Նա դեռ կանգնած, շարունակում էր նայել նրա վրայ: Բայց մի մթին զգացմունք յանկարծ սկսեց ալեկոծել արդէն հանդարտուած սիրտը: Նրա խոշոր աչքերը վառուեցան եւ խաղաղ դէմքի վրայ երեւացին անբացատրելի ցնցումներ: Նա իւր դողդոջուն ձեռքը տարաւ դէպի բորբոքուած ճակատը, յենուեցաւ պատին, որ կարողանայ իրան ոտքի վրայ պահել: Այդ դրութեան մէջ մնաց մի քանի րոպէ: Կատաղութիւնը հետզհետէ սաստկանում էր եւ յուզուած սիրտը բաբախում էր անհնարին խռովութեան մէջ: «Դա պէտք է այն չարագործի ձեռքը չընկնի ... մըրմնջաց նա, եւ մի քանի քայլ փոխեց դէպի օրիորդի անկողինը: Բայց իսկոյն սոսկալով յետ դարձաւ, եւ կրկին յենուեցաւ պատին:

ՐԱՖՖԻ

գիրներ եւ ուրիշ հարիւր հազար Արաբ - ներ :

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստա - տեն թէ Երեսփ. ժողովին մեծամասնու - թիւնը (պահպանողական) չափազանց զայրացած է եւ նեղ կացութեան մը պի - տի մատնէ դահլիճը, երբ ընդհ. վիճա - բանութիւններն սկսին : Քանի մը երես - փոխաններ հարցուցին թէ Ազգաժողովը բաւարար երաշխիքներ տուա՞ծ է Անգ - լիոյ եւ Ֆրանսայի : Ուրիշներ դիտել տուին թէ պարպումը տեղի կ'ունենայ « նուաստացուցիչ » պայմաններու մէջ : Եւ այս վիճակին պատասխանատու հռ - չակեցին աշխատաւորական կուսակցու - թիւնը : Արտաքին նախարարն ալ այս տե - սակէտը յայտնեց, բուռն զայրոյթ պատ - ճառելով ընդդիմադիրներուն :

× Վերջին տեղեկութեանց համաձայն Ազգաժողովին ուժերը արդէն ձեռք ա - ռած են Փորթ Սայիտի վարչութիւնը եւ ապահովութիւնը, մէկ երրորդ համեմա - տութեամբ :

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ՎԱՐ ՁԵՆ ԴՐԱԾ ԶԷՆՔԸ

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ հարիւրա - ւոր քաղաքացիներ նոր ցոյց մը կատա - րեցին Դեկտ. 3ին, արհամարհելով ռուս - սական ուժերը եւ անոնց գնդացիրնե - րը : Բողոքը ուղղուած էր ձերբակալու - թեան մը դէմ : Անմիջապէս զրահա - պատ կառքեր ղրկուեցան Լենինեան պո - ղոտան, ցուցարարները ցրուելու համար, բայց անօգուտ :

Գաւառէն հասած լուրերու համաձայն, ընդդիմադիրները զինաթափ չեն եղած եւ բուռն կռիւներ կը մղեն լեռնային շրջան - ներու մէջ եւ Չեխոսլովաքիոյ սահմանին վրայ :

× Քատարի կառավարութեան մէկ բան - բերը անուղղակի խոստովանեցաւ թէ հունգարներ աքսորուած են դէպի Խ. Մի - ութիւն : Այս յայտարարութիւնն եղաւ տեղւոյն լրագրողներու առջեւ, մամուլի վերատեսուչին կողմէ, որ հաստատեց նաեւ թէ բարեկարգութիւնը չէ վերահաս - տատուած, թէ ածուխի արտադրութիւ - նը հազիւ սովորականին մէկ երրորդը կը ներկայացնէ եւն. :

× Քատար վերջապէս բարեհաճեցաւ պատասխանել Ազգաժողովի առաջարկին, հաւանելով որ ընդհ. քարտուղարը Փեշ - թա այցելէ «յարմար ատեն մը, փոխա - դարձ համաձայնութեամբ »: Սակայն կը մերժէ ընդունիլ Ազգաժողովին ներկայա - ցուցիչները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ստորագրուած հա - մաձայնութեամբ մը, Խ. Միութիւնը եւ Ռումանիա «անհրաժեշտ եւ նպատակա - յարմար կը գտնեն խորհրդային զօրքին առժամեայ բնակութիւնը Ռումանիոյ մէջ, նկատի առնելով ներկայ միջազգա - յին կացութիւնը »: Երկու կառավարու - թիւնները պիտի խորհրդակցին յառաջի - կային, այդ զօրքին բնակութեան երկա - րաձգման մասին :

ՍՈՖԻԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ երկու զօրավարներ ատտիճանազուրկ եղան, 200 սպաներ եւ ենթասպաներ վտարուե - ցան բանակէն : Բազմաթիւ ուսանողներ ձերբակալուեցան, ազատ ընկերվարու - թիւն պահանջած ըլլալով :

ԱՀԱՒԵԼԻ ՀՐԴԵՀ ՄԸ ծագեցաւ Նիւ Եորքի նաւահանգիստին մէջ, պայթիւնի մը հետեւանքով : Տասնըչորս հոգի մե - ռան, 250 հոգի վիրաւորուեցան :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Քարա - մանլիս Պելկրատ գնաց երէկ, խորհրդակ - ցելու համար Եուկոսլաւիոյ վարիչներուն հետ : Պալքանեան զինակցութիւնը կազ - մալոյծ վիճակ մը ունի, ինչ որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ, նկատի առնելով թէ պալքանեան երկրամասին եւ թէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը : Կ'ըսո - ւի թէ չափաւոր հոսանք մը կազմուած է Յունաստանի մէջ, անյապաղ լուծելու հա - մար Կիպրոսի խնդիրը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հեռագրական գործակա - լութիւնը «լաւատեղեակ աղբիւր մը » քաղելով կ'ըսէ թէ Թուրքերը երկու գու - մարտակ զօրք ղրկած են Իրաք, վարչա - պետ Նուրի Սայիտի խնդրանքով : Անգ - լիոյ արտաքին նախարարութիւնը եւ Լոն - տոնի Թրքական դեսպանատունը կը յայ - տարարեն թէ տեղեկութիւն չունին :

ՍԱՆԱՐԱՆ (Դեկտ. 3) .— Զոյլ ոսկի՝ 463.000, նափոլէոն 3410, զուից. 3320, անգլ. 4410, քսան տոլարնոց 16.440 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1020, տոլար 398, զուից. 96, պելժ. 7.85, լիր 0.61 :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդ - ներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ :

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստա - նան այն բաժանորդները որ պարտք ու - նին :

Դիւրացնելու համար առաքման գործո - ղութիւնները, մեր բաժանորդները կըր - նան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօ - սէեանին : Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկ - եանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն) ; Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ) :

ՎԻԷՆ .— Մ. Մուրատեանին :

Ս. ԷԹԻԷՆ .— Վ. Խրիմեանին :

ԼԻՈՆ .— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազար - եան) :

ՏԷՍԻՆ .— Վ. Հիւսեանին :

ՆԻՍ .— Գ. Խոսրովեանին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Քիւրէճեանին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Բարթող Փափազեանին :

ՊԱՆԵԷՕ .— Բ. Պասմաճեանին :

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ .— Ա. Մարտի - րոսեանին :

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ .— Ա. Աւետիսեա - նին :

ՇԱԻԻԼ .— Գ. Կիւլեանին :

ԻՍԻ .— Եր. Ատանալեանին :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկե - րազարդ : Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռա - գոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսի նկարով :

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վի - ճակագրական ճոխ եւ այլազան բովան - դակութեամբ : Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը :

Գին 200 ֆրանք :

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN

15, Rue du Terras, Marseille

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին : Կը հրա - ւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չո - րեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Քաֆէ Քա - տէի վերնայարկը : Վիճաբանական նիւթ. —«Կղերը պէ՞տք է որ վարէ սփիւռքի հա - յութեան ճակատագիրը » : Փը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը ներկա - յացնէ Պ. Ղ. Մելոյեանի «ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը (տրամ հինգ արար) : Այս Կիրակի ժամը 3.30ին, կղերական - ներու սրահը, ուիւ տէ Պահիւթիէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՄԱՐՏ 17ԻՆ

×

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Դեկտ. 23ին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար գործաւորուհիներ, հագուստի, շըմիզի - էի,, արթուկի, քուփի համար, եւ մեքա - նիսիէններ : Նա եւ դուրս աշխատող գոր - ծաւորուհիներ : Դիմել՝

Ets. VASKENE

2 Rue Louis Bascan, Viroflay (S. et O.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարտիզակցի Հաուէթ Մարտիկեանը կը փնտռէ իր ազգականները, հօրը անունը՝ Գրիգոր, մօրը անունը՝ Մաքրուհի, հօ - րեղբայրներուն Կարապետ եւ Պարգեւ, եղբօրը Մարտիրոս, քոյրերուն՝ Զարու - հի եւ Քրիստինէ : Կը բնակէին Հէյվա - ճեան մետաքսին գործարանին մօտ, Մար - տիկեան (Գուզուկենց) : Տեղեկացնել՝

Madame Arabian

141 Bd. de la République, Cannes (A. M.)

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր :

Գ. Տէրվիշեան, Օր. Ալիս Փափազեան, Օր. Շ. Գէորգեան, Ն. Պշտիկեան, Միհ - րան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը :

Ներկայացումներու կարգը .—

ՏԷՍԻՆ .— Ուրբաթ գիշեր, 14 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբար - ձութեան :

ՎԱԼԱՆՍ .— 15 Դեկտ. ժամը 8.45ին, քաղաքապետարանի թատրոնը :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, ի նպաստ հայ աննեցուկ կարօտեալնե - րուն :

ԼԻՈՆ .— Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժա - մը 14.45ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

ՎԻԷՆ .— Կիրակի գիշեր, 16 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Սէրքլը Կաթոլիկ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Վիէնէն Ս. Արամեան հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի Մշակոյթի տան ֆոնտին : (Ղրկուած յանձնախումբին) :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին :

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3.30ին :

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սո - վորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրա - կարգ : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայա - ցուցիչը :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժո - ղովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Բոլոր ըն - կերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կո - միտէի խումբերու ներկայացուցչական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 17 ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինաս - եան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւա - քատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնա - ճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ըն - կերուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 5ին, ընկ. Հաքիմեանի բնակարանը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Երկուշաբթի գիշեր, 10 Դեկտեմբեր, ժամ ճիշդ 8.45ին

SALLE PAUL - FARALICQի ՄԷՋ

21 Rue Yves Toudic PARIS (10) Métro Place de la République et Bonsergent

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր, հեղինակ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Օր. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, ՇՈՒՇԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ, ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆԻ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆԻ և ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մուտքի գիները .— Պատուոյ տոմսեր՝ 1000, 500 եւ 300 ֆրանք : Նախապէս կը ծախուին Գրատուն Հ. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ եւ հանդէսին օրը սրահի մուտքին :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԱՇԷՆ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 9 Դեկտեմբեր, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր,

Salle des Fêtes, Rue Stalingrad, Chaville

Բարձր հովանաւորութեամբ Կաթող. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

Պիտի ներկայացուի «ՈՋԽԱՐՆԵՐՈՒ ԴԱՏԸ (զաւեշտ), Շաւիլի յանձնախում - բին կողմէ

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 250 ֆր. :

Orchestre GARO SARIAN

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի սրահներուն մէջ ռիւ Կուինեան

Orchestre EDDY - TOURNEL et son ensemble

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ ԾԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ԳՈԹԻՅՈՆ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ — ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

Մուտք 500 Ֆրանք — Հանգանակութիւն չկայ

Սեղան ապահովելու համար դիմել՝ Տիկ. Էլիզ Զըրաշեանի 2 Պուլ - վառ տը լա Թիւվիէր, հեռաձայն՝ Կարիպալտի 50-52 եւ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝ Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվառ տ'Աթէն, հեռաձայն՝ Կոլպէռ 33-80 :

Տոմսերը կարելի է հայթայթել սրահէն՝ 19ա Ռիւ Վանթիւր, եւ Մասնաճիւղին վարչութեան անդամներէն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ․․ր, տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր․

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 6 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7750 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3561

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ՀԶՕՐ ՔԱՆ ՍՈՒՐԸ

*

Երէկ համաժողովրդական ցասումի եւ քաջութեան հոյակապ ցոյց մը կը հաղորդէին բոլոր հեռագրական գործակալու – թիւնները :

Դեկտ․ 4ին, երեսուն հազար հունգար կիներ եւ աղջիկներ թափօր մը կը կազ – մեն Փեշթայի փողոցներուն մէջ , դէպի Անծանօթ Զինուորին դամբարանը, յար – գելու համար վերջին ապստամբութեան զոհերուն յիշատակը :

Բոլորն ալ սեւ հագուած , երեք - երեքի բաժնուած, եւ ծաղիկներով բեռնաւոր - ուած :

Հրապարակին վրայ կը գտնուէին բազմաթիւ խորհրդային զրահապատ կառքեր եւ ռուս զինուորները կը փորձէին ցոյցը արգիլել գնդացիրներու սպառնալիքով :

Բայց, անօգուտ, կիները կը շարունակէին յառաջ խաղալ, հայրենասիրական կանչեր արձակելով եւ երգելով :

Ապահովաբար այդ երգերէն մէկն էր Շանդոր Պետէֆիի մարտական կանչը ·

Մանառներ, յառա՛ջ ·
Ազատութիւն ենք դրօշին գրած,
Թող տեսնէ աշխարհն այդ բառը իրէ ,
Մանառներ, յառաջ »· · ·:

Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ կացութիւնը եղերական հանգամանք մը ստացած էր, երբ հասաւ զինեալ ուժերու հրամանատարը, երկու խորհրդային զօրավարներով :

Կարճ խորհրդակցութենէ մը ետք Ռուսերը թոյլ տուին որ թափօրը շարունակէ ճամբան :

Այդ պահուն 16 տարեկան աղջիկ մը թքաւ խորհրդային սպայի մը երեսը :

Սպան աղջկան թեւէն բռնելով ուզեց իր զրահապատ կառքին մէջ նետել : Ցանկարծ խումբ մը կիներ օգնութեան հասան եւ ազատեցին աղջիկը :

Կէս օրը անցած էր, երբ ուրիշ կին մը իր կարգին կը սպառնար ռուս զօրավա - րի մը, բռունցքը ցցելով :

Սպան ետ մղեց կինը : Ուրիշ կիներ հասնելով ազատեցին զօրավարը որ ա - րգճանակը հանեց պատեանէն :

Ընդհանուր խուճապին մէջ, կիները բողոքի կանչեր կ՚արձակէին, միեւնոյն ա - տեն թնդացնելով ազգային քայլերգը :

Եւ վերջապէս կը հասնին Մարտիրոսներու հրապարակը, արտասանելով Պետէ - ֆիի ուրիշ մէկ տաղը որ կը վերջանայ հետեւեալ բառերով ·—

Մենք այլեւս գերիներ պիտի չըլլանք· ·

Այդ բառերը արտասանուած ատեն կի - ները կը բարձրացնէին իրենց աջ թեւը, իբրեւ խորհրդանիշ երդումի :

Ցոյցը տեւեց երկու ժամ, խոր տպա – ւորութիւն մը ձգելով նոյնիսկ բռնակա - լութեան ուժերուն վրայ որոնք անկարո– ղութեան մատնուած էին, հակառակ ի - րենց հրացաններուն, հրասայլերուն եւ գնդացիրներուն :

Այսպէս, երիտասարդ աղջկան մը թուքը եւ հոգին վառած կնոջ մը ապտակը զինաթափ ըրած էին ամենի ուժի մը ներ– կայացուցիչները որոնք արեան մէջ կը խեղդէին արի ժողովուրդի մը ապստամ - բութիւնը, ճիշդ մէկ ամիս առաջ :

Օ՛, այդ ապտակն ու թուքը, — աւելի զօրաւոր քան սուրը : Աւելի անդիմադրելի քան հրացանն ու գնդացիրը :

Կարմիր ըլլան թէ դեղին կամ գորշ , բռնակալութեան ներկայացուցիչները կը– նան մոռնալ շատ մը դէպքեր՝ իրենց դաժանութեան օրերէն : Բայց երբեք պիտի չմոռնան զարաւոր ժողովուրդի մը կիներուն եւ աղջիկներուն այս թուքն ու ապ – տակը :

Հայոց պատմութեան մէկ էջը՝ երեսուն հազար Հունգարուհիներու այս փառաւոր ցոյցը, իրենց ապտակներով ու բռունցք – ներով · · ·

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԿՍԱՆ ՊԱՐՊԵԼ

•

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ

Փորթ Սայիտէն կը հեռագրեն թէ ար – դէն իսկ սկսած է անգլեւֆրանսական զօր– քին պարպումը : Դեկտ․ 4ին 350 զինուոր– ներ եւ 300 կառքեր նաւ փոխադրուեցան , դէպի Կիպրոս : Ուրիշ 2500 զինուորներ ալ ճամբայ ելած պիտի ըլլային երէկ : Եր - րորդ նաւ մը երկու հազար հոգի եւս պի - տի փոխադրէ :

Իսրայէլներ 25·000 կը հաշուեն անգլեւ– ֆրանսական զինուորներուն թիւը :

Միեւնոյն ատեն իրենց յատկացուած դիրքերը կը գրաւեն Ազգաժողովին ուժե - րը : Եուկոսլաւիոյ զրահապատ զօրամա - սը առջի օր հետապօտութիւն մը կատա - րեց Սինայի անապատին մէջ, 25 մղոն խորութեամբ : Իսրայէլեան զօրքը քաշ - ուած էր արդէն : Ուրիշ միջազգային զօ - րամասեր ալ կը տեղաւորուին ատեճա - նաբար : Ազգաժողովի ուժերուն հրամա - նատարը տեսակցութիւն մը պիտի ունե - նայ Իսրայէլի հրամանատարին հետ, Սի - նայի թերակղզին ամբողջովին պարպելու համար :

× Ցուցումը կը շարունակուի Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, այս գործողութեան առթիւ : Տնտեսական եւ ելմտական հո - գերն ալ շատ ծանր են : Անգլիոյ ելմտա - կան նախարարը զեկուցում տալով Ե - րեսփ․ ժողովին առջեւ, յայտարարեց թէ դրամատան պահեստի գումարը 279 մի - լիոն սթերլին պակսած է Նոյեմբերին , իբրեւ հետեւանք Սուէզի տագնապին : Ուրեմն ստիպուած են բացառիկ միջոց - ներ ձեռք առնել, սթերլինը պաշտպանե - լու համար : Կառավարութիւնը դիմում պիտի կատարէ նաեւ Միջազգային Դրա– մատան :

Նախատեսուած բացառիկ միջոցներն են․— Մէկ չիլինի նոր տուրք մը հրա - նիւթի վաճառման վրայ, յետաձգում 1946ին Ամերիկայէն փոխ առնուած 3·750·000·000 տոլարի տոկոսներուն վը– ճարման , (նոյն յետաձգումը պիտի ա - ռաջարկուի քանատական փոխառութեան տոկոսներուն համար) : Միջազգային Դը– րամատունէն պիտի խնդրուի 550 միլիոն տոլարի վարկ մը : Ցարդ հաստատուած սեղմումները պիտի շարունակուին : Հա– ւանական է որ եկամուտի տուրքը նորէն աւելցնեն յառաջիկայ ապրիլին :

Զեկուցումէն ետք, ընդդիմադիրները կրկնեցին իրենց քննադատութիւնները , միեւնոյն ատեն յայտնելով թէ սկզբուն - քով համաձայն են առաջարկուած տնօ - րինութեանց :

Սուէզի Ջրանցքին փակման հետեւանք - ներէն մին եղած է կարգ մը մետաղներու, մասնաւորապէս անագի գիներուն բարձ– րացումը : Աւելցած են նաեւ թէյին , բուրդին եւ շաքարին գիները :

Ուրեմն, այս մթնոլորտին մէջ է որ Երեսփ․ ժողովը մանրամասնօրէն պիտի քննէ դաշլիճին ընդհ․ քաղաքականու - թիւնը : Անհամբեր կը սպասուի վարչա – պետ Իտընի վերադարձին : Ցոռետեսներ անխուսափելի կը գտնեն դաշլիճին ան - կումը :

Այս ամսուան ընթացքին Մ․ Նահանգ - ներուն վճարելի տոկոսներու գումարն է 81 միլիոն տոլար, դրամագլուխը՝ 56 մի– լիոն : Ելմտական Նախարարին յայտարա– րութեան համաձայն, դանձային կացու - թիւնը այնքան ծանր է որ աւելորդ հա - մարուեցաւ հարցումներ ուղղել : Տնտե - սական կացութեան մասին վիճաբանու – թիւններ պիտի կատարուին յառաջիկայ շաբթու :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ օդակայանը վերաբաց - ուած է, եւ կացութիւնը հետզհետէ կը բարւոքի, համաձայն վերջին լուրերու :

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

★

ՄԻԱՄԻՏ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Ֆրանսահայ Լսարանը վիճաբանական ժողով մը սարքած էր չորեքշաբթի գի– շեր, — «Կղերը պէ՞տք է որ վարէ Սփիւռ– քի հայութեան ճակատագիրը »:

Ներկայ չէի, որպէսզի գիտնայի թէ ի՛նչպէս ձեւակերպած են հարցը եւ կամ ինչ տեսակէտներ կը տիրապետէին :

Կը կարծեմ թէ հարցը սխալ դրուած է:

Աւելի ճիշդ կ՚ըլլար, եթէ հարցնէին ·— « Ի՞նչպէս ընենք որ կղերը չվարէ Սփիւռ– քի հայութեան ճակատագիրը »:

Իրականութիւն չէ՞ որ արդէն կը վարէ: Եւ տիրաբար :

Ցետին «բարձրաստիճան»ը իշխանա – պետութիւն մը հաստատած է իր բոլոր - տիքը, եւ կը գործէ համաձայն իր հայե – ցողութեան եւ շրջապատին բարեպաշ - տութեան :

Ինքնագլուխ գործելու եւ անձեռնմխելի դառնալու մարմաջը զարգացած է 1945էն ի վեր, նոր տիտղոսներով, որոնց ամէնէն բանուկն է «կաթող․ պատուիրակ»ը :

Միւս կողմէ, վարժ լուղորդներ կան ո– րոնք վարպետօրէն կը ծփան ջուրին երե – սը, աչք առնելով ամէն վտանգ եւ նուաս– տացում :

Այսպէս, աւատապետական որջեր կազ– մուած են Լիբանանի մէջ, եւ խլրդային խաղեր կը սարքուին, կորսուած աթոռ - ներ գրաւելու համար :

Անդին, Երուսաղէմի ճակատին վրայ , պաշտօնանկ արքեպիսկոպոս մը զինակ - ցութիւն կնքած է կիլիկեան փոքրաւորի մը հետ, նոր, աւելի «զգայացունց» ար – շաւներ կատարելու համար :

Թոփչքներ՝ երկիրէ երկիր : Նաեւ դա - ւեր՝ պաշտօնատունէ պաշտօնատուն :

Մենատիրութեան, փառքի ու վայելքի անսանձ կիրքը մթագնած է աչքերը :

Շատ մը պարագաներու մէջ, վեղարա – ւորները աւելի համարձակ են, քան աշ– խարհականները :

Եթէ ազգովին տարագիր եղած չըլլա - յինք, այս կարգի տիպարները իրենք զի – րենք պիտի գտնէին Կտուց անապատը կամ Ս․ Փրկչի մէկ խցիկը :

Մինչդեռ, գլխու վրայ տեղ ունին : Եւ միշտ կը յոխորտան :

Երբեմն ալ, սուտեր կը տարածեն մաս– նաւոր մունետիկներու միջոցաւ, իրենց հետքը կորսնցնելու եւ հանրային կարծի– քը մոլորեցնելու համար :

Ինչո՞ւ զարմանալ որ գաղութները դար– ձեր են հասարակ հօտ, ափ մը վեղարա - ւորներն ալ ինքնակամ իշխանաւոր ···

ՎԱՀԷ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴԱ՞Ւ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Իսրայէլի անթէլը կը ծանուցանէ թէ Սուրիոյ վարչապետը, Սապրի Ասալի , դաշլիճին հրաժարականը յանձնած է հանրապետութեան նախագահին : Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս հրաժարումը հետեւանք է զինուորական խմբակի մը կողմէ կատարուած ճնշումին : Պաղտա - տի անթէլն ալ զրոյցներ կը հաղորդէ այս մասին, ըսելով թէ սովետասէր գնդ․ Սա– րաճի զինուորական խմբակը գրեթէ ձեռք առած է ամբողջ իշխանութիւնը :

Եթէ այս տեղեկութիւնները հաստատ - ուին, կը նշանակէ թէ Սապրի Ասալի, որ Սովետներու այցելութեան ենթարկուած էր, տեղի տուած է կառավարութեան ծայրայեղ թեւին դաւերուն առջեւ : Գնդ․ Սարաճ Սուրիոյ Բ․ գրասենեակին (Ապա– հովութեան տեսչութիւն) վարիչն է եւ կը գործէ համաձայն սովետական հրահանգ– ներուն :

Ուրեմն կացութիւնը նորէն պղտորած է : Այս վրդովիչ զրոյցները հրատարակ – ուեցան Դամասկոսի ամերիկեան դեսպա - նին եւ Սուրիոյ վարչապետին տեսակցու– թենէն վերջ : Դեսպանը բացատրած էր թէ Մ․ Նահանգները մօտէն կը շահագրգռ – ուին Միջին Արեւելքի երկիրներու անկա– խութեամբ եւ ազատութեամբ եւ թէ թոյլ պիտի չտան որ եւէ յարձակում : Այս հաւաստիքը դոհունակութիւն պատ– ճառած էր․ բայց վարչապետը հետեւեալ վերապահումը յայտնեց ·— « Մենք ըս - տիպուած ենք արթուն կենալ, ի նախա - տեսութիւն նոր պատահականութեանց» : Եւ իր տեսակէտները պարզած էր խաղա - ղութեան պահպանման մասին :

Կը կարծուի թէ Իսրայէլի եւ Իրաքի անթէլները ջլամարտ մը կը պատրաս - տեն, ազդելու համար Սուրիոյ քաղաքա– կանութեան վրայ : Առջի օր Ռատիօ - Մոսկուա կը հաղորդէր թէ թրքական զօրք մտած է Իրաք : Պաղտատ եւ Անգա - րա անմիջապէս հերքեցին այս լուրը, իբ– րեւ քարոզչական արշաւ : Թուրքիոյ ազգ․ պաշտպանութեան Նախարարը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս առթիւ ·

— Իրաք պէտք չունի մեր զինուորնե - րուն եւ մենք զօրք ղրկած չենք : Մնաց որ, Իրաքի կացութիւնը այն աստիճանին հասած չէ որ կառավարութիւնը չկարե – նայ դիմագրաւել :

Ռատիօ - Մոսկուա կը շարունակէ իր յարձակումները Իրաքի վարչապետ Նու - րի Սայիտի դէմ, զայն մեղադրելով իբ - րեւ գործիք Արեւմուտքի աշխարհակալ պետութեանց : Յորդանանի անթէլն ալ կ՚ազդարարէ թէ Սուրիոյ կամ ուրիշ ոեւէ արաբական երկրի վրայ կատար - ուած արշաւանք պիտի համարուի ուղղա– կի յարձակում Յորդանանի դէմ եւ ետ պիտի մղուի բոլոր միջոցներով : «Յոր - դանան Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Արաբիոյ ազատ պետութեանց հետ պիտի ըլլայ միշտ » :

Տարակոյս չկայ թէ այս բոլոր ձեռ – նարկներուն եւ ազդարարութեանց ներ - շնչողն է Խ․ Միութիւնը :

× Յորդանանի խորհրդարանը որոշեց հեռագիր մը ուղղել Իրաքի թագաւորին, խնդրելով «անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Իրաք կարենայ հետեւիլ արաբական ազատ կառավարութեանց քա– ղաքականութեան : Կը խնդրէ նաեւ խզել Պաղտատի դաշինքը :

ՊԱԼՔԱՆՆԵՐՆ ԱԼ ՄՏԱՀՈԳ

•

Քաղաքական շրջանակներու մէջ լար – ուած ուշադրութեամբ կը հետեւին Յու - նաստանի վարչապետին Պելկրատ այցե – լութեան : Երկու երկիրներն ալ մտահո - գութեան մատնուած են, նկատելով որ Խ․Միութիւնը իր ռազմական ուժերը կ՚ա– ւելցնէ Պուլկարիոյ մէջ եւս : Այս առթիւ կ՚ըսեն թէ ոչ միայն զանգուածային մաք– րագործումներ կատարուած են Պուլկա - րիոյ մէջ, այլ եւ նոր զօրաբաժին մը ղը– կուած է : Աթէնք եւ Պելկրատ լրջօրէն կը հետեւին այս ռազմական շարժումներուն : Պուլկարիա սահմանակից է Յունաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ, եւ աւանդաբար թշնա– մի՝ այդ երկու երկիրներուն :

Մասնագէտներու կարծիքով, նոյն իսկ առանց Ռուսերուն օգնութեան պուլկա - րական բանակը Խ․ Միութեան ամէնէն վստահելի եւ ամուր ուժը կը համարուի : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Յունաստանի ներկայացուցիչները պիտի յայտնեն Եու– կոսլաւիոյ թէ շատ յոյս չկայ որ վերա - կազմուի պալքանեան դաշինքը, քանի որ Աթէնքի եւ Անգարայի յարաբերութիւննե– րը լարուած են Կիպրոսի վէճին առթիւ : Բայց պիտի հաւաստեն թէ Յունաստան Եուկոսլաւիոյ հետ է, եթէ Խ․ Միութիւ-

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔ

Բ.

ՖԷՄԻՆԻՍՏԸ

Ի՞նչպէս է որ երբ Տիկին Տիւսաբի գըրած վէպերը եւ անկէ առաջ Օր. Էլպիս Կեսարացեանի հրատարակած Կիթառ կանացի ամսաթերթը հանրային պայթակութեան արժանացան, Հայկանոյշ Մառքի «Ծաղիկ»ը անայլայլ ընդունուեցաւ:

Ժամանակներու փոփոխութեան խնդիր:

70-80ական թուականներուն մութ պահպանողականութիւնն ու նստակեցութիւնը կ'իշխէին: Վիպապաշտութիւնը նահանջած էր իրապաշտութեան խարազանին տակ: 1860էն մինչեւ 1900 սերունդներ հասած էին: Երիտասարդութիւնը վարժարանները կ'ողողէր եւ ամէն տարի երամ երամ դուրս կը թափուէր, թարմ մտածումներով ու ջիղերով ոտնակոխելէն նախապաշարումները: Ցեղափոխական ծածուկ շարժումը կ'երակաւորէր նոր սերունդը եւ անոր մտաւոր ուժերը: Նոյնիսկ պահպանողական նկատուած Թէշեաններ եւ Քասիմներ, որոնք արթուն ըմբռնողներ էին, հոսանքին քովն ի վեր քալել հարկադրուեցան: Այս էր պատճառը որ «Ծաղիկ»ի երեւումը ոչ թէ պայթակութիւն, այլ հետաքրքիր շահագրգռութիւն մը յարոյց:

Եւ յետոյ, ի՞նչ էր ֆէմինիսմի նոր առաքելուհիին ուղղութիւնը: Տանք խօսքն իրեն:

— «Շատ կանուխէն զգացած եմ թէ ֆէմինիսմը արդարութեան աղաղակ մըն է: Կը պոռթկան երբ արդարութիւն մը կը գլացուի: «Հայ Կին»ի ֆէմինիսմը բանաւոր, չափաւոր եւ ընկերային խմորումներու հետ հաշտ եղած է միշտ: Երբեք չեմ խորհած բանթալոն եւ ժաքէթ հագցնել հայ կնոջ: Կը կրկնեմ: Ատիկա կ'ընէ արդի կինը իր քմահաճոյքին համար, առանց սակայն գլուխը աւելի լեցուն դարձնելու: Միշտ փափաքած եմ որ կինը, հայ կինը փողոց չիջնէ: Կինը տանտիրուհի մնալով հանդերձ ստորադաս չնահատուի: Մայրութիւնը դաւանած եմ կնոջ մեծութիւնը և զինուորագրութիւնը: Անարդար է որ պատերազմի դաշտին վըրայ իր եղբայրը սպաննող զինուորին կուրծքը պատուանշանով զարդարուի, իսկ հայրենիքին զաւակ հասցնող մայրը արհամարհուի»:

Ուրիշ տեղ մը.

— «Երբեք չեմ սարսափիր խոհանոցի սանրերէս, եւ ինծի համար միշտ իրարու քով կը մնան ասեղ, շերեփ եւ գրիչ: Կատարելապէս կին չէ ան որ չի գիտեր տունը կոկիկ պահել. կարել կարկտել, առ ու ծախ կատարել, հիւանդ նայիլ, խոհանոց իջնել»: Այդ կիներէն էր նաեւ ինքը:

Իր ֆէմինիսմը չքալեց ռազմական շեփորներով, այլ, սահմանափակուեցաւ արդարութեան եւ հաւասարութեան բանիմաց ցուցատախտակներով: Ինք ընդունելով որ բնութիւնը տարբեր կազմեր տուած է այրերուն եւ կիներուն, ջանացած է երկու սեռերու անհասկացողութիւնը բացատրել, համերաշխութիւն մը գոյացնելու համար:

Անհատականութիւն ունեցող մտաւորական մըն է որ իր անկախ դիրքին եւ համոզումներուն վրայ ամուր մնաց: Ուղեղային, բայց նաեւ զգացական կին: Իր մկաններով ու ջիղերով այր էր, հոգեպէս եւ սիրտով կին: Խորքով վիպապաշտ, կազմութեամբ իրատես ու իրապաշտ:

Ահա թէ ինչպէս կը սահմանէ կինը:

— «Պուտ մը արցունք, պուտ մը ժըպիտ, պուտ մը գորով, պուտ մը սէր եւ անսահման անձնուիրութիւն: Ահա՛ կինը»:

Կը բացատրէ գեղեցիկը.

— «Գեղեցիկը այն բանն է որ պէտք է պարուրէ մեզ ուր որ ա՛լ ըլլայ: Պէտք է սիրենք գեղեցիկ աղջիկները, գեղեցիկ մանչերը, գեղեցիկ մոխրամանները, նոյնիսկ գեղեցիկ բարկութիւնները ո՛րքան ալ դառն եղած ըլլան»:

Երիտասարդութեան մասին.

— «Երիտասարդութիւնը տարիք չունի: Ան ուղեղին մէջն է: Կը պոռթկայ, կը ցատկէ դարերուն վրայէն: Իր աչքերը այսօր ա՛լ չեն տեսներ, միայն վա՛ղը: Ան չի կրնար հանդարտ կենալ աղբիւրի մը առջեւ եւ զայն շրջապատող հարսներու դէմ կաթի՛լ համրել: Ի՛նչպէս պատերազմը յեղաշրջեց մեր գաղափարները: Ուրիշ պատերազմ մը, վստահ եմ, երկու դար առաջ պիտի նետէ մեզ, եթէ խելագար չըլլանք»:

Այսպէս, Հայկանոյշ Մառք, գրեթէ անընդմիջաբար յիսուն տարի գրիչը ի սպաս դնելով հանրային ծառայութեան, կը մնայ եւրոպական չափանիշով իսկ, եզական ու տիրական դէմք մը աննախընթաց մեր կանացի աշխարհին մէջ, իր վաստակով, բացի բնականաբար Զապէլ Եսայեանէն որ միշտ կը պահէ մեր գրականութեան մէջ գերազանցութեան չափանիշը:

ԳՐԱԳԻՏՈՒՀԻՆ

Հայկանոյշ Մառք գրագիտաբար հրապարակ մտաւ ինչպէս մեզմէ շատերը: Դեռ 18ամեայ Որբանոցի օգնական ուսուցչուհի, օր մը, պատուհանը նստած, քմայքը կ'ունենայ փորձելու արձակ քերթուած մը՝ Կախօրրանը, որ երգ մըն էր, ճիչեր օդին մէջ, ուր իրար կը խառնուէին խանդն ու տխուրը եւ իմաստունը:

Ճօն մը երկինք, ճօն մը գետին, գիտցէ՛ք այս է կեանքը:

«... Օրուիլ ու օրուիլ, օրուիլ ու երգել:

«Երգ մը կ'ուզեմ, երգ մը սուրբ, մեղմօրօր, մե՛ղմ օրօր:

«Թող նոլորիկս ճօնի, խաչեցեալին մօրը օրօրը երգեցէք ինծի, խաչի օրօրը կ'ուզեմ ես, եւ ռահաններ ցանեցէք վըրաս»:

Իր ուսուցիչը Յակոբ Գուրգէն, խստակրօն ոսկեդարեան մը որ պաշտամունքն ունէր, Եղնիկի եւ Աստուածաշնչական լեզուին, քանի մը տարի, մասնաւոր դասերով անոր ջամբած էր ոսկեդարի բարբառին շնորհներն ու գանձերը, այնպէս որ չեմ սխալիր երբ ըսեմ թէ Հայկանոյշ Մառք մեր վերջին կին գրաբարագէտն է:

Բացի գրաբարէն ֆրանսերէնի ու երաժշտական դասերու ալ հետեւելով, ճանչցաւ ֆրանսական դասական գրականութենէն մինչեւ արդիականները:

Այսպէս, գրաբարի ականակիտ պաշարով, օտար գրականութեանց ծանօթութեամբ, երաժշտական նախատարրերքով մը եւ տարի մըն ալ Սիպիլի քաղցրալուր բառերուն մօտիկը, Հայկանոյշ կերտեց իր այնքան ճոխ, ճկուն, երաժշտական եւ նրբահիւս ոճը զոր պահեց եւ արտայայտեց իր արձակ պատկերներուն, նորավէպներուն եւ մանաւանդ իր Ծուլութեան պահերէս հատորիկին մէջ, լոյս տեսած 1921ին:

Իր յիշատակները զոր տուաւ Թէոդիկի 1927ի Տարեցոյցին մէջ «Ծփանքներ կեանքէս» գրական գեղեցիկ էջեր են յուզիչ, պատկերաւոր եւ թրթռուն: Այս յիշատակները յետոյ շարունակեց 1945ի «Նոր Լուր»ին մէջ՝ Յիշատակներ Էսաեան վարժարանէն, ապրուած պարզ նօթեր են որ կը ներկայացնեն նաեւ այն ատենի մեր կրթական բարքերը:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Տեղական թերթ մը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, Եգիպտոսի Ֆրանսացիներուն եւ Անգլիացիներուն վըտարման առթիւ, միեւնոյն ատեն տեղեկութիւններ հաղորդելով նիւթական ըստացուածքներու մասին. —

Դժուար է գնահատել Ֆրանսացիներու ստացուածքները Եգիպտոսի մէջ, թէեւ պակաս չեն Բրիտանացիներու ստացուածքներէն, որ չորս հարիւր միլիառ ֆրանքի կը հասնի: Այս երկրին մէջ, ինչպէս բոլոր այն երկիրներուն մէջ, որոնք առաւել կամ նուազ չափով կարծրացած են տարրական քաղաքակրթութեամբ, հարստութիւնը կեդրոնացած է արեւմտեան կամ ազգային փոքրամասնութեանց ձեռքերուն մէջ:

Ըստ աւանդութեան, իսլամ մը պէտք չէ որ տոկոսով դրամ փոխ տայ, այս է պատճառը որ Եգիպտոսի ոչ-իսլամները իսկական մենաշնորհ մը կը վայելէին դրամատան, սակարանի եւ հաշուապահութեան մէջ: Ազգային Դրամատունը իրբեւ վարիչ, միմիայն Ղպտիներ ունէր, այսինքն եգիպտացի քրիստոնեաներ: Եգիպտական Քրետի Ֆոնսիէն կը կառավարուէր Ֆրանսացիներէ եւ ֆրանս. դրամագլուխով եւ երկու մեծ պահեստի դրամատուններն են Եգիպտոսի մէջ «Քրետի Լիոնէ» եւ «Քոնթուար տ'Էսքոնթ», մօտ չորս հարիւր միլիառ ֆրանք պահեստով: Յիշենք նաեւ «Քրետի տ'Օրիան»ը՝ ճիւղը «Պանք Նասիոնալ տը Քրետի Էնտիւսթրիէլ»ի որ առեւտուրի ամէնէն բանուկ դրամատուններէն մէկն է: Այս երեք հաստատութիւնները ներկայիս ազգայնացած են եւ այլեւս չունին ոչ մէկ ֆրանսացի տնօրէն կամ վարիչ տեղին վրայ:

Ֆրանսական ապահովագրական ընկերութիւնները լաւագոյն տեղը կը գրաւէին եգիպտական շուկային վրայ:

Ֆրանսացիներու թիւը որ ինը հազար էր, 1947ին վեց հազարի իջած էր: Տասնըինը հազար էր 1937ին, իսկ 25 հազար 1927ին: Սակայն օտարականներու գաղութին մէջ Ֆրանսացին ամէնէն բարեկեցիկն էր, բաղկացած գործի մարդոցմէ, ճարտարագէտներէ եւ Սուէզի Ջրանցքի պաշտօնեաներէ, աշխարհական եւ կրօնական դաստիարակներէ, եգիպտագէտ գիտնականներէ:

Յայտարարեցին թէ հեռացողներուն անհատական հարստութիւնը պիտի յատկացուի Ջրանցքի ծախքերուն: Ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէր թէ կրնան ազատօրէն ծախել իրենց ստացուածքը: Անշուշտ պիտի չձգեն որ Ֆրանսա փոխադրեն իրենց ծախածներուն արդիւնքը: Եգիպտոսի տնտեսական եւ ելմտական վիճակը կ'արգիլէ ամէն փոխանցում:

Որո՞նք են այն օտարականները, որ Եգիպտոս պիտի մնան Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու մեկնումէն ետք:

Անշուշտ Ամերիկացիները, մանաւանդ եթէ անուղղակի ձեռք դնեն Սուէզի Ջրանցքին վրայ, իրենց հակակշռին տակ առնեն եգիպտական ելեւմուտքը եւ որոշեն դրամապէս օգնելու Ասուանի ամբարտակին շինութեան: Այսպէս, անգլերէն լեզուն պիտի կրնայ դիմանալ աշխարհի այս մասին մէջ եւ ի վերջոյ տեղը պիտի բռնէ ֆրանսերէնին: Կարելի է մտածել թէ Իտալացիները կը պատրաստուին գրաւել հեռացողներուն տեղը, նաւահանգիստի մեծ աշխատանքներուն մէջ: Վըստահաբար, Գերմանները նախապատուութիւն մը պիտի վայելեն: Արդէն, Մերսիտես-Պենց հանրակառքերը տեղը կը բռնեն Գահիրէի Շօսոն հանրակառքերուն եւ մայրաքաղաքին նոր ինքնաշարժերը գերմանական կառքեր են: Անցեալ մայիսին գնդ. Սատաթ՝ նախարար եւ ընդհ. քար-

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Այդ գիշերը այնքան ուրախացաւ, որքան եթէ վիճակահանութիւնը գոնէ պզտիկ բան մը շահած ըլլար: Մինակ Վարդենի տուտուն կամացուկ մը հեծեց:

— Ա՜խ, հայրիկն ու մայրիկը ողջ ըլլալու էին քի, վրան նայէին թէ խնդային:

Բաղդատման գործողութիւնը այդ իրիկունը քիչ մը երկար տեւեց, ու երբ նորէն՝ «ինշալլահ գալ անգամ»ով լմնցաւ: Ղուկաս աղան Արմիկը իրեն քաշեց, տաքուկ մը պագաւ, ու գրպանէն զարդարուն թուղթի մը մէջ շաքար հանելով թուաբանուհին ընծայեց:

— Նայէ, ըսաւ, թիւերը կարդացիր նէ, շըմէնտէֆէրն ալ քեզի ինչ զարկաւ: Լմանը կարդաս նէ, տըհա ինչեր պիտի զարնէ քի:

Ու վիճակահանութիւնը շարունակեց երկու ամիսը անգամ մը չաքար զարնել, մինչեւ որ իրիկուն մը Արմիկ կամաց կամաց կարդաց՝ «հինգ, հարիւր, վաթսուն, հինգ, հազար, երկու հարիւր չորս, հինգ հարիւր վաթսուն հինգ հազար երկու հարիւր չորս»: Էրիկ կնիկ պզտիկ խարտեաշը գրկեցին, կարմրուկ այտերէն պաչիկներ առին: Մարդուն ակնարկին վրայ, Վարդենի տուտուն տեղէն ելաւ, ներս գնաց, ու վերադարձաւ, ձեռքը կանանչ թանձրաքարտէ մեծ տուփ մը զոր էրկանը յանձնեց: Ղուկաս աղան ալ զայն Արմիկին տուաւ:

— Նայէ, թիւերը լման կարդացիր նէ շըմէնտէֆէրն ալ քեզի ինչ զարկաւ. դեռ ինչեր ալ պիտի զարնէ:

Արմիկը տուփը բացաւ, մէջը նայեցաւ եւ լեզուն հանած, պռունկները լզեց խեղդուելով: Խամաճիկ մըն էր, պուպրիկ մը, ինչպէս Ղուկաս աղան գրականօրէն կ'անուանէր «տիկին» մը, ըստ Վարդենի տուտուին, որ Հայաստանի կնոջ մը զաւակ, լեզուն մօրը բերնէն սորված էր:

Իսկ Արմիկին համար՝ պէպէկ մը: Գիշերը ծոցը առած քնացաւ: Ղուկաս աղան անկողնին վրայ ծռելով:

— Թա՛մ Վիքթոր Հիւկոյի գրածը, ըսաւ խնդալէն, իշտէ Քօզէթն է:

Եւ հիմակ, Արմիկ շատոնց ի վեր ալ գիտէր թէ «շըմէնտէֆէր»ը ինչ կը զարնէ, ի՞նչ չի զարներ: Շատոնց է որ բաղդատման իրիկունները, երեքը մէկտեղ, սեղանին շուրջը բոլորուած, հօրեղբայր ու աղբօրդի ճերմակ թուղթերուն վրայ մանրազնին ուշադրութեամբ փնտռտուքներ կ'ընէին, մինչ Վարդենի տուտուն իր «Տէր ողորմեա»ն կը շարունակէր հաստատակամ հաւատքով. «պէլքիմ» Աստուած կ'ողորմէր: Բան մը չէր զարկած, բան մը չէր եղած, իրենց կեանքին մէջ բան մը չէր փոխուած: Միայն, Վարդենի տուտուին տեղ, հիմակ Արմիկն էր որ Երկաթուղիները պոխնային մէջ պահպանելէ ետքը, կ'երթար սուրճը կ'եփէր կը բերէր:

Բան մը չէր եղած, եւ սակայն այդ ծըրարին — ինչպէս սրբութեան մը խաչվառին — ծալքերուն մէջ պարպըռուած թուղթերէն, տասնըվեց տարիէ ի վեր մեղմալոյս հրատու մը բանուորին մթնշաղ կեանքին վրայ կը ցաթէր, վաղուան համար՝ պայծառ արեւի մը ծագման յուսաբեր:

Տասնըվեց տարուան մէջ, բանուորը նեղութեան օրեր շատ անցուցած էր, բայց օր մը օրանց մօտքէն չէր անցած, խաչ-վառին հանգոյցներ քակել, որոշեալ երկամսեայ ժամերէն դուրս:

Ու հիմակ, այդ խթման օրը, առտուն կանուխ փախստականի մը պէս տունէն դուրս կ'ելլար, սիրտը տակն ու վրայ:

Ա՜խ, անօրէն անաստուածը, փարաւոնը, փարմասոնը, ինշալլահ ինծի ըրածը Աստուծմէ կը գտնէ, կը հեծէր, ինքնիրենը, լեզուին տալով էֆէնտիին համար:

Զ.

Երկու թուղթը Սթամպոլ Պահճէ Խաբու իրեն ծանօթ սարաֆի մը գրաւ դնելով, Ղուկաս աղան երեք ոսկի փոխ առաւ, ամիսէ մը վճարելու պայմանաւ: Մարդը տուած ստակէն տասնըհինգ ղուրուշ տոկոս գեղչեց: Հարիւրին վաթսուն վաշխառութիւն մը թէեւ, բայց Ղուկաս աղան փոխառութիւնը իրբեւ իրեն մատուցուած մեծկակ ծառայութիւն մը սեպեց, ուստի եւ շնորհակալութիւններ յայտնեց: Ոսկիները ֆէօշէ-սարաֆէն մանրուք ընելէն յետոյ, Հանի Պէքիրին մտաւ, օխա մը անիպատէմ եւ կէս օխա խառըշտին բահար չակեց, իէքսիրին համար ալ Ղալաթիա անցաւ: Ամէն գործ կարգադրած լմնցուած, կէս օրէն ետքը շոգենաւ կը մտնէր:

Շոգենաւին մէկ ծայրը քաշուած, սիկառէթը վառած, երեսը հովուն, կը խորհէր քիչ մը հանդարտած սրտով:

Ալ եղածը եղած էր, այսպէս թէ այնպէս մէջէն ելլալ պէտք էր: Ամէն բան կրնար իր տեղը գալ, եթէ քիչ մը ժամանակ վաստկելու ըլլար: Արդէն, երկու, երեք շաբաթ, իրիկուան ուտելիքը տուն պիտի չմտնար: Շատ կը յուսար որ այդ միջոցին «Պէյլիկին» կարերուն ստակը վճարուէր: Ականջին լուր մը հասած էր, թէ «Սէրասկէր»ը փոխառութիւն մը ընելով բոլոր պարտքերը պիտի սրբէր: Ի՞ստակը առած չառած, մէյմը սա շըմէնտէֆէրները կ'ազատէր. ու, ճերմակեղէնները կարել կը սկսէին: Քիչ մը ատեն սանկով նանկով կրնար ապրիլ, անշուշտ աղիէն անդիէն աւուրչէքով գործեր ալ կրնար ունենալ:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(10) (Շար.)

Ն. ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ 1956—1957Ի ՎԵՐԱՄՈՒՏԸ

●

Պէյրութի Ն. Փալանճեան Ճեմարանին նոր տարեշրջանը բացուեցաւ 485 աշակերտներով (անցեալ տարի 450): Եթէ աւելի դասարաններ եւ յարակից յարմարութիւններ չպակսէին, այս թիւը կրնար 550ի հասնիլ:

Այս 485 աշակերտները կը բաժնուին հետեւեալ ձեւով — Մանկապարտէզ երեք կարգ (36 աղջիկ, 48 տղայ), նախակրթարան հինգ կարգ (98 աղջիկ, 126 տղայ), ճեմարանի կարգեր վեց կարգ (75 աղջիկ, 98 տղայ):

Կան նաեւ հինգ աղջիկներ Մ. Նահանգներէն, Մեքսիքայէն, Չիլիէն, Իրանէն, եւ Սուրիայէն, որոնք եկած են հայերէն սորվելու եւ հայագիտական առարկաներու հետեւելու եւ կամ ճեմարանի մանկապարտէզին մէջ մասնագիտական փորձառութիւն ստանալու:

Ճեմարանը դարձած է Միջին Արեւելքի եւ հեռաւոր երկիրներու հայութեան կրթական վառարանը, ինչ որ երազն էր հիմնադիրներուն եւ վարիչներուն:

Աշակերտներու թիւին յաւելման մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն արտասահմանէն եկած գիշերօթիկները: Անցեալ տարուան 32 գիշերօթիկի դիմաց, այս անգամ ճեմարանը ունի վաթսուն գիշերօթիկներ, 14ը աղջիկ, 46ը մանչ: Աղջիկները ունին իրենց հանգստաւէտ յարկաբաժինը ճեմարանի անմիջական մօտիկը, իրենց առանձին հսկիչով, իսկ մանչերը կը բանին ճեմարանի նոր շէնքի չորրորդ յարկը ուր ամէն յարմարութիւն ստեղծուած է ննջարանի, լուացարանի, բաղնիքի եւայլն:

Գիշերօթիկները, 33 հոգի կուգան Իրանէն, ութ՝ Իրաքէն, երեք՝ Քուվէյթէն, երեք՝ Յունաստանէն, երեք՝ Սուրիայէն, մէկ՝ Եգիպտոսէն, երկու՝ Մ. Նահանգներէն, մէկ՝ Մեքսիքայէն, մէկ Չիլիէն եւ հինգ՝ Լիբանանէն: Նկատի ունենալով որ գիշերօթիկներու թիւը կ՚աւելնայ, տեսչութիւնը սկսած է տեղաւորման միջոցներ մտածել: Արդէն իսկ փոփոխութիւններ կատարուած են գիշերօթիկներու ննջարանի, ճաշարանի, հիւրասրահի, ընդհանրական աշխատանոցի, թանգարանի, գրադարանի բաժիններուն մէջ:

Ասկէ զատ, աշակերտներու թիւի յաւելման պատճառով դասարանները նեղ կուգան: Հակառակ անոր որ կարգերէն մէկ մասը ունին իրենց զուգընթացները, բոլոր դասարաններն ալ խճողուած են եւ նոր զուգընթացներ բանալու անհրաժեշտութիւնը կը զգացուի:

Ճեմարանին աշակերտները կուգան ոչ միայն քաղաքին մօտիկ ու հեռաւոր թաղամասերէն, այլեւ արուարձաններէն: Թէեւ մասնաւոր վարձու հանրակառքեր ունեցած է, սակայն լիովին բաւարար չեն: Այս դժուարութիւնը մեծ չափով հարթեց Թեհրանէն ծանօթ բարերարը, Պ. Ռուման Իսայեւ, որ պնուաբար Ճեմարանին նուիրեց աւելի քան 30.000 լ. ոսկի արժէքով հանրակառք մը: Համազգային վարչութիւնն ալ իր կարգին կը գնէր նոր մը: Մօտ օրէն երկու ինքնաշարժներն ալ պիտի բանին:

Երրորդ տարին է որ Ն. Փալանճեան Ճեմարանի տեսչութիւնը նիւթական կարեւոր զոհողութեանց գնով բացած է հայագիտական Դասընթացք որ սահմանուած է ուսուցչութեան հետեւող եւ երկրորդական վարժարաններէ շրջանաւարտ աղջիկներու եւ մանչերու: Կ՚աւանդուին հայագիտական նիւթեր, գրաբար եւ մատենագրութիւն, Հայոց Պատմութիւն, Հայ լեզուի, հայկական հարցի, եւ Հայ աղատագրական շարժման պատմութիւնները ճեմարանի եւ Դպրեվանքի դասախօսներու կողմէ: Դասընթացքին երկու տարի կանոնաւոր հետեւող եւ աւարտական ուսումնասիրութիւն մը պատրաստող թեկնածուները կը ստանան համապատասխան վկայագիր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ մեծ շուքով տօնուեցաւ Աթէնքի արուարձաններէն Գոքինիոյ մէջ: Ընկեր Սօս Վանի բանալով հանդէսը բացատրեց թէ մարդկային ոչ մէկ շրջանի, ոչ մէկ տեղ ազգն ու կուսակցութիւնը այնքան անբաժան մնացած են իրարմէ, որքան մեր իրականութեան մէջ: Աղգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Գր. Բարաղամեան, պարզելով Դաշնակցութեան դերն ու գործունէութիւնը: «Կրնաք չհամակրիլ անոր, եւ ըսել թէ սխալներ գործած է, բայց չէք կրնար ուրանալ իրականութիւնը, պատմական փաստերը: Դաշնակցութիւնը կանգուն կը մնայ ու պիտի մնայ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը միակ արթուն եւ աչալուրջ պահակն է հայ ժողովուրդին»: Ապա հրաւիրեց երիտասարդութիւնը կուսակցութեան շարքերով հաւաքուիլ անոր դրօշին տակ:

× Գոքինիոյ Երիտ. չորս խումբերը՝ «Համազասպ», «Ա. Պալեան», «Ռուբինա» եւ «Սօսէ», հայաշունչ մթնոլորտ մը կը ստեղծեն Թաղին մէջ սարքելով դասախօսութիւններ: Վերջին դասախօսութիւնը նուիրուած էր Սիամանթոյի,:

ՈՒՐՈՒԿՈՒԷՅԻ ՄԷՋ տօնուեցաւ Հայ Օգն. Միութեան 46րդ եւ մասնաճիւղին 22րդ տարեդարձը, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը: Մասնաճիւղին կողմէ խօսեցաւ ընկերուհի Փառանձեմ Գապաղեան: Մասնաճիւղը օգնած է աղքատներուն, տկարներուն եւ հիւանդներուն, օժանդակած է նաեւ ազգ. դպրոցներուն կանոնաւորապէս ամէն տարի: Պուէնոս Այրէսէն օրուան տօնակատարութեան առթիւ ներկայ եղած են Հայ Օգն. Միութեան Շրջ. վարչութեան անդամներէն ընկերուհիներ Դաւիթխանեան եւ Գապանճեան, որոնք հայրենասիրական ճառեր խօսած ու խանդավառելով ներկաները:

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

Հայ Ուսանողներու «Տիկնանց Խնամակալութիւնը» ձեռնարկած է ներկայացման մը, երկուշաբթի երեկոյ, 10 Դեկտեմբերին, Փլաս տը լա Րէփիւպլիքի մօտ թատերասրահին մէջ:

Թեթեւցնել կարօտ հայ ուսանողներու նիւթական հոգերը՝ ազնիւ նպատակ մըն է անշուշտ: Բայց երբեւ այդ նպատակի իրագործման միջոց՝ մեր սեփական մշակոյթին արտադրութեանց դիմել աւելի նուիրական հանգամանք մը կուտայ, Ֆրանսացիներէ հովանաւորուած՝ հայ տիկիններու խնամակալութեան ձեռարկին:

Տիկիններու խնամակալութիւնը գնահատելով ափ մը հայ դերասաններու անհատական ջանքերը, որոնցմով հայկական թատրոն մը կը պահուի տարիներէ ի վեր, ձեռնարկած է թատերական հանդէսի մը: Պիտի բեմադրուի հայ բեմի նուիրուած աշխատաւորներէն մէկուն՝ Գրիգոր Վահանի «Մեր Կեանքը»:

Օր. Ալիս Փափազեան՝ նորեկ զարդը փարիզահայ թատրոնի, Օր. Շ. Գէորգեան, դերակատարներու գլուխը պիտի ըլլան հեղինակին, Ն. Պշտիկեանի, Միհրան Մ. Եփրեմեանի հետ միասին, իսկ փարիզահայ թատրոնի կեդր. ուժերէն Գ. Տէրվիշեան պիտի կազմէ բեմադրութեան առանցքը:

Հասարակութիւնը անշուշտ գուրգուրանքով պիտի աջակցի այդ ձեռնարկին, խուռներամ բազմութեամբ, անգամ մը եւս ապացուցանելով իր սէրը հանդէպ հայ թատրոնին:

Փարիզահայ դերասաններու վերոյիշեալ խումբը նոյն թատերախաղը բեմադրելու համար պիտի մեկնի կեդրոնական Ֆրանսայի հայաշատ քաղաքները, Վալանս, Լիոն, Վիէն եւ Տէսին:

ԹԱՏԵՐԱՍԷՐ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼ. — Դեկտեմբեր 2ին, իր դաշտին վրայ, Հայ Մարզականը կ՚ընդունէր Սէ. Ա. Մօնթրէօյլի խումբերը:

Մեր պահեստի խումբը փայլուն յաղթանակ մը տարաւ 5-1ով: Ժամը 15ին, սկսաւ առաջին խումբերու մրցումը, առաջին վայրկեանէն իսկ, մեր տղաքը, որոշ խաղարկութեամբ ուզեցին անկլոնկալի բերել հակառակորդը եւ յաջողեցան: Իրենց գրոհները եղան միշտ վտանգաւոր եւ հինգ վայրկեան չանցած Լըրու կ՚արձանագրէր առաջին կէտը ի նպաստ մեզի 1-0:

Ու մինչեւ դադար, այս արդիւնքը մընաց անփոփոխ թէեւ մեր տղոց թափանցումը հակառակորդին պաշտպանողական գծէն ներս կը շարունակուէր անդադար: Քանի անգամներ գնդակը կը վրիպէր իր նպատակէն:

Խաղը վերսկսած ատեն Հակառակորդը սաստկացուց իր ճնշումը, սակայն մեր տղաքը միշտ պատրաստ կը գտնուէին հակազդելու համար:

Հազիւ հինգ վայրկեան կը մնար, երբ «քորնէր»ի վրայ հակառակորդը կրցաւ գնդակը մտցնել մեր բերդին մէջ 1-1:

Նոյն սաստկութեամբ խաղը կը շարունակուէր, երբ հազիւ կէս վայրկեան կար, մեր տղաքը պիտի տեղաւորէին գնդակը, հակառակորդ մը ձեռքերով կեցուց զայն: Իրաւարարը «փէնալթի»ն սուլեց: Դժբախտաբար խմբապետ Սրապ չկրցաւ կէտի վերածել ու այսպիսով վերջ գտաւ այս խաղը որմէ բոլոր ներկաները շատ գոհ մնացին:

Գալ կիրակի մեր խումբը կ՚երթայ Ֆոնթէնըպլօ:

Զ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ՀՐԱՄԵՑԷՔ ԱՍՊԱՐԷԶ...

★

Նոյեմբեր 21ին Խ. Միութեան Գրողներու Միութենէն 35 անդամներ բաց նամակ մը ուղղած էին Ֆրանսացի գրագէտներու, հաւողելու համար թէ բուն իրականութիւնը չեն գիտեր Հունգարիոյ դէպքերու մասին:

Տասնեւհինգ Ֆրանսացի գրողներ, մեծ մասով ձախակողմեան, պատասխանելով այդ բողոքին, կ՚առաջարկեն հանդիպում մը սարքել, պատ վիճաբանութիւն մը կատարելու համար վիճելի կէտերու մասին: Այս առթիւ կ՚ըսեն.

— «Ի՞նչ գին պէտք է վճարել, կ՚ըսէք, Հունգարիոյ մէջ գործուած սխալներուն համար... Բայց այժմէն իսկ շատ ծանր գին մը վճարուած է Արեւմուտքի մէջ, խորհրդային միջամտութեան համար: Միայն մտաւորական շրջանակները չեն որ տակնուվրայ եղած են: Բանուոր դասակարգը նորէն պառակտուած է խորապէս, արեւմտեան Եւրոպայի աշխատաւորները մեծ մասով կը դատապարտեն ձեր կառավարութեան ընթացքը, Ֆրանսայի Աշխատանքի Դաշնակցութեան մէջ միութիւնը կարելի եղաւ փրկել միայն այն չափով որ դաշնակցային խորհուրդը (վարչութիւն) որոշեց դիրք չբռնել Փեշթայի դէպքերուն հանդէպ...

«Այս բոլոր պատճառներով, չենք կրնար ընդունիլ ձեր տեսակէտը եւ ստիպուած ենք պահել մեր յայտարարութեան բովանդակութիւնը: Բայց պատրաստ ենք ձեզի հանդիպելու ձեր նախընտրած երկրին մէջ, շարունակելու համար վիճաբանութիւնը, դէմ դիմաց դնելով մեր թղթածրարը ձերինին հետ, որպէսզի կարելի ըլլայ ճշդել պատասխանատուութիւնները դէպքերու սկիզբէն իսկ»:

× Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութեան թերթը, «Իւմանիթէ», հրատարակեց նկարիչ Փիքասոյի եւ ուրիշ ինը մտաւորականներուն տրուած ժխտական պատասխանը, որ կարգ մը առարկութիւններէ վերջ կ՚ըսէ.— «Կեդր. Կոմիտէին ուղղուած նամակը ստորագրողները կրնան տարբեր կարծիք ունենալ, կրնան նոյնիսկ յամառիլ, հակառակ իրողութեանց, բայց իրաւունք չունին իրենց տեսակէտը պարտադրելու կուսակցութեան, ապօրէն միջոցներով»:

տուղար խալամական Համաժողովին եւ մեծ հիացող մը Հիթլէրի, բայց է բաց կը յայտարարէր Պոնի մէջ.— «Արեւմուտքը մեզ երբեք չհասկցաւ, բայց Գերմանիայէն: Մենք միշտ սիրեցինք Գերմանիան» եւայլն:

Ճիշդ է որ Ռուսերը չեն ըսած իրենց վերջին խօսքը — դատելով Սուրիոյ եւ Իրաքի անցուդարձէն: Միջին Արեւելքը միշտ անակնկալներ կը վերապահէ մեզի:

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

●

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴՊԵՏԸ

«Ոչ... ոչ... մտածեց նա երկար տատանմունքներից յետոյ, — Ես այդ արիւնից մաքուր կը պահեմ իմ ձեռքերը... Այո, ես վճռել էի, ես մինչեւ անգամ երդուել էի, որ նոյն րոպէում, երբ Մերուժանը ոտք կը դնէ իմ ամրոցի շէմքի վրայ, նա պէտք է իւր առջեւ կախուած տեսնէ սիրած աղջկայ դիակը... Բայց ինչո՞վ է յանցաւոր այդ անմեղ աղջիկը... Ոչ, ես դրան կենդանի կը թողնեմ, որ աւելի տանջէ Մերուժանին... Չէ կարող լինել մի պատիժ այնքան դառն եւ այնքան դժնդակ, քան թէ այն, երբ Մերուժանը, որ յանձն առեց այդ գեղեցիկ աղջկայ համար այնքան եղեռնագործութիւններ, յանկարծ իրան խաբուած կը գտնէ իւր սիրոյ մէջ, երբ Որմիզդուխտը կը սկսէ ատել նրան եւ մերժել նրա սէրը... Նա ինձ խոստացաւ այդ, եւ համոզուած եմ, որ կը կատարէ...

Նա մօտեցաւ, արթնացրեց օրիորդին:

— Գիտեմ, թէ ինչո՞ւ այդպէս վաղ արթնացրիր ինձ, սիրելի մայրիկ,— ասաց նա ուրախանալով: Գիշերը պայման դրեցինք, որ այսօր մենք գնանք որսի, եւ ոչ Շուշանիկն ու Յասմիկը:

Նա դեռ չէր մոռացել գիշերուայ խօսակցութիւնը:

— Ոչ, սիրելի Որմիզդուխտ, պատասխանեց Թագուհին տխուր ձայնով: Այսօր մեզ պիտի որսան... Որսորդները արդէն եկել, ամրոցի դրանը կանգնել են... Լսո՞ւմ ես փողերի ձայնը...

— Լսում եմ... ասաց օրիորդը շփոթուելով: Ինչո՞ւ համար են այդ ձայները...

— Թշնամին հասկացել է, որ ամրոցը պաշտպաններ չունի, եկել է, որ գրաւէ նրան:

— Մերուժա՞նը:

— Այո, Մերուժանը:

Օրիորդը խելագարի նման վեր թռաւ անկողնից, շտապեց հագնուել: Նա այնպէս հերարձակ, առանց գլուխը կապելու կամենում էր վազ տալ դէպի ամրոցի դռները: Բայց Թագուհին բռնեց նրան, հարցնելով.

— Ո՞ւր ես գնում:

— Անիծեալ Մերուժանը եկել է գրաւելու այդ բերդը իմ եղբօր զօրքերով. իմ եղբօր զօրքերը չեն կարող չհնազանդուել քրոջ հրամանին. ես գնում եմ նըրանց հրամայելու...

— Ի՞նչ հրամայելու:

— Դու խիկոյն կը տեսնես, մայրիկ:

Ամրոցի դրսում աղմուկը եւ շփոթութիւնը հետզհետէ սաստկանում էին: Խառնաձայն աղաղակները խլացնում էին շրջակայքը. հազարաւոր ձայներ կրկնում էին մի եւ նոյն խօսքը. «բաց արէք»...

— Ես իմ ամրոցի դռները չեմ բաց անի նրանց առջեւ, ասաց Թագուհին արհամարհանքով: Նրանք արժանի չեն այդ պատուին: Թող կոտրեն...

Նա դեռ բռնել էր օրիորդի ձեռքից, չէր թողնում, որ գնայ:

— Ի զուր կ՚անցնեն քո ջանքերը, սիրելի Որմիզդուխտ, ասաց գրկելով նրան: Մեզ յանձնենք Աստուծոյ կամքին, ինչ որ լինելու է, թող լինի...

Աղմուկը արթնացրեց Շուշանիկին եւ Յասմիկին: Նրանք ճչալով այս կողմ եւ այն կողմ էին վազվզում, եւ տակաւին չգիտէին, թէ ինչ էր պատահել:

Շատ չանցաւ, արեւը ծագեց եւ իւր լուսապայծառ ճառագայթները տարածեց դէպի ամէն կողմ: Այդ միջոցին ամրոցի երկաթեայ դռները խորտակուեցան եւ կատաղի բազմութիւնը ներս խուժեց: Նրանք վայրենի աղաղակներով դիմում էին ուղղակի դէպի արքայական ապարանքը: Առջեւում վեհապանծ կերպով ընթանում էր Մերուժան Արծրունին, իսկ նրա հետ՝ մի պարսիկ զօրապետ:

Այդ միջոցին Թագուհին եւ օրիորդը դուրս եկան ապարանքի ընդարձակ, շքեղազարդ սրահը:

— Եկ, համբուրեմ քեզ, սիրելի Որմիզդուխտ, — ասաց Թագուհին վշտալի ձայնով:

ՐԱՖՖԻ

նը յարձակում կատարէ : Ուրեմն, Թուրքիան ինչ դիրք ալ բռնէ, երկու երկիրները միասին պիտի ըլլան, օգտուելով Ատլանտեան դաշինքին տրամադրութիւններէն :

× Կը հաստատուին այն տեղեկութիւնները թէ լայն մաքրագործումներ կատարուած են պուլկարական բանակին մէջ : Պուլկարական բանակը ունի 75.000 զինուոր : Բոլորն ալ մարզուած են սովետական սպաներու կողմէ : Աւելի վստահելի զօրամասեր դրուած են Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին վրայ եւ վերահաստատուած են փշաթելերը, ինչպէս եւ կեդրոնացման կայանները, խափանելու համար հակախորհրդային ձեռնարկներ :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Երեսուն հազար Հունգարուհիներու խաղաղ ցոյցը մեծ տպաւորութիւն գործեց արտասահմանի մէջ :

Կ՚ըսուի թէ Փեշթա կը գտնուին Խ. Միութեան նախորդ վարչապետը, Մալենկով, Ապահովութեան տեսուչը՝ զօր. Սերով եւ Կեդր. Կոմիտէին անդամներէն Սուսլով :

Վերջին լուրերու համաձայն, բանուորներուն յիսուն առ հարիւրը կը շարունակէ գործադուլը : Կառավարութիւնը բանակցութիւններ կը կատարէ Աւստրիոյ հետ, փախած Հունգարները վերադարձնելու համար :

× ՄԱԿի Բչ. օրուան ընդհ. ժողովը բացուած առեն, Հունգարիոյ ներկայացուցիչը հաստատեց թէ կառավարութիւնը տրամադիր է ընդունելու Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, յարմար թուականի մը : Պիտի երթայ Դեկտ. 15–16ին :

Նիստի ընթացքին Եուկոսլաւիոյ ներկայացուցիչը սուտ հռչակեց Քատարի այն պնդումը թէ նախորդ վարչապետ Նակի Ռումանիա գացած է իր ազատ կամքով :

× Երեսուն հազար Հունգարուհիներու ցոյցին ներկայ եղած է Հնդկաստանի դեսպանը, իր կառքով եւ ազգային դրօշով :

× Հունգարական կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, լուծելով բոլոր յեղափոխական խորհուրդները որոնք ստեղծուած էին Հոկտեմբեր 23ին : Հրամանագիրը խօսք կ՚արգիլէ որ եւ է յեղափոխական գործունէութիւն :

× Խ. Միութիւնը կը մերժէ որեւէ պատասխանատուութիւն Նակիի առեւանգութեան մէջ ...

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ օտարականներ կ՚արձանագրուին Փորթ Սայիտի հիւպատոսարաններուն մէջ, Եգիպտոսէն հեռանալու համար :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ նոր հրամանատարը, զօր. Նորսթէտ նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց, յայտարարելով թէ հիւլէական զէնքեր ալ պիտի գործածեն, «եթէ այդ զէնքերէն կախում ունենայ մեր ապահովութիւնը » :

ԼԵՆԻՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԸ փակուած է քանի մը օրէ ի վեր : Զանազան զրոյցներ կը շրջին Մոսկուայի մէջ, այս խորհրդաւոր փակման մասին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ նախարարին՝ Պ. Լաքոստի հրաժարումը կը պահանջեն արմատականները : — Վերջին լուրերու համաձայն երեք զօրաւոր հրոսախումբեր կը գործեն Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանագլուխին վրայ :

ՎԻԼԺԻՒՖԻ յիմարանոցէն խենդ մը (Եուկոսլաւ) տանիքը բարձրանալով, դիմադրեց 16 ժամ : Բոլոր կղմինտրները վար թափած էր : Վնասը՝ մէկ միլիոն ֆր. :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 4) — Զոյլ ոսկի՝ 461.000, նափոլէոն 3350, զուից. 3260, անգլ. 4360, քսան տոլարնոց 16.160 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Սթերլին 1020, տոլար 397 :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՈՔԼՈՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՄԱՐՏ 17ԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարտիզակցի Հայկ Մարտիկեանը կը փնտռէ իր ազգականները, հօրը անունը՝ Գրիգոր, մօրը անունը՝ Մաքրուհի, հօրեղբայրներուն Կարապետ եւ Պարգեւ, եղբօրը Մարտիրոս, քոյրերուն՝ Զարուհի եւ Քրիստինէ : Կը բնակէին Հէկիմեան մետաքսին գործարանին մօտ, Մարտիկեան (Գուզուկենց) : Տեղեկացնել՝

Madame Arabian

141 Bd. de la République, Cannes (A. M.)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Լեւոն Տօնիկեան երկու տարեկան «Յառաջ»ի բաժանորդագրութիւն կը նուիրէ Տոքթ. Արթօ Արգարեանի :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆի

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից Թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր :

Գ. Տէրվիշեան, Օր. Ալիս Փափազեան, Օր. Շ. Գէորգեան, Ն. Պշտիկեան, Միհրան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը :

Ներկայացումներու կարգը .—

ՏԷՍԻՆ .— Ուրբաթ գիշեր, 14 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան :

ՎԱԼԱՆՍ .— 15 Դեկտ. ժամը 8.45ին, քաղաքապետարանի թատրոնը :

Նախաձեռնութեամբ Ազգ. Միութեան, ի նպաստ Հայ անկեցուկ կարօտեալներուն :

ԼԻՈՆ .— Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժամը 14.45ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

ՎԻԷՆ .— Կիրակի գիշեր, 16 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Սէրքլը Կաթոլիկ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Նալպանտեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի կայանի շէնքին, ի յիշատակ Թագուհի Բալուեանի :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի տիկին Հ. Միլտոնեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ Բենիկ Միլտոնեանի մահուան առթիւ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Անտոնեանէ դպրոցին համար հազար ֆրանքը իրենց մեռելներու յիշատակին :

ԾԱԽՈՒԻ Է

ԿՐԿՆԱԿԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

1) Une machine STOLE double chute jauge 10, larg. 1 m. 20, entierement automatique en état de marche, bas prix.

2) Machine GLAES et FLENTY jauge 10, larg. 1m. 20, jackard double face, semi automatique en état de marche, bas prix.

TRICOTS VAIS

327 Rue St. Martin (angle Rue Notre Dame de Nazareth).

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին : Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը ներկայանէ Պ. Ղ. Մելոյեանի «ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը (տրամ հինգ արար) :

Այս Կիրակի ժամը 3.30ին, կղերական- ներու սրահը, ռիւ տէ Պահիթիէ :

ՀԱՅԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Անարատ Յղութեան Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը 7ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ՚Արքէօյ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6-ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Արհեստանոցի մէջ աշխատելու համար գործաւորուհիներ, հաղուստի, շըմիզիէի, արդուկի, ֆուփի համար, եւ մեքենիսիէններ : Նա եւ դուրս աշխատող գործաւորուհիներ : Դիմել՝

Ets. VASKENE

2 Rue Louis Bascan, Viroflay (S. et O.)

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին :

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3.30ին :

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չարաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի խումբերու ներկայացուցչական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 17 ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Բաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս չարաթ գիշեր ժամը 5ին, ընկ. Հաքիմեանի բնակարանը :

ԻՍԻ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիներն ու համակիրները : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ բարեկամները այս չաբաթ Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը : Մանրամասնութիւնները տեղին վրայ :

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, O Քլէռ տը Լիւն սրճարանը (Փլաս տ՚Իթալի) :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Կը խօսի՝ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴՍՏԱԻՈՐԵԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք-պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Ահարոնեան ակումբին մէջ :

Մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի, Ս. Էթիէնի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն : Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ :

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամ Ընկերային Օգնութեան յանձնախումբը, որ կը հետաքրքրուի գործ փնտռողներու տեղաւորման հարցով, ներկայիս առաջարկներ ունի, Սէն Թ՚Ուէնի և Ալֆորվիլի ածուխի մթերանոցներուն կողմէ շօֆէօր - լիվրէօրի եւ մանէօվրի համար : Լաւ վճարումով : Փափաքողները կրնան դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ :

ՀԱՅ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒ ՏԻԿՆԱՆՑ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ

Երկուշաբթի գիշեր, 10 Դեկտեմբեր, ժամ ճիշդ 8.45ին

SALLE PAUL - FARALICQի ՄԷՋ

21 Rue Yves Toudic PARIS (10) Métro Place de la République et Bonsergent

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր, հեղինակ ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Մասնակցութեամբ՝ Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆԻ, Օր. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ, ՇՈՒՇԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ, ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆԻ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆԻ և ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մուտքի գիները .— Պատուոյ տոմսեր՝ 1000, 500 եւ 300 ֆրանք : Նախապէս կը ծախուին Գրատուն Հ. Բալուեան, 43 ռիւ Ռիշէ, Փարիզ եւ հանդէսին օրը սրահի մուտքին :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Այս շաբաթ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Գլիւպի սրահներուն մէջ ռիւ Կոլինեան

Orchestre EDDY - TOURNEL et son ensemble

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ ԾԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԿՈՂՄԷ

ԳՈԹԻՅԵՈՆ ԵՒ ԱՆԱԿՆԿԱԼՆԵՐ — ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

Մուտք 500 Ֆրանք — Հանգանակութիւն չկայ

Սեղան ապահովելու համար դիմել՝ Տիկ. Էլից Զրբաշեանի 2 Պուլվառ տը լա Թիւվիէր, հեռաձայն՝ Կարիպալտի 50–52 եւ Պ. Արամ Շեխիկեանի՝ Ֆարմասի Սանթրալ, 1 Պուլվառ տ՚Աթէն, հեռաձայն՝ Կոլպէռ 33-80 :

Տոմսերը կարելի է հայթայթել սրահէն՝ 19ա Ռիւ Վանթիւր, եւ Մասնաճիւղին վարչութեան անդամներէն :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ.ներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 7 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7751 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3562

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻ՛ ՊՂՏՈՐԷՔ ՋՈՒՐԵՐԸ

•

Միջազգային գործակալութիւնները եւ մամուլը կը շարունակեն շփոթեցուցիչ տեղեկութիւններ հաղորդել Միջին Արեւելքի եւ մանաւանդ Սուրիոյ մասին :

Պակաս կը լրացնեն Թուրք թերթերը, բարակի հոտառութեամբ հետեւելով սահմանակից երկրի անցուդարձին :

Պաշարման վիճակը եւ խիստ գրաքննութիւնն ալ կը հաստատեն թէ բացառիկ դէպքեր տեղի կ'ունենան :

Այլեւս գաղտնիք չէ որ Խ. Միութեան գործակալները եւ «մասնագէտները» հետզհետէ կը տեղաւորուին, զանազան շինութիւններ կատարելու եւ սովետական զէնքերու գործածութիւնը ուսուցանելու համար Սուրիոյ մէջ :

Զարմանալի զրոյցներ հրապարակ ելած են զէնքերու եւ թէ մասնագէտներու քանակութեան մասին :

Թուրք թերթերը կը փորձեն այն տպաւորութիւնը ձգել թէ արդէն իսկ խորհրդային բանակ մը կազմուած է Սուրիոյ մէջ, հազարաւոր մեծ և փոքր զէնքերով :

Կարգ մը թերթեր աւելի յառաջ կ'երթան, պատմելով թէ «մասնագէտներն ու կամաւորները» ծպտուած եւ անապատի Պետուիններուն մէջ սպրդած են, կասկածները փարատելու համար :

Դժուար է ճշդել սուտն ու իրաւը, այս ամբոխավարական ժխորին մէջ :

Քանի մը ամիս առաջ, բարեկամութեան եւ գործակցութեան դաշինք մը ստորագրուեցաւ Խ. Միութեան եւ Սուրիոյ միջեւ :

Յետոյ պատուիրակութիւններ գացին Դամասկոս, զարկ տալու համար առեւտուրի եւ մշակոյթի յարաբերութեանց :

Այդ պատուիրակութեանց մաս կը կազմէր Հայաստանի մշակոյթի նախարարը : Այս առթիւ գեղարուեստական ձեռնարկներ ալ կատարուեցան Սուրիոյ թէ Լիբանանի մէջ :

Այս բոլորը՝ գործակցութեան արտաքին երեւոյթներն են :

Մնացեալը ոչ կնքուած պայմանագիրներով կը պարզուի, ոչ ալ թերթերու բացայայտ երեւակայութեամբ :

Այս վրդովիչ անստուգութիւնը մեզի կը պարտադրէ արթնութիւն եւ լրջութիւն :

Սուրիոյ եւ առհասարակ Միջին Արեւելքի վարիչները իրենք անգամ պարբերաբար կը յիշեցնեն թէ ստիպուած են արթուն կենալ :

Արդ, Պոլսոյ եւ Անգարայի Թուրք թերթերուն մէջ յաճախ կ'երեւան վրդովիչ տեղեկութիւններ, որոնք սահմանուած են միտքերը պղտորելու եւ յարաբերութիւնները լարելու :

Անցեալ շաբթու թերթ մը կը գրէր թէ նեղութեանց կը մատնուին այն Հայերը որ կը մերժեն անդամագրուիլ Սուրիոյ համայնավար կուսակցութեան, թէ կռիւներ ծագած են Դաշնակներու եւ Հնչակներու միջեւ և 15 հոգի վիրաւորուած են :

Ահա կը տեսնէք թէ որքան ուշադրութեամբ կը հետեւին ոչ միայն արաբական, այլ եւ հայկական կեանքին :

Սոյն տեղեկութիւններ կը պակսին մանրամասնուած դէպքերու մասին :

Բայց եւ այնպէս, — զգո՛յշ :

Ոչ մարզանքի ժամանակ է, ոչ ալ հայկական Ջլամարտի :

Ինչ խմորումներ եւ խլրտումներ ալ պատահին, մեր տարագիր բազմութեանց պարտքն է պահել իրենց պաղարիւնը, ի հարկին կարգի հրաւիրելով թեթեւաշ մունետիկները :

Հովերը որ կողմէն ալ փչեն, քէշական յանցանք է ջուրերը պղտորել եւ նոր ճեղքեր բանալ ինքնապաշտպանութեան ճակատին վրայ :

Մեր հոգերը մեզի կը բաւեն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԵՂՄԱՆԱ՞Յ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ԻՐԱՔԻ ՀՐԱՒԷՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ

Պաղտատէն կը հեռագրեն Դեկտ. 5 թուականով.—

Իրաք այսօր հաշտութիւն առաջարկեց Եգիպտոսի, հրաւիրելով զնդ. Նասրը որ յայտնէ իր պայմանները : Այս հրաւէրն ուղղեց արտաքին գործերու նախարարը, տեսակցութեան մը միջոցին : Նախարարը յայտարարեց. — «Մենք այժմ պատրաստ ենք բանակցելու զնդ. Նասրի հետ : Անոր կ'իյնայ գադրեցնել իր քարոզչական յարձակումները Պաղտատի դաշինքին դէմ, մոռնալ եւ կամ անոր միանալ : Մենք պատրաստ ենք գործակցելու ուրիշ որեւէ հարցի մասին, եթէ Եգիպտոս չի սիրեր Պաղտատի դաշինքը : Եթէ հաւաքական ապահովութեան նոր դաշինք մը կ'ուզէ, մենք պատրաստ ենք խօսելու այդ մասին : Եթէ կ'ուզէ բարեփոխել արաբական հաւաքական ապահովութեան ներկայ դաշինքը, մենք պատրաստ ենք քննելու : Մենք պատրաստ ենք որեւէ բանակցութեան, բայց տրամադիր չենք իրաւախոհութեան մը յանգելու Պաղտատի դաշինքի մասին» :

Նախարարը բացատրեց թէ այս յայտարարութիւնը կրնայ հրաւէր մը համարուիլ զնդ. Նասրի ըսելու թէ ի՛նչ կ'ուզէ Իրաքէն, ինչպէս եւ տեղեկացնելու թէ Իրաք կ'ուզէ որ առանձին ձգեն Պաղտատի դաշինքը եւ Իրաքը : Յետոյ շարունակեց. — Կամալ Նասր ցարդ չկրցաւ ապացուցանել թէ Պաղտատի դաշինքը որեւէ սպառնալիք եղած է խաղաղութեան համար : Այդ համաձայնութիւնը երբեք վրտանգ մը չեղաւ մեր շրջանին կամ աշխարհի խաղաղութեան համար : Ընդհակառակն նոյն դաշինքն էր որ մեծ դեր մը կատարեց, կասեցնելով անգլիական, ֆրանսական եւ իսրայէլեան յարձակումը Եգիպտոսի մէջ : Երբ տեսանք որ Անգլիա նախայարձակ մըն է, մենք պարզապէս զայն դուրս ձգեցինք մեր ժողովներէն» :

Նախարարը ըսել կ'ուզէր թէ դաշինքին իսլամ անդամները — Թուրքիա, Փաքիստան եւ Իրան — առանձին ժողով գումարեցին առանց Անգլիոյ եւ բուն դաշինքին ժողովները ընդհատուեցան : Նախարարին կարծիքով անկարելի չէ որ Եգիպտոս օր մը միանայ Պաղտատի դաշինքին որուն դէմ ուժգնօրէն կը յարձակի այժմ : «Եգիպտոսի շահն ալ կը պահանջէ որ միանայ» :

× Պաղտատի դաշինքին չորս իսլամ անդամներուն Ուաշինկթընի դեսպանները Դեկտեմբեր 5ին յայտնեցին ամերիկեան կառավարութեան թէ Սուէզի Ջրանցքին տագնապը կրնայ մեղմացած համարուիլ, բայց Միջին Արեւելքի ուրիշ շրջաններ տակաւին վտանգ մը կը ներկայացնեն խաղաղութեան համար : Դեսպանները նախ տեսակցեցան Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ Ֆ. Տըլըսի հետ, մօտ ժամուն վայրկեան, յետոյ շարունակեցին խօսակցութիւնը անոր օգնականին հետ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ քաղաքապետական խորհուրդները լուծուելով, անոնց տեղ պիտի հաստատուին մասնաւոր պատուիրակութիւններ, մինչեւ որ կարելի ըլլայ ազատ ընտրութիւններ կատարել : Ուրիշ կարգ մը բարենորոգումներ ալ ծրագրուած են : Կառավարութիւնը նոր լիազօրութիւններ տուաւ Ալժերիոյ նախարարին, Լաքոսդի, որուն դէմ բուռն պայքար մը կը մղեն զանազան հոսանքներ : Ընկերվարական կուսակցութեան մէջ ալ դժգոհներ կան եւ արտակարգ ընդհ. ժողով կը պահանջեն :

◼ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ◼

★

ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ԿՈՉՈՒԱԾ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ

Ամէն անգամ որ ազգային ձեռնարկ մը կատարուի Լոնտոնի մէջ, միշտ նախանձ մը կ'արձանագրուի :

Կա՛մ ճառը անգլերէն կը խօսին : Կա՛մ հայերէնը անգլերէնի կը թարգմանեն : Եւ կամ պատրուակ մը կը գտնեն, հայկական բաժինը կարճ կապելու համար :

Քանի մը ամիս առաջ, Ուսանողական Միութիւնը դասախօսութիւն մը սարքած էր, եւ խնդրած էին որ դասախօսը (Մ. Սեւակ) անգլերէն խօսի ...

Ինչո՞ւ : Այս տղաքը մեծ մասով Միջին Արեւելքէն եկած են : Որեւէ նոր գիտութիւն սորված ատեն, հայերէնը Բրիտանական Թանգարա՞նը ձգեցին, իբրեւ հինհին դարուց յիշատակ :

Անցեալ շաբթու Բարեգործականի գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնէին, փառաւոր պանդոկի մը մէջ :

Ներկաներու թիւը՝ 130 : Բարեգործականի Փարիզի վարչութիւնը մասնաւոր ներկայացուցիչ մը կը ղրկէ, գեղեցիկ տալու համար :

Ճառը կը թարգմանեն անգլերէնի :

Ոռքան գիտեմ, Բարեգործականի անդամներուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն տարեցները, — այսինքն անոնք որ հայկական դպրոց գացած եւ հայերէն սորված էին, արտագաղթէն առաջ :

Արդ, որո՞նց համար անգլերէնի թարգմանուեցաւ սովորական ճառ մը, որ ոչ գիտական գաղտնիքներ կը պարունակէր, ոչ ալ փիլիսոփայական տեսութիւններ :

Ապահովաբար այդ 130 ներկաներուն **մէջ ոչ իսկ երեսուն «օտարացածներ»** կամ «նորեր» կային :

Միւսները կարելի է արձանագրել իրենց անուններով եւ... ծննդավայրով :

Ո՞ւր կ'ուզեն հասնիլ, այսպէս ամէն բան իրենց յարմարցնելով, «մաշած շոր»ի մը տեղ դնելով մայրենի լեզուն, — իրենց առաջին եւ վերջին պարծանքը :

Ազնուապետական մարմա՞ջ, թէ կարելի եղածին չափ քիչ յոգնելու սովորութիւն :

Այսքան շո՞ւտ հանգստեան պիտի կոչուէր Լոնտոնի գաղութը, իր երիտասարդներով, Միութիւններով եւ այլազան յարմարութիւններով :

Լռութիւնը ոսկի է, կ'ըսեն :

Լոնտոնի մեր հայրենակիցները ժամանակ եւ ոսկի՞ շահիլ կ'ուզեն, լռութեան դատապարտելով կամ «սուրտին»ի տակ պահելով մայրենի լեզուն :

Եւ կամ կը վախնան որ տհաճութի՞ւն կը պատճառեն Լորտ Քաղաքապետին...

ՎԱՀԷ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

Սուրիոյ վարչապետը, Սապրի Ասալի հերքեց այն լուրը թէ իր դահլիճը հրաժարած է զնդ. Ապտիւլ Համիտ Սարաճի, արտաքին նախարար Պիթարի եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խալէտ Պէկթաշի ճնշումին տակ :

Ուրիշ աղբիւրներէ կը հաւաստեն թէ յարաբերութիւնները ծայր աստիճան լարուած են այս եռապետութեան եւ վարչապետին միջեւ : Ինչպէս իր նախորդները՝ Զայիմ եւ Շիշաքլի, զնդ. Սարաճ ալ յաջողած է լարել հանրային կարծիքը : Նախ կը ջատագովէր չէզոքութիւնը, յետոյ խորհրդային ուղղութեան հետեւեցաւ, երբ Խ. Միութիւնը իբրեւ զօրաւոր դաշնակից մը կը ներկայանար Արաբներուն, Սիոնականութեան դէմ մղուած պայքարին մէջ :

Պէյրութէն հասած լուրերու համաձայն, կացութիւնը բաւական մեղմացած կ'երեւայ Սուրիոյ մէջ ուր սկսած են ըմբռնել թէ հիմք չունին յարձակման մը վախերը : Քանի մը շաբաթէ ի վեր հաստատուած խստութիւնները ջնջուեցան Դեկտ. 5ին, մեծ գոհունակութիւն պատճառելով առեւտրականներուն : Զի հաստատուիր ձախակողմեան միտումը կառավարութեան մը կազմութիւնը : Որեւէ փոփոխութիւն չէ կատարուած դահլիճին մէջ :

Բայց եւ այնպէս, կարգ մը տեղեկութիւններ կը հաստատեն թէ Սուրիա այժմ կը ստանայ զէնքեր որոնց կարեւորութիւնը չի համապատասխաներ իր բանակին պահանջներուն :

Կացութիւնը մեղմացած կը համարուի նաեւ անոր համար որ Անգլիա եւ Ֆրանսա որոշեցին Եգիպտոսէն ետ քաշել իրենց զինուորները : Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ վերարացուած է Դամասկոսի օդակայանը :

× Պաղտատի սուրիական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ մօտերս բանակցութիւններ պիտի կատարուին Իրաքի Քարիւղի ընկերութեան հետ, նորոգելու համար այն երեք քարիւղաբաշխ կայանները որոնք քանդուած էին սուրիական բանակին կողմէ, երբ անգլեւֆրանսական միջամտութիւն մը կատարուեցաւ Եգիպտոսի մէջ : Տարակոյս չկայ թէ Սուրիան ալ վնասուեցաւ այս քանդումէն, կորսնցնելով իր ստանալիք վճարումը :

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ անգլեւֆրանսական ուժերուն պարպումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Եգիպտոսի մէջ : Խ. Միութիւնը այս պարպումը կը նկատէ «մեծ յաղթանակ մը Եգիպտոսի և բոլոր խաղաղասէր ազգերուն համար : Կուսակցական պաշտօնաթերթն ալ հրատարակեց այս լուրը, հետեւեալ ազդարարութեամբ. — «Աշխարհակալները չեն հրաժարած իրենց նուաճումի ծրագիրներէն : Եղէք միշտ արթուն եւ պատրաստ» :

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

«ԱՆԿՑԻ ՔԱՏԱՐ, — Ո՞ՒՐ Է ՆԱԿԻՆ»

Երեքշաբթի օր նոր ցոյցեր տեղի ունեցան Փեշթայի մէջ, կիներու նախաձեռնութեամբ : Սուգի հագուստներ հագած եւ ազգային դրօշը կամ սեւ դրօշներ պարզած, Հունգարուհիները թափօր մը կազմեցին, ազգային բանաստեղծ Շանտոր Պետոֆիի դամբարանը երթալու համար : Սովետական զրահապատ ուժերը, որոնք օգնութեան կանչած էին հունգարական ոստիկանութիւնը եւ քաղաքապահ զօրքը, միայն քանի մը հարիւր կիներու թոյլ տուին, որպէսզի երթան ծաղկեփունջեր դնեն բանաստեղծին արձանին վրայ : Ռուսական հրասայլերը պաշարած էին խորհրդարանին շրջակաները եւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնը : Մինչեւ կէս օր կարեւոր դէպք մը չպատահեցաւ : Բայց ժողովուրդին վրդովումը կը յիշեցնէր ապստամբութեան մթնոլորտը : Խումբ մը Հունգարներ կեցուցին ամերիկեան Խաշիէյթըտ Փրէս գործակալութեան թղթակիցներուն կառքը որ պտոյտ մը կը կատարէր ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանատուններուն միջեւ : Տեսնելով որ օտար թղթակիցներու կառք մըն է, մէկը պոռաց. — «Կը պահանջենք մանրամասնօրէն գրել ինչ որ կը տեսնէք» :

Պատերուն վրայ փակցուած ազդեր ընդհ. գործադուլի կը հրաւիրէին բանուորները : Աջ-ձախ բաժնուած թռուցիկներ կոչեր կ'ուղղէին նոր ապստամբութեան մը համար : Միեւնոյն ատեն զրոյցներ կը շրջէին թէ Ռուսերը կը շարունակեն աքսորել երիտասարդները, ինչ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

1895—96Ի ՋԱՐԴԵՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

ԽՄԲ․— Մեր աշխատակիցներէն մին, որ *Ընթերցող* կը ստորագրէ, պարբերաբար պիտի ծանօթացնէ անգլեւամերիկեան հրատարակութիւններ՝ Հայկական Հարցի, Միջին Արեւելքի, կամ հին եւ նոր պատմութեան մասին:

Ահաւասիկ առաջինը,— Մաքքոմպիի հրատարակած երկու մեծ հատորներու մասին, որոնք անգամ մը եւս կը լուսաբանեն «*Հայասէրներու*» երկդիմի քաղաքականութիւնը 1895-96ի ջարդերուն առթիւ.—

« Սակարանի վրայ եռանդուն գործունէութիւնը եւ «կայսերական» ծաւալականութիւնը մանաւանդ Ափրիկէի մէջ հազիւ թէ թոյլ կուտային որ «Հայկական կոտորածները» զգալապէս փոխէին Անգլիոյ արտաքին քաղաքականութեան ընթացքը: Կլատսթոն անկասկած ըրաւ մեծ ճիգ վարելու Հայանպաստ շարժումը եւ կը պնդէր որ եթէ քան տարի նուազ ծեր ըլլար, պիտի յաջողէր «Հայկական Խնդիր»ը քշել անգլ. քաղաքականութեան առաջին գծին վրայ ինչպէս ըրած էր քան տարի առաջ, Պուլկարիոյ համար:

Բայց Լորտ Սալսպըրի, ինչպէս հրեայ Տիզրայէլի, չուզեց հակառակիլ միւս մեծ պետութիւններու նախայարձակման: Սալզպըրի ըսաւ թէ (1896ին) իբրեւ վարչապետ պատրաստ էր գործակցիլ պետութեանց, մանաւանդ Ռուսիոյ հետ: Բայց որովհետեւ Ռուսիոյ բարդ կայսերական դիտումները եղան գլխաւոր արգելք միացեալ ընդհանուր ճնշում բանեցնելու Սուլթան Համիտի վրայ, Հայկական Խնդիրը չէր կրնար ըլլալ որեւէ կուսակցութեան հետապնդումին առարկայ:

1896 Մարտ 3ին խորհրդարանի անդամ Ազատական Պ. Սամուէլ Սմիթ բերաւ բանաձեւ մը, լսելէ վերջ 1895ի աշնան հայկական կոտորածներու մասին կառավարութեան յայտնութիւնները: Բանաձեւը կ'առաջարկէր Անգլիոյ առանձին միջամտութիւնը, ի հարկին պահանջելով որ անգլ. նաւատորմը օդը հանէր Ապտիւլ Համիտի որջը Վոսփորի վրայ: Ուրիշ անդամներ խօսեցան բոցավառ ճառեր թախանձելով որ անգլ. նաւատորմը զսպէ Սուլթանը, Պ. Սմիթ կը գրէր յետագային.

— « Ես երբեք լսած չէի այսքան սրտակեղէք պատմութիւններ մարդկային տառապանքի, գիշերներ անցուցի անքուն եւ երբ Տէր եւ Տիկ. Թումայեան (փրոֆ. Թումայեան) խնդրեցին ինձմէ կազմակերպել բողոքի միթինկ մը, ընդունեցի ուրախութեամբ: Բայց եղայ շատ յուսախաբ հանրութեան անտարբերութենէն:

Անկարելի եղաւ ապահովել գործակցութիւնը մէկ կամ միւս կուսակցութեան մեծաւորներուն, կար արտասովոր հակառութիւն մը պուլկարական կոտորածներու (1876ին) յարուցած հետաքրքրութեան՝ երբ ռուսեւթուրք պատերազմէն վերջ Պ. Կլատսթօն վառեց կրակը, եւ հիմակուան (1896ին) շատ անտարբեր եղանակին միջեւ, երբ ստացանք աւելի մեծ կոտորածներու լուրը Հայաստանի մէջ: Ես կրնամ բացատրել այս թուլութիւնը այն տեսութեամբ թէ հաւատքը եւ եռանդը մարած են Անգլիոյ մէջ: Բոլոր բարի դատերը խաւարման մէջ են: Ազգերը ունին բարոյական վեհութեան եւ անկումի շրջաններ ... :

« Յետոյ գացի Սկովտիա եւ կազմակերպեցի խանդավառ միթինկ մը: Օրաթերթը՝ «Սքոչմըն» ծաղրեց մեր շարժումը եւ չհաղորդեց միթինկի գումարումը:

« Պէտք է ընդունիլ թէ «մեր երկիրը՝ ունէր «իրապաշտ» ըմբռնում եւ կ'ուզէր որ հանգիստ ձգեն զինքը վայելելու առեւտուրի աճումը եւ «կայսերական ծաւալականութիւնը»: Բայց շատ չանցած սպառնալից յիշոցներ հասան Անգլիա: Ամերիկայի նախագահը՝ Քլիվլէնտ սպառնաց Անգլիոյ իր քիթը չխոթել Վենեզուէլայի գործերու մէջ: Պոէրները գերի բռնեցին անգլ. աւազակաբարոյ բժիշկ մը, որ խումբով մը արշաւած էր իրենց հողին վրայ, եւ Գերմանիոյ կայսրը՝ Վիլհելմ քաջալերութեան հեռագիր մը ուղղեց Պոէր նախագահ Քրիւկէրի, թելադրելով դիմադրել անգլ. ոտնձգութիւններուն: Ասոնք ամէնքը ցոյց տուին թէ կայսերականութեան ուղին լեցուն էր փուշերով եւ տատասկով: Բայց եւ այնպէս մեր կառավարութիւնը չուշացաւ նոյեմբերին զօրք ուղարկել Աշանթիի սեւամորթ թագաւորին դէմ, որ անտեսած էր անգլիական կառավարութեան վերջնագիրը »:

Էջ 233.— 1896ի *աշնան գլխաւոր դէպքերէն մէկն էր ծերունի Կլատսթոնի ելոյթը Սեպտեմբեր 24ին Լիվրփուլի մէջ եւ պահանջելու անգլ. կառավարութեան ուղղակի միջամտութիւնը արգիլելու համար Թուրքիոյ գազանութիւնը Հայաստանի մէջ: (Ինչպէս յայտնի էր նոյն տարուն Օգոստոս 14-27ին Գարօ Փաստրմաճեանի ղեկավարութեամբ Դաշնակցական հերոսներու խումբ մը գրաւեց Օսմանեան պանքան Ղալաթիոյ մէջ եւ քանի մը ժամով ծունկի բերաւ Եւրոպայի վաշխառուները): Սեպտեմբեր 13ի կիրակնօրեայ մեծ եւ ժողովրդական թերթը առաջին էջին վրայ ունէր հետեւեալ վերնագիրը.— (Նախ ահռելի ծաղրանկար մը Թուրքիան կ'իջեցնէր մինչեւ Սանդարամետ).* —« Մեծ մարդասպանը ... ժողովրդական շարժում գահէն ձգելու մարդասպան Սուլթանը»: «Թուրքիա կը դիմադրէ պետութիւններուն»: «Կլատսթոն, Լորտ Րոզպերի եւ Մր. Ասքուիթ կը դատապարտեն Թուրքիա, (իսկ Չըրչիլ եւ ուրիշներ կը լռեն...»: «Անգլ. մարտանաւեր կը փութան Թուրքիա» *եւայլն*:

Օրուան վարչապետը, ազատական Լորտ Րոզպերի, տեսակ մը դերի իր հարուստ հրեայ կնոջ, հակառակեցաւ ամէն մարդկային միջոցներու եւ կանգնեցաւ պաշտպան Թուրքերուն:

Միեւնոյն ժամանակ ամէն տեսակ գաղտնի կամ յայտնի Հրեաներ որոնք կը վարէին արտաքին քաղաքականութիւնը Արեւելքի մէջ, համոզած էին վարչական շրջանակները թէ Հայերը վաշխառու եւ շահագործող ժողովուրդ մըն են, թէ՝ իբրեւ հարիւրին իննըսունը անխիղճ վաշխառուներ եւ ստորին վաճառականներ են որոնք կը ծծեն անմեղ ժողովուրդի արիւնը, Տեզրայէլին (Լորտ Պիքընսֆելտ), Հըրեաներու համար ստեղծած էր այնչափ նպաստաւոր մթնոլորտ մը որ անոնց կարծիքը կը նկատուէր վերջնական Արեւելքի ժողովուրդներու մասին: Ինչ իրաւացի պարսաւանք եւ վատ համբաւ որ Եւրոպայի բնիկ ժողովուրդները կուտային Հրեաներուն, ասոնք կը վերագրէին Հայերուն իրենց դէմ եղած ատելութիւնը գոնէ մասով մը մեղմացնելու համար:

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՄԱՌՔ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Իր նորավէպերուն եւ քնարական արձակներուն մէջ յաճախ իր անձնական յոյզերն ու խոհերը, վիշտերն ու յոյսերն են որ կը ներկայանան այլաբանական ու խորհրդապաշտ ձեւով մը, մտածումի եւ զգացումի քանդակներ ուր իր եսը կ'ուզէ ծածկել համայնական պատկերումներու մէջ: Տես իր Սիրոյ ձմեռը, *իբրեւ թէ «նորավէպ»:*

Քնքոյշ եւ զգայուն հոգի, իրական արուեստագէտ, բազմագունեան երանգապնակ եւ բազմալար խօսք: Իր ոճը դասականութենէն կուգայ, ջղային է, ստոստուն, հատու, անձանձիր, պատկերազարդ: Մտածումները չի կրկներ, նախադասութիւնները չեն ճապաղիր, բառերը կ'երկնչին կրկնուելէ: Ժուժկալ:

Ամէն իր հոգի ունի իրեն համար: Բնութեան ամէն մասնիկ կը խօսի իրեն եւ զանոնք կ'արտայայտէ անհուն սիրով մը: Ջոր տերեւներուն, պետնի մամուռներուն հետ կը խօսի, հոգի ընծայելով անոնց: Իսկ կենդանիներու հանդէպ իր գորովն ու խանդաղատանքը կատուին, քօպային, գառնուկին, ուլիկին նուիրած էջերուն մէջ կը գտնէք: Այսպէս նաեւ բուի մը կոտրած ձագը գտնելու եւ մօրը վերադարձնելու աշխատանքը եւ երկու օր բու մը իր սենեակին մէջ հիւրասիրելը: Միջատներու հանդէպ իսկ իր աղապատանքը այնքան քմայական է որ, իր խոհանոցին պատին վրայ մեռած ճանճի մը դիակը՝ պահարանի մը մէջ ամփոփած, թաղել կուտայ պարտէզին մէջ, ըսելով.— « Աշխարհի մէջ ճանճ մըն ալ գերեզման մը ունեցած թող ըլլայ »:

Ատեն եղած է որ չորս կատուներ միանգամայն խնամած է իր տունին մէջ:

Այս զգայնութեամբ կը մխիթարուի Բօլէթի յուզականութեան:

« Իմ աշխարհս կանանչ է», կը պատմէ, եւ ինքզինքն խորապէս երջանիկ կը զգայ երբ մարդոցմէ հեռու է: Բնապաշտ մըն է: Անտառներու խորը, ալիքներու տեսքին, գառնուկի մը մայիւնին, «աղքատիկ կատուի» մը մլաւիւնին, աքլորի մը կանչին, միջատներու բզզիւնին ու նինջին, նոյնիսկ վայրի կենդանիներու մօտաւորութեան յուզումին հանդէպ իր սիրտը կը խորանայ, կ'ալեկոծի, կ'ողբանայ:

Իր աշխարհը ոչ միայն կանանչ է, այլ գունազեղ: Խօլ սիրահար է ծաղիկներու եւ գոյներու: Իր գրուածներուն մէջ ճոխ բառացանկ մը կայ ամենազգի ծաղիկներու եւ թանկագին սամագուն քարերու: Իր հոգին գունազեղ ջնարակումներ ունի: Մերթ մութ, մերթ լոյս, մերթ կանանչ ու դեղին: Ասոնք իր հոգեփոխութիւններն են, զգայափոխութիւնները, բայց միշտ մարդկային ու կանացի:

« Կեանքս ժպիտի ու արցունքի խառնուրդ մը եղաւ փոխն ի փոխ», կը խոստովանի: Ըմբոստ ոգի՝ որ պահ մը կ'ընկճուի իրականութենէն, պահ մը ետք սաւառնելու համար կրկին:

Իր վիշտերն ու խռովքները արտայայտող խորազգած էջեր ունի, ինչպէս « Ես փշրուած հոգիով», «Բարձիկիս» եւ ուրիշներ:

Ահա սկիզբն ու վախճանը իր Երջանկութիւն *քերթուածին:*

« Ան (այսինքն երջանկութիւնը) իմ շուքս էր, միշտ անբաժան իմ քովէս
Անով՝ զուարթ ուղիներէն անցայ ես:

Իսկ վախճա՞նը. ահա հակադարձութիւնը. —

« Տարամերժիկ ու ծփանուտ այս կեանքէն,
Այսօր, շուրջըս ամայացած է արդէն,
Ու, մինչ իր շուքն ան կը տանի առջեւէս,
Օ՛հ, ետեւէ՛ն կ'երթամ ես ...»

Երբեմն յոռետես է. չի հաւատար սիրոյ, չի հաւատար բարեկամութեան, չի հաւատար ճշմարտութեան եւ կը գոչէ՝

Մէ՛կ ճշմարտութիւն՝ Սո՛ւտը:
Նոր աղօ՞թքըս... բայց ա՛լ աղօթք չունիմ ես,
Իմ Աստուածըս շողոմանքներ չի լսեր,
Ան՝ անտարբեր էակ մըն է... ինծի՛ պէս,

Բայց, կ'երեւի, վերջին տարիներուն կը վերադառնայ ու կը վերապրի իր կորուսած հաւատքը, քանի որ իր Տաւիղի վրայ *քերթուածը՝ Դաւիթեան այլ արդիական ոճով սաղմոսերգութիւն մըն է:*

Տեղ մը կը գրէ.— «Տարտամ երկրայանք մը ունիմ բոլոր այն բաներուն մասին զորս ուրիշները եղերերգ անունով վեր կ'առնեն: Ես զաւեշտ մը կը գտնեմ հոն: Իսկ եղերերգ՝ զաւեշտին մէջ, շատ անգամ, գրեթէ միշտ: Ահա թէ ինչպէս

ՈՍԿԻ ԱՊՐՇԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Փեսացուն կիրակի մը գալուն, կարգին կը բերէին եւ կարերը մէյ մը ցոյց կուտային. «շըմէնտըֆեռներ»ն ալ ամբողջ իրենց տեղը, վախնալիք ալ ի՞նչ ունէր: Գործը Արթաքիին խօսք հասկցնելու մէջ կը մնար: Բան մը կ'ընէին: Ջեղա՞ւ, ընտոր է նէ քիչ մը կը խաղցնէին: Ասօր՝ ճերմակեղէններուն մէջ պակաս բան մը կար. վաղը՝ մօտիստրան փիստանը *չհասցուց: Սուտ չիտակ մինչեւ Խաչ կը քաշկռտէին: Խաչին գործերը կը բացուէին: Անշուշտ քանի մը ամսուան մէջ «Պէյլիկ»էն տասը տասներկու ոսկիի գործ մը կ'ըլլար: Կարճ երկան հարսնիքը կ'ընէին: Ա՛խ, մէյ սա աղջիկը տեղաւորուէր, ալ անկէ ետքը չոր հաց մըն ալ ունենային, իրենց կ'օգտէր:*

Այս կարգադրութիւնները երբ մտովի լմնցուց, շոգենաւն ալ արդէն Հալըճը օղլու հասաւ: Ղուկաս աղան նախ գնաց «չէօրէկ»ները առաւ տուն ղրկեց, յետոյ սափրիչին խանութը մաղ մօրուքը շտկել տուաւ, վրան գլուխն ալ աղէկ մը վրձինեցին: Քառորդ մը ձգեց, ինչպէս ամէն Զատկի, Ծնունդի առատաձեռնութեան սովորութիւն ունէր: Հոնկէ սրճարան գընաց լրագիր կարդալու, ժամանակ անցընելու մինչեւ ժամուն տանը գալ: Ազնուապետականութեան երբեմնի կեդրոնավայր Խասգիւղը, հիմակ բանուորաբնակ թաղ մը դարձած ըլլալով, տօնական օրերը արարողութեանց ուշ կը սկսէին, որպէսզի ժողովուրդը՝ բանուոր եւ մանրավաճառ, կարենար հասնիլ:

Պզտիկուց ի վեր Ղուկաս աղան ոչ Զատկի ոչ Ծնունդի խթման մը, «ընթերցուած»ներու միջոցին եկեղեցիէն բացակայ գտնուած էր: Աս իրիկունն ալ գնաց քաշուեցաւ իր անկիւնը, իր «մինտէր»ին վրայ նստաւ, ու երկիւղածօրէն գիրքերուն ընթերցմանը ունկնդրեց: Սակայն,, սթափեցաւ յանկարծածին յուզմամբ, երբ պատանի մը, ուժեղ ձայնով՝ «Ընթերցուածս ի Դանիէլ Մարգարէէ՛, Յամին ութնետասաներորդի թագաւորութեանն Նաբուգոդոնոսորայ արքայի ...» որոտաց: Թոռը, գնաց: Մէկ րոպէի մէջ, քառասուն տարիներէ աւելի անցեալի մը հովրտիքը նետուած էր: Ախ, տարի մը «Դանիէլին»ը ինքն ալ էր կարդացած: Ամիրաները ամէնքն ալ ժամըն էին. շատ շատ հաներ էին իր ընթերցմանը: Կիրակի առտու Կէլկէլ ամիրան զինքը տունը կանչելով, «աֆէրիմ օղլում, *դուն վարդըպետ տ'ըլլիս,* լայուխ *ես» ըսեր էր. ու տասը Մահմուտիյէ տըւած էր իրեն, եւ «Եղիշէ» մը ընծայած, զոր մինչեւ հիմակ մասունքի պէս կը պահէր: «Հէ՜յ* կիտի *մարդեր, հէ՜յ* կիտի վախըտներ» *հեծեց ու նորէն, հանդարտած, ունկնդրեց:*

Մութը ալ կը կոխէր, երբ ժամուորները տաճարին բակը իրարու «Քրիստոս յարեաւ»ը շնորհաւորելով, էրիկ մարդիկ խումբ խումբ շուկայ իջան, կէս մը «մէկ երկուք նետելու», մինչեւ կնիկներն ալ տուն դառնային եւ ինչ որ պէտք էր պատրաստէին:

Երբ Ղուկաս աղան տանը դուռը զարկաւ, Արմիկը վազեց բանալու: Հօրեղբօրը ձեռքը ուրախ ուրախ քաշեց պաչեց. ան ալ աղջկանը ճակատը տաքուկ մը համբուրեց, «ապրիս աղջիկս, Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց, շատ տարիներու», շնորհաւորելով: Ետքէն ալ Վարդենի տուտուն եկաւ, էրիկ կնիկ իրար ողջագուրեցին. «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց», « Օրհնեալ է Յարութիւն Քրիստոսի» շնորհաւորական սրտաբուխ մաղթանքներով:

Սեղանը շտկուած էր, վրան երկու մոմ կը վառէին, անոնց մէջտեղ պղնձէ փայլուն խնկամանը, որմէն անուշաբոյր ծուխը կ'ոլորտկէր: Նախ Ղուկաս աղան, Վարդենի տուտուն ու Արմիկը կիսախուփ աչքով երեքական անգամ ջերմեռանդաբար խունկ առին դէպի երեսնին. ծերունին «Հոգոցն հանգուցելոց» մը մրմնջեց, խորապէս յուզուած: Աս, վերջին Զատիկն է որ կ'ընէին. գալ տարի աս օրս Արմիկը զատ տուն եղած, իրենցմէ բաժնուած պիտի ըլլար, ու իրենք, երկու պառաւ, գլուխ գլխի պիտի մնային մինակուկ:

Անցան սեղանը նստան, երեսնին խաչակնքելով. Ղուկաս աղան ալ «Քրիստոս յարեաւ»ով ճաշը օրհնեց:

Շտկուածը այն զատկական սեղանն էր, զոր հայ կինը խանդակաթ գուրգուրանօք կը պատրաստէ. կարծես, գերեզմանէն դեռ նոր նոր ելած Քրիստոսը այդ իրիկունը անտեսլաբար իրենց սեղանակից հիւր ունենալու հաւատքէ մը ներշնչուած:

Անբիծ, անարատ սփռոցը կլորած սեղանը ծածկած էր. «ձուներու պէս» երեք անձեռոց գրուած էին առընթեր մաքրամաքուր պնակներու, որոնց մէջ մէյ մէկ պատառաքաղ, դգալ ու դանակ գերթ արծաթ կը փայլփլէին: Մէկ անկիւնը խըմբակ մը կը կազմէին կանանչ պնակով կարմիր հաւկիթը, որուն մէկ քովը ճեփ ճերմակ կաթնապուրը՝ վրան մատ մը սեր կապած, մէկալ քովը դեղնորակ «չէօրէկ»ը, մօտիկը կանանչ սալաթան *ու դեղին* խաշխաշ *պանիրին: Իսկ սեղանին մէջտեղը սեւ ի սեւ* միտիան: *Վարդենի տուտուն ու Արմիկը ջանացեր էին որ բերաններնին համ առնելէ առաջ, աչքերը հաճոյք զգային գոյներու խատուտիկ, ներդաշնակ տեսքէն:*

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(11) (Շար.)

Կը հաւնանք զիրար, Աշխարհ ու ես»։

Բաւական է այսքան ծանօթացում այս Թերաճանաչ վաստակաւորին համար։ Պիտի վերջացնեմ ձեռք առնելով իր հատորիկը. Ծուլութեան պահերէս զոր գրած է իր հասուն տարիքին, քառասունի մերձակայ, իր կազմութեան լիութեանը մէջ։

Ձայն կը գլխաւորէ հետեւեալ, ըսէք, փոյթ չէ, յաւակնոտ քառեակը.

Ուզեցի որ արեւ ըլլամ
Մուխը խեղդեց զիս,
Ուզեցի որ բոցը ըլլամ,
Հովը մարեց զիս։

Իր տեսակին մէջ ինքնատիպ այս քառասնեակ մը կարուկ արձակները կխտուածանկարներ են քնարերգութիւն՝ յուզումի, խռովքի, յոյսի, լքումի, արբեցութեան, վիշտի ու զայրոյթի, զոհարեայ գոյներով։ Փշրուած հայելի՝ որուն բեկորները տարբեր երանգներով կը շողան ու կը պրիսմակեն։

Այնպէս որ, Հայկանոյշ Մառք, որչափ որ իբրեւ հրապարակագիր իր ամուր տեղը արձանած է հայ լրագրութեան պատմութեան մէջ, հայ գեղարուեստական գրականութեան Թանգարանին կը Թողու համեստ մարգարտաշար մը՝ իր Ծուլութեան պահերէսը։

Գուցէ ոմանք, արդի երիտասարդ մատենագրականներէն, չափազանցուած գտնեն իմ այս պատկերազարդ դատաստանս։ Թերեւս իրաւունք ունին։ Բայց ահա արդարացումս։ Ես կը պատկանիմ շրջանի մը զոր Ֆրանսացիները կը կոչեն լա պել էփօք։ Քսաներորդ դարու սկիզբն է։ Եւրոպա քառասուն տարուան ճոխութեան եւ խաղաղութեան մէջ յղփացած։ Թագակիր գլուխներ եւ իշխաններ չունենալով այլինչ, մանկաւիկներու պէս կը դարպասեն քանի մը պերճուհիներու շուրջ, դանոնք իրարմէ խլելու սնամտութեամբ։ Ամէն ինչ վարդագոյն էր ու ցնորական։ Եւ մենք, հայ երիտասարդներս ալ Թէեւ բռնապետական կաշկանդումի մը տակ, խմորուած էինք այդ վարդագոյն երազներով։ Այն առենէն ի վեր գրականութիւնը ձեւ ու գոյն փոխեց շարունակ։ Կուռքեր տապալեցան, ըմբռնումներ փշրուեցան, բայց ամէն ձի չի կրնար արշաւին համընթաց քալել։ Հետեւաբար ես երբ կը դատեմ Հայկանոյշ Մառքի քերթողութիւնը, պէլ էփօքի մարդն է որ կը դատէ իր շրջանի մէկ գործը, իր ճաշակին ու իմացումին համաձայն, որչափ ալ ըլլամ խստադատ։

Կը վերջացնեմ յոբելեարին մէկ պատգամովը։

Մտերմական նամակի մը պատասխանելով Հայկանոյշ Մառք կը գրէր ինծի վերջերս.

— «Յակոբիկ, ծերակուտականի խօսքեր մի ըներ։ Ձեմ ընդունիր ծերութիւնը՝ մեզի համար։ Կ՚երեւակայեմ քեզ քաջ, նուրբ երիտասարդը եւ ինքզինքս կը գտնեմ Թռչունի պէս Թեթեւ։ Մեր ժամանակը սահմանը ջնջած է։ Ապրինք մեր ժամանակին համեմատ։ Լա վի է պէ՛լ»։

Եօթանասունը անց աննկուն եւ կենսունակ կնոջմէ մը եկած այս դեղագիրը կը հաղորդեմ բոլորին, մանաւանդ անոնց որ ինծի պէս կը գանգատին իրենց տարիներէն։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՏԱՍՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՃԵՂՔԸ

Խ. Միութեան պետական կազմը տասը հոգինոց խումբի ձեռքին մէջ է։

Ստալինէ ետք, ոչ մէկ անհատի այդքան իրաւունք տալու որոշումը բացորոշապէս ճշդուեցաւ կուսակցութեան 20րդ համագումարին մէջ։ Ուրեմն հաստատուած է տասնապետութիւն մը ժողովրդապետութեան ճամբով։ Բայց կիսամիջոցով եւ ինքնաքննադատութեան ազատութիւն շնորհելով, առ նուազն ներքին վարչական եւ ընկերային կեանքի համար։

Օտար Թղթակիցներ կը հաստատեն Թէ Թեթեւ «ձիւնհալ» մը կը տեսնուի ներքին ճակատին վրայ, ուր բազմաթիւ ցեղեր եւ ազգութիւններ հետզհետէ կը ցնցեն բռնաւորին լուծը։ Անշուշտ ասիկա կըրնայ դեռ, երկար տեւել, բայց շատեր գոհ են, մանաւանդ անոնք որ քառասուն տարիէ ի վեր ուրիշ բան չեն լսած, եթէ ոչ համայնավարական «դրախտի» քարոզութիւնները։

Նոյն շաւղով բացուեցաւ արբանեակ երկիրներու ազատատենչութիւնը, որ, խանգարեց ամբողջական տիրակալութիւնը։

ԶԱԱՐԻ ՊԱՐԳՈՒՄԸ

Ֆրանքեւգերման համաձայնութեամբ Յունուար 1էն սկսեալ Զաար (Սար), արեւմտեան Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութեան մաս պիտի կազմէ նորէն։

Ռէօքլինգ ընտանիքը համանուն հանքերը եւ գործարանները ետ պիտի ստանայ դեկտեմբերի սկիզբէն իսկ եւ իբրեւ հատուցում Ֆրանսայի պիտի վճարէ երեք միլիառ ֆրանք։

Տօքթ. Եռնսթ Ռէօքլինգ հեռագիրներ ուղղած է առ որ անկ է եւ շնորհակալութիւն յայտնած է նաեւ Ատընաուըրի։ Այդ խոշոր գումարը վարկի, ձեւով պիտի տրուի Ռէօքլինգ ընկերութեան, գերման պետութեան կողմէ, որ ի վիճակի է։ Գերմանիոյ պահեստը միջազգային դրամատան մէջ 17 միլիառի բարձրացած է։

Ատընաուըրի նպատակն է սակայն ցոյց տալ նաեւ Խ. Միութեան Թէ ինքն ալ պարտաւոր է մտածել Գերմանիոյ ամբողջականութեան մասին։ Օրինակ մը խաղաղ ճամբով վերամիացման։

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՒՐԸ»

★

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը երկուշաբթի իրիկուն ընդունելութիւն մը կազմակերպած էր Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, գնդապետ լ՚Օփիթալիէի պատրաստած գիրքին հրատարակութեան առթիւ։

Այս հատորը, շքեղ տպագրութեամբ կը ներկայացնէ այն ծառայութիւնները զոր Ֆրանսական բանակի Հայ Ռազմիկները եւ Կամաւորները մատուցին իրենց Բ. հայրենիքին, 1914 եւ 1939ի պատերազմներուն մէջ եւ Դիմադրական ճակատին վրայ։ Հաւաքոյթին առթիւ տեղի ունեցաւ նաեւ «Հայաստանի Սուր» շքանշանին յանձնումը ֆրանսացի սպաներու։

Նոր շքանշանը հաստատած է Հայ Կամաւորներու եւ Ռազմիկներու Միութիւնը եւ առաջին առթիւ յանձնած է Հանրապետութեան նախագահ Պ. Ռընէ Քոթիի, որուն ներկայացուցիչը չորեքշաբթի օր ընդունած է պատուիրակութիւն մը Էլիզէի պալատին մէջ, գլխաւորութեամբ Միութեան նախագահ Պ. Ալիքսանեանի։

Երկուշաբթի օրուան հաւաքոյթին ներկայ էին Ֆրանսացի բարձրաստիճան ըսպաներ որոնց մէջ կը նշմարուէին Քորէայի հերոսը՝ զօր. Մոնքլար, Փարիզի զինուորական կառավարիչ զօր. Զելլեր, զօրավարներ Քէօնիկ, Ֆլիփօ, Տիւֆիէօ Կանվալ, Պ. Փոլ Տիւ Վէու եւ բազմաթիւ ֆրանսացի եւ հայ անձնաւորութիւններ։

Պ. Ալիքսանեան առաջին առթիւ խօսք առնելով յիշեց Թէ իրենց Միութիւնը կազմուած է 1916ին երբ բազմաթիւ զոհեր կ՚իյնային պատերազմի դաշտին վըրայ, ապահովելու համար փառաւոր յաղթանակ մը։ Յետոյ բացատրեց Թէ այս տարուան հանդիպումը մասնաւոր շուք մը ունի, քանի որ այդ Յիշատակը յաւերժացնելու համար հրատարակուած է հատոր մը ոգեկոչելով այնքան հերոսներու յիշատակը և հաստատուած էշքանշան մը «Հայաստանի Սուրը» իբրեւ յարգանք Մեռելներուն եւ տեւական խորհրդանիշ մը Ողջերուն համար։

Նախագահը իր ճառը վերջացուց գոչելով «կեցցէ Ֆրանսան»։

Ապա խօսք առաւ Պ. Տը Սիկուռա, ընդհ. նախագահը բոլոր օտար լեգէոններու որ կը ներկայացնէ 52 ազգեր։ Շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսելով, Պ. Տը Սիկուռա յիշեց Հայերուն զոհողութիւնները բոլոր պատերազմներու ընթացքին յանուն Ազատութեան, եւ շեշտեց Թէ ժողովուրդ մը որ այդքան զոհած է Ազատութեան համար իր վարձատրութիւնը կը գտնէ ուշ-կանուխ։

Վերջին բանախօսն էր Նախկին Ռազմիկներու նախարար՝ Պ. Թանկի-Փրիժանի ներկայացուցիչը որ նախարարին ողջոյնը հաղորդեց հայ կամաւորներուն։

Հաւաքոյթին ընթացքին շքանշաններ բաժնուեցան զանազան անձնաւորութիւններու։ Ներկաները հիւրասիրուեցան։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

«ՋՐԻՆԵ՛ՐԸ ...»

★

Տիկին Տ. Շ. Մ. «Յառաջ»ի 24 Նոյեմբերի Թիւին մէջ կը յիշէ Պոլսոյ Էսաեան վարժարանի «Ջրի ճաշ»ի բաշխումը աղքատիկ աշակերտներու։

Իմ դպրոցական շրջանիս (1910) այս դրութիւնը կը կիրարկուէր նաեւ Իզմիրի երկու ազգային վարժարաններուն մէջ, Հռիփսիմեանց եւ Մեսրոպեան։ Եւ շատերս օգտուած ենք կէսօրուան տաք ճաշերէն։

Նոյն այդ աշակերտները, դպրոց կը յաճախէին ձրիաբար եւ կը ստանային դրենական պիտոյքները եւ իրենց դասարանին համապատասխան գիրքերը, նաեւ դպրոցական գոգնոցները ...

1914 - 18 պատերազմի շրջանին ալ անընդհատ շարունակուեցաւ ճաշերու բաշխումը, բայց պատերազմի վայել ճաշեր, ուր շաբաթը մէկ երկու անգամ խաշած սեւ բակլայէն անբաժան սեւ միջատները կը շարէինք պնակին եզերքը ... Մենք ի՞նչպէս կրնայինք գիտնալ Թէ մեզի տարեկից եւ ամբողջ հայութիւնը արիւն եւ արցունք կը Թափէին տիեզերահռչակ Ջարդարարին շնորհիւ, մինչեւ Տէր Զօրի անապատը, այնքան յորդահոս՝ որքան Եփրատի եւ Տիգրիսի ալիքները ...

Սկիզբները դպրոցի տնտեսն էր որ կը բաժնէր կերակուրը։ Վերջին տարիները այդ գործը յանձնուեցաւ հասակաւոր տըղոց։ Եւ մեր խստասիրտ բայց սիրելի Կարնեցի տնտեսին մեծկակ պնակը խոռունկ, կը լեցնէինք, որով զինքը որեւէ դրկանքի չենթարկեցինք։

Ամէն կէսօրին նախ կը ճաշէին հեռուտեղերէ եկող աշակերտները (ոչ ձրիները)։ Յետոյ կարգը միւսներունն էր եւ յանկարծ կը գոռար դպրոցի բակն ի վար արձակուած ճաշի հրաւէրը, ամէնօրեայ յանկերգի մը պէս, — «Ջրինե՛րը» ...

ԳԷՈՐԳ Զ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ՚իմանանք Թէ պոլսահայ դաշնակահարուհի Օր. Մարի Իւթաա, որ քանի մը տարի առաջ Լիսանս տէ Քօնսէրի արժանացած էր, յառաջիկայ Փետրուար 2ին իբրեւ սոլիստ պիտի մասնակցի նուագահանդէսի մը, նախաձեռնութեամբ Ասօսիասիօն տէ Քօնսէռ Շուքոյի նախաձեռնութեամբ։

Մարի Իւթաա պիտի նուագէ Չայքովսքիի քոնչերթօն։ Օրիորդը անցեալ տարի յաջող նուագահանդէսներ տուաւ նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ արժանանալով երաժշտասէր հասարակութեան ջերմ գնահատանքին։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (209)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Բ. ԳԻՐՔ

12.— ՀԱՅՐ ՄԱՐԴԱՊԵՏԸ

Հասաւ ժամը, որ անողորմ ճակատագիրը պիտի բաժանէ մեզ միմեանցից ...

Օրիորդը ընկաւ նրա գիրկը, ասելով.

— Ոչ, մենք չենք բաժանուի միմեանցից. ուր որ քեզ տանելու լինեն, ես էլ քեզ հետ կը գամ։

Ապարանքի բազմաթիւ սենեակները լցուեցան զինուորներով։ Որոնում էին Թագուհուն եւ օրիորդին։ Ամբողջ պալատը դղրդւում էր խառնաձայն աղաղակներից։ Յանկարծ Շուշանիկը եւ Յասմիկը սարսափած դէմքով մտան սրահը, ուր գտնըւում էին նրանք։

— Գնա, Յասմիկ, դու աւելի սիրտ ունես, գնա ասա նրանց, որ մենք այստեղ ենք, — հրամայեց Թագուհին։

— Ես այդ բանը չեմ ասի, տիկին, — լալագին ձայնով հրաժարուեցաւ նաժիշտը։

— Դու գնա, Շուշանիկ։

— Ես էլ չեմ մատնի իմ տիկնոջը, հեկեկելով պատասխանեց նա։

Երկու նաժիշտները փարեցան իրանց սիրելի տիկնոջ ոտներին, համբուրում էին, ողջագուրում էին, եւ ողբաձայն հառաչանքներով լաց էին լինում։ «Ախ, քեզ պիտի տանեն ... ախ, մեզ պիտի զըրկեն քեզանից» ... անդադար կրկնում էին նրանք եւ չէին բաժանւում։ Թագուհին հեռացրեց նրանց, երբ նախասենեակում լսուեցան ծանր ոտնաձայներ։ Նա մօտեցաւ, նստեց բազմոցի վրայ, իսկ նրա մօտ նստեց եւ օրիորդը։

Ներս մտան Մերուժան Արծրունին, Պարսիկ զօրապետը, մի խումբ Թիկնապահների հետ։ Մերուժանի գոհունակ դէմքը փայլում էր ուրախութիւնից։ Խորին հրճուանքով առաջ ընթացաւ նա եւ, իւր սուրը դնելով օրիորդի ոտների մօտ, արտասանեց հետեւեալ խօսքերը.

— Այդ բոլորը կատարուեցաւ քո ազատութեան համար, եւ քո սիրոյ համար, նազելի Որմիզդուխտ։ Հայոց Թագուհին քեզ գերի վարեց իւր ամրոցը՝ իւր զօրքերի ահագին բազմութեան հետ։ Յոյս ունեմ, որ դու այսուհետեւ կը յարգես այդ սուրը, որ այնքան անձնուիրաբար գործեց քո պատուի եւ քո կեանքի համար։

Օրիորդի խոշոր աչքերը վառուեցան բարկութեան բոցով։ Նա ոչինչ չպատասխանեց եւ ոչ արժանացրեց նայել նրա վրայ։ Այլ ոտքով սուրը մի կողմ հրեց եւ, դառնալով դէպի Պարսիկ զօրապետը, հարցրեց.

— Ի՞նչպէս է քո անունը։

— Ալանաոզան, քո ծառան, պատասխանեց նա գլուխ տալով։

— Եվ Ալանաոզան, հրամայում եմ քեզ իմ եղբօր՝ Արքայից Արքայի՝ անունով, հեռացրու այստեղից այդ մարդուն, — նա ձեռքը զզուանքով տարաւ դէպի Մերուժան Արծրունին։ Նա չպիտի համարձակուի տեսնել իմ երեսը։ Պատրաստել տուր մեզ համար առանձին պատգարակներ, ես եւ Հայոց Թագուհին միասին պիտի գնանք Տիզբոն, իմ եղբօր մօտ։

Զօրապետը, ի նշան հնազանդութեան, կրկին եւ կրկին անգամ խոնարհեցրեց գլուխը, պատասխանելով.

— Արեւաց մեծափառ օրիորդի հրամանը կատարուած կը լինի, որպէս նրա բարձր ցանկութիւնն է։

Կարծես, ամբողջ ապարանքը փուլ եկաւ Մերուժանի գլխի վրայ, եւ նա խորտակուեցաւ, փշրուեցաւ նրա փլատակների ներքոյ։ Հարուածը մեծ էր եւ վէրքը անբուժելի։ Նա այն աստիճան շփոթուեցաւ, նա այն աստիճան կորցրեց իւր վեհութիւնը, որ մի բառ անգամ չգտաւ պատասխանելու, երբ Պարսից զօրապետը, որ իւր ստորադրեալն էր, բռնեց նըրա ձեռքից, եւ դուրս հանեց սրահից։

Թագուհին նայեց նրա վրայ, եւ խըղճաց ...

Միւս օրը Թագուհին եւ օրիորդը, Ալանաոզանի հսկողութեան ներքոյ, ճանապարհ ընկան դէպի Պարսկաստան։ Տարագրեալ Թագուհուց չբաժանուեցան եւ նրա երկու նաժիշտները։

Այնուհետեւ պարսիկ զօրքերը ամբողջ իննը օր իննը գիշեր կրում էին Արշակ Թագաւորի գանձերը, որ ամբարուած էին այդ ամրոցում։ Այնտեղ անշարժ մնացել էր եւ սովից ու ժանտախտից մեռած բազմութեան հարստութիւնը։ Երբ բոլորովին դատարկեցին, յետոյ հրդեհեցին գեղեցիկ Արտագերսը ...

Գ. ԳԻՐՔ

1. ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

Առաւօտ էր, Արարատեան դաշտի լուսապայծառ առաւօտներից մէկը։

Արեւի առաջին ճառագայթների ներքոյ՝ Մասիսի սպիտակափառ գագաթը փայլում էր վարդագոյն շողքերով, որ աչք էին շլացնում։ Արագածի պսակաձեւ գագաթը չէր երեւում։ Նա դեռ պատած էր ձիւնի պէս ճերմակ մշուշով, որպէս մի ամօթխած հարսիկ, որ սքօղում է իւր դէմքը անթափանցիկ շղարշով։ Կանաչազարդ դաշտավայրը, ցօղուած վաղորդեան մարգարիտներով, վառւում էր ծիածանի ամենանուրբ գոյներով։

ՐԱՖՖԻ

որ աւելի կը սաստկացնէր ժողովուրդին զայրոյթը : Բանուորական կազմակերպութեանց վարիչները հակառակ էին ընդհ. գործադուլի եւ բռնութեանց :

Գրագէտները Թուղթիկ մը հրատարակեցին որ կ՚ըսէ . —

— « Կը յայտարարենք սրտաբեկ՝ թէ խորհրդային կառավարութիւնը պատմական սխալ մը գործեց արեամբ ներկելով յեղափոխութիւնը: Օր մը չարաչար պիտի զղջայ այն պետութիւնը որ այս վրէպը գործեց » :

Ժամը 14ին 5 հարիւր կիներէ բաղկացած թափօր մը ճամբայ ելաւ դէպի բրիտանական դեսպանատուն : Ուրիշներ ալ միացան փողոցներուն մէջ եւ ցուցարարներուն թիւը բարձրացաւ երեք հազարի : Թափօրին կը հետեւէին ռուսական երկու՛ վիթխարի հրասայլեր: Հանրակառքերով պաշարուած էր բրիտանական դեսպանատան նեղ փողոցը, արգիլելու համար սովետական հրասայլերուն մուտքը Հրասայլերէն մէկը յաջողեցաւ ճեղքել պատուարը, ուղղուելով կիներուն վրայ, որոնք հեռացան, բայց 25 հոգի յաջողած էին դեսպանատուն մտնել, աղաղակելով .

— Անկցի՛ Քատար: Ո՞ւր է Նակին …

Հունգարական ոստիկանութիւնը միջամտելով ցրուեց բազմութիւնը, որ կը ծափահարէր անգլ. դեսպանը, կառքով եկած ատեն :

Նմանօրինակ ցոյց մըն ալ տեղի ունեցաւ ամերիկեան դեսպանատան առջեւ եւ խումբ մը կիներ յաջողեցան խօսիլ պաշտօնէութեան հետ: Երբ ոստիկանական կառք մը կը հրահանգէր հեռանալ, կիները կ՚աղաղակէին .

— Թող Քատարը եւ Ռուսերը հեռանան: Մենք կ՚ուզենք վերջացնել դերութիւնը :

Երբ ամերիկեան դեսպանը հասաւ, կիները շրջապատեցին պոռալով .

— Ձեր ժողովուրդին պատմեցէք թէ ինչե՛ր կ՚ընեն մեզի …

Հունգարական ոստիկանութիւնը ձերբակալեց վաթսուն կիներ եւ պահականոց փոխադրեց երկու բեռնակառքերով :

× Պուքրէշէն Վիէննա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ նախորդ վարչապետ Նակի Ռ.Միութիւն փոխադրուած է Նոյեմբեր 24ին, խորհրդային օդանաւով մը որ միայն մէկ ժամ մնացած է Պուքրէշի մէջ :

× Փրակայի անթենը կը ծանուցանէ թէ կիները վերսկսած են Փեշթայի մէջ :

× Հունգարիոյ կառավարութիւնը հաղորդեց թէ չի կրնար Դեկտ. 16ին ընդունիլ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԷՆ կը հեռագրեն թէ հրկիզուած է անգլիական մեծ վաճառատան մը, ուրիշ մըն ալ՝ աւարի տրուած, նաւահանգստին եգիպտական իշխանութեանց կողմէ :

ՄԱԿԻ ընդհ. ժողովը նոր բանաձեւ մը քուէարկեց, խնդրելով որ Հունգարիա արտօնէ իր ներկայացուցիչներուն այցելութիւնը: Ամերիկեան պատուիրակը դիտել տուաւ թէ Հունգարիոյ բռնած դիրքը անարգանք մըն է Ազգաժողովին եւ աշխարհի հանդէպ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ դադրեցուցին իրենց փոխանակութիւնները Խ. Միութեան հետ, իբրեւ բողոք Հունգարիոյ մէջ կատարուած բռնութեանց դէմ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Երեսփ. ժողովը վաւերացուց զինուորագրութեան օրէնքը, որ մէկ տարուան ծառայութիւն կը տրամադրէ: Գերմանիա 500.000 զինուոր պիտի տրամադրէ Ատլանտեան դաշինքին : Ծառայութեան ենթակայ են 12 միլիոն Գերմաններ, 18էն 45 տարեկան . բայց խաղաղութեան ատեն պիտի զինուորագրուին միայն 20 տարեկանները :

ՊԵՐԼԻՆԻ խորհրդային իշխանութիւնները ետ վերադարձուցին ամերիկեան զինուորական կառախումբ մը: Առաջին անգամ է որ այսպիսի դէպք մը կը պատահի 1948 – 49էն ի վեր :

ՏԻՐՏԻԸ ՄԸ, կի Տէնուայէ, 27 տարեկան, որ հոգեւոր հովիւն էր արեւելեան Ֆրանսայի մէկ գիւղին, խոստովանեցաւ թէ սպաննած է իր 19 տարեկան սիրուհին եւ չծնած երախան: Դիակներուն տեղը ինք ցոյց տուած էր …

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 5). — Զոյլ ոսկի՝ 467.000, նափոլէոն՝ 3410, զուից. 3320, անգլ. 4430, քսան տոլարնոց 16.440 : Թղթադրամ (անպաշտօն). — Անգլական 1020, տոլար 403, զուից. 97, պելժիական 7.90, լիր 0.61, փեսեթա 8.05:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Կը խօսի՝ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք-պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Աշարոնեան ակումբին մէջ :

Մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի, Ս. Էթիէնի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն : Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ :

ՇԱՒԻԼԻ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Միլոշեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին շինութեան, իր զաւկին զինուորութենէ արձակման առթիւ : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅԵՏԱՁԳՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Մուրատ Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտներու Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր տարեկան պարահանդէսը, որ տեղի պիտի ունենար մեծ շուքով Դեկտեմբերին, յետաձգուած է, ներկայ պայմաններուն պատճառով :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՌՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Պ. Ղ. Մելոյեանի «ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը (տրամ հինգ արար) :

Այս Կիրակի ժամը 3.30ին, կղերականներու սրահը, ուիւ տէ Պահիւթիւ :

ՀԱՅԱԾԻՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԽՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Անարատ Յղութեան Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը 7ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արքէօյ :

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ:

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին :

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կըրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն): Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ):

ՎԻԷՆ .— Մ. Մուրատեանին:

Ս. ԷԹԻԷՆ .— Վ. Խրիմեանին:

ԼԻՈՆ .— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան):

Վալանս .— Աշոտ Առաքելեանին:

ՏԷՍԻՆ .— Վ. Հիւսեանին :

ՆԻՍ .— Գ. Խոսրովեանին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Քիւրէճեանին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Բարթող Փափազեանին :

ՊԱՆԵԽՕ .— Բ. Պասմաճեանին :

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ .— Ա. Մարտիրոսեանին:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ .— Ա. Աւետիսեանին:

ՇԱՒԻԼ .— Գ. Կիւլեանին:

ԻՍԻ .— Եր. Ատանալեանին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Մարգարեան եւ զաւակները՝ Յակոբ, Ժիրայր եւ Վրէժ, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Մարգարեան եւ զաւակները՝ Սերոբ եւ Մարգրիտ, Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Մարգարեան ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՂՐՈՒԹ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ (Մշեցի)

մահուան առթիւ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին :

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3.30ին:

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, իրիկուան ժամը 5ին:

Վարանդեան խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին :

Սոյն ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ՚ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէի խումբերու ներկայացուցչական ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին, 17 ռիւ Պլէօ, մէթրօ Քատէ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս շաբաթ գիշեր ժամը 5ին, ընկ. Հաքիմեանի բնակարանը :

ԻՍԻ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիներն ու համակիրները: Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ բարեկամները այս շաբաթ Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Օ Քլէռ տը Լիւն սրճարանը (Փլաս տ'Իթալի):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութ‌ք, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 8 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7752 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3563

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«Ո՞ՐՆ Է, ԲԱՐՕ, ՄԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

•

Երեւանի օրաթերթը, «Սովետական Հայաստան», ամբողջ էջ մը յատկացուցած էր Նոյ. 18ին, հետեւեալ խորագրով.— «Յանուն հայրենիքի յետագայ ծաղկման»:

Տակը՝ նոյնքան շողշողուն խորագիրներ, —

Կոմերիտականների, սովետական պատանիների ու աղջիկների համար ոչինչ չկայ աւելի բարձր, աւելի սուրբ, աւելի թանկ քան կոմունիստական պարտիայի կամքը, ժողովրդի կամքը »:

Համբերութեամբ կարդացինք ամբողջ էջը, բոլշեւիկեան այլանդակ ուղղագրութեամբ եւ թխածոյ շարադրութեամբ, եւ պարտք սեպեցինք ձեզի ալ ծանօթացնել:

Հարցը կը վերաբերի Սիպերիա ղրկուած երիտասարդներու եւ երիտասարդուհիներու կատարած քաջագործութեանց, որոնց առթիւ ժողով մը գումարուած է Երեւանի մէջ:

Վեց լուսանկարներ ալ կը ներկայացնեն աշխատանքի հերոսներ որոնք Հայաստանէն ղրկուած են Ղազախստան, իբրեւ մեքենավար կամ շինարար բանուոր: Միշտ «կամաւոր»:

Այս ամառ «կամաւորները» գացած էին հունձքը քաղելու, հազարաւոր քիլոմեթր ճամբայ կտրելով, Երեւանէն մինչեւ Վլադիվոստոք:

Կարգ մը նամակներ ալ հրատարակուած են, իբրեւ կենդանի վկայութիւն անոնց հայրենասիրական ծառայութեանց:

Ահաւասիկ Յարութիւնեան եղբայրները, որոնց «ուրախ եւ պայծառ աչքերից նկատւում էր, որ նրանք հազարաւոր կիլոմետրերը կտրել են բերքահաւաքին օգնելու բուռն ցանկութեամբ»:

Երկու եղբայրները ղրկուած էին Ղազախստանի մէկ շրջանը, «օրերով ավտոմեքենաներից (օթօ) ցած չէին իջնում, յաղթահարում էին անսովոր դժուարութիւններ, եւ իրենց պարտաւորութիւնները կատարեցին 400 – 500 տոկոսով (առ հարիւր):

Տասնեակ մը երիտասարդներ, որոնք Հայաստանի Սպիտակի շրջանէն ղրկուած էին Ծայր. Արեւելք, Վլադիվոստոք, կը գրեն թէ կ'աշխատին հազարաւոր բանուորներու հետ, «մեծ խանդավառութեամբ», թէ ունին «տաք հագուստ, վառելիք, տնային գոյք»:

Շատ աւելի պերճախօս պատկեր մը կը ներկայացնէ Երեւանի երիտասարդութեան ընդհ. ժողովը որ սարքուած էր ի պատիւ «խամ եւ խոպան» հողերու մշակման հերոսներուն:

Ուսանող մը, Ա. Շուշանեան, որ մասնակցած է բերքահաւաքին, բեմ կը բարձրանայ «ոսկեհասկ ցորենի խուրձը թեւին տակ», եւ ճառ մը կը խօսի բուռն ծափերու մէջ.

— « Մենք շատ անքուն գիշերներ անցկացրինք, շատ քրտինք թափեցինք եւ մեր ջանքերն ի զուր չանցան: Այն սովխոզը որտեղ աշխատում էին մեր տեխնիկումի 120 ուսանողներ, երկու միլիոն 400 հազար փթի փոխարէն հաւաքեց աւելի քան երեք միլիոն փութ հացահատիկ »:

Ճառ մըն ալ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը կը խօսի, Ս. Թովմասեան, թուանշան մը փախցնելով բերնէն.

— « Մեր երիտասարդները ամէն մի բնագաւառում հրաշքներ են գործում: Այժմ էլ աւելի քան երեք հազար լաւագոյն երիտասարդներ աշխատում են խամ ու խոպան հողերի շրջաններում: Օրինակ վերցրէք նրանցից »:

Այսպէս ցնորուցան, ոչ միայն օտարութեան մէջ, այլ եւ հայրենի հողին վրայ:

Ձէ՞ք ողբար, բանաստեղծին հետ.

— Ո՞րն է, բարօ, մեր հայրենիք ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ Կ'ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՒ ԻՐԱՔԸ

•

ՊԱՂՏԱՏԻ ԴԱՇԻՆՔԸ ԱԶՔԻ ՓՈՒՇ

Եգիպտոսի նախագահին քաղաքական խորհրդականը, Ալի Սապրի տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ Պաղտատի դաշինքը սերտ կապ ունի Եգիպտոսի դէմ կատարուած անգլեւֆրանսական յարձակման հետ: «Մենք այժմ գիտենք որ Թրքական նաւահանգիստները գործածուած են քողարկելու համար արշաւանքի առաջին կարգ մը մարտանաւերը, մինչ կը կարծէինք թէ միայն Կիպրոսը կը ծառայէր իբրեւ մեկնակէտ: Կրնանք հաստատել նաեւ թէ Իրաքի օդանաւային խարիսխները գործածուած են հրանիւթ ճարելու համար այն օդանաւերուն որոնք այլուր կը փոխադրէին վիրաւորները: Իրաք միեւնոյն ատեն նախայարձակներուն տրամադրութեան տակ դրած էր իր հիւանդանոցները: Ուրեմն անվիճելի է որ Պաղտատի դաշինքին երկու անդամները գործնապէս մասնակցած են Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակման:

× Արաբիոյ կառավարութիւնը կը հերքէ այն զրոյցները թէ պիտի միանայ Պաղտատի դաշինքին: Կառավարութիւնը կը դատապարտէ այս դաշինքը իբրեւ «Վնասակար Արաբներուն եւ Իսլամներուն համար» եւ կ'ըսէ թէ զինակցութեան անդամներէն մէկը ուղղակի մեղսակից է Եգիպտոսի դէմ կատարուած նախայարձակման »:

Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սալահ Պիթար հաստատեց թէ իր կառավարութիւնը պահանջած է դատել Իրաքի վարչապետը՝ Սայիտ Նուրին, Արաբական Դաշնակցութեան առջեւ: « Մենք քննած ենք այս խնդիրը եւ այժմ կը խորհրդակցինք միւս արաբական երկիրներուն հետ, հաւաքական որոշում մը տալու համար ի շահ իրաքեան եղբայր երկրին, զայն փրկելով իր ներկայ վարիչներէն:

× Գնդ. Նասրի խորհրդականը, Ալի Սապրի յայտարարեց թէ՝ իր կարծիքով Անգլիա եւ Ֆրանսա «բարոյապէս իրաւունք չունին բանակցութիւններ կատարելու Եգիպտոսի հետ, Սուէզի ապագայ կարգուսարքի մասին »: Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ թէ կարելի չէ Պաղեստինի խնդիրը վերջնապէս կարգադրել ներկայ պարագաներուն մէջ: «Իսրայէլի բիրտ յարձակումէն ետք մենք չենք կրնար վստահութիւն ունենալ այդ երկրին վրայ: Ինչպէ՞ս հաւատանք թէ Իսրայէլ ապագային պիտի չմիանայ ուրիշ գաղթատիրական պետութեան մը, իբրեւ յարձակման խարիսխ ծառայելով անոր:

× Անգարայի մէջ հրատարակուած զեկոյց մը գոհունակութիւն կը յայտնէ որ Անգլիա եւ Ֆրանսա որոշած են Եգիպտոսէն քաշել իրենց զինեալ ուժերը: Այս առթիւ կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ եւ իր զինակիցներուն ձեռք առած միջոցները նպաստեցին միջազգային մթնոլորտը մեղմացնելու:

× Դամասկոսէն հասած տեղեկութեանց համաձայն Սուրիոյ վարչապետը քանի մը անգամ իր հրաժարականը յանձնած էր նախագահին, գանգատելով թէ ամէն օր ընդհարումներ կ'ունենայ գնդ. Սարաճի հետ, Սուրիոյ եւ Իրաքի յարաբերութեանց եւ խորհրդային մասնագէտներու յարաճուն ժամանումին առթիւ: Առջի օր դարձեալ հրաժարած էր, բողոքելով կարգ մը երեսփոխաններու ձերբակալութեան դէմ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, գնդ. Սարաճ, որ ապահովութեան տեսչութիւնը կը վարէ, յաջողած է ամրապնդել իր դիրքը, հեռացնելով հակառակորդ սպաները: Խ. Միութիւնը կը շարունակէ զէնք ղրկել, հակառակ նախագահին եւ վարչապետին բողոքներուն:

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

★

ՄԻՆՉԵՒ ՈՐ ՀԱՍՆԻՆ ...

Քրիստոնէական համբերութեամբ օժտուած է ՄԱԿը,— մեր բառով՝ Ազգաժողով:

Բանաձեւեր կը մշակէ, հաւասարէ հաւասար խօսելով բոլոր անդամակից ազգերուն հետ:

Ուզողը կը լսէ, ուզողը կ'արհամարհէ:

Եւ կը՝ մնան կէս ճամբան:

Անհրաժեշտ չէ հին պատմութիւններ քրքրել:

Ահաւասիկ Հունգարիոյ պարագան:

Երկիրը ահաւոր փոթորիկի մը մատնուած է, աւելի քան մէկ ամիսէ ի վեր:

Առտու մը բարեհաճեցան օրակարգ անցընել. բայց աւելի ստիպողական համարելով Եգիպտոսի խնդիրը, նախ այդ մասին բանաձեւ մը քուէարկեցին.— Պարպել անգլեւֆրանսական եւ իսրայէլեան ուժերը:

Յետոյ նոյնիմաստ որոշում մը քուէարկեցին Հունգարիոյ համար,— պարպել Խ. Միութեան զօրքը:

Ուրիշ բանաձեւ մըն ալ խմբագրեցին, չափազանց փափկանկատութեամբ, խնդրելով Հունգարիոյ խամաճիկ իշխանութենէն որ բարեհաճի արտօնել Ազգաժողովի ներկայացուցիչներուն այցելութիւնը:

Ոչ մէկ պատասխան:

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը, Համըրշոլտ, կ'ուզէր Փեշթա եւս հանդիպիլ, Գահիրէ այցելած ատեն:

Անկատարն Քատար մերժեց, առաջարկելով ժամադրուիլ ուրիշ երկրի մը մէջ:

Բանակցութիւնները կը շարունակուէին: Եւ այս շաբթու տրամադրութիւն յայտնուեցաւ արտօնելու ընդհ. քարտուղարին այցելութիւնը:

Լուրը պաշտօնապէս ալ հաստատուեցաւ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին մէջ, որ յետաձգեց նիստը, որպէս զի ընդհ. քարտուղարը եւ Հունգարիոյ պատուիրակը համաձայնին այցելութեան թուականին մասին:

Ընդհ. քարտուղարը յարմար կը տեսնէր Դեկտ. 16ը, եւ սկսած էր բեռները կապել, երբ հեռագիրը հաղորդեց թէ Հունգարիա յարմար չի տեսներ նշանակուած թուականը:

Նոյն օրը Ազգաժողովը 54 ձայնով կը քուէարկէր նոր բանաձեւ մը, խնդրելով որ բարեհաճին ընդունիլ իր ներկայացուցիչները:

Եւ մինչ Ֆրանսա եւ Անգլիա սկսած են պարպել ջրանցքը, համաձայն տրուած որոշման, Հունգարիա ոչ իսկ պատասխան կուտայ:

Ինչո՞ւ տայ, երբ ռուսական թնդանօթներն ու հրասայլերը իրենց յաղթապա՛նծ «ռեսպուբլիկա»ն հաստատած են Փեշթայի փողոցներուն մէջ, ահուսարսափ տարածելով:

Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ մինչեւ որ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը կամ ներկայացուցիչները Հունգարիա հասնին, ա՛լ տեսնելիք բան պիտի չմնայ:

Ճիշդ Հայոց պատմութիւն ... ՎԱՀԷ

ՇԵՊԻԼՈՎ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ԹԷ ԶԷՆՔ ՂՐԿԱԾ ԵՆ

★

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Շեպիլով Մոսկուայի Ֆինլանտական դեսպանատան մէջ սարքուած ընդունելութեան մը առթիւ ըսաւ թէ կացութիւնը կը մեղմանայ Միջին Արեւելքի մէջ, բայց տակաւին «վտանգի ախտանշաններ կան»: Երբ հարցուցին թէ այդ վտանգաւոր նշաններէն մէկը զէնքի հայթայթո՞ւմն է (Սուրիոյ), պատասխանեց.— « Զէնքի հայթայթման խնդիրը քող մըն է կարգ մը ուժերու համար որոնք կ'ուզեն խանգարել խաղաղութիւնը»:

— Ուրեմն զէնք չէ՞ ղրկուիր Սուրիոյ:

= Ըսել կ'ուզեմ թէ այդ խնդիրը պատրուակ մըն է քողարկելու համար ծրագրուած նախայարձակումը: Սուրիոյ գնած փոքրաքանակ զէնքերը չեն կրնար վտանգ մը կազմել խաղաղութեան համար: Բուռն պայքար մը բացուած է Սուրիոյ դէմ: Ամէն տեսակ զրպարտութիւններ կը կատարուին, իբրեւ համայնավար երկիր մը ներկայացնելու համար Սուրիան: Մէկ հատիկ ճշմարտութիւն չկայ այդ ամբաստանութեանց մէջ: Այդ պայքարը կը մղուի պարտկելու համար նախայարձակման պատրաստութիւնը: Թրքական եւ իրաքեան զինուորներ կը համախմբուին Սուրիոյ սահմաններուն վրայ, իբրեւ մէկ մասը ծրագրուած դաւին»:

Եգիպտոսի անգլեւֆրանսական ուժերուն հեռացման մասին ալ խօսելով, գոհունակութիւն յայտնեց, պայմանաւ որ պարպումը կատարուի վերջնապէս: «Նախ Եգիպտոսը պէտք է ազատ ըլլայ, յետոյ դիւրին է կարգադրել միւս խնդիրները»:

Գալով Հունգարիոյ, Պ. Շեպիլով փորձեց համոզել թէ անգլեւֆրանսական ուժերը միջամտած էին Եգիպտոսի մէջ, մինչ սովետական զինուորները Հունգարիա մտած էին «Համաձայն Վարշաւայի դաշինքին եւ Հունգարիոյ կառավարութեան եւ ժողովուրդի խնդրանքին: Անմիջապէս որ բարեկարգութիւնը վերահաստատուի, այս խնդիրը պիտի քննուի: Մէկ հատիկ խորհրդային զինուոր պիտի չմնայ Հունգարիոյ մէջ առանց հունգար ժողովուրդին եւ պետութեան կամքին »:

× Ռատիօ Մոսկուա կը յայտարարէ թէ կացութիւնը «ծայր աստիճան լարուած է Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ հետեւանք արեւմտեան պետութեանց կողմէ Սուրիոյ դէմ սարքուած ահաբեկման պայքարին»:

ՆՈՐԷՆ ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Ռատիօ - Փեշթա կը խոստովանի թէ ծանր դէպքեր պատահեցան, երբ ցոյց մը կը կատարուէր ի նպաստ վարչապետ Քատարի: «Հակայեղափոխական մը միջադէպեր սարքեց Օքթոկոն հրապարակին վրայ, կրակ բանալով բանուորներու դէմ»: Անթելը կ'ըսէ թէ ոստիկանութիւնը գոհացաւ հրացան պարպելով օդին մէջ:

Ահա թէ ինչ կը պատմեն հեռագրական գործակալութիւնները.—

Կիներու երկօրեայ ցոյցէն ետք, Եչ. օր ալ այրերը ցոյց մը սարքեցին: Առտուն թռուցիկներ ցրուած էին, ապստամբութեան հրաւէր կարդալով. բայց ժողովուրդը հանդարտ մնաց մինչեւ այն պահը երբ կ'իմանար թէ ձերբակալուած են Բանուորական Խորհուրդին անդամներէն յիսուն հոգի: Ընդհանուր զայրոյթ մը պայթեցաւ եւ ինքնաբերաբար խումբեր կազմուեցան բոլոր փողոցներուն մէջ: Քիչ վերջը խորհրդային հրասայլերը եւ զրահապատ կառքերը դիրք կը բռնէին քաղաքին գլխաւոր կէտերուն վրայ: Ժամը 14.30ին առաջին ցուցարարները, որոնց շարքերը հետզհետէ կը խտանային, Լենինեան հրապարակը թափեցան ազգային դրօշներով եւ հանդիպեցան հակառակորդներու որոնք կարմիր դրօշ պարզած էին: Այս վերջինները համայնավարական նշանախօսքեր կ'արտասանէին: Հայրե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՄԱՌՔԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

●

«Երազը ո՞րն է, երէ՞կը, թէ այսօր», կը գրէ Հայկանոյշ Մառք, որուն գրական եւ հանրային գործունէութեան յիսնամեայ յոբելեանը կը տօնուի, նախաձեռնութեամբ Գրողներու Միութեան :

Համակրանքի եւ գնահատութեան այս ինքնաբուխ արտայայտութիւնը՝ արդար վարձատրութիւն մըն է ընծայուած իր տաղանդին եւ երկար տարիներու բեղուն գործունէութեան : Իբրեւ կին, իբրեւ բանաստեղծ – գրագէտ :

Խօսելու համար Հայկանոյշ Մառքի անհատին վրայ, պրպտումներու ցանցին պիտի չդիմեմ : Իր պայծառ, իր անսեթեւեթ կեանքը՝ որուն այնքան մօտ ու մտերիմ ապրեր եմ տարիներով, պիտի առաջնորդէ զիս :

Այս պատիւը, սակայն, յուզումով կը համակէ հոգիս : Ցաւէտ հեռացած պաշտելի դէմքեր, կախարդանքով յորդուն երազ օրերու յիշատակներ, տարիներու մշուշը ճեղքելով, կը յայտնուին, լուսաւոր ու տիրական :

1900 ... «Լա պէլ էփոք» ինչպէս կը սիրեն անուանել, Ֆրանսացի գրագէտներ :

Եւ, ինչո՞ւ չէ, մեզի համար ալ, մանաւանդ արեւմտահայերուս համար, 1900ը՝ արդի աշխարհաբարին ոսկեդարըն է :

Գրականութեան եւ մտաւորական վերազարթումի լուսարձակ մըն էր, Պոլիսը, 1900ին : Ականաւոր ուսուցիչներու եւ հանճարեղ գրագէտներու լոյսերէն առաջնորդուած, ու, եւրոպական բարձր գրականութենէն ներշնչուած՝ խանդավառ երիտասարդութիւն մը կը բողբոջէր՝ հոծ հայութեան ծոցին մէջ :

Ազգային վերածնունդի եւ գրականութեան սիրովը արբշիռ, 1900ի այդ տաղանդներէն մէկն է, գրագիտուհի Հայկանոյշ Մառք : Այս նուրբ բանաստեղծը՝ իբրեւ անհատ, իբրեւ գրագէտ, բացառիկ դէմք մըն է :

Տիւսաբներու, Սիպիլներու եւ Զ. Ե. սայեաններու ուղիէն մեկնելով՝ արտակարգ չեղում մը գծեց : Իտէալի մը հուրով ու խանդով զինուած, խուլթեր փշրեց, եւ ... երկու կանացի թերթ հրատարակեց իր թարմատի տարիքով : «Մաղիկ» ապա «Հայ Կին» : Գրաւիչ, բեղուն եւ օգտակար, այլ, յանդուգն նորութիւն այդ օրերուն :

Կին մը բանաստեղծ, գրագէտ : Այո՛, ընդունուած իրականութիւն : Կին մը տնօրէն – խմբագիր կնոջական կարեւոր թերթի՞ մը :

Մարտահրաւէ՞ր մըն էր, արդեօք, ուղղուած զօրաւոր սեռին : Երբեք : Հայկանոյշ Մառք՝ հեղահամբոյր եւ իմացական ազատութեան տենչանք ունէր միայն : Այս անսովոր յանդգնութիւնով, գրագէտ յոբելեարը՝ կը տարբերի միւս հայ կին գրողներէն :

«Հայ Կին» իր թերթը, իր իտէալն էր : Իր կեանքին բովանդակ հեշտանքը պիտի քսեմ : Երկար տարիներ մեծ ձեռնահասութեամբ վարեց զայն : Ինքնատիպ դրոշմ մը տալով իր թերթին եւ իր մշակած գրական բոլոր սեռերուն : Արդիական գաղափարներուն հաշտեցուց տոհմային ոգին :

Իբր անհատ, Հայկանոյշ Մառք, ազնուական իր ցանկութիւններով, խորշեցաւ ցուցամոլ յաւակնութիւններէ : Տոկուն, յարատեւ.— լռիկ կեանք մը՝ գրական եւ հանրային բոլոր աշխատանքներուն մէջ : Կէս դարէ աւելի : Ահա իր դափնեպսակը :

Անբասիր իբրեւ անհատ եւ գրագէտ, իր մշակած բոլոր հարցերուն եւ ընկերային խնդիրներուն մօտեցաւ անշահախնդիր ու համարձակ չեչտով մը :

Ջանաց ցոլացնել ու բացատրել իտէալը, գիտութեան սէրը, քանիցս դարու չլացնող բարիքներն ու անոնց վնասակար ծայրայեղութիւնները՝ ընտանեկան յարկերէ ներս :

Մաղիկներու թոյրով ու բոյրով սնած տաղանդաւոր յոբելեարը անբաժանելի ներդաշնակութիւն մըն է : Իր մէջ անհատն ու բանաստեղծը չեն բաժնուիր :

Օրուան չարժումներուն հետեւելով՝ ծայրայեղ կիրքերէ չվարակուեցաւ : Սեւ նախանձ, ինքնամոլ ցուցադրութիւն՝ իր հոգիէն ներս չսպրդեցան : Կեանքին դէմ առ դէմ մարտնչումներ՝ ներշնչեցին զինք իր գրական բոլոր աշխատանքներուն մէջ : Հասարակ ճաշակի պչրանք չունի այս բեղուն գրագիտուհին :

Ազատութեան տենչն էր որ զինք դրաւ կնոջ ճակատագրական դառն ճամբուն վրայ : Ֆէմինիզմի պայքարին մէջ նետուեցաւ : Ցարեցաւ չարժումին : «Մաղիկ» ապա «Հայ Կին» իր թերթերով, կնոջ օրինական իրաւունքները պաշտպանեց : Առանց շուկայիկ լարախաղացութեան : Մրցակցութեան պայքար չմղեց այրերուն դէմ : Տարաւ չհաղցուց կիներուն : Կանացի հրապոյրը անաղարտ պահելու ջերմ պաշտպաններէն եղաւ :

Հայկանոյշ Մառք յուզեց ընկերային բոլոր հարցերը, կոչկոռ կապած վէրքերը բանալով : Տոհմիկ աւանդութիւններուն և հայ լեզուին դովքը հիւսեց : Դաստիարակեց ուրացումը : Մեր աշխարհաբարը կերտող անմահ ռահվիրաներուն՝ Հաղուպիտ եւ արժանաւոր յաջորդներէն մէկն է, Հայկանոյշ Մառք, իր ներդաշնակ եւ ճչգրիտ հայերէնով, ու, գրաբարի հմտութեամբ :

Ցոլքերով ու սիրով բաբախուն այս գրագիտուհին, ոսկի թելերով հիւսուած մանկութիւն մը չունեցաւ : Ճակատագրականօրէն ենթարկուած, ցորենի հասկի մը պէս, մերթ մորակուած, ճանչնալով բոլոր զառնութիւնները, մերթ օրօրուն ու փայփայուած, վարդ օրերու չունչով : Դառնութիւններ չվհատեցուցին զինք : Մտրակեցին եւ ամրացուցին իր հոգին, իր սիրտը : Ի բնէ տկարակազմ մարմինը՝ զօրացաւ հոգիին հուրովը :

Հ. Մառք, կեանքին նայեցաւ աչք աչքի, երես առ երես : Սոնքացողներէն հեռացնելով միայն իր նայուածքը : Ժառանգականօրէն՝ սիրեց խոնարհները : Հպարտութիւնը ատելով : Ցարգեց արժանապատուութիւնը ուրիշներուն եւ ... իրենը :

Իր պաշտամո՞ւնքը, ազատութիւն : Իր տկարութի՞ւնը՝ բնութիւնը իր տենչերական թովչութեամբ : Անոր կ'ապաւինի իբր ամենամեծ բարեկամի մը : Հ. Մառքի բանաստեղծ հոգին կը թրթռայ բնութեան ամէն մէկ մասնիկին սարսուռներէն : Կը հաղորդուի, կը լիանայ անոնցմով :

Դժնդակ վայրկեաններուն, ինչպէս ինք կ'ըսէ, կ'ապաւինի ծառի մը բունին, զորովագութ մօր մը բազուկներու պաշտպանութեան տակ զգալով ինքզինք :

Հ. Մառքի սիրածները.— ծաղիկներ, կենդանիներ, մանուկ հոգիով բարի եւ իմացական մարդեր :

Ցարատեւ ուսանող, անձանձիր ընթերցումներով իր միտքը մարզեց ու կը մարզէ : Բախտին օգնութեամբ իր կեանքին ընկերը՝ Վ. Թօչիկեան, աջակից եւ ուղեկից եղաւ իրեն, լրագրական մարզին մէջ : Խուլթեր հեռացուց, ճամբան հարթեց : Նոյնը ըրաւ, Հ. Մառք, Վահանին լրագրական կեանքին մէջ, իբրեւ լրացուցիչ :

Հ. Մառք բախտը ունեցաւ շրջապատուած ըլլալու՝ հին եւ նոր մտաւորականներով, որոնք սատարեցին իր լրագրական ձեռնարկին յաջողութեան :

Իր տունը գրական ակումբ մըն էր : Հոն կը յաճախէին օրուան լաւագոյն ներկայացուցիչները՝ գրագէտներու եւ գրասէրներու :

«Հայ Կին»ը հիմնուեցաւ 1919ին : Տասներեք տարի անխափան տեւեց, մինչեւ վատ մատին սեւ արարքը : «Հայ Կին»ը Հ. Մառքին իտէալն էր, իր թուիչքներուն հնոցն ու բովանդակութիւնը : Այն օրէն ասդին, սուգը դեռ կը մնայ իր սիրտին մէջ :

Բարեգործական եւ կանացի ընկերութիւններու իր մասնակցութիւնը՝ օգնեց իր շրջանակի ընդլայնման : Կուսակցական մը չեղաւ, Հ. Մառք : Զերծ մնաց ենթարկուիլ, ոչ ալ ուրիշը ենթարկելու փորձութեան դիմեց : Հաշտ ամէնուն հետ, հանրային գործերու մէջ՝ անշեղ ուղղութիւն մը պահեց, առանց իր սկզբունքները բրտօրէն պարտադրելու :

Իբրեւ անհատ, Հ. Մառք, գերազանցօրէն կին, կը սիրէ՝ գրիչ, տուն, ընտանիք, սանդ, ժանեակներ եւ ժապաւէններ : Ու, բանաստեղծութիւն մը կարդալու կամ երկնելու հեշտանքով՝ կը մտնէ խոհանոցէն ներս : Պիտի աւելցնեմ, ի պատիւ իրեն, որ քաջ խոհարարուհի մըն է :

Իսկ հիմա : Մի՞ս մնո՞ւկ, մեր տաղանդաւոր յոբելեարը : Երբեք : Պոլսոյ հայութիւնը՝ —պատիւ իրեն— կը պահէ դեռ մեր տոհմիկ աւանդութիւնները : Ճակատագրէն հարուածուած իր ազգակիցները, մանաւանդ վաստակաւոր գրագէտ մը, ինչպէս Հ. Մառք, չի թողուր մինակ, առանձնութեան տառապանքին դէմ առ դէմ :

Գերընտիր բարեկամուհիներ եւ բարեկամներ ունի իր չուրջ : Առաջին գիծին վրայ կը գտնուի, եթէ չեմ վիրաւորեր իր համեստութիւնը, մեր տաղանդաւոր արուեստագիտուհին, Օր. Գ. Ղազարոսեան : Ամէնքը կը շրջապատեն զինք : Իրենց բարի հոգիով կը մեղմացնեն կորուստը իր կեանքի ընկերոջ, որուն վրայ, մօր մը խանդաղատանքով կը գուրգուրար, Հայկանոյշ Մառք, եւ որուն յարաժամ պակասը կը մթագնէ իր հոգին :

Սակայն, տաղանդին հուրը աչքերուն ու հոգիին մէջ, աւիւնով մը կայտառ, եւ իմաստուն փիլիսոփայութեամբ մը համոզուած, գրականութեան պատնէշին վրայ է միշտ, Հ. Մառք : Դիմագրելու քաջութեամբ լեցուն, կեանքին բոլոր ելեւէջներուն : Մեր բանաստեղծ յոբելեարը միշտ պատրաստ է իր տաղանդին գեղեցիկ հունձքը հայ ցեղին նուիրելու : Հայ ցեղին, որ մութ եւ դժնդակ փոթորիկներէն կը խոյանայ աւելի պայծառ եւ միշտ յաղթական :

Թոյլ տուէք, յոբելեար բանաստեղծին մէկ քառեակը կրկնեմ .— «Մութ էր եւ ես լեռներէն կ'իջնէի, ինծի հետ կտրիճներ կ'իջնէին, վրէժ սեղմած բռունցքներով : Անոնց աչքերուն կայծերը լոյս կուտային ամպերուն » :

Կտրիճնե՞րը, վրէժ սեղմած բռունքներով՝ հայ ցեղին երէկուան, այսօրուան և վաղուան իմացական սերունդներն են : Որ դարէ դար պահեցին, կը պահեն, եւ պիտի պահեն, ամպերուն լոյս տալով իրենց կայծերը :

Այդ կայծե՞րը, մեր չքնաղ լեզուն, մեր գրականութիւնը, մեր արուեստները, մեր երաժշտութիւնը, մեր մշակոյթը ամբողջ եւ մեր հաւատքը մեր ցեղին անմահութեան :

Հայկանոյշ Մառք իբր գրագէտ ու բանաստեղծ, խանդավառ ու գիտակից, մշակեց եւ յաւերժացուց հայ մշակոյթին եւ առաքինութիւններուն պաշտամունքը : Պատիւ իրեն :

ԻՍԿՈՒՀԻ ԳԱՐՄԷՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱԼՔԵՐԸ

●

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցը՝ Թոմա Շրայլըր, որ Հունգարիոյ դէպքերու միջոցին հոն կը գտնուէր, կը գրէ թէ Իմրէ Նակիի առեւանգումէն ի վեր կատարեալ անիշխանութիւն կը տիրէ երկրին մէջ, տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս : Ահա կը նկարագրէ դէպքերը .—

Նախայեղափոխութեան խլրտումները սկսած էին արդէն Յուլիսին, երբ Նակիի կուսակիցներուն եւ «Կեդրոն»ի խմբակին միջեւ պայքարը հետզհետէ սուր հանգամանք կը ստանար : Այս վերջին խումբը կը բաղկանար սթալինեաններէ, եւ ըստ իրենց «նակիականները» քիչ մը չատ արագօրէն կ'ուզէին ապատականացնել վարչաձեւը, քաջալերելով «ժողովրդավար վարչաձեւին թշնամի» տարրերը :

Արդէն ապասթալինականութենէն ի վեր բազմաթիւ գրագէտներ, լրագրողներ, մտաւորականներ կ'ուզէին որնակի իշխանութեան գլուխ դար, վասնզի անկեղծօրէն համոզուած էին թէ արագօրէն կատարուած քաղաքական եւ տնտեսական փոփոխութիւն մը միակ միջոցն էր փրկելու համար ժողովրդապետութեան մը հետքերը :

Դիւրին էր այն ատեն տեսնել Հունգար ժողովուրդին հոգեկան վիճակը : Ամէն տեղ Փեշթայի, թէ գիւղերուն եւ քաղաքներուն մէջ բանուորները, գիւղացիները եւ մտաւորականները չէին ծածկեր իրենց ատելութիւնը հանդէպ Ռուսերուն եւ Հունգար սովետականներուն :

Ժողովրդական ճակատի մէկ ժողովին մէջ բուռն խօսքեր արտասանուեցան Ռաքոզիի անմիջական գործակիցներու մասին, որոնք կը «Թունաւորէին Հունգա -

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

— Աս ինչ ալ աղուոր չոկեր էք, ըսելով կը հիանար Ղուկաս աղան :

— Արմիկիս «մարիֆէթ»ներն են, սըրբազրեց Վարդենի տուտուն մայրադորով պարծենկոտութեամբ, զարդարման ամբողջ փառքը Արմիկին յատկացնելով :

— Գիտեմ, գիտեմ, պատասխանեց մարդը, ու Արմիկին հետ հաւկիթ մը զարկաւ. անորն ալ կոտրեց : Կրկնեց, նորէն յաղթեց : Տղու պէս կը խնդար, կ'ուրախանար կողոպուտը պնակը հաւաքելով : Բայց ամչնալէն կարմրեցաւ, երբ հօրեղբայրը .

— Արմիկ, գալ Զատկին հաւկիթները երկանդ հետ պիտի կոտրես, կատակաբանեց :

Սուրճէն վերջը կանուխկեկ մը պառկեցան, մութուն պիտի ելլէին, «Առաւօտ լուսոյ»ին հասնելու համար :

«Է՜յ կէնճութիւն է՜յ, ո՜ւր ես» հառաչեց ծերուկը, անկողինը մտած ատեն, յիշելով որ ատենօք ինքն ալ Զատկին առտուն չապիկ կը հագնէր ու դասը դպիրներուն հետ կը բարբառէր :

Կիրակի առտու, արարողութեանց աւարտումէն ետքը, Ղուկաս աղան բարեկամներուն հետ նրճարան իջաւ, ուր օղիով իրարու դարձեալ կենդանութիւն եւ շատ տարիներ մաղթեցին :

Կանուխկէկ տուն վերադարձին, սեղանը արդէն պատրաստ գտաւ, հաւու ջրով տաքուկ ապուրը խեղճ մարդը յոգնութիւններէն լաւ մը կազդուրեց : Ցետոյ դուրս ելաւ, Բարի Տարիին այցելութիւնները նախ հեռաւոր դեղերէն սկսաւ : Զմոռցաւ «փարաւոն»ին ալ երթալ, որ Բերա կը բնակէր, «չունը կոտրել չըլլար ըսաւ, օր մը նորէն պէտքութիւն մը կ'ունենամ իրեն » :

Զատկին երեք օրերը այսպէս անզգալաբար անցան :

Է.

Անգործ բանուորը չորեքշաբթի առտու սովորական ժամուն դուրս ելաւ : Երբ դուռը քաշեց գոցեց, մէկ երկու քայլ առնելէ առաջ, երեսը երեք անգամ խաչ հանեց. զարթում տղայութեանը յիշատակներուն : Աչքերը վեր երկինք բարձրացնելով . «Եա տէր Աստուած, դուն օգնես » պաղատեցաւ ողորմագին : Աղաչանքէն զօրացած, ճամբան շարունակեց աշխատութիւն մը գտնելու հաստատամիտ առաջադրութեամբ : Միւս օրն ալ առտուները տունէն դուրս ելաւ, հաւատքով սրտապինդ : Ու առտուն կ'երթար, ու իրիկունը կը վերադառնար եւ բան մը, բանիկ մը չէր յաջողցուցած : Տարաթը գլտորեցաւ, գործը չերեւցաւ :

Ղուկաս աղան գրաչար արհեստաւորներուն երիցագոյն անդամն էր, բարեխիղճ ու վարպետ բանուորի համբաւով : Իր յանկարծական հրաժարումը, մանաւանդ Զատկի չարթուան հանդիպմամբը, տպարանական հրապարակին վրայ ուշագրաւ դէպք մը համարուեցաւ, տեսակ մը պաշտօնանկութիւն : Մէկ երկու տպագրիչ այս չնորհազրկման չարժառիթը նոյն ինքն էֆէնտիին բերնէն լսել ուզեցին :

«Բայց կ'աղաչեմ, խօսքը մէջերնիս, մարդը մեղք է», պայմանագրութեամբ պատասխան ստացան, թէ՝ «Ղուկաս աղան ալ ծերացած էր. ձեռքէն գործ չէր ելլար. ուրիշներուն մէկ ժամուան մէջ չարելիքը ինքը երեք ժամէն չէր լմըցներ : Ու, սասր հետ մէկտեղ, չափազանց ալ պահանջկոտ . չաբաթը վեց մէճիտիէ : Ու մէյ մըն ալ, չարունակ պարտք ընելով անհելիքուորները վրան կը ղրկէր : Աս անգամ նորէն տասը ոսկիի խնդիր մը ունենալուն, փորձանքի չհանդիպած, ճամբու դրած էր » :

Ու վերջաբանը.

— Պէլա մարդ է, հա, վէսէլամ : Բայց ըսի եա, խօսքը մէջերնիս մնայ, մեղք է, հացին պատճառ ըլլալ չեմ ուզեր :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(12) (Շար.)

րոյ քաղաքական կեանքը» : Իսկ Կեդրոնական Կոմիտէին աչքէն չէր վրիպեր ժողովրդական դժգոհութիւնը :

Սեպտեմբերի կէսերուն շատ աւելի բուռն վէճեր տեղի կ'ունենային «Նախականներու» եւ «Կեդրոնական»ներու միջեւ :

Հակառակ Մոսկուայի մամուլին պնդումներուն, Փաշական դաւադրութիւն չկար Հունգարիոյ մէջ, բացի քանի մը անհատ Փաշականներէ, որոնք, ի նպաստ իրենց կը շահագործէին ժողովրդականացման գաղափարը : Անոնք որեւէ ազդեցութիւն չունեցան ո՛չ երիտասարդութեան, ոչ ալ մտաւորականութեան վրայ, որոնք առաջին դերը կատարեցին ընկերվարական ժողովրդապետութեան պայքարին մէջ :

Երիտասարդները, գրագէտները, լրագրողները, որոնց կը միանային բազմաթիւ բանուորներ, պաշտօնատարներ եւ վերջապէս գիւղացիներ, չէին ուզեր որ վերահաստատուի ոչ ծովակալ Հորթիի կէս - Փաշական վարչաձեւը, ոչ ալ քաղքենի վարչաձեւ մը, այլ ընկերվարական կարգուսարք մը : Շատ կարեւոր է նկատի առնել այս պարագան, որովհետեւ շատեր կը կարծեն թէ հունգարական յեղափոխութեան նպատակն էր աւելի սրբել համայնավար վարչաձեւը, որ գոյութիւն ունէր 1945էն ի վեր : Արդ, 1945 և 1948ի միջեւ — եւ առաջին անգամ շատ երկար տարիներէ ի վեր — համեմատաբար ժողովրդավար վարչաձեւ մը գոյութիւն ունէր Հունգարիոյ մէջ, հակառակ խորհրդային բանակին ներկայութեան : Ազատ ընտրութեանց միջոցին, Հունգարները կրնային ընտրել Խորհրդարանի իրենց ներկայացուցիչները :

Յեղափոխութիւնը, որ պայթեցաւ Հոկտեմբեր 23ին Եողէֆ - Բեմ հրապարակին վրայ խաղաղասիրական ցոյց մըն էր : Ուսանողներու պահանջները ամփոփուած 16 կէտերու մէջ, տարրական բաներ էին եւ կը բաժնուէին Փեշթայի փողոցներուն մէջ :

Կարգ մը շրջանակներ կը պնդեն թէ Հոկտեմբեր 23ի ցոյցերը գլխաւորաբար ազգայնական նկարագիր ունէին : Հունգարական հողին վրայ խորհրդային բանակի ներկայութիւնը, որ օտար գրաւման արտաքին նշանն է, (իրականին մէջ տարբերութիւն չկայ հունգարական եւ խորհրդային զինուորական համազգեստին միջեւ) ալ աւելի կը հրահրէր հունգար ազգայնականութեան բոցը, որ երբեք չէ մարած : Բայց միայն ազգայնականութիւնը ամէն բան չէր : Փեշթայի ուսանողները կը պահանջէին իրական ընկերվարութիւն մը : Իսկ հունգար երիտասարդներու համար իրական ընկերվարութիւն մը գոյութիւն կրնար ունենալ ազգային ազատութեամբ եւ անկախութեամբ, ընդդէմ զինեալ Փաշականներուն, որոնք Հոկտեմբեր 23ի իրիկունը կ'ուզէին տակաւին փրկել իրենց վարչաձեւը :

Բազմաթիւ վկաներ յայտնեցին թէ յեղափոխութեան սկիզբը ապստամբները որ եւ է զէնք չունէին : Միայն ընդհ. քարտուղար Կերոյէի Պելկրատէն վերադարձին, խօսած սպառնալից ճառէն ետքն էր որ Պետութեան ոստիկանները միացան ուսանողներուն հետ, անոնց բաժնելով իրենց զէնքերը : Յաջորդ օրը Փեշթայի ամբողջ պահակազօրքը — սպաներ, ենթասպաներ, զինուորներ — միացան ուսանողներուն եւ անոնց առջեւ բացին զէնքերու պահեստը :

Պատասխանատու սպաները գրեթէ բոլորն ալ համայնավարներ էին, ոչ թէ «Փաշական գործակալներ կամ Հորթիական սպաներ» : Բանակին ապստամբութիւնը հետեւանքն էր խորհրդարանին առջեւ պատահած դէպքերուն :

Ժամը 22·30ին Կեդր. Կոմիտէն արտակարգ ժողով մը կը գումարէր Կերոյէի նախագահութեամբ : Այս պատմական ժողովին մէջ էր որ Կերոյէկացութիւնըպարզելով, կը համոզէր իր պաշտօնակիցները թէ անհրաժեշտ է խորհրդային միջամտութիւնը : Իսկ ուրիշներ գիտել կուտային թէ չարիքը կը դարմանուի եթէ ինք հրաժարի անմիջապէս : Ոմանք կը մեղադրէին Նակին : Ասոր վրայ մեծ խրարանցում տեղի կ'ունենայ եւ դուրսէն կը լսուին հրացանաձգութիւնները : Ուսանողներն էին որ ներս մտնել կ'ուզէին, բայց պահակները կ'արգիլէին : Ժամը մէկին ընդհ. քարտուղարը՝ կը յայտնէ թէ «եղբայրական» օգնութիւն խնդրած է խորհրդային զօրքէն : Միեւնոյն ատեն կ'առաջարկէ «ընկեր Իմրէ Նակին» իբրեւ վարչապետ : Կեդր. Կոմիտէի անդամներուն մեծ մասը կը սահմռկին : Ոմանք կը հեռանան ժողովէն որ վերջինը եղաւ :

Յաջորդ առաւօտ Փեշթայի ձայնասփիւռը կը ծանուցանէր խորհրդային զօրքին ժամանումը :

Նակին որ քանի մը օր առաջ ամէնէն ժողովրդական անձն էր, յանկարծ վարկաբեկուեցաւ ժողովուրդին աչքին :

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆ, 2 Դեկտ., (Յառաջ).— Այս տարի եւս, Դեկտեմբեր մէկի գիշերը, Տիկնանց Բարեսիրական Միութիւնը մեծ յաջողութեամբ տուաւ իր աւանդական պարահանդէսը, ի նպաստ Հայկ. Տան եւ կարօտեալներու : Ներկայ էին նաեւ Թոմոյի եւ Միլանոյի մերձակայ վայրերու հայրենակիցներէն ոմանք : Պարահանդէսը տեւեց մինչեւ առաւօտ, որու ընթացքին տեղի ունեցան երգ, նուագ, վիճակահանութիւն եւ ուրիշ անակնկալներ : Ժամը 24ին, տասնամեայ Շաքէ Սրապեան, զգեստաւորուած կովկասեան տարազով՝ արուեստասէրի նրբութեամբ պարեց «Քէլէ կը գամ»ը, ջերմ ծափերու մէջ : Ներկաներուն փափաքով, կրկնեց պարը, այս անգամ ընկերակցութեամբ տիկին Լիւսի Արգումանեանի : Իրեն յաջորդեց Օր. Սիմա Փափազեան, որ նոյնքան յաջողութեամբ պարեց ծանօթ «Հարսանեկան օր»ը : Շաքէն եւ Օր. Ս. Փափազեանը պատրաստուած էին տիկին Լիւսի Արգումանեանի կողմէ : Աճուրդի դրուեցաւ երգեհոնիկ մը : Գոյացած գումարը Տիկնանց Բարեսիրական Միութիւնը տրամադրեց հիւանդ հայ երիտասարդի մը :

Ա.

Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՅՈՐԵԼԵԱՆԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

ԼՈՆՏՈՆ, 3 Դեկտ., (Յառաջ).— Երէկ, կիրակի, կէս օրէ ետք Քէնսինկթըն Փալաս Օթէլի մէջ տօնուեցաւ Բարեգործականի յիսնամեայ յոբելեանը, ճաշասեղանով մը : Ներկայ էին 130 հոգի :

Այս առթիւ Փարիզէն Լոնտոն եկած էր Եւրոպայի Յանձնաժողովին ներկայացուցիչը, Տոքթ. Պէօյիւքեան : Պատուոյ սեղանի շուրջ նստած էին Բարեգործականի Լոնտոնի վարչութեան անդամները, Տէր եւ Տիկին Պէնլեան, Պ. Լեւոն Ապաճեան, Պ. Խաչատուրեան եւն. : Ատենապետը, Պ. Պէնլեան օրուան հիւրը ներկայացուց անգլերէն ճառով մը եւ խօսքը տուաւ Տոքթ. Պէոյիւքեանի, որ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել Միութեան հանգուցեալ հիմնադիրներուն յիշատակը : Յետոյ համառօտապէս պարզեց Բարեգործականի յիսնամեայ գործունէութիւնը, բարոյական թէ նիւթական : Յիշեց, նաեւ Օր. Լիլի Գարակէօզեանի նախաձեռնութեամբ կատարուած հանգանակութիւնը ի նպաստ Սուրիոյ եւ Լիբանանի դպրոցներուն (260·000 տոլար) : Ըսաւ թէ բոլորն ալ տուացան իրենց արդար բաժինը : Իր ճառը թարգմանուեցաւ անգլերէնի : Այս առթիւ խօսք առնելով, դիտել տուի թէ բոլորս ալ յարգանքի արժանի կը գտնենք Բարեգործականի հիմնադիրները, բայց այսօր շատ մը անիրաւութիւններ կը գործուին : Եւ իբրեւ օրինակ յիշեցի Օր. Գարակէօզեանի նախաձեռնութեամբ կատարուած հանգանակութեան անարդար բաշխումը, որ ընդհանուր դժգոհութիւն պատճառեց :

Տոքթորը բացատրեց թէ պառակտումներ ծագած էին այն ատեն :

Փոքր գեղարուեստական բաժին մըն ալ պատրաստուած էր : Օր. Բոմէն Պոլտի, Օր. Սիսիլ Մարդիի ընկերակցութեամբ (դաշնակ) «Ավէ Մարիա» եւ «Երեւանի գիշերները» երգեց, իսկ Օր. Աննա Խաչատուրեան որ չորս տարի Դպրոցասէրի վարժարանը յաճախած է, արտասանեց Սիլվա Կապուտիկեանի հայ լեզուին ձօնած բանաստեղծութիւնը :

Բարեգործականի Լոնտոնի վարչութեան անդամները Պէնլեան եւ Լ. Ապաճեան իրենք իրենց մէջ հաւաքած են 300 ոսկի [illegible] : (Լոնտոնի սակն էր հազար ոսկի) : Ներկաները հանգանակութեան մասնակցեցան մէկով - երկուքով :

ՅՈՎՀ. Կ. ՇԱՀԳԵԱՆ

ՄԱՆՈՒԿ ԲԱՐԻԿԵԱՆ

Փարիզի Ֆիլարմոնիք ընկերութեան հրաւէրով եւ կազմակերպութեամբ, Մանուկ Բարիկեան իր եռանուագով նուագահանդէս մը տուաւ երեքշաբթի երեկոյ, Կավոյի սրահին մէջ :

Մանուկ Բարիկեան Լոնտոնի Ֆիլհարմոնիք նուագախումբին առաջին մենանուագող ջութակն է : Հայ մը՝ որուն ձեռքը շատ սեղմած են միջազգային դեկավարներ իրենց նուագահանդէսներուն վերջաւորութեան :

Նուագահանդէսը կը բաղկանար եզականօրէն դժուար իրագործելի եւ արուեստի կատարեալ բարձունքները տանող յայտագրէ մը : Տարօրինակ համադրութիւն մը կը ներկայացնէր եռանուագը (Թրիօ), որ կը բաղկանար դաշնակէ, ջութակէ, եւ ընչաւոր գործիքներէն ամէնէն դժուար իրագործելի եղջերափողէ (քոր) :

Բարիկեան նախ նուագեց սոնատ մը՝ Պախէ, բոլորովին առանձին, ուր մաքուր եւ բծախնդիր նուագածութիւն մը իր տաղանդը միայն կրնար տալ : Հայ ջութակահարը նուագեց ինչպէս որ պէտք էր, ոչ աւելին, ոչ պակասը : Այս ուժականութիւնը, ճշգրտութիւնը հիմնական պահանջքներն են Պախի եւ իր դպրոցին պատկանող գործերու մեկնութեան մէջ, ուր յաճախ շատեր կը սայթաքին դժբախտաբար, ջանալով եւ կարծելով ինչ ինչ արժէքներ տալ այդպիսի գործի մը զանազան նախադասութիւններուն, որոնք իրականին մէջ իրենց պարզ եւ յստակ նըւագումին մէջ արժէք կը ստանան, եւ թերեւս այս պատճառով ալ դժուար իրագործելի են :

Եռանուագը գործադրեց Պրահմսի եւ Լընոքս Պերքլիի գործերը, նկատելի բըծախնդրութեամբ ուր բացառիկ նուագածութիւն մը ունեցաւ փողահար Տենիս Պրէյն :

Ներկայ էր երաժշտասէր Հայերու փոքր խումբ մը, ինչ որ անբաւական թիւ մը կը կազմէ, բայց եւ այնպէս գովելի երեւոյթ :

Ա. Պ.

ՅԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ Շ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երկուշաբթի գիշեր տեղի ունեցաւ «Անդաստան» պարբերականի կազմակերպած յարգանքի երեկոն, ի յիշատակ ողբացեալ Շահան Պէրպէրեանի, Միւթիւալիթէի Ժ. սրահին մէջ, որ լեցուած էր մտաւորականներու եւ գրասէրներու բազմութեամբ մը : Ներկայ էին նաեւՓարիզի առաջնորդը, Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան, հանգուցեալի կինը եւ նկարիչ զաւակը, Արտաւազդ, եղբայրները՝ Պ.Պ. Օննիկ եւ Նուրհան Պէրպէրեան եւն. :

Բացումը կատարեց «Անդաստան»ի խմբագիրը, Պ. Բիւզանդ Թոփալեան, նախագահութեամբ Պ. Հրանդ Բալուեանի : Օրուան բանախօսներէն Պ. Գեղամ Քէբէսթէճեանի գրաւոր ճառը կարդաց Պ. Արտաշէս Գմբէթեան : Յաջորդաբար խօսք առին Սերովբէ եպիսկոպոս, Շ. Նարդունի, Կ. Փօլատեան, Թ. Գառնիկ, Զ. Որբունի, ներկայացնելով Շահան Պէրպէրեանի դերը իբրեւ ուսուցիչ եւ փիլիսոփայ - արուեստագէտ :

Սրտառուչ պահ մը եղաւ ողբացեալին ձայնով երգուած «Լուսաւորչի կանթեղը», երգապնակով որ ունկնդրուեցաւ եր կիւղած լռութեամբ :

Գեղարուեստական բաժնին մէջ նորութիւն մը եղաւ Եգիպտոսէն Շահան Պէրպէրեանի նախկին աշակերտ երիտասարդ Պ. Ժան Թովմասեանի պատրաստած խմբական արտասանութիւնը :

Տպաւորիչ էր նաեւ Շ. Պէրպէրեանի գրական վաստակէն նմոյշ մը, կարդացուած Գ. Վահանի կողմէ :

Խոր տպաւորութիւն ձգեցին Օր. Իրիս Պիւլպիւլեանի երգերը :

Գ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (210)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

●

1. ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

Փչում էր մեղմ հովիկը, ծաղիկները ժպտում էին, դալար խոտարոյսերը ծըփում եւ ծածնւում էին, եւ դաշտի խաղաղ տարածութիւնը օրօրւում էր սքանչելի ալեկոծութեամբ :

Գեղեցիկ էր այդ առաւօտը :

Թռչունները ուրախ - ուրախ ճախրում էին մի թփից դէպի միւսը : Գոյնզգոյն թիթեռները, գոյնզգոյն ծաղիկների նըման, ցանուած էին օդի մէջ :Սպիտակ արագիլը, լայն թեւքերով թափահարում էր, շտապելով դէպի Արաքսի մօրուտները : Ձեռնասուն եղջերուները, վայրենի վիթն ու այծեամը, դուրս էին եկել Խոսրովի արքայական անտառներից, եւ ազատ, համարձակ վազվզում էին շրջակայ մարգերի վրայ :

Չէր երեւում միայն մարդը :

Ամէն առաւօտ, արծաթեայ փողերի հնչիւնը, որսորդական բարակների մռնչիւնը սիգապանծ նժոյգների խրխինջը, խռովում էին սըրամուտ անասունների վաղորդեան հանգիստը : Ամեհի վարազը սարսափելով նետւում էր մթին շամբուտների մէջ, իսկ թաւամազ արջը ապաստանի տեղ էր որոնում : Իսկ այս առաւօտ չկային նրանք — չկային նախարարական իշխանազն պատանիները, որոնց որսորդական ուրախ զուարճութիւնները մի առանձին կենդանութիւն էին բաշխում երէաշատ դաշտավայրին :

Ամէն առաւօտ Թռչունը կարդում էր իր նախարշալոյսեան մեղեդին, եւ նրա հետ լսելի էր լինում ժրաջան մշակի երգը : Փայլում էր մանգաղը, եռում էրգործը, եւ ոսկեղէն հունձքը՝ իւր լիառատ բեղնաւորութեամբ՝ պարգեւատրում էր վաստակաբեկ շինականի աշխատանքը : Իսկ այս առաւօտ չկար հնձւորը, չկար եւ հերկավարը :Հասունացած արտը մնացել էր կիսաքաղ, եւ անվաստակելի արօրը անգործ ընկած էր դեռ չվերաջացած ակօսների մօտ :

Ամէն առաւօտ սուրբ տաճարին կոչնակի առաջին հնչման հետ՝ զարթնում էր հովիւը : Ոչխարների անուշ բառանչը, արջառների ուրախ ձայնարկութիւնը, կենդանացնում էին խոտաւէտ հովիտները խիստ ախորժելի աղմուկով : Իսկ այս առաւօտ չէին երեւում ոչ հովիւը եւ ոչ նրա հօտերը : Ցիրուցան զառնուկները թափառում էին սար ու ձոր, եւ հայրակորոյս որբիկների նման, կարծես, որոնում էին հովուին :

Ամէն առաւօտ, երբ ծագում էր տուընջեան լուսատուն, նրա առաջին ճառագայթները ողջունում էին շինական աղջիկների աշխատանքը : Կարմիր, դեղին, կապոյտ ծաղիկներ, սփռուած էին լինում այգիներում, բանջարանոցներում եւ ագարակներում : Երգում էին եւ գործում էին : Եւ նրանց ուրախութեանը ձայնակից էր լինում երգասէր սոխակը : Իսկ այս առաւօտ չէին երեւում անխոնջ մշակութիւնների այդ գեղեցիկ զարդերը : Այգիները մնացել էին անխնամ, ագարակները կորցրել էին իրանց բանուորներին :

Արեւը բարձրացաւ, եւ որքան բարձրանում էր նա, այնքան Արարատեան ընդարձակ դաշտավայրը, որպէս մի հսկայական բուրվառ, խնկարկում էր իւր վաղորդեան անուշհոտութիւնը : Ամբողջ հովիտը ծխում էր, գոլորշիանում էր :Ցօղազարդ բուսականութիւնը յետ էր տալիս երկնքին իւր ընդունած մարգարտեայ կաթիլները :

Ծխում էին եւ դաշտավայրի վրայ խիտ առ խիտ սփռուած գիւղերը : Բայց այդ ծուխը չէր նմանում այն խաղաղ, կապտագոյն ծուխին, որ ամէն առաւօտ օձապտոյտ սիւնակներով վեր էր բարձրանում խրճիթների պմբէթաձեւ երդիքներից : Այդ ծուխը, սեւ մառախուղի նման, ծածկել էր գիւղերը, եւ մերթ ընդ մերթ նրա մթին թանձրութեան միջից փայլատակում էին հրային կայծեր ...

Ծխում էին եւ մեծաշէն քաղաքները : Ծխում էր Դվինը, ծխում էր Արտաշատը, ծխում էր Վաղարշապատը, ծխում էր Էջմիածնի վանքը ....

ՐԱՖՖԻ

նասէր ցուցարարները, որոնց թիւը հինգ հարիւրի հասած էր, պատասխանեցին.

— Անկցի՛ Քատար, անկցի՛ դերութիւնը։ Ռուսերը թող իրենց երկիրը վերադառնան։

Եւ յառաջ կը խաղային, գլուխնուն համար կարմիր դրօշը։ Այդ պահուն խորհրդային հրասայլերը եւ զրահապատ կառքերը կրակ բացին եւ մարդիկ գետին փռուեցան։ Ոստիկանութիւնը կը հաւաքէր վիրաւորները։ Այդ միջոցին ցուցարարներուն թիւը հազարներու հասած էր յարակից փողոցներուն մէջ։ Օտար թղթակիցները կը լուսանկարէին անցուդարձը։ Ցուցարարները կ'աղաղակէին, — Թող ամբողջ աշխարհ իմանայ թէ ինչե՛ր կ'ընեն մեզի...

Ինքնագործ զէնքերը կը շարունակէին կրակը։ Անցեալ Հոկտեմբեր 23ի ապստամբութեան վկաները կը հաստատեն թէ այս ցայցն ալ նոյնքան բուռն էր. բայց այս անգամ աւելի խոր ատելութիւն մը նշմարուէր աչքերու մէջ։

Երկու հոգի սպաննուեցան խռովութեանց ընթացքին։

× Արեւմտեան Հունգարիոյ Քոմորոն նահանգին գիւղացիները հետեւեալ պահանջները ուղղած են Քատարի կառավարութեան. — 1. Ամբողջովին հեռացնել խորհրդային զօրքը, տարեգլուխէն առաջ. — 2. Չէզոքութիւն հռչակել. — 3. Ազատ ընտրութիւններ կատարել. — 4. Արձակել քաղաքական բանտարկեալները. 5. — Ընդհ. ներում բոլոր անոնց որ մասնակցած են ապստամբութեան։

× Մ. Նահանգները բողոքագիր մը ուղղեցին Խ. Միութեան, դիտել տալով թէ զինուորական ուժ կը գործածուի Հունգարիոյ «անճար քաղաքացիներուն դէմ»։ Այս բողոքագիրը հիմնուած է տեղեկագրի մը վրայ որ կ'ըսէ թէ ռուսական հրասայլեր իրենց թնդանօթները ուղղած էին ցուցարարներուն դէմ, Փեշթայի ամերիկեան դեսպանատան առջեւ, որպէս զի չկարենան մօտենալ։ Բողոքագիրը միջամտութիւն կը նկատէ այս արարքը, չեշտելով թէ դեսպանատունը կապ ունի Հունգարիոյ եւ ոչ թէ Խ. Միութեան հետ։

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սոֆիայէն Վիէննա հասած ճամբորդներ կը հաղորդեն թէ բազմաթիւ քաղաքացիներ արտաքսուած են մայրաքաղաքէն, աքսորուելով դէպի երկրին հիւսիսային – արեւելեան շրջանները։ Քաղաքապահ զօրախումբեր կը շրջին Սոֆիայի փողոցներուն մէջ։ Արտաքսումի հրամանները կը յայտնուին մթնոլորտին։ Պաքայլին համաձայն պայմանաժամ կը տրուի 12 ժամէն մինչեւ երեք օր, իրենց գործերը կարգադրելու եւ մայրաքաղաքէն հեռանալու համար։

Բազմաթիւ աքսորականներ հողագործներ են որոնք Սոֆիա եկած էին, խուսափելու համար հողագործական կազմակերպութեանց անդամակցութենէն։ Ուրիշներ կասկածելի կը համարուէին քաղաքական տեսակէտով։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Սոֆիայի համալսարանէն եւ ուրիշ վարժարաններէ երկու հարիւր ուսանողներ ձերբակալուած են վերջերս։ Կ'ըսուի թէ ցոյցեր տեղի ունեցած են Փլովտիվի մէջ (Ֆիլիպէ), հողագործական նախկին վարիչի մը՝ Կիչեւի ձերբակալութեան հետեւանքով։ Ցուցարարները, մեծ մասով ուսանողներ եւ երիտասարդ բանուորներ, կալանաւորին արձակումը կը պահանջէին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ երիտասարդական պաշտօնաթերթը, «Կոմսոմոլսկայա Փրաւտա» կը խոստովանի թէ խլրտումներ ծագած են Մոսկուայի, Լենինկրատի եւ Ուկրայնայի համալսարանական ուսանողներուն մէջ։ Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն, աւելի քան հարիւր ուսանողներ վտարուած են Մոսկուայի համալսարանէն, քննադատած ըլլալով համայնավարական կարգուսարքը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը որոշեց վերաբանալ անգլիական եւ ֆրանսական դպրոցները, եգիպտացի տնօրէններ նշանակելով։ Այս առթիւ փոփոխութիւններ պիտի կատարեն պատմութեան, աշխարհագրութեան եւ ուրիշ դասերու ծրագիրներուն մէջ։ Վարժարաններէն 27ը անգլիական են, 23ը ֆրանսական։

1954/2 Ա.Ի ԶՕՐԱԴԱՍԻՆ զինուորները, որոնք վար.գրուած էին Ալժերիոյ մէջ, պիտի արձակուին Ծնունդէն առաջ, մայր երկրին եւ Գերմանիոյ մէջ ալ՝ 1957 Յունուարէն առաջ։— Ազգ. Ժողովը սկսաւ քննել զինուորական ելեւմուտքը որ մէկ միլիառ Ֆրանքի գումար մը կը ներկայանէ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։

Նախագահութեամբ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆի։

Կը խօսի՝ ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին Պ. Գարեգին (Թառ)։

Ճոխ պիւֆէ։

ԽՆՋՈՅՔ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խնջոյք-պարահանդէսը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։

Մասնակցութեամբ Լիոնի, Տէսինի, Ս. Էթիէնի եւ Վիէնի մասնաճիւղերուն։ Խմբերգ, արտասանութիւն, երգ եւ հաճելի անակնկալներ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը կը ներկայացնէ Պ. Ղ. Մելոյեանի

«ԱՐՄԵՆՈՒՇ»ը (տրամ հինգ արար)։

Այս Կիրակի ժամը 3·30ին, կղերական- ներու սրահը, ուր տէ Պահիւթիէ։

ՀԱՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵՒՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Անարատ Յղութեան Տօնին առթիւ երեկոյեան ժամը 7ին հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէ մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'Արֆէօյ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին։

Կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր։

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի դպիրներէն Պ. Յովհաննէս Շահինեանի մօր՝

Ողբացեալ Տիկ. Լիւսի Շահինեանի համար, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Պ. Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6-ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Ակնունի ենթկ. Շաբաթ, 8 Դեկտ. ժամը 9ին։

Իշխան խումբը շաբաթ 8 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին։

Ընկեր Կարօ ենթկ. Կիրակի 9 Դեկտեմբեր ժամը 3·30ին։

Արամ խումբը Կիրակի 9 Դեկտեմբեր, իրիկուան ժամը 5ին։

Վարանդեան խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կ. ներկայացուցիչը։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 20·30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանկէօ Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 5ին, ընկ. Հաքիմեանի բնակարանը։

ԻՍԻ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 3ին, Խրիմեան դպրոցին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անդամուհիներն ու համակիրները։ Կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները եւ բարեկամները այս շաբաթ Պ. Կ. Սիմոնեանի սրճարանը։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ԹՈՔԱՏԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶԻ Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Օ Քլէռ տը Լիւն սրճարանը (Փլաս տ'Իթալի)։

ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի դպրոցը բացուած է Դեկտ. 6էն ի վեր, Եշ. կէսօրէն վերջ, ժամը 1·30ին, եկեղեցիին կից սրահին մէջ։

Կը դասաւանդէ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան։

Կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն անյապաղ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Ազնիւ Տէրոյեան եւ Պ. Օհան Տակառեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պանեէօյի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, Տիկ. Արդուբ Մարգարեանի մահուան առթիւ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 9 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7753 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3564

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ»

•

Այս անունով միութիւն մը կազմուած է Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ 23 գրագէտներու, իբրեւ հետեւանք Հունգարիոյ մէջ գործուած խժդժութեանց :

Ուրեմն, պառակտումը կը շարունակուի գրագէտներու Ազգ. Կոմիտէին մէջ, որ երկդիմի դիրք մը բռնած էր, նոյն հարցին առթիւ :

Նոր ընկերակցութիւնը, «Գրագէտներու Միութիւն ճշմարտութեան համար», արդէն ձեռնարկած է կազմելու իր ծրագիր – կանոնագիրը, որ պիտի ներկայացուի ընդհ. ժողովի մը :

Հիմնական սկզբունքը պիտի ըլլայ պաշտպանել բարոյականը, ազատութիւնը եւ արդարութիւնը՝ գրագէտներու միջոցաւ,— «Անոնց որ գրիչով արտայայտուելու պատիւն ունին» :

Այս քիչ մը ակադեմական բացատրութիւնը կը նշանակէ թէ նոր ընկերակցութեան հիմնադիրները կ'ուզեն զօրաւոր հոսանք մը ստեղծել, որպէս զի գրագէտը կարենայ ծառայել իր կոչումին.— պաշտպանել ազատութիւնը եւ արդարութիւնը :

Կը յիշուի թէ շատ մը Ֆրանսացի գրագէտներ հրապարակաւ յայտնեցին իրենց վրդովումը, երբ գրողներու ընկերակցութիւններ եւ ականաւոր անհատներ ժխտական, առ նուազն վերապահ դիրք մը կը բռնէին հունգարական ողբերգութեան հանդէպ :

Անոնք աւելի զայրացան, կարդալով Խ. Միութեան գրողներու «բաց նամակը», որ կը փորձէր դաս մը տալ ճշմարտութեան պաշտպաններուն, «Փաշականութիւն եւ յետաչրջութիւն» համարելով հունգար ժողովուրդին ապստամբական շարժումը :

Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն ալ բողոքի նամակներ ստացաւ ականաւոր դէմքերէ, որոնք բացատրութիւն կը պահանջէին :

Վերջինը ուղղած էր աշխարհահռչակ նկարիչը, Փիքասօ, ուրիշ ինը մտաւորականներու եւ արուեստագէտներու հետ :

Փիքասօ ինքն ալ կծու նամակ մը ստացաւ ամերիկացի արուեստագէտէ մը, որ իր մտերիմն ու գործակիցն եղած էր տարիներով :

Նամակագիրը կը պահանջէր հրաժարիլ իր ներկայ ուղեկիցներէն, ըսելով թէ արիւնով թաթախուած են անոնց ձեռքերը:

Մէկ խօսքով, շարժումը կը ծաւալի ամէն ուղղութեամբ, խոր ճեղքեր բանալով: Ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ :

Նոյ. 4էն ի վեր, երբ կը պայթէր Հունգարիոյ ապստամբական շարժումը, Փարիզի ամենօրեայ եւ պարբերական մամուլը կը յորդի բողոքագիրներով, կոչերով եւ վերլուծական տեսութիւններով :

Ասպարէզ նետուած են բազմաթիւ հեղինակաւոր դէմքեր, որոնք ցարդ կը դոհանային կրաւորական դիրք մը բռնելով:

Տարիներէ ի վեր, այսքան աշխուժացած չէր Ֆրանսայի մտաւորականութիւնը, արդարութեան ձայնը հնչեցնելու համար, կարելի աւժգնութեամբ :

Տարեց թէ երիտասարդ հեղինակներ, միջազգային համբաւի տիրացած գրագէտներ եւ արուեստագէտներ առնական փորձ մը կը կատարեն, իրենց կոչումը արդարացնելու համար:

Ի՞նչ արժէք ունի որեւէ համբաւ եւ դիրք, եթէ պիտի չհամարձակի ճշմարտութեան եւ արդարութեան դրօշը պարզել, իր գրիչով կամ արուեստով :

Որ եւ է ընկերային կամ քաղաքական դաւանանք չի կրնար արգելք համարուիլ, այս տարրական պարտականութիւնը կատարելու համար :

Ոչ իսկ մեր ածուին մէջ : Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՆՈՐԷՆ ԾԱՆՐԱՑԱՒ

Հունգարիոյ բանուորները վերջնագիր մը յանձնեցին Քատարի խամաճիկ իշխանութեան, յիշեցնելով իրենց նուազագոյն պահանջները: Եւ նոր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ուրբաթ օր, Փեշթայի արեւմտեան կայարանին մօտ: Այս անգամ կռիւը կը մղուէր հունգարական ոստիկանութեան եւ քաղաքացիներու միջեւ, երբ Ռուսերը գրահապատ կառքով մը սողոսկեցան բազմութեան մէջ եւ առեւանգեցին երիտասարդ Հունգար մը: Բազմութիւնը զայրացաւ եւ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ: Ի վերջոյ Ռուսերը հեռացան եւ հունգարական ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ բազմութեան վերեւ, օդին մէջ:

Քատարի կառավարութիւնը մինչեւ վերջին պահուն չէր պատասխանած բանուորներու վերջնագրին, որ կ'ազդարարէր թէ «ընդհանուր գործադուլ, արիւնահեղութիւն եւ ազգային նոր ողբերգութիւն մը պիտի ծագին», եթէ գոհացում չտրուի: Յայտարարութիւնը կ'ըսէր թէ կազմակերպուած հետապնդում մը սկսած է բանուորական խորհուրդներուն դէմ, ամբողջ երկրին մէջ եւ կ'եզրակացնէր.

— Եթէ այսպէս շարունակուի, պիտի կորսնցնենք բարեկարգութիւնը վերահաստատելու եւ բնականոն կեանք մը ստեղծելու միակ հնարաւորութիւնը: Եթէ այսպէս շարունակուի, բանուորներուն վստահութիւնը բոլորովին պիտի կորսուի եւ անոնք որ դրդումներ կը սարքեն իրենց նպատակին պիտի հասնին, վերջնապէս կառավարութեան դէմ դարձնելով բանուոր դասակարգը »:

Յայտարարութիւնը ցրուած էին բոլոր գործարաններուն մէջ եւ հետեւեալ կէտերն ալ կը պարունակէր. — «Կառավարութեան հետ մեր բանակցութիւնները սպասուած արդիւնքը չտուին: Կը թուի թէ Եանոս Քատար ուժ չունի հեռացնելու կարգ մը անձեր որոնք իր շուրջը կը գտնուին տակաւին եւ որոնք բանուորներուն ատելութեան արժանացած են: Այդ անձերը սխալ տեղեկութիւններ կուտան իրեն Հունգարիոյ ժողովուրդին տրամադրութեան եւ կամքի մասին: Անոնք վերէն կը խափանեն պետական մեքենային մաքրագործումը »:

Վերջին լուրերու համաձայն, բանուորական խորհուրդներու նոր անդամներ եւս ձերբակալուած են: Կարգ մը հաստատութեանց բանուորները բողոքեցին ձերբակալութեանց դէմ, նոր գործադուլներ սարքելով ինքնաբերաբար :

× Ազգաժողովի շրջանակներուն մէջ կը մտածեն Մոսկուա ղրկել ընդհ. քարտուղարը, որպէս զի կացութիւնը քննէ Կրեմլինի վարիչներուն հետ, քանի որ չեն արտօներ ուղղակի Փեշթա երթալ : Կը քննուի նաեւ ուրիշ առաջարկ մը,— վերաքննել Ազգաժողովին ներքին կանոնագիրը, պայման դնելով որ ոեւէ անդամ իր երկրին մէջ ընդունի ընդհ. քարտուղարը, որեւէ ատեն :

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ձերբակալութիւնները տեղի կ'ունենան գիշերանց: Վեց շաբթուան վայրենի զսպումներէն վերջն ալ, բանուորները կը մնան աննկուն:

× Եուկոսլաւիոյ փոխ – վարչապետը, Քարտելի, գեկուցում տալով ազգ. ժողովին մէջ Հունգարիոյ դէպքերուն առթիւ, ըսաւ թէ պատճառը ընկերվարութեան անունով պարտադրուած քաղաքական դրութիւնն է: «Արտաքին միջամտութիւնները երբեք չեն լուծեր խնդիրները, այլ կը ծանրացնեն. եւ միայն խորհրդային միջամտութիւնը չի կրնար տագնապէն փրկել Հունգարիան » :

■■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■■

★

ՄԻՇՏ ԽՈՇՈՐԱՑՈՅՑՈՎ

Երեւանի *Գրական Թերթ*ը եւ ամսագիրը; *Սովետական Գրականութիւն*, իրենց վերջին թիւերուն մէջ տեսութիւններ հրատարակած են *Սփիւռքահայ* գրականութեան մասին :

Շաբաթաթերթը խմբագրական մը ունի, որ ջերմապէս կը ներբողէ Հայկական Արտասահմանի *առաջաւոր* գրագէտներու նիգերը, անունններ ալ յիշելով :

Ամսագիրը կը պարունակէ ուղերձ մը՝ Ա. Իսահակեանէ եւ խմբագրական տեսութիւն մը, նոյն ուղղութեամբ :

Շաբաթաթերթը կարեւոր խոստովանութիւն մը կ'ընէ իր խմբագրականին մէջ.

«... *Ճիշդ չպէտք է համարել այն տեսակէտը, որ տարածում են արտասահմանում մի քանի գրականագէտներ եւ ըստ որի Սփիւռքի հայ գրականութիւնը աճել, զարգանալու հեռանկարներից զուրկ է եւ դատապարտուած է անհետացման*» :

Ապա կը ծանուցանէ թէ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 40րդ տարեդարձին առթիւ պիտի հրատարակուի «մի ծաւալուն ժողովածու արտասահմանեան հայ գրողների ստեղծագործութիւններից »:

Իսկ ամսագիրը իր գովասանական խօսքէն վերջ — «Սփիւռքահայ գրականութեան եւ արուեստի նոր բողբոջներ » — վաթսուն էջ յատկացուցած է խումբ մը արտասահմանեան գրողներու ստեղծագործութեանց, արձակ թէ ոտանաւոր,

Չորս ոտանաւոր ալ արտատպած են Վ. Թէքէեանէն, որ նոյնպէս «*առաջաւոր*» կը համարուի :

Թէ խմբագրական խորհրդածութեանց եւ թէ հրատարակուած նիւթերուն մէջ յայտնապէս աչքի կը զարնէ նոյն միականի եւ միակողմանի ուղղութիւնը, — խոշորացոյցով դիտել ինչ որ կը համապատասխանէ իրենց աշխարհայեացքին :

Զգալի է, նաեւ, արտաքին միջամտութիւն մը :

Կը թուի թէ երկու թերթերուն խմբագրութիւնները աւելի շատ ներշնչուած են իրենց տրուած տեղեկութիւններէն, քան բուն իրականութենէն :

Եթէ լայն բացած ըլլային պատուհանները, պիտի տեսնէին, որ «*Սփիւռքահայ*» կոչուած գրականութիւնը ուրիշ գանձեր ալ ունի, շատ աւելի արժէքաւոր եւ տոկուն, «նոր ծիլեր ու բողբոջներ», որոնք յամառօրէն կ'անտեսուին :

Սպասենք խոստացուած հատորին, տեսնելու համար թէ ո՛րն է իրենց գեղարուեստական հասկացողութեան չափանիշը, — բուն արուե՞ստը թէ «սոցիալական տենդենց»ը, իր թէրխաշ մարգանքներով :

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻՆ

*

ՇԱՐՔ ՄԸ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլըս Փարիզ կը հասնի այսօր, կիրակի, մասնակցելու համար Ատլանտեան Խորհուրդին տարեկան ժողովին : Այս առթիւ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարներուն հետ :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Տըլլըս պիտի զգուշանայ որ եւ է ձեռնարկէ որ կրնայ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ Մ. Նահանգները փոխած են իրենց վերապահ դիրքը Միջին Արեւելքի դէպքերու մասին: Խօսակցութիւնները պիտի սկսին երկուշաբթի, ընդհանուր հարցերու մասին : Անշուշտ օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ Միջին Արեւելքի տագնապը. բայց հաւանական չէ որ վճռական որոշումներ տրուին: Տըլըսի գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ լրջօրէն վերաքննել անգլեւֆրանքեւամերիկեան յարաբերութիւնները, որոնք պղտորած են վերջերս, Միջին Արեւելքի դէպքերուն հետեւանքով :

× Ուրիշ դիւանագիտական խորհրդակցութիւններ ալ պիտի կատարուին այս շաբթու: Երկուշաբթի առտու պիտի գումարուի արեւմտեան Եւրոպայի միացեալ խորհուրդին ժողովը (Ֆրանսա, Անգլիա, Գերմանիա, Իտալիա, Հոլանտա, Պելժիա, Լիւքսէմպուրկ): Կէս օրէն վերջ պիտի քննուին բուն քաղաքական խնդիրները :

Երեքշաբթի օր պիտի գումարուի Ատլանտեան Խորհուրդը, Շայոյի պալատին մէջ, նախագահութեամբ Իտալիոյ արտաքին նախարարին: Օրակարգի գլխաւոր նիւթն է կացութեան տարեկան քննութիւնը: Անշուշտ այս առթիւ պիտի քննուին խորհրդային վտանգը եւ 15 անդամներու զինուորական ծրագիրները, միացեալ եւ լեւմուտքը եւն.:

Ամէ՞ն ալ այս տարի աւելի ծանրացած կը համարին կացութիւնը, անհրաժեշտ գտնելով Ատլանտեան ճակատին զօրացումը: Տարեկան տեղեկագիրներուն հետ պիտի կարդացուի «Երեք իմաստուն»ներուն զեկուցումը (Իտալիոյ, Նորվեկիոյ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

★

Եգիպտոսի բրիտանական զօրքին հրամանատարը կը ծանուցանէ թէ 8930 զինուորներ մեկնած են Փորթ Սայիտէն: Երկու հազար հոգի ալ մեկնած պիտի ըլլային երէկ: Այս առթիւ զօրավարը կ'ըսէ թէ ընդամէնը քսան հազար անգլիացի զինուորներ ցամաք հանուած էին Եգիպտոսի մէջ: Փորթ Սայիտի բրիտանական զաղութին մնացեալ 450 անդամներն ալ Անգլիա պիտի փոխադրուին մօտերս : Զինամթերքի փոխադրութիւնն ալ յառաջ կը տարուի :

× Վիէննա հասան երեք Ֆրանսացի ընտանիքներ, որոնք արտաքսուած էին Եգիպտոսէն: Կը պատմեն թէ բռնադատուած էին ծախելու իրենց ստացուածքը եւ թէ միայն հարիւր սթերլինի փոխանակագիր մը տրուած էր իրենց:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ կը շարունակէ 1957ի ելմտացոյցին քննութիւնը : Քուէարկուեցաւ զինուորական նախահաշիւը, հազար միլիառ ֆրանք : — Վարչապետը չորս անգամ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ, կարգ մը առաջարկներու քննութեան առթիւ :

ՀԵՌՈՒԷՆ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԱԾ ամերիկեան օդանաւ մը յանկարծ թռաւ անծանօթ ուղղութեամբ: Կը կարծուի թէ ինկած է Պրազիլիոյ շամբուտներուն մէջ :

ԻՍՐԱՅԵԼ 500 միլիոն ֆրանքի հանգանակութիւն մը պիտի կատարէ յիսուն երկիրներու մէջ, իր զինուորական ծախքերը դոցելու համար: Միայն Ֆրանսայի մէջ հաւաքուած է 150 միլիոն :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը, Ատնան Մէնտերէս, Փարիզ կը հասնի այսօր, մասնակցելու համար Ատլանտեան ճակատի ժողովին :

ՍՈՒՐԻՈՅ հանրապետութեան նախագահը ճառ մը խօսելով 5000 ուսանողներու առջեւ, հերքեց խորհրդային կամաւորներու ներկայութիւնը: «Իսլամները զինակցութեանց եւ ռազմական մեքենաներու համար չեն գործեր, երկուքն ալ կը հակասեն արաբական ազատութեան »: Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ կարգ մը ընդդիմադիր երեսփոխաններ Պէյրութ ապաստանած են :

«ԱՌՆԵԼ» ու «ԱՌՆՈՒԼ»

« Ուղիղ արա» ասութիւնը ոճական ձեւ մըն է, որ կազմուած է առնել բայով ,— արկածով՝ տրուած էր առնուլ :

Վա՛յ քեզի, Տո՛ն Քիշոթ :

Ու տուր որ կուտաս, — առ քեզի գլրա-բարի դաս: Ըսաւ ու քըսքսաւ առատատաղը ցած մեր միմոսը՝ ցատկելով ծովերուն վրայէն, խոնդալու համար հեռուներէն, երեւակայելով գիս՝ կոնակս գետինը: Ատանկ երեւակայողներ չա՛տ, պատրաստ գգելու, պատրուակ ըրած՝ մերթ սխալ թարգմանութիւն մը, մերթ տպագրական վրիպակ մը:

Ե՛մ է՛մ եւ ես այլ սխալական: Ինչո՞ւ չէ, կրնամ սխալիլ: Եւ ի՛նչքան ուրախ պիտի ըլլայի՝ եթէ մէկը եկէր սխալ մը շտկէր, բան մը սորվեցնէր, միշտ պար-կեշտութեամբ, յարգանք ներշնչելով ին-ծի իր պրպտումներով, իր քննութիւննե-րով, գիշերաջան իր տքնութեանց վկա-յութեամբ: Առանց անարգանքի եւ նա-խատինքի: Հմտութեան խունկով :

Բայց մատենադարան չկա՛յ... սրճա-րաններուն մէջ: Կամ, եթէ ամէն բան ունին՝ չունի՛ն աչքի լոյս սպառելու այն քաջութիւնը, որ ծանօթ է ժողովուրդին՝ իր ռամկական անունով միայն: Ահա թէ ինչո՛ւ շուտ կը կտրի մէկուն քամակը, միւսին սլաքը:

Հայ գլրութեան նուիրումս է պատճա-ռը, երբ ամէն չան կուտամ պատասխան, եթէ կը սիրեմ պայքարի մէջ թափել եր-կար պրպտումներուս եւ ուսումնասիրու-թիւններուս սակաւին բովանդակութիւ-նը: Կ'ըսեն թէ Սուրէն Պարթեւեանի « ինքնատիպ ստեղծագործութեան ցոլ-քը», իր բուռն վիճաբանութեանց մէջ, « ածի հրաշակերտներու կը վերածէր հայհոյութիւննե՛րն անգամ » , — է՛հ , վստահ եմ թէ ընթերցողը ոճին հետ պի-տի գտնէ նաեւ ծանօթութիւններու հանք մը իմ այն պատասխաններուս մէջ, որոնք ուղղուած են անոնց՝ «զորոց գհարս նոցա ոչ համարէի լինել հաւասար շանց արօ-տականաց իմոց »:

Վերադառնանք... արկածին :

Պարկեշտ ընթերցողը չի կրնար անգի-տանալ թէ տպագրական վրիպակը կ'ուղ-ղուի ինքնին՝ երբ անմիջապէս քովը կար-դայ թէ «ոճական ձեւ» կոչած եմ ծանօթ ասութիւնը: Արդարեւ, առնուլ բային բո-լոր ոճական ձեւերուն մէջ գոյութիւն չունի «ուղիղ առնուլ» ձեւ մը, այլ առնել բային ոճական ձեւերուն մէջ միայն գո-յութիւն ունի «ուղիղ առնել» ձեւը :

Ապացուցական այս յայտարարութենէն ետքը՝ այլեւս ժամավաճառութիւն պիտի դառնար զբաղիլ ինքն իր վրայ խնդացնող միմոսով : Բայց եւ այնպէս չարունակե-լով պրպտումներս, այս ուսումնասիրու-թեան լուսանցքին վրայ կը փռեմ քանի մը հետաքրքրական լեզուական վկայու-թիւններ՝ առնել եւ առնուլ բայերուն գործածութեան մասին :

Ծանօթ երկու բայերը գործածուած են, երբեմն, մէկը միւսին տեղ: Ունինք «կին առնուլ» ձեւը. «Աղաչեաց կին առնուլ ի նմանէ» (Բ. Մակ. ԺԴ. 25): Ունինք նաեւ «կին առնել» ձեւը. «Արասցէ կին այլազ-գի (Նեէմ.. ԺԳ. 27): Աւելի հետա-քրքրականը .—

« Եթէ այր արձակեսցէ զկին իւր եւ ա-ռասցէ այլ, շնայ» (Մարկ. Ժ. 11):

Նոյն այս խօսքը քանիցս կրկնուած է Նոր Կտակարանին մէջ: Այսպէս .—

« Ամենայն որ արձակէ զկին իւր եւ առ-նիցէ այլ, շնայ» (Մատթ. ԺԹ. 9):

Այս վերջին վկայութեանց մէջ (*), խօսքին կազմութիւնը կը մնայ նոյնը, բայց կը մնայ նոյնը, բայց կը փոխուիրա-յին ժամանակը,— տեղ մը ապառնի, տեղ մը ստորադասական, մին փոխարէն միւ-սին: Գրաբարը նման քմայքներ շատ ու-նի,— յաճախ ստորադասական առնիցէ գործածուած է հոն ուր պէտք էր դնել հրամայական առնիջիք (**):

Վերադառնալով բայերու կազմած ո-ճական ձեւերուն, պէտք է ըսել թէ բայը յաճախ կը կորսնցնէ իր հարազատ կամ արմատական նշանակութիւնը՝ երբ կ'ա-մուսնանայ գոյականի մը կամ ածականի մը հետ: Օրինակ՝ «առնուլ զատամունս» (կամ հարուլ զատամունս, հոմանիշ՝ լոր-ճել ,ֆրանսերէն՝ ակաաէ), «երգս առնուլ» (նուագել), «գործ առնել» (ջանալ) : Նման ձեւերու մէջ՝ բայը, լծակցութեամբ գոյականին, կը հեռանայ իր արմատա-կան իմաստէն, այսինքն բայը չէ, այլ-եւս, որ իմաստ կուտայ ոճին :

Այս կարգի ոճերու մէջ, ամէնէն հե-տաքրքրականն է ել եւ ելս առնել: Քննենք այս ոճը մեր հնագոյն վկայարանին մէջ.

Աստուածաշունչ Մատեան (Ծննդ. ԻԵ. 21 - 26) .— Իսահակ շատ դժբախտ կը զգար ինքզինք, որովհետեւ կինը, Ռե-բեկա, ամուլ էր: Կ'աղօթէր ու կ'աղօթէր Աստուծոյ, որպէսզի զաւակ մը պարգեւէ իրեն: Հուսկ ուրեմն օգուտ ըրաւ աղօթ-քը ճիշդ դեղի պէս եւ Ռեբեկա մնաց յղի: Շուտով յայտնի եղաւ, սակայն, որ Աստ-ուած մէկի տեղ երկուք է տուեր ,— գալիքները երկուորեակ էին, որոնք չա-րունակ կը կռուէին իրարու հետ՝ աշ-խարհ չեկած տակաւին: Կռուին պատ-ճառը՝ անդրանկութիւն իրաւունք, որ կը շնորհուէր գերազանցութեան կամ ուժի իրաւունքով: Ուստի կռի՛ւ բռունցք բռ-ռունցքի: Ռեբեկային սիրտը նեղացա՛ւ, ինչո՞ւ անհանգիստ ըլլար այսքան, կ'ար-ժէ՞ր յղի մնալ՝ մատնուելու համար նը-ման անհանգստութիւններու: Ի վերջոյ Աստուծոյ «հարցնելու կ'երթայ » (մեհե-նական պատգամախօսութեան վկայու-թիւն): Եւ «Աստուած» կը պատասխանէ պատգամով մը, որ ահաւասիկ.—

«Երկու ազգ են յարգանդի քում,
Եւ երկու ժողովուրդք
յորովայնէ քումմէ զատցին,
Եւ ժողովուրդ զժողովրդեամբ
ել եւ ել առնիցէ,
Եւ երէցն կրտսերոյն ծառայեսցէ »:

Կ'ուզէ՞ք որ շարունակեմ պատմութիւ-նը: Ռեբեկա կը ծնի,— կը թուի թէ մին-չեւ ծննդեան պահը կը շարունակուէր կըռ-իւը, այնքան որ երբ Եսաւ, յաղթական, առաջի՛նը կուգար լոյս աշխարհ, Յակոբ սեղմօրէն բռնած էր Եսաւին գարշապա-րէն՝ արգելք դառնալու համար եղբօրը անդրանկաբար ծնելուն: Այսուհանդերձ պատմութիւնը յետագային կը հպատակի պատգամին, եւ Յակոբ, թէեւ կրտսեր, կը տիրանայ ոչ միայն անդրանկութեան իրաւունքին, շահելով ինչ որ կորսնցու-ցած էր «յորովայնէ», այլ եւ ցեղին ա-ռաքելական փառքին : Այնքան որ Յա-կոբ, որ կը նշանակէ խաբող, յետոյ կոչ-ուեցաւ Իսրայէլ, որ կը նշանակէ աստ-ուածամարտիկ :

Այժմ վերլուծումը .—

Ինծի այնպէս կը թուի թէ բան մը կը պակսի պատգամին մէջ: Իբրեւ պատ-գամ՝ չի լրացներ երկիմաստութեան (ամփիպոլոժի) եզրերը, իսկ իբրեւ լե-զու՝ չ'արտայայտեր հանգոյցին տինա-միսմը: Ահա թէ ինչո՛ւ աշխարհաբար անհամ արտայայտութիւն մը տուած է գրաբար հզօր ոճարանութիւնը, — դա-տեցէ՛ք՝ ժողովուրդին մէկը մէկալէն զօ-րաւոր պիտի ըլլայ, ու դէմը՝ ժողովուրդ զժողովրդեամբ ել եւ ել առնիցէ: Աշխար-հաբարին ձեւով թարգմանած են երրա-յագէտ Երրայեցիներ եւ երրայագէտ Եւ-րոպացիներ: Գրաբարը այդ իմաստը չի տար, սակայն , — ինչ որ կը հաստատէ թէ մեր առաջին թարգմանիչները հետե-ւած չեն մէկ բնագրի:

Եզրակացութեան յանգելու համար , փնտռենք ու քննենք նոյն ոճարանութիւ-նը տարբեր մատեաններու մէջ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ուրիշ հետաքրքրական ծանօթու-թիւններ եւս կարելի էր քաղել նոյն այդ խօսքէն: Կը տեսնուի որ շնալ բառը կոր-սընցուցած է, Նոր Կտակարանի խմբա-գրութեան կամ զէթ մեր թարգմանիչնե-րուն օրով, իր սկզբնական բուն իմաստը, որու վկայութիւն կուտան կապէն եւ շան-սխուր բառերը Հին Կտակարանին մէջ, բայց այդ բառերուն պատմութիւնը դուրս կ'իյնայ մեր նիւթէն :

(**) Նման փոխարինումի օրինակներ շատ կան Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ: Հին մատենագիրները եւս շատ կը սիրէին փոխարինել սահմանականը եւ հրամայականը, մէկը դնելով միւսին տեղ, բայց շփոթութիւններ ծագեցան: Պէտք է աւելցնել թէ գրաբարը ստեղծած է ստորադասական - ապառնի ժամանակ մըն ալ ; Օտար ազդեցութիւն այս բո-լորը:

ԵՐԿՈՒ ՊԱՀԵՐ

Ա.

Աշունի երեկոյ, հանդարտ անոյշ երե-կոյ: Երբ փեղկերս գոցեցի, դիմացէն դեղնած լուսին մը կ'երեւար :

Ցօղնած եմ այս իրիկուն, ուսերուս ու հոգիիս վրայ, պարապ ու ծանր չգիտեմ ինչ մը կախուած է: Գլուխս թեւերուս մէջ, կը մնամ, վախնալով խորհիլ ...

Միայն գիտեմ թէ աշունը եկաւ, եւ թէ ասկէ վերջ, իրիկուններն պէտք է շուտով փեղկերս գոցեմ...

Ինչպէս Սկիւտար, երբ աշունի իրի-կունները, մեր պարտէզին երեք չոճիները շուտով գիշերին հետ կը միանային, եւ անոնց շշնջիւնը կը լսուէր այլեւս ամբողջ գիշերը ...

Եւ կը յիշեմ մեր սենեակը, որուն կար-միր պատերուն երկայնքը շարուած էին մեր հօրը գիրքերը :

Եւ մեր մանկութեան լամբարը , կախ-ուած հին ձեղունէն վար: Եւ հօրս ճա-կատը եւ աչքերը անոր լոյսին տակ: Եւ եղբայրներս, արդէն իսկ խոհուն եւ հա-կած գիրքերուն վրայ: Եւ իմ սիրտս որ խենդի պէս կը բաբախէր... Եւ աշունը , հանդարտ, մեղմիկ, որ կ'իջնէր մեր պար-տէզին եւ հոգիներուն վրայ ...

Երբեմն, յետամնաց ագռաւներ, որոնք կ'երթային քնանալու հեռուի թրքական գերեզմաննոցին նոճիներուն մէջ, կ'անց-նէին մեր պատուհաններուն ճիշդ քո-վէն ...

Յետոյ դարձեալ հանդարտ իրիկունն էր աշունի: Կը լսուէր միայն շշնջիւնը թեր-թերուն, զոր հայրս կը դարձնէր իր ճեր-մակ ու իմացական մատներով: Ու իմ գլուխս, որ կը հակէր սիրտիս խենդ բա-բախումին տակ ...

Այս իրիկուն, գլուխս թեւերուս մէջ , կը վախնամ խորհելու...

Իսկ փեղկերուս դիմաց, տխրած օտար լուսին մը կը նայի ...

Բ.

Ասիկա իրիկուան այն մելամաղձոտ պահն է, ուր բոլոր երկինքներուն տակ , կաթնավաճառները ափ կ'առնեն տունե-րուն դուռները :

Մելամաղձո՛տ կաթը ...

Կաթի յուսահատեցնող սպիտակութիւ-նը, ինծի համար կը մարմնացնէ, այս աշ-խարհին վրայ, օրուան անվերադարձ վախճանը, միացած տղոց անլուծելի լա-ցերուն: Հիւանդի սենեակներու, կէս մթութեան մէջ ինկած, ջերմոտ մթնո-լորտը, ուր սպիտակ գաւաթին մէջ անո-ղոք՝ կը սպասէ կաթը: Եւ անոր չար-ժումները ծերացած ձեռքերու ...

Իրիկուան պահին հետ, կաթնավաճառ-ներուն երեւալուն այս մելամաղձոտու-թիւնը, հեռուէն յիշատակ մըն է մէջս :

Երբ պզտիկ աղջիկ մըն էի, ձանձրոյթ արդէն բոյն դրած էր մէջս, եւ ձմեռ երե-կոյեան դէմ էր, նուազ ձանձրանալու համար, յաճախ կ'երթայի հօրաքրոջ տունը, նստելու փողոցին վրայ տուող պատուհանին առջեւ, յուսալով որ մարդ պիտի անցնէր հոնկէ ...

Բայց, շատ հազուադէպ էին անցորդ-ները հոն ալ: Երբեմն գլուխներուն շալ փաթթած քանի մը կիներ, որոնք հիւր կ'երթային, օրերէ ի վեր իրենց մէջ կու-տակուած լուրերը եւ թոյները դուրս թա-փելու ...

Յետոյ, երկար կը դիտէի անձրեւը դի-մացի պատին վրայ: Եւ երբեմն ալ կը նայէի, սենեակին մէջտեղը դրուած կրա-կարանին շողշողուն պղինձին մէջ, ուր դէմքս կը տեսնէի՝ այլանդակուած ...

Յետոյ, փողոցին խոշոր քարերուն ու ցեխերուն մէջ ցատկռտելով կ'անցնէին, իրարու ետեւէ, թաղին բոլոր շուները, որոնք ուրիշ թաղ մը կռուելու կ'երթա-յին, մեծ շխրտոցով մը թողնելով ետեւնին թառած բազմաթիւ ագռաւները եւ հազ-ուադէպ ճերմակ աղաւնիները :

Յետոյ դարձեալ քանի մը կիներ, եւ շատ շատ աստմնաբոյժ Հայկը, որուն անցքին վրայ, բոլոր կիներուն սիրտերը կը փոխէին իրենց սովորական բաբախու-մի ձեւը ...

Ու վերջապէս կը հնչէր Ս. Խաչ եկե-ղեցիին երեկոյեան զանգակը, Սկիւտարը ամբողջ թաթխելով՝ Վերջին Դատաստա-

ՈՍԿԻ ԱՊԸՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱԻՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Եւ հիմակ երբ մարդը տպարան մը կը ներկայանար գործ ուզելու , անվրէպ պատասխան կը ստանար, թէ.

— Ինչո՞ւ չէ, Ղուկաս աղա, քեզի պէս գլրաշարը գլուխնուս վրայ. գործ մը ե-ղածին պէս, դեղի խապար կը ղրկեմ :

Ու խեղճը, «կանխաւ շնորհակալու-թիւնները» մատուցանելով յուսալիր կը մեկնէր :

Եւ կը պատահէր որ տպարանը առժամ-եայ բանուորի մը պէտք կ'ունենար, մէկ կամ քանի մը օրուան համար. գլրաշարա-պետը էֆէնտիին կ'առաջարկէր երթալ Ղուկասը կանչել .

— Օնու պրագ, կը հրամայէր էֆէն-տին:

Գլխուն «պէլա՞» պիտի բանար :

Մինչ այս մինչ այն, Աոջի Պասկը կը մօտենար. Արմիկին ընկերուհիները խեղճ աղջիկը նեղը կը դնէին ճերմակեղէններուն պատրաստութեան համար, վասն զի մէկ-տեղ պիտի կարէին :

— Արմիկ քա աս ալ օր չմնաց նէ, կա-րերը ե՞րբ պիտի սկսինք , կը հարցնէին:

Վարդենի տուտուն ալ քանի մը անգամ էրկանը միտքը ձգեց , թէ,

— Հիչ չէ նէ, երկու թօփ խասայ առ-նէիր տէ , մէյ մը աս ճերմակեղէնները պաշլէին, ճահիլն ալ «րահաթ»նար. սիր-տը փոքր կը հատնի կոր: Ամէն օր կը հարցնէ քի՝ «հէնկէ, ի՞նչ եղաւ»: Ալ դոււ-դըրացնէ կը խղճիմ կոր :

Խեղճ պառաւին մտքէն կ'անցնէ՞ր որ իր ամէն մէկ դիտողութիւնը, էրկանը ար-դէն ծակծկուած սիրտը մէյ մըն ալ, մէյ մըն ալ կ'ասղնտէր: Մարդը մէկ պատաս-խան ունէր միայն, «սարաֆը տասը ոս-կին տաիա չտուաւ»: Ու իր կարգին, ինքն ալ «Պէյլիկ»ի մարդէն լուր կը հարցնէր անհամբերութեամբ, ի՞նչ եղաւ, չի՞ գար, կարերուն տակը ո՞ւր մնաց :

Բայց Վարդենի տուտուն ուրիշ մտմը-տուք մըն ալ ունէր. տանը տնտեսական կարգ ու կանոնները ինչո՞ւ կը խանգար-ուէին: Ամէն առտու որ էրիկը տունէն դուրս պիտի ելլար, անոր՝ ըսելիք բան մը կ'ունենար: Օր մը, «էքմէքճի»ին «չէ-թէլէ»ն ալ լեցուեր էր. մարդը շատ«եալ-վարմիշ» կ'ըլլայ քի , քիչ մը սրբեն». ու-րիշ օր մը՝ «տանտէրը նորէն եկած էր ու խնդալով՝ բարեւ ձգած էր». ինչ որ քա-ղաքավարի կը նշանակէր, տան վարձքը կ'ուզէ :

— Էյ դուն աստնկ բան չէիր ըներ նէ . աս ի՞նչ եղաւ քի, կը մրմռար կնիկը :

Մարդուն տէրտը կարծես իրեն չէր բա-ւեր, մէյ մըն ալ կնկանը խօսք հասկցնե-լու էր: Քանի մը անգամ քիչ մնաց որ ալ չդիմանար եւ գլուխն եկածը իմացնելով, ձեռքէն պատէր: Բայց, նորէն համբե-րեց: Խոհեմութիւնը կը պահանջէր լռու-թիւն պահել: Վարդենին որքան որ ալ բարի ու սրտցաւ, բայց վերջապէս կնիկ էր: «Լեզուն բռնես նէ, չիյտեմ որ տեղը կը խօսի», ըսաւ ինքնիրենը: Պիտի ելլայ Արմիկին պիտի իմացնէ, «սխըմա մար-դու բան չըսես» պատուիրելով: Ան միա-միտն ալ եղածը չեղածը պիտի երթայ ընկերներուն պատմէ, «մարդու բան մի ըսեր» յանձնարարելով: Մէյ մըն ալ նա-յիս որ, հաւատիսը շըմէնտըֆէր նստեր Սամաթիա կը վազէ, մինչեւ տղուն ա-կանջը: Ալ ան ատենը գործ ունինք, հա:

Եւ ճար մը մտմտալու էր: Երեք ոսկիէն գրպանը քառորդ մէճիտիէ մը մնացած էր: Առտու մը «մենծ սնտուկի» բանա-լին դարձեալ առաւ, տեղը ալ մէկու մը չհարցուց: Զորս թուղթ հանեց ու շիտակ Պահճէ Խարուն սարաֆին գնաց: Մարդը չորս թուղթին չորս ոսկի տուաւ միայն: «Ֆունտօ»ները կ'իյնան կոր» առարկելով: Ղուկաս աղան գործը տեսնելու համար անպատճառ վեց ոսկիի պէտք ունէր. շատ թախանձանքներով ու շարթուան մէջ թուղթ մը եւս բերելու պայմանաւ, ոսկի մըն ալ փրցուց :

Պահճէ Խարուէն Զախմախճիները ելաւ, երկու «թօփ» աղէկ «խասա» գնեց, վեց մէճիտիէնոցէն, եւ Եէմիշէն շոգենաւ մտաւ :

(13)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

«ՈՉ ՄԻԱՅՆ ՀԱՑԻՒ ...»

●

Ապաստալինեան շրջանէն ի վեր, երկրորդ անգամն է որ Ռուսիոյ մէջ վէպ մը իր վրայ կը հրաւիրէ հասարակական այն զգացումները, որոնք գրեթէ ծածուկ կը մնային, եւ արտասովոր շարժում մը յառաջ կը բերէ հանրային կարծիքին մէջ: Առաջինը՝ Իլիա Էհրենպուրկի «Ձիւնհալն» էր (որ կը նշանակէ ձմրան վախճանը), եւ ցոյց կուտայ մարդուն վերծնունդը իր զգացումներով, մոլութիւններով եւ առեւտրական տենչերով:

Վ. Դուդինցեւ, անծանօթ հեղինակ մըն է, որ իր վէպին՝ «Ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ»ի մէջ կը ներկայացնէ խորհրդային ընկերութիւնը 1956ին: Բարդ ընկերութիւն մը, չափազանց դասակարգային, որ աննշմարելի ցանցով մը կը շարժի, ընդդէմ ափ մը գաղափարապաշտներու:

Պատմութիւնը կը սկսի 1947ին եւ կը վերջանայ 1956ին: Դերակատարները այն մարդիկն են որ կը խճողեն այսօր գրասենեակները եւ նախարարութեանց նըրբանցքները, գիտական կաճառները, ճարտարարուեստական ընկերութեանց գրասենեակները, եւ կը կազմեն Մոսկուայի ղեկավար տարրը Խրուշչեւի շրջանին: Վէպը եղերական պատմութիւնն է հանճարեղ գիտունի մը որ մեքենայ մը հնարած է, ընդունակ բազմապատկելու Խ. Միութեան ճարտարարուեստական ուժը: Գիտունը անխնայ պայքար կը մղէ «մենաշնորհեալ»ներու գաղտնի ուժերուն դէմ, ինչպէս եւ բարձր պաշտօնատարներու:

Երկու տիրական անձեր կան պատմութեան մէջ — Դրոզդով՝ պատեհապաշտը, որ դանդաղօրէն, բայց չնական միջոցներով կը բարձրանայ ընկերութեան ամէնէն բարձր աստիճանները, Լոպատկին խելացի անհատապաշտը, որ կ'արհամարհէ այս ընկերութիւնը:

Պատմութեան սկիզբը՝ Դրոզդով տնօրէնն է սիպերիական կարեւոր գործատան մը, որուն շուրջ պզտիկ քաղաք մը աճած է: Դրոզդով տեղաւորուած է ընդարձակ և աքանչելի բնակարանի մը մէջ: Կինը՝ Նատիան, սկիզբը իրեն հետ է: Երբ Դրոզդով փողոցէն անցնի, աշխատաւորները ձիւնին տակը կը մտնեն ճամբայ բանալու անոր: Անգամ մը երբ կառքով կ'անցնի, կառքը կանգ կ'առնէ ճահիճի մը առջեւ: Իսկոյն կը կանչէ գործատան վարիչը եւ քսան վայրկեան կը սպասցնէ ցեխերուն մէջ, մինչեւ որ տեղեկագիրը պատրաստէ:

Իր երիտասարդ կինը, Նատիան հետզհետէ կ'անդրադառնայ եւ խղճահարութիւններ կ'ունենայ: Կը տեսնէ իր ամուսինին կոպտութիւնը եւ դժնէկութիւնը: «Խղճահարութի՞ւն ունիս, կ'ըսէ ամուսինը, բայց Ժ Թ. դար կը հոտի: Թուրկենեւեան նրբութիւններ են ատոնք: Գալով ստորադասներու հետ վերաբերումիս, պէտք է զանոնք կերակրել եւ հագուեցնել: Այն մարդը որ մեր առջեւ կը գտնուի, համայնավարութեան լաւ կամ գէշ կառուցանող մըն է: Մենք սկսած ենք արշաւ մը դրամատէրներուն դէմ ... Նախ տուն մը կը շինեն, ապա գեղեցիկ նկարները կը կախեն... Ես նիւթական արժէքներու արտադրող մըն եմ:

Նատիան չի համոզուիր եւ կը խեղդուի այդ մթնոլորտին մէջ: «Բայց ինչո՞ւ բարեկամներ չունիս, իրական բարեկամներ.— «Բարեկա՞մ: Բարեկամ մը պէտք է անկախ ըլլայ: Հոս ամէն մարդ ինձմէ կախում ունի: Մէկը կը նախանձի ինձմէ, միւսը կը վախնայ, ուրիշ մը իր շահը կը հետապնդէ: Մեկուսացում, կատարեալ մեկուսացում, սիրելիս: Մնաց որ բարեկամ ըսուածը, մանկութեան ատեն միայն գոյութիւն ունի ...»: Եւ Դրոզդով կը յանդիմանէ կինը, «հաւասարութեան» իր գաղափարներուն համար: Իսկ երբ Նատիան կ'ուզէ իր պաշտօնակից ուսուցչուհիներն ալ հրաւիրել իրենց ամուսնութեան տարեդարձին, ամուսինը կ'արգիլէ ըսելով.— «Այդ կիները գերիներ են, կրնան գայթակղիլ Դրոզդովներու հարստութենէն:

Անգամ մը Նատիան կը հիւանդանայ, հիւանդանոցին բժիշկը բոլոր միւս հիւանդները նրբանցքներուն մէջ կը փոխադրէ, որպէսզի գործատան տնօրէնին կինը անհանգիստ չըլլայ անոնց ներկայութենէն:

Առողջանալէն ետք, կը հեռանայ ամուսնին տիրապետութենէն եւ Թշուառութեան կը մտնուի: Օր մը ահուսարսափով կը տեսնէ ուսուցչուհիի մը ցեխով շինուած բնակարանը, ուր վեց փոքրիկներ խռնուած են մէկ սենեակի մէջ: Միւս սենեակին մէջ Թշուառ վարձակալ մը կայ, որուն միակ շռայլութիւնն է ծխախոտ փաթթել լրագրի մը մէջ — Լոպատկինն է, հեղինակը մեքենայի մը ծրագրին, որ պիտի յեղաշրջէ Դրոզդովի գործատունը, թէեւ այս վերջինը շատ չի հետաքրքրուիր:

Նատիա շատ կը գնահատէ Լոպատկինը, կը զգայ որ ուրիշ մարդոց չի նմանիր, կ'ապրի թշուառութեան մէջ, բայց ներքին բոց մը ունի: Ինք կ'ամչնայ որ գեղեցիկ հագուստներ ունի եւ մուշտակէ վերարկու մը, մէկուկէս միլիոն ֆրանք արժէքով: Կը զգայ նաեւ որ անարդարութեան զոհ է:

Դասախօսներու ժողովի մը մէջ: Նատիա կը կրկնէ իր ամուսինէն լսած խօսքերը Լոպատկինի մասին թէ «յիմար մըն է, որ չի գիտեր ապրիլ հասարակութեան հետ, մնացուկ մըն է քաղքենի ընկերութեան շրջանէն»: Նատիա թէեւ կ'արտասանէ այս բառերը, բայց համոզուած չէ: Խօսած ատեն անծանօթ ներկայութիւն մը զգայ, Լոպատկինն է որ մօտիկ կ'ըլլայ: Կ'անդրադառնայ յանկարծ, գիտակցութիւնը կը կորսնցնէ եւ հիւանդանոց կը փոխադրեն:

Բայց երբ վերջապէս ալ կը տեսնէի, պատերուն տակէն դալը, կաթնափաճառ Պաղտասար աղբարին, այն ատենը կը հասկնայի, որ ալ այդ օրէն որեւէ յոյս չէր մնացած: Թէ հիմա, ամէն մարդ իր կաթը պիտի առնէր, դուռը պիտի գոցէր, ներս պիտի քաշուէր, թէ մութը պիտի իջնէր աշխարհին վրայ, եւ թէ խնդիրը, այլեւս, ինծի համար, առանց փողոցներուն մէջ պառկած շուներուն վրայ իյնալու, տուն հասնիլս պիտի ըլլար ...

նի մթնոլորտի մը մէջ ...

Բայց երբ վերջապէս ալ կը տեսնէի, պատերուն տակէն դալը, կաթնավաճառ Պաղտասար աղբարին, այն ատենը կը հասկնայի, որ ալ այդ օրէն որեւէ յոյս չէր մնացած: Թէ հիմա, ամէն մարդ իր կաթը պիտի առնէր, դուռը պիտի գոցէր, ներս պիտի քաշուէր, թէ մութը պիտի իջնէր աշխարհին վրայ, եւ թէ խնդիրը, այլեւս, ինծի համար, առանց փողոցներուն մէջ պառկած շուներուն վրայ իյնալու, տուն հասնիլս պիտի ըլլար ...

Պաղտասար աղբարը, շալվարով, մէջքը գօտի կապած, եւ ֆէսին վրայէն ահագին կարմիր կապոցով մը, երբ որ հեռուէն կուգար, պատերուն տակէն, կաթի պղինձէ ամանները երկու թեւերէն կախ, այնքան տարտամ էր իր արտայայտութիւնը, որ կը կարծէիր թէ ուր երթալը պիտի չյիշէր: Բայց, առանց իսկ աչքերը գետնէն վերցնելու, ափ կ'առնէր տուներուն դուռները մէկիկ մէկիկ, եւ առանց դէմքին վրայ մկան մը շարժելու, առանց ձայն մը հանելու, կուտար կաթը, յետոյ մեծ գմելիով մը կը կարէր ճերմակ չէքիլէն, եւ կ'իյնար դարձեալ ճամբայ.. Յուսահատեցնող Պաղտասար աղբարը ...

Օր մը չեղաւ որ կաթը չբերէր, օր մը չեղաւ որ ձայն մը հանէր, կամ մկան մը շարժէր ...

Ու որքան ատեն որ կը յիշեմ Սկիւտարը, Պաղտասար աղբարը մնաց ինծի համար, անփոփոխ եւ անողոք, այն երեւոյթը, որ կուգար օրը փակելու, օրուան ձանձրոյթը, կաթի ձեւին տակ, բաշխելով տունէ տուն, եւ յետոյ, մութին մէջ, իյնալով ճամբայ, դէպի հեռաւոր դաշտերը, գտնելու իր մտերիմ կովերը ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀԱՅ ԽՄԲԱԳԻՐԸ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՏՊԱԳՐԻՉԸ

●

Մօտ վաթսուն տարուան պատմութիւն է:

Լեւոն Բաշալեան եւ Արփիար Արփիարեան «Նոր Կեանք»ը կը հրատարակէին Լոնտոնի մէջ: Ձեռագիրները կը շարուէին տեղ մը ու թերթը կը տպուէր ուրիշ տեղ մը՝ անգլիական տպարանի մը մէջ, որուն՝ խմբագիրները տասը ոսկի պարտք մը ունէին, կլորիկ հարստութիւն մը այն օրերուն:

Տպագրիչը իր առնելիքը կը պահանջէր: Գոնէ կը պնդէր, ոսկի մը բերէք, որպէսզի շարունակեմ ձեր թերթին տպագրութիւնը:

Բաշալեան եւ Արփիար քառասուն պատի գլուխ զարնելով կը յաջողին վերջապէս ոսկի մը ճարել, կը ճարեն նաեւ ձեռքի կառք մը, որուն վրայ կը զետեղեն շարուած էջերը, գլուխնին կ'անցընեն սիլինտրը գլխարկները, այդ օրերուն՝ պարկեշտ քաղաքացիներու վայել միակ գլխարկը, մէկը կ'անցնի կառքին առջեւը քաշելու, միւսը՝ ետեւը՝ քշելու, ու ճամբայ կ'ելլեն դէպի տպարան: Բայց տեղատարափ անձրեւի մը կը բռնուին ու թրջած հաւու պէս կը մտնեն տպարան եւ կը ներկայանան տպագրիչին:

— Ահա, կ'ըսեն, բերինք ոսկին, մնացեալն ալ Աստուած ողորմած է, տպէ մեր թերթը:

Անգլիացին, որ կեանքին մէջ ոչ տեսած, ոչ ալ երազած էր այս տեսակ խմբագիրներ, որ էջերը շարել ու կապել տան, դնեն կառքին մէջ ու անձրեւին տակ քշեն, քիչ մը զարմացած, քիչ մըն ալ հիացած, կ'ըսէ.

— Մնացեալ առնելիքս երբ կ'ուզէք բերէք: Ասկէ վերջ ինչ որ բերէք պիտի տըպեմ:

ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ԵՐԳ

★

Թմբուկն է թնդում, փողը որոտում,
Թէժ զնդակներն են շառաչում օդում,
Մաջարնե՛ր առա՛ջ,
Ռազմի սրբազան կանչերն են հնչում,
Սխրանքների են մեզ ոգեշնչում,
Մաջարնե՛ր, առաջ:

Բացէք լայնօրէն դրօշը մեր վառ,
Թող նայի նրան աշխարհը արար,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ,
Ազատութիւն ենք դրօշին գրել,
Թող տեսնի աշխարհն այդ բառը հրէ,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ:

Մաջար՝ սուել է թէ քաջ է, անահ,
Իսկ թէ անահ է, մեր զարմից է նա,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ,
Դու եւ մաջարը, Աստուած երկնային,
Նոյն բանն էք խորհում այս վսեմ պահին
Մաջարներ, առա՛ջ:

Նայի՛ր սէզն այնտեղ արեամբ է օծուած,
Մեր քաջ ընկերն է գնդակով խոցուած,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ:
Մեռաւ նա առանց տրտունջի, ահի
Սեւ հողմի միջով ու միջով մահի,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ:

Ձեռքներս պարզած կ'ընկնենք մենք հողին
Ձեզ նրանց երբեք մենք նահանջողին
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ...
Ո՞վ կ'ընկնի մարտում չգիտեմ ես այդ
Սակայն չի ընկնի երկիրն իմ հպարտ,
Մաջարնե՛ր, առա՛ջ:

ՇԱՆԴՈՐ ՊԵՏԵՖԻ

Թարգմ. ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՒԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (211)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

●

Եւ թանձր ծուխը նսեմացնում էր Արարատեան դաշտի լուսապայծառ գեղեցկութիւնը ...

Ոչ ոք չէր երեւում: Ամենուրեք տիրում էր տխուր, անապատական դատարկութիւն: Դատարկ էին քաղաքները, դատարկ էին գիւղերը, դատարկ էին եւ ճանապարհները: Ի՞նչ էր պատահել: Կարծես թէ, մի մահաբեր շունչ անցել էր այդ սքանչելի դաշտի վրայով, եւ մարդկային ամէն արարած ոչնչացրել էր...

Բայց ահա, դէպի Արտաշատ տանող ճանապարհի վրայ փոշի է բարձրանում: Անցնում են մի խումբ ձիաւորներ: Ձիաների հարուստ սպառազէնքը, հեծեալների թանկագին զէնքն ու զրահը՝ ցոյց են տալիս, որ այդ մարդիկը հասարակ ճանապարհորդներ չեն: Մի վայելչադեղ երիտասարդ առաջ է ընկած, միւսները հետեւում են նրան:

Նրանք հասան Արտաշատ քաղաքի կիսափուլ պարիսպների մօտ: Այստեղ երիտասարդը կանգ առեց, մի քանի րոպէ իւր տխուր հայեացքը դարձրեց դէպի աւերակ եւ տակաւին ծխուող քաղաքը, եւ ապա ճանապարհը ծռեց դէպի Տափերական կամուրջը: Նա գալիս էր հեռուից, շատ հեռուից, եւ այսպիսի հրդեհուած, անմարդացած քաղաքներ շատ էր տեսել իւր ճանապարհի վրայ: Այդ էր պատճառը, որ նրա քնքուշ սիրտը, կարծես թէ, ամրացել էր, նրա վառ զգացմունքները, կարծես թէ սառել էին, եւ նրա թախծալի աչքերում մի կաթիլ արտասուք անգամ չէր մնացել, որ թափէ դըժբախտ Արտաշատի վրայ:

Տափերական կամուրջը միակ անցքն էր, որ Արտաշատից տանում էր դէպի Արաքսի աջ ափը: Նա հասաւ կամուրջին, բայց չանցաւ կամուրջը: Այնտեղ մէկին սպասում էր, եւ լուռ մտախոհութեամբ նայում էր գետի վրայ:

Արեւը տակաւին փայլում էր, ծաղիկները շողշողում էին, թռչունները դեռ շարունակում էին իրանց առաւօտեան տաղերգը: Բնութեան այդ ընդհանուր սառնասրտութեան մէջ՝ վրդովուած էր միայն Արաքսը: Որպէս մի սգաւոր, որդեկորոյս մայր, պղտոր յորձանքներով որոնում էր, աղաղակում էր, հառաչում էր նա հեղեղելով իւր կանաչազարդ ափերը: Որպէս մի ահարկու վիշապ, փրփուրը բերանում, կատաղի կերպով առաջ էր մղւում, լայնանում էր, ընդարձակւում էր եւ, կարծես, որոնում էր լափելու, կլանելու այն չարագործին, որ այնպէս անխնայ ձեռքով այրեց, անապատ դարձրեց գեղեցիկ քաղաքներն ու աւանները, որ զարդարում էին իւր հրաշալի ափերը: Նրա կատաղութիւնը գըսպում էր հսկայ կամուրջը, որ սեղմել էր նրան իւր բազմաթիւ կամարների ներքոյ:

Կամուրջի միւս կողմում, Արաքսի աջ ափի մօտ, ընդարձակ կանաչազարդ դաշտավայրը ծածկուած էր խիտ վրաններով– Ուղտերի, ձիաների, ջորիների եւ փղերի երամակները արածում էին վրանների շուրջը: Ճոխօրէն աճած խոտաբոյսերը առատ սնունդ էին մատակարարում այդ անասուններին: Այնտեղ դրած էր մի մեծ բանակ: Երիտասարդը նայում էր դէպի բանակը:

Այդ միջոցին, կամուրջի հակառակ ծայրում, երեւաց մի փայակ, որ, երկար նիզակը ձեռին, ուղիղ մօտենում էր երիտասարդի խմբին: Երբ բոլորովին մօտեցաւ, խորին կերպով գլուխ տալով, կանգ առեց:

— Վերջապէս, դու երեւացիր, Մալխաս, դարձաւ դէպի նա երիտասարդը: Ասա, ի՞նչ լուր ունես:

— Ոչ Մամիկոնեան տէրը եւ ոչ Մերուժան Արծրունին՝ այդ բանակում չեն, պատասխանեց փայակը:

— Ապա ո՞րտեղ են նրանք, հարցրեց երիտասարդը, եւ մի եւ նոյն ժամանակ, նրա վշտահար դէմքի վրայ նշմարուեցան անհամբերութեան նշաններ:

— Նրանք գտնւում են Պարսից գլխաւոր բանակում, որ այժմ դրած է Նախճուանի մօտ:

— Իսկ այդ ի՞նչ բանակ է:

— Դա գլխաւոր բանակի մի փոքրիկ մասն է: Այստեղ հաւաքել են միայն Դվինի եւ Արտաշատի գերիներին:

— Ո՞ւմ հրամանատարութեան ներքոյ է գտնւում այդ բանակը:

— Պարսից Զիկ անունով զօրապետի:

Երիտասարդը Սամուէլն էր: Նա գնում էր իւր հօր եւ իւր քեռու՝ Մերուժան Արծրունու մօտ:

— Հետեւիր ինձ, դարձաւ նա դէպի փայակը, իւր ձիու գլուխը շուռ տալով դէպի Նախճուանի ճանապարհը: Նրա հետ ամբողջ ասպախումբը դիմեց դէպի այն կողմը:

Նա որոնում էր հօրը, որոնում էր եւ քեռուն: Որոնում էր այնպիսի սրտով, որպէս կեանքից ձանձրացած, բայց դեռ անվճռականութեան մէջ տատանուող մարդը որոնում է մահաբեր, եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, ինքն իրան մխիթարում է, երբ չէ գտնում, որ բաղձանքը կատարէ:

ՐԱՖՖԻ

եւ Քանատայի արտաքին նախարարնե-րուն տեղեկագիրը) ։

Շաբաթը պիտի վերջանայ միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին գումարումով ։ Օրակարգին վրայ կը գտնուին նաեւ, Հունգարական հարցը եւ հազարաւոր փախստականներու խնդիրը ։

× Մ. Նահանգներու փոխ-նախագահը, Նիքսըն ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ «Մ. Նահանգները պէտք է օգնեն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի, որպէսզի կարենան յաղթել Սուէզի տագնապէն ծագած դժուարութեանց ։ Ես համոզուած եմ թէ զօրաւոր հոսանք մը պիտի կազմուի խորհրդարանին մէջ, ի նպաստ այս օգնութեան ։ Անշուշտ Ֆրանսա եւ Անգլիա սխալներ գործեցին ։ Այժմ ժամանակն է որ ըմբռնենք թէ մեղադրանքները եւ պատասխանատուութեանց ճշդումը բանի մը չեն ծառայեր ։ Ազատութեան դատին համար չկայ աւելի մեծ աղէտ մը քան թոյլ տալ որ որեւէ միջադէպ փոս մը բանայ մեր դաշնակիցներուն եւ մեր միջեւ » ։

Փոխ-նախագահը Հունգարիոյ դէպքերու մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ անոնք կը ծանուցանեն «Համայնավարութեան պարտութիւնը առանց պատերազմի ։ Ռուսերը բռնանալով Հունգարիոյ վրայ միեւնոյն ատեն կորսնցուցին պատերազմը համաշխարհային տիրապետութեան համար զոր կը փորձէին շահիլ յուսահատօրէն » ։

Միջին Արեւելքի դէպքերուն առթիւ, Նիքսըն կը կարծէ որ եթէ Մ. Նահանգները տարբեր քաղաքականութեան մը հետեւած ըլլային, անկարողութեան պիտի դատապարտէին Ազգաժողովը ։ «Մեր ֆրանսացի եւ անգլիացի դաշնակիցները կրնային զինուորական յաղթանակ մը շահիլ, բայց այն ատեն պիտի կորսնցնէինք բովանդակ աշխարհի բարոյական աջակցութիւնը » ։

Մ. Նահանգներու գանձային նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ մէկ միլիառ տոլարի վարկ մը պիտի բանայ, մասամբ օգնելու համար Մեծն Բրիտանիոյ, որ ծանր տագնապի մը մատնուած է ելմտական եւ տնտեսական տեսակէտով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ զինուորական իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են յեղափոխական կոմիտէին անդամներէն տասը հոգի ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը եւ արտաքին նախարարը, որոնք Պելկրատ գացած էին քաղաքական խորհրդակցութեանց համար, Աթէնք վերադարձան մեծ գոհունակութեամբ ։ Երկու երկիրները որոշած են միասնաբար գործել, ներկայ կացութեան մէջ ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կրօնապետին՝ կարդինալ Մինծենթիի յուշերը սկսան հրատարակել ամերիկեան թերթերը ։ Կարդինալը կը պատմէ թէ չարաչար տանջած են 29 գիշեր եւ ցերեկ, խոստովանութիւններ կորզելու համար ։

ԱՆԾԱՆՕԹՆԵՐ մէկ օրուան մէջ 32 միլիոն Ֆրանք թռցուցին Նիսի կեդրոնական նամակատունէն, 14 միլիոն՝ Իվրիի (Փարիզ) մէկ գործարանէն, 2.800.000 ֆրանք մեծ դոհարավաճառէ մը, 800.000 ֆրանք ալ գանձապահէ մը, Վիլնէօվ Լա Կառէնի մէջ (Փարիզ) ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ սպայակոյտին պետը, մարէշալ Սոքոլովսքի, յօդուած մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Գ. աշխարհամարտ մը կը պատրաստեն, պղտորելով միջազգային մթնոլորտը ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Գերագոյն Ատեանը կատարելապէս վերահաստատեց նախկին նախարար Լիկովիցի բոլոր իրաւունքները ։ Ամբաստանեալը 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր 1948ին ։

ԻՏԱԼԻԱ արգիլեց Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն Սուսլովի մուտքը ։

40 ԸՄԲՌՍՏՆԵՐ սպաննուեցան արեւմտեան Ալժերիոյ մէջ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ պահլիճը վստահութեան քուէ շահեցաւ 260ի դէմ 312 ձայնով ։ Երեսփ. ժողովը միեւնոյն ատեն 260ի դէմ 327 ձայնով մերժեց ընդդիմադիրներուն առաջարկած պարսաւանքի բանաձեւը ։ Իտըն Լոնտոն պիտի վերադառնայ Դեկտ. 14ին ։ Ելմտական եւ տնտեսական տագնապը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—
Վարանդեան խումբը այս երկուշաբթի ժամը 9ին ։
Համազասպ խումբը, չարաթ, 15 Դեկտ. ժամը 9ին ։
Մուրատ խումբը (Աւինեոն) 16 Դեկտ. Կիրակի, ժամը 3.30ին ։
Թաթուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին ։
Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տինուար ։ Կարեւոր օրակարգ ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերյարկը ։
Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
Նիւթը՝ Գիտուն պատմաբան Փառլ Ռօրպախ եւ Հայերը ։
Մուտքը ազատ է ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը ։ Դասախօս՝ Պ. Արշաւիր Խանէտանեան ։ Նիւթը՝ «Արտաքին ազդեցութեանց թշնամութիւնը՝ մարդկային ընկերութեան հիմերուն» ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Լորիս Բաբանեան իրենց սիրելի մօր՝ Թագուհի Բալուեանի դառն կորուստին առթիւ, հազարական ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանի չէնքին, «Հայաստան» ամսաթերթին, «Համազգային»ի, Որբախնամին եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար ։
Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին ։
Կը ներկայացուի՝
«ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»
Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր ։
26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

« ՀԱՅԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ »

Պ. Ժ. Կարանեոնի այս Ֆրանսերէն գրքոյկէն սակաւաթիւ օրինակներ կը մնան տակաւին ։ Գինը՝ 160 ֆրանք, թղթատարի ծախքով ։ Դիմել.—
J. Pierre Garagnon, 34 Rue du 4 Septembre
Valence (Drôme)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻ

Որ տեղի պիտի ունենար այս կիրակի, Առնուվիլի մէջ ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համազգայինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վարդան Փափազեանէ երկու հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Բենիամին Միլտոնեանի մահուան առթիւ ։

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 11 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7754 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3565

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԸ

Տարի մըն ալ սահեցաւ անստուգութեան մէջ, թանձրացնելով քաղաքական մթնոլորտը։

Արդէն իսկ երերուն կացութիւն մը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէր տարուան կէսէն ասդին, երբ Եգիպտոս կ'ազգայնացնէր ջրանցքը (26 Յուլիս)։

Բանակցութեան առաջին փորձերէն ետք, հորիզոնը այնքան ամպոտած էր որ, յաճախ կը լսէինք զինեալ միջամտութեան խօսքեր։

Այդ ալ պատահեցաւ, երբ Գահիրէ կը մերժէր անգլօ-ֆրանսական վերջնագիրը։

Կռիւները կարճ տեւեցին Ազգաժողովին միջամտութեամբ։

Եւ հաստատուեցաւ նորութիւն մը եւս, — միջազգային զօրագունդ մը կազմել, հեռացողներուն տեղը բռնելու համար, մինչեւ որ կարելի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ։

Այդ գործողութեան ընթացքին, այլապէս վտանգաւոր խմորումներ տեղի կ'ունենային Միջին Արեւելքի սրտին վրայ։

Կը հաստատուէր թէ Խ. Միութիւնը զէնք եւ մասնագէտ կը ճարէ Սուրիոյ, իբրեւ թէ զայն պաշտպանելու համար դրացիներուն դէմ։

Սուրիայէն ետք, Յորդանանն ալ բռնած էր ուղղութիւն մը որ կը համապատասխանէր Եգիպտոսի նոր քաղաքականութեան։

Միեւնոյն ատեն կը սաստկանար պայքարը Իրաքի, ուրիշ խօսքով Պաղտատի դաշինքին դէմ։

Իրարանցումի մատնուած էր նաեւ Թուրքիան, թէ իբրեւ սահմանակից եւ թէ գործօն անդամ Պաղտատի դաշինքին։

Լրջօրէն վտանգուած էին Արեւմուտքի քաղաքական եւ տնտեսական շահերը։ Սուէզը փակուած, նաւթուղիները մասամբ քանդուած (Սուրիոյ մէջ), եւ փոխադարձ սպառնալիքներ։

Խ. Միութիւնը յայտնապէս թշնամական դիրք մը բռնած էր եւ կը սպառնար կամաւորներ ալ ղրկել Եգիպտոս։

Ճակատագրական պահուն Մ. Նահանգները կ'անջատուէին իրենց անմիջական դաշնակիցներէն։

Ինչպէս Մոսկուան, Ուաշինկթըն ալ կը պահանջէր որ անգլօ-ֆրանսական ուժերը հեռանան ջրանցքէն։ Եւ նոյնութեամբ կը քուէարկէր բանաձեւը։

Նորէն ազդեցութեան պայքար՝ տարբեր ուղղութեամբ, — թոյլ չտալ որ Խ. Միութիւնը դառնայ միակ իրաւարարը Միջին Արեւելքի կացութեան, իբրեւ բարեկամ արաբական աշխարհին։

Ամերիկայի այս դիրքը խորին դառնութիւն, մինչեւ անգամ վրդովում պատճառեց Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Կծու խօսքեր ալ փոխանակուեցան այս առթիւ։

Բնականաբար խնդիրը կապ ունի, նաեւ, Ատլանտեան կազմակերպութեան հետ, որուն տարեկան ժողովը կը բացուի այսօր, Փարիզի մէջ։

Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարը, Տըլըս, որ առաջին անգամ կ'երեւայ իր հիւանդութենէն ի վեր, պիտի ջանայ վստահութիւն ներշնչել երկու դաշնակիցներուն, առանց փոխելու իր քաղաքականութիւնը Միջին Արեւելքի մասին։

Ամէն բանէ առաջ, Արեւմտեան Եւրոպայի ապահովութեան, Ատլանտեան ճակատին զօրացման խնդիրն է որ անգամ մը եւս պիտի քննուի, փարատելու համար զանազան կասկածներ եւ մտավախութիւններ։

Նոր սպարապետին անուանումէն ի վեր, ազդարարութիւններ կ'ուղղուին, միշտ արթուն եւ պատրաստ կենալու համար։

Միեւնոյն ատեն մտավախութիւն կը պատճառեն քաղաքական տարակարծութիւնները, որոնք չէզոքացուցին Միջին Արեւելքի տագնապին առթիւ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ ԱՄԲՈՂՋ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

★

ԱՄԷՆ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ԽԶՈՒԱԾ ԱՇԽԱՐՀԻ ՀԵՏ

Հունգարիոյ խամաճիկ իշխանութեան վարչապետը, Եանոս Քատար Դեկտ. 9ին հրամայեց լուծել բոլոր բանուորական խորհուրդները եւ զինուորական օրէնք հաստատել ամբողջ երկրին մէջ։ Այս հրամանը, որ հաւանաբար շատոնց պատրաստուած էր, արձակուեցաւ իբրեւ պատասխան ընդհ. գործադուլի կոչին։ Կիրակի օրուընէ ի վեր ամէն յարաբերութիւն խզուած է Փեշթայի եւ արտաքին աշխարհին միջեւ։

Զինուորական օրէնքի հրամանագիրը, զոր ստորագրած է նախագահը, Իստվան Տոպի, հաղորդուեցաւ Փեշթայի անթելին միջոցաւ։ Բանուորական բոլոր Խորհուրդները կը լուծուին Փեշթայի եւ ամբողջ Հունգարիոյ մէջ, այն տարբերութեամբ թէ բոլորովին ապօրէն են։ Կառավարութեան կողմէ հրատարակուած յայտարարութիւն մը կ'ըսէ թէ Փեշթայի բանուորներու Կեդր. Խորհուրդին անդամները «փորձեցին քաղաքական խնդիրներով զբաղիլ եւ նոր կազմակերպութիւն մը ստեղծել ներկայ ուժերուն դէմ, թէ վերջին օրերս գումարուած ժողովներու մէջ մեծամասնութիւնը «նոր արիւնահեղութիւններ, զինեալ գրգռութիւններ եւ գործադուլներ կը պատրաստէր»։

Հրամանագրին համաձայն կասկածելիները պիտի դատուին երեքշաբթի օրէն սկսեալ (այսօր), մարդասպանութեան, գողութեան, աւարառութեան եւ աւերածութեան համար։ Զինուորական դատի ենթակայ են նաեւ անոնք որ զէնք, ռազմանիւթ եւ պայթուցիկներ կը պահեն։ (Արեւելեան Եւրոպայի մէջ այս յանցանքները ենթակայ են մահապատիժի)։ Անոնք որ զէնք եւ ռազմանիւթ ունին պէտք է զինուորական իշխանութեան յանձնեն մինչեւ Գշ. ժամը 6, այլապէս պիտի պատժուին։ Անոնք որ տեղեկութիւն չեն տար ուրիշներու զինապահութեան մասին, նոյնպէս ենթակայ են պատիժի։ Դատավարութիւնները պիտի կատարուին զինուորական ատեաններու մէջ։ Զինուորական օրէնքը պիտի գործադրուի նորակազմ ոստիկանութեան եւ բանակին կողմէ, որոնք երկուքն ալ կը վայելեն ռուսական բանակին աջակցութիւնը։

Այսպէս, Եանոս Քատար նոր փորձ մը կը կատարէ, խորտակելու համար Հունգարիոյ ժողովուրդին ազատագրական պայքարը, ապաւինելով Խ. Միութեան հրասայլերուն եւ թնդանօթներուն։ Բանուորներու Կեդր. Խորհուրդը 48 ժամուան գործադուլ մը սարքած էր կիրակի օրուընէ սկսեալ։ Այս առթիւ կը հրաւիրէր աշխարհի բոլոր բանուորները ամէն աշխատանք դադրեցնել քանի մը վայրկեան, երկուշաբթի առտու, իրենց համակրանքը յայտնելու համար։ Միայն ելեկտրականութեան մասնագէտ բանուորները, հրշէջները, բժիշկները եւ իրենց օժանդակները պիտի շարունակէին իրենց աշխատանքը։ Բայց, կիրակի առտու կանուխ պաշարուած էին այն շէնքը ուր տեղի կ'ունենար բանուորական խորհուրդին ժողովը, ինչպէս եւ այն գործարանները ուր գացած էին բանուորները՝ հրահանգներ ստանալու համար։ Քանի մը հոգի ձերբակալուած, բայց յետոյ ազատ արձակուած էին։ Յետոյ հրատարակուեցաւ զինուորական օրէնքի հրամանագիրը։

Մինչ այս մինչ այն, մտաւորականներն ալ կոչ մը հրատարակած էին, ուր կ'ըսէին. — «Մենք, մտքի աշխատաւորներ, ուզելով արժանի հանդիսանալ մեր մեծ նախահայրերուն, մէկ մարմին կը կազմենք Հունգարիոյ ազատագրական պայքարի հերոսներուն հետ։ Կ'ընդունինք այն բոլոր հետեւանքները որ կրնան ծագիլ մեր գործերէն եւ խօսքերէն։ Գիտենք որ մեզի կը սպառնան բանտը, աքսորը, եւ ի հարկին մահը։ Մենք հանդիսաւորապէս կը բողոքենք մեր այրերուն եւ երիտասարդներուն աքսորին դէմ եւ կը պահանջենք վերադարձնել անոնք որ աքսորուած են արդէն։ Մենք կ'ընդունինք անոնց վերագրուած ոճիրները։ Մենք ալ Հունգարիոյ ազատութեան եւ անկախութեան ռազմիկներ ենք։ Մեր միտքէն չանցնիր վերահաստատել նախկին կարգուսարքը կամ հակայեղափոխութիւն փորձել»։

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

★

«ԽԱՂԱՂԱՍԻՐԱՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ»

Մի՛ խնդաք. աշխարհի բոլոր ժողովուրդներէն առաջ մե՛նք ունեցած ենք այս անունով կազմակերպութիւն մը, Սամաթիոյ մէջ (Պոլիս)։

Վիէննայի մեր բանիբուն աշխատակիցը, Հ. Եփրեմ Պօղոսեան, շարունակելով իր պրպտումները «Հայ մշակութային ընկերութիւններու» մասին, այս անգամ կը ներկայացնէ Պոլսոյ զանազան թաղերուն մէջ կազմուած Միութիւնները։ (*Հանդէս Ամսօրեայ*, 1956 Յուլիս – Օգոստ.)։

Ժողովրդական թաղ մը, Թօփգափու, այժմ անշքացած, ունեցեր է 14 տեսակ ընկերութիւններ, սկսելով 1847էն։

Սահմանակից թաղ մը, Սամաթիա, աւելի բախտաւոր, դարձեալ 14 մինչեւ 1862։ Առաջինը՝ 1703ին։ Դպրաց դաս մը որուն 250ամեակը տօնուեցաւ 1953ին։

Տակաւին կան Եկեղեցպանաց ընկերութիւն (1842), Հայկական Թանգարանի ընկերութիւն (1843), որուն 6-7 հազար գիրքերը եւ 5 – 6 հարիւր ձեռագիրները ոչնչացած են 1866ի հրդեհին մէջ, Առեւտրական ընկերութիւն (1844), «Ողորմած» ընկերութիւն (1852), Ընթերցասիրաց ընկերութիւն (1853)։

Ցանկը շարունակելի է։ Առաջին առթիւ իմ ուշադրութիւնս գրաւեց «Խաղաղասիրաց ընկերութիւնը», որ կազմուած է 1862ին։

Ի՞նչ առաջադրութեամբ.

— *Սամաթիոյ բնակիչներէն* խաղաղասէր անձինք՝ *Թաղին մէջ ժամանակէ մը ի վեր ծագած ցաւալի երկպառակութեանց վերջանալուն մէկ ճարը գտնելու բաղձանքով՝ Խաղաղասիրական անուամբ ընկերութիւն մը կազմեր եւ Գործոց Ժողով մը հաստատելու համար 36 անձանց անուններով ընտրելեաց ցանկ մը հրատարակեր են* (Մասիս, 1862)։

Գործադիր ժողովին ատենապետը, Գէորգ Խախմանեան այս առթիւ կը գրէ Պոլսոյ *Սէր* թերթին մէջ.

— «*Գժտութեանց եւ խռովութեանց մրրիկ մը քանի մը ամիսէ ի վեր Թաղիս (Սամաթիոյ) խաղաղութիւնը կը յուզէ եւ մինչ ամէն բարեմիտ Հայ անոր խաղաղ վերջն տեսնելուն անձկանօք կը սպասէր, նա երթալով իր ուժը թափելու եւ տկարանալու տեղ, սկսաւ օր քան զօր զօրանալ եւ յայտնի վտանգ սպառնալ, անանկ որ իր ցուրտ հովը սրբազան տաճարներէ ներս թափանցեց եւ Աստուծոյ երկրպագելի տանը խաղաղ օդը խռովելու յանդգնեցաւ*»։

Ուրեմն, կ'որոշեն խաղաղասիրական ընկերութիւն մը կազմել, «Գժտութեանց եւ խռովութեանց պատճառները վերցնելու եւ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար», ի սէր թաղին յառաջդիմութեան։

Ձեռնարկը մեծ ընդունելութիւն կը գտնէ եւ բազմաթիւ թաղեցիներ կ'անդամագրուին։

Կարելի չէ՞ր «Խաղաղասիրաց» մըն ալ Սուրիա-Լիբանանի մէջ կազմել, վերջ տալու համար կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ ծագած գժտութեանց։

Տօնական օրեր են եւ ամէնէն առաջ հոգեւոր պետերուն կ'իյնայ հնչեցնել դարաւոր մաղթանքը.

— Փա՜ռք ի բարձունս ...

ՎԱՀԷ

ԱՅՑԸՆՁԱՒՈՐԸ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԷ ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ

Մ. Նահանգներու նախագահը յայտարարութիւն մը հրատարակեց Մարդկային Իրաւունքներու Օրուան առթիւ, ուժգնօրէն դատապարտելով Հունգարիոյ մէջ կատարուած խժդժութիւնները։ Յայտարարութիւնը կը հրաւիրէ ազատ ժողովուրդները երբեք չմոռնալ թէ ի՛նչ բռնութեանց ենթարկուեցան Հունգարները, խորշանք եւ սոսկում պատճառելով։ «Մեր սիրտերը տրտմութեամբ համակուած են։ Մեր ամենախոր համակրութիւնը կը յայտնենք քաջարի եւ խաղաղասէր Հունգար ժողովուրդին։ Հունգարիոյ կրած ահուսարսափը կը ժխտէ Մարդու Իրաւունքի յայտարարութեան գրեթէ բոլոր յօդուածները, կ'ուրանայ թէ մարդիկ ազատ ծնած են, հաւասար արժանապատուութեամբ եւ իրաւունքներով»։

Վերջացնելով, նախագահը յոյս կը յայտնէ թէ Հունգար ժողովուրդին քաջութիւնը եւ զոհողութիւնները պիտի ամրապնդեն մարդոց ազատութեան ոգին։ «Մենք պիտի շարունակենք ապաստան տալ անոնց որ տուն չունին այլեւս, պի -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Երուսաղէմ, Սուրէն եպիսկ.ի, Նոյ. 14 թուականով.

— «Դժբախտ կացութիւնը հետզհետէ պարզուեցաւ մեզ համար, խոր հիասթափութիւն եւ վիշտ պատճառելով մեզի։ Կը հաստատենք ձեր 16 Հոկտ. թուակիր նամակը, զոր ստացանք 29ին։ Գոհ ենք որ օրինաւոր մեծամասնութեամբ հաստատած էք ներքին խաղաղ վիճակ։ Կը յանձնարարենք շուտափոյթ կերպով կատարել պատրիարքական ընտրութիւնը։ Մեր թելադրանքին վրայ, Եղիշէ արքեպ. խոստացաւ ի շահ Եկեղեցւոյ քաշուիլ ամէն գործէ եւ մեկնեցաւ Եւրոպա։ Կոչ կ'ընենք բոլոր Միաբաններուն պահպանել ներքին միութիւնը՝ առաջնորդուած Աստուծոյ պատուիրաններէն եւ եկեղեցւոյ շահերէն։ Ձեզ յաջողութիւն մաղթելով եւ օրհնութեամբ»։

Երկրորդ հեռագրով մը (17 Նոյ.) կաթողիկոսը «սրտանց կ'ողջունէ Տիրան արք.ի վերադարձը Երուսաղէմ»։

Հաւանական է որ մօտերս կատարուի Երուսաղէմի նոր պատրիարքին ընտրութիւնը։

ՄԱՀ ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ

Երեւանի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ Դերենիկ Դեմիրճեանի մահը։

Հանգուցեալ գրագէտը, 80 տարեկան, հեղինակն է հոյակապ վէպի մը՝ «Վարդանանք», որ երկրորդ տպագրութեան արժանացաւ, միեւնոյն ատեն արտատպուելով արտասահմանի թերթերու մէջ։ (վերջինը՝ Յուսաբեր, որ գրքի վերածեց զայն)։

Դ. Դեմիրճեան ունի ուրիշ բազմաթիւ հեղինակութիւններ։ Վերջերս կ'աշխատէր նոր վէպի մը վրայ, «Ս. Մեսրոպ», որմէ հատուած մը միայն հրատարակուեցաւ Երեւանի «Սովետական Գրականութիւն» ամսագրին մէջ (Սեպտեմբեր)։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Ամէնքս ալ տարիներէ ի վեր լսած ենք ու կ'իմանանք կոլխոզ, սովխոզ, հաւաքական տնտեսութիւն, կոլխոզային աշխատանք եւ նման սահմանումներ՝ Խ. Միութեան երկրագործական տնտեսութեան մասին եւ այլեւս ընտելացած ենք բառերուն, եթէ ոչ իմաստին:

Բայց շատերուս ունեցած գաղափարը աղօտ է եւ յստակօրէն չենք գիտեր թէ ի վերջոյ ի՞նչ հիմերու վրայ հաստատուած է այդ կարգուսարքը: Լաւագոյն պարագային գիտենք որ «միասնաբար կ'աշխատին եւ հաւաքաբար կ'արդիւնաբերեն»: եւ այդքանով ալ կը գոհանանք:

Կ'արժէ, սակայն, քիչ մը աւելի յըստակ եւ լայն գիտելիքներ ունենալ այդ հարցի մասին, մանաւանդ որ մեր երկրին երկրագործական դրութիւնն ալ այդ է եւ հայ մշակներն ալ «միասնաբար կ'աշխատին եւ հաւաքաբար կ'արդիւնաբերեն»:

Խորհրդային երկրագործական տնտեսութեան հիմնական ձեւը՝ հաւաքական տնտեսութեան դրութիւնն է, իր զոյգ ճիւղաւորումներով — «կոլխոզ» եւ «սովխոզ», որքան ալ այդ զոյգ ճիւղաւորումի ձեւը տակաւին «առժամեայ» հռչակուած ըլլայ:

Կոլխոզ եւ սովխոզ յորջորջումները կազմուած են Ռուսերուն այնքան սիրելի կրճատումներով, որոնք մանաւանդ կուսակցական եւ պետական կազմակերպութիւններուն մէջ՝ սովորաբար բառերուն առաջին վանկերը միացնելով նոր եւ յաճախ այլանդակ անուն մը կը հնարեն: Այս պարագային՝ կոլխոզ, այսինքն կոլեկտիվնոյէ խոզեայիստվօ (հաւաքական տնտեսութիւն), իսկ սովխոզ, այսինքն սովետսկոյէ խոզեայիստվօ (խորհրդային տնտեսութիւն):

Կոլխոզներու դրութեան հիմ ծառայած է «հարուածային» կոլխոզականներու համագումարի մը մէջ քուէարկուած կանոնագիր մը, զոր կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ կառավարութիւնը իրենց կարգին 1935ի փետրուարին վաւերացնելով պարտադրած են միւս բոլոր կոլխոզներուն եւս:

Այդ կանոնադրութեան տրամադրութեան համաձայն, այն բոլոր հողերը որ նախապէս անհատաբար կը մշակուէին՝ դրուած են կոլխոզներու տրամադրութեան տակ, հաւաքաբար մշակուելու համար: Կոլխոզը տեւական իրաւունքն ունի վայելելու արդիւնաբերութիւնը իրեն տրուած հողին՝ որ սակայն պետութեան սեփականութիւնը կը մնայ:

Այսուհանդերձ իւրաքանչիւր կոլխոզային ընտանիք իրաւունք ունի իր բնակարանին անմիջական շրջանակի մէջ հողաբաժին մը վերապահելու իրեն եւ իր հաշւոյն մշակելու: Տարածութիւնը կրնայ ըլլալ մէկ քառորդէն մինչեւ մէկ հեկտար (2500էն 10.000 քառակուսի մեթր), համաձայն ընտանիքի անդամներուն թիւին, կոլխոզին մէջ կատարած աշխատանքի օրակին կամ հաւաքական տնտեսութեան մատուցած ծառայութիւններուն, իբրեւ վարձատրութիւն:

Կոլխոզային ընտանիքը իրաւունք կը վայելէ նաեւ իրեն տրամադրուած հողաբաժնին վրայ սահմանափակ եւ ճշդորոշուած թիւով հաւազգիներ եւ կաթնատու կենդանիներ եւս բուծանելու: Ձի ունենալը արգիլուած էր նախապէս, բայց պատերազմի ընթացքին ձիերու հսկայ կորուստը փոխարինելու մտահոգութեամբ՝ այդ արգելքը ջնջեցին եւ կոլխոզային ընտանիքները սեփական մէկ, երբեմն ալ երկու ձիեր ունին:

Կոլխոզի մը հողերուն մշակումէն ձեռք բերուած բերքը «կոլխոզին անձեռնմխելի եւ անժխտելի սեփականութիւնն է»: Գէթ այդպէս կը հռչակեն 1936 Դեկտեմբերին վաւերացուած խորհրդային սահմանադրութեան 5 - 10 թիւ յօդուածները:

Կոլխոզին կրնայ անդամակցիլ այր թէ կին ամէն աշխատաւոր՝ որ տասնեւվեց տարին լրացուցած է եւ որ անդամատուրք մը կը վճարէ: Անդամատուրքին քանակը կախում ունի կոլխոզին տնտեսական արժէքէն եւ անդամներուն ընդհանուր թիւէն: Կոլխոզին ընդհանուր ժողովն է որ կը քննէ նոր անդամներու թեկնածութիւնը, կ'ընդունի կամ կը մերժէ զանոնք: Իսկ արտաքսումները կրնան վճռուիլ անդամներու առ նուազն երկու երրորդին մասնակցութեամբ գումարուած ժողովի մը մեծամասնութեան կողմէ:

Համաձայն կոլխոզներու կանոնադրութեան՝ ընդհանուր ժողովի մը քուէարկութեամբ ընտրուած վարչութիւն մըն է որ կը վարէ կոլխոզը մինչեւ յաջորդ ընդհանուր ժողով, որուն հաշուետու է միայն: Կանոնադրութիւնը կը տրամադրէ նաեւ որ կոլխոզին նախագահը քուէարկութեամբ ընտրուի նոյն ընդհանուր ժողովէն եւ ոչ թէ նորընտիր վարչութիւնը նշանակէ ինքն իր մէջ:

Այս կանոնադրութեան տրամադրութիւնը, սակայն, շատ ալ չի համապատասխաներ իրականութեան, քանի որ նոյն ինքն Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ 1955 մարտին Վորոնէժի մէջ խօսած ճառով մը կը յայտարարէր թէ «կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէն եւ Խ. Միութեան նախարարներու խորհուրդը որոշեցին կոլխոզներու նախագահութեան համար ընտրել եւ յանձնարարել քանի մը տասնեակ հազար մասնաւորապէս փորձառու աշխատաւորներ, առնելով զանոնք առաւելապէս կուսակցութեան զանազան կազմակերպութիւններէն, հետազօտական եւ գիտական հիմնարկութիւններէն եւ ուրիշ հաստատութիւններէ»:

Այսինքն իրենց նախագահութեան ենթարկուելիք կոլխոզներուն հետ կապ չունեցող մարդիկ, պարտադրուած կառավարութենէն եւ բնականաբար անոր միայն հաշուետու: Խրուշչեւ վստահ է սակայն որ «այս որոշումը ջերմ ընդունելութեան պիտի արժանանայ»:

Կոլխոզներու արտադրութիւնը քանի մը մասերու կը բաժնուի: Առաջին բաժին մը պետական տուրքերը վճարելու կը ծառայէ: Երկրորդ բաժին մը կ'երթայ պետութեան պահանջած պարտաւորիչ յանձնումներուն (եւ դեռ կամաւոր յանձնումներ ալ թելադրուած են): Մաս մը կը տրուի մեքենաներու եւ մեքենաշարժ արօրներու (տրակտոր) շրջանային կայաններուն՝ փոխադարձ համաձայնութեամբ իբրեւ վարձք այդ մեքենաներուն եւ արօրներուն եւ իբրեւ փոխարինութիւն ընծայուած օժանդակութեան: Պէտք է տակաւին հոգալ վարչական ծախքերը, հատուցանել կոլխոզին կատարած փոխառութիւնները եւ բաժին հանել ընկերային եւ մշակութային կազմակերպութիւններուն: Այս բոլորը վճարելէ, հատուցանելէ, փոխարինելէ վերջ՝ մնացեալը կը բաժնուի կոլխոզին անդամներուն միջեւ «աշխատանքի օրական» կոչուած դրութեան մը հիման վրայ:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՀԱՅԵՐԸ ԵՒ ԼԵՀԵՐԸ

●

ԽՄԲ. — Լեհ գրագէտ Բ. Գեմբարսկի, որ վերջերս Հայաստան այցելած էր, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ Հայեւլեհ յարաբերութեանց մասին, Երեւանի «Գրական Թերթ»ին միջոցաւ (23 Նոյեմբեր). —

Լեհ-հայկական յարաբերութիւնները հիմնուած են բազմաթիւ դարերու ընթացքին, մասնաւոր հիմքերու վրայ: Հոն հաստատուած Հայերը ապագայ Ռեչ Պոսպոլիտայի հողերը մտան: Անիի թագաւորութեան կործանումներու առաջին ալիքը, որ եկաւ Կիեւեան Ռուսիոյ հողերէն վերջնապէս կանգ առաւ արեւմտեան Ռուսիոյ մէջ, Ռոմանի իշխանապետութենէն դեռ շատ առաջ: Ըստ երեւոյթին երեք հարիւր տարի նախ Գալիցիայի ապա Գալիցիա-Վալինիան իշխանութեան սահմաններուն մէջ մնալով, տեղական Հայերու թիւը չնուազեցաւ, որովհետեւ, այդ հողերու նոր տիրակալին՝ լեհ թագաւոր Կազիմիր Մեծի առաջին հրովարտակներէն մէկը 1367 յունուար 20ին տրուած այն արքայական մենաշնորհն էր, որ հայ բնակչութեան համար կ'ապահովէր կրօնական լիակատար ազատութիւն ու ներքին ինքնավարութիւն: Ան յանձնարարած էր Լեհաստանի պետական իշխանութեանց ամէն կերպ խրախուսել Հայերու առեւտրական գործունէութիւնը:

Մասնաւորաբար յատկանշական է Հայերուն կրօնական ազատութիւն տալու փաստը: Պէտք չէ մոռնալ որ ԺԴ. դարու կէսն էր եւ բոլոր «հերետիկոսներու» հանդէպ ծայրայեղ մոլեռանդութիւն, եւ ատելութիւն կը տիրէր: (Հայերն ալ հերետիկոս էին կաթոլիկներու համոզումով): Լուսաւորչականներուն, ինչպէս եւ ուղղափառներու համար կրօնական ազատութիւնը նոյնպէս երաշխաւորեց: Կազիմիր արքայի այս ազատամտութիւնը առիթներէն մէկն էր այն բանադրութեանց, որոնց ենթարկուեցաւ Լեհաստանի թագաւորը: Սակայն անցած էին շըրջանները Հէնրի Բ.ի եւ Բոլեսլաւ Բ.ի, որոնք կը վախնային նզովքէն: Բանա- [illegible] նող պապական նուիրակը ձերբակալուեցաւ Կազիմիրի կողմէ:

Մինչեւ ԺԶ. դարու վերջը կրօնական մոլեռանդութիւնը խորթ էր Լեհերուն: Այն ատենուան պետական մեծաւորներէն Եան Զամոյսկին որ ջերմ պաշտպան էր կաթոլիկութեան, կ'ըսէր. — «Կեանքիս կէսը կուտայի որպէսզի Ռեչ Պոսպոլիտայի մէջ այլակրօններ չըլլային, սակայն ամբողջ կեանքս կուտամ, որ անոնցմէ ոչ մէկը չվիրաւորեն»:

Երբ լեհական գահին թեկնածու Ֆրանսայի իշխանը Հէնրի Վալուա արքան չէր ուզեր երդում ընել այն դաշինքին վրայ, որով կ'երաշխաւորէր այլակրօններու կատարեալ ազատութիւնն ու իրաւահաւասարութիւնը, նոյն Զամոյսկին ըսաւ.

— «Երդում ըրէք, այլապէս պիտի չթագաւորէք»:

Այն ճախողակ արքան, որ ի վերջոյ Ֆրանսա փախաւ, ոչ միայն չէր կրնար հաշտուիլ այլակրօններու իրաւահաւասարութեան հետ, այլեւ ամբողջ լեհական կարգուսարքին հետ, որ կ'երաշխաւորէր մարդկային անձին ապահովութիւնը:

ԺԷ. դարուն մէջ շատ բան փոխուեցաւ, սակայն ատոնք չդպան հայ բնակչութեան, որ ԺԴ. դարու վերջը աւելցած էր Կիլիկիայէն եկած գաղթականներով, իսկ կարգ մը նոր առանձնաշնորհներու հետեւանքով դարձած էր լեհական թագաւորութեան հարաւ-արեւելեան մասի բնակչութեան ամէնէն ունեւոր հատուածը: Այն մեծ գումարները, որ հայ վաճառականները նուիրած էին Լեհաստանին, Թուրքերու դէմ պատերազմելու եւ այն ծառայութիւնները զոր հայ թարգմանները մատուցած էին Ռեչ Պոսպոլիտայի՝ արեւելեան երկիրներու հետ ունեցած դիւանագիտական լայն յարաբերութեանց մէջ, Հայերուն համար ստեղծած էին Լեհաստանին անձնուէր մարդոց համբաւ: Այս կարծիքին հետեւանքն էին այն շարք մը «Նոբիլիտացիաները» (ազնուականութիւն) որոնք աստիճանաբար ազնուականութեան արժանացուցին Ռեչ Պոսպոլիտայի ամբողջ հայ բնակչութիւնը: «Ազնուականացած Հայերը փոխելով իրենց մականուններու «եան»ը ազնուական «վիչ» ածանցով, իբրեւ կանոն, ձգեցին առեւտուրը եւ բնակութիւն

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Իրիկուան մթնշաղին, Արմիկը ծնօտը ափը, պատուհանին առջեւը տրտում տըխուր նստած, փողոց կը նայէր, մէյ մըն ալ տեսնայ որ ամուսնա վարէն կը փրթի, առջեւէն եահուտիի «բիճ» մը, անութներուն տակ մէյմէկ ծրարով:

— ԵԷՃԿԷ, ԵԷՃԿԷ, կը բերէ կոր, կը բերէ կոր, աղաղակելով վար վազեց. Վարդենի տուտուն ալ խոհանոցէն դուրս ցատկեց, դուռը ինքը բացաւ, ծրարները եահուտիին մանչուն ձեռքէն առաւ: Անոր ալ պաղ ջուր մը խմցուց, ու դաւաթն ալ անդին մէկ կողմ դրաւ: «Մեռոնօղլին» բերանինը իրենցիններուն հետ խառնելչէր ըլլար»: Զայն ետքէն տաք ջուրերով զատ կը լուար:

Ծրարները առին վեր տարին. Ղուկաս աղան ալ ետ դարձաւ սրճարան գնաց: Գիշերը տան մէջ ուրախութիւնը կը տիրէր:

Միւս առտուն մարդը պարտքերը քիչ մը մաքրեց. հինգ ոսկիէն քովը երկու մէճիտիէ մնաց:

Ը.

Արթաքին կիրակնօրեայ այցելութիւնները կանոնաւորաբար կը շարունակէր. սակայն, վերջին անգամ գալուն, սիրտը նեղացած մեկնած էր: Հարսնիքի պատրաստութեան ոչ նշան մը կը տեսնար, եւ ոչ ալ իրեն խօսք մը ընող կար, որպէս զի բան մը հասկնար. շաբթուան մէջ երկու հեղ տպարանէն անցաւ եւ Ղուկաս աղան փնտռեց. «դուրս ելած է» ըսին: Շաբաթ իրիկուն վերստին հանդիպեցաւ. դէմը ակնոցաւոր, շնորհքով հագուած մէկը ելաւ, իմացուց թէ փնտռած մարդը ալ հոն չէր բաներ:

— Ո՞ւր կը բանի, հարցուց:

— Չիտեմ, պարապ ըլլալու է, պատասխանն առաւ:

«Ասոր տակը բան մը ըլլալու է» մըրմռալով, բարկութեամբ ձգեց գնաց:

Կիրակի կէս օրէն ետքը, Արմիկին աչքը մինչեւ իրիկուն դուռը մնաց: Նշանածը չէր ի գար: Կոտրուկ, տրտում կը սպասէր, երբ հօրեղբայրը սրճարանէն տուն դառնալով իմացուց, թէ՝ Արթաքէն նամակ մը առած էր. մէկէն ի մէկ գործ մը պատահած ըլլալուն պիտի չգար:

Ղուկաս աղան թէեւ նամակ մը ընդունած էր, բայց պարզապէս, յաջորդ օրուան ժամադրութեան զեկոյց մը: Իրեն ալ մտքէն՝ «ասոր տակը բան մը ըլլալու է» անցած էր:

Երկուշաբթի ցորեկը Սթամպոլ սրճարան մը իրար գտան: Արթաքին առաջ եկած էր. Ղուկաս աղան խնդումերես ներս մտաւ, թէեւ վիզը քիչ մը ծուռ: Փեսացուն մարդուն բարեւը պաղութեամբ առաւ, ու սուրճէն յետոյ,

— Աս գործը նայինք ի՞նչ պիտոր ընենք, ըսաւ:

— Ո՞ր գործը, հարցուց Ղուկաս աղան:

— Ձիյտե՞ս, հարսնիքը:

— Էյ պիտի ընենք եա, կմկմաց խեղճը:

— Պիտոր ընենք ամա, ես տախա հազրութեան նշան մը չեմ տեսնար կոր. հէմ տէ, դուն տպարանէն ելեր տէ, պօշ պօշ կը պտտիս եղեր:

Մարդը քար կտրեցաւ: Ուզեց իմանալ թէ աս լուրը ուրկէ՞ն կրնար դուրս ելած ըլլալ, արհեստակիցներուն լռութեանը վստահ էր: Արթաքին պատմեց, թէ երկու հեղ տպարան գացած էր ու վերջին անգամն ալ «կէօզլիւկլիւ» մարդու մը հանդիպած, անոր հետ խօսակցութիւնը պատմեց: «Վայ անօրէն, ա՞ս ալ մի» ըսաւ դրաշարը մտքէն, կռահելով, թէ ակնոցաւոր մարդը էֆէնտին ըլլալու էր:

Թեթեւակի վարանումէն ետքը, Ղուկաս աղան գործը անմիջապէս ուրիշ կաղապարի թափեց:

Տպարանէն իր յօժար կամքով ելած էր, ուրիշ տեղ աւելի նպաստաւոր պայմաններով բանելու կարգադրութեամբ: Զատկին պատճառաւ, գործը քիչ մը կ'ուշանար կոր, բայց յաջողութիւնը ապահովեալ էր:

— Խըյաճէթ, ըսաւ, երէկ եկած ըլլայիր նէ, հարսնիքին պատրաստութիւններըն ալ աչքովդ կրնայիր տեսնել թէ ուր ուզէիր: Ծերմակեղէնները աճելէ աճելէ կը կարեն կոր, մինչեւ Առջի Պասկ կը հասնին. չհասան նէ — կը հասնին եա, ամէն բանին «թէրսն» ալ քիչ մը մտածելու չե՞նք մի — չհասնի նէ, շաբաթ մը, բէք բէք երկու շաբաթ ետ կը մնայ:

— Աս է նէ բան մը չէ, ըսաւ անհամբեր նշանածը, սիրտը հանդարտած, բայց յապաղումի մը հաւանականութեան մտքէն քիչ մը դայրացած:

Իրարու հետ նորէն առջինը եղան: Սուրճերը Ղուկաս աղան վճարեց եւ կիրակի Խասգեղ տեսնուելու խոստումով իրարմէ բաժնուեցան:

Թ.

«Էյ նայինք, հիմա՞կ ինչ «դալթ» պիտի ընենք», կը մտմտար խեղճ մարդը, մինչ կամաց կամաց դէպի այն սրճարանը կը յառաջանար, ուր պարապ դրաշարները օրը քանի մը անգամ կըհանդիպէին, յուսալով թէ՝ կարելի է գործ մ' կ'ըլլար, գիրենք փնտռող մը կը գտնուէր:

«Անգործութեան սակարանը», կ'անուանէին այդ հաւաքավայրը, որպէս հեգնական հակադրութիւն՝ «աշխատանքի սակարանին» — պօրսային: Երբ ներս մտաւ, հոն գտնուող երկու արհեստակից.

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(14) (Շար.)

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

●

ԽՍԻ.— Անցեալ կիրակի, ընկերահամակրական խնջոյք մը սարքած էր Զաւարեան կոմիտէն Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ, Խրիմեան դպրոցին մէջ : Բացումը կատարեց ընկեր Հրաչ Հանտալեան, յանուն տեղական կոմիտէին :

Զարկելէ վերջ բոլոր գոյնի դասալիքներն ու գիմակաւոր թուղթակները, դառնութեամբ հարցուց.—

— Ինչո՞ւ մենք ալ չունենայինք կուռ կազմակերպութիւն մը, որ գոհացում տար մեր արտաշխարհի ազգային ու մշակութային բազմազան պահանջներուն : Մեր գոյնզգոյն կազմակերպութիւնները, փոխանակ իրարու թեւ ու թիկունք հանդիսանալու, ընդհակառակն, փառաշուք անցեալ մը ունեցող մարտական կազմակերպութեան մը դէմ, նիզակ ճօճելէ ուրիշ նպատակի չեն ծառայեր : Բարեբախտաբար երիտասարդութիւնը միշտ պատրաստ է կրակը նետուելու եւ ուրիշներուն քանդածը վերականգնելու... Պատիւ իրեն» : Ապա հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս երգել «Մշակ բանուոր»ը :

Օրուան գլխաւոր բանախօսը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ, միջազգային փաստաթուղթերու վրայ հիմնուելով բացատրեց, թէ ինչպիսի հերոսական պայքարէ մը վերջ, ծանրակշիռ պայմաններու տակ, հարկադրուեցանք դարձեալ ձեռք առնել, գաղթականի ցուպը : «Սակայն եւ այնպէս, մեծ բան է, հայրենակիցներ, աշխարհի քարտէսին խլել ափ մը հող ու անոր վրայ գրել՝ Ազատ ու անկախ Հայաստան : Եթէ աշխարհիս վրայ կան արդար ու անլոյծ դատեր, այդ դատերէն ամէնէն արդարը, հայ ազգին դատն է եւ անոր ախոյեանը կը մնայ Դաշնակցութիւնը, հակառակ ներքին թէ արտաքին բոլոր դաւերուն» :

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր, ընկեր Պ. Զպուքճեան :

— «Զարմիկներ կը հարցնեն թէ ի՞նչ է ըրած Դաշնակցութիւնը : Ո՞վ էր որ կազմակերպեց Խանասորի Արշաւանքը.. Ո՞վ էր որ գրաւեց Պանք Օթոմանը... Ո՞վ էր որ վեց հարիւր տարիներու ստրկութենէ ետք, Հայաստանի հանրապետութեան կորիզը հիմնեց : Ո՞վ էր որ ստորագրեց Սեւրի դաշնագիրը : Եւ կամ ո՞վ էր որ ահաբեկեց Ջարդարար Թալէաթը եւ ուրիշ հայակեր հրէշները... Մեր կազմակերպութիւնը ամէն բանէ առաջ գործի կուսակցութիւն է» :

Շատ ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը : Օրուան սեղանապետին՝ ընկեր Հրանտ Սամուէլի հրաւէրով տիկիններ Շաքէ Գալայճեան, Յակոբեան, Զպուքճեան, Գալիկեան, Օր. Ա. Քէշիշեան, Պ. Զիմէնեան, Հ. Հանտալեան, Զաւէն Զաւէնեան (սրճարանապետ), Եղօ Խաչատուրեան, Ներսէս Գչիկեան եւ ուրիշներ, իրենց երգերով, հայրենաբաղձ արտասանութիւններով ու խօսքերով կրկնապատկեցին խանդավառութիւնը : Խրիմեան դպրոցին ուսուցիչը, Պ. Ս. Քաջեան դաշնակի վրայ նուագեց Կոմիտասի վարդապետի երգերէն շարք մը, խորապէս յուզելով ներկաները :

Երեկոյթը փակուեցաւ ուշ ատեն : Այս առթիւ, ներկաները սրտաբուխ նուէրներ ըրին՝ ի նպաստ տեղական կազմին եւ դպրոցին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

Յ. Գ.— Ահաւասիկ նուիրատուներուն ցանկը .—

Պ. Ս. Էլէիրէկեան 5000 ֆրանք, Ն. Գչիկեան չորս հազար ֆր., Տէր եւ Տիկ. Գալիկեան չորս հազար ֆր., Տէր եւ Տիկ. Ս. Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան, Կ. Ասլանեան, Գ. Անկիցեան, Ժ. Պապիկեան, Կ. Թօփալեան երկու հազարական ֆրանք, Տիկին Ե. Ատանալեան, Տիկին Ա. Գարաեան : Հրանտ Սամուէլ, Պ. Զպուքճեան հազարական ֆր. : Յ. Շիրվանեան, Ա. Թորիկեան, Ոմն, Յ. Փափազեան հազարական ֆր., Յ. Ազատեան հինգ հարիւր ֆր. :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

●

Անգարայի Ռատիօ թերթը կը շարունակէ տեսութիւններ պարզել Ռուսիոյ արեւելեան քաղաքականութեան մասին, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը : Վերջին զեկուցման մէջ կ՚ըսէ թէ «Մոսկովները կը ձգտին Պարսկաստանի ծոցը իջնել» : Յետոյ կը պատմէ թէ ինչպէս Օսմանեան կայսրութեան շրջանին Մոսկուա, ըստանձնած էր իբրեւ թէ Սլաւներու պաշտպանութեան դերը, իսկ Բ. Աշխարհամարտէն վերջ ազատարարի կերպարանքով մտաւ Պալքանները աշխարհակալ նպատակները իրականացնելու համար :

«Հիմա ալ Մոսկոֆները նոյն բանը կ՚ընեն Սուրիոյ մէջ, ուր տեղի ունեցած բոլոր դէպքերուն պատասխանատուն Ռուսերն են :

«Զաֆէր» թերթն ալ այս նիւթին անդրադառնալով, կը գրէ թէ Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը անփոփոխ է եւ հիմա ալ Արաբներուն պաշտպանի դերը ըստանձնած է : Անշուշտ առաջին առթիւ պիտի հաղնին նաեւ Իսլամներու հովանաւորի պատմուճանը, բայց տարակոյս չկայ որ բռնադրաւիչ քաղաքականութիւն մը կը հետապնդէ : Ի հարկին պիտի չքաշուի իր բանակներուն մատնանշել Քեապէի ճամբան եւ «Քէլիմէի շահատէթ» արտասանելով, Իսլամ զօրավարները մէկ մէկ իմամի պէս նամազի հրաւիրել : Քաղաքական մթնոլորտը նպաստաւոր է եւ պատրաստութիւններն ալ համապատասխան չափով :

Ահա թէ ինչ բան չեն տեսներ Նասր եւ իր արբանեակները : Ինչպէս որ Հիթլէր գնաց ու Մոսկոֆները իրենց տեղէն հանելով բերաւ մինչեւ Արեւմտեան Եւրոպայի սահմանները, մեր հարաւային սահմաններէն անդին քանի մը կամաւոր արաբ ղեկավար նոյն Մոսկոֆները պիտի տանին մինչեւ Պապէլ Մանդեպ : Ցնորական քաղաքականութիւն խաղացողներուն սխալներն ու մտքերը անփոփոխ կը մընան : Իրենք զիրենք բան մը կը կարծեն :

Եգիպտոս եւ Սուրիա ի՞նչ են որ ինչ պիտի արժեն : Անո՞նց կը վիճակի միթէ «Նոր կարգեր» հաստատել, եթէ պէտք է, Օսմանեան հսկայ կայսրութեան փղեմի հողերուն վրայ, Նասր եւ արբանեակները, առանց անդրադառնալու, Մոսկոֆներուն գործիք դարձած են : Յանուն Միջին Արեւելքի անդորրութեան եւ ապահովութեան օգտակար է ըստ այնմ շարժիլ անոնց հետ » :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ »Ի ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Դեկտեմբեր 2ի կիրակին ժամը 15ին «Համօ Օհանջանեան» սրահը լեցուած էր Նոր Սերունդի անդամներով, Սէնթ Էթիէնէն, Լիոնէն, Տէսինէն :

Վիէնի մասնաճիւղը ցերեկոյթ մը կազմակերպած էր տօնելու համար, իրենց թերթին՝ «Հայաստան»ի Օրը : Տաքուկ մթնոլորտ մը կը տիրէր :Կարծես բոլորը մէկ ընտանիք էին, եղբայրներ եւ քոյրեր : Իսկական մեղուի փեթակ : Բարձրախօսը կը հնչեցնէր երգի եւ պարի եղանակներ :

Օրուան կառավարիչը, Օր. Ա. Ուզունեան հանդէսին բացումը կատարեց գրաւոր ճառով մը : « Այս խնջոյքը սարքած ենք տօնելու համար «Հայաստան»ի օրը ... Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ամսաթերթին Օրը : Սիրելի ընկերներ, մենք ալ Հայաստանի ապագայ յոյսերն ենք : Պէտք է գիտակցօրէն կատարենք մեր պարտականութիւնը, Հայ մնալ, հոգիով, սրտով եւ գործքով : Պէտք է հետեւինք մեր ծնողներու եւ նախնիքներու ճամբուն : Պէտք է սորվինք մայրենի լեզուն, մշակոյթը եւ մեր սրբութիւնները : Համախմբուինք եւ ձեռք ձեռքի տալով աշխատինք, վստահութեամբ եւ Հայու կամքով, ջանանք արժանի ըլլալ մեր նախնիքներուն, որոնք զոհուեցան որպէսզի մենք ապրինք : Նոր սերունդը պէտք է ներկայ ըլլայ ամէն ճակատի վրայ» : (Ծափեր) :

Ճառէն վերջ արտասանութիւն մը ըրաւ Օր. Վ. Ալիքսանեան, Թ. Այանեան երգեց «Բարձր Սարեր»ը : Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդէն Ալպեր Ներսէսեան արտասանեց « Հայաստան Աշխարհ» : Տէսինի Նոր Սերունդէն Օր. Առաքելեան արտասանեց « Արարատ»ը : Օր. Ա. Ուզունեան երգեց «Ես ծարաւ էի» :

Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու :

Հանդէսին պաշտօնական մասէն վերջ ներկաները մինչեւ ուշ ատեն զուարճացան ու պարեցին : Որքան յուզիչ է լսել Նոր Սերունդի անդամներուն բերնէն « Մենք անկեղծ զինուոր ենք», « Կարկուտ տեղաց» եւ ուրիշ հայրենասիրական երգեր : Դժբախտաբար շատ մը ծնողներ բացակայ էին : Այսպէ՞ս օրինակ պիտի հանդիսանանք երիտասարդութեան ...

Ռ.

հաստատեցին իրենց կալուածներուն մէջ :

Հայերու համար խանդակաթ մայր է եղած Լեհաստան ԺԷ. ԺԸ. դարերուն : Զուր չէ, որ արեւմտահայ մեծ գիտնական՝ Սաղոկ Բաոոնչը հայկարանութեան մասին լեհերէն բազմաթիւ աշխատութիւններ հրատարակող հեղինակը, կ՚ըսէր թէ Լեհաստանի Հայերը ունին երկու մայր, մէկը որ ծնունդ է տուած իրենց, միւսը որ սնուցած է զիրենք :

Իսկ Հայերն ալ Լեհաստանին հանդէպ սնուցած են անկեղծ սէր եւ երբեք չեն դաւաճանած : Աւստրիական տիրակալութեան առեն, ինչպէս եւ Հիթլէրի վարչաձեւին տակ, Հայերը իրենց կեանքով վըճարեցին պարտքը իրենց լաւագոյն բարեկամին : Լեհաստանի մէջ հայկական ծագումը միշտ ալ պատուաւոր կը համարուի :

Եւ ինծի այնպէս կը թուի թէ մենք՝ Լեհերս պարզապէս զողցած ենք հայ ժողովուրդի այն մասը, որ իրաւամբ Հայաստանին կը պատկանի :

Ես Լեհաստանի Հայոց պատմութեան մասնագէտ չեմ : Զիս միշտ ալ աւելի հետաքրքրած են աշխարհագրական Հայաստանի եւ հայկական Ստամբոլի պատմութիւնն ու մշակոյթը : Իմ տուած պատկերս լրիւ չէ, սակայն ճիշդ է :

Արդէն ԺԷ. դարուն մէջ Լեհաստանի Հայերուն գործածական լեզուն լեհերէնն էր, գրաբարը մինչեւ վերջն ալ պահպանուած է իբրեւ ժամերգութեան լեզու :

Հաւանօրէն բազմաթիւ Հայեր չեն գիտեր որ ԺԷ. դարու ականաւոր չորս բանաստեղծները՝ Սեբաստիան Ֆաբեան Կլենովիչը, Զիմանովիչ երկու եղբայրները, եւ Շիմոն Շիմանովիչը Հայ էին (վերջինը հաւանօրէն Սիմոն Սիմոնեան) կը համարուէին ժամանակի մեծագոյն բանաստեղծը : Արտակարգ յառաջդիմական այդ գրողը վարպետօրէն կը նկարագրէ լեհ գիւղացիութեան ծանր վիճակը : Զիմարովիչ եղբայրները ընդհակառակն յետաշրջական ազնուականութեան ջատագովներ են :

Այն վիպական փառապսակը, որ Լեհերուն կարծիքով կը պարուրէր հեռաւոր երկրէ եկած այդ մարդիկը, անշուշտ արտացոլած է նաեւ լեհ վիպապաշտներու ստեղծագործութեան մէջ : Միցկեւիչի մեծ ախոյեան Յուլիոս Սլովացկին իր « Ոգիներու արքան» հանճարեղ քերթուածի հերոսը դարձուցած է Հայոց Արա Գեղեցիկը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (212)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

●

Նոյնպիսի մի անվճռականութեան մէջ տանջւում էր նա, սկսեալ այն օրից, երբ բաժանուեցաւ իւր մօրից. երբ թողեց Ողական ամրոցը եւ ճանապարհ ընկաւ դէպի հօր բանակը : Այն օրից անցան ամիսներ, անցաւ մի տարի, աւելի : Որքան ցաւալի դէպքեր պատահեցան, որքան դժբախտ իրողութիւններ կատարուեցան : Նա ապարդիւն կերպով կորցրեց թէ թանկագին ժամանակը եւ թէ այն փառքը, որ իւր դասակիցները ստացան զանազան կռիւներում, իսկ ինքը բոլորովին անմասն մնաց : Այդ բոլորը աւելի սաստկացնում էր նրա վշտերը եւ աւելի խորին կերպով խոցում էր նրա զգայուն սիրտը :

Բայց նա այդ ժամանակամիջոցում բոլորովին անգործ չէր : Նա դարձեալ պատերազմի մէջ էր, — մի ներքին, բարոյական պատերազմի մէջ, որ կատարւում էր նրա սրտում, եւ որը աւելի սարսափելի էր, քան զէնքի ու գրահի արհաւիրքը : Նա կռւում էր իւր խղճի հետ եւ իւր սրտի հետ. վէրք էր տալիս եւ վէրք էր ստանում : Այդ հարուածներին չդիմացաւ մանուկ սիրտը, մինչեւ վերջապէս, նրան հիւանդութեան մահճի մէջ դրեց : Վանից անցնելու միջոցին, դժբախտ Համազասպուհիի աղէտալի վախճանը տեսնելուց յետոյ, նա այլ եւս չկարողացաւ շարունակել իւր ճանապարհը : Նրան բոլորովին անզգայ դրութեան մէջ տարան Անձաւացեաց Հոգւոց վանքը, որ իւր լեռնային անմատչելի դիրքի պատճառով՝ մեկուսացած էր պատերազմների աղմուկից : Այնտեղ վանականների խնամատարութեան ներքոյ՝ բժշկւում էր նա : Նրանից չբաժանուեցան իւր հաւատարիմ ծառաները, որ ամէն կերպով հոգ էին տանում երիտասարդ իշխանի առողջութիւնը վերականգնելու համար : Այնուամենայնիւ, մի քանի անգամ նրա մահուան դագաղը պատրաստուեցաւ : Այնտեղ մնաց նա բոլորովին անգիտակցութեան մէջ, եւ նրա շրջապատողները ամենայն զգուշութեամբ աշխատում էին թագցնել նրանից, թէ ինչ էր կատարւում այդ ժամանակ Հայոց աշխարհում : Բայց հիւանդը իւր ջերմութեան տագնապի մէջ՝ միշտ Հայոց աշխարհի մասին էր խօսում եւ միշտ նրան մասին էր հարցնում :

Ոչ հայրը եւ ոչ մայրը ամենեւին տեղեկութիւն չունէին նրանից, այդ պատճառով շատ անհանգիստ էին : Անհանգիստ էին եւ բարեկամները : Ոմանք նրան բոլորովին կորած էին համարում : Այս տխուր հանգամանքների մէջ՝ կարելի է երեւակայել Ռշտունեաց Աշխէն օրիորդի վիշտը, որ հոգով եւ սրտով նուիրուած էր իւր սիրելիին : Նա մարդիկ ուղարկեց դէպի ամէն կողմ՝ որոնելու նրան :

Բայց ճակատագիրը խնայեց մահամերձ հիւանդին, խնայեց մի նշանաւոր գործի համար, որ ապագայում օրինակ պիտի դառնայ շատերին : Հէնց որ նա փոքր ինչ առողջացաւ, փոքր ինչ կազդուրեց իւր սպառուած ուժերը, իսկոյն թողեց վանքը եւ ճանապարհ ընկաւ դէպի իւր նպատակը : Այդ ժամանակ նրան յայտնի էր ամէն ինչ . այդ ժամանակ նրան արդէն պատմել էին, թէ ինչեր կատարուեցան իւր բացակայութեան միջոցին, կամ ինչ դրութեան մէջ էին ներկայ գործերը : Տեղեկանալով բոլորը, կազմեց նա իւր ամենախտահ ծրագիրը :Առանց ժամանակ կորցնելու, նախ գնաց Հաղամակերտ, Արծրունեաց ոստանը, եւ այնտեղ տեսնուեցաւ Վասպուրականի Տիկնոջ (Մեռուժանի մօր) հետ : Յետոյ գնաց Ռշտունիք, տեսնուեցաւ Գարեգին իշխանի հետ : Այնտեղից անցաւ դէպի Մոզած եւ Սասնոյ լեռնաբնակները, տեսնուեցաւ եւ նրանց իշխանների հետ : Թէ ինչ խորհուրդ ունէին այդ տեսակցութիւնները, արդիւնքը կը յայտնուի յետոյ : Նա չմոռացաւ Տարօն, Մամիկոնեանների սեփական երկիրը, զբօսնելով, մի զուգէ հանդիպի իւր մօրը : Այլ իւր նպատակները կարգադրելուց յետոյ, ուղիղ ճանապարհ ընկաւ դէպի Արարատ, ուր յոյս ունէր գտնել թէ հօրը եւ թէ Մերուժանին : Նրա հետ էր իւր սիրելի դայեակը՝ ծերունի Արբակը, եւ իւր ազգակիցը՝ պատանի Արտաւազդը : Նրա հետ էին եւ իւր հաւատարիմ ծառաները : Նա անցաւ մի շարք աւերակների տխուր հետքերի վրայով, որ թողել էին իւր հայրն եւ իւր քեռին : Նա իւր ճանպարհի վրայ ականատես եղաւ այն բոլոր չարիքներին, որ գործել էին այդ երկու մարդիկը : Բայց մտնելով Արարատեան դաշտը, եւ տեսնելով նրա թշուառութիւնները, Սամուէլի ցաւերը աւելի սաստկացան : Կատարուած իրողութիւնները, որքան դառն էին, այնքան աւելի հաստատեցին նրա մէջ այն մթին խորհուրդը, որ վաղուց յղացած էր իւր սրտում :Բայց նա իրան շատ ուշացած էր համարում ... Իւր յղացած խորհուրդը խիստ փոքր դարման եւ փոխարինութիւն կը լինէր այն ահագին վնասներին, որ արդէն կատարուել էին :

ՐԱՖՖԻ

տի չարունակենք սնուցանել անօթիները եւ խնամել տառապողները »։

× Եուկոսլաւիա խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Հունգարիոյ հետ, ետ կանչելով դեսպանը ։

× Ազգաժողովին տարագիրներու վերաբերութիւնը կը ծանուցանէ թէ մինչեւ Դեկտ. 7 Աւստրիա ապաստանած էին 119.030 Հունգարներ, որոնք հետզհետէ կը փոխադրուին զանազան երկիրներ։ Գերմանիա տարուած են 7016 հոգի, Անգլիա 873, Մ. Նահանգները պիտի ընդունին 21.500, Ֆրանսա եկած են 6554, Զուիցերիա գացած են 8882 (պիտի ընդունի 10.000)։

Փախուստները կը շարունակուին, հետզհետէ աւելնալով։ Կ'ըսուի թէ Ռուսերը կեղծ սահմանագլուխ մը շինած են, փախստականները մոլորեցնելու եւ ձերբակալելու համար ։

× Հունգարիոյ մայրերը հետեւեալ կոչը ղրկած են արտասահման, փախստականներու միջոցաւ.

— « Ձեզի կը դիմենք աննկարագրելի դժոխքէ մը։ Դուք, մայրեր բախտաւոր Արեւմուտքի, ձեր զաւակները կը շոյէք ձեր հանգիստ բոյներու ջերմութեան մէջ։ Մենք ոչ բոյն ունինք, ոչ ընտանիք։ Մեր մանչերը եւ աղջիկները իրենց կեանքը զոհեցին պաշտպանելու համար մեր եւ ձեր ազատութիւնը ։ Իւրաքանչիւր հունգար մայր այսօր կ'ողբայ մահը հոգեհատորի մը որ սպաննուած է բռնակալին զինուորներուն կողմէ։ Մեր զաւակները, մեր ամուսինները, մեր եղբայրները Սիպերիա կ'աքսորուին հազարներով։ Մայրեր ազատ Արեւմուտքի, շարժեցէք, բա'ն մը ըրէք, արգիլեցէք զանգուածային աքսորները, արթնցուցէք աշխարհի խիղճը, ցնցեցէք Արեւմուտքի թմրութիւնը »։

× Ազգաժողովը վերսկսաւ հունգարական հարցին քննութիւնը։ Ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց թէ որեւէ պատասխան չէ ստացած իր կամ քննիչներու այցելութեան առաջարկի մասին ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԺՈՂՈՎՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երէկ սկսան նախնական խորհրդակցութիւնները Փարիզի մէջ, Ատլանտեան Խորհուրդին եւ միացեալ Եւրոպայի ժողովներուն գումարման առթիւ։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, Փարիզ հասաւ կիրակի օր եւ անմիջապէս տեսակցութիւն մը ունեցաւ վարչապետին ու արտաքին նախարարին հետ։ Իր յայտարարութեան համաձայն, Ամերիկա պիտի աջակցի ապահովելու համար Ատլանտեան Կազմակերպութեան միութիւնը եւ ուժը, միեւնոյն ատեն պիտի օգնէ որպէսզի Արեւմտեան Եւրոպան կարենայ յաղթել քարիւղի տագնապին հետեւանքով ծագած դժուարութեանց։ Նախարարը տեսակցեցաւ նաեւ իր անգլիացի պաշտօնակցին հետ ։ Կիրակի իրիկուն Փարիզ հասաւ Թրքական պատուիրակութիւնն ալ, նախագահութեամբ վարչապետ Մենտերէսի ։

× Պ. Կի Մոլէ ասուլիս մը կատարելով ամերիկեան հեռատեսիլին միջոցաւ, յայտարարեց թէ Խ. Միութիւնը երբեք պատերազմ պիտի չյայտարարէ, եթէ Արեւմուտք միացեալ ճակատ կազմէ։ Ցետոյ դիտել տուաւ թէ կարելի չէ հաւաքական պաշտպանութիւն մը կազմակերպել առանց հաւաքական քաղաքականութեան ։ Եւ վերջապէս շեշտեց թէ ալժերիական հարցը ֆրանսական խնդիր մըն է։ Ինք միշտ անհրաժեշտ կը գտնէ խորհրդակցութիւն մը Անգլիոյ վարչապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ, Ուաշինկթընի մէջ ։

Պ. Կի Մոլէ Սուէզի տագնապին առթիւ հերքեց այն մեղադրանքը թէ Ֆրանսա եւ Անգլիա գործեցին համախորհուրդ Իսրայէլի հետ։ «Մենք Ազգաժողովէն պիտի չհեռանանք, հակառակ անոր պատճառած դառնութեան. բայց պէտք է խոստովանիլ թէ Ազգաժողովին գործելու եղանակը վախ կը պատճառէ մեզի։ Մենք Սուէզի գործողութեանց մասին լուր չտուինք Մ. Նահանգներուն, վախնալով որ արգելք կը հանդիսանան »։

*

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Յորդանանէն ետ քաշած են իրենց զինուորները, տագնապը փարատած ըլլալով ։

ԳԱՀԻՐԷԻ զուիցերիական դեսպանը, որ ստանձնած է Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի շահերուն պաշտպանութիւնը, իր երկիրը վերադառնալով յայտարարեց թէ կը շարունակուի ֆրանսական եւ անգլիական հպատակներու արտաքսումը ։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Պարահանդէսը
Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Ալհամպրայի մէջ
Լաւագոյն մթնոլորտ ինչպէս միշտ ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը ։

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Գիտուն պատմաբան Փաւլ Ռօրպախ եւ Հայերը ։

Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Արշաւիր Խանէտանեան։ Նիւթը՝ «Արտաքին ազդեցութեանց թշնամութիւնը՝ մարդկային ընկերութեան հիմերուն»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին ։

Կը ներկայացուի՝

«ՋԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր ։

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր ։

Գ. Տէրվիշեան, Օր. Ալիս Փափազեան, Օր. Շ. Գէորգեան, Ն. Պշտիկեան, Միհրան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը։

Ներկայացումներու կարգը .—

ՏԷՍԻՆ .— Ուրբաթ գիշեր, 14 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան ։

ԼԻՈՆ .— Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժամը 14.45ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէ ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ։

ՎԻԷՆ .— Կիրակի գիշեր, 16 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ։

Ո՞ՒՐ ԱՆՑՆԵԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ՋԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

Անշուշտ՝

ԼԻԼԱՒՆ

24 RUE ST. LAZARE, PARIS (9e)

Կանխաւ ապահովել սեղանները՝ հեռաձայնելով՝

TRI. 31-62

ԴՊՐՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Կապ. Խաչի Սէնթ Մարկրիթի դպրոցը բացուած է Դեկտ. 6էն ի վեր, Եշ. կէսօրէն վերջ, ժամը 1.30ին, եկեղեցիին կից սրահին մէջ ։

Կը դասաւանդէ ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեան։

Կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները դպրոց ղրկեն անյապաղ ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 6-ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ։

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին ։

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին։ Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն)։ Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ)։

ՎԻԷՆ .— Մ. Մուրատեանին։

Ս. ԷԹԻԷՆ .— Վ. Խրիմեանին։

ԼԻՈՆ .— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան)։

ՎԱԼԱՆՍ .— Աշոտ Առաքելեանին ։

ՏԷՍԻՆ .— Վ. Հիւսեանին ։

ՆԻՍ .— Գ. Խոսրովեանին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Քիւրէճեանին ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ .— Բարթող Փափազեանին ։

ՊԱՆԵԷՕ .— Բ. Պասմաճեանին ։

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ .— Ա. Մարտիրոսեանին։

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ .— Ա. Աւետիսեանին։

ՇԱԻԻԼ .— Գ. Կիւլեանին։

ԻՍԻ .— Եր. Ատամեալեանին։

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները։

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER
17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Համազասպ խումբը, շաբաթ, 15 Դեկտ. ժամը 9ին ։

Մուրատ խումբը (Աւինեոն) 16 Դեկտ. կիրակի, ժամը 3.30ին ։

Թաքուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին ։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ։

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տինուար ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռագոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսի նկարով ։

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վիճակագրական ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը ։

Գին 200 ֆրանք ։

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN
15, Rue du Terras, Marseille

ԳՈՐԾ ՓՆՏՌՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի Հայ Աղքատախնամի Ընկերային Օգնութեան յանձնախումբը, որ կը հետաքրքրուի գործ փնտռողներու տեղաւորման հարցով, ներկայիս առաջարկներ ունի, Սէն Թ'Ուէնի և Ալֆորվիլի ածուխի մթերանոցներուն կողմէ շօֆէօր - լիվրէօրի եւ մանէօվրի համար։ Լաւ վճարումով։ Փափաքողները կրնան դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը, 32 ռիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ ։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
կիրակի, 16 Դեկտ. ժամը 4ին

AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel (Champs-Elysées)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **BACHICHA**

Մուտք 500 ֆրանք — Սեղանները կանխաւ ապահովել

CEN. 36-23

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

THEATRE MUNICIPAL

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը ճիշդ 8.45ին
Նախաձեռնութեամբ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Եւ ի նպաստ տեղւոյն հայ աննեցուկ կարօտեալներուն
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ կը ներկայացնեն ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատրերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր։
Առաջին անգամ ըլլալով Կեդր. Ֆրանսայի մէջ՝
Դերասան Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, Օր. ՇՈՒՇԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ, ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ հեղինակը ։
Մուտքի մատչելի գիներ — Սրահին ջեռուցումը ապահովուած է

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

Նոր բացած է արեւելեան ճպարեղէնի խանութ մը, ուր պիտի գտնէք լաւագոյն ապրանքները եւ ըմպելիները, մատչելի գիներով ։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ
ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ կողմէ

Աճապարեցէք անգամ մը այցելել եւ քաջալերել այս նոր ձեռնարկը ։

7 RUE DE TRACY, PARIS (2e) Métro Strasbourg St-Denis

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9e*
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • MERCREDI 12 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7755 32e ANNEE Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3566

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԽՈՇՈՐՑՈՒԱԾ Է»

•

Հարաւ. Ամերիկայի մեր Թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է կաթող. պատրիարքին հետ, օրուան հարցերու մասին (տես Բ. էջ):

Երուսաղէմի ծանօթ ողբերգութեան առթիւ ալ խօսելով, Սիոն արք. պատասխաներ է թէ խնդիրը «խոշորցուած է»:

Այս մէկ հատիկ բառը անգամ մը եւս կ'ապացուցանէ թէ մեր բարձրաստիճան կղերը միշտ հարեւանցի կը նայի ամէնէն ծանրակշիռ հարցերուն վրայ: Չի կրնար կամ չուզեր խորանալ, համապատասխան եզրակացութեան յանգելու համար:

Դէպքին բոլոր մանրամասնութիւնները հրատարակուեցան օրը օրին:

Ամէնքն ալ կարդացին պաշտօնական զեկոյցները, Միաբանական ժողովներուն ատենագրութիւնները, ինչպէս եւ մասնաւոր Թղթակցութիւնները:

Վանքին պաշտօնաթերթը, «Սիոն», իր վերջին թիւին մէջ (Հոկտ.) մանրամասնօրէն կը նկարագրէ ամբողջ անցուդարձը: Խմբագրականով ալ կը վերլուծէ հարցին էութիւնը:

Այդ բոլորը կը հաստատեն թէ կատարուած է եպերելի արարք մը, որ կրնայ աննախընթաց համարուիլ:

Արքեպիսկոպոս մը, այն ալ Պատր. Տեղապահ, գարշելի ծուղակ մը յանձնած է կառավարութեան, իր իսկ ստորագրութեամբ, իբրեւ համայնավար, սիոնական եւ խռովարար ամբաստանելով ուրիշ արքեպիսկոպոս մը, որ իր հոգեւոր եղբայրն է եւ անդամ վանքին Միաբանութեան:

Այդ ծուղակին վրայ, ամբաստանեալը, Տիրան արք. Ներսոյեան, արտաքսուած է Յորդանանէն, հակառակ պաշտօնական եւ ժողովրդական վկայութեանց եւ բուռն բողոքներու:

Յորդանանի Գերագոյն Ատեանը քննելով խնդիրը, հաստատեր է թէ ամբողջ եղածը զրպարտութիւն է:

Իր վճռին վրայ, Տիրան արք. որ Լիբանան քշուած էր, արտօնուեր է վերադառնալու Երուսաղէմ, այս անգամ իբրեւ պատր. տեղապահ:

Զրպարտիչը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, գիշերանց անհետանալով, չունէր առեր է էջմիածին, բանալիները յանձնելով հայրենակից եպիսկոպոսի մը, իբրեւ իր փոխանորդը:

Մինչ այս մինչ այն, ընդհարումներ տեղի ունեցած են վանքին մէջ: Եղիշէ արք.ի հաւատարիմները — քանի մը հոգի — դաւեր սարքած, ժողովներ խանգարած, ոստիկանական միջամտութիւն հրաւիրած են:

Արաբական թերթերն ալ, որոնք առաջին անգամ հրատարակած էին Եղիշէ արք.ի ծուղակին լուսանկարը, օրը օրին կը հետեւէին դէպքերու ընթացքին:

Այս բոլորին մէջ, ի՞նչն է «խոշորցուած»:

Միայն մանուկներ պարզապէս «խոշոր» դէպք չե՞ն գտներ ու թեւերով:

Բուն կոտրիչները երեւան պիտի ելլեն, երբ քննուի պաշտօնանկ տեղապահին եօթնամեայ գործունէութեան բարոյական եւ տնտեսական պատկերը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ կատարեալ խառնակոյտ մըն է այդ գործունէութիւնը, որուն մէջ Միաբանութիւնն ալ մեղք ունի, անշուշտ:

Եւ դեռ վերջին նորութիւնը —

Մինչ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը կ'ըսէ թէ «Եղիշէ արք. խոստացաւ քաշուիլ ամէն գործէ», պաշտօնանկ տեղապահը հաղիւ Եւրոպա հասած, կը հեռագրէ Յորդանանի ներքին գործերու նախարարին եւ Երուսաղէմի Միաբանութեան, թէ ինք չէ հրաժարած պատր. տեղապահի պաշտօնէն, թէ կատարուած ընտրութիւնը ապօրէն է, եւայլն: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԵՔ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

•

Կ'ՈՒԶԵՆ ԱՄՐԱՊՆԴԵԼ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները չորս ժամ խորհրդակցեցան առջի օր, ներդաշնակելու համար իրենց տեսակէտները եւ գործունէութիւնը: Պ. Ֆ. Տըլըս իր անգլիացի պաշտօնակցին հետ խօսակցելէ ետք, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պ. Փինոյի հետ եւ ջանաց փարատել կարգ մը թիւրիմացութիւններ: Ամէնէն առաջ ծանրացաւ Ատլանտեան ճակատի զօրացման վրայ: Այս առթիւ քննուեցաւ նաեւ Միջին Արեւելքի խնդիրը: Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ նախարարները յայտնեցին իրենց մտահոգութիւնները կացութեան մասին: Պ. Փինօ մասնաւորապէս յիշեց կարգ մը ցաւալի դէպքեր, դանդատելով թէ Ազգաժողովը ճնշում կը բանեցնէ, փութացնելու համար անգլեւֆրանսական զօրքին մեկնումը Սուէզի ջրանցքէն: Այս առթիւ հարցուց թէ զօր. Պըրնս ի հաշիւ Ազգաժողովի՞ն կը գործէ թէ Եգիպտոսի: Հարցումներ ուղղուեցան նաեւ ամերիկացի զօր. Հուիլըրի մասին, որ Ազգաժողովին կողմէ պաշտօն ստացած է հսկելու ջրանցքին մաքրագործման վրայ եւ որ սակայն մերժած է Փորթ Սայիտ երթալ եւ խորհրդակցիլ Ֆրանսացի եւ անգլիացի մասնագէտներուն հետ: Այս առթիւ յիշեցին անգլեւֆրանսական ուժերուն դէմ գործուած յարձակումները, դիտել տալով թէ մինչ Ֆրանսա եւ Անգլիա հաւատարմօրէն կը գործադրեն Ազգաժողովին որոշումները, Եգիպտոս դժուարութիւններ կը ստեղծէ: Պ. Տըլըս բարեացակամ հաւաստիքներ տուած է, բայց Փարիզի մէջ աւելի գործնական ձեռնարկներու կը սպասեն:

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ համար ամէնէն առեղծուածական խնդիրն է ջրանցքին ազատ նաւարկութեան անմիջական վերահաստատումը, առանց խտրութիւն դնելու որեւէ ազգի դէմ: Տեղական թերթերը կ'ըսեն թէ խօսակցութիւնները շատ սիրալիր հանգամանք ունէին, բայց տակաւին վերջնական համաձայնութիւն գոյացած չէ արեւմտեան երեք պետութեանց քաղաքականութեան մասին:

Խօսակցութիւններէն ետք Պ. Փինօ յայտարարեց.— «Մեծ տարբերութիւններ չկան Մ. Նահանգներուն տեսակէտներուն հետ Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութեան մասին: Ամէնքս միեւնոյն նպատակն ունինք,— Խաղաղութիւն. հարցը այն է թէ ինչպէս պիտի հաշտեցնենք Արաբները եւ Իսրայէլը»:

Նախարարը հաստատեց թէ քննեցին նաեւ Խ. Միութեան միջամտութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ, որ հիմնական հարց մըն է. բայց չճշդեց թէ ի՛նչ քաղաքականութեան պիտի հետեւին: Խօսակցութիւնները սերտ կապ ունէին Ատլանտեան Խորհուրդին գումարման հետ որ տեղի ունեցաւ երէկ: Ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, որ պիտի հրաժարի յառաջիկայ գարնան, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ յայտարարեց թէ ամէնէն կարեւոր խնդիրն է վերահաստատել զինակցութեան միութիւնը: «Միջին Արեւելքի դէպքերը հաստատեցին Խ. Միութեան չհանդուրժութիւնը Ատլանտեան ճակատին հարաւային եւ հարաւ-արեւելեան թեւերու մասին եւ ամենամեծ ճեղքը արեւմտեան զինակցութեան մէջ: Հունգարիոյ քստմնելի դէպքերը ապացուցին թէ Կրեմլինի մարդիկը ճիշդ այն են ինչ որ Սթալինի վարկաբեկման ձեռնարկելէ առաջ»: Անդրադառնալով Միջին Արեւելքի կացութեան, Լորտ Իսմէյ շեշտեց թէ Ատլանտեան զինակցութիւնը պիտի գործէ, եթէ Թուրքիան յարձակում կրէ: «Զինակցութեան պաշտպանողական միջոցները բարուոքելու համար, մէջն ըլլալով Թուրքիան, մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայենք ռատարին եւ ազդարար ցանցերու զարգացման»:

Ընդհ. քարտուղարը յետոյ տեղեկութիւններ հաղորդեց ռազմագիտական հարցերու մասին: Ըսաւ թէ պէտք է ստիպել որ արեւմտեան Գերմանիան փութացնէ 12 զօրաբաժիններու կազմութիւնը, զօրացնելու համար ցամաքային պաշտպանութիւնը ռուսական յարձակման դէմ: Զինակից պետութեանց արտաքին նախարարներէն պիտի խնդրուի աւելի ուշադրութեամբ հետեւիլ ընդհ. քարտուղարին թելադրութեանց, գործնական քայլեր առնելով:

× Երկուշաբթի օր նիստ գումարեց միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդը: Այս առթիւ Իտալիոյ ներկայացուցիչը առաջարկեց միջոցներ ձեռք առնել, իրական ընկերակցութեան մը վերածելու համար կազմակերպութիւնը:

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

★

«ՅԵՏԱԴԱՐՁ ՀԱՅԵԱՑՔ»

Այսպէս կը կոչուի դերասան Վահրամ Փափազեանի յուշագրութիւնը, որուն առաջին հատորը լոյս տեսաւ Երեւանի մէջ:

Տակաւին ձեռքի տակ չունիմ գիրքը: Բայց, պոլսական թերթի մը արտատպումէն եւ Ֆանի մը դիտողութիւններէ դատելով, հռչակաւոր դերասանը վարպետօրէն իրար խառնած է ցորենն ու որոմը, սուտն ու իրաւը:

Իր բոցավառ երեւակայութիւնը, ամէն բան հեգնելու, ծիծաղելի դարձնելու մարմաջը աղարտած է շատ մը երեւոյթներ ու դէմքեր:

Այդ յուշերը կարդացողը եթէ Պոլիս չէ գտնուած, արգահատելի գաղափար մը պիտի կազմէ երբեմնի պոլսահայ իրականութեան մասին:

«Սովետական Գրականութիւն» ամսագրին 1956 Հոկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած գրախօսական մը ուրիշ անհամութիւններ ալ կը պարզէ:

Գրադատը, Ա. Արշարունի, դիտել կու տայ թէ Վ. Փափազեան հայկ. թատրոնի գործիչները ծանօթացուցած եւ գոված ատեն, երկու խօսքով, «նկարած պատկերի վրայ դնում է մի այնպիսի սեւ գիծ, որից կենդանի պատկերը թօշնում է»:

— «Ինչո՞ւ, օրինակի համար, Վահրամ Փափազեանը մեր անզուգական Սիրանոյշին անուս եւ կիսագրագէտ է անուանում, ինչո՞ւ Յովհ. Աբելեանի արուեստը համարում է բնական ջրվէժ կամ ոսկու ձուլուածք, որի վրայ ոչ մի ոսկերիչ երբեք չէր աշխատել: Ինչո՞ւ Արշակ Պենլեանին, որը երեք տասնամեակ անընդհատ պայքարեց հայ - բուլղար-թուրք արար թատրոնական կապերն ամրացնելու համար, եղաւ հայ իրականութեան մէջ Օֆենբախի եւ Զուխաճեանի ստեղծագործութիւնները առաջին տարածողը, «Յետադարձ Հայեացք» գրքում դուրս է բերուած որպէս մի քնձռոտ, անուս մարդ»:

Տարակոյս չկայ թէ «ինչո՞ւ»ներու շարքը պիտի երկարի, երբ ամբողջութեամբ կարդանք հրատարակուած հատորը:

Վահրամ Փափազեան բացառիկ երեւոյթ մըն է ոչ միայն իր տաղանդով ու վաստակով, այլեւ... բնաւորութեամբ:

Այնպէս որ զարմանալիքներ միշտ ալ պիտի լսէք: ՎԱՀԷ

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ԴԷՊՔԵՐ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, հաղորդակցութիւնները խզուած են Փեշթայի հետ, բայց անգլեւսաքսոն եւ ֆրանսական գործակալութիւնները միջոցներ գտած են, լուրեր քաղելու համար:

Այդ աղբիւրներուն համաձայն, հունգարական եւ ռուսական զինուորները ընդհանուր խուզարկութեան ձեռնարկած են, զէնքեր գտնելու համար, քանի որ ընդհ. գործադուլ յայտարարուած է բանուորական խորհուրդներուն կողմէ: Ոստիկանութիւնը փակած է բոլոր ճամբաները բանուորական թաղերուն մէջ: Կ'ըսուի թէ ռուսական զօրաբաժին մը կատաղի ճակատամարտի մը բռնուած է տասը հազար զինեալ Հունգարներու հետ, Փեշթայի հիւսիսային բլուրներուն մէջ: Փեշթայի անթենը կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս դատի պիտի յանձնուին անոնք որ ամբաստանուած են սպանութեան, գողութեան, աւարառութեան կամ զինապահութեան յանցանքներով: Բանուորներու կեդր. Խորհուրդին անդամներէն անոնք որ ձերբակալուած չեն միջոցներ կը փնտռեն տրուած որոշումները գործադրելու համար: Կառավարական յայտարարութիւն մը օրէնքէ դուրս կը հռչակէ բանուորական խորհուրդը, այն ամբաստանութեամբ թէ կը պաշտպանէ «հակայեղափոխական տարրերը»:

Պելկրատէն հասած լուրերու համաձայն կռիւներու երրորդ շրջան մը կը բացուի Հունգարիոյ մէջ: Փեշթայի անթենը առջի օր կոչ մը ուղղեց բանուորներուն, հրաւիրելով «դադրեցնել անձնասպանութիւնը»: Իրազեկներ այս ազդարարութենէն կը հետեւցնեն թէ ռուսական ջախջախիչ ուժեր նորէն կը խորտակեն ազատութեան ռազմիկներու յուսահատական դիմադրութիւնը: (Կռիւներու առաջին շրջանն սկսաւ Հոկտեմբեր 23ին, երբ ռուսական հրասայլերը գլեցին բազմաթիւ ցուցարարներ Փեշթայի մէջ): Ռատիօն պահ մը ընդհատուելէ ետք, նոր կոչ մը ուղղեց բանուորներուն, որպէսզի դադրեցնեն գործադուլը, նար տառապանքներ չպատճառելու համար իրենց հայրենակիցներուն:

Գաւառական քաղաքներէն ալ վրդովիչ տեղեկութիւններ կը հասնին: Համայնավարները ճառեր կը խօսին պատշգամներէն, որպէսզի բանուորները դադրեցնեն գործադուլը եւ կռիւը:

Ուրիշ աղբիւրներէ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը ականներ տեղաւորած են Հունգարիոյ սահմաններուն վրայ, փախուստները արգիլելու համար: Շատեր դոհ կ'երթան անգիտակցաբար:

Դարձեալ զրոյց կը շրջի թէ Մոսկուայի վարիչներէն Մալենքով եւ Սուսլով Փեշթա կը գտնուին, «բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար»...

ՆՈՐ ԲԱՆԱՁԵՒ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովին Դեկտեմբեր 10ի նիստին մէջ, պելժիական պատուիրակը բանաձեւ մը առաջարկեց, Մ. Նահանգներուն եւ ուրիշ պետութեանց հետ, ուժգնօրէն բողոքելով որ Խ. Միութիւնը երբեք նկատի չառներ նախապէս տրուած որոշումներն ու կոչերը, թէ զինուորական օրէնք հռչակուած է Մարդու Իրաւունքներու յայտարարութեան տարեդարձին օրն իսկ: Փերուի ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ ժամանակը եկած է որ Խ. Միութիւնը հնազանդի Ազգաժողովին որոշումներուն, ինչպէս կ'ընեն միւս ան-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Աշխատանքի օրականը հաշուական միաւոր մըն է միայն եւ չի համապատասխաներ աշխատութեան օրուան մը իրական տեւողութեան: Չափանիշ մըն է պարզապէս, ճշդելու համար սակը կոլխոզին մէջ կատարուած զանազան աշխատանքներուն կարեւորութեան եւ արժէքին եւ հետեւաբար այդ աշխատանքներուն համեմատական հատուցման :

Սկիզբները երկրագործ բանուորները իրենց ընտանիքին պէտքերուն համաձայն կը վճարուէին: Սակայն «իւրաքանչիւրին՝ համաձայն իր պէտքերուն» համայնավար սկզբունքը շատոնց մոռցուած է այլեւս: Հատուցման այս առաջին ձեւին յաջորդեց ընդհանուր եւ նոյնաչափ օրավարձքի դրութիւնը, ինչ ալ ըլլային կատարուած աշխատանքին քանակն ու որակը: Բայց այս երկրորդ ձեւն ալ ակնկալուած արդիւնքը տուած չըլլալով մէկդի դրուեցաւ եւ ներկայիս կիրարկուած ձեւը «աշխատանքի օրականն» է (աշխօր) իբրեւ վճարումի սակ :

Կարգ մը դիւրին ու թեթեւ աշխատանքներ, օրինակ ամբողջ օր մը խաշնարածութիւն կամ հովուութիւն ընել, աշխատանքի օրականէ մը նուազ կ'արժեն: Ընդհակառակն ծանր աշխատանքներու լծուած կալխոզնիկները կրնան մէկ օրուան մէջ քանի մը օրականներ շահիլ :

Կոլխոզին անդամները պարտաւոր են իրենց ներքին կանոնագրութեամբ սահմանուած աշխատութեան չափ մը լրացնել, մնացեալ ազատ ժամանակը յատկացնելով իրենց վերապահուած հողաբաժնի մշակումին: Բայց պէտք է նշել որ աշխատաւորները աւելի հակամէտ էին անձնական քան հաւաքական մշակութեան, քանի որ 27 Ապրիլ 1839ի պետական հրամանագիր մը կը տրամադրէ որ իւրաքանչիւր Փիզիքապէս առողջ կոլխոզնիկ տարեկան առ նուազն 60, 80 կամ 100 աշխօրի իրական արդիւնաբերութիւն ունենայ, համաձայն իր մասնագիտութեան կամ կատարած աշխատանքին անհրաժեշտութեան :

Պէտք է չեշտել նաեւ որ կոլխոզի մը բոլոր անդամները անպայման դաշտային եւ մշակութեան աշխատանքներ չեն կատարեր: Կոլխոզին անդամները իրենք են որ կը շինեն բնակարաններն ու հաւաքական տնտեսութեան շէնքերը: Այդ շինութիւններուն համար կոլխոզը կը ստանայ թէ շինանիւթ եւ թէ պետական նպաստ : Կոլխոզները շինութեանց մասնագէտ անդամներ ունին, որոնց մէջ կիներուն թիւը կարեւոր է :

Կոլխոզներու ներքին կազմակերպութեան հարցը կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրոյին մէջ դուռ բացած էր բուռն վիճաբանութիւններու՝ որոնք 1956ին այլեւս հրապարակային դարձած էին :

Կոլխոզի մը աշխատաւորները կրնային տասնեակ մը հոգինոց խումբերու բաժնուած ըլլալ, իւրաքանչիւր խումբ լծուելով որոշ եւ նախասահմանուած աշխատանքի մը: Կրնային նաեւ աւելի լայն, մօտաւորապէս 70 հոգինոց ջոկատներէ բաղկանալ: Փոքր խումբերու դրութիւնը առաւելութիւնն ունէր բանուորները իրենց աշխատանքով աւելի սերտօրէն շահագրգռելու եւ ձեռք բերուած արդիւնքը աւելի նպաստաւոր էր, ըստ այս դրութեան ջատագովներուն :

Այդ պատճառով էր որ այն ատենուան երկրագործական նախարարը՝ Անդրէեւ, որ նոյն ատեն անդամ էր Քաղաքական Բիւրոյին, պաշտպանեց փոքր խումբերու դրութիւնը: Բայց հակառակորդները, որոնց կարգին Խրուշչեւ, կը պնդէին թէ խմբակներու դրութիւնը կը հակասէ կուսակցութեան հողային ծրագրին, թէ խմբակին անդամները առաւելապէս կը մտահոգուէին իրենց սահմանուած աշխատանքով եւ ոչ թէ կոլխոզին հաւաքական եւ ամբողջական արդիւնաբերութեամբ եւ այդպէսով կը հեռանային համայնավար սկզբունքներէն :

Վէճին հետեւանքն այն եղաւ որ պարտուած Անդրէեւ հարկադրուեցաւ «հրապարակաւ իր ինքնաքննադատութիւնն կատարել» եւ հրաժարիլ պաշտօնէն :

Այս առաջին յաջողութենէն վերջ, Խրուշչեւ մէջտեղ հանեց կոլխոզները համախմբելու ծրագիր մը :

Խ. Միութեան 15 միլիոն կոլխոզնիկ ընտանիքները 1950ին բաժնուած էին 254 հազար կոլխոզներու մէջ : Խրուշչեւ բացատրեց կոլխոզները միացնելով ընդարձակելու, տարածելու տնտեսական առաւելութիւնները: Համախմբելով կարելի պիտի ըլլար աւելցնել արդիւնաբերական միջոցներու մեքենացումը, կրճատել վարչական ծախքերը եւ մանաւանդ վարիչներու աւելի որակաւոր ընտրութիւն մը կատարել: Կալխոզները աւելի լայն միջոցներու տիրանալով պիտի կրնային նաեւ դուրսէն որակեալ մասնագէտներ պաշտօնի կոչել :

Խրուշչեւ քաղաքական առաւելութիւններ ալ կ'ակնկալէր իր ծրագրէն: Կուսակցութեան ազդեցութիւնը աւելի պիտի զօրանար համայնավար բջիջներուն աճումով եւ ճարտարարուեստի եւ հողային բանուորներու դասակարգային տարբերութիւնը պիտի նուազէր :

Տեղական խորհուրդներուն եւ կուսակցութեան տեղական կազմակերպութիւններուն, յանձնուեցաւ Խրուշչեւի ծրագրին առաւելութիւնները կոլխոզնիկներուն բացատրելու հոգը: Արդիւնքն այն եղաւ՝ որ 1950ի 254 հազար կոլխոզները 123 հազար էին 1951ին, իսկ 1953ին անոնց թիւը իջած էր արդէն 94 հազարի:

Բայց այսքանով չգոհացաւ Խրուշչեւ : Կոլխոզները համախմբելէ վերջ՝ ծրագրեց գիւղերն ու գիւղացիներն ալ համախմբել: Գիւղերու բնակիչները պիտի հրաւիրուէին լքել իրենց բնակած տնակները եւ երթալ բնակիլ երեք – չորս սենեակնոց յարկաբաժիններու մէջ: Գիւղացիներն ալ քաղքցիներուն կեանքի հանգստաւէտ պայմանները պիտի վայելէին եւ պիտի դառնային «հողը մշակող քաղաքացիներ»:

Գլխաւոր դժուարութեան մը կը հանդիպէր, սակայն, ծրագրին իրագործումը, — բնակարաններու սակաւութիւնն ու հետեւաբար տագնապը որ կայ Խ. Միութեան մէջ ինչպէս ամենուրեք : Մանաւանդ որ ծրագիրը կը վերաբերէր գիւղական ընդհանուր բնակարաններու մէկ երրորդին եւ բնաւ ատենը չէր շինարարական հսկայ ծրագրի մը իրականացումին ձեռնարկելու : Կար նաեւ այն իրողութիւնը որ կոլխոզնիկները շատ կապուած էին իրենց բնակարանին անմիջական շրջանակին մէջ իրենց վերապահուած հողաբաժնին եւ դժուար թէ առանց դժուարութիւններ յարուցանելու հրաժարէին անկէ : Խրուշչեւ կ'առաջարկէր զանոնք փոխարինել բնակութեան համախմբումներէն դուրս հողերով եւ կը ծրագրէր նաեւ իւրաքանչիւր հողաբաժնի տարածութիւնը նուազեցնել հազարէն հազար հինգ հարիւր քառակուսի մեթրով :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԻՈՆ ԱՐՔ. Ի ՀԵՏ

(ՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԱԾ ԷՐ ՎԵՐՋԵՐՍ)

●

ՍԱՆ ՓԱՈԼՕ (Պրազիլիա). — Նոյեմբեր 12ին էջմիածինէն Սան Փաուլօ վերադարձաւ, Հարաւ. Ամերիկայի կաթող. պատուիրակը Սիոն արք. Մանուկեան : Մասնաւոր տեսակցութեամբ մը, յանուն «Յառաջ»ի եւ «Արմենիա»ի տուի կարգ մը հարցումներ, որոնց պատասխանեց շատ սիրով, անշուշտ այնպէս, ինչպէս որ կրնար եւ ոչ թէ այնպէս, ինչպէս որ պէտք էր :

— Սրբազան, դուք, Սփիւռքի սակաւաթիւ բախտաւորներէն էք, որ իրաւունք ունիք, ազատօրէն մտնել ելլելու Հայաստան, ի՞նչ լուրեր, ինչ «աւետիս» բերիք մեզ:

= Մեր ժողովուրդը հոն լծուած է շինարար աշխատանքի: Կը զարգանան ճարտարարուեստը եւ գիտութիւնը : Կրթական – մշակութային գետնի վրայ կայ մեծ յառաջդիմութիւն: Այս անգամ հնարաւորութիւն ունեցայ այցելելու կարգ մը գործարաններ, ինչպէս Լենինականի հիւսուածեղէնի գործարանը, ուր կ'աշխատին 1500 բանուորներ :

— Իդէպ, այս ձեր վերջին այցելութիւնը՝ ի՞նչ առիթով տուիք :

= Վեհափառ Հայրապետին հրաւէրով գացի մասնակցելու Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի նիստերուն, ինչպէս եւ Հայրապետին ընտրութեան եւ օծման առաջին տարելիցի հանդիսութեանց :

— Ի՞նչ է պաշտօնը Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին : Որո՞նք են, եւ ի՞նչպէս ընտրուած են իր անդամները, ի՞նչպիսի հարցերով կը զբաղին :

= Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը կը զբաղի ընդհանրապէս կրօնական հարցերով եւ Մայր Աթոռի բարեկարգութեան եւ ներքին կարգապահական խնդիրներով:

— Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդի այն նիստը, որուն մասնակցելու գացիք, ի՞նչպիսի հարցեր ունէր օրակարգին վրայ :

= Ունեցանք քանի մը նիստեր եւ զբաղեցանք եկեղեցական կարեւոր հարցերով, էջմիածնի վերաշինութիւն, Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հարց, եւ կարգ մը ընթացիկ խնդիրներ :

— Ամենայն Հայոց Հայրապետին վերադարձէն ի վեր, քանի՞ նոր եկեղեցիներ բացուած են Հայաստանի եւ հարեւան երկիրներու մէջ, ըստ վարչապետ Բուլկանինի հաւաստիքներուն :

= Վեհափառ Հայրապետի բոլոր խնդրանքները նկատի առնուած եւ յանձնուած է Հայաստանի կառավարութեան ուշադրութեան: Իրաւունք տրուած է վերաբանալու կարգ մը եկեղեցիներ: Օրինակ 15 Վրաստանի, երեք հատ Ատրպէյճանի մէջ: Վերադարձուած է էջմիածնի վեհարանը: Բոլորն ալ վերանորոգութեան կը կարօտին :

— Ապա Սթալինական շարժումը, գործնական ինչ եղանակներով աչքի կը զարնէ Հայաստանի մէջ, դուրսէն այցելողի մը համար :

= Քաղաքական հարցեր են, որոնք մեր իրաւասութենէն դուրս կը մնան, բայց փոփոխութիւնները աչքի կը զարնեն կարգ մը երեւոյթներով :

— Ինչպէ՞ս պատահեցաւ որ դուք չմասնակցեցաք Գահիրէի եպիսկոպոսական ժողովին, բայց շնորհաւորեցիք Զարեհ Ա. կաթողիկոսին ընտրութիւնը :

= Ամենայն Հայոց Հայրապետին փափաքն էր ներկայ ըլլալ և մասնակցիլ կաթողիկոսին ընտրութեան եւ օծումը կատարել իր ձեռքով եւ համազգային շուքով, որուն ընդառաջ գացին պատկան իշխանութիւնները: Վերջէն պարզուեցաւ որ ժամանակին զինքը տեղեակ չեն պահած ամբողջ անցուդարձին: Ես չկրցայ մասնակցիլ եպիսկոպոսական ժողովին, որովհետեւ ստիպուած էի անմիջապէս մեկնիլ պաշտօնատեղիս ինձ տրուած ժամանակամիջոցէն առաջ: Շնորհաւորեցի իր ընտրութիւնը, կրնայի շնորհաւորել նաեւ իր օծումը իբրեւ հոգեւոր եղբայր եթէ տեղի չունենային վերջին դէպքերը:

— Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը, ի՞նչպէս կը հասկնայ «Հայաստանեայց եկեղեցիի միասնականութիւն» կարգախօսը: «Միասնականութիւն» ազդակոչին կը համապատասխանէ՞ Հիւս. Ամերիկայի երկճիւղ եկեղեցիներու դրութիւնը : Ամենայն Հայոց Հայրապետը կամ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը ի՞նչպիսի միջոցներու դիմեցին այս վիճակին վերջ տալու համար :

= Հին հարցեր են թէեւ, բայց լրջօրէն կը զբաղեցնեն Հոգեւոր Գերագոյն Խոր –

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

— Հա, թամամ աղէկ եկար, մենք ալ քեզի կը փնտռէինք կոր, ըսին :

— Խէ՞ր է ի՞նչ կայ, հարցուց:

Խէր է: Անգործ երեք բանուոր միանալով, որոշած էին «Գրաշարաց ընկերութիւն» մը կազմել, ու տպարանատէրներուն, լրագրապետներուն ձեռքէն «խալըս»ելու համար. իրենք դատին, իրենք վաստակին, իրենք կորսնցնեն, իրենք իրենց տէր ըլլան : Ռափայէլեանը իրենց հետ ընկերակցութեամբ տառերը պիտի ձուլէր ու այլեւայլ պէտքերու համար ալ քիչ մը դրամ պիտի տար: Պապը Ալի Ճամոեանի թիւ յիսուներկու սենեակն ալ նայած ու խօսքը վերջացուցած էին : Մամուլի համար ալ, տպարանի մը հետ կրնային յարմարիլ: Հիմակ, կը փափաքէին Ղուկաս աղան ալ մէկտեղ առնել. իրեն պէս խելքը գլուխը, փորձ, վարպետ ընկերոջ մը շատ պէտք ունենալով :

Ջատանութիւնը մեծ գոհունակութեամբ ատուաւ: Սրճարանէն կազդուրուած դուրս կ'ելլար. առաջին անգամն էր ուրախ սիրտով խանութ կը մտնէր: Սրճարանը սովորականէն կանուխ ձգեց եւ քիչ մը քէֆ տուն դարձաւ.

Դուռը Վարդենի մէտատուն բացաւ, Ղուկաս աղան կնոջը դէմքին վրան խորհրդաւոր խնդուածք մը նշմարեց : Սենեակ մտան, ուր սեղանը պատրաստ էր. շուտ մը Արմիկն ալ երեւաց. անոր ալ երեսները անսովոր զուարթութեամբ կը փայլէին : Անպատճառ բան մը ըլլալու էր :

— Աս ի՞նչ ունիք նայիմ, հարցուց խնդալով :

— Ինչ «ճանըմ»: Բան մը չկայ, քըթ – մնջեց կնիկը ժպտուն բարկութեամբ մը, որ սակայն շատ բաներ կրնար ենթադրել տալ :

Նոյն պահուն Արմիկը աներեւութացաւ. ու քիչ մը ետքը, թեւերուն տակ երկու մեծ կտոր կերպաս, ներս վազեց եւ բռոր «սէտիր»ին վրայ հօրեղբօրը առջեւը դնելով,

— Աղա «ամուճա», նայէ, կ'աղաղակէր ինքնիրմէն դուրս ելած :

— Քա աղջիկ, աս ի՞նչ է, ուրկէ՞ է հարցուց, միամիտին ուրախութեանը՝ դգածեալ սրտակից մը :

Վարդենի տուտուն եղածը ալ տեղ ու տեղովը պատմեց :

Առտուն իր երթալէն ետքը, Պէյլիկին մարդը եկեր ու վեց հարիւր դուրուշ տըուած էր, մնացած հազար դուրուշն ալ մինչեւ ութ ինը օր բերելու խոստումով:

Անանկ խնդացե՛ր, անանկ խնդացե՛ր էին որ: Թաղուորին համար ալ «տուվա»ներ, «տուվա»ներ բրած էին քի, հէմ տէ տաճկին ալ բէք քէֆը եկած էր»: Թաղին մէջ ամէն տուն ստակ առած էր, մօտերս ալ նորէն շատ շատ կար պիտի բերէր : Տաճկին երթալէն ետքը, դրացի աղջիկները վազեր եկեր էին, անոնք ալ ազուոր հավա՛ մը, հայտէ՛ խալլահ մը ըրեր Պէյօղլու ելեր էին. Արմիկին երկու փիստանցու, մէկ սճարփին, մէկ ալ բօթին մը առեր էին :

Լուի Քէնզ, աղա ամուճա, ընդմիջեց Արմիկը ինքնիրմէն ելածի պէս :

Իրաւ օրը բարի էր. առտուն երազահանն ալ նայած էր. չարխերնին դառնալ կը սկսէր :

— Փառք քեզ տէր, փառք մեծի ողորմութեանդ, աղաղակեց ծերունին սիրտը ելած, երբ կինն ու Արմիկը գացին կերակուր բերելու :

Այս անգամ ձեռքը եւ ոչ իսկ թեթեւ մը դողաց երբ ուրբաթ առտու մեծ սնտուկին բանալին նորէն առաւ, ու երկու թուղթ եւս գրպանը խոթեց: Ի՞նչ կար որ, էն ուշը տասնըհինգ օրէն ամէնքն ալ պիտի ազատէր :

Ճամբան հաշուեց, թէ չըմէնտըֆէրը քաշուած օրը, թուղթերը արդէն իրենց տեղ վերադարձուած պիտի ըլլային: Հաստատ առաջադրեց որ, մինչեւ իսկ վեց հարիւր հազար ֆրանքն ալ զարնելու ըլլար, Արմիկը նորէն Արթաքին պիտի տար. բախտը անորն էր: Եւ արդէն իսկ, խօսք կապը տուած օրէն, ատ թուղթերը աղուն ստացուածքը համարած էր, ինքը պարզապէս աւանդապահ մը մնալով :

Երբ սարաֆին խանութին առջեւը հասաւ, հոն իրարանցում մը կար: «Մանչերը ասդին անդին կը վազվզէին. «չորսը կոտրեց» ըսաւ տղայ մը, Ղալաթիայէն հեւ հեւի վազելով քրտնաթոր: Սարաֆը այս լուրէն տակն ու վրայ եղած երեւցաւ. կը պոռար կը կանչէր, մանչերը ասդին անդին կը վազցնէր: Աս միջոցին Ղուկաս աղան ալ աչքին զարկաւ :

— Հա՛ դուն ալ թամամ ատենին եկար. ես ալ հիմակ ծախել պիտի տայի :

— Հէ՞, ի՞նչ պիտի ընէիր, հարցուց մարդը, դող ելած :

— Ծախել պիտի տայի, ես ան օրը չըսի՞ քի փօնտոները կ'իյնան կոր, քրիզի վախ կայ: Ի՞նչ բերիք նայինք, չափուխ:

Ղուկաս աղան հանեց չըմէնտըֆէր մը եւս տուաւ, իբր պարզ քարանօ: Յաջորդ օրը մէկ մը եւս բերելու խոստմամբ :

« Նայէ՛, իշտէ ա՛ս չեղաւ» կ'ըսէր ետ դարձած ատենը: Յուսացած էր գոնէ երկու ոսկի եւս առնել ու գործերը տեսնալ, մինչեւ որ ամէն բան կարգադրուէր :

Միւս օրը շաբաթ, ծոցը թուղթ մը եւս դրաւ, էն առաջ Ղալաթիա անցնելով, պօրսայէն չըմէնտըֆէրներուն գինը հարցուց :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(15) (Շար.)

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Փարիզ գտնուած ատեն, էջմիածին եւ Երեւան հրաւիրած էր դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոսեանը որ սիրով ընդունեց: Րաֆֆի անցեալ ամիս Երեւան հասաւ, ուր նուագահանդէսներ տուաւ: Իսկ անցեալ երեքշաբթի գիշեր Երեւանի ձայնասփիւռէն խօսելով ըսաւ թէ կաթողիկոսին հետ եմ: «Կը հիանամ դիտելով Երեւանի լայն եւ ասֆալթապատ փողոցները, հայկ. ճարտարապետութեամբ շէնքերը: Երեւանի նուագախումբը հիանալի է, ամբողջ աշխարհի մէջ միակն է որ կազմուած է զուտ Հայերէ: Ծանօթացայ երաժիշտներ Արնօ Բաբաջանեանի, եւ Ալեքսանտր Յարութիւնեանի հետ, որոնք խոստացան իրենց ստեղծագործութիւններէն յանձնել ինծի, որպէսզի կարենամ յառաջիկայ տարի նուագել: Պիտի երթամ նաեւ Թիֆլիս եւ Մոսկուա, յետոյ դարձեալ Երեւան, ուր պիտի նուագեմ նուագախումբի ընկերակցութեամբ»:

Րաֆֆի Նոյեմբեր 22ին եւ 23ին նուագահանդէսներ տուաւ Երեւանի Հայֆիլ-հարմոնիայի դահլիճին մէջ: Այս առթիւ երաժշտագէտ Ե. Գիլինա մեծ գովեստով կ'արտայայտուի «Սով. Հայաստան» օրաթերթին մէջ: Նախ կուտայ Րաֆֆիի կենսագրութիւնը եւ երաժշտական կըրթութիւնը: Ապա կը գրէ թէ Րաֆֆի Պետրոսեան առաջին իսկ վայրկեանէն գրաւեց ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը իր ինքնատպութեամբ եւ կատարողական արուեստով: «Պետրոսեան ունի հոյակապ թեքնիք: Անոր կատարումը աչքի կը զարնէ գեղեցիկ, հիւթեղ հնչումով, թեթեւութեամբ, ակորտա-օկտաւային մանրագիտութեան ազատ տիրապետութեամբ:

Առանց արտաքին ազդեցութեան հետամուտ ըլլալու, Պետրոսեան կը ձգտի պատկերաւոր կերպով հաղորդել իր կատարած ստեղծագործութեանց զգացումներն ու տրամադրութիւնները: Դաշնակահարը կը դիւթէ կատարումի վիպական ոգեւորութեամբ եւ յուզականութեամբ, ուժականութեամբ եւ նրբութեամբ, գոյներու հարստութեամբ»:

հուրդը եւ Հայրապետը: Կը յուսանք թէ վերջ ի վերջոյ ելք մը գտնուի յառաջիկայ եկեղեցական համագումարին մէջ, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Մայիսին:

— Ազգային ի՞նչ գերագոյն շահերու անունով, էջմիածինը կ'ուզէ կըճատել Կիլիկեան զարաւոր աթոռին անկախութիւնը: Եւ ինչո՞ւ կը հովանաւորէ Անթիլիասի ըմբոստ միաբաններուն եւ փոքրամասնութեան գործունէութիւնը:

= Հարցումը ճիշդ չէ, Մայր Աթոռը ոչ մէկ ատեն այդպիսի մտադրութիւն չէ ունեցած եւ չուզեր միջամտել Կիլիկեան աթոռին ներքին գործերուն: Միաբանութեան մեծ մասին խնդրանքին ընդառաջ երթալով ըրած է կարգ մը կարգադրութիւններ: Չէր կրնար անտարբեր ըլլալ անոնց հանդէպ որոնք ապօրինութիւն կը տեսնեն: Իսկ ազգային փոքրամասնութեան հետ ոչ մէկ կապ ունի Հայրապետը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ ՔԱՂԱՔ. ԺՈՂՈՎԸ Համաձայն իր Սեպտեմբեր 25ի նիստին որոշման, խնդրած էր Առաջնորդէն, որ անձնապէս ստանձնէ ազգային վարժարաններու ներկայացուցիչի պաշտօնը, պետական իշխանութեանց առջեւ: Նոյեմբեր 26ի իր նիստին մէջ ժողովը յայտնեց թէ Առաջնորդը սիրով յանձն առած է այդ պաշտօնը: — Պուլաքի վարժարանին աշակերտներուն խճողումին առաջքն առնելու համար, Գալուստեան վարժարանի Հոգաբարձութիւնը խնդրած է Քաղաք. ժողովէն որ Շուպրայի մանկապարտէզին կից ազգապատկան վիլլան վերածուի դպրոցի եւ նախապատրաստական կարգերու աշակերտները հոն փոխադրուին: Ժողովը հաւանութիւն յայտնեց: Գահիրէի մէջ երկրորդական վարժարան մը բանալու հարցը քննուելէ ետք, այն եզրակացութեան յանգած էին թէ ծրագիրը անիրագործելի է առ այժմ եւ կը նախընտրեն որ բաւականաւ բարձրագոյն նախակրթարանով: Ժողովը որոշեց երկրորդական վարժարանի հարցը ներկայացնել Թեմական ժողովի նիստին:

Քաղաք. ժողովը որոշեց վերամշակել ազգային վարժարաններու ներքին կանոնագիրը, համաձայն կրթական նախարարութեան նոր օրէնքի տրամադրութեանց: Այս առթիւ ատենապետ Հ. Նասիպեան քննած ըլլալով նոր օրէնքի տրամադրութիւնները ու հայկ. վարժարաններու կանոնագիրը, յանձ առաւ նախագիծ մը պատրաստել:

ԱՊԱՏԱՆԻ (Իրան) Հայ Կանանց Եկեղեցասիրաց միութիւնը որ հիմնուած է 1930ին կ'օգնէ դպրոցներուն, եկեղեցիին, եւ կարօտեալներուն: Կը կազմակերպէ նաեւ երեկոյթներ, թէյասեղաններ, դասախօսութիւններ, սատարելով կրթական վերելքին: Անցեալ տարի որդեգրեց տասնըհինգէ աւելի սաներ թէ Ապատանի եւ թէ Ջուղայի Ս. Կատարինեանց որբանոցին մէջ: Վերջին վեց տարուան ընթացքին իր նիւթական հասոյթներու գումարը կը հասնի 1.150.091 րիալի, որուն 392.872 րիալը յանձնած է հոգաբարձութեան ի նպաստ դպրոցին, իսկ մնացեալ 759.576 րիալը յատկացուցած է մարդասիրական նպատակներու: Այս Միութիւնը ներկայիս ունի 220 անդամուհիներ:

ԴԵՐԱՍԱՆ Թաչ Քոնըրս (Ժէյ Օհանեան) 29ամեայ Հայ մը, կարեւոր աստղերէն է Հոլիվուտի եւ կը կատարէ պատասխանատու դերեր: Կ'երեւայ նաեւ ամերիկեան հեռատեսիլին վրայ:

ՏՈՔԹ. Շ. ԹԻՒՐԱՊԵԱՆ տնօրէն ընտրուած է եգիպտական «Կալուփ»ին, որ ամերիկեան հիմնարկութիւն մըն է, կազմուած 1936ին Տոքթ. Կալուփի կողմէ: Նպատակն է ուսումնասիրել հանրային կարծիքը: Հիմնարկութիւնը դուրս ելլելով միմիայն քաղաքական հարցերէն, իր գործունէութիւնը կը տարածէ զանազան մարզերու մէջ, ծախսելով տարեկան երեսուն միլիոն ոսկի: 1956ին մասնաճիւղ մը ստեղծուեցաւ նաեւ Միջին Արեւելքի մէջ եւ տնօրէն նշանակուեցաւ ընկերաբան եւ ճարտարագէտ Շ. Թիւրապեան, որ 1953ին Սթիւըրթ Տոթի հետ հաստատած էր մարդկային արժանիքներու չափանիչ տեսութիւն մը:

ԿՈՆՔՈՒՌԻ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆ

●

Հինգ կոնքուռեան մրցանակաւորներ անդամ դարձած են ֆրանսական Ակադեմիային — Քլոտ Ֆառէր, Ժեռոմ եւ Ժան Թառօ, Ժորժ Տիւամէլ և Մոռիաք ընեվու:

Երկու մրցանակաւորներ մտած են Կոնքուռի Ակադեմիան — Ռընէ Պէնժամէն եւ Ֆիլիփ Էռիա: Մէկ մրցանակաւոր Պելժիոյ արքայական Ակադեմիան — Շարլ Փլինէ:

Անրի Մալհերպ (1917ի Կոնքուռի մըրցանակաւոր) տնօրէն է Օփեռա Քոմիքի, Մարսէլ Արլան (1929), տնօրէնի օգնական ուրիշ հաստատութեան մը: Մէկ մըրցանակաւոր նախարար եղած է — Անտրէ Մալրօ: Ցիսուն երկու կոնքուռեան մրցանակաւորներէն, 33ը ողջ են: Երիցագոյն մրցանակ ստացողը (1905) Քլոտ Ֆառէրն է:

Երեք կին միայն ստացած են Կոնքուռի մրցանակը — Էլզա Թռիոլէ (1944), Պ. Պեք (1952) եւ Սիմոն տը Պովուար (1954):

Վերջին տասնըհինգ տարուան մէջ Կոնքուռները պսակած են հինգ դասախօս, հինգ գրագէտ, երկու լրագրող, մէկ բանուոր, մէկ բուէյքըր, եւ մէկ մեղուաբոյծ:

ԱՄՈՒՍԻՆԸ՝ կնոջը.

— Տղաս դրամապանակէս դրամ առած է:

— Ի՞նչ փաստ ունիս որ տղադ առած է: Աչքերովդ տեսա՞ր, կը հարցնէ կինը:

— Դրպանէս հարիւր ֆրանք պակաս է՝ կ'ըսէ ամուսինը: Եթէ սպասուհին թռցուցած ըլլար, միայն յիսուննոց մը պիտի առնէր: Եթէ դուն ըլլայիր՝ ամբողջ առած պիտի ըլլայիր: Հետեւաբար, կը մնայ միայն տղաս:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 6 Դեկտ.— Շատեր կը հարցնեն թէ ի՞նչ կը բանի Մարսէյլի Հ.Մ.Ը.Մ.ը:

Միութիւնը այսօր աւելի կենսունակ վիճակի մէջ է, իր 150 մարզիկներով եւ երկու հարիւրէ աւելի զօրծօն ու պատուոյ անդամներով:

Մեր յաջողութիւնը կը պարտինք վերոյիշեալ 350 նուիրեալներու զոհողութեանց: Դժբախտաբար Միութիւնը չունի ամփոփ վիճակ մը:

Ժողովատեղին քաղաքին մէջ, դաշտը՝ Սէն Ժիւլիէն, այսինքն տասը քիլոմեթր հեռու, իսկ մարզիկները ցիրուցան Մարսէյլի բոլոր արուարձաններուն մէջ (Սէն Լու, Սէնթ Մարկրիտ, Սէնթ Ան, Վալպարէլ, Պոմոն, Սէն Ժէրոմ եւ քաղաք):

Սոյն թաղամասերու մարզիկները հաւաքելու համար ամէն կիրակի վարչութիւնը նիւթական զոհողութիւններ կը ստանձնէ: Իւրաքանչիւր մարզիկի կը վճարէ կօշիկի, շապիկի, տափատի, դուլպայի եւ հանրակառքի կամ ինքնաշարժի ծախքերը, որ տարեկան կը հասնի եօթնէն ութ հարիւր հազար ֆրանքի:

Այսքան աշխատանքի եւ զոհողութեանց փոխարէն մեր վեց խումբերը, կը ստեղծեն ազգային մթնոլորտ մը, մեր թէ հակառակորդին դաշտին վրայ:

Մինչեւ հիմա առաջին խումբը իր կատարած եօթը մրցումներէն շահած է երեքը, երկուքին մէջ մնացած է հաւասար երկուքի մէջ ալ պարտուած: Կը յուսանք որ դասակարգը փոխէ:

Պահեստի Ա. խումբը ոչ մէկ պարտութիւն կրած է: Այս խումբը պատիւն է Հ.Մ.Ը.Մ.ի եւ հինգերորդ տարին է որ կը փոխէ իր դասակարգը:

Երկրորդ պահեստի խումբը, որ կը բաղկանայ վեթերան մարզիկներէ, դարձեալ ոչ մէկ պարտութիւն:

Ժիւնիօր, ոչ մէկ պարտութիւն Հ.Մ.Ը.Մ.ի ապալայ սինը եւ Փրովանսի լաւագոյն խումբերէն մին:

Ամէն միջոց ձեռք առնուած է գայն լաւագոյն տեղը հասցնելու համար:

Մինիմ.— Տասներկու տարեկանները կը վայելեն Միութեան գուրգուրանքը: Հայկ. դուրս ելած իրենց ընտանեկան տեսէն, կըզտնեն երկրորդ ընտանիք մը Հ.Մ.Ը.Մ.ը: Իրենց հինգ մրցումներէն շահած են չորսը:

Հայրենակիցներ, ամփոփ կերպով տըւինք մեր այս տարուան երեք ամիսներու պատկերը, սպասելով լաւագոյն օրերու: Ուրեմն ձեզի կը մնայ քաջալերել մեր մրցումները եւ մեր զոյգ պարահանդէսները, որոնց առաջինը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ, 15 Դեկտեմբեր, ժամը 21-էն մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի մէջ:

Միութեան միակ նիւթական աղբիւրը կը կազմեն այս պարահանդէսները:

Ս. ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (213)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

●

Այդ էր, որ այնքան անմխիթար ապաշաւութեան մէջ էր դրել նրան, եւ այնպէս անողոք կերպով կեղեքում էր նրա քնքուշ սիրտը:

Երեկոյեան արեգակը դեռ մայր չէր մտել, ճառագայթների ճեպընթաց քայլերով հասաւ նա Նախճուան քաղաքը: Գեղեցիկ, բարձրադիր բլրակի վրայ, Գողթնեաց աշխարհի զուարճասէր քաղաքը ներկայացնում էր աւերակների մի սոսկալի կոյտ, որ հրդեհի անխնայ բոցերից յետոյ՝ ստացել էր խիստ մռայլ, սեւաթոյր տեսք: Ամէն շէնք կործանել էր կրակը, ամէն շունչ սպառել էր թշնամու սուրը: Կենդանի մնացածները գերուած էին:

Քաղաքի արեւմտեան սարահում, ընդարձակ տափարակի վրայ, որ տարածւում էր մինչեւ Արաքսի ձախակողմեան ափերը, դրած էր Պարսից գլխաւոր բանակը: Սամուէլը թողեց անմարդացած քաղաքը, եւ իր ասպախումբով դիմեց դէպի բանակը: Բոլոր վրաններից, որ ծածկել էին տափարակի ամբողջ տարածութիւնը, աւելի աչքի էին զարնում երկուսը, որոնք գտնւում էին միմեանց հանդէպ, երկու հողաթումբ բարձրութիւնների վրայ: Վրաններից մէկը երկնագոյն էր, եւ գլխին ծածանւում էր մի դրօշակ արծուաթեւ վիշապի նշանով, իսկ միւսը շիկակարմիր էր, եւ գլխին ծածանւում էր մի դրօշակ արծուի նշանով: Սամուէլը իր ձին քշեց դէպի վերջին վրանը:

Դեռ չհասած, երիտասարդ ասպախումբից լսելի եղաւ շեփորի ձայն, որին բանակից պատասխանեցին նոյն ձայնով: Շատ չանցաւ, բանակից դուրս եկաւ մի բարձր աստիճանաւոր, եւ մի խումբ սպաների հետ՝ դիմաւորեց եկուորներին:

— Ես Վահան Մամիկոնեանի որդին եմ, ասաց Սամուէլը: Ինձ առաջնորդեցէք դէպի իմ հօր վրանը:

Նրան տարան դէպի շիկակարմիր վրանը: Մինչեւ հասնելը, Սամուէլի մէջ սիրտ չմնաց: Նա անցնում էր այն բարբարոսական բանակի միջով, որ մի քանի շաբաթուայ ընթացքում աւերակ դարձրեց Հայոց աշխարհի ամենագեղեցիկ մասը, նա անցնում էր այն թշուառ գերիների միջով, որ մի ժամանակ այդ աշխարհի երջանիկ զաւակներն էին: Մահուան չափ զառն էին այն մի քանի րոպէները, մինչեւ հասաւ նա հօր վրանը: Ի՞նչպէս հանդիպել նրան, ինչպէս նայել նրա երեսին: Այդ հարցերը աւելի սարսափեցնում էին նրան, քան թէ չըջապատող տխուր երեւոյթները: Նա հաւաքեց իր բոլոր տոկունութիւնը, ցած իջաւ ձիուց, եւ խակոյն վազեց վրանի ներսը: Նրա մարդիկը մնացին դրսում:

— Ախ, Սամուէլ... սիրելի Սամուէլ... բացականչեց շփոթուած հայրը, եւ սեղմեց որդուն իր կուրծքին:

Մի քանի րոպէ մնացին նրանք լուռ դրկախառնութեան մէջ: Հայրը չէր համարձակւում իր աչքերին: Որդու անակնկալ յայտնուիլը այն աստիճան յափշտակեց նրան, որ մերթ երեխայի նման հեկեկում էր, մերթ համբուրում էր նրան, եւ սրտի սաստիկ բաբախմունքից մի բառ անգամ չէր գտնում իր զգացմունքները արտայայտելու:

Նա բռնեց սիրելի որդու ձեռքից, տարաւ նստացրեց իր մօտ՝ փառաւոր բազմոցի վրայ: Այն օրից, որ հայրը գնացել էր Տիզբոն, չէր տեսել որդուն: Այնօրից անցել էին տարիներ: Որդին աճել էր, գեղեցկացել էր եւ բոլորովին այրական դէմք էր ստացել: Հայրը նայում էր նրա վրայ եւ սքանչանում էր:

— Սամուէլ... Թանկագին Սամուէլ... անդադար բացականչում էր նա, եւ կրկին ու կրկին անգամ ողջագուրելով, սփռում էր նրա գունաթափ դէմքը բազմաթիւ համբոյրներով:

Որդին դեռ գտնւում էր յուզուած կըրքերի սաստիկ ալեկոծութեան ներքոյ, որ նրան մի տեսակ տենդային դրութեան մէջ էին դրել: Բայց հայրը վերաբերում էր այդ նրա զգացուած սրտին, եւ երկար նրա դողդոջուն ձեռքը բաց չէր թողնում իր ափերի միջից, եւ դեռ խորին զմայլմունքով շարունակում էր նայել որդու վրայ: Նրա հոգին լցուած էր անսահման բերկրութեամբ, եւ իրան երանելի էր համարում, որ այնպիսի սիրուն որդի ունի:

— Ախ, եթէ քեզ գոնէ մի անգամ տեսնէր Շապուհ արքան, ասում էր նա սրտագին բաղձանքներով, այդ չնորհալի դէմքով, այդ վայելչագեղ հասակով, նա անպատճառ քեզ Հայոց ամբողջ հեծելազօրքի հրամանատար կը կարգէր:

ՐԱՖՖԻ

դամները։ Ամերիկեան գլխաւոր պատուիրակը, Ք. Լաճ, ըսաւ թէ բոլոր ջանքերը ապարդիւն մնացին եւ բոլոր կոչերը անպատասխանի։ « Ընդհ. ժողովը հասած է այն հանդիսաւոր պահուն երբ պէտք է դատապարտէ Խ. Միութեան կողմէ Հունգարիոյ մէջ կատարուած վայրագ զսպումը»։ Իր կարծիքով, Խ. Միութիւնը Հունգարիոյ մէջ վարուեցաւ ճիշդ այնպէս ինչպէս հիթլերական Գերմանիան երկրորդ աշխարհամարտին ատեն։ «Խ. Միութիւնը տեւական եւ կատարեալ ընդդիմութիւն մը ցոյց կուտայ Ազգաժողովին հանդէպ։ Մեր բոլոր որոշումները կ'անտեսուին Խ. Միութեան եւ իր հունգար խամաճիկներուն կողմէ։ Անհրաժեշտ է գործի ձեռնարկել, որպէսզի աշխարհ իմանայ մերդատապարտութիւնը»։

Ֆրանսական պատուիրակը հարցուց թէ Ազգաժողովը կրնա՞յ երաշխաւորել որ ժողովուրդ մը ստրկութեան չմատնուի օտար պետութեան մը կողմէ։ Հնդկաստանի պատուիրակը առաջարկեց որ ընդհ. քարտուղարը բանակցի Խ. Միութեան եւ Հունգարիոյ ներկայացուցիչներուն հետ, ռուսական զօրքը հեռացնելու համար։ Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակները յայտարարեցին թէ թոյլ չեն տար որ Ազգաժողովին ներկայացուցիչները իրենց երկիրը մտնեն։ Խ. Միութեան պատուիրակը յայտարարեց թէ Ազգաժողովը իրաւունք չունի խառնուելու իրենց ներքին գործերուն։

Յետոյ կարդացուեցաւ 16 պետութեանց բանաձեւը, որ կը դատապարտէ Ազգաժողովի դաշինքին բռնաբարումը խորհրդային կառավարութեան կողմէ եւ կը պահանջէ Խ. Միութենէն անմիջական միջոցներ ձեռք առնել իր զօրքը ետ քաշելու համար Հունգարիայէն, որպէս զի վերահաստատուի այդ երկրին քաղաքական անկախութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ վեց անգամ վստահութիւն յայտնեց դահլիճին, վեց ելմտական խնդիրներու առթիւ, ինչպէս պահանջած էր վարչապետը։ Վեցերորդ քուէարկութիւնը կատարուեցաւ գիշերուան նիստին մէջ, 184ի դէմ 215 ձայնով։ Տենդագին վիճաբանութիւններ կատարուեցան այս առթիւ, եւ կը վախցուէր որ նախարարական տագնապ մը ծագի։ Ելմտացոյցը կը ներկայացնէ 4·500·000·000·000 ֆրանքի ծախք մը միայն մայր երկրին համար, այսինքն 344 միլիառ ֆրանք աւելի՝ բաղդատելով 1956ի հետ։ Քուէարկուած բանաձեւով մը ակամայ մարդասպանութեան տուգանքը 36·000 ֆրանքէն կը բարձրանայ 1·080·000 ֆրանքի։

ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլիական պահակախումբ մը յարձակում կրեց Եգիպտացիներու կողմէ որոնք ռումբեր արձակեցին։ Եգիպտոսի սպարապետը յայտարարեց թէ իրենք լուր չունին եւ թէ միջոցներ ձեռք առնուած են որպէս զի նոր դէպքեր չպատահին։ Միջազգային զօրագունդին հրամանատարը, զօր. Պըրնս եւս հաւաստիքներ ստացած է։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔՆՈՑ նոր թըղթադրամներ շրջաբերութեան հանուեցան, աւելի փոքր ծաւալով եւ Պոնափարթի պատկերով։

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ ծանօթ լրագրող Փիէռ Սիզ, որ Մելպուրն գացած էր, Ողիմպիականին մասնակցելու համար, իբրեւ թղթակից «Ֆիկարօ» օրաթերթին։ Հանգուցեալը միեւնոյն ատեն թատերագիր էր եւ վիպագիր, 62 տարեկան։

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ խիստ քննադատութիւններ եղան Խ. Միութեան միջամտութեան դէմ՝ Հունգարիոյ մէջ։ Պատգամաւոր մը, որ միեւնոյն ատեն երեսփոխան է, յայտարարեց թէ «այդ միջամտութիւնը չի կրնար հաշտուիլ ընկերվարութեան սկզբունքներուն հետ»։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, Ժաք Տիւքլօ, փորձեց համոզել թէ խորհրդային բանակին միջամտութիւնը «փրկեց խաղաղութիւնը եւ խորտակեց ֆաշականութիւնը»։ Այս առթիւ խոստովանեցաւ թէ կարգ մը ֆրանսացի համայնավար մտաւորականներ կը հեռանան կուսակցութենէն, «տեղի տալով քաղքենի ճնշումներու»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 10).— Ձոյլ ոսկի 465·000, նափոլէոն 3350, զուից. 3260, անգլ. 4360, քսան տոլարնոց 16·240։ Թղթադրամ (անպաշտօն).— Սթերլին 1020, տոլար 400, զուից. 95·25, պելժ. 7·90, լիր 0·61։

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Պարահանդէսը
Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Ալհամպրայի մէջ
Լաւագոյն մթնոլորտ ինչպէս միշտ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Գիտուն պատմաբան փառլ Ռօրպախ եւ Հայերը։

Մուտքը ազատ է։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը։ Դասախօս՝ Պ. Արշաւիր Խանէտանեան։ Նիւթը՝ «Արտաքին ազդեցութեանց թշնամութիւնը՝ մարդկային ընկերութեան հիմերուն»։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Այրի Տիկին Արմենուհի Գալուստեան եւ զաւակները. ինչպէս նաեւ Քիրպիթեան ընտանիքը խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ 10 Դեկտ.ին, իր բնակարանը, 52 ռիւ Հօշ, Պանեոլէ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր չորեքշաբթի, ժամը 15·45ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

Մարմինը պիտի ամփոփուի Պանեոլէի գերեզմանատունը։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

ԵՌԱԶԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Յակոբի տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի, Շաւիլի մատրան մէջ։ Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ.։ Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Նշան Սերդոյեանի։

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայ Կարմիր խաչի վաստակաւոր անդամուհի Օր. Զապուհի Գալֆաեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ
Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր։

Գ. Տէրվիշեան, Օր. Ալիս Փափազեան, Օր. Շ. Գէորգեան, Ն. Պշտիկեան, Միհրան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը։

Ներկայացումներու կարգը.—

ՏԷՍԻՆ.— Ուրբաթ գիշեր, 14 Դեկտ. ժամը 8·45ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան։

ԼԻՈՆ.— Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժամը 14·45ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէ։

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

ՎԻԷՆ.— Կիրակի գիշեր, 16 Դեկտ. ժամը 8·45ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի։

ՈՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

Անշուշտ

ԼԻԼԱԻՆ

24 RUE ST. LAZARE, PARIS (9e)
Կանխաւ ապահովել սեղանները՝
Հեռաձայնելով՝
TRI. 31-62

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 21էն մինչեւ երկուք, Փավիյօն տ'Արմընոնվիլի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լաւագոյն նուագախումբին։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Բազմաթիւ անակնկալներ։ Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով։ Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց մեր մարզիկ պատանիներուն հետ։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը, ֆութպոլի յանձնախումբը եւ բոլոր մարզիկները իրենց խնդակցութիւնը կը յայտնեն.— Միութեան առաջին խումբի մարզիչներէն Պ. Յովհաննէսեանի եւ իր տիկնոջ, իրենց մանչ զաւկին Վահանի ծնունդին առթիւ։

Մարզիկներէն Տիգրան Տէմիրճեանի եւ Օր. Միքայէլեանի նշանախօսութեան առթիւ։

Պ. Գուլումեան (Պոմոն) եւ Նազաշեան (Լափոմ) նահապետական ընտանիքներուն, իրենց երկուորեակներու ծննդեան առթիւ (մանչ եւ աղջիկ)։

ASSOCIATION DES CONCERTS CHOUTEAU
(*Orchestre Symphonique de Paris*)

Շաբաթ, փետրուար 2, ժամը 17·45

SALLE GAVEAU
45 Rue La Boëtie

Յայտագիր՝ Չայքովսքի քոնչերթօ
Սոլիստ՝

ՄԱՌԻ ԻՒՍԹԱՏ (ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ)

Տոմսերը առաջուընէ ապահովել։
Գին 200 եւ 400 ֆրանք։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգնութեան մարմնի տարեկան հանդէսը նուիրուած բախտագուրկ մանուկներու, 17 Նոյեմբեր 1957ին։

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Համազասպ խումբը, շաբաթ, 15 Դեկտ. ժամը 9ին։

Մուրատ խումբը (Աւինեոն) 16 Դեկտ. կիրակի, ժամը 3·30ին։

Թաթուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին։

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը։ Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ, այս չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ընկերուհի Տիկին Պէրպէրեանի բնակարանը, 39 ռիւ Տիւնուար։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՏԷՍԻՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Առաքելեան հազար ֆրանք կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան, Պ. Հրանտ Բալուեանի մօր՝ Տիկին Թ. Բալուեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Արապեանէ երկու հազար ֆրանք նուէր դպրոցին համար, իրենց վաղամեռիկ աղջկան՝ Տիկին Մարինէ Միւռաթի (ծն. Արապեան) մահուան քառասունքին առթիւ։

●

ՊՈՄՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Բենիկ Միլտոնեանի մահուան առթիւ Պ. Յակոբ Յակոբեանէ հազար ֆր., Պ. Արմիկ Յակոբեանէ 1500 ֆրանք։

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ՆՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, 16 Դեկտ. ժամը 4ին

AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel (Champs-Elysées)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **BACHICHA**

Մուտք 500 ֆրանք — Սեղանները կանխաւ ապահովել

CEN. 36-23

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

THEATRE MUNICIPAL

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը ճիշդ 8·45ին
Նախաձեռնութեամբ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
Եւ ի նպաստ տեղւոյն հայ աննեցուկ կարօտեալներուն
ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ կը ներկայացնեն ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր։
Առաջին անգամ ըլլալով Կեդր. Ֆրանսայի մէջ՝
Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ հեղինակը։
Մուտքի մատչելի գիներ — Սրահին ջեռուցումը ապահովուած է

AVIS AUX

Confectionneurs - Bonnetiers - Artisans

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՆՃԵԱՆ

ԱՐՈՆՈՎ ընկերութեան առուծախի բաժնին տնօրէնը
Ձեզի կը յանձնարարէ.— Ճարտարարուեստի կամ ընտանիքի համար կարի մեքենաներ, աշխարհահռչակ «մարքա»ներով
ԱՄԷՆԷՆ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ԵՒ ԼԱՒԱԳՈՅՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

Maison ARONOV Հիմնուած 1904ին

19, Bd. du Temple, Paris (3e). Tél.: ARC. 67-29

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 13 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7756 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3567

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՐ ԵՒ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

•

Ստիպուած ենք նորէն յիշեցնել կարգ մը տարրական պահանջքներ, յանուն տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան եւ ապահովութեան :

Անշուշտ ամէնէն առաջ նկատի ունինք Միջին Արեւելքը, ուր խմորումներն ու խլրտումները իրարու կը յաջորդեն, տարուան սկիզբէն ի վեր :

Երեւութապէս տագնապը կորսնցուցած է իր սուր հանգամանքը :

Եւ սակայն, միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ ամէն վտանգ անհետացած է :

Մեծերը իրենք անգամ այդ վստահութիւնը չունին տակաւին : Ապացոյց՝ Փարիզի մէջ կատարուած խորհրդակցութիւնները, որոնց մէջ առաջին տեղը կը բռնէ «Արեւելեան Հարցը» : Նոյն իմաստով՝ քարիւղ, ջրանցք, ազդեցութեան գօտի եւ մնացեալը :

Ատլանտեան ճակատի տարեկան ժողովն ալ մասնաւորապէս կը զբաղի այս հարցով, որու մասին ընդարձակ տեղեկագիրներ կազմուած են :

Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ դէպքերուն առթիւ, պահ մը այնպէս թուեցաւ թէ Թուրքիան ազդանշանի մը կը սպասէ, գործօն դեր մը կատարելու համար, իբրեւ անդամ Պաղտատի դաշինքին :

Դեռ երէկ էր որ Ատլանտեան ճակատին ընդհ. քարտուղարը, Լորտ Իսմէյ, ... ներ մը կը հասկնէր, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ,— «Ատլանտեան զինակցութիւնը պիտի գործէ, եթէ Թուրքիան յարձակման ենթարկուի» :

Թուրք թերթերն ալ նոյն տպաւորութիւնը կը գործէին, շռնդալից տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ հրատարակելով Միջին Արեւելքի մասին :

Զարմանալի չէ որ վերջերս երկու Թուրք Թղթակիցներ վտարուեցան Սուրիայէն :

Կը յիշէք թէ դրդուիչ տեղեկութիւններ հրատարակուեցան, նաեւ, Հալէպի Հայերու մասին :

Տարակոյս չկայ թէ մարդիկ պղտոր ջուր կը փնտռեն, իրենց ուզած ուղղութեամբ վարելու համար հանրային կարծիքը :

Հաւատա՞նք թէ դարձ մը կատարուած է հայկական ճակատին վրայ, այս պարագան ըմբռնելու եւ անոր համաձայն գործելու համար :

Ամիսէ մը ի վեր գրաքննութիւն հաստատուած ըլլալով, Միջին Արեւելքի հայերէն թերթերն ալ ստիպուած են ամփոփուիլ իրենց պատեանին մէջ :

Եւ սակայն, կանխակալ կարծիքները կը շարունակեն աւերներ գործել :

Տակաւին կան դաւադիրներ եւ թութակներ, որոնք այս առթիւ ալ մարզանքներ կը փորձեն, գետին շահելու համար :

Անոնք անգամ իրականութիւնը կը շփոթեն գոյնզգոյն ստուերներու հետ, մոլորեցնելով հանրային կարծիքը :

Անոնք տակաւին չեն ըմբռնած թէ ո՛ճիր է ճեղքեր բանալ հայկական ճակատին վրայ, ի հաշիւ այս կամ այն օտար խմբակցութեան :

Հոգեր կան որոնք միեւնոյն պարտականութիւնները կը թելադրեն ամէն տեղ :

Եւ ամէնո՛ւն, առանց դասակարգի եւ դաւանանքի խտրութեան :

Գաղութները չեն կրնար իբրեւ փորձադաշտ ծառայել զանազան մարզանքներու :

Յեղափոխականը ան չէ որ թութակաբար կառչելով ընկերային տեսութեան մը տառին, կ'անտեսէ ոգին եւ իրականութեան պահանջները :

Զախաղանց երկար տեւեցին չափուելու փորձերը, որոնք ամէն բանէ առաջ կը ծառայեն մեր դիմադրական ուժերը կազմալուծելու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ԺՈՂՈՎԸ

•

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ. — ՆՈՐԷՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ.—ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ.— 1300 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՎԱՐԿ ՄԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՄԱՐ

Ատլանտեան Խորհուրդի առաջին ժողովին մէջ, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, Տըլըս, փափկութեամբ ազդարարեց Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ թէ նոր աշխարհամարտ մը պիտի պայթի, եթէ նորէն փորձեն զինեալ ուժ գործածել, հակառակ Ազգաժողովին սկզբունքներուն, ինչպէս ըրին Սուէզի մէջ : Նախարարը մօտ մէկ ժամ խօսեցաւ օրուան հրատապ հարցերու մասին, պարզելով ամերիկեան տեսակէտները : Այս առթիւ բարեկամաբար դիտել տուաւ թէ անոնք որ սուր կը գործածեն սուրով պիտի պատժուին ուշ-կանուխ : Իր կարծիքով, Արեւմուտքը պէտք է պահէ իր բարոյական առաջնորդութիւնը եւ զինուորական ուժը, ի տես Կրեմլինի գործած ահուսարսափին որ կը ձգտի հուրով եւ սուրով ջախջախել իր արբանեակներուն ապստամբութիւնը : «Եթէ կարծողներ կան թէ Ռուսերը հրաժարած են բռնի ուժէն, անշուշտ իրենց աչքերը բացին տեսնելով Հունգարիոյ դէպքերը : Ուրեմն, անհրաժեշտ է որ Ատլանտեան Կազմակերպութիւնը պահէ իր զինուորական ուժը, մանաւանդ որ իրենց կրած դժուարութեանց պատճառաւ, Սովետները կրնան կարգ մը վտանգներ յանձն առնել արտաքին յարաբերութեանց մէջ, աւելցնելով պատերազմի վտանգը» :

Յետոյ խօսք առին Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները, պաշտպանելով իրենց կատարած գործողութիւնը Եգիպտոսի դէմ, առանց դառնութիւն յայտնելու : Ատլանտեան Կազմակերպութեան ամէնէն տագնապալի ժողովն է այս, իր հաստատումէն ի վեր (եօթը տարի) :

Խորհրդակցութիւնները միշտ գաղտնի կը պահուին. բայց իրազեկներ կը հաւաստեն թէ թիւրիմացութիւնները փարատած են եւ այժմ ընդհանուր ներդաշնակութիւն մը կը տիրէ Կազմակերպութեան 15 անդամներուն միջեւ : Առանց Ատլանտեան դաշինքին վերաքննութիւնը պահանջելու եւ առանց ուրիշ անդամակցութիւններ առաջարկելու, Պ. Փինօ շեշտեց թէ անհրաժեշտ է աւելի յաճախ ժողովներ գումարել եւ խորհրդակցութիւններ կատարել ամէն հարցի եւ իւրաքանչիւր երկրի կացութեան մասին, Կազմակերպութեան անդամ ըլլան թէ ոչ :

Իտալիոյ արտաքին նախարարը, Մարթինօ, որ ժողովին նախագահն է, նոյն իմաստով խօսեցաւ իր բացման ճառին մէջ, մասնաւորապէս պարզելով Խ. Միութեան ձեռնարկները Միջին Արեւելքի մէջ՝ տիրապետելու համար Սուէզի ջրանցքին եւ քարիւղի ճամբաներուն :

Թրքական պատուիրակութիւնը յուշագիր մը ներկայացուց, հրաւիրելով պետութիւնները որ ամրապնդեն Պաղտատի դաշինքը (Թուրքիա, Իրաք, Իրան, Փաքիստան, Անգլիա) : Պելժիոյ արտաքին նախարարը, Սփաք, շատ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ որու մասին կատարեալ գաղտնապահութիւն կը տիրէ : Կ'ըսուի թէ մասնաւորապէս պահանջած է որ փոքր ազգերը հեռու չպահուին տրուելիք որոշումներէն : Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին :

× Անգլ. կառավարութիւնը պայմանագիր մը կնքեց Միջազգային Դրամատան հետ, 1300 միլիոն տոլարի կանխավճար մը ստանալու համար : Այս կարգադրութիւնը ապացոյց մը կը համարուի Մ. Նահանգներու բարեացակամութեան :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՈՏՔԸ ՏԱՐԻՆ, ԳԼՈՒԽԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ...

Վիէննայէն կը հաղորդեն թէ Լոնտոն փոխադրուած է Սթալինի ոտքէն կտոր մը, աճուրդով ծախուելու համար, ի նպաստ Հունգարիոյ փախստականներուն :

Ինչպէս կը յիշուի, Փեշթայի առաջին ապստամբութեան օրերուն, հայրենասէրները վար առած էին «Հաննարեղ»ին վիթխարի արձանը, որ կը տիրապետէր հրապարակին վրայ :

Այս ոտքի կտորն ալ այդ արձանին բեկորներէն մէկն է, որ Վիէննա փոխադրուած էր փախստականի մը կողմէ :

Չեմ գիտեր թէ ո՛ւր կը գտնուին արձանին մնացեալ մասերը, որոնք նոյնքան հասութաբեր կրնային դառնալ :

Եթէ Սթալինի միւս արձաններն ալ վար առնուելով աճուրդի հանուէին, շատ աւելի կարեւոր գումար մը կը գոյանար :

Նախ՝ գործածուած մետաղը եւ մարմարը կը դառնային շինանիւթ, բանուորական բնակարաններ կառուցանելու համար :

Երկրորդ՝ ժողովուրդները կը փրկուէին ահաւոր մղձաւանջէ մը, որ կը շարունակէ ճնշել, «Արեւ»ին խաւարումէն ետքն ալ :

Իր կենդանութեան ատեն, ի՛նչ հնարքներ կը մտածէին, երկիրէ երկիր տարածելու համար «Հաննարափայլ»ին փառքը եւ շուքը :

Իրազեկներ կը պատմեն թէ Խ. Միութեան մէջ կար մասնաւոր գործարան մը, որ յատկացուած էր միայն Սթալինի գանէ կիսանդրիները շինելու :

Այնտեղ արտադրուած տիպարներուն վրայ, արձաններ եւ յիշատակարաններ կը շինէին Խ. Միութեան բոլոր կեդրոններուն, ինչպէս եւ արբանեակ երկիրներուն մէջ :

Հայաստանն ալ ունեցաւ իր սթալինեան «մոնումենտ»ը, որ կարծեմ կը նսեմացնէ Լենինի արձանը, իր 35 մեթր բարձրութեամբ եւ ահագին զանգուածով :

Անհատի պաշտամունքը այնքան գոհիկ չափերու հասած էր որ, բանաստեղծներն ալ ստիպուեցան բառարան եւ պատմութիւն քրքրել, գովասանական տողեր հիւսելու համար :

Արդարեւ, ի՛նչ բառեր, ի՛նչ ածականներ եւ նմանութիւններ.—

«Անսահման՝ ինչպէս լոյսը եւ ովկիանոսին ալիքները».

— Ամէն անգամ որ արեւը կը ծագի Մոսկուայի վրայ, ինծ կը թուի թէ Ա՛ն է որ կը կոխէ կոճակին վրայ, լոյս պարգեւելու համար մեզի :

Հապա իր անունով կոչուած քաղաքները,— Սթալինկրատ, Սթալինապատ, Սթալինիր, Սթալինիցի, Սթալինօ, Սթալինոկորսկ, Սթալինսկ, Սթալինքոյ, Սթալինսկի, Սթալինօ, եւայլն :

... Հունգար փախստականը յաջողեր է թռցնել կտոր մը ջարդուփշուր արձանի մը ոտքէն, իբրեւ խորհրդանշան :

Ի՞նչ օգուտ, երբ գլուխը կը գործէ նոյն սանձակոտոր կատաղութեամբ, միայն անուն փոխելով ...

ՎԱՀԷ

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

ՓԵՇԹԱ ՊԱՇԱՐՈՒԱԾ ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՕՂԱԿՈՎ ՄԸ

Ժամէ ժամ ծանրակշիռ լուրեր կը հասնին Հունգարիոյ կացութեան մասին : Զինուորական օրէնքը խստութեամբ կը գործադրուի, բայց ընդհ. գործադուլը չէ դադրած : Առջի օր ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ռուսական զօրքին եւ ապստամբներուն միջեւ, ինչպէս կը հաղորդեն Վիէննա հասած ճամբորդներ : Երեքշաբթի օր ընդհ. գործադուլին առաջին օրն էր եւ ամենօրեայ կեանքը ջլատուած էր արդէն : Հունգարական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ թնդանօթներով եւ գնդացիրներով զինուած Ռուսեր յարձակեցան խումբ մը հայրենասէրներու վրայ, Հարմաշաթօրի բլուրներուն մէջ, Փեշթայէն քսան մղոն դէպի հիւսիս-արեւմուտք : Հաղորդակցութիւնները խզուած ըլլալով ելքը յայտնի չէ :

Բուն Փեշթայի մէջ երեք ընդհարումներ տեղի ունեցան բանթողներուն եւ ոստիկանութեան միջեւ : Առաջին ընդհարման միջոցին ոստիկանութիւնը կրակ բացած էր եւ մարդկային կորուստներ տեղի ունեցան : Միւս երկու ընդհարումները պատահեցան Փեշթայի ազգ. թատրոնին առջեւ : Առաջին ընդհարման ատեն ոստիկանութիւնը փորձեց բանթողները ցրուել բիրերով եւ հրացանի կոթերով : Քանի մը ոստիկաններ ծեծուեցան, երբ կը փորձէին ձերբակալութիւններ կատարել : Երկրորդ ընդհարումը տեղի ունեցաւ երբ գինով մը գինիի պարապ շիշ մը կը նետէր ռուսական հրասայլի մը վրայ : Անմիջապէս օգնութեան հասան ոստիկաններ, հրասայլեր եւ զրահապատ կառքեր :

Զէնքերը յանձնելու պայմանաժամը լրացած ըլլալով, հետապնդումները կը սաստկանան :

× Վիէննայէն կը հեռագրեն Դեկտ. 11 թուականով.— Ռուսական հրասայլերը այսօր պողպատեայ օղակի մը մէջ առին Փեշթան : Այսօր հասած փախստականներ կը պատմեն թէ հրասայլերը խափանեցին ամէն շարժում քաղաքէն ներս թէ դուրս, երբ ընդհ. գործադուլը սկսաւ : Կառավարական անթելը կը ծանուցանէր թէ ամենածանր գործադուլն է այս, թէ ելեկտրական հոսանքը խզուած է : Առաջին անգամ է որ կը դադրի հոսանքը, Հոկտ. 23ի արիւնալի կռիւներէն ի վեր : Հեռագրի եւ հեռաձայնի բոլոր գիծերը խզուած են : Ընդհ. գործադուլը սկսաւ պայմանաժամէն շատ առաջ եւ կը շարունակուի, հակառակ վարկաբեկ իշխանութեան ենթակայ սենտիքաներու թախանձագին կոչերուն : Կառավարութիւնը կը փորձէ վերահաստատել արհեստակցական Միութիւնները, իբրեւ միջնորդ գործածելու համար բանուորներուն հետ : Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին : Մասնաւորապէս կը հետապնդուին բանուորական խորհուրդներու անդամները, որոնք այժմ «հակայեղափոխական» հռչակուած են : Միեւնոյն ատեն խուզարկութիւններ կը կատարուին, պահուած զէնքեր գտնելու համար :

Ռատիօ-Փեշթա կ'ըսէ թէ որեւէ կառախումբ չհասաւ երեքշաբթի առտու, թէ վառելանիւթ չկայ հարաւային Հունգարիոյ մէջ եւ թէ հիւանդանոցները միայն երկու-երեք օրուան համար ածուխ ունին : «Վերարուժական գործողութիւնները դադրած են, որովհետեւ կարելի չէ ամլացնել գործիքները» : Միայն երկու վայրերու մէջ կառավարութիւնը յաջողած է բանեցնել աշխատաւորները : Անցեալ շաբաթ օր առ նուազն 80 ցուցարարներ սպաննուած են գաւառական քաղաքի մը մէջ : Բուռն կռիւներ կը մղուին Փեքի շրջանին մէջ :

Խամաճիկ վարչապետը, Քատար նոր ազդարարութիւն մը ուղղեց, շեշտելով թէ կառավարութիւնը անողորմաբար պիտի պատժէ «հակայեղափոխականները» :

Կառավարական անթելը նոր կոչ մը ուղղեց բանթողներուն.— «Եթէ աշխատանքը չվերսկսիք, ածուխ պիտի չունենանք չորս օր վերջը» :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՐԻՒՂ գտնուած է Թիւրքմենիստանի Քարա Քում անապատին մէջ, ինչպէս կը հաղորդեն Մոսկուայէն :

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍԻՈՆ ԱՐՔ. Ի ՀԵՏ

(ՈՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԳԱՑԱԾ ԷՐ ՎԵՐՋԵՐՍ)

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Ի՞նչ եղաւ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդին դիրքը երկու բարձրաստիճան եկեղեցականներու, Տիրան եւ Եղիշէ արքեպիսկոպոսներու հարցին առթիւ: Պէտք գացի՞ն գիմելու պատժական միջոցներու: Ինչպէ՞ս: Եթէ ոչ, ինչո՞ւ:

= Դէպքը շատ խոշորցուած է: Անմիջական որեւէ կարգադրութիւն չեղաւ, խնդիրը քննութեան կը կարօտի:

— Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առաւ Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը՝ Էջմիածին - Անթիլիաս վէճին վերջ տալու համար:

= Երկար եւ լուրջ խորհրդակցութիւններէ վերջ, որոշեց յառաջիկայ Մայիսին գումարել եկեղեցական համագումար մը, ուր հնարաւոր պիտի ըլլայ ի մի հաւաքել բոլոր թեմերու պատգամաւորները եւ զբաղիլ ոչ միայն այս հարցով, այլեւ եկեղեցական բարեկարգութեան եւ ուրիշ կրօնական խնդիրներով: Այս անգամ կարելի չեղաւ, մօտալուտ ձմրան պատճառով:

— Քանի որ դուք չմասնակցեցաք Գահիրէի «Եպիսկոպոսական ժողովին» կրնա՞ք մեզի ըսել թէ, ի՞նչ է ձեր վերաբերումը այդ ժողովին հանդէպ: Պատմականօրէն, մեր Եկեղեցին ուրիշ ոեւէ ժամանակ, գումարա՞ծ է այդպիսի ժողովներ մեր նուիրապետական աթոռներէն հեռու:

= Ինչքան ատեն որ պէտք ունեցած ենք, ինչպէս 1954ին եղաւ, ընտրելու տեղակալը եւ Գերագոյն Ժողովի պակաս անդամներու ընտրութիւնը: Իսկ ընդհանուր Հայրապետը ո՛ւր որ ըլլայ հոն գումարուած ժողով մը կը նկատուի օրինաւոր, քանի որ ինքը կը նախագահէ:

— Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որ, ուղելով կամ չուզելով կը նպաստէ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ շրջանին մէջ ալ ծագած վէճին տեւականացման, փոխարէն ի՞նչ կը խոստանայ աստանդական եւ իր իրաւունքներուն խոր գիտակցութիւնովը պահանջատէր հայութեան:

= Բնաւ չի քաջալերեր, իր սիրտը կ'արիւնի այս պատկերին առջեւ, վստահ եղէք, որ իր կարելի բոլոր միջոցներով կ'աշխատի ազգային եւ կրօնական միաբանութիւն մը ստեղծել առանց միջամտելու Կիլիկեան կաթողիկոսութեան ներքին հարցերուն եւ անոր նուիրապետական իրաւունքներուն:

— Ի՞նչ է Էջմիածնի «Ազգային քաղաքականութիւնը» Հայկական Դատի հանդէպ:

= Եղած է այն ինչպէս մեր բոլոր հայրապետներունը, պարզ խնդրանքներ ինչպէս ըրաւ Ջէօրէկճեան Հայրապետը: Վազգէն Ա. եւս հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներու մասին կը դիմէ հոն ուր անհրաժեշտ է: Ասկէ դուրս իրաւունք չունի քաղաքական հարցերով զբաղելու: Ինչպէս այս ուղղութեամբ դեր չի կրնար կատարել Հայաստանի կառավարութիւնն իսկ:

— Ըլլայ մամուլով, ըլլայ պետական հեղինակաւոր անձնաւորութեանց արտայայտութիւնները, բոլոր տեղեկութիւնները, կը հաստատեն թէ վերջին ըլլա սաստկացած է հակակրօնական պայքարը, ինչպէս ցոյց տուաւ Խրուշչեւի մէկ զեկուցումն ալ: Պաշտօնական օրկան «Էջմիածին»ը ինչո՞ւ չզբաղիր այս հարցերով:

= Սովետական վարչակարգի ընդհանուր քաղաքականութեան մէջ Էջմիածին եւ նոյնիսկ Հայաստանի կառավարութիւնը դեր չեն կրնար կատարել: Գիտենք միայն որ մեզի տրուած է կրօնական լայն ազատութիւն եւ ինչպէս ըսի, խոստացուած է բաւական թիւով եկեղեցիներու վերաբացումը:

— Հարաւային Ամերիկայի 50 – 60 հազար հայութեան հարիւրին 85 առ հարիւրը, Կիլիկեցի Հայեր են, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին անունը չյիշուիլը մեր եկեղեցիներուն մէջ արհամարհանք մը չէ՞:

= Եկեղեցւոյ օրէնքն ու սովորութիւնն է յիշել միմիայն իր թեմի կաթողիկոսը եւ տեղին առաջնորդը: Էջմիածին կը յիշէ իր կաթողիկոսը, Կիլիկեան իրենը: Ցեղային եկեղեցիներու յարաբերութիւնը սերտացնելու համար ընդունեցաւ յիշատակել փոխադարձաբար: Բայց մի մոռնաք որ ներկայիս Կիլիկիոյ թեմերուն մէջ չի յիշատակուիր Էջմիածնի հայրապետին անունը: Բնականաբար նոյնը պիտի ըլլայ Էջմիածնի թեմերուն վերաբերումը:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Խրուշչեւի այս ծրագրին ամբողջութիւնը ծանօթ է «ակրոկրատ» կամ «ակրովիլ» անունով, թէեւ ինք մերժած է այդպիսի անուն մը, առարկելով թէ իր նպատակը քաղաքներ հիմնել չէ: Հայերէն պիտի կարենայինք ըսել՝ «Մշակաւան»:

Այս ծրագիրը սակայն այս անգամ կատաղի ընդդիմութեան մը հանդիպեցաւ եւ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, «Փըրաւտա» գանազան գրութիւններու կարգին հրատարակեց նաեւ Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի այն օրերու քարտուղար Արութինովի քննադատութիւնները՝ որոնց ուժ տուաւ երկրագործական նախարար Բենեդիկտով:

Ի վերջոյ Սթալին, խզելով իր սփինքսեան լռութիւնը, արձակեց իր վճիռը, մերժեց Խրուշչեւի ծրագիրը, առանց սակայն խախտելու անոր անձնական դիրքը, ինչպէս պատահած էր Անդրէեւին:

Վերջապէս 1951 Սեպտեմբերին, կուսակցութեան 19րդ համագումարին մէջ Մոլոթովի խօսած դամբանականով պաշտօնապէս թաղուեցաւ «մշակաւան»ներու Խրուշչեւեան ծրագիրը:

Մոլոթով կ'ըսէր— «Կարգ մը ընկերներ կ'առաջարկեն արագօրէն տեղափոխել գիւղերու բնակչութիւնը կոլխոզային խոշոր համախմբումներու մէջ, փլցնել կոլխոզներու նախկին շէնքերն ու բնակարանները եւ կոլխոզային ընդարձակ աւաններ, կոլխոզային քաղաքներ, «ակրոկրատներ» կառուցանել: Այդ ընկերներուն սխալն այն է՝ որ մոռցած են կոլխոզներուն հիմնական նպատակը, արտադրական առաջադրութիւնները եւ զանոնք փոխարինած երկրորդական նպատակներով, ներքին սպառումի եւ ներքին կազմակերպութեան առաջադրութիւններով: Սակայն կուսակցութիւնը պիտի ձեռք առնէ անհրաժեշտ միջոցները, կանխելու համար այդ սխալ ձգտումները՝ որոնք կը հակասէին կոլխոզներուն հիմնական նպատակին»:

Տեսականօրէն կոլխոզներու վարչութիւնները լայն ազատութիւն կը վայելեն իրենց կոլխոզները վարելու համար: Բայց գործնականին մէջ, ենթակայ են բազմաթիւ հակակշիռներու եւ միջամտութիւններու: Նախ, ի պաշտօնէ, իրենց իսկ կոլխոզին համայնավար բջիջին մշտարթուն հսկողութեան: Ապա կուսակցութեան տեղական եւ շրջանային խորհուրդներուն եւ անոնց վրայ՝ երկրագործական նախարարութեան շրջանային վարչութեան: Միութեան կեդր. կառավարութեան կից, 1946ին կազմուեցաւ կոլխոզներու կեդրոնական յանձնախումբ մը՝ որուն իրաւասութեան եւ որոշումներուն ենթակայ են Խ. Միութեան բոլոր կոլխոզները: Եւ վերջապէս մեքենաներու եւ տրակտորներու կայանները առաջնակարգ դեր մը ունին կոլխոզներու դաշտային աշխատանքներու կազմակերպութեան մէջ:

Առաջին անգամ Կերսոնի շրջանին երկրագործական ճարտարագէտ Մարքեւիչն էր որ, օգտուելով երկրագործութեան ամբողջական մեքենացումին համար կառավարութեան մղած քարոզութենէն, գաղափարն ունեցաւ կազմակերպուած դրութեամբ կոլխոզներուն տրամադրել երկրագործական մեքենաներ եւ զանոնք վարելու ընդունակ որակեալ բանուորներ: Այդ դրութեամբ է որ մեքենաներու եւ մեքենաշարժ արօրներու կայանները, կուսակցական պաշտօնական սահմանումի մը համաձայն իսկ, դարձան «կուսակցութեան եւ պետութեան ռազմագիտական յենարանները գիւղերուն մէջ»:

Մեքենաներու եւ «տրակտոր»ներու կայաններուն եւ կոլխոզներուն միջեւ կնքուած համաձայնութիւնները հայթայթիչ յաճախորդ կնքուած առեւտրական պարզ համաձայնութիւններ չեն: Կայանները նախ եւ առաջ խորհրդատուներն եւ ի հարկին ուղղութիւն տուողները պէտք է ըլլան կոլխոզներուն: Այս ձեւով է որ պետութիւնը իր սեփական կայաններուն միջոցաւ ուղղակի կը միջամտէ կոլխոզներուն արդիւնաբերական ծրագիրներուն եւ կ'ուղղէ զանոնք, համաձայն իր պահանջներուն եւ անհրաժեշտութիւններուն:

Մեքենաներու եւ տրակտորներու կայանները կուսակցական հիմնական աշխատանք մը պիտի կատարեն: Ընդհանրապէս, կուսակցականներու թիւը շատ աննշան է կոլխոզներուն մէջ, մինչդեռ կայաններու պաշտօնէութեան եւ բանուորութեան մէջ կարեւոր մաս մը կը ներկայացնեն անոնք, հետեւաբար կայաններն են որ կ'ապահովեն կուսակցութեան ազդու ներկայութիւնը գիւղական աշխարհին մէջ:

1953ին Խ. Միութեան բոլոր կայաններուն թիւը 8950 էր: Անոնք էին որ երկու երրորդով կը կատարէին հողերը հերկելու աշխատանքը: Բայց կուսակցութիւնը միշտ ալ անբաւարար նկատած է թէ՝ կայաններուն քանակը եւ թէ պաշտօնէութեան ու բանուորութեան որակը, միշտ պահանջելով բարելաւել մին ու միւսները: Այս պահանջին մէջ կուսակցութեան ազդեցութեան նկատումն ալ իր գլխաւոր դերն ունի:

Մինչ կոլխոզները համագործակցական հիմերով կազմակերպուած արդիւնաբերական ձեռնարկներ են, «սովխոզ»ները ընդհակառակն պետական հիմնարկութիւններ են եւ ամբողջովին կը պատկանին պետութեան: Սովխոզներու աշխատաւորները պարզապէս պետական ռոճիկաւոր բանուորներ են եւ իրենց կանոնադրութիւնը յար եւ նման է ճարտարարուեստներու բանուորութեան կանոնագրին:

Առաջին անգամ 1923ին Ռուսիոյ եւ Ուկրանիոյ մէջ հիմնուեցան սովխոզները, գրաւելով հսկայ տարածութիւններ: Նախապէս իրենց արդիւնաբերութիւնը կազմակերպուած էր լայնօրէն արտադրելու համար պետութեան անհրաժեշտ այս ճամ այն բերքը: Բայց ներկայիս պահանջներու հարկադրանքին տակ, սովխոզներու արտադրութիւնն ալ բազմատեսակ է շատ տեղեր:

Եթէ համայնավարութեան երկրագործական ծրագիրը լիովին իրականացած ըլլար Խ. Միութեան մէջ, բոլոր երկրագործական հիմնարկութիւններն ու ագարակները սովխոզներ պիտի ըլլային: Այդ է որ կը շեշտէ արդէն Սթալին իր «Ընկերվարութեան տնտեսական հարցերը Խ. Միութեան մէջ» հատորով եւ անխուսափելի բայց ժամանակաւոր թոյլատուութիւն մը միայն կը նկատէ երկու դրութիւններուն միաժամանակ գոյութիւնը, խմբակի մը սեփականութիւնը՝ կոլխոզ, եւ ամբողջ ժողովուրդին սեփականութիւ-

ՈՍԿԻ ԱՊԲՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

●

Հեռագիրները «վեր» եկած էին: Առջի օրը Եւրոպայէն սխալ լուր մը   բանիէի պէս բան մը առաջ բերած էր, ֆրիզի ալ վախ կար: Հիմա, մասնաւորապէս շըմէնտըֆէրները վրայ կը դնէին:

Այս տեղեկութիւններէն քաջալերուած, ուղածը առնելու յոյսով սարաֆին խանութը գնաց: Վաշխառուն թէեւ առջի օրուան տաղնապովը տակն ու վրայ չէր, բայց, ձեռքը շատ գործ ունենալուն, իրեն հետը չկրցաւ անմիջապէս տեսնուիլ. ուստի դուրս ելլելով, անտեղուանքը դեգերեցաւ, երկու անգամ եկաւ, միշտ մէկ երկու հոգի կը գտնուէին. ետ դարձաւ նորէն գալու համար:

Այդ միջոցին էր որ երկայնահասակ, չոփ չոր, խոժոռերես թխադէմ մարդ մը, դիմացի մայթէն անցած ատեն, մէկէն ի մէկ կանգ առաւ կայնեցաւ, երբ տեսաւ որ գրաշարը սարաֆին խանութը կը մտնար:

« Աս մարդը աս տեղուանքը ի՞նչ բան ունի», մտածեց, ու դիտելու համար ինքն ալ ան կողմերը մնաց: Տեսաւ որ գրաշարը հոնկէ չէր հեռանար, դէպի սուճի Փօղոս աղան կ'երթար կուգար, կը անտըռնար, ջուր կը խմէր, լրագիրները աչքէ կ'անցնէր. ինքն ալ տեղ մը քաշուած, սկսաւ աղէկ մը դիտել: Արթաքին հօրեղբայրն էր:

Երբ Ղուկաս աղան վերջին անգամ խանութը մտնելուն ալ դուրս չելաւ, իրեն հետամտողն ալ գնաց դրանը մօտերը կայնեցաւ: Աչքովը տեսաւ որ սարաֆը սընտուկէն ծրար մը հանեց, Ղուկաս աղան ալ գրպանէն թուղթ մը, որ ծրարին մէջ դրուեցաւ, վրան բան մը գրուելով: Սարաֆը ետքէն Ղուկաս աղային ստակ տալով, ծրարն ալ նորէն սնտուկը զետեղեց. շըմէնտըֆէր կ'երեւային:

Գրաշարը գործը լմնցուցած էր երբ մեկնեցաւ, միւսն ալ հեռուէն անոր ետեւէն գնաց, տեսաւ որ սրճարան մը մտաւ. քիչ մը սպասեց, դուրս չէր ելլար: Ինքն ալ ճամբան շարունակեց, ինքնիրենը մըլտալով.

— Թօհաֆ բան, աս մարդը ի՞նչ կ'ընէ. չարաթ օրով բան գործ չունի՞ ֆի խաhուէները կը պտըտի: Հէմ տէ, սարաֆին հետ ըրած գործը ի՞նչ է: Ան թուղթերը շըմէնտէֆէր երեւցան: Ասոր տակը բան մը ըլլալու է: Իրիկունը Արթաքին հարցնեմ, նայիմ բան մը գիտէ՞:

Ժ.

Իրիկուան դէմ, Ղուկաս աղան Հանի Պէֆիրին առջեւէն անցած ատեն, հարիւր տիրէմ իֆի խավուրմիշ պատէմ շէֆիրի գնեց. Արթաքին նախորդ կիրակին այցելած չըլլալով, անոր իֆրամ մը աւելի ընել կ'ուզէր:

Յաջորդ օրը, կիրակի, ճաշէն քիչ ետքը դուռը զարկին. Արմիկ պատուհանէն նայեցաւ.

« Ան » էր: Դուռը վարէն Վարդենի տուտուն բացաւ.

— Աս ուր մնացիր, աֆէրիմ, փաղաքշական յանդիմանութեամբ մը:

Ղուկաս աղան ալ սանդուղին գլխէն դիմաւորեց.

— Ես ալ հիմակ վար կ'իջնայի կոր, քեզի սպասելու, ըսաւ, չիյտէի որ ասօր ատանկ կանուխ պիտի գաս:

Բայց տղան աչքերուն թիւրլիւ մը երեւաց: Երիկ կնիկ զողընցի իրարու երես նայեցան:

Երբ սենեակը մտան, Արթաքի կիտվի նստաւ, էրիէթի մը, ժանիքները կախ: «Էյ, բարի եկարին պատասխան — հազիւ թէ «բարի տեսանք» մը մըթմըթաց: «Ընտո՞ր ես, աղէ՞կ ես»ին գրեթէ անտարբեր մնաց, առանց փոխադարձաբար հարցում մը ուղղելու տնեցիներուն առողջական վիճակին վրայ:

Քիչ մը օդին վրայ խօսելէ յետոյ, փեսացուն թաշկինակը հանեց, ֆէսը ետեւօք նետեց, ճակատը սրբեց, ու թեթեւ իմն դողդղացող ձայնով մը.

— Էյ նայինք, հարսնիքը Առջի Պասկին կ'ընե՞նք եա, հարցուց.

Արտասանութեան հեղնոտ շեշտը ոչ Վարդենի տուտուին, ոչ Արմիկին ուշադրութիւնը գրաւեց:

Ղուկաս աղան, փոքր ինչ կասկածոտ, փութաց. «ինշալլահ, ինշալլահ » պատասխանել:

— Էյ չէ, վրայ բերաւ անդիէն Վարդենի տուտուն, խըյանէ՛թ, կարերը տահա թէքմիլ չէն, բէք Առջի Պասկին չեն հասնիր:

— Ես ատանկ բաներ չիյտեմ, Առջի Պասկին հարսնիք կ'ուզեմ, պահանջեց Արթաքին:

Արմիկին սիրտը թըփ թըփ կ նետէր, երբ նշանածը այսքան տաք կը տեսնէր:

— Էյ գիտես եա, դիտել տուաւ Ղուկաս աղա, քեզի հետ համաձայնեցանք որ, չըլլայ նէ, երկու չարաթ ետ ձգենք:

— Անանկ է, բէֆ աղէկ, խօսքս խօսք, ամա խաւլով մը:

— Հըամմէ.

— Այս չարթու Պատրիարքարանով նըշանտուք կ'ուզեմ, ֆէսէ պիչէն աս ուրբաթ ընելու ենք:

Ու պայմանները առաջարկած պահուն, շեշտակի Ղուկաս աղային երեսը նայեցաւ: Մարդը աչքերը բնազդաբար խոնարհեցուց: Փէսէ պիչէին օրը երկամուգիները յանձնելու էր: Լուռ մնաց:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(16)

(Շար.)

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ 13ՐԴ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆԻ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Դեկտեմբեր 8ին վերջացան 13րդ Ողիմպիականի մրցումները, Մելպուրնի մէջ։ Ահաւասիկ ընդհ. արդիւնքները. —

Ա) ԸՄԲՇԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐ (Աթլեթիզմ). — Ամերիկացիները առաջին տեղը դրաւած են 15 տեսակ խաղերու մէջ (100 մեթր, 200, 400, 800, 110 արգելարշաւ, 400 արգելարշաւ, բարձրութիւն, երկայնութիւն, ձողով ցատկել, մաքո սկաւառակ նետել, տեքաթլոն, 4×100, 4 × 400)։

Սովետ նշանաւոր Քուցը առաջին հանդիսացաւ հինգ հազար եւ տասը հազար մեթրի։ Մարաթոնը շահեցաւ ֆրանսացի Միմուն։

Կիներու բաժնին մէջ հարիւր մեթրի, 200 եւ 80 մեթր արգելարշաւ շահեցան Աւստրալիացիները, սկաւառակ եւ ծանրութիւն Ռուսերը, բարձրութիւն Ամերիկուհի մը։

Բ) Թիավարում. — Երեք տեսակի մէջ Ա. տեղ գրաւեցին Ամերիկացիները 2ը Սովետները։

Գ) Պասքեթի խաղաշրջանին յաղթական ելաւ Ամերիկան։

Դ) ԿՌՓԱՄԱՐՏ. — Ճաճճ ծանրութեան մէջ յաղթեց անգլիացի Սփինքս, աքլոր՝ Պեհրինդ (Գերմանիա), փետուր՝ Սաֆրոնով (Խ. Մ.), թեթեւ՝ Թակըրտ (Անգլիա), ամենաթեթեւ՝ Ենգիբարեան (Խ. Մ.), վելթեր՝ Լինքս (Ռումանիա), բարձր վելթեր՝ Բաբ (Հունգարիա), միջին՝ Շաթքով (Խ. Մ.), կէս-ծանրութիւն Պոյտ (Մ. Ն.), ծանր Րէյմէշեռ (Մ. Ն.),

Ե) Մակուկավարութիւն. — 8 զանազան տեսակներու մէջ երեք անգամ յաղթած են Ռումանացիները երկու անգամ, Ռուսերը մէկ անգամ Շուէտ, մէկ Հունգարիա, մէկ Գերմանիա։

Զ) ՀԵԾԱՆԻԻ արագութեան մէջ առաջին հանդիսացաւ Ռոսօ (Ֆրանսա) կեցած ֆիլոմեթր՝ Շաճին (Իտալիա), հետապնդում՝ Իտալիա, թանտեմ՝ Աւստրալիա, ճամբայ՝ Պալտինի (Իտալիա), ճամբայ խումբով՝ Ֆրանսա։

Է) Սուսերախաղ Ֆլէօյէի մէջ առանձին՝ տ'Օրիոլա, խումբով՝ Ֆրանսա։ Սուրի մէջ առանձին Փավեզի, խումբով Իտալիա։

Ը) ՖՈՒԹՊՈԼԻ խաղաշրջանին վերջին յաղթականը մնաց Խ. Միութիւնը, Բ. տեղը ձգելով Եուկոսլաւիոյ։

Թ) Մարզանք. — Չորս տեսակի մէջ այր եւ կին Ա. տեղերը գրաւած է Խ. Միութիւնը։

Ժ) ԱԶԱՏ ԿՌՓԱՄԱՐՏ. — Զանազան ծանրութեանց մէջ շահած են Թուրքիա (աքլոր եւ ծանր), Ճափոն (փետուր եւ վելթեռ), Պուլկարիա (միջին), Պարսկաստան (կէս ծանրութիւն եւ թեթեւ)։

Ի) ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ (յունահռոմէական). — Հինգ անգամ յաղթական ելած է Խ. Միութիւն, երկու անգամ Ֆինլանտա, մէկ անգամ Թուրքիա։

Լ) ԼՈՂԱԼ (այր). — Չորս անգամ յաղթած են Աւստրալիացիները, երկու անգամ Ամերիկացիները։

Կիներու բաժնին մէջ. — Երեք անգամ Ամերիկուհիները, երեք անգամ Աւստրալիացիները։

Խ) ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ ՎԵՐՑՆԵԼ. — 7 տեսակի մէջ չորս տեղ գրաւած են Ամերիկացիները, երեք Սովետները։

Ծ) Նշանառութիւն. — Երեք անգամ յաղթական ելաւ Խ. Միութիւն։

Կ) ՆԱՒԱՐՇԱՒ. — Հինգ տեսակի մէջ երկու անգամ Շուէտը շահած է, մէկ անգամ Ամերիկա։

Այս 13րդ Ողիմպիականներու մեծ յաղթականը կը համարուի Խ. Միութիւնը որ շահած է 37 ոսկի չքանշան, 30 արծաթ, 32 պրոնզ, Բ. տեղը կը գրաւեն Մ. Նահանգները 32 ոսկի չքանշանով։ Ֆրանսան ստացած է միայն չորս ոսկի չքանշան, չորս արծաթ եւ վեց պրոնզ։

Երկու միլիոն մուտքի տոմս ծախուած է ապահովելով հինգ միլիառ 96 միլիոն ֆրանք։

× Ողիմպիականին մասնակցող 48 հունգար մարզիկները որոշեցին Մ. Նահանգները երթալ, չհանդուրժելով իրենց հայրենիքին մէջ գործուած բարբարոսութեանց։ Խաղերու ընթացքին քանի մը անգամ կռիւներ պատահած էին Ռուսերու եւ Հունգարներու միջեւ։

նը՝ սովխոզ։

Եւ սակայն, հակառակ այս բոլորին, խորհրդային երկրագործական տնտեսութիւնը ծանր ու տեւական տագնապի մէջ է միշտ։ Կը յիշուի թերեւս որ Մալենքով, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարի պաշտօնէն իր հրաժարումին պատճառ ցոյց տուաւ երկրագործական տագնապը լուծելու իր անկարողութիւնը։ Այս պատճառաբանութիւնը թելադրուած էր հաւանաբար, բայց տագնապը իրական է ու կը մնայ անլոյծ։

Առիթ կ'ունենանք տակաւին պարզելու այդ տագնապին հիմերն ու ծալքերը։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷԶ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅԷՆ Պելկրատ հասած լուրերու համաձայն, երեք - չորս հազար հոգի ձերբակալուած են վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին։ Շատերը աքսորուած են Ս. Անաստասիա կղզին (Սեւ ծով) կամ Դանուբի մէկ կղզին։ Վերջին շաբաթներու ընթացքին բազմաթիւ ռուս զինուորներ ցամաք ելած են Վառնա եւ Պուրկազ։

ԲԵՐԻԱՆ խեղդուած է Քաղաք. Բիւրոյի անդամներուն կողմէ, եթէ հաւատանք իտալական թերթի մը քաղած տեղեկութեանց։

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔ

★

Թուրք ծանօթ հրապարակագիր մը, Ուլունայ կը գրէ «Միլլիյէթ»ի մէջ, «Տեղական ապրանքի ողբերգութիւնը» խորագրով (7 Դեկտ.). —

Թերթ մը, որ շատ մօտէն կը հետաքրքրուի իր ընթերցողներուն նամակներով, վերջերս հրատարակեց անանցմէ մին, ուր կը պատմուի, թէ ինչ միջոցներու կը դիմեն առեւտրականները ծածկելու համար իրենց ապրանքներուն թրքական, տեղական արտադրութիւն ըլլալու իրողութիւնը։ Նամակագիրը կ'ըսէ ... «Անցեալ օր տուփ մ մելան առի։ Շատ գոհ մնացի։ Տուփը եւ շիշը քննեցի, թուրքերէն ոչ մէկ բառի հանդիպեցայ։ Քանի մը օր վերջ տուփին մէկ անկիւնը տեսայ աննշմար երկու գիր՝ «Թ. Մ.» (Թիւրք մալը – Թրք. ապրանք)։ Արտադրիչը վախցեր էր յայտնելու, որ թրքական ապրանք է իր ծախածը։ Շատ ցաւեցայ։ Սակայն մարդուն ալ իրաւունք տուի որովհետեւ պատճառներ ունէր։ Առանց հրաշալի էր թրքական մելանը։ Երկրին մէջ պատրաստուած մելանը համաշխարհային համբաւ կը վայելէր։ Տեսակ տեսակ մելան կար, բոլորն ալ իրարմէ լաւ։ Այս մելանը կը շինուէր մզկիթներու կանթեղներուն վրայ գոյացած մուրէն։

Սակայն, ժամանակով, Աստուած կիրք մը տուաւ մեզի։ Շահիլ, աւելի շահիլ, աւելի շահիլ, միշտ ալ աւելի։ Այն ատեն, միջոցներ որոնեցինք քիչ ծախսելու եւ շատ շահելու համար։ Կարելին ալ ըրինք, անկարելին ալ։ Ամէն զեղծում, ամէն կեղծում, ամէն խարդախութիւն օրինականացուցինք, աւելի ճիշդն ասած՝ գողութիւնը իւրացուցինք։

Եւրոպա և Ամերիկա խաղող ղրկեցինք, ծանր կշռէ ըսելով տուփերուն մէջ խիճեր ու երկաթի կտորուանք դրինք։ Բայցին, տեսան, ապրանքը վերադարձուցին։ Թերթերը սկսան վիվլուկներ արձակել. «Մեր առեւտրական պատիւը, արժանապատուութիւնը կ'արատաւորեն այս զեղծարարները», պոռացին բոլորն ալ։ Սակայն, զեղծումի այս դէպքերուն հերոսները, հեղինակները, չքաշուեցան, չամչցան եւ շարունակեցին խաղալ ամբողջ ազգի մը արժանապատուութեան հետ. ոտից կոխան ընելով զայն, առանց դոյզն իսկ խղճահարութեան։ Չեն խղճահարիր, ինչո՞ւ խղճահարին, երբ իրենց միակ մըտահոգութիւնն է դրամը։

Նարինջ ղրկեցինք Գերմանիա։ Փենիսիլինի սեղով հիւթը պարպեցինք պըտուղներուն եւ տեղը Թէրքօզի ջուր ներարկեցինք։ Ո՞վ կրնար երեւակայել եւ նախատեսել։ Սակայն, ուր որ ինչ ղրկեցինք, ձեւով մը երեւան ելան մեր խարդախութիւնները։

Արդի՞նք։ Այսօր ոչ ոք ապրանք կը գնէ մեզմէ։ Թուրքիայէ ուղարկուած ապրանքները մանրազնին քննութենէ մը կ'անցունեն։

Ձկնավաճառէն ձուկ կ'առնենք։ Օթեկ ձուկը իբր թարմ քշելու համար խռիկները կը ներկեն, կարծր եւ ցից ցոյց տալու համար ալ մարմնին մէջէն հովանոցի թել կ'անցընեն։ Մսավաճառները այծը կը ծախեն իբրեւ խոյ, կենդանիները զանազան գործողութեանց կ'ենթարկեն։

Պտղավաճառէն քիլօ մը խնձոր կ'առնենք, տուն կը տանինք, կը նայինք՝ բոլորն ալ փտած են։ Հիմա, երբ այլեւս սկսած են հաւը քիլոյով ծախել, անոնց ալ կը կլլեցնեն խիճեր եւ երկաթի կտորուանք, կշիռքը աւելցնելու համար։ Գիւղացիք հիւանդ հաւերն ու հնդկահաւերը փէնտիք կը բերեն ծախելու համար։ Վըտիտ ու անարիւն այս կենդանիներուն ճուտներուն եւ մարմնին զանազան մասերուն աթէպրին կը ներարկեն, զանոնք դեփ - դեղին կ'ընեն։

Ահա թէ ինչո՞ւ միշտ վերապահութիւն, միշտ կասկած՝ տեղական ապրանքի մասին։

Խանութ մը կը մտնէք, կղպանք մը կ'ուզէք եւ երբ կուտայ խանութպանը, կը հարցնէ. «Եւրոպակա՞ն է»։ Որովհետեւ Եւրոպացիք այդպիսի խարդախութիւններ չեն ըներ։ Տեղական մելան պատրաստողը իրաւունք չունի՞ հիմա։ Եթէ ըսէ որ տեղական է, ո՞վ կը գնէ իր մելանը։ Գործը դժբախտաբար այս աստիճանին հասցուցինք։

ՏԽՐՈՒՆԻ. — ՊԵՐՃՈՒՀԻ ՄԵՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք Այրի Տիկին Պերճուհի Մերուժան Պարսամեանի (ծնեալ Եայըճեան) մահը, որ տեղի ունեցած է 2 Դեկտ. կիրակի օրը, Օթէլ Տիէօ հիւանդանոցին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտ. 7ին եւ մարմինը ամփոփուած է Փանթէնի ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Հանգուցեալը Պոլսոյ մշակութային շարժումին մասնակցեցաւ գրական - բանաստեղծական էջերով, որոնք ամփոփուած են «Հոգիի երանգներ» խորագրով գրքոյկի մը մէջ։ Աշխատակցած է «Մասիս» շաբաթաթերթին, «Շանթ» կիսամսեայ հանդէսին եւ «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին արձակ բանաստեղծութիւններով և թարգմանութիւններով։ Մասնակցած է զանազան հանրային ձեռնարկներու, իբրեւ դաշնակահարուհի։ Հասցուցած է բազմաթիւ աշակերտներ։

Գրեթէ տարիէ մը ի վեր ֆիզիքական տկարութիւն մը զինքը դատապարտած էր մեկուսացման։

Հանգուցեալը Տիգրան Արփիարեանի «Մասիս» շաբաթաթերթին բանաստեղծութեան մրցանակին արժանացած է եւ կը ձգէ նաեւ քերթուածներու անտիպ տետրակ մը։

Մեր ցաւակցութիւնները իր ընտանեկան պարագաներուն։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (214)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

●

Այդ խօսքերը այնպիսի անսպասելի կերպով խօսուեցան, որ Սամուէլը իսկոյն ուշքի եկաւ, եւ մտածեց որոշել իւր դերը, որպէս գի չմատնուի։

— Մի այդպիսի բարձր պաշտօն ինձ համար դեռ շատ վաղ է, սիրելի հայր, պատասխանեց նա բոնի ժպիտով։

— Դու շատ համեստ ես, Սամուէլ։ Բայց նայիր քեզ վրայ հօր աչքով, եւ այն ժամանակ շատ վաղ չես համարի։ Դու կը հիացնես Պարսից ամբողջ արքունիքը, եթէ գէթ մի անգամ այնտեղ յայտնուելու լինես։ Բաւական է, որ դու մի ասպախաղ կատարես Տիզբոնի մեծ հրապարակի վըրայ, եւ Շապուհ արքան իւր պալատի բարձր պատուհաններից նայէ քեզ վրայ, այն ժամանակ քո հօր ամենաջերմ փափաքները կատարուած կը լինեն ...

— Դու ի՞նչ գիտես, սիրելի հայր, որ ես ասպախաղի մէջ շնորհք ունեմ։

— Մայրդ գրում էր ինձ, միշտ գրում էր, սիրելի Սամուէլ։ Գրում էր քո յաջողակութիւնը նետաձգութեան մէջ, գրում էր քո քաջութիւնները զինաշարժութեան մէջ, եւ հօրդ կարօտ սիրտը ուրախացնում էր։ Ես մխիթարւում էի իմ պանդխտութեան մէջ, մտածելով, որ արժանաւոր որդու հայր եմ։ Ախ, ես այնքան յափշտակուեցայ քեզանով, որ բոլորովին մոռացայ հարցնել, թէ ովքեր են եկած քեզ հետ։

Սամուէլը պատմեց, թէ ովքեր են եկած իւր հետ։ Հայրը հրամայեց, որ բոլորին տեղաւորեն պատշաճաւոր վրաններում։

Յետոյ կրկին դարձաւ նա դէպի որդին, հարցնում էր մօր մասին, հարցնում էր քոյրերի եւ եղբայրների մասին, հարցնում էր, թէ ինչ «պատրաստութիւններ» է տեսել մայրը եւ մի առանձին հետաքրքրութեամբ աշխատում էր տեղեկանալ, թէ Տարօնում ի՞նչպէս են նայում «գործերի» վրայ, քաղաքացիք ի՞նչ տրամադրութեան մէջ են, եւ այլն։ Սամուէլը հօր հարցասիրութեանը բաւականութիւն էր տալիս կամ թէութեամբ, կամ անորոշ եւ երկդիմի ենթադրութիւններով, որոնք կատարելապէս չէին գոհացնում նրա հետաքրքրութիւնը։

— Մարդ նամակ չտուե՞ց, — հարցրեց նա։

— Ինչպէս չէ։ — Սամուէլը հանեց ծոցից մօր նամակը եւ տուեց հօրը։

Հայրը նայեց նամակի թուականի վրայ եւ զարմացաւ։

— Այդ նամակը հին է, սիրելի հայր, ասաց Սամուէլը, եւ սկսեց պատմել իւր հետ պատահած արկածները, իւր մահամերձ հիւանդութիւնը, Անձաւացեաց Հողւոց վանքում երկար ժամանակ մնալը եւ այլն։ Թաքցրեց հօրից միայն՝ իւր առողջանալուց յետոյ զանազան տեղեր գնալը եւ զանազան անձանց հետ տեսնուիլը։

— Դա կատարեալ միամտութիւն է, Սամուէլ, նկատեց հայրը վշտանալով։ — Դու այդքան ժամանակ հիւանդ ընկած ես լինում մի անյայտ վանքում, ոչ քո հօրը եւ ոչ քո մօրը իմացում չես տալիս։

— Ես իմացում տալիս էի ... բայց իմ մարդիկը գնում էին եւ ետ չէին հասնում ... Գիտե՞ս, հայր, ինչ ալմկալի ժամանակներ էին ... Մարդիկների գլուխները ծառի տերեւների նման թափւում էին ...

Սամուէլը, իրաւ, իւր հիւանդութեան մասին իմացում էր տուել, բայց ոչ հօրը եւ ոչ մօրը, այլ իւր բարեկամներին, որ այդ միջոցում գտնւում էին Արտագերս ամրոցի մէջ, պաշարուած հօր եւ Մերուժանի զօրքերով։ Նրա մարդիկը չկարողացան մտնել ամրոցը, եւ այդ պատճառով նրա հետ պատահած դժբախտութիւնները մնացին անյայտութեան մէջ։ Հայրը սաստիկ տխրեց այն բոլոր տառապանքների համար, որ կրել էր որդին եւ գրկելով նրան, բացականչեց.

— Աստուած քեզ կրկին անգամ պարգեւեց ինձ, անգին Սամուէլ, գոհութիւն, փառք նրա մեծութեանը։

Նամակը թէեւ հին էր, այնու ամենայնիւ, հօր համար շատ հետաքրքրական էր։ Նա իսկոյն սկսեց խորին ուշադրութեամբ կարդալ, խնդրելով որդուն, որ գնայ կից խորանում լուացուի եւ ճանապարհի փոշին սրբէ իրանից։ Մի խումբ պատանիներ, չքեղ կերպով հագնուած, պատրաստ էին այնտեղ սպասաւորելու համար։ Նրանք բոլորն էլ ազգով Պարսիկներ էին, եւ չէին ճանաչում Սամուէլին։ Նրա հայրը այժմ հայ ծառայ չէր պահում, եւ ոչ մի Հայ նրա մօտ ծառայել չէր ցանկանում։ Սամուէլը, հօրը միայնակ թողնելով, մտաւ ցոյց տուած խորանը, ուր ամէն պարագայք պատրաստ էին լուացուելու համար։

Վրանը, որի մէջ գտնւում էին նրանք, իւր բոլոր յարմարութիւններով՝ ներկայացնում էր մի ամբողջ շարժական պալատ։ Ժամանակի արհեստը տուել էր նրան՝ թէ վայելուչ ձեւ եւ թէ չքեղութիւն։ Դրսից, որպէս լինում էին ամենաբարձր ազնուականների վրաները, շիկակարմիր գոյն ունէր, իսկ ներսից պատած էր բաց մանիշակագոյն ատլասով։ Զանազան մուտքեր տանում էին դէպի զանազան բաժանմունքներ, որոնք առանձին խորանների ձեւ ունէին, եւ պատրաստուած էին այլ եւ այլ պէտքերի համար։

ՐԱՖՖԻ

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ՀԵՌԱՑԱՆ ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԷՆ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը կը շարունակէ վիճաբանիլ, դարման մը գտնելու համար Հունգարիոյ տաժանելի կացութեան: Դեկտ. 11ի նիստին մէջ, Հունգարիոյ արտաքին նախարարը, Իմրէ Հորվաթ բեմ բարձրանալով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ.

— «Հունգարական պատուիրակութիւնը պիտի չմասնակցի 11րդ ընդհ. ժողովի աշխատանքներուն, ցորքան հունգարական հարցին քննութիւնը չի կատարուիր համաձայն Ազգաժողովի ուխտին տրամադրութեանց: Մեր պատուիրակութիւնը ներկայ նստաշրջանին եկաւ քննելու համար միջազգային մեծ խնդիրները, միւս պետութեանց հետ, հաւասարութեան հիման վրայ: Եւ սակայն, Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը եւ անկէ ազդուած բազմաթիւ պատուիրակութիւններ իրենց ճառերով և բանաձեւերով փորձեցին միջամտել Հունգարիոյ ներքին գործերուն: Իմ կառավարութեանս հրահանգով, ես կը մերժեմ եւ այսուհետեւ ալ պիտի մերժեմ միջամտութեան փորձերը: Մինչ հունգարական հարցը օրակարգին վրայ կը մնայ գրեթէ տեւականօրէն կարգ մը պատուիրակութիւններ կոպտօրէն եւ անամօթաբար անարգեցին Հունգարիոյ ժողովրդական հանրապետութեան կառավարութիւնը եւ անոր պատուիրակութիւնը, այնպիսի եղանակով մը որ կը հակասէ Հունգարիոյ գերիշխանութեան եւ անոր ժողովուրդին ազգային արժանապատուութեան»:

Պ. Հորվաթ յետոյ դուրս ելաւ ժողովասրահէն, իր պատուիրակութեան անդամներուն հետ: Ինք Փեշթա պիտի երթայ, իսկ պատուիրակութիւնը Նիւ Եորք մնալով հանդերձ, պիտի չմասնակցի ժողովին, «ցորչափ մթնոլորտը չէ փոխուած Ազգաժողովին մէջ»:

× Մոսկուայի հնդակական դեսպանը, որ միեւնոյն ատեն Հունգարիոյ դեսպանութիւնն ալ կը վարէ, Փեշթայէն վերադառնալով տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խ. Միութեան վարիչներուն հետ: Կ'ըսուի թէ ծրագիր մը պիտի առաջարկէ, Հունգարիոյ կառավարութիւնը վերակազմելու համար:

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Երեքշաբթի բուռն տեսարան մը պարզուեցաւ Ֆրանսայի Ազգ. ժողովին մէջ: Օրակարգի խնդիրն էր Ֆրանքեւգերման պայմանագիրը՝ Սարի մասին: Երեսփոխան մը պահանջեց անմիջապէս քննել իր բանաձեւը, որ կը դատապարտէր Խ. Միութեան ընթացքը Հունգարիոյ մէջ: Ժողովը 144ի դէմ 430 ձայնով որոշեց յետաձգել Սարի խնդիրը եւ նկատի առնել հունգարական հարցը: Բանաձեւին հեղինակը, Պուքսոն, բեմ բարձրանալով յայտարարեց.

— Ամբողջ ժողովուրդ մը կը մեռնի այնպիսի պայմաններու մէջ որոնք կ'ըմբոստացնեն տիեզերական խիղճը: Այդ ժողովուրդը իր գերագոյն եւ յուսահատական պայքարը կը մղէ իր ազատութեան համար: Մարդկային իրաւունքներու օրանին ժողովուրդը իրաւունք չունի անտարբեր մնալու: Ֆրանսան պէտք է չարժի եւ չո'ւտ: Պատիւի խնդիր է իրեն համար: Կառավարութիւնը պէտք է միջամտէ ուժգնօրէն, որպէսզի գործադրուին Ազգաժողովին որոշումները Փեշթայի մէջ, ինչպէս կը գործադրուին Սուէզի մէջ: Պէտք չէ որ դահիճներուն մեղսակիցները դառնանք»:

Երբ համայնավարները բողոքեցին, միւս երեսփոխանները կ'աղաղակէին.

— Լռեցէ'ք, մարդասպաններ:

Ժխորը անտանելի դարձած էր: Կարմիր երեսփոխան մը փորձեց պաշտպանել կատարուած միջամտութիւնը: Նախագահը ստիպուեցաւ դադրեցնել նիստը: Յետոյ որոշուեցաւ հունգարական խնդիրը քննել յառաջիկայ երեքշաբթի:

ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլիացի սպայ մը առեւանգուեցաւ Եգիպտացիներու կողմէ: Քաղաքին կառավարիչը անգլիական սպայակոյտին կեդրոնը հրաւիրուեցաւ, բացատրութիւններ տալու համար:

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ.— Հունգարիայէն հասած լուրերը կը հաստատեն թէ ամբողջ երկիրը քաոսի մը վերածուած է: Կռիւները եւ ցոյցերը կը շարունակուին: Սպաննուած են 78 հոգի, վիրաւորուած՝ 280, ձերբակալուած՝ երեք հազար հոգի: Մոսկուայի թերթերն ալ կը հաստատեն թէ կացութիւնը կնճռոտած է Փեշթայի մէջ: Ռուսերը ունին 12 մեռեալ, 17 վիրաւոր:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը:

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Գիտուն պատմաբան Փառլ Ռօրպախ եւ Հայերը:

Մուտքը ազատ է: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԵՌԱԶԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Յակոբի տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի, Շաւիլի մատրան մէջ: Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ.: Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Նշան Սերգոյեանի:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայ Կարմիր խաչի վաստակաւոր անդամուհի Օր. Զարուհի Գալֆաեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ
(Դաշնակցութեան օրուան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի «Կառավարենց» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) եւ Պ. Գարեգին (թառ):

Ճոխ պիւֆէ:

Հաղորդակցութիւն.— Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօքարը եւ իջնալ Կառ Վիլիէ լը Պէլ, հետեւեալ ժամերուն 13·32, 13·53, 14·03, 14·23, 14·34, 14·54, 15·05, 15·25, 15·36 եւն.:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Խաչիկ Քեհրիպարեան վեց ամսուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Թիրեաքեանի (Վերսայ):

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 21էն մինչեւ երկուք, Փավիյօն տ'Արմընոնվիլ ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լաւագոյն նուագախումբին:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Բազմաթիւ անակնկալներ: Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով: Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց մեր մարզիկ պատանիներուն հետ:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ – ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսի թուականը ծնողներու փափաքին վրայ նշանակուած է Դեկտ. 16ին (փոխան 23ի) ժամը 4ին:

Կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր:

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Նշան Կիւլխատան 4000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, Մուշեղ Գալուստեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պարտիզակցի Հռութ Մարտիկեանը կը փնտռէ իր ազգականները, հօրը անունը՝ Գրիգոր, մօրը անունը՝ Մաքրուհի, հօրեղբայրներուն Կարապետ եւ Պարգեւ, եղբօրը Մարտիրոս, քոյրերուն՝ Զարուհի եւ Քրիստինէ: Կը բնակէին Հէլվաճեան մետաքսին գործարանին մօտ, Մարտիկեան (Գուզուկենց): Տեղեկացնել՝

Madame Arabian
141 Bd. de la République, Cannes (A. M.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ.—

Համազասպ խումբը, չարաթ, 15 Դեկտ. ժամը 9ին:

Մուրատ խումբը (Աւինեօն) 16 Դեկտ. կիրակի, ժամը 3·30ին:

Թաթուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին:

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը: Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2·30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նուարդ Փափազեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ողբացեալ Տիկին Պերճուհի Բարսեղեանի մահուան տարեդարձին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

•

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շաւիլի մատրան մէջ, ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ ծնողաց: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris-9*e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր․

ՈՒՐԲԱԹ
14
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI
14 DECEMBRE
1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7757 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3568

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Անհրաժեշտ է էջեր թղթատել, սիւնակներով թխածոյ նիւթեր կարդալ բոլշեւիկեան թերթերուն մէջ, գաղափար կազմելու համար այս կամ այն երկրին իրական կացութեան մասին :

Նոյն յոգնութիւնը պիտի կրէք, եթէ կ՚ուզէք իմանալ խորհրդային իշխանութեան իսկական առաջադրութիւնները, ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ :

Խ․ Հայաստանի թերթերն ալ, տառացիօրէն հետեւելով Մոսկուայէն արձակուած հրահանգներուն եւ նշանախօսքերուն, նոյնքան յոգնութիւն կը պատճառեն :

Անոնք ստիպուած են բառացի թարգմանել Մոսկուայի կուսակցական եւ կառավարական թերթերուն խմբագրականները կամ երկարապատում ճառեր ու զեկուցումներ, որոնց ընթերցումը ժամեր կը պահանջէ :

Յաճախ կը հարցնենք, — Հայաստանի բանուորն ու գիւղացին, մինչեւ անգամ «ինթելիգենտ»ը ե՞րբ կը կարդան, ժամանակ ունի՞ն կարդալու այս ծանծաղապատում գրութիւնները, «խամ եւ խոպան» բովանդակութեամբ ;

Ահաւասիկ պարզ օրինակ մը, — Մոսկուայի «Փրաւտա»ն խմբագրական մը հրատարակած էր Նոյ․ 23ին, Հունգարիոյ «կոնտրեւոլուցիոն» ապստամբութեան եւ յարակից դէպքերու մասին :

Խմբագրականը տառացի թարգմանուած եւ հրատարակուած է «Սովետական Հայաստան» օրաթերթին մէջ, բանելով ճիշդ տասը երկայն սիւնակներ, *հետեւեալ խորագրով .— «Մարքս - Լենինեան սկզբունքների հիման վրայ Սոցիալիզմի ուժերի յետագայ համախմբման համար»* (27 *Նոյեմբեր*) :

Այս խմբագրականները եւ նոյն կարգի տեսութիւնները միեւնոյն ատեն կը կարդացուին ժողովներու մէջ, նոյնքան երկարապատում եւ ճապաղ մեկնութիւններով :

Որ եւ է թմրեցուցիչ այնքան զօրաւոր պիտի չըլլար որքան այս գրաւոր եւ բանաւոր խճողումը, որ կը կը շարունակուի քառասուն տարիէ ի վեր :

Բաղդատեցէք Եւրոպայի բոլշեւիկեան հրատարակութեանց հետ, եւ պիտի տեսնէք տարբերութիւնը, գոնէ ամենօրեայ լրագրութեան մէջ :

Որքան ծանծաղ ու ճապաղ՝ անդին, նոյնքան պայծառ եւ ամփոփ՝ աստին :

Այս ընդհանուր տեսութենէն ետք, անցնինք մեր նիւթին :

«Սովետական Հայաստան» խմբագրական մը հրատարակած էր, Նոյ․ 29ի տարեդարձին առթիւ :— «36 տարի» :

Խոստովանութիւն մը, առաջին տողէն իսկ․

— « 1920 թուականի Նոյ․ 29ին Հայաստանի աշխատաւոր բանուորները եւ գիւղացիները Կարմիր Բանակի զօրամասերի օգնութեամբ, կոմունիստական պարտիայի ղեկավարութեամբ տապալեցին դաշնակների տխրահռչակ տիրապետութիւնը : Հայաստանում հաստատուեց Սովետական իշխանութիւն » :

Ուրեմն, այդ իշխանութիւնը հաստատուեցաւ շնորհիւ կարմիր բանակին, (1920 *Դեկտ․ 2ի համաձայնութեամբ եւ ոչ թէ Նոյ․ 29ին*) :

Երեւանի « Գրական Թերթ»ն ալ յօդուած մը հրատարակելով նոյն տարեդարձին առթիւ, կը հաստատէ թէ հեռագրով « ռէալ օգնութիւն» խնդրած էին եւ «Լենինի ցուցումով 11*րդ Կարմիր Բանակի զօրամասերը օգնութեան հասան» : (Յարդ այս պատիւը վերապահուած էր Ստալինի) :*

Այսքանը իբրեւ պատմական ճշդում :

Ուրիշ կարեւոր խոստովանութիւններ ալ կը պարունակեն նոյն թերթերը :

Շ․

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱ Կ՚ՈՒԶԷ ԱՌԱՆՁԻՆ ԳՈՐԾԵԼ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԻՐ ՇԱՀԵՐԸ

Ատլանտեան Խորհուրդին առջի օրուան նիստին մէջ, Մ․ Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ․ Տըլլս, շնդալից ճառ մը խօսեցաւ, զարմանքի մատնելով ունկնդիրները : Բարձրաձայն յայտարարեց թէ Մ․ Նահանգներ իրենց կը վերապահեն գործելու կատարեալ ազատութիւն, պաշտպանելու համար իրենց կենսական շահերը, առանց նախապէս խորհրդակցելու Ատլանտեան գինակիցներուն հետ : «Երեք Իմաստուններ»ու տեղեկագիրը կը յանձնարարէր որեւէ քաղաքական նախաձեռնութենէ կամ յայտարարութենէ առաջ խորհրդակցիլ Ատլանտեան զինակիցներուն հետ : Պ․ Տըլլս բացատրեց թէ սկզբունքով համաձայն է․ բայց չի կրնար տառապէս ընդունիլ այդ յանձնարարութիւնը : Մ․ Նահանգները միշտ պիտի ջանան խորհրդակցիլ իրենց զինակիցներուն հետ եւ անոնց յայտնել իրենց տեսակէտը, միջազգային քաղաքականութեան ամէն երեւոյթի մասին, սակայն միշտ կարելի չէ այդպէս ընել, նկատի առնելով ամերիկեան սահմանադրութեան պայմանադրութիւնները : Օրինակ, Մ․ Նահանգները ունին Ապահովութեան Խորհուրդ մը որ կրնայ որոշումներ տալ ազգ․ պաշտպանութեան մասին եւ խորհրդարան մը որուն հակակշռին ենթակայ են դրամական միջոցները : Մ․ Նահանգները համաշխարհային պատասխանատուութիւններ ունին, ինչպէս եւ ապահովութեան ուրիշ պարտաւորութիւններ, անջատ՝ Ատլանտեան Կազմակերպութենէն : Անոնք փոխադարձ ապահովութեան դաշինքներ կնքած են քառասունեւչորս երկիրներու հետ որոնց միայն տասնըչորսը անդամ են ՀԱԿի (Հիւս․ Ատլանտեանի Կազմ․ կամ Նաթօ) : Հետեւաբար գործնական չէ նախապէս խորհրդակցիլ բոլոր այդ երկիրներուն հետ, ամէն հարցի մասին : Մ․ Նահանգները պարտաւոր են հաւատարիմ ըլլալ իրենց միւս զինակիցներուն հանդէպ եւ չեն կրնար անպատճառ խորհրդակցիլ ՀԱԿին հետ, իրենց բոլոր գործերու մասին : Խորհրդակցութիւնները պէտք չէ խանգարեն ազդու գործողութիւն մը : Երբեմն անհրաժեշտ է արագօրէն գործել, որպէս զի ձեռնարկ մը ազդեցիկ ըլլայ : Բայց եւ այնպէս, Մ․ Նահանգները կ՚ուզեն միշտ նկատի առնել իրենց բարեկամներուն եւ զինակիցներուն տեսակէտները : Կարեւորը այն է որ Ատլանտեան Խորհուրդը տեւականօրէն քննէ միջազգային առկախ հարցերը, առանց սպասելու որ տագնապալի կէտի մը հասնին անոնք, որպէս զի եթէ անմիջապէս գործելու անհրաժեշտութիւն ծագի, ատլանտեան զինակիցները նախապէս գիտնան իւրաքանչիւրին տեսակէտները : Օրինակ, Ատլանտեան զինակցութեան անդամները գիտեն թէ ինչ ընթացք պիտի բռնեն Մ․ Նահանգները, եթէ համայնավար Չինաստանը յարձակում գործէ Ֆորմոզայի վրայ : Այդպիսի պարագայի մը Մ․ Նահանգները չեն կրնար յետաձգել իրենց միջամտութիւնը, նախապէս խորհրդակցելու համար իրենց ատլանտեան դաշնակիցներուն հետ : «Սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ «Իմաստուններ»ու տեղեկագրին ընդունելութիւնը կը նշանակէ որ Մ․ Նահանգները չեն կրնար որ եւ է ձեռնարկ կատարել աշխարհի որեւէ մէկ մասին մէջ, առանց Ատլանտեան Խորհուրդին հաւանութեան :

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինօ, բացատրեց թէ Ատլանտեան զինակցութիւնը պէտք է պաշտպանէ իր իւրաքանչիւր անդամը, երբ վտանգուին անոր շահերը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐ»

Հայաստանի գիւղերուն մէջ, երբ անբաղձալի մէկը հեռանար կամ ճամբուէր, կուժ մը կը կոտրէին ետեւէն, որպէս զի ա՛լ չվերադառնայ :

Այս աւանդութիւնը յիշեցի, երբ թերթերը կը գրէին թէ Ազգաժողովին հունգարական պատուիրակութեան պետը, Իմրէ Խորվաթ, հեռացեր է ժողովասրահէն, իր պաշտօնակիցներուն հետ :

Այս առթիւ կծու խօսքեր ալ արտասաներ է, զանգատելով թէ Ազգաժողովը կը միջամտէ Հունգարիոյ ներքին գործերուն, թէ կարգ մը պատուիրակութիւններ «կոպտօրէն եւ անամօթաբար անարգեցին իր կառավարութիւնը եւ պատուիրակութիւնը» :

Չեմ գիտեր թէ 79 ազգերու պատուիրակութեանց անդամներէն մէկն ու մէկը փորձե՞ց գոնէ գաւաթ մը կոտրել Պ․ Խորվաթի ետեւէն, երբ կ՚արտասանէր այս խօսքերը :

Այսպէս, Սուլթան Համիտի եւ Իթթիհատի օրերէն ի վեր, հրաշագործ բանաձեւ մը գտեր են բոլոր բռնակալներն ու ջարդարարները :

Ժողովուրդ մը կը կոտորուի Ասիոյ կամ Եւրոպայի մէջ : Արեան գետեր կը հոսին եւ ամբողջ քաղաքներ փլատակներու կը վերածուին :

Եթէ խումբ մը պետութիւններ կամ ընդհ․ ժողով մը համարձակին բողոքել, պատասխանը պատրաստ է․

— Ի՞նչ իրաւունքով կը խառնուիք մեր ներքին գործերուն : Կը բռնաբարէք մեր վեհապետութեան եւ անկախութեան իրաւունքները …

Այո՛, ի՞նչ իրաւունք ունին խառնուելու երբ կը ջարդեն, կը կախեն, կ՚աքսորեն ամբողջ բազմութիւններ, երբ անապատի կը վերածեն երկիր մը, ամենայն գերիշխանութեամբ եւ անկախութեամբ :

Այժմ նոր բանաձեւ մը գտած են, աւելի ազդու քան «ներքին գործերը» ․

— Մեր պայքարը ուղղուած է փաշականութեան եւ հակայեղափոխութեան, եւ ոչ թէ ժողովուրդին եւ անոր ազատութեան դէմ :

Ճիշդ ինչպէս որ Թուրքերը կ՚ըսէին․

— Մենք ուզեցինք պատժել Դաշնակները եւ ոչ թէ հայ ժողովուրդը …

Բոլշեւիկ Խորվաթները շատ լաւ սերտած են ժամանակակից պատմութեան դասերը :

Եւ կ՚առնեն կը քալեն, արհամարհելով ամբողջ Ազգաժողովը :

Ո՞վ կը համարձակի կուժ մը կոտրել իրենց ետեւէն …

ՎԱՀԷ

Հ․ ՆԵՐՍԷՍ Վ․ ԱԿԻՆԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Կ՚իմանանք թէ «Հանդէս - Ամսօրեայի» խմբագիր եւ ծանօթ բանասէր Հ․ Ներսէս Վ․ Ակինեան Մարսէյլ կը գտնուի Դեկտ․ 4էն ի վեր, իր ազգականներուն մօտ :

ՈՒՐԻՇ ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

« Երեք Իմաստուններ»ու տեղեկագիրը կը յանձնարարէ ընդլայնել ՀԱԿի ընդհ․ քարտուղարին իրաւասութիւնները եւ աւելի յաճախ կատարել խորհրդակցութիւններ զինակցութեան անդամներուն միջեւ, որպէս զի այսուհետեւ չխզուի Արեւմտեան պետութեանց միութիւնը : Այս առաջարկին հանդէպ վերապահումներ յայտնեցին Ֆրանսա եւ արեւմտեան Գերմանիա, կարգ մը բարեփոխումներ առաջարկելով :Այս առթիւ էր որ ջառ մը խօսեցաւ Տըլլս : Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր կատարեալ հաւանութիւնը յայտնեց « Իմաստուններ»ու տեղեկագրին, բայց միեւնոյն ատեն առաջարկեց ծրագիր մը կազմել, սերտ գործակցութիւն հաստատելու համար Ատլանտեան դաշինքին եւ միացեալ Եւրոպայի կազմակերպութեան միջեւ :

Թուրքիոյ ներկայացուցիչը, վարչապետ Մենտերէս, որ յուշագիր մը ներկայացուցած էր, պարզեց Խ․ Միութեան երեք յաջորդական նպատակները Միջին Արեւելքի մէջ,— 1․ Արեւմուտքը վանել աշխարհի այդ մասէն : 2․ Թոյլ չտալ որ հաստատուն վիճակ մը տիրէ հոն : 3․— Խորհրդային տիրապետութիւն հաստատել այնտեղ : Յետոյ առաջարկեց ամրապնդել Պաղտատի դաշինքը, որ իրեն համար միակ միջոցն է դիմադրաւելու խորհրդային վտանգը : Ճիշդ է որ Մ․ Նահանգները վերջերս երաշխիքներ ընծայեցին Պաղտատի դաշինքին անդամներուն, բայց Թուրքիոյ վարչապետին կարծիքով, այդ զինակցութիւնը տկար պիտի մնայ, քանի որ ընդհանուր կարգադրութիւն մը չէ եղած Միջին Արեւելքի խնդիրներու մասին, մանաւանդ Իսրայէլ-արաբական վէճին առթիւ :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, միջադէպ մը պատահեցաւ Թուրքիոյ վարչապետին եւ Յունաստանի արտաքին գործերու նախարարին միջեւ : Այս վերջինը բացատրեց թէ իր կառավարութիւնը չէր կրնար զլանալ իր բարոյական եւ դիւանագիտական աջակցութիւնը Կիպրոսի Յոյներուն, հետեւաբար դիմեց Ազգաժողովին : Իր զեկուցումէն ետք, կրքոտ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ, երբ յոյն նախարարը կարգինալ Մինծենթիի բանտարկութիւնը կը բաղդատէր Մակարիոս արք․ի բանտարկութեան հետ, ինչպէս եւ Անգլիոյ կիպրոսեան քաղաքականութիւնը՝ նացիականութեան հետ :

✕ Իրաքի կառավարութիւնը մերժած է իր զօրքը դնել Եգիպտոսի, Սուրիոյ եւ Յորդանանի միջեւ հաստատուած միացեալ հրամանատարութեան տակ : Իրաք իր զօրքը քաշած ըլլալով Յորդանանէն, կացութիւնը գգալապէս բարւոքած կ՚երեւայ, մանաւանդ որ Սուրիա եւս պարպած է իր զօրք :

ՔԱՌՍ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն ընդհ․ գործադուլը կը շարունակուի, Հունգարիոյ մէջ, խորապէս ջլատելով ամենօրեայ կեանքը : Ռատիօ Փեշթա կը շարունակէ կոչեր եւ սպառնալիքներ ուղղել, գիտել տալով թէ «ոճրալի եւ եղերական սխալ մըն է» կարծել թէ ընդհ․ գործադուլը անկախութիւն պիտի բերէ եւ պիտի հեռացնէ սովետական զօրքը :

Վիէննա հասած լուրերը կը հաստատեն թէ կռիւները կը շարունակուին Փեշթայի մէջ, ինչպէս եւ երկրին հիւսիսային, արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն մէջ : Փեշթայի կռիւները աւելի շատ գիշերանց կը մղուին : Ռուսական հրասայլերը եւ հետեւակազօրքը դիրք բռնած են Փեշթայի մէջ : Հաղորդակցութիւնները պատահական են Հունգարիոյ եւ արտաքին աշխարհին միջեւ : Ամէնէն շատ լուրեր կը ստանայ Եուկոսլաւիա : Այդ լուրերուն համաձայն, ձերբակալութեանց թիւը անցած է երեք հազարը : Ձերբակալուած է նաեւ բանուորական Կեդր․ խորհուրդին նախագահը :

Զրոյցի մը համաձայն, ապստամբներուն ձեռքն անցած են քանի մը զինագործարաններ : Վիէննա հասած փախստական մը, անդամ բանուորական խորհուրդին, կը պատմէ թէ իր ընկերները ձերբակալ-

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ՄԱՆԷ, ԹԵԿԵՂ, ՓԱՐԷՍ

ԽՄԲ. — Երուսաղէմի պատրիարքու-թեան պաշտօնաթերթը, Սիոն հետեւեալ խմբագրականը հրատարակած է հոկտեմբեր-Նոյեմբերի թիւին մէջ, «Նախանձ Տան քո կերիցէ զիս» խորագրով. (յապաւած ենք միայն կարգ մը կրօնական խորհրդածութիւններ).—

Անցնող քանի մը շաբաթներու ընթացքին, Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Միաբանութիւնն ու Հայ ժողովուրդը առհասարակ տագնապեցան նախանձայուզութեան ոգիով մը ընդդէմ ազգային խղճմտանքը խոցոտող տխեղ արարքի մը ու անոր հեղինակին։

Այդ անորակելի արարքն էր վրդովիչ գրպարտագրի մը տրուիլը Յորդանանի կառավարութեան՝ Ս. Աթոռիս նախկին Տեղապահ Եղիշէ Արք. Տէրտէրեանի կողմէ, ի մասին Միաբանութեանս աւագ անդամ Տ. Տիրան Արք. Ներսոյեանի։ Իբրեւ հետեւանք այս գրպարտագրին, Տ. Տիրան Արք. հեռացուեցաւ իր Հօրենի Տունէն, հակառակ Թափուած ջանքերու եւ ժամանակաւոր յաջողութեան՝ զինք Երուսաղէմ պահելու։ Ս. Աթոռոյ վարչական ղեկը իր ձեռքին մէջ պահող անձին կողմէ սարքուած այս սադրանքով երբ Միաբանութեանս ամէնէն բանիբուն, գիտակից եւ Աթոռանուէր անդամը վանքէն բռնի կը հեռացուէր, նաեւ ենթական կը զրկուէր, իբրեւ Միաբան Սրբոց Յակոբեանց Ուխտին, Երուսաղէմ մնալու իր անկապտելի իրաւունքէն, եւ ապա կը ստեղծուէր վտանգաւոր եւ աղիտաւոր նախընթաց մը որ կանդ պիտի չառնէր Տ. Տիրան Արք.ի հեռացումովը միայն։

Այս տնաքանդ մտայնութիւնը խռովեց առողջ մնացած հոգիները, Միաբաններու մեծամասնութեան, որոնք լեցուած՝ նախանձախնդրութեան ոգիով լծուեցան Աստուծոյ ու Ազգին այս նուիրական Տունը մաքրագործելու աշխատանքին։

... Այն անձը որ կանչուեցաւ Տեղապահական պաշտօնին, 1949ին, Երջանկայիշատակ Տ. Կիւրեղ պատրիարքի վախճանումէն ետք, դժբախտաբար չկատարեց Տեղապահէ մը պահանջուած գրեթէ միակ պարտականութիւնը, որ է իր պաշտօնի անցնելէն 40 օրեր վերջ ընթացք տալ նոր պատրիարքի ընտրութեան գործողութեանց։ Աններելի միջոցներով եւ անարդարանալի պատրուակներով Աթոռը սուգի մէջ պահեց ամբողջ եօթը տարիներ։ Հակառակ վանական ներքին կանոնի, Տեղապահական ժամանակաւոր պաշտօնը գրեթէ մնայուն պաշտօնի վերածելէ վերջ ալ՝ ծանրօրէն թերացաւ վանական եւ պատրիարքական հաստատութեան մը գլխաւորի իր պատասխանատուութեան մէջ։ Առ երեւոյթս այնպէս ցոյց տրուեցաւ որ վանական գործերը եւ կենցաղը կը դառնուէին պահանջուած բարձրութեան վրայ. սակայն խիստ ցաւ է մեզ յայտնել իրականութիւնը որ բարոյական փտախտ մը արդէն իսկ բոյն դրած էր վանքին ղեկը իրենց ձեռքին մէջ պահող խաւերուն մէջ եւ կը սպառնար վարակել ամբողջ հաստատութիւնը։

Բանքարներ, որոնք չէին պակսեր վանքին մէջ եւ որոնցմով օժտուած էր նոյնինքն նախկին Տեղապահը, թաղուեցան վատնումի վարչամակներու մէջ։ Մտքի եւ հոգիի լոյսեր դրուեցան զայթակղութեան գրուաններու տակ։ Վանքին կրթական եւ մշակութային մակարդակը զգալապէս իջաւ։ Տնտեսականը գրեթէ քայքայեցաւ։ Եթէ այս բոլոր անչքացման մէջ կարեւոր բաժին մը ունէր արարհրեայ պատերազմը եւ անոր յաջորդող անորոշութեան շրջանը, սակայն պատասխանատուութեան մեծագոյն բաժինը կը մնայ դարձեալ նախկին Տեղապահին եւ իր համախոհներուն վրայ։

Սուրբ Տեղեր անչքացան խնամքի պակասէն եւ չատ բան տուժեց կրօնական իրենց օգտակարութենէն։ Ուխտաւորներ յաճախ վերադարձան Երուսաղէմէն՝ աղբիւր գացող եւ ծարաւ վերադարձող մարդոց հոգեվիճակով։ Ոչ ոք, որոնց հոգիին մէկ անկիւնը տակաւին վառ կը մնար Ս. Յակոբը միշտ իր պայծառութեան մէջ տեսնելու երջանկութիւնը, կրնար չխռովիլ ի տես այս ընդհանուր նսեմացման։ Սակայն, դժբախտաբար, մարդկային տկար եւ ոչ ներելի նկատումներ ոմանց կողմէ, վանական իշխանութիւնը իրենց ձեռքին մէջ պահողներու հետ մեղսակցութիւնը ուրիշներու կողմէ, գրեթէ անգործութեան մատնուած պահեցին պարկեշտութեան պատնէշին վրայ մնացած սակաւաթիւ Միաբանները, այս աննախանձելի երեւոյթներուն դիմաց։

Ամէն ինչ սակայն այս անցաւոր աշխարհի վրայ չափ ու սահման մը ունի։ Ընդվզումի բաժակները լեցուեցան երբ նախկին Տեղապահը յանդգնութիւնը ունեցաւ դաղտնապէս արգելք հանդիսանալու Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետին Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Վազգէն Ա.ի Երուսաղէմ ուխտի գալու եւ այդ առնչութեամբ եպիսկոպոսական ժողով գումարելու կամքին։ Աններելի այս արարքը որ պետական արգելքի ծպտում զգեցած էր, նիւթուեցաւ նախկին Տեղապահի կողմէ լոկ այն նկատումով որ Եկեղեցւոյ Գերագոյն Գլուխը ականատես չըլլայ իր իսկ ստեղծած բարոյական աւերածին. ոչ ալ՝ լռութեան դատապարտուած սրտցաւ Միաբաններ, առիթէն օգտուելով, իրենց հոգեկան վիշտերը բանան իրենց Հոգեւոր Հօր։ Մտացութեան անդունդը պիտի նետուին այդ առթիւ նախկին Տեղապահին զռեհիկ արտայայտութիւնները Եկեղեցւոյ Սրբազան Պետին հանդէպ։ Սակայն անմոռանալի պիտի մնայ անբարեխիղճ պատասխանը որ նա տուաւ բարձրաստիճան պաշտօնեայի մը երբ նա բարեացակամօրէն հարցուց. «Կը փափաքի՞ք որ ձեր կաթողիկոսը Երուսաղէմ գայ»։ Նախկին Տեղապահին սառեցնող պատասխանը եղաւ. «Ես զինք չեմ հրաւիրած..»։ Միաբանութեանս նորոգ հանգուցեալ բարեյիշատակ Պարգեւ եպիսկոպոսի մեծագոյն վիշտը, որ մխային գերեզման տարաւ, եղած էր իր կրօնական Պետին եւ Հոգեւոր Ծնողին նկատմամբ ցոյց տրուած այս անորակելի ընթացքը։

«Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ միացաւ»։ Երեք հարիւր տարիներու ընթացքին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը կը հաճի պատուել Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքութիւնը եւ հայ ժողովուրդը իր շնորհաբեր ներկայութեամբ։ Միաբանութիւն եւ Սաղիմահայութիւնը կը զրկուին այս շնորհքէն եւ պատիւէն լոկ Տեղապահի մը չահադէտ եւ անխոստովանելի նկատումներէ բխած չկամութեամբ ... որովհետեւ Վեհ. Հայրապետի բարի փափաքներուն մէջն էր նաեւ Երուսաղէմի Առաքելական Աթոռը իր օրինաւոր գահակալով օժտուած տեսնել. մինչ Տեղապահի հաշուոյն կուգար պահել իր ներկայ դիրքը քան վտանգել զայն պատրիարքական ընտրութեամբ։ Այն օրէն սաղին ստուածաշնչական ծանօթ «ՁԵՌՔԸ» գրեց անդառնալի վճիռը խիղճերու եւ հոգիներու «պատին» վրայ. «Մանէ, Թեկեղ, Փարէս». (Զափուեցար, Կշռուեցար, (պակաս գտնուելով, Բաժնուեցար)։

Վերեւի խօսքերուն նպատակը չէ երբեք կրկին դատապարտել անձ մը որուն գործերը արդէն զինք դատապարտած են։ Ըսուեցան անոնք, գրեթէ յակամայս, դալու համար սա եզրակացութեան թէ Երուսաղէմի մէջ պատահած դէպքերը «Աթոռի կռիւ» չէին, ոչ ալ՝ երկու բարձրաստիճան հոգեւորականներու միջեւ տեղի ունեցող «ցլամարտ», ինչպէս ոմանք այնքան տղայական ծանծաղմտութեամբ ուզեցին որակել այս պայքարը։ Պատահածը իր խորքին եւ էութեան մէջ, Տիրոջ Տան նախանձով վառուած հոգիներու խաղաղ բայց ուժեղ բողոքում մըն էր, ընդդէմ անոնց՝ որոնք մենատիրական եւ գեղծարար գործունէութեամբ փորձած էին նուիրական այս Տունը վերածել «Աւազակաց այր»ի։

«Նախանձ տան քո կերիցէ զիս»։ Այս խօսքը եղած է եւ կը մնայ նշանաբանը մեծը Սրբոց Յակոբեանց գինուորեալ Ուխտին։ Այս նշանաբանէն կ՚առնեն իրենց թափը այդ դէպքերը որ տեղի ունեցան վերջերս Երուսաղէմի մէջ։ Այս նշանաբանի լոյսին տակ դիտուած՝ այդ դէպքերը կ՚առնեն նոր իմաստ եւ կը դառնան աւելի յստակ եւ բիւրեղացած մինչեւ իսկ բժատած աչքերու։

Միաբանութիւնս ներկայիս եւս առաջնորդուելով Աթոռանուէր նախանձախնդրութեան այս յաւերժական Ոգիէն, Տեղապահութենէ դադրեցուց՝ այդ պաշտօնը չարաչար եւ չարաչահօրէն գործածող անձը եւ նոր Տեղապահ ընտրեց՝ անոր դոհը, Տ. Տիրան արքեպիսկոպոսը։

Այժմ ճամբայ կ՚ելլենք, ապաւինած Աստուծոյ օժանդակութեան եւ Ազգի համագործակցութեան, վերստին չէնցնելու, կրկին պայծառացնելու Տիրոջ Տունը եւ զայն դարձեալ մատուցանելու Աստուծոյ փառքին եւ Ազգի ու եկեղեցիի բարձրագոյն վայելքին։

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՀՈՂԵՐԸ

●

«Փառի Փրէս»ի մէկ աշխատակիցը ուսումնասիրելով Թուրքիոյ ռազմական ուժը, կը գրէ թէ ՀԱԿի (Հիւսիսային Ատլանտեան Կազմակերպութիւն) խորհուրդի ժողովին, որ կը գումարուի Փարիզի մէջ, անտարակոյս Թուրքիոյ արտաքին նախարարը պիտի յիշեցնէ այն սպառնալիքները որոնք կը ճնշեն ոչ միայն Թուրքիոյ, այլեւ Ատլանտեան ուժերու դիրքին ամբողջ աջ թեւունքին վրայ արեւելեան Միջերկրականի մէջ։

Թրքական պահեստիներու մասնակիզօրաշարժը «սահմանային ռազմափորձերու» համար, որ սկսաւ անցեալ շաբթու, պատասխան մըն է այս սպառնալիքներուն որոնք աւելի եւս իրական դարձան խորհրդային մասնագէտներու եւ ռազմանիւթերու ներխուժումով Սուրիոյ մէջ։

Թուրքերը՝ պահապանները Նեղուցներուն, ամէնէն լաւ կրնան դատել կացութիւնը։ Ութ ամսուան մէջ, 1956ի սկիզբէն ի վեր, 504 խորհրդային բեռնաբարձ նաւեր անցած են Վոսփորէն եւ Տարտանելէն, երկու ուղղութեամբ։

Ամբողջ 1955ի շրջանին 501 նաւեր միայն անցած էին։ Իսկ Սեպտեմբերէն ի վեր չկասեցաւ այս առեւտուրը։ Միջին հաշուով «կարմիր» նաւերէն, օրական երեք հատ կ՚անցնի, աւելի ճիշդ գիշերներն է որ կ՚երթեւեկեն։

Թրքական եզերապահ նաւերը գիտած են որ մեծ մասը դէպի սուրիական նաւահանգիստը՝ Լաթաքիա կ՚ուղղուի, ուրուն ընդարձակումը նոր վերջացաւ, ղեկավարութեամբ եւգոսլաւ ընկերութեան մը։ Եւ վերջապէս, Թուրքերը բաւական չատ բարեկամներ ունին Սուրիոյ մէջ, գիտնալու համար թէ ինչ կ՚անցնի կը դառնայ հոն։

Հետեւաբար այնքան ալ թեթեւօրէն չէ որ որոշեցին զինուորական այդ ցոյցը կատարել, դիտել կուտայ «Փառի Փրէս»։ Անգարայի կառավարութիւնը տեղեկացուց իր ՀԱԿի դաշնակիցներուն, Պալքանեան ուխտին եւ Պաղտատի դաշինքին, թէ կը ստանձնէր իր պատասխանատուութիւնները։

Թուրքիոյ այս քայլը Միջին Արեւելքի պայքարին մէջ, պէտք է բնականօրէն մտածել տար անոնց որ պիտի փորձուէին նոր Քորէայի մը վերածել այս շրջանը։

Այն թուականէն ի վեր որ Թուրքիա կ՚օգտուի ամերիկեան օժանդակութենէն (1947 Մայիս 22 եւ Յուլիս 12), բայց մանաւանդ այն օրէն ի վեր որ մաս կը կազմէ ՀԱԿին (1951 Հոկտ. 22), Թուրքիան զօրաւոր բանակ մը ունի, կազմուած քըսան զօրաբաժիններէ որոնց տասը առնուազն զրահապատ են։

Այս ուժը բաժնուած է երեք գլխաւոր բանակներու, — Առաջինը որուն կեդրոնը Պոլիս է, երբ գործունէութեան շրջան

ՈՍԿԻ ԱՊԸՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

»— Էյ նայինք, սաս՞ր ինչ պըտոր ըսես, մնդեց փեսացուն։

— Ի՞նչ պիտի ըսեմ որ, պատասխանեց Ղուկաս աղան, օրէնքը ինչ է նէ, ան պիտի ըլլայ։ Քէսէ պիչէն հարսնիքի չարթուն կ՚ընեն։ Հիմակ վար իջնանք նէ մենք մեզի խօսինք, Արթաքի աղա։

Ու աչքովը Արմիկին նշան ըրաւ երթալ շաքարը եւ սուրճը բերել։ Կ՚ուզէր տղան ժամ առաջ հետը առնել դուրս ելլել։ Ձեւին ու խօսուածքին շատ չէր հաւնէր։

Երբ աղջիկը դուրս ելաւ, նշանածը ալ աւելի զայրացկոտ ձայնով մը ըսաւ.

— Ղուկաս աղա, ինծի նայէ, խանութին, օտային քիրաները անդին կը բանին կոր, իշտէ երեք ոսկին գնաց, նոր ամսականը պիտի բանի հիմակ, ես ...

— Գուզում Արթաքի աղա, սա տեղը մուհապպէթ ընելու եկեր ես, աղաչեց Ղուկաս աղան, գործի խօսքերը հիմակ վար իջնանք նէ հոն կ՚ընենք։

Արմիկ ափսէն ձեռքը ներս մտաւ, եւ անուշ ու չէքէր հրամցնելէն յետոյ, Արթաքին չարունակեց.

— Բէ՛ֆ աղէկ, ա՛ս ա՛լ թող ձեր ձեր խօսքը ըլլայ ...

Ղուկաս աղան հանդստացած սրտով շունչ մը քաշեց, բայց ան խօսքը դեռ չէր լմնցուցած.

—... ամա, սա շըմէնտըֆէրները աչքովս մէյ մը պըտոր տեսնամ։

Մէկալը շմորած մնաց, սասնկ պահանջում մը մտքէն չէր անցած. ու մինչ յանկարծակիներու եկած, բողէարար սուտ մը ստեղծելու կը ջանէր, անդիէն կնիկը անհամբեր մէջ նետուեցաւ։

— Էյ վո՛ւյ, մեղա՛յ Արթաքի աղա, ասոնք կը վայլե՞ն, խօսքեր են քի կ՚ընե՞ս, յանդիմանելով։

— Կը վայլենը չեն վայլերը, ան իմ գիտնալիք բանս է, յայտարարեց Արթաքին բարձրաձայն։ Ես հէլպէթ շիւբէ մը ունիմ քի, կ՚ըսեմ կոր։ Ես ան ձեր գիտցածներէն չեմ, անանկ լախլախներու չեմ ի գար։

— Էյ իշտէ, սիրտդ թող րահաթնայ, գոչեց Վարդենի տուտոն — կրակ կտրած։ Ու ցատկելով, գնաց քովի սենեակը պատէն կախման սեւ շրջազգեստին գըրպանէն մենծ սնտուկին բանալին առաւ բերաւ։

Ղուկաս աղան, լեզուն բռնուած կը մընար, ձեռացի նշանը օգուտ մը չունեցաւ։

— Զգէ ճանըմ, ձգէ հրամայեց կնո՞ջը, մենք հիմակ վար պիտի իջնանք, հոն կը խօսինք։

— Ինչո՞ւ պիտի ձգեմ քի, պոռթկաց կինը, ընտանեկան արժանապատուութեան զգացմանը մէջ չարաչար վիրաւորուած։ Թող աչքովը տեսնայ քի, սիրտը րահաթնայ։

Երբ Արմիկը սուրճը բերաւ, Վարդենի տուտուն սնտուկը բացած, մէկ ձեռքովը խուփը բռնած, միւսով ծրարը կը փնտըռէր, անդիէն էրիկը, լեզուն կապուած տեղը կը մնար, ինչպէս յանցաւոր մը իր տանը մէջ ոստիկանական խուզարկութեան մը պահուն, ալ ապահով ըլլալով թէ իր մեղապարտութեանը ապացոյցները ձեռք պիտի անցնին, լուռ մունջ կը համակերպի ճակատագրին։

— Քա սա խաբախտան ո՞ր ծակերն է մտեր քի, կը մըլտար կինը, ձեռքին չհանդիպելով երբեմնի լեցունկէկ ծրարը, զոր գտնալու վարժ էր։

— Հա՛, հա՛, փնտռէ քի գտնաս, հեգնեց փեսացուն։

Արմիկը աս իրարանցումէն, անցած դարձածներէն բան մը չհասկնալով, հօրեղբօրը մէկ նշանացի հրաւէրին վրայ, փինճանները ժողուեց դուրս ելաւ, բայց զանոնք տեղը դնելէ յետոյ, եկաւ դրան ետին պահուըտեցաւ. այդ միջոցին էր որ Վարդենի տուտուն,

— Իշտէ գտայ, նա, թող սիրտդ րահաթնայ աղաղակելով, պողճային մէջէն ձեռքը անցած երեք թուղթը յաղթական Արթաքին առջեւը նետեց։ Երիտասարդը քիչ մը զարմացած մնաց, ըրածին ամչնալով. բայց չիտակն ալ, սրտէն ուրախ ո՛ր վախերը զուր տեղն էին։ Իր երազները։ Բայց եւ այնպէս, քիչ մը տարակուսանքով, շատ մըն ալ յուսալից։

— Էյ նայինք մէկալնե՞րը, հարցուց։

Պառաւին ձեռքերը նորէն մխրճեցան սնտուկին խորը. խեղճը կը կարծէր թէ ծրարները քակուած էին ու թուղթեր թափեր էին։ Մէկալները ո՛ր սատանին ծակը ինկեր էին։ Կը փնտռէր։

— Էյ գտա՞ր մի, հարցուց Արթաքին, յուսախաբութեամբ առաջուընէ աւելի դառնացած։ Հէլպէթ ես բան մը գիտէի քի, թուղթերը մէյ մը աչքովս տեսնալ ուզեցի։

Ու հերսոտած պառաւը, պոխճաները մէկիկ մէկիկ դուրս կը հանէր, կորուսը անոնց ներքեւէն գտնելու հաւատքով։

— Մի փնտռեր, մի փնտռեր, ըսաւ էրիկը, ես մէկալները տարեր եմ։

Վարդենի տուտուն սնտուկը գլխիկոր գոցեց, ու դարձաւ խեղճուկ մը էրկանը երեսը նայեցաւ, մարդը այդ պահուն պատրուակ մը հայթայթած էր, երկաթուղիներուն աններեւութացումը բացատրող։

— Պանքայէն, շարունակեց, մենծ գիրք մը հանեցին, մինչեւ հիմակ եղած ամէն թիւերը մէջը գրուած են. ամէն մարդ կը նայի կը փնտռէ կոր քի աճապա մոռցուած աչքէ փախած բան մը կա՞յ մի։ Գիրքը մենծ է, իմինս ալ չէ, չեմ կրնար տուն բերել. թուղթերը տարեր տարի մէկիկ մէկիկ կը նայիմ կոր. իշտէ երեքը լմնցան, մէկալ ինը հատն ալ վաղը, մէկալ օր կը բերեմ։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ունի երկրին ամբողջ հիւսիս – արեւմուտքը եւ արեւմուտքը, երկրորդ Էրզրումի մէջ է, որ գլխաւոր պաշտպանութիւնը կ'ապահովէ հիւսիս - արեւելքի սահմանագլուխին (Խ. Միութիւն) եւ գործունէութիւնը կը տարածէ ամբողջ արեւելեան սահմաններուն վրայ Իրանի եւ Իրաքի հետ, երրորդը կը գտնուի Գոնիայի մէջ եւ կ'ապահովէ Հարաւի հողերու պաշտպանութիւնը, մէջն ըլլալով սուրիական սահմանագլուխին մեծ մասը (500 քիլոմեթր) :

Թրքական բանակը կազմուած է արդիական զօրաբաժիններէ ՀԱԿի օրինակով: Նկատի ունենալով երկիրը եւ Թուրք զինուորին ընդունակութիւնները, իր կազմակերպութեան մէջ մեծ կարեւորութիւն տրուած է ինքնավար զօրամասերու, որոնք չափազանց շարժուն են (ի միջի այլոց քառասուն հազար հեծելազօրք), որոնք ընդունակ են, ի հարկին ամբողջ երկիրը վերածելու հսկայական դիմադրական ուժի մը, երկար ամիսներով :

Թրքական օդանաւային ուժը կը բաղկանայ բազմաթիւ կարեւոր որսորդ եւ ինքնամուղ օդանաւերէ, լայնօրէն բաժնուած: Թուրքերը այս տեսակ օդանաւերու համար ունին յարմար օդանաւորդներ: Թուրքիան չունի սակայն, ռմբաձիգ օդանաւ: Ըստ ՀԱԿի ծրագրին, Թշնամութեանց սկսած առաջին օրերուն, Անգարայի սպայակոյտի տրամադրութեան տակ պիտի դրուին բոլոր անհրաժեշտ ուժերը :

Հինգ տարիէ ի վեր Թուրքիան օժտուած է օդակայաններու խիտ եւ կատարեալ ցանցով մը, (շատերը կրնան ամէնէն ծանր ռմբաձիգները ընդունիլ): Պիտի ունենայ նաւթուղիներու այնպիսի դրութիւն մը, որ առանց դժուարութեան վառելանիւթ տայ այս օդակայաններուն Միջերկրականի, Եգէականի ափերէն: Ամերիկացիները օդանաւային զօրաւոր խարիսխներ ունին Յունաստանի թէ ցամաքային մասին եւ թէ կղզիներուն մէջ, ինչպէս Անգլիացիները Կիպրոսի մէջ: Այսպէս, Թուրքիա կրնայ մէկ օրէն միւսը յառաջացեալ զօրաւոր խարիսխ մը դառնալ միջակ ռմբաձիգներու համար :

Միեւնոյնն է մարտանաւերուն համար ալ: Թուրքերը քանի մը Թորփիլանաւ եւ սուզանաւ ունին, եւ փոքր տարողութեամբ շատ աւելի կարեւոր թիւ մը նաւերու (եղերապահ, ականահաւաք եւն.) : Պատերազմի ատեն այս բոլորին վրայ կ'աւելնայ ՀԱԿի (Նաթօ) զօրաւոր նաւային ուժը, Միջերկրականի մէջ, ուժ մը, որուն կորիզը կը կազմէ ամերիկեան վեցերորդ նաւատորմիղը, որ վերջերս շատ զօրացաւ :

Վերջերս ամրութեանց զօրաւոր դրութիւն մը շինուեցաւ վիթխարի լեռնային դրութեամբ, որ բնականօրէն կը պաշտպանէ Թուրքիան արեւելքէն, Խ. Միութեան հետ իր սահմանագլուխէն քիչ մը ետեւ: Նոյնպէս ամրացուած են Սեւ Ծովու երկայն ափին վրայ գտնուող այն կէտերը, ուր ցամաքահանում մը կարելի է: Յետոյ, մասնաւոր խնամք կը տարուի հինգ տարիէ ի վեր ճամբաներու շինութեան համար :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, ՀԱԿի աջ թեւունքին հրամանատարութիւնը (արեւելեան Միջերկրական), որ հաստատուած է Իզմիր, կրնայ անյապաղ ամէն միջոց ձեռք առնել, ըստ Ատլանտեանի դաշինքին ծրագրին :

Բացի ՀԱԿէն Թուրքիա ունի ուրիշ կարգ մը դաշնակիցներ ալ, որոնք ի հարկին կրնան իրեն ապահովել, կարեւոր օժանդակութիւն մը — 1), 1939 Հոկտեմբերի անգլեւֆրանսական դաշինքը, որ միացաւ ՀԱԿին, բայց կը պահէ մասնաւոր հանգամանքը:— 2) Թուրք-յոյն-եուկոսլաւ դաշինքը եւ կամ պալքանեան դաշնակցութիւնը (9 Օգոստ. 1954)·-– 3) Պաղտատի դաշինքը (Թուրքիա, Իրան, Իրաք, Փաքիստան, Մեծն Բրիտանիա (փետրուար 1955) :

Այդ դաշինքները իրարու զօդուած են բնականօրէն եւ հաւանական է որ եթէ Սուրիոյ խնդիրը յանկարծ շարժման մէջ դնէ Պաղտատի դաշինքին տրամադրութիւնները, ամբողջ արեւմտեան աշխարհը Թուրքիոյ հետ պիտի ըլլայ առաւել կամ նուազ երկար ժամանակի մը համար, կ'եզրակացնէ փարիզեան թերթին մասնագէտ աշխատակիցը :

«ԻՍՔԵՆՏԷՐ ՊԷԿ»

*

Ալպանիոյ հերոսին կեանքը, շարժանկարի առնուած Մոսկուա - Թիրանա Ֆիլմի ընկերութեան կողմէ, այս օրերուն կը ցուցադրուի Փարիզի սինեմաներուն մէջ: Ընտիր գործ մըն է, իրագործուած ռուս բեմադիր Սերժ Եութքեվիչի կողմէ եւ արժանացած Միջազգային եւ Քանի 7րդ փառատօնի պարգեւներուն :

Իսքենտէր Պէկ դերի տարուած է Թուրքերուն կողմէ եւ հաւատարմաբար կը ծառայէ արքունիքին մէջ: Սուլթան Մուրատ զինքը կոչած է Աղեքսանդր, վերյիշելով մեծ Մակեդոնացիին անունը : Քասթրիոյ իշխանը ի վերջոյ չի կրնար անտարբեր մնալ իր ժողովուրդի սրտաշարժ կոչին, գիշեր մը կը փախչի Ադրիանապոլսոյ պալատէն եւ կ'անցնի Ալպանիա :

Մեծ հայրենասէրը իմաստութեամբ վերջ կուտայ եղբայրասպան կռիւներուն, կը վերախմբէ ուժերը ու երկրէն դուրս կը քշէ Թուրքերը: Սերպիոյ թագաւորը եւ շահախնդիր Վենետիկցիները կը մերժեն օգնութեան փութալ «խաշնարած ցեղախումբ»ի մը, բայց Իսքենտէր Պէկի հրեղէն թուրը կը յաջողի պատուհասել դաւաճանները ու յաղթանակէ յաղթանակ առաջնորդել իրենները :

Ալպան ժողովուրդը, դարերով հալածուած եւ կոտորուած բարբարոսներուն կողմէ, անշուշտ մէկէ աւելի հասարակաց գիծեր ունի մերինին հետ, իր խիղախութեամբ, նահապետական բարքերով եւ ազատատենչ ձգտումներով: Ճշմարիտ հաճոյք մըն է դիտել իր գեղածիծաղ սարերը, նախշուն հանդերձները, ազգային պարերը, արեան դաշինքը ու արիարանց մարտնչումները :

Միջնադարեան պատերազմի գլուխ - գործոց մըն է Քասթրիոյ բերդին պաշարումը, ուր Թուրքերը կ'օգտագործեն բաբաններ եւ շարժուն աշտարակ, ինչ որ Պոլսոյ յաղթականն ալ պիտի փորձէր յետագային: Միլիոններ ծախսուած են այս շարժանկարին համար, մէկ ծայրէն միւսը ողեւորուած զէնուզրահի մոլեգին բախումներով: Մահ ու կենաց գուպարներուն՝ Ալպանացիները կը ցուցաբերեն իրենց քաջութիւնը, վրէժխնդիր բույուկը եւ յունական հուրը, որ կը մոխրացնէ թշնամիները բոցեղէն խուրձերու մէջ :

Սուլթան Մուրատի դերը կը կատարէ Վահրամ Փափազեան: Թէեւ անճանաչելի դառնալու աստիճան փոխուած Ֆաթիհի հօր տարազին մէջ, տաղանդաւոր դերասանը կուտայ դաժան եւ ծանրախոհ վեհապետի մը կերպարանքը, որուն նայուածքին մէջ մերթ կ'ընդնշմարուին խանդավառ հոգիի մը կայծկլտումները :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԵՒ ԳԱՒԱՌԸ

*

ՏԷՍԻՆ.— Թատերագիր եւ դերասան Պ. Գրիգոր Վահանի ջանքերուն շնորհիւ, Փարիզահայ Թատրոնը այս շաբթու թատերական բացառիկ վայելք մը պիտի ընծայէ Գաւառին :

Կարելի է երեւակայել թէ ինչ կը նշանակէ տեղափոխութիւնը խումբի մը, Փարիզէն գաւառ, նկատի ունենալով ճամբու եւ ուրիշ ծախքերուն ծանրութիւնը : Անշուշտ գաւառի հայութիւնը իր վեհանձնութիւնն ու ազգային գիտակցութիւնը ցոյց պիտի տայ խումբ մը նուիրեալներու այս զոհողութեան հանդէպ, խուռն բազմութեամբ ներկայ ըլլալով տրուելիք ներկայացումներուն՝

Մասնաւորելով խօսքս Տէսինի գաղութին, վստահ եմ որ պիտի արդարացնէ իր վայելած համբաւը, քաջալերելով ներկայացումը եւ սատարելով հայ թատրոնին յարատեւութեան :

Տոմսերու գինը մատչելի է բոլորին համար, պարզ շարժանկարի մը տոմսի գինը : Արդէն հրապարակ հանուած են ու կը ծախուին Հոգաբարձութեան անդամներուն կողմէ: Ազդերը, դերասաններուն նկարներով գրաւական մըն են ձեռնարկին լրջութեան ու յաջողութեան : Պիտի ներկայացուի Գրիգոր Վահանի «Մեր կեանքը» թատերախաղը, ժամանակակից կեանքէ, չորս արար եւ հինգ պատկեր : Մասնակցող դերասաններն են.— Օրիորդներ Ալիս Փափազեան, Շուշան Գէորգեան, հեղինակը՝ Գր. Վահան, Գ. Տէրվիշեան, Միհրան Եփրեմեան եւ Նազարէթ Պշտիկեան :

Աւելորդ է յիշեցնել թէ Գ. Վահանի թատերախաղերը ոչ միայն կառուցուած են բարոյական հիմերով, այլ եւ ունին իրենց անբաժան աղը, անհրաժեշտ՝ միապաղաղ առօրեայէն պահիկ մը խուսափելու ու զուարթութեամբ համակելու համար :

Ուրեմն բոլորդ դէպի սրահ, ուրբաթ իրիկուն (14 Դեկտ.) :

Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. ԵՐ. Դ. ՈՒԽՏ մը կազմուած է Մոնթրէալի մէջ (Քանատա) 25 անդամներով Ք. Պաուկեանի սեփական շէնքին մէջ : Խօսած են ընկերներ Խոսրով Ներսէսեան Սուրէն Հաւհաուշի, Սերգօ Պօյաճեան եւ Վարդգէս Այնթապլեան, ստեղծելով մեծ խանդավառութիւն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Էշրէֆիէ արուարձանին «Ազատամարտ» Պատանեկան Միութիւնը եռանդուն գործունէութեան լծուած է, իր մարզական ճիւղերով, մանաւանդ թատերական երեկոյթներով: Վերջին ձեռնարկին (Դեկտ. 1) հասոյթը յատկացուեցաւ ամբողջութեամբ Ազգ. վարժարանի պակսէթ պոլի դաշտին, որու շնորհիւ մարզական կեանքը նոր թափ պիտի ստանայ, եւ դաշտը պիտի դառնայ ազգին սեփականութիւնը : Ռըմէյլ թաղն ալ վերջերս ունեցաւ իր պատանեկան միութիւնը եւ մկրտուեցաւ «Դրօ» անունով: Այս միութիւնը թէեւ երկու ամսուան կեանք ունի, սակայն սկսած է աշխոյժ գործունէութիւն մը, մանաւանդ մարզական խումբերով :

ՇԻՇԼԻԻ (Պոլիս) մարզական միութեան նոր շէնքին բացումը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 9ին: Այս միութիւնը որ հիմնուած է 1946ին, երկար ատեն կը գործէր Խասեան վարժարանի մարզասրահին մէջ, դժուար պայմաններու տակ :

24 ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ մասնակցած են Մելպուրնի Ողիմպիականին Հայաստանէն, մէյ մէկ ալ Մ. Նահանգներէն, Ֆրանսայէն, Եուկոսլաւիայէն, Արժանթինէն, Իրանէն, Պուլկարիայէն, Լիբանանէն :

ԻՐԱՆԱՀԱՅ Հայր. Միութիւն մը կազմուած է Լոս Անճէլըսի մէջ: Արձանագրուած են 75 անդամներ, մեծ մասով մտաւորականներ եւ ուսանողներ: Միութեան նպատակն է հոգեկան կապ ստեղծել հայրենակիցներու մէջ, օգնել բարոյապէս եւ նիւթապէս պարսկահայ դպրոցներուն եւ մշակոյթի հաստատութիւններուն: Ընտրուած է եօթը հոգինոց յանձնախումբ մը որ պիտի մշակէ կանոնագիրը: Լօս Անճէլըսի մէջ 150 – 200 Պարսկահայեր կան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (215)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

●

Դռների փոխարէն ծառայում էին մետաքսեայ վարագոյրներ, որոնց եզերքը զարդարած էին գոյնզգոյն ծոպերով : Վարագոյրները կախուած էին հաստ նարօտների վրայ, որոնց ծայրերից քարշ էին ընկած ոսկեթել փունջեր : Այդ ամբողջ կազմուածքը, որ պարսկական չըռայլ ճաշակի գործ էր, ամրացած էր փայտեայ ոսկեզօծ սիւների վրայ, որոնք զարդարուած էին ամենանուրբ ծաղկանըկարներով: Տասն ջորիներ հազիւ կարողանում էին տանել նրան, երբ լուծւում էր այդ վրանը: Մի ամբողջ օր հազիւ կարողանում էին տանել նրան, երբ հարկաւոր էր լինում կրկին կազմել : Այդ պատճառով, վրանը միշտ օրով առաջ տարւում էր հետեւեալ իջեւանը, որ ժամանակ ունենային պատրաստելու :

Նա կազմուած էր բաւական բարձր հողաթմբի վրայ, որ շինուած էր ժամանակաւորապէս վրանը զերծ պահելու համար անձրեւային հեղեղներից, որ գարնան եղանակներում խիստ յաճախ էին պատահում այդ կողմերում : Այդ բարձր դիրքից երեւում էր ամբողջ բանակը, որ տարածւում էր հեռու, շատ հեռու, մինչեւ Արաքսի ափերը, եւ բռնել էր կանաչազարդ տափարակի մեծ մասը : Երեկոյեան կիսամռայլի միջից, բանակի միւս ծայրում, հազիւ երեւում էր Պարսից Կարէն անունով նշանաւոր զօրապետի վրանը, որի գմբէթաձեւ կատարի վրայ ծածանւում էին պարսկական դրօշակներ : Իսկ Մամիկոնեան իշխանի վրանի հանդէպ՝ երեւում էր Մերուժանի երկնագոյն վրանը, Արծրունեաց արծուաթեւ վիշապի վառով :

Երբ Սամուէլը յուսացուեցաւ, հայրը փոխեց եւ կրկին վերադարձաւ հօր մօտ, նա դեռ չէր վերջացրել նամակի ընթերցումը: Նրան չխանգարելու համար, անխօս նստեց մի կողմում, եւ լուռ նայում էր հօր դէմքի մթին արտայայտութիւնների վրայ, որ ոչ բոլորովին մխիթարական էին: Դա նամակ չէր, դա մի ընդարձակ զեկուցում էր, որով Սամուէլի աչալուրջ մայրը մանրամասնօրէն հաղորդում էր իր ամուսնին «գործերի» դրութեան մասին Տարօնում :

Նամակի ընթերցումից յետոյ՝ հայրը գտնւում էր մի տեսակ մտայոյզ տրամադրութեան մէջ: Կինը, ի միջի այլոց գգուշացրել էր նրան՝ «շատ չհաւատալ Սամուէլին» ... Կնոջ մի այդպիսի դիտողութիւնը բոլորովին տարօրինակ էր թւում նրան: Իբրեւ բարձր ազնուական, մանաւանդ իբրեւ հայր, նա երեւակայել անգամ չէր կարող, թէ որդին կը համարձակուէր սեպհական կամք եւ սեպհական ցանկութիւններ ունենալ: Նա դեռ նայում էր Սամուէլի վրայ, ոպէս նախկին երեխայի վրայ, առանց նկատելու, որ երեխան աճել էր, զարգացել էր, եւ սեպհական մտածութիւնների տէր էր դարձել : Նրա մէջ՝ ազնուապետական համայնականութիւնը՝ իւր հպատակներից յետոյ՝ անցնում էր եւ որդու վրայ : Այդ էր պատճառը, որ նա իւր գործերի վերաբերութեամբ՝ ոչինչ պատասխանատուութիւն դէպի որդին չէր զգում: Նա կարծում էր, թէ ինչ որ հաճելի է եղել իրան, նոյնը, անտարակոյս պէտք է հաճելի լինի եւ որդուն: Նա համոզուած էր, թէ ինչ որ ինքը արել է, կամ ինչ որ դեռ եւս դիտաւորութիւն ունի անելու, բոլորը նոյնքան ախորժելի պէտք է լինեն որդուն, որքան իրան, որովհետեւ գործողը հայրն է: Նրա համար բոլորովին խորթ էր այն միտքը, թէ որդին ընդունակ էր, կամ իրաւունք ունէր քննադատելու հօր գործողութիւնները: Ուրեմն ինչո՞ւ չհաւատալ Սամուէլին :

Նա նայում էր կատարուած իրողութիւնների աչաւորութեան վրայ իւր անձնական նեղ տեսակէտից: Եթէ կործանուեցան քաղաքներ եւ հրդեհուեցան մեծաշէն աւաններ, թէ գերի առնուեցան բազմաթիւ բնակիչներ եւ արիւնով ներկուեցան հայրենի երկրի դաշտերն ու անդաստանները, չէ՞ որ այդ բոլոր չարիքները չգործուեցան լոկ չարագործութեան համար, այլ յայտնի, որոշ, եւ կանխապէս վճռուած քաղաքական նպատակների համար, որ խոստանում էին փայլուն արդիւնքներ : Եւ եթէ հայրը կը հասնէր սպասած արդիւնքներին, ո՞ւմ համար էր, եթէ ոչ որդու համար, ո՞վ պէտք է վայելէր, եթէ ոչ որդին ·

Ահա այդպէս էր մտածում հայրը, այդպէս էին փառասէր իշխանի դատողութիւնները, եւ այդ պատճառով, նրան բոլորովին տարօրինակ էին թւում կնոջ նախազգուշութիւնները, թէ « շատ պէտք չէ հաւատալ Սամուէլին » ... ինչու չհաւատալ: Միթէ Սամուէլը դեռ այնքան տհա՞ս էր, որ հասկանալ չէր կարող հօր բարի ցանկութիւնները, որ նոյն իսկ որդու բախտաւորութեան համար էին ...

Բայց որդին այլապէս էր մտածում . հայրենիքի կործանման մէջ որոնած փառքը՝ նա հայրենիքի դէմ դաւաճանութիւն էր համարում: Առանց մօր նամակը կարդացած լինելու, նա արդէն գիտէր բովանդակութիւնը :

ՐԱՖՖԻ

ուած են, թէ կացութիւնը եղերական է աւելի քան երբեք : «Բուն ողբերգութիւնը նոր կը սկսի » :

Առջի օր գրոյց կը հրջէր թէ վարչապետը՝ Քատար անձնապան եղած է : Իրադեկ պաշտօնատար մը անմիջապէս հերքեց, դիտել տալով .— «Ի՞նչպէս կ՚ուզէք որ լուրը ճիշդ ըլլայ . Քատար պատ չէ նոյն իսկ անձնասպանութիւն գործելու : Խորհրդային պահակ մը գիշեր ցերեկ կը հսկէ իր վրայ : Ան ողորմելի գերի մըն է խորհրդարանին մէջ : Ռուսերը եկան Նոյեմբեր 4ին եւ հոն դտան զինքը» :

Ռատիօ - Մոսկուա կը խոստովանի թէ կռիւները կը շարունակուին Փեշթայի փողոցներուն մէջ : «Հակայեղափոխականները պատնէշներ շինած են, բայց պաշտօնութեան ուժերը արագօրէն վերահաստատեցին բարեկարգութիւնը » :

× ՄԱԿի ընդհ. ժողովը նոր բանաձեւ մը քուէարկեց, դատապարտելով Խ. Միութեան միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ եւ պահանջելով պարպել սովետական ուժերը :

× Մ. Նահանգներու փոխ նախագահը, Նիքսըն, Աւստրիա պիտի երթայ յառաջիկայ շաբթու, Հունգարիոյ փախստականներուն կացութիւնը քննելու համար :

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ԳՈՐԾԵԼ

Իրլանտացի ազգայնականները շարք մը յանդուգն ձեռնարկներ կատարեցին եռեքշաբթիէն չորեքշաբթի գիշեր, Հիւս. Իրլանտայի բրիտանական հաստատութեանց դէմ, պահանջելով այդ երկրամասին միացումը իրլանտական հանրապետութեան : Տեղի ունեցան շարք մը պայթումներ : Լընտընտէրիի մէջ քանդուեցաւ անթելի կայանը, որ կապուած էր Լոնտոնի հետ : Ուրիշ վայրի մը մէջ 12 յեղափոխականներ, որոնք ոստիկանի համազգեստ հագած էին, դատական պալատը մտնելով քարիւղ թափեցին եւ ամբողջ շէնքը վառեցին : Արմակի մէջ յարձակեցան զօրանոցին վրայ եւ բուռն հրացանաձգութիւն մը տեղի ունեցաւ : Կամուրջ մը խորտակուեցաւ ուժանակով : Ցարձակումներուն թիւը տասը կ՚անցնի : Կառավարութիւնը շարժման մէջ դրաւ տասը հազար զինուորները, հետապնդելու համար յեղափոխականները որոնց թիւը երկու հարիւր կը հաշուեն : Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը քննութիւն բացաւ, [illegible] ծալքերը [illegible] համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՄԲԵՐ պայթեցան Քովէյթի (Պարսից ծոց) քարիւղի դաշտին մէջ, բայց 185 հորերէն միայն մէկը բռնկեցաւ : Անգլիա այդ հորերէն կը ստանայ իր քարիւղին մէկ մասը :

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՀՐԵԱՆԵՐ Սիպերիա կ՚աքսորուին Ուկրայնայէն եւ Պալթեան երկիրներէն, համաձայն Վիէննա հասած տեղեկութեանց :

ՍԱՐԻ մասին կնքուած դաշնագիրը վաւերացուեցաւ Ազգ. ժողովին կողմէ, 225ի դէմ 354 ձայնով :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՇԹԵԹին քաղաքին մէջ յարձակում կատարուած էր խորհրդային հիւպատոսարանին վրայ : Ձերբակալուեցան 88 ցուցարարներ : Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր կազ գործածեց, բանտը պաշտպանելու համար :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ըմբոստները գիծէն դուրս հանեցին կառախումբ մը եւ ռումբ մը պայթեցուցին Ալժէի գլխաւոր սրճարանին մէջ :

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովին մէջ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Տի Վիթթօրիօ, ուժգնօրէն քննադատեց Խ. Միութեան միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ, մեծ խրախոյսում պատճառելով :

ՉՈՐՍ ՀԱԶԱՐ Ֆրանսացիներ եւ Անգլիացիներ հեռացած են Եգիպտոսէն, 12 օրուան ընթացքին : Հրեաներն ալ կը հեռանան խմբովին : Անգլիա բողոքեց Ազգաժողովին :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 12) .— Զոյլ ոսկի՝ 465.000, նափոլէոն 3380, դոլլր. 3270, անգլ. 4340, քսան տոլարնոց 16.360 : Թղթադրամ (անպաշտօն) .— Սթերլին 1030, տոլար 401, զուից. 95, պելժ. 7.90, լիր 0.61 :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, Դեկտ. 23ին :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

(Դաշնակցութեան օրուան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի «Կարմրենց» խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին, Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) եւ Պ. Գարեգին (թառ) :

Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակցութիւն. — Փոռթ տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօքարը եւ իջնալ Կառ Վիլիէ լը Պէլ, հետեւեալ ժամերուն 13.32, 13.53, 14.03, 14.23, 14.34, 14.54, 15.05, 15.25, 15.36 են. :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս ուրբաթ, ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի վերյարկը :

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Նիւթը՝ Գիտուն պատմաբան Փաղ Ռօրպախ եւ Հայերը :

Մուտքը ազատ է : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Պարահանդէսը

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ

Լաւագոյն մթնոլորտ ինչպէս միշտ :

ԵՌԱՋԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի Ս. Յակոբի տօնին առթիւ, հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի, Շաւիլի մատրան մէջ : Կը նախագահէ եւ կը քարոզէ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. : Երգեցողութիւնները կը կատարուին եռաձայն, հրաւիրեալ դպիրներու կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Նշան Սերգոյեանի :

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Հայ Կարմիր Խաչի վաստակաւոր անդամուհի Օր. Զարուհի Գալֆաեանի մահուան 4րդ տարելիցին առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր :

Գ. Տէրվիշեան, Օր. Ալիս Փափազեան, Ն. Պշտիկեան, Միհրան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը :

Ներկայացումներու կարգը .—

ՏԷՍԻՆ .— Ուրբաթ գիշեր, 14 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Նախաձեռնութեամբ դպրոցի հոգաբարձութեան :

ԼԻՈՆ .— Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժամը 14.45ին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ;

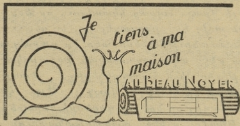
ՎԻԷՆ .— Կիրակի գիշեր, 16 Դեկտ. ժամը 8.45ին, Սէրքըլ Կաթոլիկ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Երկուշաբթի 24 Դեկտ. ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ : Մանրամասնութիւնները շուտով :

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՉՐԻ ՑԱՆՑՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, Bd. J. JAURES et
15, Av. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ՆՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 16 Դեկտ. ժամը 4ին

AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel (Champs-Elysées)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **BACHICHA**

Մուտք 500 ֆրանք — Սեղանները կանխաւ ապահովել

CEN. 36-23

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ խումբ մը դրագէտներու եւ մտաւորականներու նախաձեռնութեամբ, Գործադիր Մարմին մը կը պատրաստուի տօնել Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի գրական եւ ուսուցչական յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը, յառաջիկայ Փետրուար 3ի կիրակի իրիկունը, Սալ Շոփէնի մէջ : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին պարահանդէսը այս կիրակի, ժամը 21էն մինչեւ երկուք, Փավիյօն տ՚Արմընոնվիլի ընդարձակ սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լաւագոյն նուագախումբին :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Բազմաթիւ անակնկալներ : Առատ պիւֆէ մատչելի գիներով : Ընտանեկան մթնոլորտ եւ հաճելի ժամանց մեր մարզիկ պատանիներուն հետ :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսը ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ժամը չորսին :

Կը ներկայացուի՝

«ՉԱՐՇԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն, երգեր, խաղեր եւ մանկական պարեր :

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հրանտ Բալուեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Լորիս Բաբանեան եւ զաւակը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ բարենպատակ հաստատութեանց եղած նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ մօր՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ԲԱԼՈՒԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ :

EUROPE No. 1

1647 mètres G. O.

Anne-Marie

ռատիոյի ծանօթ ներկայացնողը պիտի ունկնդրել տայ հայերէն երգապնակ մը, «Քիզ նման», այս երկուշաբթի առաւօտ, ժամը 11ին :

Ո՞ՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ՉԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

Անշուշտ

ԼԻԼԱ՞Ն

24 RUE ST. LAZARE, PARIS (9e)

Կանխաւ ապահովել սեղանները՝ հեռաձայնելով՝

TRI. 31-62

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին : Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ .—

Համազասպ խումբը, շաբաթ, 15 Դեկտ. ժամը 9ին :

Մուրատ խումբը (Ալիներ) 16 Դեկտ. կիրակի, ժամը 3.30ին :

Թաթուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին :

Ժողովները տեղի կ՚ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ :

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, Խրիմեան դպրոցը : Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. Արծիւ ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ .— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ, ժամը 2.30ին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ : Ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամ 3ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՌՈՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս շաբաթ իրիկուն, Քաֆէ տիւ Քոմերսի սրճարանին մէջ (եկեղեցիին դիմացի անկիւնը) : Դասախօս Պ. Յովհան Կարապետեան, նիւթը՝ « Նոր Սերունդը ի՞նչ կը պահանջէ մեզմէ» : Կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի հայրենակիցները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Դաւիթեան կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Շաւիլի մատրան մէջ, ի յիշատակ իրենց հանգուցեալ ծնողաց : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները :

Ժամանակի խնայողութիւն, հոկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ՚ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER

17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

ԾԱԽՈՒ Է

Թրիքոյի մեքենայ մը ձոծ 10, 1.20, մօթէորով եւ բոլորով :

Դիմել Պ. Ռուբէն Տէր Թոմաեանի,

20 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux (S)

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

THEATRE MUNICIPAL

Այս Շաբաթ գիշեր, ժամը ճիշդ 8.45ին

Նախաձեռնութեամբ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եւ ի նպաստ տեղւոյն հայ աննեցուկ կարօտեալներուն

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ կը ներկայացնեն ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատրերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր :

Առաջին անգամ ըլլալով Կեդր. Ֆրանսայի մէջ՝

Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ, ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆ, Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ հեղինակը :

Մուտքի մատչելի գիներ — Սրահին ջեռուցումը ապահովուած է.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս.՝ 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 15 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7758 · 32e ANNEE · Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ · ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3569

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴԵՌ ՑԱԾ Է ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ»

•

«Սովետական Հայաստան» Նոյ. 29ի խմբագրականին մէջ հպարտութեամբ կը թուէ 36 տարիներու ընթացքին կատարուած նուաճումները. —

«Քիմիական, մեքենաշինական, գունաւոր մետալուրգիայի, լեռնահանքային, էներգետիկ, շինանիւթերի, տեքստիլի, տրիկոտաժի, սննդի և այլ արդիւնաբերական ճիւղերի» ստեղծումը, հարիւրաւոր ձեռնարկներու եւ գործարաններու հաստատումը, 120 մեծ ու փոքր ելեկտրակայանները, տասնեակ նոր աւաններու եւ գիւղերու շինութիւնը կամ բարեկարգումը են.:

Եւ դիտել կու տայ.

— «Նախասովետական Հայաստանի խղճուկ պատկերը մնացել է անցեալում, մնացել է Երեւանի հնագիտական թանգարանում»:

Նախասովետական Հայաստանը, այն որ կազմուած էր ցարական իշխանութեան փլուզումէն ետք, տեւեց միայն երեսուն ամիս: Մարդիկ անկարելին կը փորձէին, պատերազմին ստեղծած քաոսը ձեւի մը վերածելու համար, երբ մուրճն ու մանգաղը վերիվայր շրջեցին ամէն բան, առաջնորդութեամբ կարմիր բանակին:

Արդ, կարելի՞ է բաղդատել երեսուն ամիսը եւ 36 տարին, — նորահաս մանուկ մը առոյգ եւ հասուն երիտասարդի մը հետ...

Թուաբանական մանրամասնութեամբ ճշգելով կատարուած յառաջդիմութիւնները, որոնք օր օրին արձանագրուած են դաշնակցական մամուլին մէջ, Երեւանի պաշտօնաթերթը առանց վերապահութեան կը խոստովանի թէ «մենք իրաւունք չունենք հանգստանալու ձեռք բերածով»:

— «Մեզ մօտ դեռ շատ թերութիւններ կան ե՛ւ էկոնոմիկայի, ե՛ւ կուլտուրայի բնագաւառներում... Կան ձեռնարկութիւններ որոնք տեւականօրէն ետ են մնում. չեն կատարում պետական առաջադրանքները: Դա հանդուրժել չի կարելի:

... Մեզ մօտ դեռ եւս ցածր է հացահատիկային կուլտուրաների բերքատուութիւնը. շրջանների մեծ մասը չկատարեց բերքատուութեան բարձրացման առաջադրանքը:

... Հարկաւոր է հաւաքել մինչեւ վերջին փաթիլ բամպակը, յանձնել մինչեւ վերջին քիլոկրամ ծխախոտը»:

Ամբողջ խմբագրականին մէջ, ոչ մէկ տող, ոչ իսկ հեռաւոր ակնարկ մը՝ քաղաքական պահանջներու մասին:

Անշուշտ անոր համար որ, «դա դիպլոմատիկական հարց է»: Իրաւունք չունին մինչեւ անգամ ներքին սահմաններու մասին խօսելու, դրացիներուն բաշխուած 17 հազար քառ. քիլոմեթր ժառանգութիւնը ետ պահանջելու:

Ուրեմն պայքար բնութեան դէմ՝ ափ մը հող աւելի շահելու, եւ գիտական, ճարտարագործական ճիւղեր՝ նոր նուաճումներ կատարելու համար:

Այդ ճակատին վրայ եւս կը գտնենք շատ կարեւոր խոստովանութիւն մը:

Ինչպէս յայտնի է, քանի մը տարիէ ի վեր ձեռնարկած են Սեւանի լիճը «սրբագրելու», նուազեցնելով խորութիւնը եւ տարածութիւնը, որպէս զի ելեկտրական հոսանք ճարեն, թէ ներածման եւ թէ արտածման համար:

Արկածալի ձեռնարկ մըն էր այս, եւ ահաւասիկ Երեւանի Գիտութեանց Ակադեմիային նախագահը, Վ. Համբարձում-եան ընդհ. ժողովին մէջ կը հաստատէ թէ նախկին ծրագիրը «այլեւս չի համապատասխաներ գիտութեան եւ տեխնիկայի ժամանակակից պահանջներին»: Եւ արդէն ձեռնարկած են նոր ծրագրի մը մշակման:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

•

ԶՈՒՋԵՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻԼ ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ատլանտեան գինակցութեան խորհուրդը իր երրորդ օրուան նիստին մէջ կրկին որոշեց պատերազմի չդիմել, փրկելու համար արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրները: Միեւնոյն ատեն որոշեց խնդրել Մ. Նահանգներէն որ հիւլէական զէնքեր տրամադրեն իրենց պաշտպանութեան համար: Յետոյ յանձնարարեց ընդհ. քարտուղարին՝ Լորտ Իսմէյի որ փորձէ կարգադրել անդամներուն միջեւ ծագած վէճերը, նկատի առնելով նաեւ Կիպրոսի եւ Սուէզի խնդիրները:

Մ. Նահանգներու պատերազմական նախարարը, որ ներկայ էր ժողովին, պատասխանեց թէ պիտի քննէ հիւլէական զէնքերու խնդիրը, բայց որեւէ խոստում չտուաւ, վասն զի ամերիկեան սահմանադրութիւնը կ'արգիլէ հիւլէական թնդանօթներ եւ հրթիռներ կամ ուրիշ նոր գիւտեր յանձնել առանց նախագահին հաւանութեան:

Արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին նախարարը, Պրենթանօ, հինգ հիմնական կէտերէ բաղկացեալ յայտարարութիւն մը յանձնած էր, հետեւեալ բովանդակութեամբ. —

1. Բոլոր ազատասէր ժողովուրդները պէտք է պաշտպանեն արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն ինքնորոշման իրաւունքը, իրենց նախընտրած կառավարութիւնը հաստատելու համար ամենայն ազատութեամբ:

2. Արեւելեան Եւրոպայի այդ երկիրներուն մէջ քաղաքական կարգուսարքը պէտք է հիմնուի ազգային անկախութեան եւ դերիշխանութեան վրայ: Պէտք է վանել որեւէ նուաճողական փորձ որ կը ձգտի բռնի հպատակեցնել փոքր երկիրները:

3. Արեւելեան Եւրոպայի բոլոր ազգերը պէտք է իրաւունք ունենան կատարեալ ազատութեամբ որոշելու իրենց ընկերային կարգուսարքը:

4. Արեւելեան Եւրոպայի ներքին բարգաւաճումը պէտք չէ ենթարկուի զինուորական ազդեցութեան մը, ոչ ալ քաղաքական կամ տնտեսական ճնշումի մը:

5. Պէտք է անբռնաբարելի մնան արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն մարդկային իրաւունքները:

Այս բանաձեւը պիտի դրուի վերջնական զեկոյցին մէջ: Գերման նախարարը իր բանաձեւը յանձնած ատեն ազդարարեց թէ եթէ արեւել. Գերմանիոյ մէջ ալ ըմբոստութիւն մը ծագի յարենման Հունգարիոյ ապստամբութեան, հետեւանքը կրնայ ըլլալ երրորդ աշխարհամարտ մը: Իր կարծիքով, երբեք պէտք չէ անմիջական ազատութեան սնոտի յոյսեր ներշնչել արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն:

Հիւլէական զէնքերու խնդիրը քննուած ատեն, բոլոր պետութեանց ներկայացուցիչները բացատրեցին թէ ներկայ դարուն չափազանց դժուար է ծանր ծախքեր ստանձնել ազգային պաշտպանութեան համար: Ամէնքն ալ կ'ուզեն կրճատել սովորական բանակներու ծախքերը եւ հիւլէական սպառազինութիւններ կատարել, իբրեւ խնայողութիւն: Այս առթիւ Անգլիոյ ելմտական նախարարը դիտել տուաւ թէ, օրինակ, արեւմտեան Գերմանիան ստիպուած է աւելի դրամ ծախսել, անգլիական զօրք պահելու համար: Անգլիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ որ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորները սպառազինուին հիւլէական զէնքերով: Արեւմտեան Գերմանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ ներկայացուցիչներն ալ կրկնեցին այս պահանջը:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏԵՑ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

•

ՄԱԿի ընդհ. ժողովը Դեկտ. 12ին 8ի դէմ 55 ձայնով եւ 13 ձեռնպահութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը որ խստօրէն կը դատապարտէ Խ. Միութեան միջամտութիւնը Հունգարիոյ մէջ եւ կը պահանջէ ետ կանչել կարմիր բանակը:

Ժողովը նախապէս մերժած էր Հնդկաստանի առաջարկը որ կը թելադրէր Մոսկուա ղրկել ընդհ. քարտուղարը, ելք մը գտնելու համար եւ բանաձեւէն ջնջել Խ. Միութեան դէմ ուղղուած պարսաւը:

Խ. Միութեան պատուիրակը, Կուզնեցով, ձաղկեց Հունգարիոյ դէմ կատարուած «կոպիտ եւ նախատական յարձակումները», որոնց հետեւանքով հունգարական պատուիրակութիւնը հեռացաւ ժողովէն: Այս առթիւ դիտել տուաւ թէ Մ. Նահանգները «քաղաքական վտանգաւոր խաղ մը, կը փորձեն, թոյն եւ ատելութիւն սերմանելով:

Ազգաժողովին պատմութեան մէջ առաջին անգամ է որ դատապարտութեան բանաձեւ մը կը քուէարկուի անդամներէն մէկուն դէմ: Իրագէկներ կ'ըսեն թէ վերջին խօսքը արտասանուած չէ տակաւին և դժուար է նախատեսել թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ հետեւանքը, եթէ Խ. Միութիւնը շարունակէ միեւնոյն քաղաքականութիւնը Հունգարիոյ մէջ եւ եթէ այս վերջինը մերժէ ընդունիլ Ազգաժողովին քննիչները կամ ընդհ. քարտուղարը: Այն ատեն խնդիրը նորէն պիտի քննուի եւ նոր բանաձեւ մը պիտի առաջարկուի:

Ահաւասիկ Դեկտ. 12ին քուէարկուած բանաձեւը. —

1. Ընդհ. ժողովը նկատելով որ վերջին դէպքերը բացորոշապէս կ'ապացուցանեն թէ հունգար ժողովուրդը կ'ուզէ վերա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Միջանկեալ, Անգլիոյ նախարարները յայտարարեցին թէ չեն կրնար Ատլանտեան Կազմակերպութեան սեղանին վրայ դնել Կիպրոսի խնդիրը, թէ նոր սահմանադրութիւն մը խմբագրած են արդէն, գոհացում տալու համար Կիպրոսի բնակիչներուն: Լորտ Իսմէյ փորձեց լուծել այս վէճը, բայց Անգլիա, Յունաստան եւ Թուրքիա ընդդիմացան:

Անգլիոյ գլխաւոր ներկայացուցիչը մեղադրեց արեւմտեան Գերմանիան թէ դանդաղ կը կատարէ իր զինուորական յանձնառութիւնները: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, որուն երէկուան ճառը դառնութիւն պատճառած էր, կրկնեց թէ ամերիկեան զօրքը պիտի մնայ Եւրոպայի մէջ, բայց միեւնոյն ատեն դիտել տուաւ թէ Եւրոպան ինք պէտք է հետզհետէ ճարէ Ատլանտեան ճակատին զօրքը, արեւմտեան Գերմանիոյ աջակցութեամբ: Յետոյ բացատրեց թէ պէտք չէ միայն հիւլէական ուժին ապաւինիլ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար:

Վիճաբանութեանց ընթացքին Ատլանտեան ճակատին նոր հրամանատարը, զօր. Նորսթէտ պահանջեց զօրացնել արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական ուժերը, նկատի առնելով Հունգարիոյ դէպքերը: Ուրիշ զօրավար մը յիշեցուց թէ Խ. Միութիւնը ահագին ուժեր ունի տակաւին:

Խորհուրդը միաձայնութեամբ վաւերացուց Երեք Իմաստուններու տեղեկագիրը, լայն իրաւասութիւններ տալով ընդհ. քարտուղարին, (ամէնէն հաւանական թեկնածուն է Պելժիոյ արտաքին նախարարը Սփաք): Նոյնպէս հաւանութիւն յայտնեց գերմանական բանաձեւին: Խորհուրդը մասնաւորապէս գնահատեց գերման նախարարին չափաւորութիւնը, հաստատելով որ արեւելեան Գերմանիան հակառակ է զինեալ միջամտութեան, արեւելեան Գերմանիան ազատելու համար:

ԿՌՈՒԻԸ ՉԷ ԴԱԴՐԱԾ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ հազարաւոր բանուորներ որոշեցին ընդհ. գործադուլ կատարել անսահման ժամանակով, մինչեւ որ վարչապետ Քատար արձակէ բանուորական Կեդր. Խորհուրդին նախագահը, Շանտոր Ռաց: Բանուորները նոր ցոյց մը սարքեցին մայրաքաղաքին փողոցներուն մէջ, արհամարհելով զինուորները եւ ոստիկանները: Ընդհարումներ պատահեցան Փեշթայի եւ երկրին զանազան մասերուն մէջ, երբ ոստիկանութիւնը եւ ռուսական հրասայլերը կը փորձէին արգիլել գործադուլը: Վիէննա հասած ճամբորդներ կը պատմեն թէ բուռն կռիւներ տեղի կ'ունենան հանքային շրջաններուն մէջ եւ Փեշթա - Վիէննա ճամբուն վրայ: Կ'ըսուի թէ 300 զինուորներ սպաննուած են Փեքի մէջ, Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխին մօտ:

Նոր գործադուլը անշարժութեան դատապարտեց Փեշթայի գրեթէ բոլոր գործարանները: Ոստիկանութիւնը եւ զօրքը բռնի գրաւեցին կարգ մը մեծ գործարաններ:

Հունգարական աղբիւրէ կը պնդեն թէ Փեշթայի կառավարութեան գլուխը կը գտնուի Խ. Միութեան Ապահովութեան վերատեսուչը, զօր. Սերով:

Ստոյգ տեղեկութիւններ կը պակսին գաւառի մասին: Զինուորական ատեանները սկսած են գործել Ըստ օրինի միայն մահապատիժներ կրնան տալ: Կ'ըսուի թէ դնդակահարութիւններն սկսած են արդէն: Պարզեւներ սահմանուած են, մատնանշումներ կատարելու համար:

32.000 ՍՊԱՆԵԱԼ

Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու յայտարարեց թէ «տարակոյս չկայ որ Հունգարիոյ յեղափոխութիւնը ազգային շարժում մըն էր, նոյնիսկ եթէ կարգ մը յետադիմական կամ դուրսէն եկած տարրեր մասնակցած ըլլան: Վարչապետը այս յայտարարութիւնն ըրաւ Երեսփ. ժողովին մէջ, Ուաշինկթըն մեկնելէ առաջ: Յետոյ ըսաւ թէ 25.000 Հունգարներ եւ 7000 Ռուսեր սպաննուած են դէպքերու ընթացքին եւ թէ կրաւորական դիմադրութիւնը կը շարունակուի: «Մեր դեսպանին տեղեկութեանց համաձայն, Փեշթայի մթնոլորտը կը յիշեցնէ Հնդկաստանի քաղաքացիական անհնազանդութեան պայքարը, անկախութենէն առաջ: Հնդկաստանի ներկայացուցիչները թելադրած են Հունգարիոյ ընդունիլ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը եւ դէտերը: Հնդկաստանի համար ամէնէն կարեւորը այն է որ կացութիւնը չայլասերի, համաշխարհային ընդհարումի մը վերածուելով: Հնդկաստան կը պահանջէ օտար ուժերը քաշել Հունգարիայէն:

ՑՈՅՑԵՐ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ հակառուս ցոյցերը կը շարունակուին Լեհաստանի զանազան մասերուն մէջ: Տասնըմէկ քաղաքներ վարակուած են ընդհանուր հոսանքէն: Քաղաքապահ զօրքը առջի օր բիրերով կասեցուց նոր յարձակում մը Շթեթինի մէջ, ուր ծանր դէպքեր պատահեցան երկուշաբթի օր: Թերթերը կը ծանուցանեն թէ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են:

Գերմանական աղբիւրներու համաձայն, ցոյցերը հետզհետէ կը ծաւալին: Ցուցարարները կը հրկիզեն ռուսական ազդերը: Ամէն տեղ կը լսուի նոր ազդանշանը. — «Ճամբեցէք Ռուսերը, վերադարձուցէք մեր արեւելեան նահանգները»:

ԿԻՊՐՈՍԻ համար նոր սահմանադրութիւն մը խմբագրուած է: Անգլիոյ գաղթային նախարարը Աթէնք մեկնեցաւ, յետոյ պիտի երթայ Անգարա, երկու պետութեանց տեսակէտները իմանալու համար:

ՊՈՒԼԿԱՐ ԳԻՒՂԱՑԻՆ ՆՈՐ ԿԱՐԳՈՒՍԱՐՔԻՆ ՏԱԿ

Նորաւոյն իրաւակարգերը գործարանը՝ բանուորին եւ հողը՝ գիւղացիին յայտարարեցին, բանուոր եւ գիւղացի խանդավառուեցան, սեփականատէր եւ հողատէր պիտի ըլլային, քաղքենի, դրամատէր եւ հողատէր դասակարգի շահագործումներէն պիտի ազատուէին: Գիւղացին ազատեցաւ հողատէրէն, բայց հողատէր ըլլալու համար սկսաւ պայքարիլ պետականացման դէմ, Ռուսիոյ, Հունգարիոյ եւ մանաւանդ Պուլկարիոյ մէջ մանր հողատէրեր ընդդիմացան հաւաքականացման: Տանըմարքայի մէջ երկրագործական ազատ համագործակցական միութիւններ կան, երկրագործը տէրն է հողին եւ անասունին, նոր իրաւակարգերու մէջ հողին տէրն է պետութիւնը, մշակն ու երկրագործը պետութեան պաշտօնեան են:

Կղզիացած գիւղերու մէջ՝ գիւղացին պայքարեցաւ պետականացման դէմ եւ ամենէն վերջ տեղիտուեցաւ տեղի տալ, երբ ընկերութեան բոլոր տարրերը ջնջուեցան կամ անձնատուր եղան: Պետութիւնը ճնշումներ կատարեց, սպառնալիքներ ըրաւ, աքսորեց, երբեմն հրապուրեց: Գիւղացին մնաց անդրդուելի, կառչած իր հողին, ուր քրտինք թափած է, ուր իր անձէն մաս մը զետեղած է, որովհետեւ նուիրական ժառանգութիւն մըն է սերունդէ սերունդ փոխանցուած: Ըսուեցաւ թէ հողատէրը խրացուցած է հողը: Պատմաբաններ կը հաստատեն թէ հողն է որ կը դրաւէ մարդը, կը դարձնէ նստակեաց, կ'ազատէ վաչկատուն, թափառական, վրանաբնակ կեանքէն: Անգամ մը որ մշակը իր քրտինքով կ'ոռոգէ հողը, ալ չի կրնար բաժնուիլ անկէ, մշակ եւ հող կը նոյնանան:

Պուլկարիոյ մէջ ոչ խտալական լաթիֆունտիաներ կային, ոչ սերպ զատրուկաները: Համայնավար իրաւակարգը արդարացում չունէր հողը պետականացնելու: Պուլկար գիւղացին սեփականատէր էր, հարուստ էր, որովհետեւ հողը բարեբեր էր, երկրագործութիւնը ազգային հարստութիւն էր: Այսօր, տասնամեակ մը պայքարէ ետք, հողին 75 – առ հարիւրը հաւաքականացուած է, անկախ երկրագործ ընտանիքներ հազիւ մնացած են, մեծամասնութիւնը մաս կը կազմէ համագործակցականներու: Պետութիւնը ամէն անօրակելի միջոցներու դիմեց՝ հողը հաւաքականացնելու համար:

Պետութիւնը միջոցներ ունի, որոնցմէ զուրկ է ընտանիքը, որոնց դէմ անկարող էր պայքարելու: Հաւաքականութեան չպատկանող գիւղացիի մը զաւակները կը զրկուէին պետական վարժարաններէ, ազգականները կը կորսնցնէին իրենց պաշտօնները, ինքն ալ կը զրկուէր փոխառութենէ եւ քիմիական աղբերէ: Օրէնքը կ'արգիլէ որ հողատէր ընտանիք մը վարող մեքենայ ունենայ: Գիւղերու ամէն մէկ անկիւնը տախտակներ կախուած են սա վերտառութիւններով. — «Խաղաղասէր ամէն գիւղացի մասնակցելու է համագործակցականներուն»: Զգուշացէք այն գիւղացիներէն, որոնք չեն մասնակցիր համագործակցականներու»:

Առանձնացած գիւղացին չի կրնար արտադրութիւնը վաճառել եւ գնումներ կատարել՝ իր պէտքերուն համար: Անօթութեան սպառնալիքին տակ, բազմաթիւ գիւղացիներ ստիպուած են ստորագրել համագործակցութեան մասնակցելու պաշտօնագիրը: Այլ եւս հողին տէրը չէ, որովհետեւ կը պատկանի համագործակցականին, սերունդներու ժառանգութիւնը կը փոխանցուի օտարին, որովհետեւ վաղուան սերունդը կը զրկուի պապենական ժառանգութենէն: Պաշտօնագրին ստորագրութիւնը մահավճիռի մըստորագրութիւնն է ընտանիքին եւ զաւակներուն համար: Ոչ միայն հողը կը յանձնուի պետութեան, հաւաքականութեան անունով, այլ՝ ժառանգորդներն ալ, որոնք կը դառնան մշակները ընդարձակածաւալ հողատիրութեան մը: Չի կրնար հողէն հեռանալ, իր կեանքի ամբողջ տեւողութեան կապուած է հողին, որ երբեմն իր պապերունն էր, իրն էր, իր զաւակներուն պիտի փոխանցուէր, այժմ ամէնունն է: Իրենը չէ թափած քրտինքին արդիւնքը, հասարակութեան սեփականութիւնն է: Եթէ պատահի որ հեռանայ համագործակցականէն, կը կորսնցնէ հողն ալ, աշխատելու եւ ապրելու իրաւունքն ալ: Անհատ մը չէ, հաւաքականութեան մը անդամն է, կրնայ ուրիշ հող մը մշակել պետութեան կարգադրութեամբ, ուրիշ հաւաքականութեան մը մէջ մտնել, բայց կորսնցուած է իր հողին տէրն ըլլալու իրաւունքը: Չի կրնար ուզածին պէս մշակել, մշակելի բոյսերը որոշել, խրայտուկ կենդանիներն ունենալ: Պարտաւոր է հրամանատարի մը ղեկավարութեան տակ աշխատիլ, բացակայութիւնն արդարացնել: Կրնայ կով մը, հինգ ոչխարներ ունենալ, որոնց արտադրութեան քանակը ցոյց տալու է հրամանատարին, վճարելու է օրէնքով նշանակուած պետական բաժինը, որովհետեւ կենդանին կը պատկանի պետութեան, ինք պետական աշխատաւոր է:

Պուլկարիոյ մէջ դեռ կան ցանցառ թիւով ազատ գիւղացիներ, որոնց հողերուն մշակումը նախնական կը մնայ, որովհետեւ պետութիւնը չօժանդակեր համագործակցութենէն դուրս մնացող ոեւէ գիւղացիի, որպէսզի ստիպուի ընտրել համագործակցութիւնը կամ թշուառութիւնը: Ասոնց համար կարելի է բաժնուիլ սիրելիներէ, արտասուել եւ աղօթել, անկարելի է բաժնուիլ այն հողէն, որ տարիներով սնունդ տուեր է իր հարազատներուն: Կտակուած նուիրական ժառանգութիւն մը յանձնել ուրիշին, Պուլկարին համար սրբապղծութիւն է, անձնատուր ըլլալ, կալանաւորուիլ է, դառն մահ մըն է:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԵՐԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ. — Առաջին երկու մասերը տես «Յառաջ» 25 եւ 30 Հոկտ.):

Ուսումնասիրելէ ետք հայկական համայնքին ազգագրական, ընկերային եւ տնտեսական բաբեշրջումը, բնականօրէն կը մօտենանք ձուլման հարցին: Հայերը Ֆրանսա եկան իբրեւ տարագիր եւ ոչ թէ իբրեւ գաղթական: Ընդունա՞կ էին ձուլման առաւել կամ նուազ չափով, քան կամաւոր գաղթականները: Նպաստաւոր տարրերու, ապա աննպաստ տարրերու եւ վերջապէս ստացուած արդիւնքներու վերլուծումով, պիտի կրնանք լուսաբանել այս հարցը:

Հայերը իրենք առաջիններէն են որ կատարելապէս կ'ըմբռնեն թէ ձուլման համար աննպաստ տարրերն են որ միշտ նըկատի կ'առնուին:

Սկիզբը համայնքը կծկուեցաւ ինքն իր մէջ: Այս պատճառով կրցաւ լաւ պահպանել իր բարքերը եւ սովորութիւնները: Աննպաստ տարր մըն է լեզուն, որ երբեք նմանութիւն չունի մերինին հետ: Հայերէնը կը շարունակուի մանաւանդ տարեցներուն մէջ եւ յաճախ տակաւին ապաւէն մըն է: Անտարակոյս վախճանը ակներեւ է եւ եթէ դեռ բաւական թիւով երիտասարդ Հայեր կը խօսին, շատ քիչեր կը սորվին զայն «գիտական» կերպով:

Ձուլման համար ուրիշ դժուարութիւն մըն է հայ ընտանիքի ըմբռնումը: Եթէ կարգ մը ընտանեկան սովորութիւններ տեղի տուած են, բայց կան տակաւին որ զգալի տեղ կը գրաւեն եւ չեն նպաստեր խառն ամուսնութեանց: Կրօնքն ալ ուրիշ արգելք մը եղած է ձուլումի: Լուսաւորչական կրօնքին պատկանողներուն թիւը շատ աւելի գերազանց է քան կաթոլիկներունը եւ բողոքականներունը: Գլխաւորաբար անոր համար որ հայերէնը կը գործածուի հոն, կրօնքը տակաւին ազգային ուժ մը կը ներկայացնէ: Վերջապէս ցարդ խառն ամուսնութեանց դժուարութիւնը կը շարունակէ ալ աւելի բարդացնել ձուլումը: Բայց կան ձուլումի համար նպաստաւոր ուժեր ալ:

Նպաստաւոր տարրերէն է Ֆրանսական ազատամտութիւնը: Ամէնէն առաջ ընծայուած դիւրութիւնը, որով Հայերը գործնական եւ օգտախնդիր, կրցան սեփականատէր դառնալ, ինչ որ անտարակոյս կը դիւրացնէ ձուլումը: Ասկէ զատ, Հայերը շատ կանուխէն ըմբռնեցին մեր քաղաքակրթութեան բարձր աստիճանը: Կրօնական միութեան բացակայութիւնն ալ նպաստաւոր տարր մը եղաւ ձուլումի համար: Ֆրանսեւհայ մերձեցումը յաճախ տեղի կ'ունենայ կրօնի միջոցով: Ապացոյց՝ կաթոլիկ խառն ամուսնութիւնները: Եւ վերջապէս դպրոցը եւ ֆրանսական մշակոյթը ձուլումի ամէնէն զօրաւոր ազդակներն են: Երիտասարդները, որոնք շատ լաւ կը խօսին ֆրանսերէնը, կ'իւրացնեն եւ կը սիրեն ֆրանսական մշակոյթը, ձուլումի իրական շաղախը պիտի կազմեն: Սակայն պէտք է տակաւին սերունդ մը եւս, որպէսզի ձուլումը կատարելապէս իրականանայ: Եւ անտարակոյս, ցարդ ստացուած արդիւնքները քաջալերական են:

Անվիճելի կերպով առաջին արդիւնքները ֆրանսերէն լեզուին յառաջդիմութիւններն են համայնքէն ներս: Տարտամօրէն նուազ է համեմատութիւնը այն տարեցներուն որոնք ֆրանսերէն չեն խօսիր: Հասուն տարիք ունեցողները երկլեզուեան են: Երկրորդ արդիւնքը խառն ամուսնութեանց մեծ թիւն է (25 առ հարիւր) եւ մանաւանդ ֆրանսական հպատակութիւնը — 1947ին, 2017 Հայերու վրայ 978 հպատակ դարձան: 1947 - 1953 մարդահամարը կ'արձանագրէ 279 հպատակութիւն, հասցնելով հպատակութեան համեմատութիւնը 60 առ հարիւրի:

Երեք տասնեակ տարի բաւական եղաւ որ, Վալանս հաստատուած Հայերը մանաւանդ իբրեւ բանուոր ձեռք ձգեն առաջնակարգ առեւտրական դիրք մը: Անոնց զաւակները ֆրանսերէն կը ճօսին եւ քաղաքին դպրոցները կը յաճախեն: Ասոնք են որ գլուխ պիտի հանեն ձուլումը, որ հեռու է ամբողջական ըլլալէ եւ լեզուական, կրօնական, ընտանեկան լուրջ ընդդիմութիւններ կան տակաւին:

J. P. GARAGNON

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԱԼԽԱՍԻ

ՊԷՅՐՈՒԹ, — 29 Նոյ., Եշ. երեկոյ Համազգայինի Թատերասէրներու Միութիւնը ընդունելութիւն մը սարքեց ի պատիւ մեծանուն դրագէտ ու վաստակաւոր յոբելեար Մալխասի:

Առուր պատշաճի արտայայտութիւններ ունեցան Կ. Սասունի, Մ. Տէր Գալուստեան, Յ. Տէր Մելքոնեան եւ Ս. Շանթ, իսկ Թատերասէրներու վարչութեան անունով Տիկին Զ. Շանթ յոբելեարին յանձնեց ոսկի մետալիոն մը, որմէ վերջ, յայտնապէս յուզուած, խօսք առաւ նաեւ Մալխաս, շեշտեց կարեւորութիւնը թատրոնին եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Համազգայինի «Գասպար Իփէկեան» խումբին, որուն անդամագրուած էր, իր իսկ պահանջքին վրայ, Մայիս վեցէն ի վեր, «Շղթայուած»ի բեմադրութենէն խանդավառուելով:

Երեկոյթը ունեցաւ նաեւ իր գեղարուեստական բաժինը եւ խանդավառ պահերը:

ՈՍԿԻ ԱՊԸՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Վրան շատ բաց գիտ մը, որուն Արթաքին բարկութեամբ պատասխանեց:

— Հա պիտի, բերես, հա պիտի բերես:

Ինքնիրմէն ելած, բանականութիւնը կորուսած մոլեգնոտ մըն էր այդ րոպէին: Ֆէսճիի խանութ, պզտիկ Պօն Մարշէ, ամէնքը փլատակներ աչքերուն առջեւ: Նորէն չան պէս ամուճային դուռն պիտի իյնար, նորէն սոոր անոր պիտի աղաչէր իրեն մանչութեան գործ մը գտնել, օ՛հ, Նաւըլը Խափուկն ալուորիկ տունը, կոկիկ խանութը, որոնց առջեւէն կ'անցնէր առտու իրիկուն եւ գուրգուրանքով վրանին կը նայէր, հիմակ անոնք աւեր աւերակ: Ու այդ վայրկենական տեսարանէն աչքերը մթագնած, իրեն զարշելի ճիւաղի մը պէս կ'երեւնար դէմի ծերուկը, ամէն չարիքին պատճառը:

— Դուն երէկ Պախչէ Խարուն սարաֆ Օհանին խանութը ի՞նչ բան ունէիր քի, հարցուց ամբաստանիչ շեշտով:

Ղուկաս աղան Պախչէ Խաբուն յածին պէս, արդէն ըմնցաւ. ու մէկալը, ջախջախիչ հարուածները անխղճօրէն իջեցուց, իջեցուց.

— Երէկ ամուճաս հոնկէ անցած ատենը ամէն բան աչքովը տեսեր է, յայտնեց:

Ու Վարդենի տուտուին դառնալով,

— Աս մարդը շատոնց է պօշն է, քեզի ինչո՞վ կը նայի կոր քի, հէ՞ ան զաւալլը ճօքսուզին շըմէնտըֆէրները մէկիկ մէկիկ կը ծախէ, մէկտեղ կ'ուտէք:

Վարդենի տուտուն այս անլուր անհաւատալի ամբաստանութեանց դէմ կ'ըմբոստանար:

— Վայ գլխուդ, բռնուիս, այս ի՞նչ անօրէն անաստուածի խօսքեր են քի կ'ընես կոր աղաղակեց: Միեւնոյն ժամանակն ալ, կասկածոտ խոհեմութեամբ, երեք թուղթը մէկէն առնելով սնտուկը դրաւ, գոր կղպեց:

— Ես ըսածս գիտեմ, պոռաց տղան, հէմ տէ աս ատու չիտակ Պէյօղլու իր էֆէնտիին գացի: Աս մարդը ալ գործի պտոր չմնայ եղեր, ըխտիարցեր է. ձեռքէն բան չի գար կոր եղեր: Ալ շըմէնտըֆէր մըմէնտէֆէր չկայ: Ասոնք ալ ծախեցէք մէկալներուն պէս կերէք:

Ու ոտքի ելլելով.

— Ալ ինծի համար չէ, բերածներս ալ կէք, երթամ պտոր, յայտարարեց հանդիսաւորապէս:

Գրաչարը ապուշ ապուշ կը նայէր, ոճիրը գործադրած պահուն իսկ, տեղն ու տեղը բռնուող եղեռնագործի մը զարհուրանքովը: Բայց կինը՝ արթուն, խելքը վրան, կուռի կազմ ու պատրաստ:

— Ի՞նչ եա պիտի տանք քի, պոռաց. հէմէն արուննե՛րը փսխես, զաւալլը չօճուխին արունը պիտի մտնաս:

— Օղերս կ'ուզեմ, ես անանկ բաներ չիյտեմ. կը պոռար փեսացուն: Սամաթիացի «աղբարըմը», յանկարծ երեւան եկած էր:

— Վայ գլխուդ, հայտէ ճըհէլլէմ եղիր տէ գնա, կը գոչէր պառաւը, օղ մօղ չի կայ: Մենք եա չենք ըներ կոր քի, խօսք կապը ձեռքդ տանք տէ քեզի ճամբենք: Եա մեր անխտար մասրաֆները, եա մեր անխտարի եփածները թափածները, եա մեր անխտար անուշները, շէքէրները, Ջէհիր զըխը՛մ ըլլայ: Արուններ փսխես: Վախ զաւալը Արմիկս, իմանայ նէ ...

Այս րոպէին Արմիկը, դրան ետեւը ամէն բան լսած, ներս մտաւ, օղերը իր ձեռքովը ականջէն քաշեց եւ արհամարհանքով նշանածին առջեւը նետեց ու դուրս ելաւ: Մարդը տեղը պահ մը պապանձ մնաց ամչկոտ, վեր առնելու չծռեցաւ. բայց Վարդենի տուտուն, որսի շան պէս ցատկեց, աւարը յափշտակելով գրպանը նետեց:

— Ինչու պիտի տանք քի, մենք եա չենք ըներ կոր եա:

Այս բորբոքեալ կնոջ դէմ իր անզօրութիւնը զգալով, Արթաքին ճակատամարտին դաշտը թողուց ու բերնին տալով «էյ նայեցէք ես պատրիարքարանով կ'առնե՞մ մի չեմ առներ. վաղը դագէքանները անցընել պիտի տամ» սպառնալիքներ տեղալով, առաւ քալեց:

Ղուկաս աղան ետեւէն աճապարեց, եա դարձնելու դիտմամբ, «Արթաքի աղա, ամօթ է, ճահիլութիւն մի ըներ, ինծի նայէ» աղաղակելով. բայց Արթաքին դուռը աղմկալից փակեց գնաց: Ղուկաս աղան եա դարձաւ ֆէսը դնելու եւ շուտ մը շուկան իջնելով փեսացուն գտնելու, ամէն բան հասկցնելու եւ կարգադրելու համար: Բայց կինն ու Արմիկը, իրենց անձնասիրութեան մէջ վիրաւորուած, թող չտուին որ տեղէն շարժի:

Ուղուրսուզը, կ'ըսէր Վարդենի տուտուն, ուրկէ՞ ալ դէմերնիս ելաւ: Էյ մէյէր Արմիկս բախտ ունի եղեր քի, տա նումերօներուն եաղըրշը եղաւ տէ, ան ալ իր պօյան դուրս տուաւ, «եումուրճախ»ը տանի. աս սիրտս չէր փակչեր կոր նէ ան էր. երեսէն զէհիր կը վազէր. օր մը խնդալը չտեսայ ...

ԺԱ.

Խնդումերես աղջիկ մըն էր Արմիկը, թաղին կնիկները անունը՝ «խնդամօլիկ» դրած էին: Երկու տարուան կար չի կար, հայրը մեռաւ, քիչ ետքն ալ մայրը, բարակ ցաւէ: Ղուկաս աղան եղբօր թողած որբը առաւ իր տունը տարաւ: Աստուած իրենց զաւակ չէր տուած, «իշտէ զաւակ» ըսին: Ու այդ պզտիկը եղաւ այն տրտմահալած էվլըրաճ ծաղիկը, որուն համար կ'աւանդուի թէ երբ վշտահարներու սենեակը դրուէր, ամէնուն տխրութիւնը կը փարատէր:

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(18) (Շար.)

ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՍԵՒԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Նոյեմբեր 27ին տեղի ունեցաւ Հայկ. Գիտութեանց Ակադեմիայի նիստը, եւ գլխաւորաբար զբաղեցաւ վերջերորդ հրնգամեակի համար առաջադրուած հարցերով: Նախագահը՝ Վ. Համբարձումեան Թուելէ ետք երկրին հանքային արտադրութեանց հեռանկարները, կանգ առաւ Սեւանի ջուրին օգտագործման վրայ: Ըսաւ թէ նախկին ծրագիրը այլեւս չի համապատասխաներ գիտութեան եւ արհեստագիտութեան ժամանակակից պահանջներուն: Աւելին, այդ ծրագիրը զրկելով Հայաստանը ամէնէն մեծ ջրաւազանէն, կը նախատեսէ որոշ առնել ետք ուժի արտադրութեան արագ անկում: Ահա թէ ինչու Հայաստանի աշխատաւորութիւնը եւ մասնաւորապէս գիտութեան աշխատողները պահանջեցին որ վերաքննութեան ենթարկուին այդ նախադիծերը, որպէսզի Սեւանը պահպանուի իբրեւ ուժի եւ ոռոգման մշտական աղբիւր, իբրեւ ուժի դրութեան բազմամեայ կանոնաւորիչ, իբրեւ Հանրապետութեան մեծագոյն ջրային հարստութիւն:

Այժմ սկսած են Սեւանի ջուրին տեւական օգտագործման եւ պահպանման ծրագրի մշակումը:

Վերին մարմինները եկած են այն եզրակացութեան թէ ջուրի իջեցնելը պէտք է աստիճանաբար պակսեցնել, այնպէս որ 10 - 15 տարիէն Սեւանի մէջ լեցուող ջուրը գործածուածին տեղը բռնէ:

Խօսելով դիւղատնտեսութեան զարգացման մասին, Վ. Համբարձումեան նըշեց որ Հայաստանի մէջ մեծ հեռանկարներ կան այգեգործութիւնը, խաղողագործութիւնը եւ անասնաբուծութիւնը զարգացնելու:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ յիսնամեայ յոբելեանը տօնուած է Աթէնքի մէջ նոյեմբեր 25ին, մեծ բազմութեամբ: Այս գաղութին մէջ Բարեգործականը համերաշխօրէն կ'աշխատի քոյր կազմակերպութեանց հետ, սատարելով կրթական եւ խնամատարական գործին: Հանդէսը բացուած է նախագահութեամբ Մ. Մինասեանի: Ողջոյնի խօսքեր ուղղած են Ազգ. Կեդր. վարչութեան կողմէ Գ. Բարաղամեան, կաթողիկէ համայնքին կողմէ Թ. Ծ. Վ. Խանցեան, Աւետարանական համայնքին կողմէ վեր. Գ. Տէմիրճեան: Բարեգործականի Աթէնքի մասնաճիւղին անունով խօսած է Պ. Պ. Ստ. Ֆէսճեան (յունարէն) եւ Շահնազար Քէօթահեան: Գեղարուեստական բաժնին ամէնէն կարեւոր բաժինը կատարած է «Համազգային»ի ութսուն հոգինոց երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Յակոբ Փափազեանի: Ներկայ եղած են Յունաստանի ազգ. խընամատարութեան Ներքին գործերու նախարարութեան ներկայացուցիչներ, եւ երեսփոխաններ:

ՅԱՋՈՂԱԾ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

ՇԱՒԻԼ. — Սիրելի «Յառաջ», սխալած չեմ ըլլար եթէ ըսեմ թէ Դեկտեմբեր 9ի կիրակի օրը Շաւիլի Թաղապետական սըրահը, նոյնիսկ նկատի ունենալով տեղացիներու հանդէսները, քիչ անգամ տեսած էր այսքան հոծ բազմութիւն:

Մատուռ - դպրոցի շինութեան աշխատող երկսեռ յանձնախումբը իր գործունէութեան տարեդարձին առթիւ ուզած էր համախմբել գաղութի հայութիւնը եւ դուրսի իր բարեկամները, նախ, իր մէկ տարուան գործունէութեան արդիւնքի մասին տեղեկութիւններ տալու եւ յետոյ քանի մը ժամ հայկական մթնոլորտ մը ստեղծելու համար: Իրենք, երիտասարդները յուսալից էին յաջողութեան մասին, սակայն այս յաջողութիւնը իրենց սպասածէն շատ աւելի եղաւ: Ժողովուրդը իր ներկայութեամբ ըսած եղաւ թէ իր զաւակներուն ձեռնարկած գործը իրենց սրտին կը խօսի, թէ իրենց հետ պիտի ըլլայ մինչեւ այդ նուիրական գործը յաջողցնելու համար: Շաւիլի եւ շրջանի հայութենէն զատ կային հայրենակիցներ Փարիզէն եւ արուարձաններէն, մօտաւորապէս 350 - 400 հոգի, ինչ որ բացառիկ երեւոյթ էր Շաւիլի համար: Բազմութեան մէջ նկատելի էր երիտասարդներու կարեւոր թիւը:

Ներկայ էր եւ հանդէսը կը հովանաւորէր Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան որ ոգեւորիչ բանախօսութեամբ մը վեր հանեց հայ ժողովրդի շինարար ոգին մեր սիրելի հայրենիքէն մինչեւ հեռաւոր գաղութները: «Այս անգամ Շաւիլի մէջ այս շինարար գործը կատարողները փոխանակ երէցները ըլլալու երիտասարդներն են, ինչ որ խրախուսիչ ու սփոփարար է մեզի համար»:

Հանդէսին ազգային - գեղարուեստական բաժինը ստանձնած էր Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Կարպիս Ափրիկեանի, որ իր յաջող ու գեղեցիկ խմբերգներով հաճելի պահեր ապրեցուց մեզի: Հանդէսին կազմակերպիչները ներկայացուցին փոքր կատակերգութիւն մը որ բաւական յաջող անցաւ:

Ժամը ութէն վերջ սկսան խնջոյքը եւ պարահանդէսը: Ոչ պատրաստուած կերակուրները բաւեցին, ոչ ալ աթոռներն ու սեղանները: Ժողովուրդէն մեծ մաս մը ոտքի վրայ մնաց, սակայն մինչեւ վերջը երեկոյթը անցաւ շատ խանդավառ: Տըղաքը քանի մը անգամ ստիպուեցան խանութները վազել, գոհացնելու համար բազմութիւնը որ անշուշտ ներողամիտ պիտի գտնուի ակամայ թերութեանց համար: Քանի մը Կապոյտ Խաչուհի տիկիններ ինքնաբերաբար իրենց աջակցութիւնը բերին պիւֆէի գործին:

Ուրախալի պարագայ մը եւս. — Այդ երեկոյ Շաւիլի եկեղեց. ընկերակցութեան քարտուղար Պ. Զաւէն Յովհաննէսեանի տուած տեղեկութենէն իմացանք որ Ծնունդի տօնէն ետք հին մատուռը պիտի փակուի եւ եթէ որեւէ բացառիկ արգելք մը չպատահի, յառաջիկայ Զատիկին նորակառոյց մատուռին օծումը պիտի կատարուի առաջին պատարագով:

Ահաւասիկ արդիւնաւոր աշխատանք մը, արժանի ջերմ գովեստի:

Ապրիք, տղաք:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

★

ՎԻԷՆ, (Յատուկ). — Մէկ կողմէ համատարած եւ հիւանդագին թուլութեան աւերները, միւս կողմէ՝ մասնակի զօրակոչի պարագան, գրեթէ կազմալոյծ վիճակի մէջ ձգած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ի ոտնագնդակի խումբը:

Բայց շնորհիւ քանի մը տարեց անդամներու սթափումին եւ թափած ճիգերուն, այս տարուան (1956 - 57) շրջանը, կիրակիէ կիրակի կ'արձանագրէ յուսադիր արդիւնքներ: Մեր տղաքը, հակառակ ամէն տեսակ դժուարութեանց, իրենց դասակարգի մէջ երրորդ տեղը գըրաւած են արդէն: Այնպէս որ, գինուորութենէ վերադարձող մեր մարզիկներու միացեալ ուժերով, Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի կարենայ փայլուն շրջան մը բոլորել եւ բարձրանալ:

Անշուշտ եղան անհատներ որոնք Հ. Մ. Ը. Մ.ի վիճակը գտան անբուժելի եւ քաշուեցան իրենց պատեանը: Իսկ ուրիշներ լքեցին զայն, այլուր փնտռելով մարզական ոգի եւ յառաջդիմութիւն...:

Ուրեմն, առանց վհատելու եւ յարատեւ աշխատանքով կարելի կ'ըլլայ հըրաշքներ գործել: Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ը հաւատարիմ իր սկզբունքներուն եւ իր գործունէութեան՝ ասպարէզը ընդարձակելով, այս կիրակի իրիկուն 16 Դեկտ. առիթը պիտի ընծայէ վայելելու Գր. Վահանի «Մեր Կեանքը»: Այս ալ նպաստ մըն է հայապահպանման համար:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր անդամները եւ մարզիկները բարի գալուստ կը մաղթեն իրենց չորս եղբայրներուն՝ Կ. Խօքսիզեանի (վիրաւոր), Յովհ. Այանեանի, Նուպար Զարդարեանի եւ Գէորգ Մարգարեանի:

Կ. Տ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

«ՍԻՐՏԸ ԵՐԳՈՒՄ Է» շարժանկարը պատրաստուեցաւ վերջերս Երեւանի շարժանկարի աշխատանոցներուն մէջ: Առաջին անգամն է որ գեղարուեստօրէն կը վերարտադրուի հայրենադարձութեան մէկ դրուագը: Կոյր երգիչ մը՝ Կարէն հայրենիք վերադառնալով կը վերադտնէ իր երջանկութիւնը, տեսողութիւնը եւ կը դառնայ իսկական երգիչ: Կարէնի դերը կը կատարէ յայտնի երգիչ Արթիւր Այգինեան, որու սեփական կեանքն է: Երբ «Ռոսիա» շոգենաւը նաւահանգիստ կը հասնի, հայրենադարձներու մէջ են Ղարիբը եւ իր տղան՝ Կարէնը: Յուզիչ է տեսարանը երբ Կարէն կը բաժնուի իր սիրած աղջիկէն՝ Սոնայէն: Երեւանի մէջ, շնորհիւ բժիշկներուն, կը գտնէ տեսողութիւնը: Ղարիբի դերը կը կատարէ Հրաչեայ Ներսիսեան, որ գեղեցկօրէն կը պատկերացնէ հայրենադարձ Հայերու հաւաքական կերպարը: Վահրամ Փափազեան կը կատարէ Սոնայի հօր՝ պանդոկապետի դերը, որ ընդունակ է ամէն սոոր արարքի: Թէեւ այս կերպարը յատակ չէ շարժանկարին մէջ: Լ. Յովհաննիսեան կը կատարէ Սոնայի դերը: «Սիրտը երգում է» շարժանկարը հարուստ է երաժշտականութեամբ: Երգահաններ Ա. Յարութիւնեան եւ Կ. Օրբէլեան ստեղծագործական լուրջ աշխատանք կատարած են, միայն թէ հազուադէպ են հայկական երգերը եւ երաժշտութիւնը հայկական շարժանկարի մը մէջ:

ԻՋԵՒԱՆԻ շրջանին մէջ, Դիլիջանի շրջակայքը, Հայաստանի երկրաբանները մէջտեղ հանած են ածխային թերթաքարերու հարուստ հանքավայրեր: Դիլիջանի այրուող թերթաքարերը կրնան օգտագործուիլ իբրեւ ուժի հում նիւթ եւ վառելիք: Նոյն շրջաններուն մէջ մէջտեղ ելած է կալցիի բիւրեղներու տեսակ մը որ կը կոչուի Իսլանտական շպատ, որ ունի լոյսի կրկնակի բեկման յատկութիւն եւ կրնայ օգտագործուիլ իբրեւ տեսողական (օփթիք) հում նիւթ, ռատիօ-թեքնիք արդիւնաբերութեան եւ ժողովրդական տնտեսութեան այլ ճիւղերուն մէջ: Վերջերս Իջեւանի շրջանին մէջ երեւան հանուած են աւելի քան տասը տեսակ օգտակար հանածոներ:

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՀԻ ՕԼԳԱ Մայսուրեանի մահուան քսանըհինգամեակի առթիւ երեկոյթ մը սարքուած էր Երեւանի մէջ: Դերասան Լ. Քալանթար խօսեցաւ Օ. Մայսուրեանի նախայեղափոխական շըրջանի գործունէութեան մասին: Վերջին տասը տարին աշխատած է խորհրդահայ թատրոնին համար Թիֆլիսի մէջ: Կերտած է աւելի քան 100 կերպար (Օֆելիա, Համլէտ, Մարգարիտ (Պատուի համար) եւ այլ դերեր: Դերասանուհիի մասին իրենց յուշերը պատմեցին Վահրամ Փափազեան, Վարդան Միրզոյեան, Աւետ Աւետիսեան, Վավիկ Վարդանեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (216)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

Այդ պատճառով, նրան բոլորովին հասկանալի եղաւ հօր յուզմունքը, որ նամակի ընթերցումից յետոյ, նա ամենայն դժուարութեամբ աշխատում էր թաքցնել: Բայց որդուն պէտք էր համակերպուել հօր հետ, պէտք էր գոնէ առժամանակ կեղծել, որը նրա համար սաստիկ ծանր էր:

Երեկոյեան մթութիւնը բոլորովին պատել էր բանակը, երբ Մամիկոնեան իշխանի վրանում վառեցին լապտերները: Այդ ժամանակ բանակի միւս վրաններում եւս հետզհետէ սկսեցին երեւալ լոյսեր, որ խիստ տպաւորութիւն էին գործում Սամուէլի վրայ: Նա կը ցանկանար, որ բնաւ լոյս չլինէր, եւ ամէն ինչ յաւիտեան խաւարի մէջ մնար, որ չտեսնէր այդ ատելի բանակը, որ այնպէս անխնայ կերպով կեղեքում էր նրա սիրտը: Շրջակայքը արդէն ծածկուած էին թանձր մթութեան մէջ, եւ ամենուրեք տիրում էր գերեզմանական հանդարտութիւն: Միայն աչարկու բանակըն էր, որ երեկոյեան լռութեան մէջ՝ շնչում էր, որպէս մի հրէշաւոր մահացութիւն: Ընթրիքի ժամն էր: Նա անշարժ վիշապի նման, պատրաստւում էր կերակրուել, որ աւելի մեծ կատաղութեամբ կատարէ իւր սոսկումները: Զինուորները հաւաքուած էին բացօթեայ խարոյկների շուրջը եւ իրանց համար կերակուր էին պատրաստում: Իսկ զօրապետների շրջական խոհանոցները բուրում էին համադամ խորտիկների ախորժելի հոտով:

Միայն ընթրիքի ժամանակ Մամիկոնեան իշխանը հրամայեց կանչել իւր մօտ՝ Սամուէլի հետ եկած մարդիկներից՝ ծերունի Արբակին եւ Արտաւազդ մանուկին, որը նոյնպէս Մամիկոնեան տանից էր: Երբ ներս մտան աչխոյժ պատանին ուրախութեամբ վազեց, փաթաթուեցաւ իշխանի պարանոցին, իսկ ծերունին մնաց ոտքի վրայ:

— Դու, երեխ, չէիր սպասում, որ ես կը գայի Սամուէլի հետ, ասում էր նա, իւր անհանգիստ ձեռքերով փայփայելով իշխանի ուսերը: Տեսա՞ր ինչպէս եկայ:

— Դու ամենափոքրիկ հասակումդ եւս, միշտ այդպէս քաջ էիր, սիրելի Արտաւազդ, պատասխանեց իշխանը, նստացնելով նրան իւր մօտ: Իսկ այժմ բաւական սիրուն եւ հասած տղայ ես դարձել, ի հարկէ, հիմա աւելի քաջութիւն կ'ունենաս:

Այդ խօսքերը աւելի գրգռեցին Արտաւազդի սնափառութիւնը, եւ առիթ տըւին նրան հարցնելու.

— Այդ բանակում պարսիկ պատանիներ կա՞ն:

— Կան: Ինչո՞ւ համար ես հարցնում:

—Ես եկել եմ նրանց հետ մրցելու որ ցոյց տամ, թէ հայ պատանիները, որքան ճարպիկ են Պարսիկներից:

— Այդ դու կ'անես Տիզբոնում, սիրելի Արտաւազդ, Շապուհ արքայի պալատական տղաների հետ:

— Դու ինձ կը տանե՞ս այնտեղ:

— Ի հարկէ, կը տանեմ:

Պատանին սկսեց ուրախանալ:

Կայտառ, կեանքով լի պատանին այն աստիճան յափշտակել էր իշխանին, որ նա նոր նկատեց, որ ծերունին ոտքի վըրայ էր, եւ դարձաւ դէպի նա, ասելով.

— Նստիր, Արբակ, ինչո՞ւ ես կանգնած:

Ծերունին թոնթորալով նստեց: Նա Մամիկոնեան տան ամենահին դայեակներից մէկն էր, իւր ձեռքի վրայ սնուցել էր որպէս իշխանին, նոյնպէս եւ նրա որդի Սամուէլին:

— Ի՞նչպէս ես, Արբակ, ժպտալով հարցրեց իշխանը: — Ամէնքը փոխուել են, դու միայն մնացել ես միեւնոյնը, որպէս տեսել եմ մի քանի տարի առաջ, Ոչ ծերացել ես, եւ ոչ մանկացել:

— Արտաքին կեղեւը միշտ խաբուսիկ է լինում, տէր իշխան, պատասխանեց ծերունին իւր սովորական պարզախօսութեամբ: Միայն Աստուած է իմանում, թէ ներսում ինչ կայ... Մազերս, իրաւ է, շատ չեն ճերմակացել, բայց սրտումս այլ եւս կեանք չէ մնացել...

— Ինչո՞ւ, Արբակ, ի՞նչը կարող էր քեզ այդպէս վշտացնել:

— Շատ բան, տէր իշխան: Աշխարհս փոխուել է... ամէն ինչ տակնուվրայ է եղել... եւ նրանց հետ տակնուվրայ է լինում մարդու սիրտը... Ո՞ւր են հին ժամանակները... գնացին, այլ եւս յետ չեն գայ..

Իշխանը հասկացաւ բարեսիրտ ծերունու վշտերը, եւ նրա գանգատներին աւելի ընթացք չտալու համար, խկոյն ընդհատեց խօսակցութիւնը, մանաւանդ, որ սպասաւորները ներս մտան, սկսեցին ընթրիքի սեղան պատրաստել:

Ծոխ ընթրիքը պարսկական շռայլ խոհանոցի ամենանուրբ արդիւնքներից մէկըն էր, որ իւր վրայ դարձրեց բոլորի թէ ախորժակը եւ թէ ուշադրութիւնը: Մինչեւ անգամ ծերունի Արբակը, որի համար անսովոր չէին այն տեսակ կերակուրներ, մեծ ախորժակով ուտում էր:

ՐԱՖՖԻ

հաստատել իր ազատութիւնը եւ անկախութիւնը ,

Նկատելով որ Հունգար ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը պահանջէ դադրեցնել օտար զինեալ ուժերու միջամտութիւնը եւ ետ կանչել օտար զինուորները ,

1. Կը յայտարարէ թէ Խ. Միութեան կառավարութիւնը զինեալ ուժի դիմելով Հունգար ժողովուրդին դէմ կը բռնաբարէ Հունգարիոյ քաղաք. անկախութիւնը :

2. Ժողովը կը դատապարտէ ՄԱԿի ուխտին բռնաբարումը զոր կը կատարէ Խ. Միութեան կառավարութիւնը , Հունգարիան զրկելով իր ազատութենէն եւ անկախութենէն , իսկ ժողովուրդը՝ իր հիմնական իրաւունքներուն գործադրութենէն :

3. Կը կրկնէ իր կոչը որով կը պահանջէր Խ. Միութենէն անմիջապէս դադրեցնել ամէն տեսակ միջամտութիւն Հունգարիոյ գործերուն մէջ :

4. Կը պահանջէ Խ. Միութեան կառավարութենէն անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել անմիջապէս , հունգարական հողէն ետ քաշելու համար իր զինեալ ուժերը , ի ներկայութեան Ազգաժողովի դէտերուն եւ թոյլ տալ որ վերահաստատուի Հունգարիոյ քաղաք. անկախութիւնը :

5. Կը խնդրէ ընդհ. քարտուղարէն իր յարմար դատած ձեռնարկը կատարել հունգարական հարցի մասին , համաձայն ՄԱԿի ուխտին սկզբունքներուն եւ ընդհ. ժողովի որոշումներուն :

× Նոյն նիստին մէջ , Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը պահանջեց օրակարգ անցընել հետեւեալ խնդիրը . — «Մ. Նահանգներուն միջամտութիւնը ժողովրդական հանրապետութեանց ներքին գործերուն եւ անոնց խռովայոյզ գործունէութիւնը այդ պետութեանց հանդէպ :

× Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ Ազգաժողովը նուաստացաւ եւ կորսնցուց իր հեղինակութիւնը , դատապարտելով Խ. Միութիւնը : Գործակալութիւնը «զրպարտութիւն» կը կոչէ Խ. Միութեան վերագրուած արարքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը առաջարկեց Սուրիոյ՝ թոյլ տալ որ արեւմտեան ճարտարագէտներ անմիջապէս նորոգեն քանդուած նաւթուղին :

ՑԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ եղաւ Պ. Ժիւսթէն Կոտառ , նախկին նախարար : Ծնած էր 1871ին , Լիոնի մէջ : Իրաւագէտ էր եւ շատ մը կարեւոր պաշտօններ վարած է : Պատերազմական նախարարի օգնական էր 1915 - 18ին : Յետոյ եղաւ աշխատանքի նախարար : 1940ին մերժեց քուէ տալ Փեթէնի պահանջած լիազօրութեանց առեն : Հայ ժողովուրդի անկեղծ բարեկամներէն էր եւ միշտ կը մասնակցէր հայկական հանդէսներու , իբրեւ նախագահ կամ բանախօս :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան եւ զաւակը՝ Արման Պետրոսեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ թէ գրաւոր , փութացին մասնակից ըլլալ իրենց դառն վիշտին , սիրոյ եւ համակրանքի արտայայտութիւններով , իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Պօղոս Պետրոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Այրի Տիկին Մարի Պետրոսեան իր երախտագիտութիւնը կը յայտնէ Վ. Պարկիրճեան ընտանիքին որ մարդասիրաբար օգտակար հանդիսացաւ իր դժուարին օրերուն :

× Հանգուցեալը , բնիկ Իզմիրցի , 49 տարեկան էր , ժամագործ եւ մեռաւ Դեկտեմբեր 3ին , յետ կարճատեւ հիւանդութեան : Սիրուած էր իր բարեխղճութեամբ եւ աշխատասիրութեամբ : Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին :

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

(Դաշնակցութեան օրուան առթիւ)

Նախաձեռնութեամբ «Վարդան» ենթակոմիտէին եւ մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ Նոր Սերունդի «Կաւարենց» խումբի , այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 5ին , Առնուվիլի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին , Օր. Աստղիկ Քէօսէեան (երգ) եւ Պ. Գարեգին (թառ) :

Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակցութիւն . — Փոքր տը լա Շափէլէն առնել 268 թիւ օթօքարը եւ իջնալ Կառ Վիլիէ լը Պէլ , հետեւեալ ժամերուն 13.32 , 13.53 , 14.03 , 14.23 , 14.34 , 14.54 , 15.05 , 15.25 , 15.36 են . :

ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի

Պարահանդէսը

Այս Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս Ալհամպրայի մէջ

Լաւագոյն մթնոլորտ ինչպէս միշտ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՊՏՈՅՏԸ

ԿԵԴՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Ժամանակակից թատերախաղ 4 արար հինգ պատկեր :

Գ. Տէրվիշեան , Օր. Ալիս Փափազեան , Ն. Պշտիկեան , Միհրան Մ. Եփրեմեան եւ հեղինակը :

Ներկայացումներու կարգը . —

ԼԻՈՆ . — Կիրակի ցերեկ 16 Դեկտ. ժամը 14.45ին , Սալ Ֆրանսուա Քոփէ :

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

ՎԻԷՆ . — Կիրակի գիշեր , 16 Դեկտ. ժամը 8.45ին , Սէրքլը Կաթոլիկ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի :

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանսայի մետաղագործական մեծ գործարանները (Ռընօ , Սիթրօէն , եւն.) ունին իրենց սեփական արհեստանոցդպրոցները , ուր մրցումով կ'ընդունուին ընդունակ տղաքը :

Տարին մէկ անգամ , միջ–գործարանային մրցում մը կը վարձատրէ յաջողակ աշակերտը :

Այս տարի , վեց հարիւր հոգիի մէջ առաջին եղած է մեր ընկերներէն Մելքոն Պետրոսեանի զաւակը՝ Աւետիս - Ժաքօն եւ ստացած է դրամական զանազան նուէրներ :

Այս առթիւ ընկեր Մելքոն Պետրոսեան հազար Ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՊՈՐՏՕ . — Յակոբ Միքայէլեան յաջողութեան աւարտելով իրաւագիտական համալսարանին համապատասխան շրջանը , ստացաւ ձեռնհասութեան եւ մասնագէտ հաշուակալի զոյգ վկայականները :

Այս առթիւ Տէր եւ Տիկին Արամ Միքայէլեան հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ ՆՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի , 16 Դեկտ. ժամը 4ին

AMBASSADEURS

3, Avenue Gabriel (Champs-Elysées)

ՀՌՉԱԿԱՒՈՐ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ **BACHICHA**

Մուտք 500 ֆրանք

Սեղանները կանխաւ ապահովել

CEN. 36-23

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ . — Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին պարահանդէսը այս կիրակի , ժամը 21էն մինչեւ երկուք , Փավիյօն տ'Արմընօնվիլի ընդարձակ սրահին մէջ , մասնակցութեամբ լաւագոյն նուագախումբին :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տօնածառին հանդէսը ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ժամը չորսին :

Կը ներկայացուի՝

«ԶԱՐԹԸԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ»

Արտասանութիւն , երգեր , խաղեր եւ մանկական պարեր :

26, Rue Troyon, Métro : Pont de Sèvres.

EUROPE No. 1

1647 mètres G. O.

Anne-Marie

ռատիոյի ծանօթ ներկայացնողը պիտի ունկնդրել տայ հայերէն երգապնակ մը , «Քիզ նման» , այս երկուշաբթի առաւօտ , ժամը 11ին :

ՓՌԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Յակոբ Հավլուճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի կայանի չէնքին , փոխան ծաղկեպսակի , Մուշեղ Գալուստեանի մահուան առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԾԱԽՈՒ Է

Թրիքոյի մեքենայ մը ժոժ 10 , 1.20 , մօթէօրով եւ բուլոյով :

Դիմել Պ. Ռուբէն Տէր Թոմաեանի ,

20 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux (S)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ . — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ . —

Համազասպ խումբը , շաբաթ , 15 Դեկտ. ժամը 9ին :

Մուրատ խումբը (Աւինեոն) 16 Դեկտ. Կիրակի , ժամը 3.30ին :

Թաթուլ խումբը , երկուշաբթի , 17 Դեկտեմբեր , ժամը 9ին :

Ժողովները տեղի կ'ունենան սովորական հաւաքատեղիներու մէջ :

ԻՍԻ . — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին , Խրիմեան դպրոցը : Բոլոր ընկերներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ : Կարեւոր օրակարգ :

ՎԻԷՆ . — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէն վերջ , ժամը 2.30ին , Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ : Ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄԱՐՍԷՅԼ . — Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտտոյի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս երկուշաբթի ժամ 3ին , սովորական հաւաքատեղին :

ՌՈՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս շաբաթ իրիկուն , Քաֆէ Փասըրէլի մէջ (կայարանին դիմացը) : Դասախօս Պ. Յ. Կարապետեան , նիւթը՝ «ՆորՍերունդը ի՞նչ կը պահանջէ մեզմէ» : Կը հրաւիրուին նաեւ շրջանի հայրենակիցները :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ , Մարսէյլ , Յ. Հ. — Մահազդը ուշ ստացանք :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

THEATRE MUNICIPAL

Այս Շաբաթ գիշեր , ժամը ճիշդ 8.45ին

Նախաձեռնութեամբ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Եւ ի նպաստ տեղւոյն հայ անհեցուկ կարօտեալներուն

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ կը ներկայացնեն ԳՐԻԳՈՐ – ՎԱՀԱՆԻ

ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ

Թատրերգութիւն չորս արար եւ հինգ պատկեր :

Առաջին անգամ ըլլալով Կեդր. Ֆրանսայի մէջ՝

Գ. ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ , ՕՐ. ԱԼԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ , ՄԻՀՐԱՆ Մ. ԵՓՐԵՄԵԱՆ ,

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ եւ հեղինակը :

Մուտքի մատչելի գիներ

Սրահին ջեռուցումը ապահովուած է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • DIMANCHE 16 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7759 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3570

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐՁՈՒ ԾԱՌԱՅՈՒԹԻՒՆ

*

Երեւակայեցէք.—

Հեռաւոր Կովկասի մէջ մոլեռանդներ կան որոնք բաւական չհամարելով բուլ-շեւիկեան հայերէնի բարբարոսական արշաւը, կը պահանջեն աւելի յառաջ եր-թալ ...

Վերջին նորութիւնը կ'իմանանք «Սովետական Հայաստան»էն:

Թերթին աշխատակիցներէն Սուրէն Վահունի խեղկատակութիւնը երեւան կը հանէ երկար եւ մանրատառ յօդուածով մը (25 Նոյ.):

Եւ,— բանիք ի պատիւ իրեն — անխնայ կը ծաղրէ, կը ձաղկէ եւ կը փոշիացնէ ինքնակոչ լեզուագէտին տեսութիւնները:

Ամբաստանեալը, «ոմն Գ. Նազարեան», յօդուած մը հրատարակեր է Մոսկուայի Գրողներու Միութեան օրկանին՝ «Օկտեաբր» ամսագրին այս տարուան 10րդ թիւին մէջ, հետեւեալ խորագրով.— «Բառային փոխառութիւնների եւ լեզուի մաքրութեան մասին»:

Ի՞նչ կը բարբառի.

—«Մի շարք ռեսպուբլիկաներում վերջին տարիներս նկատւում են լեզուն «մաքրելու» ոչնչով չարդարացող փորձեր, որոնք արտայայտւում են գրաւոր խօսքում բոլոր այլալեզու ծագում ունեցող բառերը թարգմանելու մէջ»:

Յետոյ մասնաւորապէս ծանրանալով մայրենի լեզուին վրայ, կը զարմանա՜յ որ հայերէնի թարգմանուած են շատ մը «ինտերնացիոնալ» բառեր.— ավիատոր (ճարտարապետ), լոգիկա (տրամաբանութիւն), կատաստրոֆա (աղէտ), պասպորտ (անցագիր) տելեֆոն (հեռաձայն կամ հեռախօս), պրեմիա (մրցանակ), ցենզուրա (գրաքննութիւն) եւն.:

Քննադատը, Պ. Սուրէն Վահունի, դիմացն առնելով այս ձախաւեր աշկերտը, կը բացատրէ թէ «վերջին տարիներս թարգմանուած» այդ բառերը եւ ուրիշներ դեռ Ե. դարէն ունէինք, իսկ ամենակրտսերը՝ հեռախօս, արդէն բոլորած է իր 60ամեակը ...

Ուրիշ բառեր ալ արձանագրելով, Պ. Վահունի կը յիշեցնէ թէ հայերէնի մէջ երբեք չէ գործածուած գազետա բառը, քանի որ թերթն ու լրագիրը դեռ ծանօթ էին, ինչպէս հաց եւ ջուր բառերը:

(Միջանկեալ, կարելի՞ էր հարցնել թէ ինչո՞ւ ժուռնալ կը գրեն Երեւանի մէջ եւ ոչ թէ լրագիր, թերթ կամ օրագիր):

Այս նեղ սիւնակը թոյլ չի տար աւելի ընդլայնել, արձանագրելու համար քննադատին միւս ջախջախիչ փաստերը:

Օրինակ, Մ. Նալբանդեան կրիտիկա բառը կը գործածէր. բայց արմատ չըռնեց, վասն զի կարելի չէր նոր բառեր ու բայեր շինել այդ օտար տառութեամբ, ինչպէս «քննադատութիւն»ով:

Պ. Վահունի զաւեշտական պարագայ մը եւս կը յիշէ.— Յօդուածագիր Նազարեան (արդեօք եղկելին Արէ՞ն է, այժմ Երեւան), գրեր է.

«... Հայաստանում երբեք ադմիրալներ չեն եղել, քանի որ նա ընկած է ծովերից հեռու. հետեւապէս գոյութիւն չէր կարող ունենալ «ծովակալ» սեփական բառը»...

Կ'արժէ անգամ մը եւս անդրադառնալ, վասն զի խնդիրը շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունի:

Այդ դարշելի ցնդաբանութիւնը հրատարակելով Մոսկուայի մէկ պաշտօնաթերթին մէջ — այն ալ ռուսերէն — երկրես Նազարեանը կ'ուզէ հասկցնել թէ Հայաստանի եւ միւս հանրապետութեանց մէջ «մերժում են ռուսական եւ այլազգի բոլոր բառերը»:

«Պրովոկացիոն քարոզ»,— ինչպէս դիտել կուտայ Պ. Վահունի, արիաբար:

Արժու ծառայութիւն, անյատակ տգիտութեամբ եւ անբարոյականութեամբ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՃԱԿԱՏԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

•

ՊԻՏԻ ՀԵՏԵՒԻՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԱՆՑՈՒԴԱՐՁԻՆ

Ատլանտեան ճակատին Խորհուրդը վերջացուց իր ժողովը, որ տեւեց չորս օր: Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական ցեկոյցը կ'ըսէ.—

Նախարարները հաստատելով իրենց ընդհանուր համամտութիւնը, որոշեցին մանրամասնութիւնները ճշդել խորհրդակցութիւններով, յառաջիկայ Յունուարին:

Քննելով անցեալին ծագած տարակարծութիւնները անդամակից պետութեանց քաղաքականութեան մէջ, անհրաժեշտ գտան բոլոր դաշնակիցներուն համար զարկ տալ խորհրդակցութեանց եւ գործակցութեան՝ քաղաքական գետնի վրայ:

Խորհուրդը որոշեց տեւականօրէն եւ շատ մօտէն հետեւիլ Միջին Արեւելքի կացութեան եւեւէջներուն, նկատելով որ այդ երկրամասին ապահովութիւնը, հաստատուն վիճակը եւ բարօրութիւնը անհրաժեշտ են համաշխարհային խաղաղութեան համար:

Խորհուրդը քննեց այն վտանգը որ կրնայ ծագիլ Ատլանտեան ճակատին համար՝ իբրեւ հետեւանք խորհրդային թափանցումին Միջին Արեւելքի մէջ:

Նախարարները մասնաւորապէս շեշտեցին թէ անհրաժեշտ է արագօրէն մաքրել Սուէզի ջրանցքը: Ասկէ զատ սախպողական է բանակցութիւններ կատարել Ազգաժողովին միջոցաւ, անմիջապէս որ կարելի ըլլայ, վերահաստատելու համար ազատ նաւարկութիւնը ջրանցքին մէջ եւ այդ բանակցութիւնները յաջողցնել կարելի եղածին չափ շուտ:

Նախարարները նոյնպէս սախպողական գտան քաղաքական տեւական կարգադրութեան մը յանգիլ Ազգաժողովին միջոցաւ, Իսրայէլի եւ արաբական պետութեանց միջեւ: Հաստատեցին, նաեւ, թէ անհրաժեշտ է համապատասխան օգնութիւն մը տրամադրել այդ շրջանին բարգաւաճման համար:

Խորհուրդը ձաղկեց «Հունգարիոյ դէմ կատարուած բիրտ գործը»: Ազգաժողովը պարտաւոր է շարունակել իր ջանքերը, աջակցութեամբ աշխարհի հանրային կարծիքին, որպէս զի Սովետները ետ քաշեն իրենց զօրքը Հունգարիայէն եւ դարմանուին հունգար ժողովուրդին կրած վնասները: Արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները իրաւունք ունին իրենց յատուկ կառավարութիւնը ընտրելու:

Զինուորական ճակատին վրայ, ուղեցոյց մը հաստատուեցաւ որ նկատի կ'առնէ Սովետներու ռազմական կարողութեան տեւական աճումը եւ Ատլանտեան կազմակերպութեան սպառազինութիւնները՝ իր պաշտպանութեան համար:

Ատլանտեան կազմակերպութեան ընդհ. քարտուղար նշանակուեցաւ Պելժիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փոլ Սփաք:

× Ուրիշ տեղեկութեանց համաձայն, Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախարարը խոստացած է շուտով ճարել արդիական զէնքեր (բայց ոչ հիւլէական, քանի որ ամերիկեան սահմանադրութիւնը կը պահանջէ նախապահին արտօնութիւնն առնել): Մ. Նահանգները միեւնոյն ատեն մասնագիտական տեղեկութիւններ պիտի հաղորդեն, որպէս զի արեւմտեան Եւրոպան կարենայ հիւլէական զէնքեր արտադրել: Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը խորապէս ուսումնասիրելէ ետք, Խորհուրդը միաձայ-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

•

ՊՏՈՒՂԸ ԿՈՒՏԵՆ, ԱՅԳԻՆ ԿԸ ՄՈՌՆԱՆ

«Հայ - Բոյժ» հետեւեալ երկտողը հրատարակած էր իր վերջին թիւով (Սեպտեմբեր - Հոկտեմբեր).

— «Հայ - Բոյժ»ի մէջ լոյս կը տեսնեն յօդուածներ, որոնք չեն կրնար գրուիլ նոյն իսկ մէկ շաբաթէն,— երկար պրպտումներու եւ քննութիւններու արդիւնք: Կարգ մը թերթեր կ'արտատպեն «Հայ - Բոյժ»ի յօդուածները, ոչ միայն չյիշատակելով աղբիւրը, այլ եւ ջնջելով յօդուածագրին անունը:

Պարկեշտութիւնը կը պահանջէ օրինակ առնել հայ գիւղացիէն, որ սովոր է, հասած տանձը ճաշակած ատեն, օրհնէք մըն ալ կարդալ տանձին տիրոջ, որ յոդնած է մշակելով, ջրելով, խնամելով տանձին ծառը»:

Կատարեալ համաճարակի մը վերածուած է «Հայ - Բոյժ»ի մատնանշած պարագան:

Յաճախ զուարճալի տեսարաններ ալ կը պարզուին:

Հինգ տարի առաջ բանաստեղծութիւն մը հրատարակուած էր Յառաջի մէջ, «Անի» խորագրով: Հեղինակը՝ նախկին ռազմագերի մը, Գ. Գորեան, այժմ Փարիզ:

Ոտանաւորը շրջեցաւ թերթէ թերթ, իբրեւ Հայաստանեան գրականութիւն. ստորագրութիւնն ալ դարձաւ Գուրգէն Բորեան, բանաստեղծ մը որ Երեւան կը գտնուի:

Պտոյտը չէ վերջացած տակաւին, եւ այս անգամ ոտանաւորը թառ կապեր է Նիւ Եորքի «Հայաստանեայց Եկեղեցի» ամսագրին մէջ, իբրեւ Հայրենի Քնար: Ստորագրութիւնն ալ՝ միշտ Գուրգէն Բորեան (1956 Նոյ.):

Քանի մը ամիս առաջ, ուրիշ աշխատակից մը, Պ. Վահրամ Մոսկոֆեան, հարց մը կը յուզէր «Յառաջ»ի մէջ.— «Տիկի՞ն թէ Օրիորդ»:

Նոյնպէս շրջեցաւ թերթէ թերթ: Եւ ուրովհետեւ աղբիւրը չէին յիշած, կարծեցին թէ յօդուածագիրը այդ գրութիւնը շատ մը թերթերու ղրկած է, իբրեւ շրջաբերական ...

Կը կարծեմ թէ այս անհամութիւնները կը դադրին, երբ խմբագրութիւնները նկատի առնեն հետեւեալ կէտերը.—

1. Որեւէ արտատպում կատարած ատեն, տարրական կանոն է յիշել աղբիւրը: Աշխատակիցներ կան որոնք յատկապէս պայմանաւորուած են այս կամ այն թերթին հետ, եւ կ'ուզեն որ յիշուի աղբիւրը:

2. Բացառութիւն կարելի համարիլ, եթէ համաձայնութիւն մը կնքուած է խմբագրութեանց կամ յօդուածագիրներուն միջեւ, արտատպումներ կատարելու համար, փոխադարձաբար: (Դաշնակցական թերթերը ունին իրենց յատուկ ձեւեր եւ կանոն մը):

3. Աղբիւրը յիշելով ոչ արտատպողը կը տուժէ, ոչ ալ այգին ողկոյզ մը խաղող կամ տանձ մը աւելի կը սպառէ ....

ՎԱՀԷ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՔԱՈՍ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

•

Ռատիօ - Փեշթա, խամաճիկ իշխանութեան բերանը, կը հաստատէ թէ բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Միսքոլի մէջ (հանքային եւ ճարտարագործական նահանգին մայրաքաղաքը), երբ սովետական ուժերը կը փորձէին արգիլել թշնամական ցոյց մը: Ցուցարարները գիծերէն հանած էին հանրակառքերը, հակասովետական թռուցիկներ ցրուելով: «Սովետական զօրքը հարկադրուեցաւ միջամտել, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար»:

× Վիէննա հասած տեղեկութեանց համաձայն, 48 ժամուան գործադուլը վերջացած է, բայց մեծ գործարանները չեն բանիր: Այդ հաստատութիւններէն Ցեփել 36.000 բանուորներ ունէր, որոնք աշխատանքը դադրեցուցին 80 առ հարիւր: Ընդհանուր համերաշխութիւն մը կը տիրէ բանուորներուն միջեւ: Բանուորները կը յայտարարեն,— Եթէ իշխանութիւնը կը կարծէ թէ կրնայ մեր վարիչներ ձերբակալել քմահաճօրէն, դեռ շատ անակնկալներ պիտի տեսնէ»: Խորհրդային հրասայլեր դիրք բռնած են բոլոր մեծ գործարաններուն շուրջը:

Ռատիօ - Փեշթա կը ծանուցանէ թէ այն բոլոր բանուորները որ չեն վերսկսիր աշխատանքը արձակուած պիտի համարուին Դեկտ. 16էն սկսեալ: Կառավարութիւնը սախպողական կոչ մը ուղղեց հանքագործներուն, որպէս զի աւելի մեծ քանակութեամբ ածուխ արտադրեն, այլապէս շատ մը ելեկտրական հոսանքներ պիտի կտրուին եւ գործարանները անշարժութեան պիտի դատապարտուին: Ածուխի պակասը մեծապէս կը վնասէ արտադրութեան: Կառավարութիւնը կ'ազդարարէ,— «Տակաւին ուշ չէ, դրամին արժէքը պահելու համար»:

Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, ազդարարելով թէ անհրաժեշտ է արտօնութիւն առնել, որեւէ ժողով գումարելու կամ թափօր կազմելու համար: Անսաստողները պիտի դատապարտուին վեց ամիսէն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութեան:

× Ազգաժողովը տեղեկագիր մը ստացաւ, որ 13 վկայութիւններով կը հաստատէ թէ զանգուածային աքսորներ կատարուած են եւ դեռ կը շարունակուին: Բոլոր վկաներն ալ կը հաստատեն թէ գործողութիւնները կը կատարուէին Ռուսերու միջոցաւ: Նոյեմբերի սկիզբը արեւմտեան կայարանէն ճամբայ հանուեցաւ աքսորականներու կառախումբ մը որ կը բաղկանար 15 վակոններէ:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

Անգլիոյ վարչապետը, Իտըն, Լոնտոն վերադարձաւ երեք շաբթուան արձակուրդէն: Առաջին գործը եղաւ պահանջել որ անմիջապէս վերաբանան Սուէզի ջրանցքը: Այս առթիւ յայտարարեց.— «Աւելի քան երբեք համոզուած եմ թէ ճիշդ էր մեր բռնած դիրքը: Պատմութիւնը պիտի ապացուցանէ: Անգլեւֆրանսական միջամտութեան շնորհիւ սեղծուեցաւ Ազգաժողովին բացառիկ ուժը՝ Միջին Արեւելքի մէջ: Յետոյ, խափանուեցաւ Մոսկուա - Գահիրէ առանցքին ծրագիրը՝ Միջին Արեւելքի տիրապետութեան համար»:

× Ազգաժողովը սկսաւ քննել Ֆրանսայի բողոքագիրը՝ Եգիպտոսի հպատակներուն դէմ ձեռք առնուած խստութեանց մասին: Բողոքագիրը կ'ըսէ թէ 8000 Ֆրանսացիներու կացութիւնը կը ծանրանայ օրէ օր, թէ բացառիկ որոշումի մը համաձայն բոլոր Ֆրանսացիները պէտք է Եգիպտոսէն մեկնած ըլլան Դեկտ. 18էն առաջ: Անգլիոյ եւ Իսրայէլի պատուիրակներն ալ բողոքագիրներ ուղղած են:

× Ամերիկացի մասնագէտը, զօր. Հուըլըր, կ'ըսէ թէ ջրանցքին նաւարկութիւնը կրնայ վերահաստատուիլ երեք ամիսէն կամ մէկ տարիէն, համաձայն տրամադրելի միջոցներուն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ծրագիր մը քուէարկեց, Սահարայի անապատին վարչական կազմակերպութեան եւ տնտեսական օգտագործման համար:

“ԵՍ„ ԿԱՄ «ՄԵՆՔ”

Երկու Ֆրանսացի քննադատներ կը վիճին «ես» ու «մենք» դերանուններու գործածութեան մասին:

Անտրէ Պիյյի երբ կ'արծարծէ Փօլ Սուտէի յիշատակը, չի մոռնար գնահատել նաեւ անոր դասական ոգին, դասական այն իմաստով որ կը մերժէր ենթակայական ոճը, կը մերժէր ցուցադրել իր անձը, կը խորշէր «ես» դերանունին գործածութենէն: Ըստ Անտրէ Պիյյիի, ընտիր գրագէտը — ըսենք նաեւ քննադատը — այն է որ դասական է, այսինքն՝ ինքզինքը կը ծածկէ արտայայտուած գաղափարներուն ետեւ: Կը մտնէ «մենք»ին մշուշ - հաղուստին մէջ:

Էմիլ Անրիօ ընդհակառակն կը պնդէ թէ Փօլ Սուտէ կը սիրէ միշտ գրել եւ ըսել «ես», հազուադէպօրէն «մենք»: Ու թղթատելով Փօլ Սուտէի Մեծ միտքերու ընկերութիւնը հատորը, փունջ մը կը հինէ «ես»երու, ու կ'աւելցնէ. «Ո՛չ, Սուտէ չէր խորշեր «ես» դերանունին գործածութենէն, եւ ի՞նչպէս կրնար խորշիլ այն անհատականութեամբ՝ որ իրն էր, այն կուսասիրութեամբ՝ զոր ցոյց կուտար իր յօդուածներուն մէջ»:

Անտրէ Պիյյի կը գրէ թէ Փօլ Սուտէ, բանապաշտ քննադատ, չէ ուզած գրել Ինչո՞ւ բանապաշտ եմ գիրքը այն խորշանքին պատճառով՝ զոր ցոյց կուտար «ես» դերանունին գործածութեան դէմ: Ատիկա ճիշդ չէ, կ'ըսէ Էմիլ Անրիօ, քանի որ Սուտէ ռոմանթիքի մը չափ «ես» գործածած է, եթէ նոյնիսկ սկզբունքով համաձայն ըլլար «ես» դերանունին դատապարտութեան:

Համաձայն կամ ոչ, հետաքրքրական է քննել եւ ճշդել թէ ո՛րքան գնահատելի է «ես» եւ «մենք» դերանուններուն գործածութիւնը հրապարակագրութեան մէջ, քննադատութեան մէջ, նոյնիսկ բժշկութեան մէջ:

Հրապարակագրութեան մէջ գոյութիւն ունի թեքնիք պայման մը «ես» կամ «մենք» դերանուններու գործածութեան մասին: Երբ «մենք» կը գրուի, այդտեղ «մենք»ը կը դառնայ բարոյական անհատականութիւն, որ կը ներկայացնէ օրաթերթին վարդապետութիւնը կամ հաւաքական կարծիք մը՝ որուն շուրջ համախմբուած են խմբագիրները: Առաջնորդող յօդուածը, որ ստորագրութիւն չի կրեր ընդհանրապէս, կը ներկայացնէ այդ «մենք»ը եւ, հետեւաբար, կը պահանջէ «մենք»ի գործածութիւն: Ընդհակառակն, այն յօդուածները, որոնք կը ստորագրուին, կը պահանջեն «ես» դերանունին գործածութիւնը, որովհետեւ կը ներկայացնեն անհատական կարծիք մը, գրողին միայն պատասխանատուութեամբ: Ատիկա ըսել չէ թէ «ես» դերանունին գործածութիւնը կամ ստորագրութիւն դնելու պայմանը բաւական են գրողին համար՝ որ կարծէ ազատութիւն ունենալ թերթին ուղղութենէն հեռանալու, խմբագրութեան քաղաքական, մտաւորական եւ բարոյական վարդապետութենէն խոտորելու: Ոչ, աշխատակից մը պարտաւոր է «ես» դերանունը գործածել, այսինքն իր անձնական տեսակէտը պաշտպանել, միշտ հաշտ մնալով թերթին բարոյական հեղինակութեան հետ, որուն հովանաւորութեան տակ կը գտնուի, — այստեղ արդէն «ես»ի գործածութիւնը համեստութիւն մը կուտայ յօդուածագրին: Այս ձեւին մէջ ոչինչ կայ մաթիւլուիզմ (այս բառը, որ թարգմանուելով կը դառնայ՝ «կարդացի՞ր - զիս», կը նշանակէ պարծենալ իր գրածներով, ցուցադրել իր գրածները, ամէնուն ուշադրութիւնը հրաւիրել իր գրածներուն վրայ): Ընդհակառակն, քաջութեան արտայայտութիւն մը, լանջաբաց մարտնչում մը:

Դարձեալ, յօդուածագիր մը պարտաւոր է գործածել «ես» դերանունը, երբ հարկ կը դառնայ վկայութիւն մը բերել: Բանաստեղծի մը կենսագրութիւնը տալու ժամանակ, պայման է որ գիտցողը տայ իր վկայութիւնը գրելով «ես լսեցի իր բերնէն ...»: Այստեղ «ես»ը ինքնացուցադրութիւն չէ, այլ համեստ վկայութիւն մը:

Փասքալ կը գրէ թէ ատելի է եսը, բայց ո՞ր եսը: Անշուշտ այդ խօսքով Փասքալ չէր ուզեր հարուածել Տէքարթը, որ անընդհատ կը խօսի «ես»ով, իր անձնական փորձերուն մասին: Սխալ է ըսել թէ ճշմարիտ դասականները կը զգուշանային «ես» դերանունը գործածելէ, ո՛չ, անոնք կը զգուշանային իրենց անձնական կեանքը պատմելէ եւ ոչ թէ «մենք»ի տեղ «ես» գործածելէ: Ամբողջ Մոնթէնեին արժէքը հոն է որ ամէն էջի վրայ կը կանգնի ինքը, այնքան շօշափելի ձեւով՝ որ կարծես թէ պիտի կրնայիր մատովդ հպիլ իրեն: Ռասին, այնքան խորհրդապահ, անընդհատ «ես» կը գործածէ իր յառաջաբաններուն մէջ եւ ի՛նչ կռուազան նախադասութիւններով: Վերջապէս Պուալօ կ'ըսէ «ես», Լաֆոնթէն կ'ըսէ «ես», Վոլթէր կ'ըսէ «ես»: Բայց Շաթօպրիանը, մի ըսէք թէ հպարտ եւ անձնապաշտ գրող մըն է, խոստովանեցէք որ կը կախարդէ ձեզ իր «ես»ով, զոր չարունակ կը գործածէ: Մանաւանդ իր Յուշերուն եւ Ուղեգիրքին մէջ, երբ կը դառնայ գլխաւոր հերոսը, իսկ «մենք» կը գործածէ Քրիստոնէութեան ոգին մէջ, ուր նիւթը կը դնէ այդ պահանջը: Սթանտալ, հարկադրաբար միշտ ներկայ իր ինքնակենսագրութեան եւ ուղեգրութիւններուն մէջ, սահմանական եղանակ առաջին դէմքով կը խօսի իր վէպին յառաջաբանին մէջ:

Անցնէք բժշկական գրականութեան մէջ, — Գալիանոս կ'ըսէ «ես», Ամպրուազ Փարէ կ'ըսէ «ես»: Դարձեալ «ես» կ'ըսեն Իպն Սինա եւ միջնադարեան արաբ բժիշկները (մանաւանդ ուղեգիրները): Ընդհակառակն Հիպոկրատ կը մոռնայ.. դերանունը, «ես» կամ «մենք»: Հայ բժիշկը, Ամիրտովլաթ, նոյն ձեւով, կ'ըսէ. «Փորձած է», երբ կը ներկայացնէ դեղին արժէքը, եւ գանց կ'առնէ վկայութիւնը՝ երբ կուգայ իրմէ:

Այս ամէնէն ետքը, ընդունեցէք որ «ես»ը աշխոյժ է, քաջավազ, սրտոտ, եւ մանրուտիկ ինչպէս... լու մը: Ընդհակառակն «մենք»ը ուռուցիկ է, ծանրաքարշ, ծոյլ եւ մեծապմնդուած: «Մենք»ը վայել է թագաւորին: Հիւկօ, կեղծ համեստութեամբ մը փարած էր «մենք»ին, որուն մէջ կ'ուզէր ծածկել այն կարեւորութիւնը՝ զոր կուտար իր անձին: Երբ հարկ ըլլար խօսիլ իր մասին, կը գրէր. «Այս գրքին հեղինակը», «այս տողերը ստորագրողը»: Ցողնակիլի այս բարեկամը, սակայն, եղակիով կը խօսէր իր ընթերցողներուն հետ, մտերմախօսութեան ձեւ մը, զոր գործածելու իրաւունքը ունին միայն Աստուածները՝ պայմանաւ որ չարաչար չգործածեն:

Յետոյ, կ'արժէ դիտել նաեւ թէ «ես» դերանունին գործածութեան վէճը տարբեր պատճառաբանութիւն մը ունի մեր մէջ: Հայերէն լեզուն կրնայ գործածել բայերու առաջին դէմքը առանց դերանունի, — այսպէս կ'ըսենք՝ կը սիրեմ կամ ես կը սիրեմ: Ֆրանսերէնը չունի այս հարստութիւնը, առանց ծըի՝ բայերը չեն կրնար դառնալ առաջին դէմք: Այնպէս որ ֆրանսերէնի մէջ համեստութեան պահանջը բայական ծըին գործածութեան մասին չէ, այլ գոյական մուային ջնջումին: Իսկ մեր մէջ՝ միայն բայական եսին եւ ոչ թէ գոյական եսին: Այսպէս՝ մեր հին գրողները կը խորշին գործածելէ, ես կը սիրեմ ձեւով, բային հետ դերանունն ալ, ու կը նախընտրեն ըսել միայն՝ կը սիրեմ, նետելով եսը, գործածելով բայը եւ նետելով դերանունը, բային տէրը: Հարկ է պատասխանել թէ դերանունի գործածութիւնը մեծամտութիւն չ'արտայայտեր ամէն ժամանակ, — ատիկա կախում ունի բայէն: Առէք մեր Նարեկացին, որ ամէն էջ, ամէն տող լեցուցած է իր ներկայութեամբ, իր անձով, իր «ես»ով, — բայց ի՛նչ «ես», մեղապարտ, ճակատը բարձրացնելու անկարող, մեռնելու աստիճան արիւնաքամ: Նարեկի մէջ բոլոր բայերը, — անոնք որ պոչատուած չեն, — ընդդակահարութիւններ են հեղինակին անձին դէմ: Այդ բայերը ընտրուած են յատկապէս անոնցմէ, որոնք առնութեան նշան չունին եւ ըմբոստութեան վախ չեն պատճառեր: Նարեկացիին եսը տարբեր է, վերջապէս, Սաղմանասարեան եսէն: Բայց «ես»ով լեցուն է ամէն ժողովուրդի կրօնական գրականութիւն, անոր համար որ այս «ես»ը քասթրէ «ես» մըն է: Պոլսոյ հայերէնը ժամանակին ստեղծած էր որձատուած «ես»ի ուրիշ տեղ ձեւ մը, — կրաւորական բայի վերածում: Օրինակ, համեստութեան համար, կ'ըսէին՝ «իմ կողմէս նուիրուած է»: Փոխանակ ըսելու՝ «ես նուիրած եմ», արքայօրէն, մանչու պէս: Կը թուի թէ բռնապետական վարչաձեւը եւս մեծ դեր խաղացած է բայերու կրաւորականացումին մէջ, — արդարեւ Թուրքերէնն ալ ո՛րքան ճոխ է կրաւորական եւ խղացեալ բայերու թիւով ու ձեւով: Թերեւս այդ ազդեցութենէն կը ծագի լեզուներու վերլուծական եւ համադրական քերականութեան երկձեւ կազմութիւնը, գիտական բացատրութեամբ՝ [illegible] եւ [illegible], — նախադասութիւն կազմելու երկու ձեւեր, որոնց մին կը ջնջէ դերանունը, ինչպէս Թուրքերէնը, միւսը՝ կը վերահաստատէ եւ կը զօրացնէ զայն:

Ինչպէս կը տեսնուի, «ես» կամ «մենք» դերանուններուն գործածութիւնը պայմանաւորուած է լեզուներու ցեղային ոգիին եւ աւանդութեանց հետ: Ուրեմն եւ խոր է վէճը իր տարողութեամբ, պատճառ մը որ վերստին քննենք այս հարցը ուրիշ առթիւ, ներկայացնելով «ես» դերանունին գործածութիւնը նախնական ժողովուրդներու լեզուին մէջ, յետոյ անոր կորուստը եւ յարութիւնը: Ներկայացնելով, վերջապէս, «ես» դերանունին գործածութիւնը նաեւ հիւանդներու լեզուին կամ ախտաբանական գրականութեան մէջ:

(Հայ – Բոյժ) Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ

Ինչպէս բացատրեցինք զանազան առիթներով, Հունգարական ողբերգութիւնը մեծ ընդվզում յառաջ բերաւ խորհրդային կարգուսարքին դէմ, ոչ միայն Ֆրանսայի ժողովրդական խաւերուն, այլեւ մտաւորականներուն մէջ, որոնք բողոքի ձայն բարձրացուցին:

«Ֆիկառօ Լիթէռէռ»ի մէջ (10 Նոյ.) Տընի տը Ռուժմոն բուռն խմբագրական մը հրատարակեց յանուն «Մշակոյթի Ազատութեան Համագումարին», որ կը պահանջէր «քարանթէն»ի ենթարկել արեւմտեան համայնավարները:

«Սեղմել ձեռքը արեւմտեան համայնավարի, որ «ազատօրէն» կը գնահատէ իր կուսակցութիւնը, կը նշանակէ ողջունել Փեշթայի ոճիրին մեղսակից մը: Հրատարակել իր գրութիւնները, կը նշանակէ մասնակցիլ մտաւորական քարոզութեան այն տեսակին որ դէպի Փեշթայի ոճիրը կը տանի: Վիճիլ իր պատճառաբանութեանց հետ, կը նշանակէ մոռնալ թէ «կ'արդարացնեն» Փեշթայի ջարդերը: Հիւրասիրել եւ տօնել արուեստագէտներու գեղեցիկ խումբերը, գերի մտաւորականներ, զոր մեզի կը ղրկէ Մոսկուան կը նշանակէ մոռնալ մարտիրոս գրագէտներու ձայնը, որ մեզ կը կանչէր Փեշթայէն»:

«Գրագէտներու ազգային կոմիտէն հետեւեալ զեկոյցը կը հրատարակէր.—

«Ստորագրեալներս՝ անդամ գրագէտներու ազգային Կոմիտէի վարիչ մարմնին, թէեւ խորապէս բաժնուած Հունգարիոյ վերջին դէպքերու մեկնութեան առթիւ, կը միանանք, ինչպէս ուրիշ առիթներով ալ ըրած ենք, որովհետեւ հարցը մշակոյթի պաշտպանութեան մասին է, խնդրելու համար վարչապետ Քատարէն խնայել ապագան եւ երաշխաւորել, ինչ որ ալ ըլլայ այս դէպքերուն մէջ իրենց վերաբերումը եւ հայրենասիրական պարտականութեան իրենց ըմբռնումը, կեանքը, ֆիզիքական ազատութիւնը եւ բարոյական շահերը հունգար գրագէտներուն եւ մտաւորականներուն, որոնք տէրն են մարդկային մշակոյթի մէկ մասին:

«Անոնք կ'ուզեն որ բոլոր մտաւորականները եւ իրենց կազմակերպութիւնները, Արեւելքի թէ Արեւմուտքի մէջ միջամտեն իրենց կարգին»:

Չորս համայնավար գրագէտներ (Քլօտ Ռուա, Քլօտ Մորկան, Ժ. Ֆ. Ռոլան եւ Ռոժէ Վայեան) եւ երկու տասնեակ մը ուղեկիցներ, Սարթրի եւ Վերքօռի հետեւորդ խմբակներ, որոնք Խ. Միութեան հանդէպ ոչ - բարեկամական զգացումներ չէին տածած, մտածեցին թէ «իրաւունք ունին բողոքելու Խ. Միութեան թնդանօթներու եւ հրասայլերու գործածութեան դէմ, խորտակելու համար հունգար ժողովուրդին ապստամբութիւնը եւ անկախութեան կամքը:

Համայնավար մտաւորականներ, որոնց մէջ Ժեռար Լիոն Քան, արուեստագէտներ ինչպէս Փիքասօ եւ Փինեոն, ուսուցչապետ Վալոն, ծանօթ գրագէտներ Ֆռանսիս Ժուռտէն եւ Հելլէն Փարմըլէն, քիչ մը աւելի ուշ, նոյն դիրքը բռնեցին:

Ամէնէն զօրաւոր եւ յատկանշական հակազդեցութիւնը «Սարթր»ինը եղաւ «է-

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ
(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

★

Արմիկը տակաւին չորդեգրած, գրաշարը շատ անգամ մռայլ մտածութիւններով կը սեւամաղձոտէր: Ալ քառսունը անցուկ, ծերութեան կ'երթար առանց կեանքին համը առած ըլլալու: Երբեմն երբեմն ինքնիրենը կը հարցնէր, թէ «շան պէս ապրիլ» կ'ըսեն նէ ի՞նչ է:

«Եթէ աս շուները, սա մեր փողոցին շուներն են, կը խորհէր, կե՛ր, արբ եւ ուրախ ըլլը անոնց համար է: Չէ թէ որ տան շուներուն համար է նէ, անոնք մէյ մէկ պէյզատէ են:

Նայէ, գրաշարի պէս ապրիլ որ ըսեն նէ, ան ատեն բան մը կը հասկնամ: Աս քառսունհինգ տարիէն աւելի է քաշածս ինչ է: Գնաց երիտասարդութիւն գնաց. կիթտի կիտէր, մէյ մը տահա չիգար: Գոնէ զաւակ մը ունեցած ըլլայի»:

Բանէ մը չէր խնդացած ու զաւկի մը «ախ»ը կը քաշէր: Սակայն ոչ բժշկական դարմանումները կը փարատէին կնոջը ամլութիւնը, ոչ ընտանեկան դեղերը: Պոլիս ու շրջականները ալ սուրբ չմնաց որուն ոտքը գացած չըլլար Վարդենի տուտուն:

Բայց Ղալաթիոյ Փրկիչն ալ, Օրթագիւղի խնդրակատարն ալ, Մեծ Արմաշն ալ, Պզտիկ Արմաշն ալ, ամէնքն ալ անկերեկիր ունկնդրած էին իր պաղատանքներուն: Էրիկը, ձեռքէն թէ որ գար կինը մինչեւ Հինդիստանները պիտի ղրկէր. ան տեղուանքը քարին անգամ զաւակ բերող բոյսեր կը գտնուին եղեր. «բա՛յց, ախ փարայ, աչքդ քէօռնայ» կը հեծէր:

Օր մը տպարանը ձեռագիր մը շարած ատենը, մէջ խառնուած, ոտանաւորի մը առաջին քանի մը տողերը սիրտը մէկէն ի մէկ թունդ հանեցին: Թուղթին շարունակութիւնը ուրիշ գրաշարի մը ձեռքը կը գտնուէր: Ղուկաս աղան չհամբերեց գընաց առաւ կարդաց: Երբ ընթերցումը աւարտեց «աս գրողը ո՞վ է նէ, ըսաւ, Աղեքսանդր Տիւմայէն ալ, Վիքթոր Հիւկոյէն ալ խըյա՛ր մէկը ըլլալու է. մեզի պէտներուն հալէն հասկցող մը կ'երեւայ կոր»:

Առաջին տուներն էին այն ցայգերգին, զոր Լէոփարտի ասիացի հովիւի մը բերանը կը դնէ ճամբորդի մը պատմածներէն ներշնչեալ, թէ Պուխարայի անդէորդները, գիշերները վէմերու վրայ նստած, թախծուկ եղանակներով, ափյափոյ տրտում տխուր երգեր կ'ուղերձեն առ լուսին, որուն հետ հովիւ մը կը խօսի ու կը հարցնէ.

Ի՞նչ կ'ընես երկինքը, լուսնակ, ըսէ ինծի ի՞նչ կ'ընես, Լուռ ու մունջ լուսնակ: Կ'ելլես իրիկունն, ու կը պտըտիս,
Անապատներուն պէշ պէշ նայելով, ետքն կը հանգչիս: Դեռ չըկըշտացա՞ր
Յաւիտենապէս նոյն ճամբաներէն
Երթալ ու գալէ:
Դեռ չըձանձրացա՞ր, դեռ կ'ըփափաքի՞ս
Նայիլ ու նայիլ այս հովիտներուն:
Կեանքիդ նման է
Կեանքն ալ հովիւին,
Աղօթարանին բացմանը կ'ելլէ,
Հօտը կը քշէ արօտավայրերը եւ կը տեսնէ
Հօտեր, աղբիւրներ ու դալարներ.
Յոգնած ու դադրած կը պառկի ետքէն իրիկնադէմին.
Ալ ուրիշ բան մը, չի յուսար ընաւ:
Լուսնակս, ինծ ըսէ, ի՞նչ օգուտ ունի իր կեանքն հովիւին,
Քու կեանքդ ալ քեզի, ըսէ, ո՞ւր կ'երթայ
Իմ աս թափառումս անձուկ կարճատեւ,
Քու երթեւեկդ ալ մշտնջենական:
Ծերմըկուկ հալուոր, անկար անկարող,
Կիսամերկ բոպիկ,
Ուսերուն վրայ շատ ծանըր բեռով.
Լեռնէն ու ձորէն,
Սուր քարուընտանքէ, խոր աւազներէ եւ մացառներէ,
Ծովուն, փըչմըկին, եւ կրակ թափած
Ժամուն ու ետքէն, երբ պաղ կը կապէ,
Կ'առնէ կը վազէ, շունչը կը կտրի,
Հեղեղն ու ճահիճը կը կոխկրտէ,
Կ'իյնայ կը կայնի, եւ կ'աճապարէ աւելի շուտ շուտ,

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ
(Շար.)

քաւրէս»ի մէջ նոյեմբեր 9ին. —

Նախքան ուսումնասիրութեան նիւթակը՝ Հունգարը յեղափոխութեան ինչուն եւ ինչպէսը, Սարթր կը շեշտէ թէ տարօրինակ երեւոյթ է այն իրողութիւնը որ բանուորները, գիւղացիները, ամբողջ ժողովուրդը ուզեց պայքարիլ ապստամբներու հետ: Ժողովուրդն է որ կը ջարդէն, կարմիր բանակը կը յարձակի ժողովուրդին վրայ :

«Ընդհանրապէս ժողովրդական յեղափոխութիւնները ձախէն կ՚ելլան: Առաջին անգամ ըլլալով — բայց ամէն բան նոր է այս եղերական դէպքերուն մէջ — մենք ականատես եղանք քաղաքական յեղափոխութեան մը որ աջէն կ՚ելլար: Ինչո՞ւ : Որովհետեւ ոչինչ տուած էին ժողովուրդին, ոչ նիւթական գոհացում, ոչ ընկերվարական հաւատք, ոչ իսկ կացութեան մասին յստակ պատկեր մը :

Մէկ խօսքով, «Հունգար ժողովուրդը իր արեան գնով մեզի կը սորվեցնէ թէ ընկերվարութեան կատարեալ անանկութիւնն է, իբրեւ Խ. Միութենէն ներածուած ապրանք :

Կատարելապէս անհեթեթ է խորաքանչիւր արբանեակ երկրի պարտադրել օտարինեան կառուցուածքի մը սարկական նըմանութիւնը, խաղալիքը դարձնելու Խ. Միութեան, փոքր օրինակ մը, առանց հաշուի առնելու կացութեան տարբերութիւնները» :

Սխալը հոս է — Խ. Միութիւնը յաջողեցաւ ընկերվարութիւն կառուցանել միակ երկրի մը մէջ, իր երկրին մէջ, հարց էր թէ կրնա՞ր յաջողցնել ընկերվարութիւնը բազմաթիւ երկիրներու մէջ :

Կան մարդիկ որ կ՚ըսեն թէ պէտք էր փրկել ընկերվարութեան հիմքերը Հունգարիոյ մէջ: Եթէ ընկերվարութիւնը իրապէս գոյութիւն ունենար Հունգարիոյ մէջ, ինքնին պիտի փրկուէր: Կարմիր բանակը մէջ մտաւ փրկելու համար Հունգարիոյ մէջ Խ. Միութեան պարտադրած ընկերվարութեան հիմքերը »:

Այսպէս, Սարթր անմեղ հանելով ռուս ժողովուրդը, կը պարսաւէ ամբողջովին եւ անվերապահօրէն խորհրդային յարձակումը: «Կը կրկնեմ թէ ռուսական ներկայ կառավարութիւնը ոճիր մը գործեց, որ կը դէմ կ՚անցնի այսօր սթալինականութիւնը, զայն իրեն յանցաւոր մատնանշելէ նոր :

Պատմութեան բոլոր ոճիրները կը մոռցուին, մոռցանք մերինները եւ միւս ժողովուրդներն ալ հետզհետէ պիտի մոռնան: Օր պիտի գայ որ պիտի մոռցուի Խ. Միութեանն ալ, եթէ իր կառավարութիւնը փոխուի եւ եթէ նոր եկողը իրապէս գործադրէ հաւասարութեան սկզբունքը. ընկերվարական կամ ոչ - ընկերվարական ազգերու միջեւ : Ներկայիս միայն կը դատապարտենք: Ցաւով կը խզեմ յարաբերութիւններս իմ խորհրդային գրագէտ բարեկամներուս հետ, որոնք չեն դատապարտեր (կամ չեն կրնար) Հունգարիոյ ջարդը: Այլեւս կարելի չէ բարեկամութիւն ունենալ Խ. Միութեան տիրող տարրին հետ: Ահուսարսափն է որ տիրէ»:

Սարթր աւելի բուռն կերպով կը դատապարտէ Ֆրանսական Համայնավարութեան վարիչները : «Անոնց ամէն մէկ խօսքը, ամէն մէկ շարժուձեւը երեսուն տարուան ստախ վախճանն է »:

Ուրիշ ձախակողմեան գրագէտ մը, Վերքօր, շուտեր խզուիլ: «Աւելի լաւ է միեւնոյն տողակին մէջ չգնել անխտիր ամբողջ ռուս ժողովուրդը, «ապստականները» «բիրտերուն» հետ, երիտասարդ բոլշեւիկները գրասենեակի դպիրներուն հետ, յանդուգն նորարարները, պատեհապաշտներուն հետ: Աւելի լաւ է խզուինք Ֆրանսացի համայնավարներէն որոնք վըտանգաւոր փորձութեան մը մէջ են »:

Ցառաջդիմական վիպասաններէն Լուիտը Վիլֆոս եւ Խայէս լը Փոռէ խզուեցան համայնավարութեան հետ որ «ձախին յեղափոխական խարդախումը եղած է »:

Գերիրապաշտներն ալ իրենց կարգին ըմբոստացած են Խ. Միութեան դէմ :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

Էռվէ Պազէն արդէն վարպետ վիպագիրներու առաջիններէն կարելի է համարել:

Ունի խիստ ոճով, չոր եւ իրապաշտ ըեղուով անգութ վէպեր: Յաջող գործեր են իր «Պզտիկ ձիուն մահը», «Վիփէռօ փուէն»ը,«Գլուխը պատերուն դէմ»ը,ոչ լաւատես բայց հրապուրիչ անկաւած :

Այսօր Էռվէ Պազէն կը բերէ նոր պատմութիւն մը միշտ անողորմ, ուր հերոսները ներողամիտ չեն նոյնիսկ իրենք իրենց հանդէպ, զուրկ են սովորական զգացումներէ :

Այս նոր վէպին խորագիրն է «Զով կը համարձակիմ սիրել»:

Գիւղի մը մէջ, յետամնաց եւ թթու կրօնասէր, կ՚ապրին երկու քոյրեր՝ Իզաբել եւ Պէոթ, որոնց ամուսնալոյծ մայրը բացակայ է: Երբ կը վերադառնայ երիտասարդ ամուսինով մը, վերապահ ընդունելութեան մը կ՚արժանանայ թէ աղջիկներուն եւ թէ բնակչութեան կողմէ : Բոլորն ալ չեն հանդուրժեր նոր ամուսնութեան մը որ չէ ստացած Աստուծոյ օրհնութիւնը :

Մեծ աղջիկը՝ Իզաբել առաջին օրէն դիրք կը բռնէ խորթ հօրը դէմ, բայց երբ երկուքը միասին իրենց ժամանակը կ՚անցընեն հիւանդ մօրը հետ, տարօրինակ զգացում մը կը միացնէ երկուքը : Իրենց կապը միայն Ֆիզիքական է, իսկ աղջիկը առանց սիրոյ, կը դանի նոյնիսկ ինքն իրմէ, բայց չի կրնար դիմադրել: Մայրը կը մեռնի, սակայն այդ մահը չի միացներ սիրահարները: Աղջիկը աւելի քան երբեք հեռու է սիրահարէն: Իր հպարտութիւնը, խղճահարութիւնը, անկախութեան սէրը մէկ ելքի կրնան տանիլ իրեն, մենակութեան, անվախճան մենակութեան ...:

Պատմութիւնը պատմողը ինքն իսկ է, հերոսուհին որ կ՚ընէ յուզիչ խոստովանութիւն մը, առանց կեցծիքի կամ սուտի: Անկեղծ է եւ արդար ինքն իրեն հանդէպ: Զաւակ մը կը սպասէ, զոր պիտի մեծցնէ մինակը, փոս մը կայ իրեն եւ սիրահարին միջեւ, որովհետեւ Իզապէլին դատողութիւնը պայծառ է, գիտէ որ իրար երբեք չեն սիրած:

Այս է Էռվէ Պազէնի բացառիկ վէպին բացառիկ տիպարը, որ տկար կին մը չէ, սովորական սիրուհի մըն ալ չէ, այլ հերոսուհի մը անկեղծ եւ համակրելի : Յաջող վէպ մը, վարպետ գրիչով մը գըրուած :

« ԱՆՄԵՂ ՄԱՐԴԸ »

Նիքոլա Պոտի «Անմեղ մարդը» վէպը ինքնակենսագրութիւն մըն է, թէեւ ոչ բառին սովորական առումով, ինչպէս կ՚ենթադրուի գրքին շեշտէն : Հեղինակը կը նկարագրէ ոչ ինքզինք, ոչ ալ ուրիշներ, պարզ հզումներ կ՚ընէ իրեն եւ ուրիշներու մասին, առանց երկար բարակ վերլուծումներու: Թէեւ ամէն բան գրքին մէջ գրուած է միտով եւ արիւնով :

Տարօրինակ պատմութիւն մըն է, իրատես, բայց ոչ Ֆրանսական այն իրապաշտութիւնը որ կուտայ դաժան իրականութիւնը :

Վէպին դէպքերը տեղի կ՚ունենան Հունգարիոյ մէկ փոքրիկ քաղաքին Սեկլիոի մէջ : 14 տարեկան տղեկ մը լիկէոնէն դուրս ելած պահուն, ճերմակ յեղափոխութեան եւ Հորթիի վարչաձեւին շրջանին, կը հանդիպի լիկէոնի քանի մը ընկերներու, եւ յանկարծ փողոցին ճիշդ մէջտեղը, բոլորին առջեւ, ձեռնոցներով եւ սրսուրդական հպուստներով ազնուականի մը տղայ կ՚ապտակէ զինք «հակակաթոլիկ խօսքերուն» պատճառաւ :

Հեղինակը, այս երիտասարդ տղան է, ազքատ նուաստացած, հրեայ անշուշտ, մտաւորական որ համայնավար եղած է 14 տարեկանին... նուաստացման այս յիշողութեամբ կը սկսի գիրքը, յիշողութիւն մը որ իր ամբողջ կեանքը կը թթուացնէ, եւ իրեն կը հետեւի ամէն տեղ: Իրեն այնպէս կը թուի թէ այդ ապտակը երեք հազար տարիէ ի վեր կը հալածէ զինք..

Կեանք մը որ բոլոր միւսներու կեանքին պէս է, սակայն եղական, առանց Աբեմուտքի հոգեբանական բարդականութեան, հին Հունգարիոյ եղական դէմքերն են ...

Եւ երիտասարդ Հեղինակ - հերոսին հետ ընթերցողը կը մտնէ հունգարական գիւղէն ներս, աղքատիկ փողոցներով, իր պնուականով և դաստատուով որ համայնավար է եւ խոհանոց կը մտնէ համայնավարութեան սկզբունքները սորվեցնելու մօրը : Գիւղին մէջ կայ նաեւ սինակոկ մը, ուր տղան օրը երկու անխամ կը վազէ, հօր մահէն ետք, դեռ տասներեք տարեկանին: Ճիշդ է տղեկը զրկուած մըն է, բայց լի է յոյսերով : Գեղեցիկ է պատկերը զոր կուտայ— մօրը հին մեքենան, եւ եգիպտական կեղծ ծխիկը, զոր հայրը կ՚ոլորէր մատներուն մէջ: Համակ թշուառութեան այս պատկերին մէջ, տղեկը միշտ կը հալածուի ապտակէն, նոյն իսկ իր քունին մէջ : Հեղինակը կը սիրէ անհեթեթը, որ դուրս կուգայ սրտի խորերէն, եւ կը վերարտադրէ, այնպէս ինչպէս որ է, իբրեւ տժգոյն ցոլացում մը «դէպքերու» :

Տղան շատ արագ եւ շատ շուտ տարուեցաւ վարդապետութեամբ մը, որուն այնքան ալ ծանօթ չէր :

Ճերմակներու իշխանութեան գլուխ գալովը, ցնցումներու կ՚ենթարկուի :

Քննադատ մը դիտել կուտայ թէ շատ գեղեցիկ են այն էջերը ուր կը գծէ ծնողքին նկարը — հօրը դէմքը, առանց երջանկութեան եւ առանց դանդատի, որ «ներշնչեալ տխրութիւն»ով մը համակուած էր: Մայրը, անմոռանալի, որ կ՚երեւայ գրքին ամէն մէկ էջին վրայ, անխոնջ եւ սպառած, «աղմկարար եւ զուարթ» , խեղճ կարուհի մը, որ բանտ կը նետուի համայնավարներու կողմէ սեւ շուկայի համար, բայց կ՚ազատուի եւ կ՚ազատէ տղան Ճերմակներու բանտէն, գիւղ կը բերէ պահելու համար, քալելով եւ քրտինքները սրբելով, իր դարչ փոշոտ վերարկուն զոր հագած էր խոհանոցի գողնոցին վրայէն ... Տառապանքի մարմնացում այս մօրը պէտք էր մեծ ուժ մը, տանելու համար վիշտը :

ՀԱՅՈՒ ԱՉՔԵՐ

*

Հայոց աչքեր, լալկա՛ն աչքեր,
Աչքեր օրօր, աչքեր երազ,
Նետ ու նիզակ, պահակ աչքեր,
Արու եւ էգ, իրա՛ւ աչքեր :

Հայու աչքեր, կարօտ ու տենչ,
Արցո՛ւնք աչքեր, ժիր ու տարփոտ,
Կենսանորոգ, շա՛ղ առաւօտ,
Հաւատք աչքեր, կամք ու ազոտ,

Մարմնո՛ւր աչքեր, չարչա՛ր աչքեր,
Ցոզնած Հայու, քրնա՛տ աչքեր,
Ու զառնութի՛ւն, աղաւնութիւն,
Իրար ճանչցող, համբո՛յր աչքեր :

Ցնծո՛ւն աչքեր. խնդում աչքեր,
Ազգ չուրացող, ազգի լոյսեր,
Լուսընկանե՛ր, լուսնի՛ ընկեր,
Որ ջերմութեամբ մ՚իրա՛ր գըտեր :

Հազար աչքով՝ ձեզ չե՛մ փոխեր,
Թրթուաշ աչքեր, նըրա՛գ ակեր,
Թափիշ յօնքով կամարազարդ,
Խորա՛ն աչքեր, լո՛յս խորանարդ :

ՍԱՐԳԻՍ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (217)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԴԱՇՏԻ ԱՌԱՒՕՏԸ

Արծաթեայ մեծ սրուակների մէջ՝ դըրած էին զանազան տեսակ օշարակներ եւ գինիներ : Շքեղ հագնուած սպասաւորները, ոտքի վրայ, ոսկեայ մեծ գաւաթներով մատուցանում էին անուշ գինին, իսկ սեղանակիցները լուռ ուտում էին եւ խմում: Ուտում էր եւ վշտալի Սամուէլ:

— Քեզ ի՞նչպէս են թւում այս կերակուրները, — հարցրեց հայրը :

— Ուտում եմ... ասաց Սամուէլը անփոյթ կերպով, որովհետեւ բաւական ժամանակ է, որ տաք կերակուր չեմ կերել :

— Ինչո՞ւ:

Սամուէլի փոխարէն պատասխանեց Արտաւազդ մանուկը.

— Նրա համար, որ ճանապարհին ինչ գիւղ կամ ինչ քաղաք հասնում էինք, տեսնում էինք, որ մարդիկ չկան, տները այրուած են, եւ ամէն ինչ ոչնչացրած : Ո՞րտեղից պէտք է կերակուր գտնէինք :

Իշխանը լուռ մնաց: Պատանու պատասխանը կծու էր, քան ամէն յանդիմանութիւն :

Սամուէլը ընթրիքի բոլոր ժամանակը չէր խօսում : Նա մի փոքր կերաւ եւ ապա հեռացաւ սեղանից: Հայրը յաճախ դառնում էր դէպի նա, աշխատում էր զբաղեցնել, հարցնում էր թախծութեան պատճառը, եւ միշտ նոյն պատասխանն էր ստանում, թէ սաստիկ յոգնած է, շատ գիշերներ չէ քնել, կը ցանկանար հանգստանալ եւ այլն :

Երբ հաւաքեցին ընթրիքի սեղանը, հայրը հրամայեց, որ իր ամենալաւ վըրաններից մէկը յատկացնեն Սամուէլի կացութեան համար եւ այնտեղ պատրաստեն նրա անկողինը :

— Իմ անկողինն էլ թող այնտեղ պատրաստեն, — մէջ մտաւ Արտաւազդ մանուկը :

— Ես քեզ Սամուէլից չեմ բաժնի, սիրելի Արտաւազդ, ասաց իշխանը եւ գրկեց նրան :

Հայրը յատկացրեց Սամուէլին անձին ծառաներ, պատուիրելով, որ իշտ նրա սպասումն լինեն: Բայց որդին հրաժարուեցաւ, պատճառ բերելով, թէ ինքը ընտելացած է իւր ծառաներին, որովհետեւ նրանք գիտեն իւր բոլոր սովորութիւնները :

— Քո ծառաների թիւը շատ փոքր է, Սամուէլ, — նկատեց հայրը : Պարսից սովորութիւնների համեմատ, դու պէտք է գոնէ հարիւր, երկու հարիւր ծառաներ ունենաս, եթէ ոչ, անպատշաճ կը լինի քեզ՝ մի որեւէ տեղ երեւնալ : Էգուց պէտք է գնաս քեռուդ (Մերուժանին) տեսնելու, այլեւ պէտք է այցելես մի քանի պարսիկ զօրապետների, ի՞նչպէս կարելի է այդքան սակաւ ծառաներով գնալ :

— Ես ծառաներ շատ ունէի, հայր, — ասաց Սամուէլը հարկադրուած ծիծաղով, բայց մեծ մասը ճանապարհին կորցրի : Ես դուրս եկայ տանից երեք հարիւր ծառաներով, իսկ այժմ մնացել են քառասուն հոգի միայն :

— Ես պակասած թիւը կը լրացնեմ, ասաց հայրը մի առանձին բաւականութեամբ : Դու պէտք է քո հօրը եւ քո տոհմին վայել նիստ ու կաց ունենաս :

— Ես կարող եմ երկու ծառայով եւս գնալ Մերուժանի մօտ, ինձ շատ մարդիկ պէտք չեն, միամտութեամբ ընդմիջեց Արտաւազդ մանուկը :

— Դու կարող ես միայնակ էլ գնալ, սիրելիս, ասաց նրան իշխանը ժպտալով : Դու դեռ փոքրիկ ես: Երբ կը մեծանաս, Սամուէլի չափ կը դառնաս, այն ժամանակ շատ ծառաներ մտն կ՚ածես քեզ հետ :

Բանակը արդէն մրափում էր ծանր, խաղաղական քնով. լապտերները մարել էին, եւ մի քանի զօրապետների վրաններում միայն լոյս էր երեւում : Սամուէլը վեր կացաւ, եւ հօրը «բարի գիշեր» մաղթելով, դիմեց դէպի իւր համար պատրաստուած վրանը: Նրան հետեւեց Արտաւազդ մանուկը, համբուրելով իշխանի աջը: Ծերունի Արբակի համար պատրաստուած էր առանձին վրան, որ մօտ էր Սամուէլի վրանին: Այնտեղ զետեղուեցան Սամուէլը եւ միւս մարդիկը :

Սամուէլը իսկոյն հանուեցաւ, մտաւ իւր անկողնի մէջ: Փափուկ անկողինը հրաւիրում էր անուշ քուն, բայց երկար քնել չկարողացաւ նա : Անդադար շուռ էր գալիս մի կողմից դէպի միւսը եւ լուռ հոգւոց էր հանում : Նրա մօտ պառկած էր պատանի Արտաւազդը: Նա նոյնպէս անքուն էր, նա նոյնպէս անհանգիստ էր:

— Դու շատ անզգոյշ ես քո խօսքերի մէջ, Արտաւազդ — նկատեց նրան Սամուէլը :

— Այդ ոչինչ. ես իմ բանը գիտեմ ... պատասխանեց խորամանկ պատանին :

Սամուէլը դարձեալ լռեց, դարձեալ նրա քունը չէր տանում : Նոյն միջոցին անքուն տանջւում էր իւր անկողնում եւ մի այլ անձ.— Նրա հայրը ...

ՐԱՖՖԻ

նութեամբ անհրաժեշտ գտած է «դիմա-դրաւել որեւէ սպառնալիք որ կրնայ վը-տանգել Ատլանտեան հասարակութեան ա-պահովութիւնը եւ ազատութիւնը »:

× Նորընտիր ընդհ. քարտուղարը, Սփաք, աւելի լայն իրաւասութիւններ պիտի ունենայ քան իր նախորդը, Լորտ Իսմէյ, համաձայն «Երեք Իմաստուն»նե-րու յանձնարարութեան : Օրինակ, պիտի կրնայ իր միջնորդութիւնն առաջարկել, կարգադրելու համար անդամներուն մի-ջեւ ծագած վէճերը :

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախա-րարը, Տըլըս, Ուաշինկթըն վերադար-ձաւ, ուր պիտի խորհրդակցի Այզընհա-ուրի եւ Հնդկաստանի նախագահին հետ, մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի կացու-թեան մասին :

Արժանահաւատ աղբիւրէ կը հաղոր-դեն թէ Մ. Նահանգները միտք չունին ա-ռաջարկելու Խ. Միութեան թէ իրենց զին-ուորները պիտի քաշեն արեւմտեան Գեր-մանիայէն, եթէ Խ. Միութիւնը իր ուժե-րը քաշէ արբանեակ երկիրներէն: Այդ-պիսի պարագայի մը Ռուսերը միայն 200 300 մղոն ետ պիտի քաշուէին, իսկ Ամե-րիկացիները 4000 - 5000 մղոն, մինչեւ Մ. Նահանգները: Յետոյ, բոլորովին տարբեր են երկու խնդիրները :

Նոյն աղբիւրին համաձայն, Մ. Նա-հանգները երբեք չեն ուզեր քաջալերել ա-րեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդները որ իրենց ազատութիւնը վերահաստատեն բռնութեամբ եւ զինեալ ապստամբու-թեամբ, որովհետեւ չեն հաւատար այդ-պիսի ձեռնարկի մը յաջողութեան, նկա-տի առնելով Խ. Միութեան զսպողական ուժը: Միւս կողմէ, եթէ Մ. Նահանգ-ները միջամտեն, հետեւանքը կրնայ ըլլալ երրորդ աշխարհամարտ մը :

Ամերիկացիները 17·500 զինուոր ունին արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

× Նորընտիր ընդհ. քարտուղարը, Փոլ Սփաք, երկու անգամ Պելժիոյ վարչա-պետ, երեք անգամ ալ արտաքին գործե-րու նախարար եղած է: ՄԱԿի ընդհ. ժո-ղովին նախագահն էր 1946ին: Ծնած է 1899ին: Իրաւագէտ է եւ ընկերվարա-կան: Երեսփոխան ընտրուեցաւ 33 տարե-կանին (1932), երկու տարի վերջ նախա-րար հաղորդակցութեանց: Եւ աստիճա-նաբար յառաջդիմեց, դառնալով միջազ-գային դէմք մը: Արտաքին նախարար էր 1940ին եւ Լոնտոն ապաստանեցաւ, երբ Գերմանները Պրիւսէլի վրայ կը քալէին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ շրջագայութեան ազատութիւնը, որ սահմանափակուած էր հրանիւթի տագնապին հետեւանքով, պի-տի վերահաստատուի Դեկտ. 25էն առաջ:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ յեղափոխականները վեր-սկսան իրենց անհարեկչական գործունէու-թիւնը, յարձակելով երկու սահմանա-մերձ պահականոցներու վրայ : Կամուրջ մը վնասուեցաւ եւ ուրիշ աւերներ գոր-ծուեցան : Հիւս. Իրլանտայի կառավա-րութիւնը որոշեց բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, Ուաշինկթըն հասաւ, խորհրդակցելու հա-մար Այզընհաուըրի հետ, միջազգային կացութեան մասին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը մեր-ժեց Անգլիոյ գաղթային նախարարին նոր առաջարկները՝ Կիպրոսի վէճին լուծման մասին: Նախարարը Անգարա եւս պիտի այցելէ, Թրքական տեսակէտը իմանալու համար: — Կիպրոսի զինուորական իշ-խանութիւնը կը ծանուցանէ թէ խռքան (Յեղ. Կոմիտէ) 15 - 16 տարեկան աղ-ջիկներ ալ կ'օգտագործէ, ահաբեկում-ներ կատարելու համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեսփ. ժողովը երրորդ ընթերցումով վաւերա-ցուց Ֆրանքօ-գերմանական դաշնագիրը՝ Սարի կցման մասին:

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին Լե-հաստանի մէջ: Անթելը կը ծանուցանէ թէ Խ. Միութեան եւ կովկասեան հանրապե-տութեանց ուսանողներն ալ անհանդստու-թեան նշաններ ցոյց կուտան :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախա-րարին օգնականը իր մօտ հրաւիրելով Ե-գիպտոսի արտաքին նախարարը, թելա-դրեց փութով բանակցիլ եւ կարգադրել Սուէզի խնդիրը: Իսկ սուրիական դեսպա-նին ալ բողոքեց որ տակաւին չեն վերա-շինած Իրաքի քանդուած նաւթուղին :

ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԻ մէջ շարունակ յարձա-կումներ կը կատարուին, պատերազմա-կան վիճակի մը վերածելով քաղաքը :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, մասնակ-ցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի : Նախաձեռնութեամբ Ն. Ս. Քրիստափոր խումբի :

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ :

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուա-գախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընկերական հանդիպում մը տեղի կ'ու-նենայ այս հինգշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Քաթէի վերնայարկը, նախաձեռնու-թեամբ խումբ մը Պէրպէրեան Նախկին սանիրու :

Կը խօսի՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԱՐՆՈՒՎԻԼ. — Հոգաբարձութիւնը շը-նորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յա-րութիւն Զլըկանեանէ հազար ֆրանք, ի նպաստ սրահի ֆոնտին, փոխան ծաղկե-պսակի, նորոգ հանգուցեալ Պօղոս Պետ-րոսեանի տխուր մահուան առթիւ :

Նախորդ գումար 374·060 ֆր., Յ. հա-զար ֆրանք, Գ. Ադամեան երկու հազար ֆր., ընդհ. գումար 377·500 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱԱՍԷՅԼ. — Այրի Տիկին Համեստ Միլտոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տի-կին Զաւէն Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Միլտոնեան, Տէր եւ Տիկին Փառ-նակ Յակոբեան, խորին շնորհակալու-թիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցա-ւակցութիւն յայտնեցին, իրենց ամուս-նոյն, հօր, աներհօր ԲԵՆԻԿ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

★

ԼԻՈՆ. — Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միու-թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հե-տեւեալ նուէրները. — Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեան իրենց զաւկին զինուորութենէ ողջ և առողջ վերադարձին առթիւ հինգ հազար ֆրանք: Նշան Կա-րապետեան հազար ֆրանք: Տիկին Գո-հարիկ Յովհաննէսեան 1500 ֆրանք :

× Լիոնի Աղքատախնամ Տիկնանց Մի-ութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. —

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Յովակիմեանէ իրենց զաւկին զինուորութենէ վերադար-ձին առթիւ երկու հազար ֆրանք: Պ. Թէրզեանէ ուխտի մը համար երկու հա-զար ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Կարապետեան 2000 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին իրենց կնքահօր՝ Մուշեղ Գալուստեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն Տիկին Աղաւնի Կարապետեան (ծնեալ Նահապետեան, բնիկ Պարտիզակ-ցի) կը փնտռէ իր երկու եղբայրները, Վահրամ եւ Երուանդ Նահապետեանք ո-րոնք Ֆրանսա կը գտնուին: Տեղեկացնել հետեւեալ հասցէին՝

Madame A. Garabédian
11 K. No. 5 Chahoumian 4me Mass
Erevan (Arménie) U.R.S.S

ԾԱԽՈՒ Է

Թրիքոյի մեքենայ մը ժոժ 10, 1·20, մօթէօրով եւ բոլորով :

Դիմել Պ. Ռուբէն Տէր Թոմասեանի, 20 Bld. Garibaldi, Issy-les-Moulineaux (S)

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկնե-րու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մասնաւոր պատրաս-տութեամբ :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Քավայոնէն Տիկին Աչճեան հազար ֆր. կը նուիրէ Փարիզի հանգստեան տան, 500 ֆր. ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ. — Թաթուլ խումբը, երկուշաբթի, 17 Դեկ-տեմբեր, ժամը 9ին:

Ժողովը տեղի կ'ունենայ սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆ. Կ. Խաչի Պուլ. Օտ-տոյի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հը-րաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս եր-կուշաբթի ժամ 3ին, սովորական հաւա-քատեղին :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • MARDI 18 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7760 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3571

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ...

*

Նոր տարուան առթիւ հանդէս մը սարքուած էր կիրակի օր, Սեւռի Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Մխիթարանքի օր մը։

Սրահը նեղ կուգար հաւաքուած բազմութեան, որ ժամը 4էն մինչեւ տասը լսեց հայերէն երգեր, արտասանութիւններ եւ թատերական խաղեր։

Ամէն անգամ որ խօսնակը բեմ կը հրաւիրէր արտասանողներն ու երգողները, կը բացատրէր.

— Այս երեքը մէկ բառ հայերէն չէին գիտեր, երբ դպրոց մտան։

— Ամերիկայէն եկած երկու եղբայրներ են, նոյնպէս հայերէն չէին գիտեր։

— Դեռ մէկ տարի է որ կը հետեւի հայերէնի դասերուն։

Ուսուցիչներուն վրայ տպաւորութիւն կը գործէր, մասնաւորապէս, 10-12 տարեկան աշակերտներու աշխոյժ համարձակութիւնը։

Արտասանութեանց մէջ կային կտորներ արեւմտահայ թէ արեւելահայ բանաստեղծներէ։

Կարելի չէր առանց յուզումի լսել Սիլվա Կապուտիկեանի այլեւս հանրածանօթ պատգամը իր զաւկին. — Եթէ մայրդ անգամ մոռնաս, մայրենի լեզուդ չմոռնաս։

Չմոռնալու համար, անհրաժեշտ է վառ պահել ազգային գիտակցութիւնը եւ աշխատիլ յարատեւօրէն։

Այդ աշխատանքը պիտի սկսի տունէն եւ պիտի լրանայ դպրոցով։

Սերունդի փրկութիւնը ոչ մարզանք է, ոչ ալ քմայք, այլ նուիրական պարտականութիւն մը, մարդկային եւ ազգային։

Չարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ իրենց պարտականութիւնը կատարած կ'ըլլան, քանի մը բառ հայերէն սորվեցնելով եւ ոտանաւոր մը արտասանել տալով։

Անոնք ի զուր պիտի փնտռեն կորսուած տարիները, երբ իրենց դիմացը գտնեն չափահաս տղաք, խորթացած՝ մտքով թէ սրտով։

Արդէն իսկ չե՞նք տեսներ ախտանշաններ, մայրաքաղաքէն մինչեւ գաւառ։ Ո՛ւր որ հայկական համրանքներ կան։

Կիրակի օրուան հանդէսը մխիթարանք մը եղաւ ուրիշ իմաստով ալ։

Տարիներու ելեւէջներէն ետք, Մուրատեան վարժարանը ամբողջովին լեցուած է այս տարի եւ շատ մը դիմումներ մերժուած են։

Ուրեմն, կարելի պիտի ըլլար քանի մը հարիւր պատանիներ եւս փրկել, եթէ տեղ ունենային։

Ներկայ պարագաներուն մէջ, գլխաւորաբար Փարիզն է որ կրնայ օգտուիլ։

Դժուար չէր ուրիշ կրթարան մը եւս բանալ, եթէ օրուան վարիչները ժամանակին արթնցած ըլլային։

Երբ ափ մը վարդապետներ ճեմարան կը պահեն հաւատքով ու գիտակցութեամբ, ներելի չէ որ ամբողջ գաղութ մը անճրկի։

Նիւթակա՞ն դրամագլուխն է որ կը պակսի թէ բարոյականը։

Վերջերս այս խնդիրը նորէն արծարծուեցաւ Մարսէյլի մէջ, գործնական եզրի մը յանգելու առաջադրութեամբ։

Եթէ առ այժմ դժուար է հիմնել ամբողջական ճեմարան մը, կարելի է սկսիլ եռամեայ դասընթացքով մը։

Սկիզբը ճամբուն կէսն է, կ'ըսեն։

Ապացոյց՝ Մխիթարեանց ընծայած մխիթարանքը, հակառակ ամէն դժուարութեանց։

Ներկայ պարագաներուն տակ, չունինք աւելի կենսական հոգ մը, քան սերունդի փրկութիւնը, բոլոր կարելի միջոցներով։

Որքան շուտ, այնքան լաւ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՆԳ ԺԱՄ ԿՌԻՒ ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԻ ՄԷՋ

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԵԳԻՊՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

●

Դեկտ. 15ին եւ 16ին բուռն կռիւներ տեղի ունեցան Փորթ Սայիտի փողոցներուն մէջ, Անգլիացիներու եւ Եգիպտացիներու միջեւ։ Բրիտանական տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ Եգիպտացիները կորուստներ կրեցին, սակայն չի ճշդեր թիւը։ Ուրիշ աղբիւրներ 25-40 կը հաշուեն սպանեալ Եգիպտացիներու թիւը, իսկ վիրաւորները՝ 60-100։ Սպաննուած է նաեւ անգլիացի սպայ մը։

Կռիւը պայթեցաւ մէկ շաբթուան խլրտումներէ ետք։ Բնիկները թշնամութիւն ցոյց կուտային, լաւ զինուած ըլլալով։ Բուն կռիւը սկսաւ շաբաթ եւ շարունակուեցաւ մինչեւ կիրակի։ Շարժման մէջ դրուած էին հրացաններ եւ ինքնագործ զէնքեր, ռմբաձիգներ եւ ռումբեր, նոյն իսկ թնդանօթներ։ Վերջին պահուն բրիտանական հրասայլեր ալ մասնակցեցան։ Ի վերջոյ Անգլիացիները, որոնք արդէն կը պատրաստուէին լրացնելու քաղաքին պարպումը, ետ քաշուեցան, Ազգաժողովին ոստիկանութեան ձգելով քաղաքին 90 առ 100ը, մանաւանդ արաբական թաղը եւ շոգեկառքի կայարանը։ Միայն օդակայանը մնաց Անգլիացիներուն ձեռքը եւ պիտի մնայ մինչեւ որ լրանայ անգլեւֆրանսական զօրքին պարպումը։

Ազգաժողովին ուժերը անմիջապէս գրաւեցին քաղաքին պարպուած մասերը։ Անգլիացիները արտօնեցին որ 350 եգիպտացի ոստիկաններ մտնեն քաղաք, երեքշաբթի օր, նոյնքան ալ հինգշաբթի, եթէ առաջինը լաւ վարուի։ Այն ատեն բնիկ ոստիկաններուն թիւը պիտի բարձրանայ 1500ի։ Անգլիական տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ հարցաքննուեցան 700 Արաբներ Փոր Սայիտի մէջ, բացի մանուկներէն եւ տարեցներէն եւ 250 հոգի վար դրուեցան, հարցապնդուելու համար անցեալ շաբթու առեւանգուած անգլիացի սպային անհետացման մասին։ Այս առթիւ տասը հրացաններ բռնուեցան տուներու եւ խանութներու մէջ, հազար փամփուշտներով։ Եգիպտացի մը սպաննուեցաւ եւ ուրիշ մը վիրաւորուեցաւ խուզարկութեանց ընթացքին։

Կռիւները սկսան երբ անգլիացի զինուոր մը յարձակում կրեց, պատուհանէ մը արձակուած զէնքով մը։ Անմիջապէս օգնական ուժեր հասան։ Կռիւը երեք ժամ տեւեց միայն մէկ շրջանի մէջ։ Միեւնոյն ատեն ուրիշ ընդհարում մը տեղի կ'ունենար ձկնորսական գիւղի մը մէջ։ Բոլոր կռիւները տեւեցին հինգ ժամ։

Անգլիացի հրամանատարը, զօր. Սթոքուէլ անմիջապէս բողոքագիր մը ուղղեց միջազգային ուժերու հրամանատարին՝ զօր. Պըրնսի, գանգատելով թէ յատկապէս ծրագրուած բռնութիւն մը կը փորձուի, խռովարարելով զինադադարի համաձայնութիւնը։ Զօրավարը ուղղակի չամբաստաներ եգիպտական կառավարութիւնը, բայց դիտել կուտայ թէ «զարմանալի չէ որ այս դէպքերը տեղի կ'ունենան երբ Փորթ Սայիտի բնակիչները յայտնապէս կը գրգռուին եւ կը քաջալերուին դուրսէն»։ Հրամանատարը կը խնդրէ զօր. Պըրնսէն խստօրէն բողոքել եգիպտական իշխանութեանց, որպէս զի դադրեցնեն յարձակումները եւ իրենց կարգադրութիւնը բնիկներուն հաղորդեն բոլոր տրամադրելի միջոցներով։ Զօր. Սթոքուէլ այս առթիւ լրագրական ասուլիս մը սարքելով յայտարարեց թէ ի հարկին աւելի ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնեն։

Զօր. Պըրնս կը ծանուցանէ թէ ուրբաթ գիշեր երկու յարձակումներ կատարուեցան Ազգաժողովին ուժերուն դէմ։ Երեք ձեռնառումբեր նետուեցան Նորվեկեան պահակախումբի մը կառքին վրայ եւ թեթեւ զէնքերով յարձակում կատարուեցաւ շուէտական պահակախումբի մը դէմ, առանց մարդկային կորուստ պատճառելու։ Զօր. Պըրնս ուժգին բողոքագիր մը ուղղեց եգիպտական կառավարութեան, որ պատասխանեց թէ լուր չունի անցուդարձէն։ Այս առթիւ կ'ըսէ թէ «Փորթ Սայիտի մէջ օրէնքը եւ բարեկարգութիւնը պահպանելու պատասխանատուութիւնը դեռ կ'իյնայ Բրիտանացիներուն վրայ»։

× Եգիպտական կառավարութիւնը կրկին հաղորդեց պաշտօնական իշխանութեանց թէ թոյլ պիտի չտայ որ ֆրանսացի եւ անգլիացի մասնագէտներ գործածուին, Սուէզի ջրանցքը մաքրելու համար։ Գալով եգիպտացի Ֆետայիներու գործունէութեան, Գահիրէի ներկայացուցիչը կ'ըսէ թէ անոնք մաս չեն կազմեր եգիպտական բանակին։ «Բայց կան մարդիկ որ հակառակ են Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն եւ կը գործեն ինքնագլուխ։ Երբ օտար զինուորները քաշուին, եգիպտական կառավարութիւնը պիտի ստանձնէ քաղաքին բոլոր բնակիչներուն պաշտպանութիւնը, ինչպէս ըրած է միշտ»։

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, կը գրէ թէ Խ. Միութեան վարած քաղաքականութիւնը Հունգարիոյ եւ Եգիպտոսի հանդէպ արգիլեց երրորդ աշխարհամարտի մը պայթումը։ «Եթէ Եգիպտոս պարտուէր, յաջորդ քայլը պիտի ըլլար նուաճողական փորձ մը՝ վերագրաւելու համար Հնդկաստանի, Հնդկաչինի եւ Ասիոյ ուրիշ մասերուն մէջ կորսուած դիրքերը»։

× Գահիրէի անթելը նորէն կը յիշեցնէ թէ Եգիպտոս իրաւունք ունի հատուցում պահանջելու, մարդկային եւ նիւթական կորուստներ կրած ըլլալով։

ՃԱՐԴԷՆ ՎԵՐՋ ԿԱԽԱՂԱՆ

●

ՆՈՐ ԿՌԻՒՆԵՐ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Փեչթայէն կը հեռագրեն թէ բացառիկ ատեանները սկսան վճիռներ արձակել «աւազակներուն» դէմ։ Ատեանները կը բաղկանան երեք անդամներէ որոնք իրաւունք ունին մահավճիռներ արձակելու եւ գործադրելու երկու ժամէն։ Առաջին վճիռը հրատարակուեցաւ Դեկտ. 15ին։ Գլխաւոր ամբաստանեալը կախաղանի դատապարտուեցաւ։

Վիեննա հասած լուրերու համաձայն, կացութիւնը ծանրացած է գաւառական քաղաքներու մէջ։ Փեչթայի բանուորները վճռած են գործադուլներով պատասխանել կառավարութեան խստութեանց եւ կը մերժեն ճանչնալ բանուորական Խորհուրդին լուծումը։ Եթէ իրենց պահանջները չընդունուին, պիտի շարունակեն ընդհ. գործադուլը։

Աշխատանքը վերսկսած է կարգ մը գործարաններու մէջ, բայց տնտեսական տագնապը հետզհետէ անտանելի կը դառնայ։ Փեչթայի անթելը եւ մամուլը կոչեր կ'ուղղեն որպէսզի աշխատաւորները օգնեն հանքագործներուն։ Կառավարութիւնը որոշած է 20.000էն 25.000ի բարձրացնել հանքագործներուն թիւը, դէպի հանքերը ղրկել բանուորներուն մէկ մասը եւ մեծաքանակ ածուխ ներածել։ Հողագործական ասպարէզին մէջ ալ բարեփոխումներ պիտի կատարուին, առանց ջնջելու կոլխոզները։

× Մոսկուայի թերթերը կը խոստովանին թէ Հունգարիոյ տնտեսութիւնը փլուզման կէտին հասած է։ Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը, որ շաբաթներէ ի վեր աւետաբեր լուրեր կը տարածէր, այժմ փոխած է իր լեզուն եւ կ'ըսէ թէ ճարտարարուեստագործութիւնը ջլատուած է

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՉ ԿԸ ՀՐԱԺԱՐԻ, ՈՉ ԱԼ ԿԸ ԶՂՋԱՅ

●

«Յուսաբեր»էն կ'իմանանք թէ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան հետեւեալ թուցիկը բաժնած է Ամմանէն, Նոյ. 26ին, «սրտաբեկ ողջոյններով եւ օրհնութեամբ» եւ իբրեւ «պատր. տեղապահ Ս. Աթոռոյն Երուսաղէմի» (12 Դեկտ.).

— «Մեր Մայր Աթոռ եղած միջոցին, խորունկ ցաւով լսեցինք թէ Երուսաղէմի մեր պատուական ժողովուրդը, ամբողջապէս սխալ եւ սուտ տարաձայնութիւններու վրայ հիմնուած, թոյլ տուած է ինքզինքին այնպիսի արարքներ, որոնք պատիւ չեն բերեր հայ ժողովուրդին, յաչս կառավարութեան եւ մեր եղբայր արաբ ժողովուրդին, որոնք մեր բարիքը կ'ուզեն։

Այսու կը յայտարարենք թէ՝ մեր պաշտօնին եւ անձին վերաբերեալ եղած բոլոր ամբաստանութիւնները սուտ են եւ անհիմն։ Մենք պատրաստ ենք որեւէ օրինական մարմինի առջեւ արդարացնելու ինքզինքնիս եւ պահանջուած հաշիւը տալու։

Կը ցաւինք եւ կ'արգահատինք բոլոր անոնց վրայ, որոնք մղուած անձնական թշնամութիւններէ եւ հաշիւներէ այս ցաւալի կացութիւնը ստեղծեցին։ Կը ցաւինք մանաւանդ անոնց, որոնք հաճոյք կը զգան շարունակուած տեսնելու այս վիճակը, դպրոցական աշակերտներու եւ իրենց դերը շփոթած կիներու տրտում օժանդակութեամբ։

Սոյն կոչով կը դիմենք Երուսաղէմի մեր պատուական ժողովուրդին խղճին եւ արդարամտութեան՝ որ իրողութիւնները չաղաւաղած չտայ իր վճիռը եւ չշարունակէ դնելու ինքզինքը կացութեան մը մէջ, որուն վնասը մեր անձին չէ որ կուգայ, այլ եկեղեցիին, Հայոց վանքին եւ մեր ժողովուրդին պատւոյն»։

× Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պէյրութի ռամկավարները Երուսաղէմ ղրկած են բանբեր մը, Վարուժան Խաչատուրեան, համոզելու համար իրենց համակիրները որ աշխատանքներ կատարեն ի նպաստ Եղիշէ արք.ի. սակայն համակիրները ընթացք չեն տուած։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութիւնը բացառիկ ժողով մը գումարելով քննեց օրուան հրատապ խնդիրները,— Հունգարիա, Սուէզ, Միջին Արեւելք, Հիւս. Ափրիկէ եւն.։ Բուռն վիճաբանութիւններէ ետք, վստահութիւն յայտնուեցաւ դահլիճին, 270ի դէմ 3247 ձայնով։ Ժողովրդական կուսակցութիւնն ալ (կաթոլիկ) որոշեց շարունակել իր աջակցութիւնը, նոր տագնապ մը չստեղծելու համար։

ՀՐԱՆԻՒԹԻՆ ԳԻՆԸ վեց ֆրանք աւելցաւ Բշ. օրէն սկսեալ։ Քարիւղի միւս տեսակներն ալ զանազան յաւելումներ կրեցին։ Բացառիկ բաշխում պիտի չկատարուի տօնական օրերուն առթիւ։

Մ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքագիր մը ուղղեց Մ. Նահանգներուն, գանգատելով թէ ամերիկեան երեք օդանաւեր թռած են Վլատիվոստոքի շրջանին մէջ, Դեկտ. 11ին, «արարք մը որ կրնայ ծանրացնել միջազգային կացութիւնը»։ Բողոքագիրը կ'ազդարարէ թէ հետեւանքներուն ամբողջովին պատասխանատու պիտի ըլլան Մ. Նահանգները, եթէ նոր թռիչքներ կատարուին։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ դաւադիրներուն հետապնդումը կը շարունակուի։ Նոր ուժեր ղրկուեցան, անոնց գործունէութիւնը խափանելու համար։

ԽՈՒԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ կատարուեցան Լիոնի եւ Տէսինի Ալժերիացիներուն մէջ։ Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ալժերիացիները շարք մը յարձակումներ գործած են նաեւ Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ։

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ...

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը, «Յուսաբեր», հետեւեալ հարցումները կ'ուղղէ Երուսաղէմի Միաբանութեան, պատճառաբանեալ խմբագրականով մը.—

... Միաբանութիւնը «պարսաւանօք անվստահութիւն» յայտնած է անարժան Տեղապահին, — ինչպէս կ'ըսէ զեկոյցը՝ իր եզրակացութեան մէջ, — պաշտօնանկ հռչակած է զայն, ու այս որոշումը պաշտօնապէս հաղորդած է ենթակային, առանձին նամակով մը.

— «... Ժողովս նկատի առնելով Ձեր տեղապահական պաշտօնի չարաչար գործածութիւնը եւ անոր մէջ ունեցած Ձեր լուրջ թերացումները, որոնք պատճառաբանեալ եւ մանրամասնեալ են ժողովոյս ատենագրութեան մէջ, միաձայնութեամբ անվստահութիւն յայտնեց ձեր նկատմամբ եւ պահանջեց՝ որ ներկայացնէք Ձեր հրաժարականը տեղապահական պաշտօնէն»:

Պիտի կարենա՞նք, արդեօք, Միաբանական ժողովոյ ատենագրութեանց մէջ գտնել, օր մը, ոչ միայն «թերացումներ»ու մանրամասնութիւնները, այլեւ պատասխանը այն բազմաթիւ հարցումներուն՝ որոնք, առ վայրկեանիս, կը ծագին մեր մտքին մէջ:

«Պատկերազարդ պատմութի՞ւն» մը կը կազմեն, այդ «մանրամասնութիւնները», թէ թռուցիկ ակնարկ մը՝ հարեւանցի եւ կցկտուր...

Ինչ որ ալ եղած ըլլան սակայն անոնք— այդ «մանրամասնութիւնները» — մենք պիտի ուզէինք, այսօր, հրապարակային խորհրդածութեան եւ կարգ մը հպանցիկ հաստատումներու նիւթ դարձնել հիմնական այն մտահոգութիւնը, որ, վստահ ենք, տեղ չինած է իրեն ոչ միայն մեր մտքին, այլեւ — նոյնքան յստակ ու վերջնական — հանրային կարծիքի մէջ:

Հարցում, որ պէտք է իր պատասխանը ունենայ՝ ոչ միայն մօտաւոր անցեալը լոյսի տակ առնելու, այլեւ ապագան պայծառացնելու համար:

Հարցում, զոր պէտք է ուղղէ Միաբանութիւնը՝ նախորդ տեղապահին, ու անկէ առած իր պատասխանը քաջաբար դարձնէ սեփականութիւն հայ ժողովուրդին:

— «Եղիշէ սրբազան. կը տիրէ այն ընդհանուր կարծիքը՝ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ, թէ վանք, Միաբանութիւն եւ Պատրիարքութիւն սնանկութեան դուռն են հասած: Կը շրջին զրոյցներ՝ թէ գանձատունը պարպուած է, եկեղեցական թանկագին անօթներ, գոհարեղէններ, իրեղէններ, ձեռագիրներ եւ ոսկեղէններ «կորսուած» են: Ընդհանուր ընդվզում եւ անվստահութիւն գոյութիւն ունին հանդէպ քեզի, անձնապէս, և հանդէպ Միաբանութեան: Արդ, հաշիւ տուր: Փաստէ, որ անհիմն են տարաձայնութիւնները, եւ անվաւեր՝ շշուկները: Լռութիւն եւ վերապահութիւն՝ ոսկի չեն այս պարագային...: Ժողովուրդն է որ տուած է միշտ մեզի, ու նոյն ժողովուրդն է՝ որ պիտի տայ այսուհետեւ: Եթէ թիւրիմացութիւններ ստեղծուած են, հարկ է սրբագրել: Եթէ արդար են ենթադրութիւններն ու վերագրումները՝ հարկ է քաւել:

Իբրեւ մահկանացու մարդեր, որոնք ի մտի ունին միշտ Տիրոջ պատուիրանը, թէ «մի՛ դատէք, զի մի դատեսջիք», մենք կը խուսափինք հաւատալէ բոլոր տարաձայնութիւններուն կամ «լաւատեղեակ»ներու պնդումներուն: Մենք պիտի չըլլանք, առայժմ, դատողները:

Սակայն չենք կրնար խուսափիլ նաեւ թելադրելու, յիշեցնելու, յանձնարարելու մեր պարտաւորութենէն:

Կը սպասենք ու կ'ակնկալենք, հետեւաբար, որ Պատրիարքարանի ու վանքի անմիջական պատասխանատուները — նորընտիր Տեղապահը եւ Միաբանութիւնը — չվարանին կատարելու իրենց պարտքը:

Նոյնքան նուիրական պարտականութիւն է քննել եւ քննելէ ետք ըսել.

— «Քննեցի եւ պակաս ոչինչ գտայ: Հիմ չունին վերագրումները»:

Եւ կամ ըսել.

— «Քննեցի եւ պակաս գտայ: Դժբախտաբար, տարաձայնութիւնները հիմնաւոր են»:

Անհունապէս պիտի հրճուինք, եթէ վերագրումները հիմ չունենան:

Անհունապէս պիտի ցաւինք, եթէ տարաձայնութիւններ հաստատուին:

Սակայն, ամբաստանութիւնները արդար ըլլան կամ ոչ, միշտ պիտի մեղադրենք Միաբանութիւնը, եթէ այս հարցումը չուղղէ նախորդ տեղապահին:

Ս. Յակոբեանց Միաբանութիւնը հինէն ի վեր տառապած է ելեւմտական անկանոնութիւններէ, նիւթական տագնապներէ. հաշուական անհաւասարակշռութիւններէ. «բաց»ի եւ տնտեսական անձկութեան ցնցումներէ...

Զարմանալի է, սակայն իրաւ. կալուածական եւ նիւթական միջոցներով ամէնէն աւելի նպաստաւորուած Երուսաղէմը՝ միշտ այս կարգի տագնապներով գալարուած է...

Գուշակեան պատրիարքի օրով, վանքը կարծես համեմատական բարօրութեան շրջան մը թեւակոխեց: Ոսկան Մարտիկեանները ապահովութեան ճամբու ուղենիշներ էին դարձած...

Գրեթէ բան չենք գիտեր այս մասին:

Գիտենք:

Բայց, չես գիտեր ինչու՝ կարելի չեղաւ ընդմիշտ չորցնել ճախճախուտը:

Այսօր ստուգապէս ի՞նչ պատկեր կը պարզէ Միաբանութեան ելեւմուտքը:

Գիտենք միայն, որ 2 Հոկտ. 1956ի ընդհ. ժողովը նաեւ այս ցաւին անդրադարձած է, կարճ ու երկտող հաստատումով մը ճչելու համար՝ թէ

— «Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ Ս. Աթոռոյ տնտեսական անձուկ կացութեամբ եւ կազմեց յանձնախումբ մը, որ ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ ընդհ. ժողովի յաջորդ մէկ նիստին»:

Մենք ալ: միաբաններուն հետ սիրտ սրտի, պիտի սպասենք այդ «ծրագրին»:

Պիտի ուզենք լսել պատասխանը մեր հարցումին:

Տիրան Արք. Ներսոյեան, որ արտակեդրոն մարդու եւ եկեղեցականի իր անհատականութեամբ եւ անկէ բխող իր թերութիւններով ծանօթ դէմք մըն է մեր հոգեւորականութեան մէջ, նաեւ իր առաւելութիւններով ու արժանիքներով իսկ պիտի գայ՝ եթէ արդարացնէ յառաջագոյն մեր այն վստահութիւնը, որ սիրած է ու կը սիրէ յստակութիւնը եւ չի վարանիր եւ «մեղքը լալու, եւ պարտքը տալու»...

Այս պարագային, եթէ «մեղք» մը կայ, տակաւ նախ Եղիշէ Արք.ի մեղքն է. ապա՝ Միաբանութեան, ապա՝ իր, ապա՝ հայ ժողովուրդին... Հետեւաբար, կրնայ բաց ճակատ ներկայանալ հանրութեան ու զայն «քաւելու»·կամ «լալու» պարտքը հատուցանել:

Իսկ «պարտքը»՝ անտարակուսելի է եւ անառարկելի: «Պարտք» է, իրեն եւ Միաբանութեան համար, «լուսաբանուիլ» նախ եւ «լուսաբանել»՝ ապա:

Կը սպասենք համարատուութեան օրուան, ու, մինչ այդ, չենք կրնար չհաստատել՝ իբրեւ առժամեայ վերջաբան:

— Ս Յակոբեանց Միաբանութիւնը, որ տարեց ու երիտասարդ արժանաւոր դէմքեր կը հաշուէ, նո՞ր է որ կ'անդրադառնայ տնտեսական անբնականոն պայմաններուն եւ անձկութեան»...

— Ուշա՞ծ է եւ փորձա՞ծ է ճշդել՝ պարբերաբար՝ թէ ինչ ձեւով կը մատակարարուի Պատրիարքութեան պիւտճէն:

— Միշտ օրինաւոր եւ ուղիղ գտա՞ծ է ընթացքը պատասխանատուներուն: Եթէ չէ գտած, բողոքա՞ծ է. ծառացա՞ծ է...

— Եթէ չեն լսուած բողոքները, միջոցներ փնտռա՞ծ է չարիքը խափանելու եւ աղէտը սահմանափակելու...

Հարցումներ, ահաւասիկ, որոնց պատասխանները կրնան ճամբայ հարթել առնուազն ապագայ ցանկալի գործունէութեան, ուղիղ մատակարարութեան եւ հակակշռի:

ՋԵԿՈՅՑ
ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութեան կրթական յանձնաժողովը. որպէս զի միշտ տեղեակ ըլլայ Փարիզի եւ շրջակայ հայ դպրոցներու վիճակին, երրորդ անգամ ըլլալով անցեալ շաբաթ օր (8 Դեկտեմբեր), խառն ժողովի հրաւիրած էր կրթական մարմինները եւ ուսուցչական կազմը:

Ներկայ էր Կեդր. Կրթական Յանձնաժողովը իր ամբողջ կազմով, Պ. Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեան, Յովհաննէս Պօղոսեան, Մկրտիչ Պարսամեան, Վահէ Իչգալացեան, Արշաւիր Խանէտանեան եւ Սեդրակ Գարակէօզեան: Տեղական կրթական մարմիններէն, Պու Քոլոմպէն Պ. Պ. Գառնիկ Յովհաննէսեան, Թըճեան եւ ուսուցիչ Ա. Պուճուլեան: Պելվիլէն Յակոբ Տէօվլէթեան եւ ուսուցչուհի Տիկին Բաբերդեան, Շաւիլէն ուսուցչուհի Տիկին Փափազեան, Լիլայէն Պ. Մալաքեան, Ժանթիյիյէն ուսուցիչ Շահէ Ուզուրլեան, Պանեօ Քաշանէն Պ. Լեւոն Տօնիկեան, կեդրոնի դպրոցէն Պ. Սեդրակ Գարակէօզեան եւ Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեան:

Պ. Ս. Գարակէօզեան պարբերաբար այցելած է, այս տարեշրջանի Կեդր. կրթական մարմնի կողմէ, Պանեօ Քաշանի, Ժանթիյիի եւ Պելվիլի դպրոցները, որոնք ունին կանոնաւոր սրահներ, նստարաններով, սեղաններով օժտուած: Ուսուցիչները իրենց տրամադրութեան տակ ունին գրատախտակներ, քարտէսներ, եւ այբուբենի ցուցատախտակներ. ամէն շրջան ունի գիտակից եւ պատրաստուած ուսուցիչներ, կարելի եղածին չափ կը հետեւին կեդր. կրթական յանձնաժողովին մշակած ծրագրին եւ ուղղութեան: Տեղական կրթական մարմնի անդամները յաճախ կ'այցելեն դպրոցները եւ կը քաջալերեն ուսուցչութիւնը:

Ժողովի ընթացքին թէ թաղային մարմինները եւ թէ ուսուցիչները պարզեցին իրենց դպրոցներու եւ աշակերտներու ուսումնական վիճակը: Գրեթէ բոլորն ալ գանգատեցան ծնողներու անտարբերութեան մասին: Անոնք շաբաթը մէկ օր իսկ փոյթ չեն տանիր, իրենց զաւակները հայկական մթնոլորտին մէջ պահելու եւ թոյլ կու տան որ թափառին փողոցներու եւ սինեմաներու մէջ: Հակառակ գոհացուցիչ քանակով աշակերտներու արձանագրութեան, դպրոց յաճախողներու թիւը զգալապէս նուազ է: Տեղական մարմինները հակառակ իրենց ջանքերուն չեն յաջողիր ծնողական ժողովներ գումարել եւ կը խնդրեն ուղղակի կեդրոնի գործակցութիւնը այս հարցին համար:

Առաջարկուեցաւ որ թաղային մարմինները դպրոցներու ծախքին համար ամսական նուազագոյն գումար մը արձանագրեն թաղեցիներուն, որպէս զի կարելի ըլլայ դպրոցներու ելեւմուտքը լաւագոյն կերպով մատակարարել: Բայց նկատի առնուեցաւ որ Պուա Քոլոմպ տարեկան միանուագ գումար մը գանձելով համայնքէն մասամբ կը մատակարարէ իր գործը: Միւս կողմէ Պելվիլի ներկայացուցիչը, Պ. Յակոբ Տէօվլէթեան յայտնեց թէ մասնակի դիմումներու շնորհիւ 40–50 ընտանիքէ ամսական երկու հարիւր Ֆր. կրցած են ապահովել: Իսկ ուրիշ վարժարաններ տրուած հանդէսներու հա-

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ
(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

*

Զունենալով դուլ եւ ո՛չ ալ դադար,
Պատուած, պատըռտած, արուններ մտած
մինչեւ ո՛ւր հասնի
Այն տեղ որ ճամբա՛ն,
Եւ դատանքն այնքա՛ն, գլխիվայր կուլան.
Խորխորատ ահեղ, անտակ անյատակ,
Ուր գըլտորուելով, կը մտնայ սանք,
Կոյս լուսնակ, այնպէս
Ալ է նաեւ կեանքը մահկանացու:

Գրագէտ մը այս բանաստեղծութիւնը, յոռետեսութեան ներքող բանասիրականի մը մէջ խառնած էր:

Այն օրը մինչեւ իրիկուն դրաշարը գլուխ վեր չառած, անխօսուկ չարեց սիրտը եղած:

Ա՜խ, կ'ըսէր ինքնիրենը, սանկա գրողին գրիչը պաղնեմ ես. նայէ՛, սանկ բաները հայերէն չեն թարգմաներ որ մենք ալ կարդանք մխիթարուինք: Իշտէ թա՛մ իմ կեանքս: Զմե՞ռ է, առտուն մութն ու լուսուն ելիր վաքօտ վազէ. պատառ մը բան ճակէ, չնթոկէ: Առտուն, զընկըտա՛, զընկըտա՛: Ոտքէդ գլուխդ ջուրերը թաթխուած տպարան եկուր, մինչեւ իրիկուն ոտքի վրայ դատիր ու դատիր, բերանդ քիչ մը պանիր հաց նետէ, բանէ տէ բանէ, մինչեւ մուկը կոխէ. ու նորէն թէքնէֆէս վաքօտ վազէ: Ամա՞ն է, վերէն կրակնե՞ր կը թափին, վազէ վարօսին, վազէ տէ վազէ: Արուն քրտինքները մտած մինչեւ իրիկուն խավուումիշ եղիր, մութուն հէյլէք տուն ինկիր: Ալ աս քասնըհինգ տարի է՛ քի կը քաշեմ կոր, սոսր վե՞րջը: Գոնէ զաւակ մը ունեցած ըլլայի, ան ալ իմ ոսկի Թօփիկս կ'ըլլար. իրիկունները հավէսով մը տուն կ'իյնայի, օրուան քաշածներս կը մոռնայի: Էյ աս ապրա՞նք է»:

Հօլեկան այս տագնապալի ճգնաժամերուն էր որ եղբայրը մեռաւ. այս դժբախտութիւնը մարդը իր սեւամաղձոտ մը— տածմունքներէն սթափեց: «Գամը՝ գամը կը հանէ» կ'ըսեն, նորագոյն ցաւ մըն ալ սրտին մէջէն կը քաշէ դուրս կը հանէ հոն արդէն խարամուխ հին ցաւ մը: Եղբայրը, մեռնելու պահուն, Ղուկաս աղային ձեռքէն բռնելով՝

— Աղբար, զաւակն ու մարը առաջ Աստուծու, ետքէն քեզի թէսլիմ, կտակած էր:

Մարը շատ չապրեցաւ, բարակ ցաւէ բռնուած, արդէն վերջ չունէր. գիշեր մը մարեցաւ լմնցաւ. Վարդենի տուտուն ալ Արմէնկը զրկեց իրենց տունը տարաւ:

Ալ անկէ ետքը Ղուկաս աղան իրիկուններն «չարշը»էն վերադարձին, սրճարան հանդիպելուն, շատ անգամ ոտքի վրայ օղի մը նետելով «զայս խմեաց եւ չուեաց» կ'ըսէր: Երբ բարեկամները քիչ մը աւելի կենալ կը թախանձէին.

— Չէ, չըլլար, կանուխ երթամ քի ոսկի Թօփիկս հետ խաղամ, կը պատասխանէր ծանրաբար:

— Վայ, Ղուկաս աղա, ոսկի Թօփիկ հէ՞. աս քեզի բիանճօ՞ մի զարկաւ. Աստուած տայ, Աստուած տայ, կը կատակաբանէին բարեկամները:

Ու իրիկուն մը երբ ալ շատ ետեւէն ինկան որ շուտ չմեկնի, մարդը վար նստաւ, ու «կենաց ջուր մը տաhա» ապսպրելով, իր «ոսկի Թօփիկ»ին դասումը պատմեց:

— Հարուստին մէկը, ըսաւ, ամէն գիշեր կերակուրէն ետքը, կնկանը հետ դէմ դիմաց նստած ֆօ՛ֆ, բի՛ւֆ, կ'ընէին: Աս բազում գանձս ունեցող մարդը իրիկուն մը «էսկիճի»ի մը «քլիպէ»ին առջեւէն անցած ատենը, ներսէն «քահքահ»ներ կը լսէ: «Աճայիպ, կ'ըսէ ինքնիրենը, սանք ուտելու հաց չունին, խնդալնուն կը ճաթին»: Ուրիշ գիշեր մը նորէն այդ «քահ քահ»ները կը լսէ:

Մարդուն հետաքրքրութիւնը կը շարժի եւ քանի մը գիշեր ալ կը լսէ որ ներսէն խնդալնուն կը ճաթին. ինքն ալ՝ «խըրս»էն: Ալ չի դիմանար եւ «էսկիճի»ն իր տունը կը կանչէ. «պէ՛ մարդ Աստուծու, կըսէ, աշխարքիս երեսը դուն տէրտ խասավէթ ըսուած բանը չունի՞ս. հէմ օրուան հացդ կը մտմտաս, հեմտէ աշխարք ճիվերդ չէ: Աս ի՛նչ խնդալ, ցնծալ է ամէն գիշեր, ես ոսկիի հետ կը խաղամ, օր մը օրանց խնդացած չունիմ, աս ինչ հիքմէթ բան է»:

— Աղա, կը պատասխանէ մարդը խեղճուկ մը, գլուխը ծռած, Աստուած ծառայիդ ալ պզտիկ ոսկի Թօփիկ մը պարգեւեր է, իշտէ մեր էյլէնճէն ալ ան է: Գիշերները խանութս գոցելէս ետքը, մերինին հետ դէմ դէմի կը նստինք, ոսկի Թօփիկը ան ծառայիդ ծառաղ ալ անոր կը նետէ, կը խնդանք, կ'ուրախանանք, մինչեւ քուներնիս գայ պառկինք:

Աղան մարդը կը ճամբէ, մէկալ առտուն ալ չիփ չիտակ խույումճիներուն չուկան կ'իջնէ ու մեծկակ ոսկի Թօփիկ մը կ'ապսպրէ: Քանի մը օրէն, երբ կը լըմննայ, կ'առնէ տուն կը բերէ քէֆով մը: Հանըմին հետ դէմ դէմի կը նստին. սէտիրին մէկ գլուխը էրիկը, մէկալ գլուխը կնիկը, եւ ոսկի Թօփիկը իրարու կը նետեն: Քիչ կը մնայ խափաններնին փարայ փարչայ ըլլար: Աղան կրակ կը կտրի — առտուն լուսցած չլուսցած, էսկիճիին վրայ կը վազէ:

— Աղա, կը պատասխանէ աղքատ արհեստաւորը, ես հրամանքիդ ոսկի Թօփիկ ըսի նէ, մէկտեղ ալ՝ «Աստուած պարգեւեց» ըսի.

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(20) (Շար.)

ԱԶԳ. ԿԵԱՆՔԸ ՄԻԼԱՆԻ ՄԷՋ

●

ՄԻԼԱՆ, 10 Դեկտ. ԳՅառաջ). — Հ. Վահան վրդ. Յովհաննէսեան, Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան հրաւէրով, Դեկտեմբեր 9ի գիշերը բանախօսեց հայկական մանրանկարչութեան մասին։ Նախ՝ պատմական ակնարկներով, բնորոշեց այն ժամանակաշրջանները՝ որոնց ընթացքին մանրանկարչութիւնը յաջորդաբար զարգացաւ աղիւսի, քարի, պապիրոսի եւ մագաղաթի վրայ, հետագային, խորքի եւ ձեւի կապեր յայտնաբերելով որմանկարչութեան հետ։ Խաչակիրներու շրջանին է որ կը յայտնուի թուղթը։ Ցիշեց թէ ինչպէս զարգացաւ մանրանկարչութիւնը հիւսիսային Հայաստանի եւ Կիլիկիոյ շրջաններուն, մատնանշելով մեծագոյն գրչագիրները, ինչպէս Սարգիս Պիծակ, Ռոսլինները, Կոստանդին, Մկրտիչ եւ Յովան Նաղաշները։ Վանքերու մէջ էր որ մանրանկարչութիւնը կը զարգանար եւ կըբարգաւաճէր։ Նշանաւոր էին Տաթեւի վանքը, ուր 500 վանականներ գրչագրութեամբ կը պարապէին, Կարինի Ս. Աստուածածին վանքը, ինչպէս եւ Վարագայ եւ Անիի վանքերը։ Զարդարուեստը իր տեղին, ոսկի եւ կապոյտ գոյներով՝ Հայոց մէջ հասած էր նախանձելի բարձրութեան մը, որ կրնայ մրցիլ եւրոպական նմանօրինակ աշխատանքներու հետ։ Կրօնական եւ պատմական դրուագներ, ինչպէս բնութեան տեսարաններ հետզհետէ նիւթ ճարեցին գրչագիրներուն։ Հայկ. մանրանկարչութիւնը աւելի խօսուն է ու հաղորդական քան բիւզանդականը, ուր անշարժութիւնը կը քարացնէ իրերն ու էակները։ Ժամանակի ընթացքին, այս 2 ոճերը, մէկէ աւելի գրչագիրներու աշխատանքին մէջ միախառնուեցան։ Մեզի հասած ամէնէն հին Աւետարանն է Մլքէ Թագուհիին աւետարանը, որ կը գտնուի Ս. Ղազարի մէջ։ Հարիւրհազարաւոր ձեռագիրներ, որոնք մեր ազգային հարստութիւնը կը կազմէին՝ ոչնչացած են բարբարոսներու արշաւանքի ընթացքին։ Ներկայիս, մեր ձեռագիրներու թիւն է շուրջ 27.000, որոնք առաւելապէս կը գտնուին Երեւան, Ս. Էջմիածին, Երուսաղէմ, Ս. Ղազար, Մոսկուա եւ Անգլիոյ ազգային թանգարանը։

Ներկաները ջերմ ծափերով շնորհաւորեցին այս հմտալից եւ չահեկան բանախօսութիւնը։

Ա.

սոյթներով կը գոհանան։ Ժողովը այս մասին վերջնական եզրակացութեան մը յանգելէ առաջ ազատ թողուց իւրաքանչիւր շրջան որ իր տեղական յարմարութիւններու համաձայն շարժի։

Այս առիթով Թաղային մարմինները եւ ուսուցիչները ըրին կարգ մը առաջարկներ եւ թելադրութիւններ կրթական գործին զօրացման եւ բարգաւաճման համար, եւ մեկնեցան աւելի շուտ կրկին հաւաքուելու փափաք յայտնելով։ Կրթական յանձնաժողովը նկատի ունենալով այս բոլոր առաջարկները որոշեց իր յառաջիկայ նիստը յատկացնել անոնց ուսումնասիրութեան, եւ ըստ այնմ գործունէութեան յատակագիծ մը պատրաստել, յայտնուած ցանկութիւններու ընդ առաջ երթալու համար։

Թարգման հանդիսանալով շրջաններու կրթական մարմիններու թախանձագին խնդրանքին եւ ուսուցիչներու փափաքին, կոչ կ'ուղղենք բոլոր ծնողներուն, որ ըմբռնեն կատարուած աշխատանքին նուիրականութիւնը եւ հայ ընտանեկան կեանքի պահպաման եւ տեւականութեան անհրաժեշտութիւնը, սերտօրէն կապուին այս գործին հետ, թօթափեն անտարբերութիւնը եւ առաջնորդեն իրենց հոգեհատորները ամէն հինգշաբթի իրենց մօտիկ դպրոցները։

Ի դիմաց կրթական յանձնաժողովի ատենապետ ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ - ՅԱԿՈԲԵԱՆ, ատենադպիր ՍԵԴՐԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԴՊՐՈՑԸ

●

ԿՐԸՆՈՊԼԸ, 11 Դեկտ. — Մանկական քաղցր յուզերով օրօրուն՝ երկիւղածօրէն կը մտնեմ Կապոյտ Խաչի դպրոցը։

Ահա հայկական զաւակներ, ահա ուսուցչուհին, Տիկին Մարի Միքայէլեանը, որ մօր մը գորովանքով կ'աշխատի, կը սորվեցնէ, կը բացատրէ։ Բաւական ժամանակ կը հետեւիմ իրենց։Ինչ հոգածութիւն եւ ինչ համբերութիւն այս նուիրեալ կնոջ մօտ։ Դաստիարակ եւ աշակերտ նոյնացած են սրտով եւ պարտականութեամբ, ինչպէս մայր ու որդի։

Ծանօթ անուն մըն է Տիկին Միքայէլեան, մէկը հիմնադիրներէն Կրընոպլի Կապոյտ Խաչի դպրոցին, Օր. Հերմինէ Մխըճեանի հետ, որոնք զոհաբերութեամբ կանգուն պահեցին լոյսի այս փարոսը, յանուն նոր սերունդի փրկութեան։ Նուիրեալներու այս շարքը երկարեցաւ մինչեւ Տէր եւ Տիկին Սխալեաններ, որոնք տասը տարի անխոնջ եւ անտրտունջ սիրով տառապեցան, մինչեւ որ Փիգիքական պատճառներով հեռացան, սրտաբեկ։

Պէտք է ըսել, Կրընոպլի գաղութն ալ, սատարեց իրեն, որեւէ զոհողութեան առջեւ կանգ չառնելով փրկութեան այս փարոսը վառ պահելու համար։ Երիտասարդուհիներու սրտառուչ գործունէութիւնը,Նուիրեալներու ճիգերը փայլուն արդիւնք տուին։

Քսան եւ ութ տարիներ՝ հարիւրաւոր հայ զաւակներ, մեր անուշ լեզուն սորվեցան եւ այսօր մեր բեմերու զարդն են։ Մեր հանրային գործունէութեան մեծ մասը իրենց ուսն առած կը վազեն, կ'աշխատին։ Ահա սերունդ մը որ փրկուած է հայութեան համար։

Մեր օրհնեալ պապերը կ'ըսէին. — «Կաթի հետ մտածը հոգու հետ կ'ելնի»։ Ի՜նչքան ճիշդ կը յարմարի մեր այսօրուան վիճակին։ Մեր փրկութիւնը կախում ունի մեր մայրերէն։ Անոնք են որ իրենց կաթին հետ մէկտեղ մեր լեզուն, մեր պատմութիւնը, մեր հայկականութիւնը պիտի պատուաստեն այստեղ ծնած մատաղ սերունդին։ Մինչեւ տասնըհինգ տարին մայրն է որ կը տիրէ իր զաւկի մտքին ու սրտին եւ ուսուցչի հետ գործակցութեամբ կրնան, մեծ մասով, փրկել մեր զաւակները։

Կը հարցնեմ ուսուցչուհիին։

— Ե՞րբ կը սկսիք դասաւանդութիւնը։

— Ամէն կիրակի ժամը իննին, մինչեւ կէսօրէ ետք ժամը երկուքուկէս, երեք։ Այսօր պիտի շարունակեմ մինչեւ հինգը, նոր տարուան հանդէսի պատրաստութեան համար։

— Ուրեմն պիտի չճաշէ՞ք։ Հապա ձեր ամուսինը (պատերազմի վիրաւոր), ո՞վ պիտի հոգայ։

— Ան ալ պիտի սպասէ։ Այս ամիսը այսպէս պիտի անցընենք։ Դասերը պէտք չէ զոհել հանդէսի պատրաստութեան։ Ասկէ զատ չորեքշաբթի երեկոներն ալ մեր տունը քանի մը եկ մնացողներուն կը դասաւանդեմ։

Ահա պարզ եւ սրտառուչ խօսքեր, որոնք կը յուզեն ձեզ, ահա հայկական զոհողութեան պատկեր մը, ահա մեր յարատեւութեան գաղտնիքը։ Մեր նուիրեալներու այս տիպարներն են, որ գիտեն մինակ ծառայել, սրտանց։

Խորապէս զգածուած՝ հրաժեշտ կ'առնեմ։ Բայց դուք միշտ ինծի հետ էք, հայկական աչքեր, մանկական աչքեր։

ԱՆԹՕ

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Դեկտ 10. — Պարահանդէսները իբրեւ ազգային գործունէութիւն չեն համարուիր, բայց կ'օգնեն ազգապահպանման։ Չէ՞ որ անհրաժեշտ է նոր սերունդին հաճոյք պատճառել, որպէս զի կարենան հայերէն երկու խօսք լսել, պարի ու խաղի մէջ։ Դաստիարակութիւններէն զատ, այժմ բոլոր միութիւնները եւ կազմակերպութիւնները պարահանդէսներ կը սարքեն, երիտասարդութիւն հաւաքելու համար։

Նոյն մտահոգութեամբ եւ քաջալերուած անցեալ տարուան յաջող պարահանդէսէն, Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը այս տարի վարձած էր աւելի ընդարձակ սրահ մը։ Երեկոյթը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 1ին եւ պսակուեցաւ կատարեալ յաջողութեամբ։ Ալհամպրայի սրահը ամբողջովին լեցուած էր։ Գնահատելի էր կատարուած աշխատանքը, իր լրջութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ։

Միութեան ատենապետը, Պ. Տիգրան Զօրիկեան իր բացման խօսքով, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն եւ հըպարտութեամբ յիշեց թէ Ամասիոյ Հայրենակց. Միութիւնը իր գոյութիւնը կը պահէ 1927էն ի վեր։ Փարիզ եւ Ամերիկայի հայրենակիցները միշտ կը հիանան, Մարսէյլի վրայ, բայց աշխատանք չեն կատարեր իրենց Միութիւնները վերակազմելու։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ յայտնութիւն մը եղաւ Օր. Սիւզի Թոմասեան, որ առաջին անգամ կը մտնէր հայկական շրջանակի մէջ։

Օրիորդը մրցանակ առած է երգի եւ կ'երգէ ֆրանսական խումբերու եւ ատելոյի մէջ, Սիւզի Թոմ անունով։ Վըստահ ենք որ հայկ. երգացանկն ալ պիտի ճոխացնէ հետզհետէ։ Տեղի ունեցաւ նաեւ գեղեցիկ աչքերու մրցումը։ Նուէրներ շահեցան օրիորդներ Թոմասեան, Փափազեան, Ազնաւուրեան եւ Ալէքսանեան։

Հանդէսը փակուեցաւ Միութեան ատենապետին շնորհակալութեան եւ ողջոյնի խօսքերով՝ ուղղուած պատուակալ նախագահ Արսէն Երկաթի, եւ յատկապէս եկած հիւրերուն (Տրակինեանէն, Կափէն եւ Օպընայէն), եւ բոլոր մասնակցողներուն։ Ներկաները սրահէն բաժնուեցան առտուան ժամը հինգին, ջերմ գոհունակութեամբ։

ԿԱՊՕ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԱԼ. ՄԻԱՍՆԻԿԵԱՆ պետական հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց «Ալեքսանդր Միասնիկեան» մատենագրութիւնը. — առաջին փորձը ի մի հաւաքելու իր մասին եղած նիւթերը։

ԱՐԱԳԱԾ ԼԵՌԸ բարձրացաւ Երեւանի համալսարանին ուսանողներէն խումբ մը։ Ճամբայ ելան Բիւրականի գիւղէն եւ հասան Արագածի բարձր լեռնային օդերեւութաբանական կայանը։

ՄԱՅՐ մը կ'ըսէ իր աղջկան.

— Աղջիկս, երբ որոշես ամուսնանալ՝ նայէ որ առնես զինուորական ծառայութիւնը կատարած մէկը։

— Ինչո՞ւ, կը հարցնէ աղջիկը զարմացած.

— Որովհետեւ, զինուորութիւնը ըրած մէկը՝ սորված կ'ըլլայ անկողինը շտկել, պնակ լուալ եւ կարկտուք ընել։ Ցետոյ կ'ըլլայ առողջ, ուժեղ եւ մանաւանդ հնազանդ։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (218)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2. — ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

●

Սամուէլը ամբողջ գիշերը անցկացրեց տենդային անհանգստութեան մէջ։ Առաւօտեան լուսաբացին միայն նրա քունը տարաւ, բայց երկար չտեւեց, որովհետեւ պատանի Արտաւազդի շատախօսութիւնները շուտով զարթեցրին նրան։

— Վեր կաց, ի՞նչ քնելու ժամանակ է, — ասաց նա իւր սովորական կատակներով։ Երէկ, երեկոյեան կիսամռայլի ժամանակ եկած լինելով, մենք ոչինչ տեսնել չկարողացանք, բայց ահա արեգակը ծագել է եւ նկարել է մեր առջեւ հրաշալի տեսարաններ, որոնց վրայ կարելի է նայել, եւ սքանչանալ... Նա արդէն, դեռ արեւը չծագած, մի քանի անգամ գլուխը դուրս էր հանել վրանից եւ նայել էր նրա շուրջը։

Սամուէլը քնէած աչքերը բաց արաւ, բայց ոչինչ տեսնել չկարողացաւ, որովհետեւ վրանի վարագոյրները ցած էին թողած։ Ներսում դեռ տիրում էր խորին մթութիւն։ Պատանին վեր ցատկեց իւր անկողնից, բարձրացրեց վարագոյրի մի կողմը։ Արեւի մեղմ ճառագայթները խոկոյն լցրին վրանը ախորժելի ջերմութեամբ։

Շատ չանցաւ, ներս մտաւ պատանի Յուսիկը, Սամուէլի հաւատարիմ սպասաւորը, եւ հաւաքեց անկողինները։ Այդ ուրախ, անհոգ պատանին անգամ, դէպքերի ու հանգամանքների տխուր ազդեցութեան ներքոյ, բոլորովին կորցրել էր իւր սովորական զուարթութիւնը։ Ամէն առաւօտ, երբ կը յայտնուէր նա իւր տիրոջ մօտ, միշտ նրա բերանում պատրաստ էր մի նոր ծիծաղելի համբաւ, մի նոր սրախօսութիւն, որով նա կը վանէր իւր տիրոջ թախծութիւնը։ Իսկ այս առաւօտ ներս մտաւ նա տրտում դէմքով, եւ միայն իւր վառվռուն աչքերով նայեց Սամուէլի երեսին, տեսնելու, թէ ինչ տրամադրութեան մէջ էր սիրելի տէրը, եւապա լուռ կերպով սկսեց իւր գործը։ «Դարձեալ նրա երեսին գոյն չկայ... դարձեալ նրա սիրտը հանգիստ չէ»... մտածում էր նա, եւ ինքն իրան աւելի տխրում էր։ Աւարտելով իւր գործը, կրկին լռութեամբ դուրս գնաց նա։

Ներս մտաւ ծերունի Արբակը եւ, «բարի լոյս» ասելով, նստեց մի կողմը։ Նրա վշտալի սիրտը այս առաւօտ աւելի խռովուած էր, քան որեւէ այլ ժամանակ։

Սամուէլը արդէն լուացուել եւ հագնուել էր։ Ծերունին յայտնեց, թէ հայրը մի քանի անգամ մարդիկ է ուղարկել տեղեկանալու, արդեօք վե՞ր է կացել որդին, թէ ոչ։

— Այդպէս վաղ ինձ հետ ի՞նչ գործ ունի, հարցրեց Սամուէլը։

— Նախաճաշիկ ուտելու է հրաւիրում, պատասխանեց ծերունին։ Նրանք զինուորական մարդիկ են, վաղ վեր են կենում, եւ վաղ էլ ուտում են։ Մենք էլ պէտք է յարմարուենք նրանց սովորութիւններին։

— Աւելի լաւ կը լինէր, եթէ մեզ այստեղ մի բան տային ուտելու։

— Ոչ, դու պիտի գնաս հօրդ մօտ, — խորհուրդ տուեց ծերունին։

— Ուղիղ է ասում Արբակը, հարկը պահանջում է, որ մենք գնանք այնտեղ, հաստատեց եւ պատանի Արտաւազդը ծիծաղելով։

Սամուէլը ոչինչ չպատասխանեց։ Նա այս առաւօտ գտնւում էր բոլորովին սրտմաշ վրդովմունքի մէջ։ Սկսեց լուռ կերպով նայել դէպի բանակը։

Արեւը բարձրացաւ, եւ որքան բարձրանում էր նա, այնքան նրա պայծառ լուսաւորութեան ներքոյ՝ երեւան էին գալիս ահարկու բանակի ահարկու տեսարանները։ Սամուէլի աչքերը կանգ առին Մերուժանի երկնագոյն վրանի վրայ։ Նրա առջեւ բարձրանում էին մի քանի բրդաձեւ բլրակներ։ Այդ բլրակները կազմուած էին ոչ քարից, ոչ աղիւսից եւ ոչ հողից, այլ մի տարօրինակ նիւթից։ Սամուէլը երկար նայում էր նրանց վրայ, բայց որոշել չէր կարողանում, թէ ինչ էին նրանք։ Արեւի ոսկեգոյն ճառագայթները փայլում էին այն մուգ - կարմրագոյն ներկի վրայ, որով օծուած էին բլրակները։ Այդ ներկը արիւն էր, մարդկային չորացած, սեւացած արիւն... Սամուէլի ամբողջ մարմնով անցաւ մի քստմնելի սարսուռ, երբ աւելի ուշադրութեամբ սկսեց նայել։ Բլրակները կազմուած էին մարդկային կտրուած կառափներից, որոնց այլանդակ կուտակութիւնը սարսափ էր ազդում։

— Այդ ինչ կառափներ են, գոչեց երիտասարդը, աչքերը բռնելով։

— Ինչ կառափներ են... կրկնեց ծերունին, գլուխը շարժելով։ Հայ զինուորների, հայ խաչնարածի եւ հայ երկրագործի կառափներ են։ Մերուժանը այդ կառափներից իւրաքանչիւրի համար մի-մի ոսկի է վճարել պարսիկ զինուորներին, եւ նրանք գնացել՝ խեղճերին դաշտերից որսացել են, եւ գլուխները կտրել են։ Դրանք Մերուժանի հայրենիքի ամենաթանկագին ընծաներն են, որ նա պէտք է տանէ եւ նուիրէ Պարսից արքային, պարծենալով, թէ Հայոց ազնուականների գլուխներ են։

ՐԱՖՖԻ

Երբեւ հետեւանք ածուխի տագնապին եւ թէ հիւանդանոցներու պատսպարեալներն անգամ կը նեղուին ցուրտէն: Կը նշանակէ թէ ընդհ. գործադուլը շատ ծանր հետեւանքներ ունեցած է: Քաղաքի կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ գործադուլը «աղէտի մը» կ'առաջնորդէ ազգը եւ թէ «հիւանդներ կը տառապին պաղ սենեակներու մէջ»: Քաղաքի ձեռք առած յուսահատական միջոցները եւ ընդակահարութիւնները չեն կրցած ընկճել բանուորները:

× Վիէննա հասած լուրերու համաձայն ռուսական հրասայլեր եւ հետեւակ զինուորներ կը հետապնդեն քանի մը հազար հունգարացի ռազմիկներ՝ Հունգարիոյ արեւելեան նահանգներուն մէջ: Գործողութեանց կեդրոնը կը կազմեն Պուէք լեռները, Փեշթայէն 80 մղոն դէպի հիւսիս-արեւելք: Փեշթայի անթելն ալ կը հաստատէ այս պարագան, թէեւ անուղղակի:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», կը մեղադրէ նախագահ Այզընհաուըրը թէ «յայտնապէս կը միջամտէ անկախ պետութեան մը գործերուն, պղտորելով միջազգային կացութիւնը եւ վերսկսելով պաղ պատերազմը»:

× Փեշթայէն վտարուեցան երեք արեւմտեան թղթակիցներ:

× Ուկրայնայէն կը հաղորդեն թէ հազարաւոր ռազմիկներ կը գործեն Կարպաթեան անտառներուն մէջ, թէ քանդած են շոգեկառքի գիծերը եւն.:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԻՍՏԸ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն բացառիկ նիստի հրաւիրուած էր երէկ, երկուշաբթի: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ մանաւորապէս պիտի զբաղի ներքին խնդիրներով, — աւելցնել թեթեւ եւ ծանր ճարտարագործութեան արտադրութիւնը, քննել աշխատավարձքի եւ բնակարանի հարցերը եւն.: Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ բուն օրակարգը պիտի կազմէ կուսակցական միասնականութեան կենսական խնդիրը, նկատի առնելով Հունգարիոյ դէպքերուն ազդեցութիւնը արբանեակ երկիրներուն վրայ: Նոր կացութիւնը, հոգեր կը պատճառէ ոչ միայն քաղաքական, այլ եւ տնտեսական տեսակէտով: Այս առթիւ ուշադրաւ կը համարուի որ լեհական եւ ռումանական պատուիրակութեանց այցելութենէն ետք, պուլկարական պատուիրակութիւնը Մոսկուա չգնաց, թէեւ հրաւիրուած էր Դեկտեմբեր 5ին:

Նոյն աղբիւրին համաձայն, հաւանական է որ Կեդր. Կոմիտէն աւելի խստացնէ իր քաղաքականութիւնը, նկատի առնելով արբանեակ երկիրներուն գործօն կամ կրաւորական դիմադրութիւնը: Մոսկուա կ'ուզէ որ անյապաղ կարգադրուի հունգարական խնդիրը, որպէս զի կարենան ուրիշ հարցերով զբաղիլ, ներքին թէ արտաքին:

× Մոսկուայի երիտասարդական միութեան պաշտօնաթերթը խստօրէն կը դատապարտէ խորհրդային ուսանողութեան ամբոխավար եւ շատախօս անդամները, «որոնք կը պարծենան թէ ամէն բան կը հասկնան եւ կրնան դատել»: Մոսկուայէն հասած թերթերը պարբերաբար տեղեկութիւններ կը հաղորդեն ուսանողական խլրտումներու մասին:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը, Նուրի Սայիտ կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը թէ խռովայոյզ գործեր կը կատարէ արաբական երկիրներուն մէջ, 1930էն ի վեր, թէ օգտուեցաւ Մ. Նահանգներու բարեկամութենէն, քարոզչական կեդրոնի մը վերածելու համար Պաղտատի խորհրդային դեսպանատունը: — Արաբական ժողով մը հրամայեց ընդհ. գործադուլ սարքել Իրաքի դէմ: — Այս վերջինը որոշած է մնալ անդամ Պաղտատի դաշինքին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ խորհուրդը վերջացնելով իր ժողովը, որոշեց ազատ ընտրութիւններ պահանջել արբանեակ երկիրներուն մէջ, ուժ տալ Ազգաժողովի զօրքին՝ Միջին Արեւելքի մէջ եւն.:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ 43 հոգի սպաննուեցան, ընդհարումներու հետեւանքով:

ԹԻԹՕ Ուաշինկթըն պիտի երթայ մօտերս:

ԿԻՊՐՈՍԻ նոր սահմանադրութեան մասին տեղեկութիւններ հաղորդեց Անգլիոյ գաղթային Նախարարը, Աթէնքէն Անգարա թռչելով:

ՀՆԴԿԱՑԻՆԻ մասին գիրք մը հրատարակած էր զօր. Նաւառ, մեծ յայտնութիւններով: Արգիլուեցաւ տարածումը:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի: Նախաձեռնութեամբ Ն. Ս. Քրիստափոր խումբի:

Այս երկուշաբթի ամը 21էն մինչեւ լոյս:

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՑՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ:

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուագախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր:

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով:

ՇԱՀԱՆ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընկերական հանդիպում մը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Պէրպէրեան Նախկին սաներու:

Կը խօսի՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը, վիճաբանական նիւթ: ինչպէ՞ս պէտք է պաշտպանել հայկական դատը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեզի կը տեղեկացնեն թէ խումբ մը գրագէտներու եւ մտաւորականներու նախաձեռնութեամբ, Գործադիր Մարմին մը կը պատրաստուի տօնել Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի գրական եւ ուսուցչական յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը, յառաջիկայ Փետրուար 3ի կիրակի իրիկունը, Սալ Շոփէնի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Զաքչաքեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, փոխան ծաղկեպսակի, Մուշեղ Գալուստեանի մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատըէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները:

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ'ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER

17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

Ո՞ՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

Անշուշտ

ԼԻԼԱԻՆ

24 RUE ST. LAZARE, PARIS (9e)

Կանխաւ ապահովել սեղանները՝ Հեռաձայնելով՝

TRI. 31-62

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ:

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին:

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն): Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ):

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին:

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին:

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան):

ՎԱԼԱՆՍ.— Աշոտ Առաքելեանին:

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին:

ՆԻՍ.— Գ. Խոսրովեանին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին:

ՊԱՆԵԷՕ.— Բ. Պասմաճեանին:

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին:

ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեանին:

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին:

ԳՐԱԳՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պոնէթըրի խանութի մը համար կ'ուզուի գրագրուհի մը որ գիտնայ ստագրութիւն, մեքենագրութիւն եւ քիչ մըն ալ հաշուապահութիւն:

Դիմել Մավեան հաստատութիւնը՝

116 Ռիւ Րէոմիւռ, Փարիզ: Մէթրօ Սանթիէ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Րէժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկներու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մանաւոր պատրաստութեամբ:

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պ. Ֆերտի Ալպաճեան (Ֆերապ) իր անձնական զբաղումներու բերմամբ Միութեանս քարտուղարի պաշտօնը չկարենալով շարունակել Մուրատ Ռափայէլեան Նախ. Աշակ. Միութեան վարչութիւնը կը խնդրէ քարտուղարութեան վերաբերեալ բոլոր հարցերուն համար, դիմել Պ. Գէորգ Վէմեանի, միութեանս կեդրոնը, 40 Լա Քանըպիէռ, Մարսէյլ:

REVEILLONS !!!

Զուարթ եւ հաճելի Ծնունդի եւ Կաղանդի զարթօնքները միշտ՝

Chez SASSOUNI

ուր պիտի գտնէք ճոխ ու պէսպիսուն ուտելիքներ եւ խմիչքներ

24 ԵՒ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ
ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՎ
ԺԱՄԱԴՐՈՒԵՑԷՔ

Chez SASSOUNI

31 Rue d'Alexandrie, Tél. : GUT. 92-65

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել սեղանները:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Թէաթրը Մունիսիփալի շքեղ սրահին մէջ

Կը բանախօսեն Միութեանս Եւրոպայի Շրջանի Նախագահ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ եւ փոխ-Նախագահ ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՊԻՒՑՈՒՔԵԱՆ

Խօսք պիտի տրուի երեք յարանուանութեանց պետերուն:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է — Մուտքը ազատ է

ՍԻՐԵԼԻ ՅԱՃԱԽՈՐԴՆԵՐ ԵՒ ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՆԵՐ
ՄԻ ՄՈՌՆԱՔ ԱՆՊԱՅՄԱՆ ԱՅՑԵԼԵԼ

Մարսէյլի ամէնէն ճոխ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

ARAX

(Վարդան Պանտիկեան եւ որդի)

ՔԱՂԱՔԻ ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ **27 Rue d'Aubagne, Marseille. Tél. CO.3643**

Ամբողջովին վերանորոգուած եւ արդիական վերջին կարգ ու սարքով
Ուր պիտի գտնէք ձեր սիրած բոլոր ուտելիքները:

ԱՐԱՔՍ տունը ստացած է պուլկարական իսկական քաշքավալ, 15 տարի է առաջին անգամ ըլլալով:

Ստացած է նաեւ ամենալաւ տեսակէն լաքերտա:

Պալքանեան քաշքավալ եւ ճերմակ պանիր,

Յունական ամէնէն ընտիր ձիթապտուղները, թարամա, պահածոները՝ (պամիա, եալանճի տոլմա, վարդի անուշ, եւայլն):

Պոլսական լաքերտա, չիրոզ, ապուխտ, երշիկ, Ամասիոյ պամիա:

Ռուսական խաւեար եւ ամէն տեսակի ձկնեղէններ:

Ինչպէս նաեւ արեւելեան թարմ սուրճ, լօխում, հալվա, եւայլն:

Արեւելեան ազանդերներ, (Թուրշիներ) եւ ամէն տեսակ համեմներ:

Ապսպրանքներ ամէն ուղղութեամբ, արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ

ՁԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԱՆՊԱԿԱՍ ԵՆ՝ ԹՈՓԻԿԸ, ՏՈԼՄԱՆ, ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՊՈՒՐԸ, ԲԱՅՑ ՍԵՂԱՆԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԱՐԴԸ՝

ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆ Է

Որուն լաւագոյնը կը գտնէք միշտ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՄՕՏ

32 Rue de Trevise Paris (9e) Tél. TAI 65-44

Ձեր փնտռած բոլոր տեսակ խմորեղէնները հոն են, համեղ, մաքուր եւ պէսպիսուն.

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ՝ ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI 19 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7761 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3572

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ԳԱՂՈՒԹԸ 1956ԻՆ

*

Ամբողջ տարի մը եւս :

Նոյն սովորական աշխատանքները, տժգոյն եւ միօրինակ, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ :

Եղածը պահելու մտահոգութիւն մը, որ հետզհետէ կը տկարանայ :

Հասուն դէմքեր անհետացած կամ յոգնած են: Ամբողջ դիրքեր պարպուած :

Ծրագով կը փնտռուին կամաւորներ, տեղական գործերը կամ բանկալ մը վարելու համար :

Միւս կողմէ, ոչ կեդրոնական իշխանութիւն մը, ոչ ալ ընդհանուր ուղեգիծ, գոնէ հիմնական հարցերու մասին :

Իւրաքանչիւր հայաշատ կեդրոն կղզի մըն է, ինքն իր մէջ ամփոփուած եւ ինքն իրմով գոհացած :

Կ՚ըսեն թէ միջավայրին պայմանները թոյլ չեն տար գործել այնպէս ինչպէս որ կ՚ուզենք :

Պարզապէս նախապաշարում, արդարացնելու համար համատարած անհոգութիւնն ու անշարժութիւնը :

Տարուան սկիզբը, լեզուները եւ աչքերը բացուեցան, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին այցելութեան առթիւ :

Բարեպաշտական եւ ազգասիրական ցոյցերը ունեցան մէկ արդիւնք, — հանգանակութիւններ կատարել, կարգ մը աւերակ վանքերու եւ եկեղեցիներու վերաշինութեան համար :

Եւ գաղութը մնաց նոյն թարթափումի վիճակին մէջ :

Պատահարար տեղեկութիւններ կը տրուին զանազան հայաշատ շրջաններու մասին, առանց որեւէ նորութիւն յայտնելու :

Թերթերը աւելի լայն եւ փաստացի տեղեկութիւններ կը ստանան հեռաւոր Պաղտատի կամ Թաւրիզի, քան Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի ազգային իշխանութեանց գործունէութեան մասին:

Ընդհանրապէս հանդիսութեանց կամ հերթական ժողովներու ընթացքին է որ կ՚իմանանք թէ ի՛նչ հոգերով զբաղած են այս կամ այն մարմինը :

Երէկ հրատարակեր էինք Փարիզի կրթական կեդր. յանձնաժողովին վերջին զեկոյցը, որ տեղեկութիւններ կը հաղորդէր իր աշխատանքներու մասին :

Տխուր է պատկերը, մանաւանդ ծնողներու բռնած դիրքը, — «Ծնողները շաբաթը մէկ օր իսկ փոյթ չեն տանիր իրենց զաւակները հայկական մթնոլորտի մէջ պահելու եւ թոյլ կուտան որ թափառին փողոցներու կամ սինեմաներու մէջ» :

Տարակոյս չկայ թէ նոյնքան վրդովիչ պատկեր մը պիտի պարզուէր, եթէ ժողովներ գումարէին եւ տեղեկագիրներ կազմէին միւս շրջաններուն մէջ :

Ամէն տարի կը սպասենք որ մեր թղթակիցները տարեկան տեսութիւններ ղրկեն :

Ցեառոյ կը մտածենք թէ ի՛նչ գրեն, երբ ազգային մարմինները իրենք պատահաբար ժողովներ կը գումարեն եւ առօրեայ գործերով կը զբաղին, առանց հիմնական ծրագիր մը ունենալու աչքի առջեւ :

Ազգային մարմինները իրենք պիտի կրնայի՞ն գոնէ տասը էջ զեկուցում ներկայացնել իրենց մէկ տարուան գործունէութեան մասին :

Պիտի կրնայի՞ն տալ իրենց շրջանին իրական պատկերը, — հանրային, կրթական, տնտեսական եւ ընկերային :

Պիտի կրնայի՞ն բացատրել թէ ի՛նչ առաջադրութիւններ ունէին տարուան ընթացքին եւ որքանը կրցան իրականացնել:

Ամէնքս ալ կը խօսինք նոր սերունդի փրկութեան, տարադիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան մասին, առանց փոխելու գործունէութեան եղանակները :

Սովորամոլութիւնը մամուռ կապած է ամէն տեղ, սկսելով կեդրոնէն :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ

●

Ո՞Վ ՊԻՏԻ ՄԱՔՐԷ ՋՐԱՆՑՔԸ

Նոր տագնապ մը ծագած է եգիպտական ճակատին վրայ: Գահիրէ չուզեր որ ֆրանսացի եւ անգլիացի ճարտարագէտներ մասնակցին Սուէզի ջրանցքը մաքրելու գործողութեանց: Մասնագէտներու կարծիքով, միջին տարողութեամբ նաւերը կրնան սկսիլ նաւարկութիւնը մինչեւ Փետրուար 6, եթէ անգլեւֆրանսական ագատարար տորմիղը ամբողջութեամբ մասնակցի ջրանցքը մաքրելու գործողութեանց: Հակառակ պարագային, կրկնապատիկ եւ աւելի ժամանակ պիտի անցնի: Այս իմաստով ճառ մը խօսեցաւ Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Լոյտ, Երեսփ. ժողովին մէջ: Այդ առթիւ հաստատեց թէ բանակցութիւնները գործնական ելքի մը չեն յանգած: Թելադրութեան մը վրայ, Ֆրանսա եւ Անգլիա յանձն առին իրենց ազատարար նաւերուն միայն մէկ մասը դնել Ազգաժողովին մասնագէտներուն տրամադրութեան տակ, առաջին առթիւ՝ միայն վեց նաւ, պահանջելով որ անոնց նաւազներուն ապահովութիւնը երաշխաւորուի, անգլեւ-ֆրանսական զօրքին մեկնումէն ետք: Եգիպտոս չէ ընդունած այս առաջարկը: Բանակցութեանց դանդաղութիւնը մեծ դժգոհութիւն կը պատճառէ Ֆրանսայի և Անգլիոյ մէջ: Երկուքն ալ կը պնդեն որ իրենց նաւերը գործողութեանց մասնակցին իրենց նաւազներով եւ ամէն ապահովութիւն ստանալով : Ազգաժողովին բրիտանական պատուիրակութիւնը յայտարարեց թէ ֆրանքեւանգլիական ազատարար տորմիղը պիտի մեկնի, եթէ համաձայնութիւն մը չգոյանայ, իրենց զինեալ ուժերուն մեկնումէն առաջ :

Ֆրանսական կառավարութիւնն ալ յայտնած է թէ անգլեւֆրանսական նաւերը պիտի հեռանան, եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ մինչեւ երկու օր : Տասնըհինգ զաշնակից նաւեր պատրաստ են մասնակցելու մաքրագործման եւ կրնան ջրանցքը գործածելի դարձնել եօթը - ութ շաբթէն: Երկու կառավարութիւնները յայտնած են Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին թէ կը հաւանին ՄԱԿի դրօշը պարզել իրենց նաւերուն վրայ, բայց չեն կրնար ետ կանչել իրենց նաւազները : Անոնք պէտք է մնան իրենց նաւերուն մէջ եւ Ազգաժողովը պարտաւոր է պաշտպանել զանոնք: Այս մասին բանակցութիւններ կը կատարուին նաեւ Մ. Նահանգներուն մէջ :

Ֆրանսա եւ Անգլիա հաւաստիքներ տըւած են թէ իրենց զինեալ ուժերըպարպած պիտի ըլլան մինչեւ Ծնունդ: Արդէն մէկ շաբաթ մնացած է եւ եթէ համաձայնութիւն չգոյանայ ջրանցքին մաքրագործման մասին նոր դժուարութիւններ կրնան ծագիլ :

Անգլիոյ արտաքին նախարարը իր յայտարարութեան մէջ բացատրեց թէ ջրանցքին մաքրագործումը շատ պիտի ուշանայ, եթէ Ազգաժողովը միջոցներ ձեռք չառնէ, լիովին օգտագործելու համար անգլեւֆրանսական նաւերն ու նաւազները : «Մենք մեր խոստումը կատարեցինք, փութացնելով մեր զօրքին պարպումը : Այժմ ուրիշներուն կը մնայ ըմբռնել թէ աշխարհի շահը կը պահանջէ օգտագործել բոլոր տրամադրելի միջոցները, ինչ ազգի ալ պատկանին » :

Լոնտոնի թերթերը ուրիշ անակնկալ մը եւս կը յայտնեն . — Սուրիա տեղեկացուցած է Անգլիոյ առեւտրականներուն թէ այլեւս չի կրնար սթերլին ընդունիլ արտածումներուն փոխարժէքը վճարելու համար, այլ կը պահանջէ ամերիկեան տոլար կամ զուիցերիական եւ պելժիա-

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

ՔԱՆԻ ՄԸ ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ

Չեմ գիտեր ի՛նչ տպաւորութիւն կրեցին ընթերցողները, կարդալով Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի թուղթը, որ հրատարակուած էր երէկ:

Երուսաղէմի պաշտօնանկ տեղապահը կը յայտարարէ, առանց վերապահութեան .

— « Մեր պաշտօնին եւ անձին վերաբերեալ եղած բոլոր ամբաստանութիւնները սուտ են եւ անհիմն : Մենք պատրաստ ենք որեւէ օրինական մարմնի առջեւ արդարացնելու ինքզինքնիս եւ պահանջուած հաշիւը տալու » :

Ուրեմն, կը մնայ օր առաջ դատական մարմին մը կազմել եւ ատեան կանչել ամբաստանեալը :

Որքան գիտեմ, վանքին Միաբանական ժողովը այդպիսի հրաւէր մը ուղղած էր առաջին օրէն, բայց Եղիշէ արք. նախընտրեց անհետանալ, շունչը էջմիածին առնելով :

Ազգային եւ միջազգային սովորութիւնները յարգած ըլլալու համար, չեմ ուզեր միջամտել Միաբանութեան եւ դատական ատեանի ներքին գործերուն, եւ կը գոհանամ քանի մը հարցումներով .

1.— Եղիշէ արք. Տէրտէրեան արաբերէն շարադրութեամբ եւ փրանսերէն ստորագրութեամբ *ժուռնալ* մը գրա՞ծ է անցեալ Յուլիսին, իբրեւ համայնավար, սիոնական եւն. ներկայացնելով Տիրան արք. Ներսոյեանը :

2.— Եթէ գրած ու յանձնած եւ հետապնդած չէ, ինչո՞ւ յանկարծ փախաւ Երուսաղէմէն, մէկը միւսէն խորհրդաւոր պարագաներու մէջ :

3.— Ինչո՞ւ էջմիածին ապաստանեցաւ, փոխանակ տեղապահական աթոռին վրայ մնալու եւ դատ պահանջելու :

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը Նոյ. 14 թուակիր հեռագրով մը կը հաղորդէր Երուսաղէմ, թէ «Եղիշէ արք. խոստացած է ի շահ Եկեղեցւոյ քաշուիլ ամէն գործէ եւ մեկնեցաւ Եւրոպա » :

4.— Արդ, նախկին տեղապահը էջմիածինէն վերադարձին գաղտնապէս Փարիզ հանդիպելով, ի՞նչ համարձակութեամբ կը հեռագրէ Յորդանանի կառավարութեան, թէ կատարուած ընտրութիւնը ապօրէն է եւ թէ տեղապահը ինքն է»: (Ինչպէս որ ստորագրած է Նոյ. 26ի թուղթին տակ ալ) :

5.— Եթէ իսկապէս անմեղ էր, ինչո՞ւ առաջին օրն իսկ չհրատարակեց Նոյ. 26ի յայտարարութիւնը, փոխանակ մոլորեցնելու Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը :

6.— Իր դիրքին եւ Հայ. Եկեղեցւոյ ո՞ր շահերուն կը համապատասխանէ մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք թափառիլ, առաջնորդութեամբ վարկաբեկ փոքրաւորի մը որ Երուսաղէմի միաբան ալ չէ :

ՎԱՀԷ

ՓՈՐԹ ՍԱՅԻՏԸ ՊԱՐՊՈՒԵՑԱՒ

●

Վերջին լուրերու համաձայն, Փորթ Սայիտ պարպուած պիտի ըլլար երէկ եւ քաղաքին բարեկարգութիւնը պիտի ստանձնէր Ազգաժողովին ոստիկանական ուժը: Մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն, երեք նոր կայաններ պիտի հաստատուին, ուրկէ պիտի հոն ապաստանին անոնք որ իրենք զիրենք վտանգուած կը նկատեն: Անգլիական պահակախումբերը այլեւս պիտի չմտնեն ոչ արաբական քաղաքամասին, ոչ ալ միջազգային շրջանին մէջ: Միջազգային զօրամասին հրամանատարը, զնդ. Էնկհոլմ յայտարարեց թէ ամբողջ քաղաքը իր տիրապետութեան տակ է, բացի բրիտանական « կարմիր գիծ »էն : Միջազգային զօրամասը պիտի ջանայ արգիլել աւարառութիւնները եւ կասկածելիները ձերբակալելով պիտի յանձնէ եգիպտական ոստիկանութեան: Ուրեմն, պիտի ծառայէ իբրեւ օժանդակ ուժ բարեկարգութեան : Նոյն զօրամասը պիտի վարէ հանրային սպասարկութիւնները եւ նաւահանգստին վարչութիւնը :

Անգլիացի հրամանատարը, զօր. Սթոքուէլ հաստատեց այս տեղեկութիւնները: Անդորրութիւնը վերահաստատուած էր առջի օր, բայց զօրավարին յայտարարութենէն քիչ ետք Ֆրանսայի Օտար Լեգէոնէն զինուոր մը սպաննուեցաւ: Եգիպտացիներ կրակ բացած էին զինուորական կառքի մը վրայ : Զօրավարը անդրադառնալով նախընթաց օրուան կռիւներուն, բացատրեց թէ յատկապէս պատրաստուած թակարդ մըն էր եւ թէ սպաննուեցան 27 Եգիպտացիներ եւ անգլիացի ըսպայ մը: Զօրավարին յայտարարութեան համաձայն, աւելի քան հարիւր ձեռնառումբեր նետուած են անգլիացի զինուորներու վրայ, վերջին չորս - հինգ օրերու ընթացքին :

× Ֆրանսական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ երեք օրուան մէջ հինգերորդ անգամն ըլլալով Ազգաժողովին

ուժերը յարձակում կրեցին Փորթ Սայիտի մէջ: Վերջին յարձակումը ուղղուած էր դանիական ջոկատի մը դէմ :

Միջազգային զօրագունդին հրամանատարը բողոքագիր մը ուղղեց եգիպտական կառավարութեան, յիշեցնելով թէ միեւնոյն ձեւով յարձակում կրած էին նորվեկեան եւ շուէտական պահակախումբեր :

× Ազգաժողովը երէկ սկսաւ քննել Ֆրանսայի բողոքագիրը՝ իր հպատակներուն դէմ կատարուած խտրութեանց առթիւ : Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ցարդ 2676 Ֆրանսացիներ արտաքսուած են Եգիպտոսէն, նուաստացուցիչ պայմաններու տակ :

×Պաղտատի անթելը կը ծանուցանէ թէ եգիպտական կառավարութիւնը զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարած է զինուորական եւ քաղաքական շըրջանակներու մէջ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուին 45 բարձրաստիճան սպաներ (ռատիօն անուններն ալ կը յիշէ): Նոյն աղբիւրին համաձայն, կալանաւորները գլխաւորաբար նախկին նախարարներ եւ Իսլամական Եղբայրութեան ականաւոր անդամներ են :

կան ֆրանք :

× Երեսփ. ժողովին ներկայ էր նաեւ վարչապետը, Իտըն, նոր վերադարձած արձակուրդէն : Թերթերը կը գրեն թէ ցաղջ ընդունելութեան մը արժանացաւ :

ՀՈՒՆԳԱՐՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ԴԻՄԱԴՐԵՆ

●

ԼԵՀ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵ՞Ր ՈՒԶԱԾ ԵՆ

Փեշթայէն կը հեռագրեն թէ Հունգարները կը պահանջեն լեհ զինուորներ ղըրկել Խ. Միութեան զօրքին տեղ : Այս պահանջը գրի առնելով պատերը փակցուցած են: Յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ Լեհերը կրնան Ռուսերուն տեղն անցնիլ «Համաձայն Վարշաւայի դաշինքին » :

Նոյն օրը ռատիօն կը ծանուցանէր թէ 200 ըմբոստներ ձերբակալուած են երկրին զանազան մասերուն մէջ: Վիէննա հասած ճամբորդներ ալ կը հաստատեն թէ կառավարութիւնը վճռած է զանգուածային ձերբակալութիւններ կատարել, որպէս զի նոր ըմբոստութիւններ չկատարուին : Զրոյցի մը համաձայն Փեշթա վերադարձած է Կեդր. Կոմիտէին նախկին քարտուղարը, Էրնօ Կերօ, թունդ սթալինական, թէեւ թերթերը կը հերքեն :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԻԶՄԻՐԻ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿԻ ՏԵՂԱՀԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ամիսներ առաջ, երբ Մարսէյլ կը գտնուէի, հայրենակիցս՝ երզնկացի Բենիամին Միլտոնեան, ինծի յանձնեց Լեւոն Երկանեանի «Վկայութիւն մը Իզմիրի Հայերու տեղահանութեան մասին», հրատարակուելու համար «Յուսաբեր»ի մէջ :

Նկատեցինք, որ մեր ընթերցողները հետաքրքրութեամբ կարդացին այդ յուշերը: Կարելի է ըսել, թէ առաջին անգամ ըլլալով, Իզմիրի Հայերու մասնակից տեղահանութեան եւ յարակից դէպքերու շուրջ այդքան մանրամասն տեղեկութիւններ տրուեցան իրազեկի մը կողմէ :

Նոյն Թուականներուն Իզմիր գտնուած ըլլալով (1915 - 1919) եւ (1921 - 1922), պարտք կը նկատեմ քանի մը լրացուցիչ ծանօթութիւններ տալ, այն մտածումով թէ անոնք հաւանաբար օգտակար կ'ըլլան ապագայ պատմիչին :

Պատերազմի սկզբնաւորութենէն ի վեր, Թրքական ամրաշէն Դ. Գումարտակին մէջ կը գտնուէինք անբաժանելի ընկերոջս՝ Մկրտիչ Մկրեանի հետ. Պանտըրմա, Մենեմէն, ապա Իզմիրի բերդէն քիչ հեռու՝ Գիլիզմանի կոչուած վայրը :

Արձակուրդի օր մը, Մկրեանին եւ Իզմիրցի Հայ զինուորի մը հետ՝ գացինք զուտ յունաբնակ Ուրլա նաւահանգիստը : Գիտէինք, թէ այդ շրջանի Յոյները Թրքատեաց են: Արդարեւ, երբ իմացան մեր Հայ ըլլալը, պատրաստակամութիւն յայտնեցին գիշերանց եւ նաւակով մեզ արտասահման փախցնելու : Վերջին պահուն, սակայն, ծրագիրը չյաջողեցաւ, եւ որովհետեւ մեր արձակուրդն ալ կարճ ժամանակի համար էր, հարկադրուեցանք վերադառնալ Գիլիզմանի :

1915 Ապրիլ – Մայիսի ատենները, հեռագիր մը ղրկեցի Երզնկա, տեղեկութիւն ուզելու համար ծնողքիս առողջական կացութեան մասին :

Քանի մը օր ետք, պատասխան ստացայ հեռագրատունէն՝ թէ «այդ անունով մէկը չկայ Երզնկայի մէջ»: Գուշակեցի, թէ մերինները տեղահանուած են, եւ հազիւ տարի մը ետք լուր առինք արդէն՝ թէ Երզնկայի մէջ Հայ չէր մնացած :

Նոյն օրերուն, 1915ի գարնան, մեր գումարտակը հրաման ստացաւ մեկնելու Գիլիզմանէն: 16րդ զօրաբաժնի հրամանատարը զիս եւ Մկրեանը կանչեց իր մօտ, յայտնելու համար, թէ դադրած ենք մաս կազմելէ ամրաշէն գումարտակին եւ պաշտօնի կոչուած ենք Իզմիր քաղաքի 5րդ հետեւակ գունդին մէջ, զօրակոչի ենթարկուած զինուորները մարզելու համար :

Բարեացակամ մարդ էր մեր հրամանատարը, որ մեզի կարգ մը խրատներ տուաւ :

Յետագային իմացանք, որ մեր նախկին ամրաշէն գումարտակը մեկնած էր Պաղեստին եւ մասնակցած էր գերման հրամանատարութեան կազմակերպած յարձակումին՝ Սուէզի ջրանցքին վրայ: Կատարեալ ձախողանքի մատնուեցաւ թրքական զօրամասը: Ջրանցքէն անցնողները գերի բռնուեցան իրենց «թոմպազ»ներով (ալիւմինիումով շինուած մեծ նաւակներ, որոնցմով շարժական կամուրջ կը հաստատէին: Գրաւուած այդ «թոմպազ»ները այժմ ցուցադրուած են Գահիրէի Զինուորական Թանգարանին մէջ):

Իզմիր հաստատուելէ ետք, պատերազմի երեք տարիները անցուցինք այդ քաղաքին մէջ: Հայ, յոյն եւ հրեայ սպաներու թիւը, հինգերորդ գունդին մէջ, հասաւ մինչեւ երեսունի. իբրեւ անվստահելի տարր՝ անոնք ճակատ չէին ղրկուեր :

Ահա այդ շրջանին է, որ ծանօթութիւն հաստատեցի Իզմիրի Հայերուն հետ : Նախ փնտռեցի եւ գտայ հայրենակիցս ու ազգականս՝ Մկրտիչ Եանըգեանը (այժմ՝ Նիւ Եորք) եւ անոր միջոցով՝ մեր ընկերներէն Բենիամին Միլտոնեանը :

Երկուքն ալ Իզմիրի մեր կազմի ընկերներն էին: Միլտոնեանը աւելի տաքարիւն էր եւ, գործօն դեր ստանձնած ըլլալով, «եափթա»յի խնդրի օրերուն ձերբակալուեցաւ եւ աքսորուեցաւ :

Կրկնութիւններէ խուսափելու համար, չենք անդրադառնար այդ պատմութեան որ գրի առնուեցաւ իրազեկ Լեւոն Երկանեանի կողմէ :

Բայց, օգտակար եւ անհրաժեշտ կը նկատենք տալ կարգ մը տեղեկութիւններ՝ Առաջնորդ Ինճէեանի եւ կուսակալ Րահմիի մասին, մեր խորհրդածութիւններով միասին:

Իզմիրի մեր ընկերները ոչ մէկ տեղեկութիւն ունեցած են արտակեդրոն եւ անհաւասարակշիռ Ստեփան Նալպանտեանի պատրաստած եւ քաղաքի պատերուն փակցուած ձեռագիր քանի մը թռուցիկներէն: Աննպատակ, անխորհուրդ, տխմար քայլ մը առնուած էր :

Ամէն երկրի մէջ կը գտնուին խակական խենդեր, անհաւասարակշիռներ՝ որոնք տագնապալի պահերուն կը գրգռեն ոստիկանութիւնը, ինչ որ ի վերջոյ կ'անդրադառնայ ենթակայի յիմարութեան :

Այդպէս պիտի պատահէր նաեւ Նալպանտեանի պարագային: Հակիթթիհատականներու ձերբակալութիւնն ալ վերջ պիտի գտնէր, քանի որ անոնք ալ անտեղեակ էին թռուցիկներէն :

Նալպանտեանի կողմէ Առաջնորդ Ինճէեանի եղած սպառնալիքը՝ թէ պէտք է օգնեն տարագրեալներուն, ստեղծեց իրարանցում, սարսափ: Անկէ ետք է որ գործուեցաւ մեծագոյն չարիքը :

Ինճէեան, հայ հարուստներու քլիքի մը հետ խորհրդակցաբար, որոշեց անմիջապէս լուր տալ կուսակալ Րահմիի, որուն հետ անոնք, այդ ջոջերը, շատ մտերիմ յարաբերութեան մէջ էին:

Մինչ այդ, Հայերու մէջ ոչ ձերբակալութիւն եւ ոչ ալ աքսոր եղած էր: **Իզմիր** (որ Թուրքերու կողմէ «կեավուր Իզմիր» կը կոչուէր) հելլենական քաղաք մըն էր, եւ իր անցեալով եւ թէ ներկայ բնակչութեամբ: Յետագային տեսնուեցաւ որ այդ կացութեան հետեւանքով ալ կ'անդամահատուէր Թուրքիան :

Յոյն տարրին ազդեցութիւնը հաւասարակշռելու համար, Օսմանցիները միշտ քաջալերած էին Հայերու եւ Հրեաներու կեդրոնացումը եւ զարգացումը՝ այդ քաղաքին մէջ :

Արդ, Հայերը տեղահանել այդ թուականներուն՝ պիտի նշանակէր անուղղակի զօրացնել Յոյներու ազդեցութիւնը այդ քաղաքին մէջ: Նոյն մտահոգութեամբ ալ, Սուլթան Ֆաթիհէն սկսեալ, Հայերու բնակութիւնը քաջալերուած էր նաեւ Կ. Պոլսոյ մէջ:

Օսմանեան ընդարձակ կայսրութիւնը, ուր բազմաթիւ ազգեր կը բնակէին, ուր Թուրքերը փոքրամասնութիւն կը կազմէին, քաղաքական նման հաշիւներով ոտքի կը պահուէր :

Հայերու ընդհանուր տեղահանութիւն չկատարուեցաւ Կ. Պոլսէն, երբ հոնկէ աքսորուեցան մեր մտաւորականութեան ընտրանին եւ մէկ միլիոն Հայեր բնաջնջուեցան :

Այսպէս, Իզմիրի Հայերու աքսորէ զերծ կացուցման մէջ կուսակալ Րահմի աննշան դեր մը ունեցած է: Հայկական տեղահանութիւններուն համաձայն էին նաեւ սելանիկցի «տէօնմէ»ները. եւ եթէ մեր յիշած պետական շահերը խնդրոյ առարկայ չըլլային, կուսակալ Րահմի չէր իսկ մտածեր Հայերը պաշտպանելու մասին ...

Երկար տարիներ անցած են, բայց կան տակաւին Իզմիրցի Հայեր, որոնք ի զուր կը հաւատան՝ թէ կուսակալ Րահմի զիրենք ազատած է ...

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԸ

Անցեալ Նոյեմբերին տեղի ունեցաւ Աղքատախնամին տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Ժօրժ Ե.ի սրահներուն մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը :

Այս տարի, մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը մեծամասնութիւն կը կազմէր, խանդավառութիւն ստեղծելով եւ հաճելի դարձնելով երեկոյթը :

Հրաւիրուած էին, տեղական իրաւասու իշխանութեանց վարչական մարմիններու ներկայացուցիչները, որոնք ամենօրեայ յարաբերութեան մէջ են Աղքատախնամի վարիչներուն հետ, երկու Հանգստեան Տուներու մատակարարման գործին առընչութեամբ :

Ընկերութեան պատուակալ Նախագահը Պ. Վ. Ֆրէնկեան, ջերմ բառերով իր ուրախութիւնը յայտնեց հանդիսականներուն, որ նոյն հաւատարմութեամբ կը փութան պատուել այս հանդէսը – Խօսքն ուղղելով օտար հիւրերուն, նոյնպէս սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց անոնց, որ միշտ բարեացակամ տրամադրութիւն ցոյց կուտան մեզի հանդէպ :

Աղքատախնամ Ընկերութիւնը, այս տարի, մասնաւոր հրամանագրով մը «հանրօգուտ» հաստատութիւն հռչակուած ըլլալով, վարչութեան ընդհ. քարտուղարը, Պ. Սուճեան հրապարակաւ տեղեկութիւններ հաղորդեց իր տարեկան գործունէութեան մասին, ջերմ ծափերու մէջ :

Ամէն տարի, Աղքատախնամի վարչութիւնը իբրեւ գործակից ունենալով բազմաթիւ անձնուէր ու բարեսէր անձեր՝ կազմակերպելով տարեկան պարահանդէսը, կ'ուզէ ոչ միայն վառ պահել աւանդական կապը գաղութին եւ իր միջեւ, մանաւանդ հասութաբեր դարձնել զայն, կարենալ հաւասարակշռելու համար իր տարեկան պիւտճէն, որու շնորհիւ աւելի քան երկու հարիւր չքաւոր ընտանիքներ իրենց ամսական նպաստը կը ստանան : Աղքատախնամը հասոյթի ուրիշ աղբիւր չունենալով, ստիպուած է պարահանդէս մը կազմակերպել ամէն տարի, որքան ալ բազմաթիւ ըլլան դժուարութիւնները :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցընենք թէ՝ պէտք չէ շփոթել երկու Հանգստեան տուներու մատակարարման գործը, միայն չքաւորներու վերաբերեալ այս գործին հետ :

Մինչ Հանգստեան Տուները իրենց նըպաստը կը ստանան պետութենէն, մեր նպաստընկալ ընտանիքներու ամսական վճարումներ կ'ապահովուին, գլխաւորաբար՝ պարահանդէսէն գոյացած հասոյթով, անդամավճարներով, եկեղեցւոյ պնակէն եւ սրտցաւ ու բարեսէր ազգակիցներու կողմէ եղած նուէրներով:

Պատասխանած ըլլալու համար շատերու այն հարցումին թէ՝ փոխանակ պարահանդէսի մը ներկայացուցած բազմապիսի դժուարութեանց ենթարկուելու, կարելի չէ՞ դրամ հաւաքելով պիւտճէն ապահովել: Ամէնէն առաջ Աղքատախնամի վարչութիւնը ինքն է որ կ'ուզէ ազատ մնալ այդ դժուարութիւններէն, բայց գործնականին մէջ դիւրին չէ հանգանակութեամբ հաւասարակշռել իր ելեւմուտքը :

Պարահանդէս կազմակերպելու - չկազմակերպելու հարցը, ամէն տարի ալ, այս շրջանին, խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ եւ թեր ու դէմ կարծիքներէ վերջ, փորձառութեան ձայնին անսալով աւելի գործնական կը համարուի պարահանդէսը, հասոյթ գոյացնելու տեսակէտէն: Երկար պիտի ըլլար բացատրութիւններ տալ այս մասին : Բաւականանք ըսելու որ՝ պարահանդէսը խայծ մըն է, բազմութիւն կը քաշէ եւ մարդիկ, իրենց հաճոյքին համար մէկի տեղ ի հարկին տասը կը ծախսեն, հոգ չէ թէ՝ այդ գումարին մէկ մասը ուրիշին գրպանը կը լեցնէ, դժբախտաբար: Գաղութիս միւս քոյր կազմակերպութիւններն ալ, նոյն մղձաւանջով չե՞ն տառա-

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

*

Ան հրամանքիդ գիտցած ոսկին Աստուած չի տար, սատանան կուտայ: Աստծու մեզի պարգեւած ոսկի Թօփիկը պզտորիկ Թօմպառլախ մանչուկ մըն է. ան է ֆի իբրու կը նետենք տէ, կը խնդանք, էյլէնմիշ կ'ըլլանք :

— Ցուցանէ առակս, չարունակեց Ղուկաս աղան կոնծելով, լուսահոգի աղբօրմէս ալ ինծի պզտորիկ աղջիկ մը մէկթաս մնաց. միւսին ոսկի Թօփիկն ալ ան է: Քիչ մը կանուխկէկ դարձած իրիկուններըս, կ'ուզեմ շուտ տուն երթալ, որ ոսկի Թօփիկին քունը չտարած հետը քիչ մը խաղամ, հիմա հասկցա՞ք մի :

Ալ անկէ ետքը ամէն անգամ որ Ղուկաս աղան շուտ մը տուն երթալ ուզէր, բարեկամները զինքը կենալու չէին ստիպեր:

Էրիկ կնիկ, խելքերնին մտքերնին Արմիկին տուին. աղուոր աղուոր նայեցան մեծցուցին, իրենց բերնէն կտրեցին անոր բրի, մինչեւ որ հարսնցու աղջիկ եղաւ ու նշանեցին :

Ղուկաս աղան ալ Լէօբարտին ալ մոռցած էր, Պուղարացի անդէորդներն ալ, անոնց լուսնկան ալ, առանց Թախծուկ երգերն ալ :

Ու երբ օր մը ձեռքը ինկած հատորի մը մէջ, Գրիգոր Օտեանին մէկ նամակը կարդաց, ուր «ըմէ՞ կեանք, ըմէ՞ սէր» յաւետես գանգատը կը լսուէր :

— Երանելի, ըսաւ, եթէ դուն ալ Արմիկ մը ունենայիր նէ, ան ատեն կը հասկընայիր թէ ինչո՞ւ է կեանքը, ինչո՞ւ է սէրը :

ԺԲ.

Երբ Արթաքի դուռը մեծաշուինդ փակեց ու հայհոյանքը բերանը արագաքայլ հեռացաւ, Ղուկաս աղային դրացիները ալ տարակոյս չունեցան: Թէ արդարեւ ասոր տակը բան մը կար: Քանի մը կնիկ մէկտեղելով, իրենց սրատեսութեանը վրայ կը պարծենային :

— Էյ մեղայ, աս մենք չէինք ըսեր ֆի ասոր տակը մութլախա բան մը ըլլալու է :

Արդարեւ, նախորդ կիրակին տղուն պաշտօնական այցելութեան ղանցառումը արդէն Թաղին հանրային հետաքրքրութիւնը գրգռած էր. այսօր ալ նշանածը շատ կանուխ կը հասնէր, եւ ժամանումէն քիչ վերջը, վիվլուկ մըն էր տանը մէջ կը փրթի, որուն չարժառիթը իրենց անհնարին եղած էր հասկնալ, թէեւ մէկ երկու տուն ամբողջ աչք ու ականջ կտրած էին: Եւ ահա հիմակ ալ, մանչը դուռը շախ կը զոցէր ու բերնին տալով կ'առնէր կը քալէր: Կարծես թէ լալու ձայնի պէս բան մըն ալ կ'առնէին : Այս ծանրածանր դէպքերէն յուզուած, տարեց կիները մէջերնին որոշեցին թէ «էյ կը վայլէ որ մէյ մը երթանք տեսնանք ֆի աս զավալլըներուն ինչ եղած է»: Ու այս որոշումին գործադրութեանը համար, տարիքոտ երկու կին, իբրեւ պատգամաւորուհի, ելան դժբախտութեան բնակարանը գացին, կէս սգաւորի տրտում դէմքով :

Երբ տանը դուռը զարկին, Վարդենի տուտուն պատուհանէն նայելով, շուտ մը վար վնաց բանալու, վրան լոյս իջած էր:

— Էյ մէյէր Աստուած ղրկեց ձեզի, աղաղակեց, սիրտը ելած :

— Քա-քուրուկ, ի՞նչ կայ ֆի, քա աս ինչեր են ֆի կ'ըլլան կոր, հարցուցին երկու կիները միաբան, անկեղծ սրտցաւութեամբ :

— Ախ, մի հարցնէք, մի հարցնէք, զավալլը Արմիկս, վա՛յ կը խենդենամ կոր, ուղուրսո՛ւզ, խելլառը, տաճիկը. հէմէն արուններ փսխէ, վայեց Վարդենի տուտուն, մինչ մխիթարիչ այցելուհիներուն հետ սանդուխէն վեր կ'ելլէր :

Վերը մեռելի տուն: Ղուկաս աղան պատուհանին առջեւ աթոռի մը վրայ նըստած, անթարթ աչքերով փողոցը կը նայէր ու մտախոհ կը ծխէր: Անդին անկիւն մը Արմիկ, Թաշկինակը բերանը կը հեծկլտար: Խնդամոլիկին արցունքը դեռ տեսնող մը չէր եղած: Վեր ելլողները պահ մը լուռ մնացին: Ետքէն պատուհանէն քովի տունը իմաց տուին, ու երկու էրիկ մարդ ու երկուք ալ աղջիկ եկան, Ղուկաս աղային ու Արմիկին ընկերակցութեան համար :

Ճանըմ ի՞նչ կայ, հարցուցին էրիկ մարդերը Ղուկաս աղային Թրքեվար, վշտակցութեան ու ապշութեան շեշտով մը :

Եղելութիւնը Վարդենի տուտուն ինք պատմեց, ալ ինչպէս որ իր քաղաքականութիւնը ձեռք կուտար :

Ուրեմն, ըստ իրեն, մանչը երկու շաբաթէ ի վեր Ղուկաս աղային ետեւէն ինկած էր, որպէսզի շըմէնտըֆէրները իրեն թէսլիմ ընէն :

— Էյ աս կ'ըլլա՞յ բան է ֆի, Աստուածնիդ սիրէք նէ դուք ըսէք, կը հարցնէր պաղատագին, պատմութիւնը ընդմիջելով :

— Մեղայ մեղայ, հիչ կ'ըլլայ բան է ֆի, էօլիւմլիւ աշխարհք է նէ, պատասխանեցին միաբերան երկու դրացիները, ու Վարդենի տուտուն հանրային կարծիքը իրեն զօրավիգ զգալով, աւելի քաջալերուած շարունակեց .

— Անանկ չէ՞ մի եա. էօլիւմլիւ աշխարհք է. գիշերը պառկողը առտուն չարթննար, զաւալլը աղջիկը ի՞նչ պիտի ընէ ետքէն : Հէմ տէ ես ի՞նչ գիտնամ, Թուղթերը առաւ մէյմըն ալ չերեւաց նէ:

— Եա', եա, :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(21)

(Շար.)

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ շաբթու, Դեկտ. 8ին Երեւանի մէջ մեռաւ Դերենիկ Դեմիրճեան, բանաստեղծ, վիպասան եւ թատերագիր :

Հանգուցեալը նախախորհրդային շըրջանէն իսկ, իր բանաստեղծութիւններով եւ պատմուածքներով՝ յայտնուած էր իբրեւ քերթող եւ գրագէտ, անհատական իր ապրումներուն թէ ընկերային յատկանշական երեւոյթներու արտայայտութեամբ՝ իր քերթուածներուն թէ պատմուածքներուն մէջ :

Իր առաջին պատմուածքներուն մէջ իսկ, սեւեռած է հայ ժողովուրդի տառապանքներուն եւ ազգային տագնապանքին, Հայը եւ հայութիւնը փոխանցելու համար գրականութեան՝ իբրեւ մարդկային խառնուածք, ազգ եւ պատմութիւն : Սկզբնապէս աւելի անձուկ սահմաններու մէջ արձակագիր է քերթող, աստիճանաբար ընդլայնեց սեւեռումի իր հորիզոնը՝ նուիրուելով — խորհրդահայ շրջանին — լայնաշունչ վէպին, պատմական - ազգային հիմնական մտահոգութիւններով :

Նաեւ թատերագրական եւ երգիծական ցայտուն շնորհներով, վերջին քառասուն տարիներու ընթացքին հայ գրականութեան փոխանցեց քանակով պատկառելի վաստակ մը :

Ծնած էր Ախալքալաք, 1877ին, նախակրթութիւնը ստացած է ծննդավայրի եւ Արտահանի ծխական վարժարաններուն մէջ. 1892 – 1895՝ հետեւած է Գէորգեան Ճեմարանի դասընթացքներուն, իսկ 1895 1897 Թիֆլիզի Ներսէսեան վարժարանին, որուն ընթացքը լրացուցած էր : Մինչեւ 1905, կ'ապրի թափառիկ կեանք մը՝ քաղաքէ քաղաք, զանազան աշխատանքներու մէջ : 1905ին կը մեկնի Զուիցերիա, ուր կը հետեւի Ժընեւի համալսարանի բնագիտութեան եւ գրականութեան դասընթացքներուն. կը յաճախէ, ժամամանակ, երաժշտանոց՝ իբրեւ ջութակահար :

1910ին, ընթացաւարտ, կը վերադառնայ Թիֆլիս եւ կը նուիրուի ուսուցչութեան :

1893էն սկսեալ աշխատակցած է Մուրճի եւ Տարազի : 1898ին հրատարակած է բանաստեղծութեանց իր առաջին հատորը. 1912ին՝ երկրորդը : Նոյն թուականին լոյս կ'ընծայէ թատերական իր առաջին փորձը՝ «Վասակ», 1916ին՝ «Դատաստան», 1918ին՝ «Ազգային խայտառակութիւն», 1919ին՝ «Ցովնան մեծատուն» :

Գրական իր բեղուն գործունէութիւնը կը շաղաղի Հայաստանի խորհրդայնացման շրջանին, երբ, պատշաճելով սովետահայ գրական հանդամանքներու եւ իշխանութեան կողմէ հրահանգուած ուղղութեան, կուտայ թատերական եւ վիպական բազմաթիւ գործեր, — որոնց կարգին՝ «Վարդանանք» երկհատոր պատմավէպը :

Վերջերս գրել սկսած էր նոր վէպ մը, «Մեսրոպ Մաշտոց» :

ջուր :

Ուրախ ենք, սակայն յայտնելու, որ հանդէսը փայլուն յաջողութիւն մըն էր ամէն տեսակէտով, շնորհիւ այն ժողովուրդին որ վարժուած է միշտ տալու, շնորհիւ այն անձնուէրներուն որոնք ոչ մէկ ջանք չէին խնայած արդիւնաւոր դարձնելու համար եւ մանաւանդ շնորհիւ այն նուիրատուներուն, որոնք սիրայօժար տրամադրեցին ուտելիքներ, վիճակախաղի զանազան իրեղէններ : Շատեր ալ մեծապէս նպաստեցին դրամական տուրքերով :

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին, Օր. Փօյաճեան իր հայկական պարերով եւ Օր. Սահաթճեան երգով :

Դեկտեմբեր ութին, շաբաթ կէս օրէ վերջ, փարիզեան պանդոկի մը սրահներէն մէկուն մէջ, Աղքատախնամի վարչութեան անդամները ի նշան համակրանքի. հաւաքոյթ մը կազմակերպած էին, հրաւիրելով պարահանդէսին գործնապէս օժանդակող մարմնի անդամները : Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ, ընկերութեան նախագահը, տոքթ. Վահրամ Քանի մը խօսքով պարզեց Աղքատախնամին դերը եւ այսուհետեւ ալ կատարելիք պարտականութիւնները : Այս առթիւ սրտագին շնորհակալութիւն յայտնեց ներկայ հիւրերուն, որոնք ոչ մէկ օժանդակութիւն չէին զլացած եւ որուն շնորհիւ ալ պարահանդէսը յաջողութեամբ պսակուեցաւ : Ապա կոչ ուղղելով բոլորին, անգամ մը եւս շեշտեց թէ՝ ամէն Հայու պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ անդամագրուիլ Աղքատախնամին եւ օժանդակել :

Մ. Գ.

---

34 ԲԱՐՁՐԱՍՏԻՃԱՆ կղերականներ բաց նամակ մը ուղղեցին նախագահ Այզընհաուըրի, պահանջելով բանաձեւ մը ներկայացնել Ազգաժողովին, Եգիպտոսի մէջ կատարուած արտաքսումներուն առթիւ : Նոյնպիսի մասնաւորապէս կը բողոքէ հակահրէական հալածանքներուն, ինչպէս եւ Հունգարիոյ մէջ կատարուած խըժդժութեան դէմ :

«ՊԷՅՊԻ ՏՈԼ» շարժանկարին դէմ բուռն քարոզ մը խօսեցաւ Մ. Նահանգներու կաթողիկէ հովուապետը, կարդինալ Սփելմէն, բնութեան օրէնքին հակառակ համարելով զայն : Այս առթիւ կը հրաւիրէ կաթողիկէ հաւատացեալները չքաջալերել այդ շարժանկարը, այլապէս մեղանչած պիտի ըլլան քրիստոնէութեան եւ մարդկութեան դէմ : (Շարժանկարին հեղինակն է Եղիա Քազան) :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՐԱԾ ՎՆԱՍՆԵՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

*

Ֆրանսայի կարեւոր անձնաւորութիւն մը, որ նոր վերադարձած է Եգիպտոսէն, «Լը Մոնտ»ի մէջ կը պարզէ Ֆրանսացիներու կրած վնասները մշակոյթի, առեւտուրի եւ ճարտարարուեստի ասպարէզներուն մէջ :

— Մշակոյթի ճակատին վրայ, մենք կորսնցուցինք բոլոր մեր այն հաստատութիւնները, ուր կը դաստիարակուէին վաթսուն հազար աշակերտներ : 1956ի դպրոցներու վերամուտը, ամէնէն տագնապալի շրջանին, շշմեցուցիչ յաջողութիւն մըն էր : Մենք կորսնցուցինք նաեւ մեր դաստիարակները եգիպտական երկրորդական եւ բարձրագոյն վարժարաններուն մէջ : Կորսնցուցինք իրաւաբանութեան ուսուցչապետները, մեր հնաբանները, մեր գիտունները, մեր հիւանդանոցները եւ բժիշկները : Մեր բարեկամները :

Առեւտրական. — Ֆրանսական դրամատունները իրենց մասնաճիւղերով, ինչպէս եւ Եգիպտական Քրէտի Ֆոնսիէն, Եգիպտոսի մէջ առաջնակարգ դրամատուններ եւ շատ կարեւոր ձեռնարկներ էին :

Ապահովագրական ընկերութիւնները եւ մասնաճիւղերը այնպիսի տեղ մը կը գրաւէին հրապարակին վրայ, որ դժպի մեզ կը քշէր շուկայի երեք հինգերորդը :

Բամպակի, կերպասեղէնի, սնունդի ֆրանսական արտադրութեանց, երկաթի, դեղերու, զտուած քարիւղի, մեքենայի, ինքնաշարժի եւայլն հաստատութիւնները շատ լայն գործառնութիւններ ունէին :

Այս բոլորը չկան հիմա :

Ճարտարարուեստ. — Ելեկտրական կեդրոն մը (Ասթոմ), ամբարտակի մը վերանորոգութիւնը, ելեկտրական թելերու գործարան մը, անցեալի մեծ հաստատութիւնները (Եգիպտոսի շաքարի, հանրային փոխադրութեան), քարիւղի եգիպտական Ընկերութիւնը, եւայլն, ֆրանսական ճարտարարուեստին համար շատ կարեւոր դեր կը բանային :

Բոլոր ասոնք չկան այլեւս : Ձեզ խօսիր տակաւին Սուէզի միջազգային Ընկերութեան մասին, որ շատ ծանօթ է :

Դժուար է ներկայիս հաշուել ֆրանսական նիւթական կորուստները, սակայն հարիւրաւոր միլիառ ֆրանքի կը հասնի :

Մշակութային կորուստները անգնահատելի են :

Ներկայիս Ֆրանսացիներու անհատական ինչքերը արգելքի տակ են, ֆրանսական ձեռնարկներն ալ : Նմանապէս արգելքի տակ են եգիպտական այն ձեռնարկները որոնք ֆրանսական վարչութեան տակ էին :

Անձեր. — Արտաքսուած կամ ձերբակալուած են բազմաթիւ Ֆրանսացիներ : Կան ալ որ ազատ են բայց հսկողութեան տակ :

Եգիպտոսի Ֆրանսացիները շատ քիչ բացառութեամբ, կ'ընդունի տեղական իշխանութեանց ուղիղ վերաբերումը իրենց հանդէպ : Իսկ Եգիպտացիներ սրտայոյզ արտայայտութիւններ ունեցան Ֆըրանսացիներու հանդէպ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը եւ խումբ մը նախարարներ ու երեսփոխաններ Դեկտեմբեր 9ին պաշտօնապէս այցելեցին Կիլիկիոյ կաթողիկոսին : Այս առթիւ սեղան մը սարքուած էր Անթիլիասի մէջ : Ճաշէն ետք ջերմ խօսակցութիւն մը տեղի ունեցաւ եւ Զարեհ կաթողիկոսը ճառ մը խօսեցաւ, որուն պատասխանեց երեսփոխան Հասան Թուէյնի : Հիւրերը մեկնեցան փոխադարձ մաղթանքներով :

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Շիշլիի մարզական միութեան նորակառոյց շէնքին բացման առթիւ, պատրիարքը պարզեց մարզանքին շինարար եւ ազնուացուցիչ դերը : «Գեղեցիկ է հոգին եւ գեղեցիկ է մարմինը, երկուքն ալ հաւասարակշռուած եւ ներդաշնակ միութիւն մը կը կազմեն, երկուքն ալ առողջ կառուցուածքով ոտքի կը պահեն անհատը, որ իբրեւ ընկերային էակ օգտակար կ'ըլլայ նախ իրեն, ապա ընտանիքին, համայնքին եւ հայրենիքին» : Կեդր. վարչութեան ատենապետ՝ Մկրտիչ Շէլէֆեան ըսաւ. — «Երէկ ջահ մը մարեցաւ Մելպուրնի մէջ, իսկ այսօր այստեղ կայծ մը բռնկեցաւ, լոյս մը շողաց մեր հոգիներուն մէջ : Ջանանք բոլորս անշէջ պահել եւ միշտ կենսունակ այդ լոյսն ու կայծը» : Այս առթիւ նուէրներէ գոյացան 22 հազար ոսկի : Մարզադաշտին շինութեան համար ծախսուած է 55.761 ոսկի, զանազան նուէրներէ իբրեւ չինանիւթ 4540 ոսկի ապրանք : Ուրեմն Միութիւնը 24.635 ոսկիի պարտք ունի :

× Ֆէրիգիւղի եկեղեցապատկան կալուածներէն (Շահապ փողոց, 46 թիւ տունը) Պետական Գանձին, անցած էր : Երեք տարուան դատավարութենէ ետք, դատարանը որոշեց համայնքին վերադարձնել կալուածը :

ԱԾԽԱՎԱՃԱՌԸ մէկ շաբթուան ածուխ կը տանի Սկովտիացի յաճախորդի մըտանը : Ածուխը կ'իջեցնէ մինչեւ ածխանոցը :

Սկովտիացին կը դառնայ եւ կը հարցնէ ածխավաճառին.

— Ճաշա՞ծ ես :

— Ոչ, կը պատասխանէ ածխավաճառը :

— Մեղք, եթէ ճաշած ըլլայիր, գաւաթ մը սուրճ պիտի հրամցնէի, կը յարէ Սկովտիացին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (219)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2. — ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

Եւ իրաւ, մի խումբ զինուորներ լցնում էին եղեռնական մթերքը մեծ տոպրակների մէջ, որ պէտք է բառնային ուղտերի վրայ եւ տանէին Տիզբոն :

Լսելով ծերունու բացատրութիւնները, Սամուէլը ի սպառ շուարուած մնաց : Նա գիտէր իւր հօր անգթութիւնը : Նա գիտէր Մերուժանի վայրագութիւնը : Բայց երեւակայել անգամ չէր կարող, մարդկային բարբարոսութիւնը այդ աստիճան վայրենութեան հասած : Եւ այս բարբարոսութիւնը կատարել էր իւր քեռին, որին գործակից էր եւ իւր հայրը ...

— Ահա այն անակնկալ պատասխանութիւնը, որով հայրս վաղ առաւօտեան հիւրասիրում է մեզ ... ասաց նա դառնացած ձայնով ու աչքերը վառուեցան խոր խորին վրդովմունքով :

Սոսկալի տեսարանը ազդեց եւ պատանի Արտաւազդի վրայ, որի պայծառ աչքերում յայտնուեցան խոշոր կաթիլներ :

— Այլ եւս ինչու համար են դիզել այնտեղ այդ արիւնաներկ գլուխները, — գոչեց նա լալագին ձայնով :

— Ցոյցի համար, սիրելի Արտաւազդ, պատասխանեց ծերունին : Մերուժանը սիրում է սարսափ ձգել, եւ այդ գլուխները դրել է իւր գերիների առջեւ, որ նրանց զգալ տայ, եթէ չեն խոնարհուի իւր հրամաններին, այն ժամանակ նրանց գլուխներն եւս կ'աւելանան այս կտրուած գլուխների վրայ :

— Ի՞նչ հրամաններ, հարցրեց պատանին զայրանալով :

— Նա պիտի առաջարկէ իւր գերիներին, որ թողնեն քրիստոնէութիւնը եւ ընդունեն Պարսից կրօնը :

— Զարազործ, գոչեց պատանին եւ մընաց զարմացած :

Բանակից դուրս, աւելի ընդարձակ տարածութեան վրայ, զետեղուած էին կենդանի ընծաները — գերիները, — որոնց Մերուժանը պէտք է տանէր պարգեւելու Պարսից արքային : Դրանք նոյն գերիներն էին, որոնց թիւն ու համարը այնպէս նախատական լեզուով հաղորդեց Հայր Մարդպետը Հայոց թագուհուն — Փառանձեմին, երբ գիշերը գաղտագողի կերպով մտաւ Արտագերս ամրոցը : Այդ ահագին բազմութիւնը, իրանց սեռի եւ հասակի համեմատ, բաժանել էին զանազան խմբերի : Իւրաքանչիւր խումբը բաղկացած էր յիսունական հոգուց : Մի երկար պարան, օղակ - օղակ հանգոյցներով, միացնում էր ամէն մի առանձնացած խմբի պարանոցները միմեանց հետ, կազմելով մի կենդանի շղթայ : Եւ որպէսզի պարանի հանգոյցները բաց անել չկարողանային, նրանց ձեռքերը պինդ կապած էին քամակի վրայ : Ոչ մի ծեր մարդ, ոչ մի պառաւ կին չէր երեւում այդ թշուառ բազմութեան մէջ : Չէին երեւում եւ փոքրիկ մանուկներ : Պարսկական անգութ սուրը ծերունիների եւ մանուկների կեանքին վերջ տուեց հէնց իրանց տեղում : Այդ անպէտք ծանրութիւնները իրանց հետ տանել չկամեցան, եւ ընտրեցին բատ մեծի մասի երիտասարդներին :

Գերիները պատսպարուելու համար վրաններ չունէին : Նրանք գետնատարած ընկած էին բացօթեայ դաշտի վրայ : Ցերեկը արեւը խորովում էր նրանց : Իսկ գիշերը ցուրտը սառցնում էր : Նրանք բաղկացած էին Հայերից եւ Հրեաներից, որոնց մեծ մասը Լուսաւորչի օրերում քրիստոնէութիւն էին ընդունել : Վերջիններին թիւմն էր եւ նրանց Զաւէթայ անունով նշանաւոր երէցը, որ ինքնակամ միացաւ իւր հօտի հետ : Այդ Հրեաները Տիգրան Բ.ի օրերում, Բարզափրան Ռըշտունու ձեռքով, գերի բերուեցան Հրէաստանից, Տիգրան քաջ զօրապետը նրանցով լցրեց Հայոց քաղաքների դատարկութիւնը, եւ բազմամարդ դարձրեց երկիրը մի գործունեայ եւ խելացի ժողովրդով : Իսկ այժմ Մերուժան Արծրունին, դատարկելով նոյն քաղաքները նրանց վարում էր Պարսկաստան : Հայ գերիների թւում կային շատ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, երէցներ եւ եկեղեցական այլ պաշտօնեաներ, որոնց թիւը հասնում էր միմեանց հետ, եւ զատել էին միւս գերիներից :

Հայրը կրկին անգամ մարդ ուղարկեց կոչելու որդուն, բայց որդին դեռ շարունակում էր նայել հօր եւ իւր քեռու գործերի վրայ : Սրտի եւ հոգու անհնարին ամրութիւն էր հարկաւոր, որ այդ դարհուրելի տեսարաններից յետոյ, մարդ կարողանար սառնասիրտ մնալ : Բայց Սամուէլը չունէր այդ ամրութիւնը : Ճանապարհին, գալու ժամանակ, տեսաւ նա այն աւերակ քաղաքներն ու աւանները, որ դեռ ծխում էին կրակի մէջ : Իսկ այժմ տեսնում էր նրանց դժբախտ բնակիչներին : Դրանց պէտք է քշէին հեռու եւ հեռու, դէպի Պարսկաստանի խորքերը : Եւ ո՞վքեր : Մէկը իւր հայրը, միւսը՝ իւր քեռին՝ Մերուժանը ...

Դարձեալ եկան կոչելու Սամուէլին : Այս անգամ գնաց նա, եւ նրա հետ գնացին իշխանի մօտ ծերունի Արբակն ու պատանի Արտաւազդը :

ՐԱՖՖԻ

Այս մարզը կուսակցութիւնը կը վարէր տիրաբար եւ Մոսկուա փախաւ անցեալ Հոկտեմբերին, երբ ապստամբութիւն ծագեցաւ :

Իրազեկներու կարծիքով, Հունգարնե-րը լեհ զինուորներ կը պահանջեն ճարահատ, հեռացնելու համար ռուսական զօրքը :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ռուսական հրասայլերը եւ հետեւակազօրքը կը շարունակեն հետապնդել ապստամբները Հունգարիոյ լեռնային շրջաններուն մէջ: Ռատիօ - Փեշթան ալ կը հաստատէ այս տեղեկութիւնը :

Մաս մը բանուորներ վերսկսած են աշխատանքը ածխահանքերուն մէջ, բայց չեն կրնար բաւականաչափ վառելանիւթ արտադրել: Փեշթայի մէջ քաղաքապահ զօրքը ձեռք առած է գործարանները, բայց չի կրնար բանեցնել, բանուորներու կրաւորական դիմադրութեան հետեւանքով :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան Դեկտ. 17ին ստորագրեցին ծրագրուած համաձայնութիւնը՝ խորհրդային զինուորներու «առժամեայ» բնակութեան մասին: Խ. Միութեան ներկայացուցիչներն էին մառեշալ Ժուկով եւ արտաքին նախարարը, Շեպիլով: Համաձայնագիրը մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ խորհրդային զօրքը Լեհաստան կը մնայ առժամապէս: Որեւէ պայմանաժամ նշանակուած չէ այդ բնակութեան համար: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ համաձայնագիրը կը պարունակէ հետեւեալ երեք հիմնական կէտերը.—

1. Լեհաստանի խորհրդային զօրքին ուժը պիտի որոշուի միայն Լեհաստանի հաւանութեամբ: Անոնց շարժումներն ալ պիտի կատարուին Լեհաստանի հաւանութեամբ. — 2. Լեհաստանի եւ Խ. Միութեան իրաւասութիւնները խորհրդային զօրքին եւ անոնց ընտանիքներուն վրայ պիտի ճշդուի փոխադարձ համաձայնութեամբ. — 3. Խորհրդային զօրքի տեղափոխութիւնները լեհական հողին վրայ ենթակայ են Լեհաստանի հաւանութեան:

× Վարշաւայէն կը հեռագրեն թէ քանի մը հարիւր հազար Լեհեր, որոնք Խ. Միութիւն աքսորուած էին պատերազմէն ի վեր, այժմ կը վերադառնան իրենց հայրենիքը: Տակաւին հազարաւորներ կը գտնուին Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեանց վրայ :

Լեհաստանի վարիչները Թախանձագին կոչեր կ'ուղղեն գիւղացիներուն եւ բանուորներուն, որպէսզի օգնեն կառավարութեան, հարթելու համար տնտեսական դժուարութիւնները: Կառավարութիւնը կը վախնայ որ տնտեսական քաոսի մը մատնուի երկիրը, եթէ անմիջական միջոցներ ձեռք չառնեն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՅՔ - ՆԵՀՐՈՒ տեսակցութեան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն քաղաքական շրջանակներու մէջ: Երկու վարիչները գլուխ գլխի տուած են, միջազգային յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար: Օրակարգին վրայ կան բազմաթիւ հրատապ խնդիրներ, Հունգարիա, Եգիպտոս, Միջին Արեւելք եւն.:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ սկսաւ քննել Հունգարական հարցը: Ութ - տասը հարցապնդումներ ուղղուած են կառավարութեան: Ուրիշ քաղաքական խնդիրներ ալ պիտի քննուին, բայց դահլիճին դիրքը ամուր կը համարուի: Վիճաբանութիւնները պիտի տեւեն քսան ժամ: Արձանագրուած են 15 ճառախօսներ :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ ընդհ. գործադուլ մը սարքուեցաւ Սուրիոյ մէջ, իբրեւ բողոքի ցոյց Պաղտատի դաշինքին դէմ: Բոլոր խանութները, դպրոցները եւ հանրային հաստատութիւնները փակուած էին երէկ :

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ հուշակաւոր ճարտարապէտը, Ռընէ Քուզինէ Ջղային տագնապի մը մատնուելով սպաննեց իր կինը, յետոյ անձնասպան եղաւ: Ցխտներկու տարեկան էր :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Կեդր. Կոմիտէն յետաձգեց իր ժողովը, որ ծանուցուած էր Բչ. օրուան համար :

ՓԱՐԻԶԻ ոստիկանները կը սպառնան գործադուլ մը սարքել, եթէ չվերահաստատուի հանգստեան Թոշակի նախկին դրութիւնը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ որոշեց վերահաստատել զինուորական նախկին համազգեստները :

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ. Արման Թերզիպաշեան Նոր Տարուան առթիւ իր ջերմագին շնորհաւորութիւնները յայտնելով, «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Շիմշիրեանի, Տիկրոյթ եւ Տիկին Մանասեանի, (Մարսէյլ) :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի: Նախագահութեամբ Ն. Ս. Քրիստափոր խումբի :

Այս երկուշաբթի ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ :

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուագախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընկերական հանդիպում մը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Պէրպէրեան Նախկին սանէրու :

Կը խօսի՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս չորեքշաբթի գիշեր, ժամը 9ին, Քաֆէ Քատէի վերնայարկը, վիճաբանական նիւթ: Ինչպէ՞ս պէտք է պաշտպանել հայկական դատը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Պ. Մկրտիչ Պարսամեանի գրական եւ ուսուցչական յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը, Փետր. 10ի կիր. իրիկունը, Սալ Շոփէնի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՆՈՒԷՐ

Օր. Հայկուհի Խտըշեան իր Թատերական նոր յաջողութեան առիթով 1000 Ֆր. կը նուիրէ Հանգստեան տան, 500 ֆրանք ալ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: Ստանալ «Յառաջ»էն :

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռագոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսի նկարով :

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վիճակագրական ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը :

Գին 200 Ֆրանք :

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN

15, Rue du Terras, Marseille

ՄՕՏ ՕՐԷՆ լոյս կը տեսնէ «Փրկչիս համար» հոգեւոր ոտանաւորներու գիրքը, որուն հեղինակն է իրաքահնակ աչալուրկ Պ. Ռստանիկ Մ. Խերանեան: Սոյն գիրքը ձրի կը ղրկուի ամէն անհատի կամ Միութեան որ անով կը հետաքրքրուի: Փափաքողներէն կը խնդրուի որ լուր տան հրատարակչին. —

Պ. Քարլ Մայըր, տնօրէն Հայ Կոյրերու եւ համրերու հաստատութեան :

Պուրճ - Համուտ, Պէյրութ :

ԳՐԱԳՐՈՒՀԻ ԿՈՒԶՈՒԻ

Պոնէթըրի խանութի մը համար կ'ուզուի գրագրուհի մը որ գիտնայ ղպագրութիւն, մեքենագրութիւն եւ քիչ մըն ալ հաշուապահութիւն :

Դիմել Մակեան հաստատութեան :

116 Rue Réaumur, Paris. Métro Sentier

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ:

Դեկտ. 31էն անդին Թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին :

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կըրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժերոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն): Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ) :

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին :

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին :

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան) :

ՎԱԼԱՆՍ.— Աշոտ Առաքելեանին :

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին :

ՆԻՍ.— Գ. Խոսրովեանին :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին :

ՊԱՆԵԷՕ.— Բ. Պասմաճեանին :

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին :

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին :

ՇԱԻԻԼ.— Գ. Կիւլեանին :

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Մայր եկեղեցիի Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ կը ծանուցանէ թէ՝ Տքթ. Ե. Տիկրեան ծանրագին շուրջառ մը նուիրած է իր հանգուցեալ մօր Տիկին Աղաւնի Տիկրեանի յիշատակին :

× Հայաստանէն Հրանտ Անտոնեան կը փնտռէ Վարդանոյշ Թէրզեանը, տղան՝ Սողոմոն եւ աղջիկը՝ Մարի, կը կարծուի թէ Մարսէյլ կը գտնուին: Տեղեկացնել եկեղեցին :

ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Օր. ՀՌԻՓՍԻՄԷ-ՕՓՍԻ ՊԱԼԱՊԱՆԵԱՆ

Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Առլէն փափազեանի :

Իսի լէ Մուլինօ 15 Դեկտ. 1956 Փարիզ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Րէժանի վերնայարկը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի «Դրօ» խումբին ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Սէն Ժերոմի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ : :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկներու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մասնաւոր պատրաստութեամբ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի առաւօտ Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Սոլֆէժի, հարմոնիի, գոնտրըփուանի, ինչպէս նաեւ դաշնակի ու երգի դասեր կուտայ Պ. Կարպիս Աֆրիկեան, (ղեկավար Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի):

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով :

REVEILLON de NOEL

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի եւ Առնուվիլի Նոր Սերունդին :

Այս Երկուշաբթի, ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

Salle «Au Rendez-vous des Sportifs» Place de la Gare

Մասնաւորապէս խնամուած պիւֆէ կաղանդի տօնածառ :

Քոթիյօն եւ հաճելի անակնկալներ :

Շոգեկառք կառ տիւ Նորէն 20·25, 21·30, 22·45, 23·30, 0·45:

Օթօպիւս.— Փորթ տը լա Շափէլէն թիւ 268, իջնել Վիլիէ լը Պէլ - Կոնէս :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Թէաթրը Միւնիսիփալի շքեղ սրահին մէջ

Կը բանախօսեն Միութեանս Եւրոպայի Շրջանի Նախագահ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ եւ փոխ-նախագահ ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՊԻՒՅՈՒՔԵԱՆ

Խօսք պիտի տրուի երեք յարանուանութեանց պետերուն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է Մուտքը ազատ է

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, *Rue de Trévise, Paris*-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 DECEMBRE 1956

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7762 32e ANNEE խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3573

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԵՒԱՆ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐ

•

Անգլիան կղզի մըն է, հայկական գաղութն ալ կղզի մը ինքն իր մէջ, Լոնտոնով եւ Մանչեսթրով:

Երկուքն ալ ունին եկեղեցի եւ ուրիշ հաստատութիւններ:

Լոնտոնի մէջ կը գործէ Համայնական Խորհուրդ մը եւս: Եկեղեցին անհատական հաստատութիւն մըն է, իրեն յատուկ խնամակալութեամբ և եպիսկոպոսով մը:

Երկու գաղութներուն մէջ ալ սահմանափակ է ազգային կեանքը: Ուրիշ գաղութներու եւ Էջմիածնի հետ կապեր ունին մարդասիրական ձեռնարկներով եւ կտակներով, մանաւանդ Լոնտոնը:

Տարուան ընթացքին զանազան հանդէսներ եւ երեկոյթներ կը սարքեն կոկիկ բազմութեամբ, առաւելապէս տեղը տալով անգլերէնի: Լոնտոնի մէջ անգլերէն տեղեկատու մը եւս կը հրատարակեն, որովհետեւ գաղութը ներութիւն չկրէ, ազգ. կեանքին ծանօթանալու համար:

Երկու քաղաքներուն մէջ ալ բաւական թիւով ուսանողներ կան Միջին Արեւելքէն, որոնք երբեմն ձեռնարկներ կը կատարեն, երբ այցելու մը հանդիպի:

Լոնտոն որոշած է ակումբ մը հաստատել համդամակութեամբ:

Ոչ մէկ հիմնական ձեռնարկ՝ նոր սերունդի փրկութեան համար:

Պելճիքայ հայ գաղութը, *մօտաւորապէս* 1200 *հոգի, նոյնպէս կղզիացեալ վիճակ մը ունի: Մեծ մասը ամփոփուած է Պրիւքսելի մէջ: Անվերսն ալ Մանչեսթրի տեղը կը բռնէ:*

Շէն է գաղութը, եւ ամուր դիրքեր գրաւած՝ առեւտրական տեսակէտով: Կ'աշխատին ազգային կեանքի կայծերը վառ պահել զանազան ձեռնարկներով:

Ունին գաղթային վարչութիւն, Տիկնանց եւ Ուսանողներու Միութիւններ, բայց ոչ եկեղեցի կամ ուրիշ հաւաքատեղի: Ծրագիրներ կ'որոճան, առանց գործնական արդիւնքի մը յանգելու:

Նոյնպէս ոչ մէկ հիմնական ձեռնարկ՝ նոր սերունդին փրկութեան համար: Հայերէնի շաբաթական դասեր՝ սակաւաթիւ աշակերտներով:

Իտալահայ գաղութը, *մեծ մասով ամփոփուած Միլանի մէջ, նոյնպէս բարդաւաճ վիճակ մը կը ներկայացնէ: Ունին Հայկական Տուն մը, իբրեւ կեդրոն ազգային գործունէութեան, Գաղթ. վարչութիւն եւ զանազան Միութիւններ որոնք իրար կը լրացնեն:*

Գաղութը մեծ մասով կը բաղկանայ մտաւորականներէ (բժիշկ) եւ առեւտրականներէ, որոնք իրենց ազատ ժամերը սիրով կը տրամադրեն հանրային գործունէութեան:

Որքան գիտենք, աննշան թիւ մը կը կազմեն անոնք որ կը հետեւին հայերէնի դասընթացքի մը: Ներշնչման աղբիւրներ են՝ Վենետիկի Մխիթարեանց վանքը եւ Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանը:

Զուիցերիոյ 200 – 250 *հայրենակիցները կ'ապրին ցիրուցան՝ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ: Հաղուադէպ է որ հաւաքական ձեռնարկներ կատարեն տարուան ընթացքին, թէեւ մտաւոր ուժեր չեն պակսիր:*

Աւելի անդին, Վիէննայի *մէջ ունինք համեստ համրանք մը, իր Գաղթ. վարչութեամբ, ուրիշ կազմակերպութիւններով եւ մատուռով:*

Բաղդատաբար օրինակելի վիճակ մը կը ներկայացնէ այս գաղութը: Հանրօգուտ ձեռնարկներ կը կատարուին ամէն տարի, վառ պահելու համար ազգային ոգին: Այս առթիւ գործօն դեր կը կատարեն հոգեւոր հովիւը եւ ուսանողները: Առաւելութիւն մըն ալ՝ Մխիթարեանց վանքը:

Այս հարեւանցի ակնարկն ալ կ'ապացուցանէ թէ որքան կը կարօտինք ընդհանուր ղեկավարութեան մը, աւելի երկար դիմանալու համար:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈԹՈՐԻԿ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

*

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՏԵՒԵՑ ՔՍԱՆ ԺԱՄ

Ազգ. ժողովը երեքշաբթի օր լսեց շարք մը հարցապնդումներ եւ կրակոտ ճառեր՝ Հունգարիոյ ողբերգութեան առթիւ, որ կը շարունակէ խռովել ազատ ազգերու խիղճը: Անգամ մը եւս հնչեց ազատութեան եւ իսկական յեղափոխութեան ձայնը՝ Ֆրանսայի խորհրդարանին մէջ:

Առաջին բանախօսը, Պուքսոմ (ժողովրդական) յայտարարեց արդար ցասումով.

— «Հունգար հերոսական ազգը, ըլլալով հանդերձ անզէն, կը շարունակէ պայքարը: Սպանութիւնները եւ չարչարանքները չեն կրնար խորտակել իր խոյանքը դէպի ազատութիւն: Հունգարիոյ դէպքերը կ'ապացուցանեն համայնավարութեան սնանկութիւնը երիտասարդներուն մէջ որոնք առաջինն եղան զէնք վերցնելու եւ այդ կարգուսարքը խորտակելու համար: Միեւնոյն ատեն կ'ապացուցանեն ամբողջական ձախողումը խորհրդային տնտեսական քաղաքականութեան որ ամենամեծ գաղթատիրութիւնն է: Նոյն իսկ իր վարիչներուն խոստովանութեամբ, Հունգարիոյ տնտեսութիւնը պէտք էր կազմակերպուէր համաձայն Խ. Միութեան պէտքերուն: Ֆրանսայի մէջ օրէնքը պատիժ կը տնօրինէ ոեւէ անձի որ չօգներ մահուան վտանգին ենթարկուած մարդու մը: Այդպիսի բան չենք տեսներ Ազգաժողովին մէջ: Ֆրանսան այլեւս չի կրնար մնալ այդ կազմակերպութեան մէջ եթէ չբարեկարգուի: Հունգարները դէպի մահ կ'երթան «Մարսէյեզ»ը երգելով: Կառավարութիւնը պէտք է պատասխանէ այդ կոչին: Այդպէս կը թելադրէ ազգային պատիւը»:

Յետոյ բեմ բարձրացաւ Տիկին Տըկրօն, ընկերվարական.

— Ոչ մէկ նկատում կ'արդարացնէ Խ. Միութեան միջամտութիւնը: Համայնավարները կը յաւակնին ընկերվարութիւն կառուցանել: Ընկերվարութիւնը չի կրնար գոյութիւն ունենալ հոն ուր ազատութիւնը կ'անարգուի: Կը սպասեմ որ համայնավար կին մը բեմ բարձրանայ եւ իր համակրանքը յայտնէ ապստամբներուն»:

Յետոյ խօսքը ուղղելով համայնավար երեսփոխաններուն, շարունակեց.

— Համայնավարութիւնը սպաննա՞ծ է ամէն մարդկային զգացում ձեր մէջ: Միայն հրամանի՞ վրայ կարեկցութեան զգացում կ'ունենաք: Կարմիր բանակէն կարգ մը զինուորներ նուազ անգութ եղան քան դուք, եթէ ճիշդ է որ մերժած են հրացան պարպել մանուկներուն վրայ:

Ուրիշ ընկերվարական մը, Նաժլէն, հարցուց.

— Եթէ պայքարը կուիւ մըն է յետադիմականներուն դէմ, ինչպէս կ'ըսեն, Քատարի կառավարութիւնը ինչո՞ւ թոյլ չի տար որ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը երթայ հաստատէ տեղին վրայ: Գալով մեզի, պիտի չըսենք որ եւ է բան ըմբոստութեան մղելու համար դերի ժողովուրդները: Իրաւունք չունինք զանոնք ռուսական հրասայլերու արշաւին ենթարկելու. բայց մեր իրաւունքը եւ պարտականութիւնն է կոչ մը ուղղել մարդկային խղճին, վերահաստատել ճշմարտութիւնը եւ աւելի քան երբեք ուժգնօրէն պահանջել որ խորհրդային զինուորները հեռանան Հունգարիայէն:

Համայնավար երեսփոխան մը, Տիփրա, բաղդատաբար չափաւոր լեզու մը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՄԻՇՏ ԿԻՍԿԱՏԱՐ

Երեւանի գրական ամսագիրը, «Սովետական Գրականութիւն», Նոյեմբերի թիւին մէջ ալ ունի բաժին մը, «Սփիւռքահայ Գրականութիւն»:

Այս անգամ փորձած է ներկայացնել «Ամերիկահայ դեմոկրատական գրողները»:

Միշտ նոյն միակողմանի եւ միակողմանի ուղղութիւնը: Կը կարծեն թէ կեղծիքը պարտկած կ'ըլլան, հոլովելով քանի մը բառեր, — Դեմոկրատական, առաջաւոր, պրոգրեսիւ *եւն.*:

Այսպէս, նշանաւոր անծանօթներ կամ հասարակ միջակութիւններ կը դառնան ականաւոր գրագէտ, բանաստեղծ կամ վիպագիր: Իրական տաղանդներուն հետ կը լսուին կեղծ արձագանգներ, կը բաւէ որ զոգ բրած ըլլան օրուան նշանախօսքերը եւ կարգ մը բանաձեւեր:

Հայաստանի գրողներն ու գրասէրները անշուշտ պիտի բացագանչեն, կարդալով «Սովետական Գրականութեան» 1956 հոկտեմբերի եւ Նոյեմբերի թիւերը.

— Ա՞յս է եղեր «Սփիւռքահայ կոչուած գրականութիւնը»:

Ամսագրի խմբագրութիւնը երկու թիւերուն մէջ ալ քանի մը վաւերական անուններ խառնած է կեղծերուն, տպաւորութիւն ձգելու համար:

Եւ սակայն, « տենդենցիոզ» քաղաքականութեան մը կոտոշները կ'երեւան առաջին տողերէն իսկ:

Մենք այսպէս չենք հասկնար «Սփիւռքահայ գրականութիւնը»: (Ի՜նչ բարբարոս բառ, — *Սփիւռքահայ*...):

Մէկդի դրէք նախապաշարումները, կանխակալ կարծիքները եւ սնամէջ պիտակները, տալով հարազատ պատկերը Հայկական Արտասահմանի մէջ մշակուած գրականութեան որ շատ աւելի նոխ է եւ տոկուն:

Մենք վաւերական ստեղծագործութեանց ամբողջ մատենադարան մը ունինք, այլապէս «ծիլեր ու բողբոջներ», ինչպէս եւ հասուն հասկեր, որոնց մասին գաղափար չունիք տակաւին:

Չափազանց երկար տեւեցին քաղաքական մարզանքները, իրենց սառնաշունչ խորշակը տարածելով մինչեւ մեր ազատ անդաստանը:

Բիչ մը նաշակ եւ արդարութիւն՝ գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ:

ՎԱՀԷ

ՍՈՒԷԶԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

•

Տեղական թերթերը կը գանգատին թէ Ազգաժողովին մասնագէտը, զօր. Հուիլըր աւելի շատ Եգիպտոսի պահանջներուն զոհացում կուտայ, ջրանցքը մաքրելու գործողութեանց առթիւ: Զօրավարը խոստովանելով հանդերձ թէ անհրաժեշտ է օգտագործել բոլոր նաւերը, մէջն ըլլալով անգլեւֆրանսականը, ընդ առաջ կ'երթայ գնդ. Նասրի թելադրած պայմաններուն: Եգիպտոս կը մերժէ ոեւէ բանակցութիւն՝ անգլեւֆրանսական զօրքին մեկնումէն առաջ: Համաձայնութիւն գոյացած է որ ֆրանսական եւ անգլիական նաւերն ալ Ազգաժողովին դրօշները պարզեն: Իրենց նաւաստիները քաղաքային տարազ պիտի հագնին եւ անձնագիր պիտի ստանան Ազգաժողովէն: Նաւերը պաշտպանողական զէնքեր պիտի ունենան, բայց ոչ մեծ թնդանօթներ:

Վերջին լուրերու համաձայն, անգլեւֆրանսական զօրքին պարպումը պիտի վերջանայ Դեկտ. 22ին:

× *Մոսկուայի կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա» «անփառունակ նահանջ» կը կոչէ անգլեւֆրանսական զօրքին մեկնումը Փորթ Սայիտէն: «Արշաւողները հով ցանեցին եւ փոթորիկ հնձեցին: Եգիպտոսի ժողովուրդին զայրոյթը եւ հայրենասէրներուն պայքարը ստիպեցին որ երթան երթան»:*

Ամերիկեան մեծ օրաթերթը, «Ն. Ե. Թայմզ» իր վերջին խմբագրականով անգլեւֆրանսական զօրքին պարպումը եւ Ազգաժողովին համակերպումը կ'անուանէ « խայտառակ անձնատուութիւն Եգիպտոսի դիկտատորին առջեւ »:

× *Փորթ Սայիտէն կը հեռագրեն թէ Դեկտ. 18ին նաւահանգիստ հասան* 350 *եգիպտացի ոստիկաններ, բարեկարգութիւնը պահպանելու համար:*

× *Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ պատուիրաները մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեցին Ազգաժողովին, իրենց հպատակներու վտարման մասին: Ցարդ արտաքսուած են* 3670 *Ֆրանսացիներ եւ* 740 *հոգի ալ բանտարկուած: Անգլիացիներէն* 2500 *հոգի հեռացած են, ուրիշ* 700 *հպատակներ ալ արգելափակուած:*

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ 80*րդ անդամ ընտրուեցաւ Ճափոնը,* 77 *ձայնով. այսինքն միաձայնութեամբ:*

ԱՄԵՐԻԿ. ԶՕՐՔԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

•

Մ.-Նահանգներու արտաքին նախարարը, Ֆ. Տըլլս, առաջին լրագրական ասուլիսը սարքեց առջի օր, իր հիւանդութենէն ի վեր: Այս առթիւ հաստատեց թէ կ'ուզեն Ուաշինկթըն հրաւիրել մառեչալ Թիթօն: «Մ. Նահանգները չեն ուզեր նոր զինակիցներ դարձնել արբանեակ երկիրները, ոչ ալ Խ. Միութիւնը շրջապատել թշնամի կառավարութիւններով: Չեն ուզեր վերակազմել «առողջապահական շղթան»: Վճռապէս կը յայտարարեմ թէ Մ. Նահանգները չեն ուզեր վերսկսիլ պաղ պատերազմը: Եթէ մթնոլորտը փոխուած է Ժընեւի խորհրդաժողովէն ի վեր, պատասխանատուն մենք չենք »:

Յետոյ բացատրեց թէ առ այժմ անհրաժեշտ չեն գտներ վերաքննել իրենց ռազմագիտական ծրագիրները եւ զինուորական կացութիւնը Եւրոպայի մէջ: «Բոլորովին տարբեր բաներ են Ատլանտեան կազմակերպութիւնը եւ Վարշաւայի դաշինքը: Պիտի չկրճատուին Եւրոպայի ամերիկեան ուժերը: Պիտի զօրացնենք մասնագիտական սպառազինութիւնը: Մեր անգլիացի եւ Ֆրանսացի դաշնակիցներուն եղած մեղադրանքը այն չէ որ մեզի խորհուրդ չհարցուցին Եգիպտոսի գործողութիւններէն առաջ, այլ այն որ Ազգաժողովի ուխտին դէմ գործեցին:

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, ձերբակալութիւնները կը շարունակուին անընդհատ: Կալանաւորներուն թիւը հասած է 400ի: Բոլորն ալ պիտի դատուին իբրեւ «ապստամբներ եւ ոճրագործներ»: Ոստիկանական ուժը զօրացած է, ի նախատեսութիւն նոր խլրտումներու:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ՆԵՀՐՈՒ 14 *ժամ խօսակցեցան « սիրտ սրտի»: Արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի: Երկուքը միասին պիտի աշխատին Սուէզի ջրանցքը բանալ տալ անյապաղ: Մ. Նահանգները տնտեսական օգնութիւն պիտի տրամադրեն Հնդկաստանի:*

ԿԻՊՐՈՍԻ անգլ. իշխանութիւնը որոշեց ջնջել խարազանի եւ հաւաքական տուգանքի պատիժները, մթնոլորտը մեղմացնելու համար: Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիա եւս պիտի մերժէ նոր սահմանադրութիւնը:

ՀԱՅԵՐԸ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

●

1· ՍՈՒՐԻԱ

Սուրիոյ հանրապետութեան մայրաքաղաքն է Դամասկոս, ուր կը գտնուի նաեւ համալսարանը, մշակութային կեդրոնական հաստատութիւններով : Վաղեմի Օմայեաններու այս ոստանը անապատին մէջ ծլած հսկայ պուրակ մըն է : Հինաւուրց ովասիս մը եւ կարաւաններու ժամադրավայր : Քաղաքը օժտուած է եօթ ընդյատակեայ գետաճիւղերով եւ բազմահարիւր շատրուաններով : Այս այն վայրն է, ուրկէ դարերու ընթացքին, բազմաթիւ ցեղեր, գոյներ եւ կրօններ անցեր են : Ոմանք խնամխացեր են տեղացիներու հետ, ոմանք անցեր գացեր են անհետ :

Հին Դամասկոսը անդադար նահանջ մըն է, հինը տեղի կու տայ նորին առջեւ : Մանաւանդ վերջին տաս տարուան մէջ եղած փոփոխութիւնները արդիական մեծ մայրաքաղաքի մը կերպարանքը տուած են անոր : Աչքի կը զարնեն գեղեցիկ թաղամասերու խոշոր շինութիւնները, լայն հրապարակներով եւ ճամբաներով, պարտէզներով եւ կանաչութիւններով :

Սուրիացիները յամառ են եւ սակաւապէտ : Երկրին պիտաճէն սովորական ներքին տուրքէն դուրս կը հաւասարակշռուի գլխաւորաբար արտածելի ցորենով, բամպակով, նաեւ Իրաք - Սէուտական նաւթուղիի հասոյթով, որոնք երկրին մէջէն կ'անցնին դէպի ծով՝ Լիբանանի վրայով :

Իբրեւ նաւահանգիստ ունի միայն Լաթաքիոյ ծովախորշը որ անբաւարար է :

Սուրիա ունի չորս միլիոնի մօտ բնակչութիւն, որուն ութսուն առ հարիւրը իսլամ է (զանազան դաւանանքներով) : Մնացեալը քրիստոնեայ՝ (դարձեալ այլազան դաւանանքներու բաժնուած), որոնց մէջ, իբրեւ փոքրամասնութիւն Հայերը կու գան առաջին գծին վրայ : Սուրիոյ հողային տարածութիւնն է 160 հազար քառակուսի քիլոմեթր :

Սուրիահայ փոքրամասնութեան 90 հարիւրը համախմբուած է Հալէպ քաղաքին եւ շրջանին մէջ (շուրջ 90 հազար անձ) : Մնացեալը ամփոփուած Դամասկոսի, Հոմսի, Լաթաքիոյ, եւայլնի մէջ : Հալէպը, Դամասկոսի պէս հնադարեան վաճառաշահ քաղաք մըն է, նոյնքան բնակչութեամբ (450 հազար) ուր Հայերու ներկայութիւնը զգալի է ամէն տեսակէտով : Հալէպի խիտ փողոցներէն քալող իւրաքանչիւր հինգ խառն անցորդէն մէկը Հայ մըն է : Քաղաքը հսկայական շինութիւններ կը կատարէ եւ ճիգեր կը թափէ արդիականալու : Երկրի մնացեալ գիւղաքաղաքները, եւ գիւղերը եւս կ'աշխատին թօթափել դարերու բերած թմբիրը :

2· ՅՈՐԴԱՆԱՆ

Յորդանանի թագաւորութիւնը իր երկու գլխաւոր քաղաքներով (մայրաքաղաք Ամման եւ Երուսաղէմի մէկ մասը) եւ երկրագործական շրջանները ցրուած բազմաթիւ գիւղերով, հաստատուած է Սուրբ Հողերու եւ պատմական քաղաքներու վրայ : Պատկառանք եւ՝ հեղինակութիւն կը ներշնչէր Ապտալլահ թագաւորին շրջանին, (սպաննուեցաւ հինգ տարի առաջ) որ իր լեգէոնին եւ Անգլիացիներուն կրթնած՝ իր երկրին կցեց Երուսաղէմ քաղաքի մէկ մասը եւ ուրիշ կարգ մը հողամասեր, արաբ եւ իսրայէլեան բախումներու ընթացքին :

Յորդանան ունի շուրջ մէկուկէս միլիոն բնակչութիւն : Գրեթէ իսլամ : Հողային տարածութիւնն է 60 հազար քառակուսի քիլոմեթր : Գլխաւոր արտադրութիւններն են ցորեն եւ հանքային նիւթեր, որոնց մէջ բացակայ է քարիւղը :

Հայութիւնը (ութ հազար անձ) կը բնակի Երուսաղէմի վանքին շուրջ եւ Ամմանի մէջ : Ունի իր ազգային — մշակութային ներքին համեստ կեանքը : Տնտեսապէս միջակէ վար է ընդհանրապէս : Ճանչցուած է իբրեւ հաւատարիմ համայնք :

3· ԼԻԲԱՆԱՆ

Լիբանանի պզտիկ հանրապետութիւնը փոքրամասնութեանց համանուագ մըն է : Մայրաքաղաքը Պէյրութ, որ նաեւ գլխաւոր նաւահանգիստն է Միջին Արեւելքի : Պէյրութն ալ ունի իր դարաւոր պատմութիւնը : Ձեռքէ ձեռք անցած էրազմապիսի տիրապետողներու : Տեսանելի են անցնող Հռոմայեցիներու, Խաչակիրներու եւ բարբարոս ցեղերու ձգած հետքերը :

Ամերիկեան եւ Ֆրանսական համալսարանները Պէյրութի (որ կը նկատուի Միջին Արեւելքի ամէնէն եւրոպականացած վայրը) մէջ կը գտնուին, ինչպէս տեղացի եւ օտար մշակութային – կրօնական բազմաթիւ հաստատութիւնները :

Լիբանան փոքր պետութիւն է, տասնուկէս հազար քառ·քիլոմեթր տարածութեամբ 1·4 միլիոն խիտ բնակչութեամբ : Բոլորովին իքնատիպ, իր ուրոյն քաղաքական, կրօնական, մշակութային եւ տնտեսական կեանքով : Իսլամ եւ քրիստոնեայ, գրեթէ կէս առ կէս են : Իրենց միջեւ հաւասարապէս բաժնած են այս այլացեղ, այլադաւան, եւ այլազան բնակչութեամբ գեղեցիկ երկրի ղեկավարութիւնը : Հանրապետութեան նախագահը՝ քրիստոնեայ եւ վարչապետը իսլամ կ'ըլլայ :

Պիտաճէն կ'ապահովէ՝ Պէյրութ մայրաքաղաքի նաւահանգիստի հասոյթով, զբօսաշրջիկներով, թարմ պտուղի արտածումներով, Լիբանանի հողէն ծով հոսող Իրաք եւ Սէուտական քարիւղի խողովակներու անցքի վարձքով, եւ արտասահմանի Լիբանանցիներու ղրկած գումարներով : Գիտէ ընդունիլ նաեւ Արեւմտեան երկիրներու օժանդակութիւնները : Ինքնաբաւ է : Զինուորագրութիւնը կամաւոր է : Զուիցերիոյ պէս, բացարձակ ազատութեամբ կը շրջաբերուին ու ելեւմուտք ունին օտար ամէն տեսակ թղթադրամները :

Լիբանանցիները, իրենց աշխարհագրական դիրքին, բաղկացուցիչ տարրերու այլազանութեան եւ խառնուածքի պատճառով, ճկուն քաղաքագէտներ ունին, եւ նոյնքան ճկուն առեւտրականներ : Քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, յաճախ միջնորդի դեր կը կատարեն Միջին Արեւելքի Արաբական աշխարհի ներքին տարակարծութեանց մէջ : Կշիռ ունի Լիբանանի ձայնը :

Լիբանան բաժնուած է լեռնային եւ ծովային երկու մասերու : Լեռնային մասին մէջ բացառաբար կը բնակին քրիստոնեաներ : Օժտուած է բազմաթիւ գիւղաքաղաքներով եւ գիւղերով : Ունի բաւարար յարմարութիւններով կառուցուած արդիական մեծ ու փոքր պանդոկներ, ամարանոցներ : Իտէալ վայրեր զբօսաշրջիկներու :

Ծովեզերեայ քաղաքները Պէյրութով, ունին իսլամ - քրիստոնեայ խառն բնակչութիւն : Այդ քաղաքները կեդրոններ են երկրի առեւտրական կեանքին :

Լիբանանի հայութեան 95 առ հարիւրը համախմբուած է Պէյրութի մէջ : Խորհրդարանը, որ ներկայացուցչութիւն մըն է իսլամ - քրիստոնեայ ցեղախումբերու եւ համայնքներու, ունի միայն 44 երեսփոխան, որոնց մէջ Հայերը ունին երեք ներկայացուցիչ : Երկուքը՝ հայ փոքրամասնութեան եւ մէկը՝ յարանուանութեանց անունով : Պետական այս երեք երեսփոխաններն ալ օգտակար գործունէութիւն ունին եւ հաշուի առնուելիք ուժ են իրենց հանդամանքներու թէ իրենց պատկանած ժողովուրդին եւ թէ Լիբանանի պետութեան համար :

Պէյրութի (460 հազար բնակիչ) փողոցներէն եւս անցնող իւրաքանչիւր հինգ խառն անցորդներէն մէկը Հայ է, ինչպէս Հալէպինն է : Բայց հոս աւելի զգալի է հայութեան ձայնը, վարկը եւ կշիռը :

4· ԻՐԱՔ

Իրաքի թագաւորութիւնը կեդրոնացած է Պաղտատ մայրաքաղաքին մէջ : Այս քաղաքին մէջ է նաեւ նորաստեղծ համալսարանը իր յարակից հաստատութիւններով :

Գլխաւոր արտադրութիւններն են քարիւղ, արմաւ եւ արջառ : Շնորհիւ այս թանկագին հարստութեանց, զոր երկիրը կ'արտադրէ առատութեամբ, հաւասարակշռուած լայն պիտաճէ ունի : Շինարարական վիթխարի ձեռնարկներ, եւ ժողովուրդի կեանքի մակարդակը բարձրացնելու լայնածաւալ ծրագիրներ գլուխ կը հանէ արդէն :

Իրաք ունի շուրջ վեց միլիոն բնակչութիւն, միատարր իսլամ (օտարականներու թիւը հազիւ երկու առ հարիւր է) : Հողային տարածութիւնն է 370 հազար քառ· քիլոմեթր : Հայերը, շուրջ տասնըհինգ հազար անձ, մէկտեղուած են Պաղտատի, Մուսուլի, Քէրքուքի մէջ եւ շրջանները : Ունին իրենց կազմակերպուած ազգային ուրոյն կեանքը : Ճանչցուած են իբրեւ խաղաղ աշխատանքի նուիրուած համայնք : Տնտեսապէս ինքնաբաւ են :

Արաբական վերոյիշեալ չորս հիւրընկալ երկիրներուն մէջ, կ'ապրին շուրջ 220 հազար Հայեր (յարանուանութիւններն ալ մէջը, որոնք այս եւ կլոր թիւերուն մէջ կը ներկայացնեն շուրջ տասը առ հարիւրը) : Իրենց ազգային մեծ ու փոքր կազմակերպութիւններով եւ ստորաբաժանումներով : Կրօնական կազմակերպուած իշխանութեամբ՝ շուրջ յիսուն եկեղեցիներով : Մշակութային, մարզական, բարեսիրական եւ հայրենակցական բազմանդամ միութիւններով, մամուլով եւն· : Վաթսուն մեծ ու փոքր շէնքերու մէջ կ'ուսանին շուրջ 25 հազար երկսեռ աշակերտութիւն (մանկապարտէզներէն մինչեւ երկրորդական վարժարաններ), ուր կը պաշտօնավարեն աւելի քան 700 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ : Կրթական այս հսկայ ցանցը կը մատակարարուի տեղական միջոցներով (որուն մէջ Ամերիկահայութիւնը ունի իր նշանակալից բաժինը) :

Արաբական չորս երկիրներու մէջ բնակող Հայերը, ընդհանրապէս ինքնաբաւ են եւ ճիգեր կը թափեն իրենց իւղով տապկուելու : Ունին որակաւոր բազմաթիւ վարպետ արհեստաւորներ՝ արդիւնաբերողներ, մեծ եւ փոքր առեւտրականներ, միջնորդներ, պաշտօնեաներու եւ աշխատաւորներու ստուար թիւ, հազարէ աւելի բժիշկներ, դեղագործներ, ճարտարապետներ, գրագէտներ, խմբագիրներ եւ արուեստագէտներ :

Հայերը Միջին Արեւելքի մէջ անուն հանած են, իբրեւ շինարար եւ հաւատարիմ տարր : Բաժին ունեցած են այս երկիրներու տնտեսական, մշակութային եւ այլ մարզերու վերելքին մէջ, եւ անոնց քաղաքացիները եղած են, տեղացիներու հետ հաւասար իրաւունքներով եւ պարտականութիւններով :

Արաբական չորս երկիրներուն մէջ ցոյց տրուած հայութեան թիւին ու բոլոր տեսակի կազմակերպութեանց ընդհանուր գումարին 80 առ հարիւրը, գրեթէ կէս առ կէս կը գտնուին եւ կը գործեն Լիբանանի Պէյրութ եւ Սուրիոյ Հալէպ քաղաքներու մէջ : Մնացեալ քսան առ հարիւրը ամփոփուած են Իրաքի, Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեծ քաղաքներուն եւ կեդրոններուն մէջ : Իրենց ազգային կեանքով :

ՄԱՐՈՐԴԻ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ամբաստանեալին ·

— Ինչո՞ւ քարով զարկիր կնոջդ ·

— Որովհետեւ հետեւեցայ Աւետարանի պատուէրին որ կ'ըսէ · «Ով որ անմեղ է, առաջին քարը թող ան նետէ» :

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

*

— Սըւոր սըտեղը Աոջի Պսակին ի՞նչ մնաց քի : Ինչո՞ւ պիտի չհամբերէ : Խօսքերնիս անանկ էր քի ուրբաթ քէսէ պիչէն պիտի ըլլար, կիրակի ալ հարսնիքը : Ամա կ'երեւայ քի միտքը փոխեր է · ճէւէլ դրամախուճայով աղջիկ գտեր է, եօլով մը տուած բոզաքը ետ առնել կ'ուզէր :

— Քա, տուիր քի՞ :

— Ինչու պիտի տայի :

— Աֆէրիմ, ետ ընողը ինքն է, ինչո՞ւ պիտի տաս քի :

Արմիկին ընկերուհիները այդ միջոցին խեղճուկը առին քովի պզտիկ սենեակը տարին : Պաղին, սիրեցին, շոյեցին, մխիթարեցին :

— Քա Արմիկ, քեզի բան չէինք ըսեր ամա, քեզի կը մեղքնայինք, քա ան ի՞նչ թերս մարդ էր քի, կրող :

Երիկ մարդիկն ալ Ղուկաս աղան առին վար սրճարան իջան :

Իրիկուան դէմ տնակին մէջ տխուր հանդարտութիւն կը տիրէր : Երիկ մարդ մը եւ աղջիկ մը ճաշին Ղուկաս աղային մնացին :

Գիշերը ուրիշ դրացիներ ալ եկան :

Երկու ժամէն ամէնքը մեկնեցան, Արմիկ խոնջ, յոգնած անկողին ինկաւ : Քունը շուտ մը տարաւ : Ղուկաս աղան ալ, երբ կնկանը հետ մինակ մնացին, եղելութիւնը պատմեց, բայց բաւական բարեփոխութեամբ : Ինչ պարագաներու մէջ գործէն ելած ըլլալը իմացուց, ինչպէս նաեւ՝ գրաշարաց ընկերութեան մը կազմութիւնը եւ չարաթը ութը տասը մէճիտիյէ շահելու ապահովութիւնը : Միայն թէ, գործի սկսելու համար քանի մը ոսկիի պէտք ունէին, ուստի շըմէնտըֆէրներու թիւերը մենծ - գրքին մէջ նայելէ յետոյ, թուղթերը քանի մը օրուան համար «սարաֆ»ի մը քով ձգած էր եւ պէտք եղածը առած էր, ընկերները ան չարթուն իսկ այդ ստակը պիտի ճարէին եւ շըմէնտըֆէրները պիտի ազատէին : Եղածը չեղածը աս էր :

— Ամա՛ն, իշշալահ տահա աղէկ խըսմէթ մը կ'ելլայ բաւ կինը ինքնամխիթարութեան համար, սիրտս հիչ չէր փակչեր կոր նէ ան էր : Երեսներէն զէհիր կը վազէր :

Յոգնած խոնջ իրենք ալ պառկեցան :

ԺԳ·

Արմիկ առտուները կանուխ կ'ելլար եւ Խէճկէին հետ դէմ դէմի նստած նախաճաշնին ընելով գիշերը տեսած երազները իրարու կը պատմէին : Յետ աւարտման այս արարողութեանց, Վարդենի տուտուն խոհանոց կ'իջնար եւ աղջիկն ալ պարտէզ, ուր «փիլիկներուն» ջուրը, կուտը կուտար, եւ եթէ ածեր էին, հաւկիթները առած, ուրախ զուարթ Խէճկէին վրան կը վազէր : Ու ալ անկէ ետքը մինչեւ կէս օր անդուլ անդադար կը կարէին :

Ան սեւ կիրակիին երկուշաբթի առտուն, աղջիկը սովորական ժամուն վար չիջաւ, Վարդենի տուտուն բաւական ատեն սպասելէ յետոյ փէսփէսէ ընելով վեր ելաւ : Արմիկը անկողնին մէջ արթուն երկնցած էր :

— Քա Արմիկս, քա աս բէմպէլ բէմպէլ ինչո՞ւ ես պառկեր, հարցուց սրտին խռովքը զուրգուրական կատակաբանութեամբ պարտկել ջանալով :

— Հայտէ՛ ելիր աղջիկս, հայտէ՛ ելիր, վրայ տուաւ աս առտու ամուճադ ալ քեզի համար ուշ պիտի երթայ : Խախուէ ալթընիս ալ պախճան պիտի ընենք : Անանկ ալ աղուոր հավա մը կայ քի՛ :

— Եէնկէ, հիմա կ'ելլամ, հծծեց աղջիկը ողորմուկ ձայնով մը, որ պառաւին սիրտը խշխշեցուց :

— Հա աղջիկս, հա քեզ նայիմ, ըսելով խեղճ կինը աճապարեց դուրս ելաւ, որ պէտքի լացը հոն չընէր :

Աոջի գիշեր Արմիկ ուժասպառ անկողին ինկալով մինչեւ առտու խորունկ մը քնացած էր · բայց երբ աչքերը բացաւ, գլուխը չկրցաւ բարձէն վեր առնել : Սիրտը հէլլա՛ք կը զգար : Աոջի օրուան տեսարանները խառն խուռն աչքին առջեւը եկան : Աս ի՞նչ էր քի եղաւ : Ալ նշանած չունէր, ալ Սամաթիա հարս պիտի չերթար, ալ իրեն բահճէօ պիտի չզարնէր :

— Եէնկէ, հարցուցած էր նշանուելէն յետոյ, աս Բարիզ Բարիզ կ'ըսեն նէ, աճապա Սամաթիային կ'ըլլա՞նի :

— Քա աղջիկս, ես Բարիզցիները տեսած ունի՞մ քի գիտնամ, ամուճայիդ հարցուր, կը պատասխանէր շուարած կինը :

— Ան տեսե՞ր է քի :

— Չէ տեսեր ամա, ան շատ բան գիտէ, չիւնքիւ շատ բան կարդացեր է :

Ու ամուճան աղջկանը միամիտ հարցումներուն ծիծաղելով կը պատասխանէր :

— Էյ իշտէ Բարիզը պզտիկ Սամաթիա մը ըլլալու է :

Արմիկ Ստամպօլին կողմերը դեռ խալքածինիներէն անդին անցած չունէր · երկաթուղիներուն ինչ ըլլալը տակաւին չէր գիտեր · երեւակայութիւը բորբոքած էր լսելով որ Սամաթիայէն շըմէնտըֆէր կ'անցնէր :

— Սա մե՞ր շըմէնտըֆէրները, աղա ամուճա, հարցուցած էր :

— Հա, աղջիկս, մեր «շըմէնտըֆէր»ները, բայց մերինը ոսկի պիտի զարնէ, ան երկաթ է, պատասխանած էր մարդը, բան մը բսած ըլլալու համար :

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(22) (Շար·)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

●

Ամերիկեան թերթ մը խօսելով Կիպրոսի հարցի մասին կը գրէ թէ՝ Արաբական Դաշնակցութեան պատկանող երկիրներ անհատական խօսակցութեանց ընթացքին յոյն կառավարութեան հետ առաջարկեցին որ Կիպրոսի հարցը տանին Ազգաժողովին։ Սակայն Յոյները իբրեւ հակահամայնավարներ եւ իբրեւ բարեկամներ արեւմտան պետութեանց, յարդ ընդդիմացան ։

Այս առաջարկը մասամբ հետեւանքն է այն ազդարարութեանց զորս անցեալ շաբթու յոյն վարչապետ Կոնստանտին Քարամանլիս կ'ընէր Պելկրատի մէջ․ — «Եթէ Կիպրոսի հարցը խաղաղապէս կարգադրուի, կրնայ ընդհանուր միջազգային խնդիրի մը վերածուիլ վտանգաւոր անդրադարձումներով ։

Մինչ այդ Յոյները տեղեկացուցին Մ․ Նահանգներուն, ուրիշ բարեկամական շրջանակներու եւ չահագրգռուած իշխանութեանց թէ՝ համաձայն են ընդունելու երկու կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը կիպրական հարցի լուծման համար․ — 1) Եթէ ապա, դաղտնի հանրաքուէ մը Կիպրոսը Յոյներուն տայ, եւ վստահ են թէ այդպէս ալ պիտի ըլլայ, իրենք պիտի թոյլատրեն որ Մ․ Նահանգները պաշտպանեն Կիպրոսի Թուրքիոյ ազգային փոքրամասնութեանց կրթական, կրօնական ինքնավար գործունէութիւնը ։ Այս վերջինները պիտի վայելեն կատարեալ քաղաքացիական իրաւունքներ ։ Եթէ Թուրքերը վանդատներ ունենան, միջոցներ պիտի գտնուին անմիջապէս դիմելու Ազգաժողովին ։

2) Ի պատասխան Թրքական այն վախերուն թէ Կիպրոս, որ 45 մղոն հեռու է, կրնայ յունական ռազմական սպառնալիք մը դառնալ, Յոյները համաձայն են որ ՀԱԿը (Հիւսիսային Ատլանտեան Կազմ․), որուն մաս կը կազմեն Յոյները, Թուրքերը եւ մեծ մասը արեւմտեան Պետութեանց, հաստատէ Թրքական պահանջներու համաձայն զինուորական կարգուսարք մը Կիպրոսի մէջ ։

Յունական շրջանակներու մէջ իբրեւ հաւանական միջոց կը խօսուի ապակինութեան մասին, սակայն Կիպրոս ըլլալով Միջին Արեւելքի յառաջապահ դիրքը, որ անհրաժեշտ է Արեւմտեան պետութեանց համար, կրնայ մերժուիլ այս ծրագիրը ։

Թրքական այն վանդատներուն դէմ թէ Կիպրոս բնական մասը կը կազմէ Թուրքիոյ առեւտրական շրջանին, Յունաստան պատասխանեց առաջարկելով առեւտրական երաշխիքներ, մէջն ըլլալով նոյնիսկ մաքսային միութիւն մը Թուրքիոյ եւ Կիպրոսի, եւ Յունաստանի եւ Կիպրոսի միջեւ, առանց սահմանափակումներու, բացի մաքսանենգութեան պարագաներէն ։

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒ ԵՒ ՕՏԱՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

●

Պոլսոյ «Շէհիր» թերթի աշխատակիցներէն Ճահիտ Իւղէր կը գանգատի թէ « Օտար անուններու համաճարակ մը գրաւած է բովանդակ Պէյօղլուն՝ իր խանութներով, գբօսավայրերով եւ վաճառատուներով, զայն վերածած է միջազգային անուններու տօնավաճառի մը »։

Ապա կը շարունակէ ․

— « Պէյօղլուի (Բերա) այսինչ ծաղաբանն էք։ Դուռը կը բացուի, փափկասուն օրիորդ մը կը մտնէ ներս, սանկ հարեւանցի մը շուրջը կը նայի ու սպասեակին կ'ըսէ ․

« Վրէսի, տօսթօ մենա … եւայլն․ եւայլն»։ Յետոյ, փափաքածը ինչ որ է, անոր անունը կ'ըսէ ։

Խօսակցութեան լեզուն յունարէն է ։

Այդ կինը, եթէ նոյնիսկ իր կեանքին մէջ առաջին անգամ մտած ըլլայ այդ խանութը, երբ իմանայ թէ ներսը յունարէն կը խօսին, ինքն ալ իսկոյն կը սկսի յունարէն խօսիլ ։

Չի՞ կրնար թրքերէն խօսիլ։ Կրնայ եւ թէ՝ շատ լաւ։ Սակայն ինչ ընել որ Պէյօղլուի մէջ գրեթէ ամօթ կը նկատուի թրքերէն խօսիլ ։

Պէյօղլուի մէջ միայն յունարէ՞նն է որ ի պատուի է։ Ոչ, հոս, թրքերէնէ զատ ամէն լեզու ընթացիկ է։ Նոյնիսկ, եթէ գիտնան, այդ օրհնածները թուչունի լեզուով ալ պիտի խօսին ։

Արդարեւ, վերջերս մեր քաղաքին գրեթէ բոլոր թաղերուն մէջ նորոյթ դարձած է օտար լեզուով խօսակցութիւնը ։ Հանրակառքին մէջ, շոգենաւին թէ շոգեկառքին մէջ, մեր շուրջը եւ քիչ մը ամէն տեղ, երբ հետեւինք խօսակցութեանց, պիտի տեսնենք թէ մեծ մասով կը խօսին անգլերէն, ֆրանսերէն կամ յունարէն ։ Եւ, ամէնէն ցաւալին այն է, որ այս օտար լեզուով խօսողներուն մէկ մասը, դժբախտաբար գիտսիկներ են, իրենք զիրենք իբր օտար ծանօթացնելու համար ճիգ թափող անամիտներ ։

Մինչդ մը, մեր երկրին մէջ պայքար բացուած էր օտարախօսութեան դէմ ։ Այսօր ամէն առեն աւելի կը կարօտինք այդ պայքարին սաստկացման ։

Օտարամոլութիւնը, զանոնք կեղծելու փափաքը միայն ընթացիկ խօսակցութեանց մէջ չէ սակայն։ Կը տեսնենք, թէ կարգ մը թաղամասերու մէջ վաճառատուններու եւ հաստատութեանց անունները «խառնածին» ձեւ մը ստացած են ։ (Կը յիշէ եւրոպական անուններ)։

Բնական է, որ մարդ կրնայ իր փափաքած անունը տալ նորածին զաւկին ։ Սակայն, Թուրքիոյ մէջ Թրքական քաղաքի մը մէջ, այլասերած անուններու այս մեծամասնութիւնը ուշադրաւ է եւ դէշն ալ այդ է ։

Եթէ այսպէս պիտի շարունակուի, Անկախութեան մեծ պողոտան ալ «Կրան տ'Ավընիւ» ընենք, լմննայ երթայ… ։

Աւելի չայլասերինք, պարոններ, կը բաւէ …։

Թէեւ յունական թելադրանքները առատաձեռն կը թուին, սակայն Աթէնքի մէջ շատ ալ չեն հաւատար թէ կրնան ընդունուիլ։ Կարգ մը հեղինակաւոր Յոյներ այնքան յառաջ կ'երթան որ կ'ըսեն թէ Թուրքիա՝ «աւանդական չէզոք մը» կը մտածէ խզել Պալքանեան զինակցութիւնը (Յունաստան, Թուրքիա եւ Եուկոսլաւիա) վախնալով պատերազմէ, եւ թէ բոլոր միւս Յոյն-Թուրք խնդիրները երկրորդական են ։ Յարատեւ պառակտում մը Կիպրոսի հարցի մասին կրնայ վտանգել գրեթէ կիսամեռ եռեակ զինակցութիւնը ։

Կայ նաեւ ուրիշ սպառնալիք մը ՀԱԿի հարաւ-արեւելեան ծայրամասին համար։ Յոյն բարձր պաշտօնատարներ տեղեկացուցին միւս երկիրներուն թէ կը մտածեն 12 մղոն երկարել իրենց ազգային ջուրերը, իբրեւ փոխադարձութիւն Թրքական այն ծրագրին որով, կ'ուզեն 12 մղոն երկարել իրենց ազգային ջուրերը։

Թրքական մտադրութեան մէջ ձկնորսական եւ ուրիշ հարցեր կը մտնեն, սակայն յունականին մէջ կրնայ միջազգային խնդիրներ ծագիլ ։ Այնքան շատ յունական կղզիներ կան Եգէականի մէջ որ յունական ծրագրին գործադրութեամբ ամերիկեան եւ այլ․ նաւերը Պոլիս կրնան մտնել միայն Յոյներու արտօնութեամբ, եւ թէ Խորհրդային Սեւ Ծովու նաւերն ալ չեն կրնար անցնիլ, եթէ Յունաստան չթոյլատրէ, հակառակ Մոնթրէօյի համաձայնութեան, որ կ'արտօնէր ռուսական նաւերուն անցքը Տարտանէլէն Միջերկրական ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայ Ակումբի վարչութիւնը որոշած է ամէն ուրբաթ առաւօտ մանկական շարժանկարներ ցուցադրել իր Ակումբի սրահին մէջ։ Երկու-երեքէն մինչեւ տասներկու տարեկան տղաք կը հետեւին այս դաստիարակիչ ձեռնարկին ։ Դպրոցներու տարրական եւ նախապատրաստական դասարաններու աշակերտներն ալ պիտի հետեւին ։

ԴՐՕ ԵՒ ԱՐՇԱԼՈՅՍ երիտասարդական խումբեր կազմուած են Վեսենթի մէջ (արուարձան Պուէնոս Այրէսի) ։ Այս խումբերը նպատակ ունին կազմակերպել դասախօսութիւններ, վիճաբանական ժողովներ, երգչախումբեր եւն․ ։ Շնորհիւ հայ բարերարուհիի մը՝ Վ․ Լոփեսի մէջ երեք տարիէ ի վեր գոյութիւն ունի Գուլբենկեան մանկապարտէզ-նախակրթարանը։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ հոգեւոր հովիւ Հայկազուն Ա․ քահանայ, որ մէկ ամիսէ ի վեր կը դարմանուէր Պոլսոյ մէջ, իր պաշտօնավայրը վերադառնալով, ամէն առտու եւ իրիկուն ժամերգութիւն կը կատարէ։ Ս․ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ նորոգութիւնը կիսատ մնացած է ձմրան պատճառով։ Վառելանիւթը չափազանց սղած է։ Եկեղեցին համար ալ փայտ չէ առնուած։ Պարէններու գինն ալ սղած է։ Ձաւարին քիլօն 40էն ութսունի բարձրացած է, իսկ չոր լուբիայի գինը՝ 100 – 110 ղրշ․ի ։

ՔԱՐԻԻՂԻ մասնագէտ Երուանդ Մաքսուտեան կառավարութեան մասնաւոր հրաւէրով Ամերիկայէն Թուրքիա պիտի երթայ, ինչպէս կը գրեն Պոլսոյ թերթերը։ Մաքսուտեան թեկնածու էր Մ․ Նահանգներու վերջին երեսփոխանական ընտրութեաց ։

ՆԵՐՍԷՍ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ պատրիարքին յիշատակը տօնուած է Ղալաթիոյ Ս․ Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, նախագահութեամբ Գարեգին պատրիարքին։ Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը ։ Ներսէս պատրիարք միեւնոյն ատեն գլխաւոր հիմնադիրն է Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանին ։ Հոհեգահանգիստէն ետք, Պատրիարքը խօսած է գրական եւ իմաստասիրական ներբողական մը, շեշտելով Ներսէս Պատրիարքի դերն ու գործը ։ Այս առթիւ Ղալաթիոյ Թաղական Խորհուրդը ճեղեցիկ ծաղկեպսակ մը պատրաստած էր, Թրքահայոց մեծ պատրիարք Վարժապետեանի մակագրութեամբ ։

ՏԽՐՈՒՆԻ․— Դեկտեմբեր 5ին Աղեքսանդրիոյ մէջ շոգիի ընդունարանի պայթումի մը զոհ գնաց 22 տարեկան Պօղոս Կէպէշեան, անդամ «Կամք» մարզական միութեան եւ «Յառաջդիմասէր»ի երիտասարդ ուժերէն ։ Այս ցաւալի արկածը խոր սուգի մատնեց Աղեքսանդրիոյ հայութիւնը անխտիր։ Պօղոս իր նախնական ուսումը առած էր Պօղոսեան ազգ․ վարժարանին մէջ, զոր աւարտած էր փայլուն կերպով ։ Ազգային զգացումներով տոգորուած, ղեկավար դեր ստանձնած էր մարզանքի ճիւղին մէջ։ Հարիւրաւորներ հետեւեցան իր դագաղին ։ Լիբանանի եւ Սուրիոյ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․ի փառատօնին իր արտասանած խօսքը ամէնուն ականջին է,— «Տարիներու երազս իրականացաւ, ինքզինքս Հայրենիքին մէջ կը նկատեմ եւ կը յուսամ, որ օր մը անպայման Հայրենիքի մէջ պիտի կատարենք աւելի փայլուն տօներ »։

ՓԵՇԹԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ՝ բացի փախստականներէն, քսան հազար Հունգարներ գաղթել կ'ուզեն ։ Բանուորները միշտ կը մերժեն աշխատիլ, թէեւ զինուորներ պաշարած են գործարանները ։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ահաբեկիչները նոր յարձակումներ կատարեցին ամբողջ սահմանագլուխին վրայ։ Հետապնդումները կը շարունակուին ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (220)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ․ ԳԻՐՔ

2․— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷՋ

●

Սամուէլը աշխատում էր ուրախ ձեւանալ, աշխատում էր, որքան կարելի է, սառնասիրտ լինել։ Բայց բանի կեղծաւորութիւնը չէր յաջողւում նրան։ Նա գտաւ հօրը միայնակ իւր վրանում, ըղբաղուած էր նամակագրութեամբ, եւ շատ հաւանական էր, որ գրում էր կնոջ նամակի պատասխանը։ Տեսնելով որդուն, մաղաղաթեայ թերթը մի կողմ դրեց, հարցնելով ․

— Ի՞նչպէս ես այժմ, դու գիշերը շատ անհանգիստ էիր։

— Գիշերը բաւական յոգնած էի, — պատասխանեց Սամուէլը եւ, մօտենալով, համբուրեց հօրը աջը ։

Նրա օրինակին հետեւեց եւ պատանի Արտաւազդը ։ Արբակը միայն «բարի-լոյս» ասաց եւ նստեց ։

Նախաճաշիկը արդէն պատրաստ դրած էր այնտեղ։ Իշխանը խնդրեց նրանց ճաշակել, իսկ ինքը շարունակեց վերջացնել նամակը ։

Հեռուից յայտնուեցաւ մի սպիտակ ձիաւոր, որ վեհապանծ կերպով շրջան էր գործում բանակի մէջ։ Մի խումբ զինուած համհարզներ, գեղեցիկ նժոյգների վրայ նստած, հետեւում էին նրան։ Սամուէլը տեսաւ եւ չկարողացաւ զսպել իւր ծիծաղը ։ Բայց նրա ծիծաղը այն աստիճան զաւն եւ այն աստիճան մաղձոտ էր, որ իւր վրայ դարձրեց հօր ուշադրութիւնը։ Նա նամակը մի կողմ դրեց, եւ հետաքրքրութեամբ նայեց որդու երեսին։

— Մերուժանը բաւական շտապել, է— ասաց որդին, դեռ Հայոց թագաւորը չդարձած, թագաւորի ձեւեր է բանեցնում…

— Ի՞նչպէս, հարցրեց հայրը փոքր ինչ յուզուած ձայնով ։

— Ահա այդպէս … նստած է սպիտակ նժոյգի վրայ … նժոյգի բաշն ու պոչն ներկել է տուել վարդի գոյնով … Չէ՞ որ, այդ իրաւունքները վայելում էին միայն Արշակունի թագաւորներն ու թագաւորազները…

Հայրը զարմացած լսում էր։ Որդին աւելի ուշադրութեամբ նայելով Մերուժանի վրայ, աւելացրեց ․

— Եւ կարմիր վարտիք ունի հագած .. եւ կարմիր կօշիկներ է կրում … դրանք եւս առանց նշանակութեան չեն …

Հայրը չգիտէր ինչպէս բացատրել Սամուէլի նկատողութիւնները․ արդեօք հեղնութի՞ւն, թէ իրաւ որդին կանխաժամ էր գտնում Մերուժանի սնափառութիւնը ։

— Ինչո՞ւ է այդ զարմացնում քեզ, Սամուէլ, պատասխանեց նա համոզիչ եղանակով ։ Մերուժանին արդէն կարելի է Հայոց թագաւոր համարել ։ Բաւական է, որ նա այս բազմաթիւ գերիներին հասցնէ Տիզբոն, այն ժամանակ Շապուհ արքան մեծ ուրախութեամբ կը տայ նրան Արշակունիների թագը ։

— Այդ ինձ բոլորովին չէ զարմացնում, սիրելի հայր, պատասխանեց Սամուէլը կիսահեգնական ձայնով ։ Ես համոզուած եմ ,որ Շապուհ արքան Մերուժանի այդքան մեծ ծառայութիւնների համար՝ անպատճառ կը տայ նրան Արշակունիների թագը …

— Կը տայ… ընդմիջեց ծերունի Արբակը, որ բոլոր ժամանակը խորին վրդովմունքով լսում էր։ Կը տայ նրան Արշակունիների թագը… Բայց այն թագը իւր գլխին դնելն է ամենամեծ դժուարութիւնը …

Իշխանը խէթ կերպով նայեց պարզախօս ծերունու վրայ, հարցնելով ․

— Ինչո՞ւ, Արբակ ։

— Նրա համար, տէր իշխան, որ այսօր կամ էգուց յանկարծ կը յայտնուի Պապը, Արշակունիների օրինաւոր ժառանգը եւ, հաւաքելով իւր շուրջը Հայոց ցրիւ եկած նախարարներին, կրկին տէր կը դառնայ իւր հօր անտէր մնացած գահին … Այս ճերմակ գլուխը իւր հօր անտէր մնացած գահին … Այս ճերմակ գլուխը շատ բան է տեսել, տէր իշխան, նա ձեռքը տարաւ դէպի ալեւոր մազերը, այդ եւս իմ աչքերով տեսնում եմ … Այո, կը գայ Պապը եւ տէր կը դառնայ իր հօր գահին …

Իշխանը սկսեց արհամարհանքով ծիծաղել ։

— Գլուխդ, ասաց նա, իրաւ է ճերմակացել է, բայց կուրծքիդ մէջ դեռ երեխայի սիրտ ես կրում, Արբակ ։ Գիտցուք թէ, յայտնուեցաւ դեռ անփորձ, դեռ բոլորովին երիտասարդ Պապը։ Գիտցուք թէ հաւաքեց իւր շուրջը Հայոց ցրիւ եկած նախարարներին ։Բայց ի՞նչ կարող են անել նրանք։ Դու կարծում ես, որ այդ բոլորը չէ՞ նախատեսուած։ ․Մերուժանը ապառաժի վրայ ցանող մարդիկներից չէ․ նա գիտէ իւր գործը․ նա բաւական մեծ խելքի տէր մարդ է ։

Ծերունին, գլուխը բացասական կերպով շարժելով, ասաց ․

— Ես նրա մէջ ոչ թէ մեծ խելք, այլ կարեւորի չափ խելք չեմ գտնում, տէր իշխան։ Նա կամենում էր Հայոց թագաւոր լինել, բայց մի եւ նոյն ժամանակ, աւերակ ու անմարդաբնակ է դարձնում այն երկիրը, որի թագաւորը պէտք է դառնայ ։

ՐԱՖՖԻ

գործածեց, խոստովանելով թէ «անվրձե՛լի սխալներ գործուած են որոնք չահագործուեցան հակառակորդներու կողմէ։ Աշխատաւորներուն դժգոհութիւնը, որ արտայայտուեցաւ ցոյցերով, կը ձգտէր բարելաւել վարչաձեւը եւ ոչ թէ ջնջել զայն»։ Երկու անկախ երեսփոխաններ դատապարտեցին Ազգաժողովին անկարողութիւնը։ Նախկին վարչապետ մը, Ժորժ Պինօ յայտարարեց թէ «այս ողբերգութիւնը ամէնէն եղերականն է վերջին պատերազմին վախճանէն ի վեր։ Համաձայն 1947ին Փարիզի մէջ ստորագրըուած դաշնագրին, ռուսական զօրքը պէտք էր քաշուէր Աւստրիոյ հաշտութեան կնքումէն անմիջապէս ետք։ Բոլոր հունգար ապստամբները աշխատաւորներ էին։ Գարշելի բան է իբրեւ յետադիմական եւ փաշական ամբաստանել այդ մարդիկը որոնք արիաբար կը կռուէին հացի եւ ազատութեան համար։ Ապստամբութեան գլխաւոր տարրը կը կազմէին երիտասարդները։ Ամէնէն ծանրակշիռ պարագան այն է որ միջազգային կազմակերպութիւնը տեղէն չշարժեցաւ։ Համայնավարութիւնը այսօր մատնուած է այն կազմալուծման զոր կը մաղթէր Ամերիկա, խաղաղ համակեցութեամբ։ Իրողութիւններն են որ դատապարտեցին զայն եւ ոչ թէ վարդապետութիւնները»։

Պ. Պինօ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է «արբաղրել, չակել Ազգաժողովը։ Անկէ վերջը միայն կրնանք լսել բարոյականի դասեր զոր մեզի կը շռայլեն վարժապետներ առանց գործադրելու զանոնք»։

Նոյնքան կորովի ճառ մը խօսեցաւ արտաքին նախարարը, Փինօ (ընկերվարական)։— «Կառավարութիւնն ալ կը մասնակցի հունգարական դիմադրութեան ընծայուած մեծարանքին։ Այդ ժողովուրդին քաջութիւնը աշխարհի պատմութեան ամենամեծ դէպքերէն մէկը պիտի մնայ եւ որեւէ քարոզութիւն պիտի չկրնայ նըսեմացնել անոր կարեւորութիւնը։ Մարդ խիկալէս կ'ամչնայ Ազգաժողովին անկարողութեան առջեւ։ Սակայն կառավարութիւնը կը կարծէ թէ պէտք է օգնել Հունգարիոյ որ վերահաստատէ իր ազատութիւնը։ Խ. Միութեան երաշխիքներ ընծայելով հանդերձ, կառավարութիւնը պիտի ջանայ ելք մը գտնել, նման՝ այն կարգադրութեան որ եղաւ Աւստրիոյ համար։ Ո՞վ կրնայ պնդել թէ Աւստրիա կը սպառնայ ոեւէ մէկուն, վերադառնելով իր ապրելու հրճուանքը»։

Նախարարը յետոյ խօսեցաւ Հունգարիոյ փախստականներու մասին։ Ֆրանսա 8000 հոգի ընդունած է արդէն։ Այս թիւը տասը հազարի պիտի բարձրանայ մինչեւ տարեվերջ։

Ժողովը յետոյ զբաղեցաւ Սուէզի հարցով։ Այս առթիւ ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան։ Նախկին վարչապետ Մենտէս Ֆրանս պահանջեց ժողովի հրաւիրել Զօրս Մեծերը, լուծելու համար վիճելի խնդիրները, փոխանակ ձգելու որ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը առանձին կարգադրեն զանոնք։ Այս առթիւ մեղադրեց Մ. Նահանգները թէ նեբողամտութեամբ կը վարուին Եգիպտոսի նախագահին հետ։ «Ֆրանսան պէտք չէ հլու հպատակ դառնայ իր հզօր դաշնակիցներուն առջեւ»։ Ուրիշներ ալ դիտել տուին թէ Ազգաժողովը եւ Մ. Նահանգները կը քաջալերեն Ափրիկէի եւ Ասիոյ ազգերը Սուէզի հարցին մէջ։

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին արեւելեան Գերմանիոյ ուսանողական շըրջանակներուն մէջ։ Հինգ օրուան ընթացքին երկրորդ անգամն է որ խիստ ազդարարութիւններ կ'ուղղուին ուսանողներուն եւ բանուորներուն։

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱՅԷՆ մասնաւոր պատուիրակութիւն մը Վարշաւա հասնելով, ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ։

ԱՀՈՒՍԱՐՍԱՓ կը տիրէ Ռումանիոյ մէջ, համաձայն Իտալիա հասած տեղեկութեանց։ Կարմիր բանակը գրաւած է ամբողջ երկիրը եւ զանգուածային աքսորներ կատարուած են դէպի Խ. Միութիւն։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՄԸ երեւան հանուեցաւ Զուիցերիոյ մէջ։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները կը գործէին ի հաշիւ Խ. Միութեան եւ Հունգարիոյ, Պերնի հունգարական դեսպանատան մէջ պաշտօնեային միջոցաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 18)։— Զայլ ոսկի 465.000, Նափոլէոն 3410, դոլար. 3310, անգլ. 4340, քսան տոլարնոց 15.560, Թղթադրամ (անպաշտօն) ոսկեղէն 1030, տոլար 400, զուից. 96.50, լիր 7.90, պեզէ. 0.63։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի։ Նախաձեռնութեամբ Ն. Ս. Քրիստափոր խումբի։

Այս երկուշաբթի ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար։ Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին։ Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ։

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուագախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։

ՇԱՀԱՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ընկերական հանդիպում մը տեղի կ'ունենայ այս հինգշաբթի իրիկուն, Քաֆէ Քառէի վերնայարկը, նախաձեռնութեամբ խումբ մը Պէրպէրեան Նախկին սաներու։

Կը խօսի՝ Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մաննիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆի մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

●

ԿԱՐՏԱՆ - ՊԻՎԷՌ.— Այրի Տիկին Աստղիկ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Պետրոսեան, կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Պիվէռի սրահին մէջ, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր հանգուցեալ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները։

●

ՊՈՄՈՆ.— Այրի Տիկին Արաքսի Սարգիսեան կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. Գալուստ Սարգիսեանի մահուան քառասունքի առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բոլոր ազգականները, բարեկամները եւ հայրենակիցները։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ։

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին։

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կըրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն)։ Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ)։

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին։

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին։

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեանի)։

ՎԱԼԱՆՍ.— Աշոտ Առաքելեանին։

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին։

ՆԻՍ.— Գ. Խօսրովեանին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին։

ՊԱՆԵԷՕ.— Բ. Պասմաճեանին։

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին։

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին։

ՇԱԻԻԼ.— Գ. Կիւլեանին։

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին։

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի վարչութիւնը, ինչպէս նաեւ իր բոլոր ընկերները, իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Յ. Հայցագործեանին իր կնոջ՝ ԵՒԳԻՆԷ ՀԱՅԱԳՈՐԾԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրեն «Մշակոյթի Տան» ֆոնտին։

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ.Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Րէժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի «Դրօ» խումբին ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Սէն Ժեռոմի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՇԱԻԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկներու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մասնաւոր պատրաստութեամբ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին։ Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ երկսեռ դպրաց դասու տօնախմբութեան օրուան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի դպրաց դասու համայն հին եւ նոր ննջեցելոց համար, ղեկավարութեամբ Օր. Սիրվան Պօյաճեանի եւ մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը։

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Սոլֆէժի, հարմոնիի, գոնտրըփուանի, ինչպէս նաեւ դաշնակի ու երգի դասեր կուտայ Պ. Կարպիս Ափրիկեան, (ղեկավար Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի)։

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին — Թէաթրը Մունիսիփալի շքեղ սրահին մէջ

Կը բանախօսեն Միութեանս Եւրոպայի Շրջանի Նախագահ

Պ. ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆ եւ փոխ-Նախագահ ՏՈՔԹ. ԱՐԱՄ ՊԻՒՅՈՒՔԵԱՆ

Խօսք պիտի տրուի երեք յարանուանութեանց պետերուն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է — Մուտքը ազատ է

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա ե գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք : Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI 21 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7763 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3574

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՒՍ ԳԱՂՈՒԹՆԵՐԸ

*

Քանի մը խօսք ալ՝ Եւրոպայի մնացեալ գաղութներու մասին, լրացնելու համար պատկերը :

Գերմանիոյ *սակաւաթիւ գաղութը ամփոփուած է Պերլինի արեւմտեան շրջանին, Համպուրկի եւ Շթութկարթի մէջ:*

Վերջին քաղաքը կարեւոր բազմութիւն մը կը ներկայացնէր քանի մը տարի առաջ, մեծ մասով նոր տարագիրներ : Մօտ երեք հազար հոգի փոխադրուեցան Հիւս. Ամերիկա : Երբեմն հանդէսներ կը սարքեն : Պերլին ունի Մշակոյթի Միութիւն մը :

Հոլանտայի *մէջ կը հաշուեն* 70 - 80 *Հայեր, մեծ մասով Լա Հէյ եւ Ամսթերտամ հաստատուած :*

Արեւելեան Եւրոպայի *մէջ* Ռումանիա ու Պուլկարիա *գտնուելով պոլշեւիկեան տիրապետութեան տակ, մեր գաղութներն ալ ենթակայ են նոյն կարգուսարքին, իրենց ընկերային եւ ազգային կեանքով: Նոյն իսկ ... ուղղագրութեամբ :*

Իւրաքանչիւր *գաղութի թիւը կը հաշուեն 20 - 25.000 : Նորեկները ժառանգեցին նախապէս հաստատուած կրթական ձեռնարկները, փոխելով անուն եւ կանոնագիր :*

Նախապէս ունէինք դպրոցներու լայն ցանց մը երկու գաղութներուն մէջ ալ :

Որքան գիտենք, այժմ սահմանափակուած է թիւը, մասնաւորապէս Ռումանիոյ մէջ: Բոլոր դպրոցներն ալ բաժին կը ստանան պետական վարկերէն :

Թէ Պուքրէշ եւ թէ Սոֆիա ունին մէկ մէկ «պրոգրեսիւ» թերթ, «Նոր Կյանք» և « Երեվան»: Առաջինը պատկերազարդ յաւելուած մը եւս կը հրատարակէ ամենէ մը ի վեր, «Սեվան »:

Անտանելի չափերու հասած է անտեսական տագնապը, ինչպէս միւս արբանեակ երկիրներուն մէջ եւ մեր երկու գաղութներն ալ կը կարօտին արտաքին օգնութեան :

Հունգարիոյ *մէջ* 70 – 75 *Հայեր կը բնակէին տարիներէ ի վեր: Տեղեկութիւններ կը պակսին նաեւ* Եուկոսլաւիոյ *Հայերու մասին, որոնք աննշան թիւ մը կը ներկայացնեն :*

Այս վերջին երկիրը ապաստանած տարագիրները կամ բնիկները մեծ մասով գաղթեցին Թիւէնթէ, այլուր փոխադրուելու համար :

Յունաստանի *Հայ գաղութը, մօտաւորապէս* 8 - 10.000, *մեծ մասով տեղաւորուած է Աթէնքի շրջանին մէջ :*

Սակաւաթիւ համրանքներ մնացած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ երբեմնի հայաշատ քաղաքներուն մէջ, բացի Սելանիկէն ուր կը գտնուին մօտաւորապէս 1200 Հայեր: (Եկեղեցի ունին, դպրոցին վերաբացումը չէ արտօնուած):

Աթէնքի մէջ ունինք դպրոց եւ եկեղեցի, ազգ. վարչութիւն, Հ. Մ. Ը. Մ., Կ. Խաչ, Բարեգործական եւ ուրիշ Միութիւններ: Իբրեւ քաղաքական կազմակերպութիւն գործօն դեր կը կատարէ Դաշնակցութիւնը, իր « Ազատ Օր»ով եւ երիտասարդական Միութիւններով :

Գաղութը համերաշխ է եւ վարչութեան կը մասնակցին բոլոր հոսանքները: Դպրոցներն ալ միացուած են եւ միայն բողոքականները կը մնան անջատ :

Արտագաղթի համար նախապէս բանուկ ճամբայ մը կը կազմէր Հարաւ. Ամերիկան, մասնաւորապէս Արժանթինը : Այժմ աչքերն ուղղած են դէպի Քանատա:

Եւրոպայի մաս չի կազմեր Հիւս. Ափրիկէն, սակայն շատոնց Մարսէյլի թեմին կապուած էին Մարոքի, Ալժերիոյ եւ Թունուզի Հայկական համրանքները : Միայն Մարոքն է որ ունի անուանական ազգ. միութիւն մը: Միւսները՝ ցիրուցան եւ անտէր :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

•

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ ՊԱՀԱՆՋԵՑ

Ազգ. ժողովը երէկ ալ շարունակեց վիճաբանութիւնները արտաքին քաղաքականութեան մասին :Նախարարական խորհուրդը արտօնած էր որ վարչապետը վստահութեան քուէ պահանջէ :

Զորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ մասնաւորապէս քննուեցան Սուէզի եւ Ալժերիոյ խնդիրները : Համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչը, Վալտէք Ռոշէ սեւ գոյներով նկարագրեց Սուէզի ձեռնարկին անտեսական եւ ընկերային հետեւանքները : Արտաքին գործերու նախարարը, Փինօ գիտել տուաւ թէ «ժողովուրդը ապստամբած է Հունգարիոյ եւ ոչ թէ Ֆրանսայի մէջ»: Պ. Ռոշէ պահանջեց փոխել կառավարութեան քաղաքականութիւնը եւ յայտարարեց թէ համայնավար կուսակցութիւնը ամէն ջանք պիտի թափէ իրականացնելու համար ձախակողմեան ուժերու միութիւնը : Անկախ երեսփոխան մը հաշիւ պահանջեց Սուէզի գործողութեանց մասին : Փուժատեան երեսփոխան մը բացատրեց թէ արտաքին գործերու նախարարը «աններելի սխալներ» գործեց: Յետոյ առաջարկեց որ Ֆրանսա հեռանայ Ազգաժողովէն: Արմատական երեսփոխան մը գիտել տուաւ թէ «պէտք չէ պարզապէս ապաւինիլ Մ. Նահանգներուն, Միջին Արեւելքի խնդիրներուն կարգադրութեան համար: «Պէտք է յստակ եւ շինարար առաջարկներ ներկայացնել, նեցուկ դնելով Ազգաժողովը եւ դնդ. Նասըր: Ֆրանսան պէտք է գործօն դեր կատարէ Միջին Արեւելքի մէջ»:

Պ. ԼԷՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆԻ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ուրիշ արմատական երեսփոխան մը, հայազգի բժ. Լեւոն Յովնանեան նոյնպէս քննադատեց դահլիճին քաղաքականութիւնը: Բացատրեց թէ կառավարութիւնը չէր կրնար չգիտնալ ամերիկեան կառավարութեան, բրիտանական հանրային կարծիքին եւ արաբական երկիրներու հակազդեցութիւնը : « Հրամայելով զինուորական արշաւանք մը կատարել ժթ. դարու դրութեամբ, կառավարութիւնը կ'ուզէր այնպէս ցոյց տալ թէ հաշուած է վտանգները : Դէպքերը ապացուցին որ այդ գործողութիւնը պարզ բախտախաղ մըն էր: Այս պայմաններուն մէջ կառավարութիւնը ի վիճակի՞ է դարմանելու իր սխալներուն հետեւանքները : Խորհրդարանը պատրաստ՞ը է վստահութիւն յայտնել անոնց որ խախտեցին խարխուլ հաւասարակշռութիւն մը: Կառավարութիւնը իրաւասո՞ւ է վարելու բանակցութիւնները: Իր գործունէութիւնը եւ իր դիրքը միւս կառավարութեանց հանդէպ մեղ դրած են ստորադաս կացութեան մը մէջ որուն հետեւանքները կը կրենք արդէն : Եւրոպական ի՞նչ ճիգերով, տնտեսական ի՞նչ յանձնառութեամբ պիտի վճարենք ամերիկեան աջակցութիւնը որու մասին չէինք մտածեր հոկտեմբերին: Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը Ազգաժողովին յառաջիկայ վիճաբանութեանց մէջ: Կը թուի թէ կառավարութիւնը գաղտնի դիւանագիտութեան վերադարձած է : Բայց հանրային կարծիքը լուսաբանութիւն կ'ուզէ եւ անհրաժեշտ է Սպիտակ Տետրակ մը հրատարակել : Հարկ է վերաքննել մեր ամբողջ քաղաքականութիւնը : Եկած է ժամանակը բանալու ճամբան այն երկու երեք Ֆրանսացի քաղաքագէտներուն առջեւ որոնց խօսքը տակաւին կշիռ ունի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

•

ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐ

Տարիներէ ի վեր մանկական եւ պատանեկան (ոչ թէ պատանեկական) թերթեր կը հրատարակուին հայաշատ գաղութներու մէջ :

Ես գուրգուրանքով կը թղթատեմ «*Յառաջ*»ի ղրկուած օրինակները :

Ահաւասիկ Թեհրանի «*Լուսաբեր*»ը, որ կը շարունակուի ութ տարիէ ի վեր :

Պատկերազարդ հրատարակութիւն մը, գեղեցիկ տպագրութեամբ եւ ճոխ բովանդակութեամբ :

Խմբագրութիւնը կը ջանայ միացնել հաճելին եւ օգտակարը : Ոչ միայն զուարճացնել, այլ եւ ուսուցանել, պատմութեան եւ բնագիտութեան դասեր տալով:

Ահաւասիկ ուրիշ մը, *Պարտէզ*, որ լոյս կը տեսնէ Պոլսոյ մէջ: Ձեռքիս տակ են տասներորդ տարուան Սեպտեմբերի, Հոկտեմբերի եւ Նոյեմբերի թիւերը :

Նոյնպէս պատկերազարդ եւ այլազան բովանդակութեամբ :

Ունի խմբագրական մարմին որ կ'ուզէ վառ պահել մանուկներուն եւ պատանիներուն ուշադրութիւնը, զուարճալի պատութիւններով, օգտակար գիտելիքներով, մանկական խաղերով եւ ոտանաւորներով:

Լեզուն ալ սահուն է եւ մատչելի :

Ահաւասիկ ուրիշ մը, «*Ընտանիք* » — դպրոցական ամսաթերթ Վենետիկի Մխիթարեանց: Միշտ պատկերազարդ եւ ընտիր տպագրութեամբ :

Կը ձգտի դասարան փոխել ամէն թիւի հետ, իբրեւ լրացուցիչ մասը դպրոցին:

Եւ ուրիշներ որոնց նոր թիւերը չեն հասած տակաւին : Օրինակ՝ Թեհրանի « *Արմենուհի* »ն, որ աւելի շատ ընտանեկան է :

Փարիզի մէջ ալ սրտցաւ հայրենակից մը ձեռնարկեց մանկական եւ պատանեկան թերթ մը հրատարակելու, համաձայն արդիական պահանջներուն :

Շարք մը նորութեանց հետ, ազգային պատմութեան մեծ դէմքերն ու դէպքերն ալ կը ներկայացնէր պատկերներով եւ պիտանի գիտելիքներով :

Միեւնոյն ատեն հայերէնի դասընթացք մը բացուած էր:

— Պ. Նուպար, ինչո՞ւ դադրեցուցիք « Արաքս »ը:

= Երկու տարի դիմացայ, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն: Այլեւս անկարելի էր: Հազար բաժանորդի վրայ հազիւ երեք հարիւր հոգի կը վճարէին ...

Այսպէ՛ս է մեր Լոյս – Քաղաքը : Մարդիկ արտաքին լոյսերէն շլացած, թոյլ կուտան որ մարի հայրենի տան ճրագը :

Տակաւին անցեալ շաբթու էր որ Փարիզի կրթական յանձնաժողովը հրապարակաւ կը ձաղկէր ծնողներու անտարբերութիւնը ·

— « *Շաբաթը մէկ օր անգամ փոյթ չեն տանիր իրենց զաւակները հայկական մթնոլորտի մէջ պահելու եւ թոյլ կուտան որ թափառին փողոցներու կամ սինեմաներու մէջ* »:

Բայց եւ այնպէս «կեցցէ՛ Հայաստան » կ'աղաղակեն ··· ՎԱՀԷ

ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՋՐԱՆՑՔԸ ԲԱՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

•

Բրիտանական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ ազատ արձակուած են 450 Անգլիացիներ որոնք պաշտօն ունէին Սուէզի շրջանին մէջ եւ արգելափակուած էին մէկ ամիսէ ի վեր :

Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Ս. Լոյտ յայտարարեց երեկ. ժողովին մէջ թէ Եգիպտոսի նախագահը հաւաստիքներ տուած է անգլեւֆրանսական պատերազմ նաւերուն ապահովութեան համար: Եւ սակայն խոստովանեցաւ թէ տակաւին պատասխան չեն ստացած թէ անգլիացի եւ ֆրանսացի մասնագէտները պիտի արտօնուի՞ն մասնակցելու երեք չորրորդով փակուած ջրանցքին մաքրագործման աշխատանքներուն : Նախարարը կ'ընդունի թէ Եգիպտոս կրնայ միշտ նոր դժուարութիւններ յարուցանել : Կարգ մը երեսփոխաններ զարմանք յայտնեցին որ բրիտանական տորմիղը չի կըրնար ճնշում բանեցնել Եգիպտոսի վրայ : Պ. Լոյտ պատասխանեց թէ Մ. Նահանգները կարելին կը փորձեն այժմ, գոհացուցիչ ելքի մը յանգելու համար :

× *Փորթ Սայիտի անգլիացի հրամանատարը՝ զօր. Սթոքուէլ Ազգաժողովի զօրագունդին հրամանատարութեանց փոխանցած իր իրաւասութիւնները :*

× *Վիճաբանութիւնները կը շարունակուին Ազգաժողովին մէջ, Եգիպտոսի Անգլիացիներուն եւ Ֆրանսացիներուն դէմ գործուած խստութեանց մասին: Ֆրանսական պատուիրակը պահանջեց յարգել տալ միջազգային դաշնագիրները : Եգիպտական պատուիրակը պատասխանեց թէ «արտաքսումներ կատարուած չեն, այլ միայն միջոցներ ձեռք առնուած են հեռացման համար ». Թէ «նախայարձակ պետութեանց հպատակներուն գոյքերը բռնագրաւուած չեն, այլ արգելքի տակ առնուած են»:Յետոյ ազդարարեց թէ Ֆրանսական պատուիրակը « անարդական դիրք մը բռնած է եւ թէ փոխանակ արդարանալու պէտք է ջանայ մոռցնել նախայարձակման ամէնէն ամօթալի արարքներէն մէկը »:*

Վիճաբանութիւնները յետաձգուեցան այդ օրը, Խ. Միութեան պատուիրակին միջամտութեամբ :

Փարիզեան թերթերը շատ յուետես են արդիւնքի մասին :

ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Անգլիոյ գաղթային նախարարը, որ Աթէնք եւ Անգարա այցելած էր, մամուլին յանձնեց Կիպրոսի համար մշակուած նոր սահմանադրութիւնը : Կառավարութիւնը որոշած է գործադրել զայն, անմիջապէս որ կարելի ըլլայ : Այս առաջադրութեամբ, երկու ներկայացուցիչներ պիտի ղրկէ Մակարիոս արք.ի աքսորավայրը, հաղորդելու համար իր որոշումը : Կը կարծուի թէ Կիպրոսի հովուապետը պիտի համակերպի, նկատի առնելով Յունաստանի կառավարութեան չափաւոր դիրքը, թէեւ բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն որ Աթէնք մերժած է նոր ծրագիրը :

Ահաւասիկ նոր սահմանադրութեան տրամադրութիւնները. — Բրիտանական կառավարիչ մը պիտի վարէ Կիպրոսի պաշտպանութիւնը, ոստիկանական ուժերը եւ արտաքին գործերը, ինչպէս եւ Թուրքերու վերաբերեալ կարգ մը գործեր: Մնացեալ իրաւասութիւնները պիտի փոխանցուին Կիպրոսի վարչապետին : Տեղական կառավարութիւն մը պիտի կազմուի օրէնսդիր ժողովի մը կողմէ որ պիտի բաղկանայ 36 անդամներէ: Ասոնց երեսունը պիտի ընտրուին, իսկ վեցը պիտի նշանակուին անգլ. կառավարութեան կողմէ: Երեսուն երեսփոխաններէն 24ը պիտի ներկայացնեն յունական մեծամասնութիւնը, վեցը՝ Թուրք փոքրամասնութիւնը (20 առ հարիւր): Ընտրութիւնները պիտի կատարուին երբ խռովութիւնները դադրին: Անգլիա յառաջիկային նըկատի պիտի առնէ ինքնորոշման իրաւունքը, եւայլն :

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ԽԱՉԱԿԻՐՆԵՐԸ

●

Մ. Նահանգներու ձեռք բերած համաշխարհային նոր դիրքը ի յայտ կուգայ նաեւ Ամերիկացիներու նոր եւ հիմնական հետաքրքրութեամբ հին Արեւելքի պատմութեան մասին։

Ամերիկեան համալսարանները եւ կաճառները, մանաւանդ 1940էն ի վեր հրատարակած են ստուար եւ ճոխ հատորներ Մերձաւոր Արեւելքի տնտեսական, պատմական եւ քաղաքական խնդիրներուն մասին։

Քանի մը ամիս առաջ Ամերիկայի Միջնադարեան ուսմանց Ակադեմիան հրատարակեց Խաչակրութեանց պատմութիւն մը 694 էջ։ Հեղինակն է Մարշալ Պալտուին։ Ասիկա առաջին հատորն է Փենսիլվանիոյ համալսարանի տպարանէն, զարդարուած գեղեցիկ գունաւոր քարտէսներով եւ Կիլիկիոյ հայկական հին բերդերու կենդանի լուսանկարներով։ Հեղինակը անկասկած կը փորձէ Խաչակրութիւնները նկարագրել անաչառ եւ պարկեշտ ոգիով, որչափ կարելի է օտարականի մը համար։

Այս հատորը կուտայ միմիայն առաջին հարիւր տարուան պատմութիւնը (մօտաւորապէս 1090 - 1187) թէեւ սկզբնական գլուխները կը նկարագրեն Սէլճուքներու արշաւը ու անոնց հետեւանքները։ Օժանդակ հեղինակը Հարբի Հազարդ (Փըրինսթըն համալսարանէն) նախ կը ներկայացնէ բնիկ անուններու տառադարձութեան վիճակը։

Հայ անուններու տառադարձութեան մասին կը գրէ.—«Հայերէնը ներկայացուց մեծ դժուարութիւն. աղբիւրներու հեղինակաւոր հատորի մը բացակայութիւնը հեգելու համար անունները, տառադարձման օրէնքի մը չգոյութիւնը, եւ ձայնի փոփոխութիւնը որով դասական եւ արեւելեան հայերէնի Բ. Դ. Գ. կ'ըլլան արեւմտեան հայերէնի Պ. Թ. Ք. եւ թէեւ անհաւատալի կրնայ թուիլ անոնց որ անծանօթ են լեզուին — ընդհակառակն, նըման փոխանակութիւններ, որով կը գործածեն Ձ. վասն Ց.ի, Զ. վասն Ծ.ի եւն., դժուարին կը դարձնեն անուններու ուղիղ տառադարձութիւնը»։

Ահա դաս մը ուղղուած մեր բանասէրներուն։ Այս չատ հետաքրքրական հատորի մասին ամբողջական գաղափար մը տալու համար պէտք է գրել տասնեակ մը էջեր։ Հեղինակը Պալտուին հայկական թագաւորութեանց եւ իշխաններու մասին կը խօսի (էջ 143էն սկսեալ, մանաւանդ Սէլճուք արշաւանքի առնչութեամբ, Հայոց կուտայ արժանաւոր տեղը թէ Հայաստանի եւ թէ Կիլիկիոյ մէջ, եւ ամէն առթիւ կը յիշէ Հայերու դերը մանաւանդ Կիլիկիոյ մէջ։ Քանի մը անգամ կը յիշէ նաեւ Վրացիները եւ Քիւրտերը։

Էջ 147. — «Տուղրիլի տէրութեան վերջին տարիներէն ի վեր, այս բոպիկ թափառականները հետզհետէ կը մտնէին բիւզանդական Հայաստան։ Բիւզանդական բանակի թուլացումը, ներքին ապստամբութիւնները հայկական սահմանապահ նախարարներու հակառակութիւնները — եւ մասնաւորապէս իրարմէ հեռու գտնուող հայկական բերդերու մեծ բանակներու անընդունակութիւնը արգիլելու Սէլճուքներու անցքը գաւառէ գաւառ, — ասոնք են պատճառը որ Սէլճուքները կրցան գրաւել այդ երկիրները չատ քիչ վտանգով։ Ամէն տարի անոնք կը յառաջանային քիչ մը աւելի։ 1057ին անոնք գրաւեցին Մալաթիան... 1067 - 68ին անոնք կը գտնուէին Գոնիայի եւ Կիլիկիոյ մէջ։ Անոնք եղան վարձկան Բիւզանդիոնին՝ ինչպէս Տուղրիլի եղբայրը, ուրիշ սէլճուք իշխան մը ծառայեց իբրեւ վարձկան Մուֆարգինի քիւրտ Մարվանիէ թագաւորներուն.... 1065ին Ալփ Արսլան առաւ Անին, իսկ 1068ին կցեց վրացական գաւառներ։ 1071ին Մանազկերտի մօտ յաղթեց Բիւզանդիոնի կայսր Ռոմանոս Դիոգենէսի,, 1068-1069ին արշաւեց դէպի Սուրիա։ ... Հայաստանի եւ Կապադովկիոյ բնակիչները, տուրքի եւ կրօնական պատճառներով թշնամի Բիւզանդիոնին, ... դաշինք կնքեցին արշաւողի հետ, ճիշդ ինչպէս Խորասանի Պարսիկները։.. Քանի մը տարին բաւական եղաւ արտաքսելու Բիւզանդիոնը Հայաստանի եւ Կապադովկիոյ ճանապարհներէն ...»։

Էջ 179 - 80, Պալտուին յառաջ բերած է Բագրատունեաց թագաւորութեան համառօտ պատկերը Կրուսէի պատմութենէն նաեւ Հոնիգմանի, Բիւզանդական կայսրութեան Արեւելեան սահմանը (գերմաներէն)։

Գանք խաչակրութեանց։ «Երբ Թանքրէտ եւ Պալտուին անցան դէպի Կիլիկիա, իրենց անցած գիւղերու տէր նշանակեցին հայ լորտ մը. անոնք Կեսարիա քաղաքը գտան ամայի, եւ ուրեմն փութացին առ Գոմանա, հարուստ քաղաք մը խիտ հայ բնակչութեամբ։ Հայերը խանդավառութեամբ ընդունեցին Խաչակիրները, որոնք Գոմանայէն անցան դէպի Կեոքսուն, ուր Հայերը նոյնպէս ցոյց տուին բարեկամութիւն։ Քանի մը ընկերներով եւ տեղացի Հայերու օգնութեամբ Փիէռ տը Ռօէքս գրաւեց քանի մը բերդեր Հալէպի ճամբուն վրայ։... Մարաշի բնակչութիւնն ալ Հայ էր, հրամանատարն էր իշխան Թաթուլ, որ Խաչակիրներուն ընծայեց ամէն օգնութիւն։ Այնտեղ կը նկարագրէ քանի մը բախումներ Դանիշմանտ Թիւրքայ հետ։

Էջ 299.—«Մինչեւ Սելճուքներու արշաւանքը Կիլիկիա կը կազմէր մէկ մասը բիւզանդական կայսրութեան։ Հիմա Թուրքերը գրաւեցին դաշտային մասը, իսկ Տորոս լեռները կը գտնուէին Հայոց իշխանութեան տակ, որոնք նահանջելով մեծ Հայաստանէն վերջին տարիներու ընթացքին, բռնած էին ամուր լեռները։ Լեռներու մէջ կային երկու հայկական իշխանապետութիւններ, Կիլիկեան դռներէն դէպի Արեւմուտք, Հեթումի որդին իշխան Օշինի երկիրն էր՝ իբրեւ կեդրոն ունենալով Լամբրոնի դղեակը՝ Տարսոնի վերեւ բարձրացնող լեռնաշղթայի բարձունքի մը վրայ։ Օշին որպէս թէ հաւատարիմ էր Բիւզանդիոնի կայսեր, որ իրեն տուած էր Կիլիկիոյ բդեշխ տիտղոսը։ Օշին պատահաբար կը խուժէր դէպի դաշտեր եւ օգտուելով այն հանգամանքէն որ Թիւրքերը զբաղած էին Խաչակիրներու հետ, 1097ին յարձակեցաւ Ատանայի վրայ եւ գրաւեց քաղաքին կէսը։ Մեծ կիրճէն դէպի Արեւելք Ռուբէնի զաւակը իշխան Կոնստանդին հաստատած էր իր իշխանութիւնը։ Ան ինքզինքը կը նկատէր Բագրատունեաց թագաւորութեան ժառանգը եւ իբրեւ այդ եռանդուն պաշտպան եւ կողմնակից էր հայ ազգ. եկեղեցին (Պալտուին կը կոչէ բաժանեալ եկեղեցի) եւ թշնամի Բիւզանդիոնին։ Իր բնակարանն էր Բարձր բերդի դղեակը՝ Սիսի եւեւի մասը։ Ռուբէննեաններէն դէպի Արեւելքը, Անտի - Տորոս շղթայի երկայնքին եւ դէպի Եփրատի հովիտը կային ուրիշ հայ տիրող իշխաններ, որոնց գլխաւորն էր Թաթուլ՝ զոր Խաչակիրները գտան Մարաշի մէջ, անկէ դէպի Արեւելք՝ Գող Վասիլ՝ Տէր՝ Ռաթան եւ Քեսուն բերդերուն, Գաբրիէլ Խորիլ՝ աւելի դէպի հիւսիս Մալաթիոյ տէր, Եփրատէն անդին Թորոս՝ Եդեսիոյ իշխանը։ Թաթուլ, Գաբրիէլ եւ Թորոս էին օրթոտոքս, ընդհակառակն Գող Վասիլ էր զաւակ ազգ. եկեղեցւոյ։ Դրամական նուէրներով աստնք կը թափէին ամէն ջանք կուսեցնելու Թուրքերը, եւ կ'օգտուէին նաեւ Խաչակիրներէ։

Պալտուին տը Պուլօնը մեծապէս հետաքրքրուած էր հայկական խնդրով, անիկա իր սպայակոյտի մէջ առած էր Գող Վասիլի եղբայրը իշխան Բագրատ, որ նախապէս եղած էր կայսերական սպայ։ Բագրատ աւելի հոդ կը տանէր Եփրատին մերձակայ Հայերու բարօրութեան, ուր կը գտնուէր նաեւ իր ընտանիքը, իսկ երբ Թանքրէտ որոշեց մեկնիլ դէպի Կիլիկիա, Պալտուին եւ Բագրատ զգացին որ անխոհեմ պիտի ըլլար թոյլատրել ուրիշ ուեւէ խաչակիրի առնելու ուեւէ քայլ որ կրնար չօշափել հայկական շահը։

Հեղինակը չարունակելով իր քննութիւնը Այնթապի, Եդեսիոյ, Սամոսատի շրջակայ գիւղերու հայ բնակչութեան ճոխութեան, խաչակիր իշխաններու հետ գործակցութեան Թուրքերու փախուստի մասին, կուտայ չատ չահեկան տեղեկութիւններ, որոնք մնացած են բոլորովին անծանօթ մեր նոր պատմագիրներուն։ Մանրամասնօրէն կը նկարագրէ վերոյիշեալ հայ իշխանները, ինչպէս նաեւ հայազգի Փիլարտոսի ծրագիրը հիմնելու եւ վերականգնելու Հայոց թագաւորութիւնը՝ որոշ օգնութեամբ Խաչակիրներու։

Ամերիկացի հեղինակը կը շեշտէ նաեւ հայ իշխանաւորներու սերտ գործակցութիւնը Մահմետական զօրավարներու եւ բանակներու հետ։

Պոլտուին զբաղած է նաեւ կարեւոր մանրամասնութիւններով լի գլուխ մը հայազգի զօրավար Վելի — Պատր էլ Ճամալի վրայ, որ հայկ. բանակով մը գրաւեց Գահիրէն եւ քսան տարուան ընթացքին (1074–1094) այնչափ չէնցուց եւ զօրացուց Եգիպտոսը։ Եւ իր զաւակը՝ Ալ Ավտալ չարունակեց հօր գործը իբրեւ վէզիր եւ բերաւ մեծ բարիք Եգիպտոսին։ Խաչակիրներու ժամանակը չահեկան է նաեւ քաղաքական եւ ընկերային տեսակէտներէ։ Ժամանակ մըն էր երբ քրիստոնեաներ կը տիրէին Մահմէտականներու վրայ եւ Մահմէտականներ՝ քրիստոնեաներու վրայ առանց բախումի եւ խտրութեան։ Յոյներ, Հայեր, Վրացիներ եւ Յակոբիկ Սուրիացիներ հաւատարմօրէն կը ծառայէին մահմէտական բանակներու մէջ եւ Մահմէտականներ Բիւզանդիոնի եւ հայ իշխաններու ծառայութեան մէջ։ Մահմէտականները կը կռուէին մէկը միւսի դէմ բիւզանդացի եւ հայ զօրավարներու հրամանատարութեան տակ եւ հակադարձաբար։

Ինչպէս յիշեցի այս հատորը կը պարունակէ գունաւոր քարտէսներ։

Էջ 80ի վրայ, Մերձաւոր Արեւելքի քարտէսը կը ներկայացնէ Արարատի եւ Վասպուրականի ամրոցները հայկական անուններով։ Արտահան եւ Կարս ներկայացուցուած են իբրեւ հայկական ամրոցներ։ Հեղինակը ճշդօրէն տուած է նաեւ Կիլիկիոյ հայկական դղեակներու ճիշդ անունը եւ տեղերը։ Էջ 342ի քարտէսը կը ներկայացնէ հայկական Կիլիկեան աւելի մանրամասնօրէն, նոյնպէս եւ էջ 448ի քարտէսը (Վահկա, Բարձրբերդ, Լամբրոն, Տարսոն, Այնթապ, եւն.)։

Հատորին էջերը լեցուն են մատենախօսական անթերի տեղեկութիւններով։ Գործը պիտի բաղկանայ հինգ ստուար հատորներէ։ Ասիկա առաջինն է։

ԸՆԹԵՐՑՈՂ

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

ԱՊԱԿԻՆ ԻԲՐԵՒ ԹԵԼ

●

Գիտական ներկայ զարգու անհնարին ոչինչ կայ։ Իրագործուած է մարդկութեան այն բազմաթիւ նպատակներն ու անուցած երեւակայութիւնները որոնք դարեր առաջ ցնորք կը նկատուէին։

Ապակին արուեստական թել....։ Կարելի՞ է հաւատալ որ այդ դիւրաբեկ ու կարծր մարմինէն ճկուն եւ հիւսելի թել պատրաստուի։ Համոզուիք թէ ոչ, արդէն իրականացած է այդ եւ փայլուն ապագայ մը կը խոստանայ ու թերեւս զառնայ վաղուան արուեստական հիւսուածեղէններու հում նիւթը։

Շատեր չփոթութեան մէջ են, երբ կը կարծեն թէ նիլոնը ապակիէն կը ստացուի։ Նիլոնը (նայլըն) գործարանական (օրկանիք) կարգ մը նիւթերու կառուցուածքի միաւոր տարրերին բնագիտական թէ քիմիական միջոցներով բազմապատկութեան չղթայումն է (փոլիմէրիզասիոն), կամ եթէ կ'ուզէք միաւոր նիւթին թանձրացման արդիւնքը։ Նիլոնը ոչ մէկ հանքային նիւթ կը պարունակէ։ Մինչ դեռ ապակին զուտ հանքային նիւթ մըն է։ Խառնուրդ մը՝ սոտայի, փոթասի, կիրի, կապարի զայլախաղատի (սիլիքատ), եւայլն նիւթերու որոնք բարձր ջերմութեան մը ազդեցութեամբ կը հալին ու կը վերածուին ապակիի։

Ապակիին գիւտը կը վերագրուի Փիւնիկէցիներուն, սակայն աւելի ճիշդ պիտի ըլլար վերագրել Եգիպտացիին, որ յառաջ եկած է աւազին վրայ փայտի մոխիրին բարձր ջերմութեան մը տակ ունեցած ներգործութենէն։

Ապակին իբրեւ թել գործածելու յղացումը ծնած է քանի մը դար առաջ։ Առաջին առթիւ, 17րդ դարուն, Լուդովիկոս 14րդի օրով է որ իր աղջկան համար կը պատրաստուի ապակիի թելերով հիւսուած զգեստ մը։ Առոր թելերուն պատրաստութեան ներկայ եղած է նոյն ինքն թագաւորը։ Երկրորդ յիշատակութիւն մը գտնուած է Նափոլէոնի թագադրութեան նկարագրութեանց օրագրին մէջ, ուր կը յիշուին աշխարհակալին վերարկուին վրայ ապակեայ թելերով բանուած յաղթանշական մեղուները։ 1893ին Քոլոմպիոյ, հանրապետութեան մէջ, անգլիական ընկերութիւն մը կ'առաջարկէ ապակեայ թելերով զգեստներ պատրաստել։

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

*

Անտպա ի՞նչ ըլլալու էր աղ Սամաթիան, ուրկէ շըմէնտըֆէր կ'անցնէր։ Պէյօղլուի վրայ աշխարհք կ'արմննար, ու Պէյօղլու շըմէնտըֆէր չէր բաներ։ — «Բերա»ն իրենց համար միշտ «Պէյօղլու» էր։

— Սամաթիա ծո՞վ կայ, աղա ամուճա, հարցուցած էր օր մըն ալ։

— Ի՞նչ կ'ըսես, հոն մենծ ծով կայ։

— Մերինին խըտար, աղա ամուճա։

— Մերինը, աղջիկս Սամաթիայի ծովուն քովը հաւուզ մը պիլէ չէ։

Եւ դեռ ինչեր պատմած էին Սամաթիայի համար. Հիւանդանոցին առջեւը մենծ պարտէզ մը կար։

— Մեր պաղէմլըխէ՞ն ալ մենծ, աղա ամուճա։

— Աղջիկս, Հիւանդանոցին պարտէզը քառսուն հազար մարդ ալ լեցուի նէ, դեռ պարապ կ'երեւայ։

— Աղա ամուճա, Ստամպօլ քառսուն հազար մարդ կա՞յ քի։

Հօրեղբայրը կը սկսէր խնդալ.

— Աղջիկս, կ'ըսէր, տասնըինդ ես...

— Է աղա ամուճա, տասնըութը...

— Բէ՛ք աղէկ, թող տասնըութը ըլլայ, տասնըութդ ես, ու տահա հինգ տարու չօճուխի խօսքեր կ'ընես։

— Էյ ձգէ, վրայ կը բերէր անգլէն Վարդենի տուտուն, իմ աղջիկս թէվէֆէլլի է, անանկ պաշխասիներուն պէս ասըլնի բաներ չիյտէ։

Ատ «թէվէքէլլի» աղջիկը նշանածը տեսած օրէն անոր կապուած էր, սեւ սեւ, քիչ մը դժանիկէկ դէմքով, թօփուզի պէս «աղբարըմ»ը ատ բարակուկ, խարտիշակ, կարմրոտի խնդամոլիկին սիրտը գրաւած էր։

Գացի՛ն, գացի՛ն, ամէ՛նքն ալ գացին, Սամաթիան ալ, «շըմէնտըֆէր»ն ալ, «բիանքօ»ն ալ, նշանած ալ, գացի՛ն, գացին։

Երբ «ենկէն» սենեակէն դուրս ելաւ, Արմիկ գլուխը վերմակին տակը խոթեց ու սկսաւ լալ։

Քիչ մը հանդարտանալով, անկողնէն ելաւ, լուացուեցաւ, հագուեցաւ ու վար իջաւ։

Պարտէզը խնձորի երկու ծառեր կային, նոր ծաղկեր էին, անոնց միջեւ պզտիկ սեղան մը դրուած էր. վրան պնակ մը պանիր, պնակ մը հաց, սրուակ մը կար, Վարդենի տուտուն ալ խոհանոցը սուրճը կ'եփէր. Ղուկաս աղան ալ սեղանին առջեւը նստած էր։

— Եկուր նայինք, Արմիկ, ըսաւ Ղուկաս աղան խանդաղատ ձայնով մը։

Արմիկ նայեցաւ. Վարդենի տուտուն ալ սուրճը բերաւ. Նախաճաշիկը լռութեամբ կ'ընէին։ Երիկ կնիկ երբեմն իրարու երես կը նայէին, կոտրած կ'երեւային։ Աղջիկը չէր խնդար։ Մեծնալէն ի վեր առաջին անգամն էր որ տխուր կ'երեւար։

Ակրատը լմննալուն, էրիկ կնիկ սպասեցին որ Արմիկը ելլէ հաւերուն նայի. բայց աղջիկը անտարբեր նստուկ կը մնար, մտածկոտ, վերաչու։

— Փիլիկներուդ եէմը չե՞ս տար, հարցուց Վարդենի տուտուն վարանոտ։

— Ենկէ, դուն տուր, աղաչեց Արմիկ խեղճուկ ձայնով։

— Տէր ողորմեա, ատ ի՞նչ է, չօճուխ ես, ի՞նչ ես, ըսաւ անգլէն հօրեղբայրը։ Հայտէ աղջիկս, հայտէ, ելիր գործիդ նայէ։ Տես քեզի «տահա» ինչ աղէկ նշանած մը պիտի գտնամ, հէմ տէ, ատ անգամ Պէյօղլուէն։

Արմիկին աչքերը լեցուեցան, ալ չդիմացաւ, թաշկինակը հանեց եւ հեծկլտալով «փլաւ»։ Ենկէն քովը անցաւ, իր թաշկինակը հանեց, Արմիկին աչքերը անով սրբեց, ու ձեռքէն բռնած առաւ վեր տարաւ։

Ղուկաս աղան ալ դառնութեամբ դուռը զոցեց գնաց, լեզուին տալով, Փարաւոնը, Ներոնը, անօրէն անաստուածը, ֆարմասօնը, ատ ամէնուն սէպէպը քի ինծի սանկ սէֆիլ ըրաւ, ինշալլահ քի Աստուծմէ կը գտնայ։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(23)

(Շար.)

Սակայն այդ նախատիպարը կոշտ ու անկանոն հիւսուածք մըն էր, զուրկ գեղագիտական արժէքէ եւ աւելի հաստաբակ պարկի մը հիւսքը կը յիշեցնէր, հետեւաբար չէր կրնար գոհացնել նրբաճաշակ նորասէրները :

Այս քանի մը հազուագիւտ փաստերը կուգան վկայելու թէ մարդիկ հինէն ի վեր փորձած են ապակին օգտագործել իբրեւ հիւսուածեղէնի հում նիւթ : Աւելի ճիշդ՝ ուզած են բնական թելերը փոխարինել արուեստական կամ համադրական միջոցներով :

1920ին Գերմանիոյ մէջ կը հիմնուի ապակիի թելերու ճարտարարուեստը, սակայն այդ թելերը կը յատկացուին իբրեւ չէզոքացուցիչ՝ բնակարաններու շինութեանց մէջ :

Միայն 1937ին է որ ամերիկեան ընկերութիւն մը կը պատրաստէ հիւսուածեղէնի յատուկ ապակիի թելեր, վերլան եւ սիլիոն անուններու տակ, հետեւողութեամբ ֆիպրան եւ ռէյոն արուեստական թելերու անուններուն :Եւրոպայի մէջ հիւսուածեղէնի ապակեայ թելերու մանրաններ կը հիմնուին 1950ին, Ֆրանսական Սէն Կոպէն եւ Արուեստական Թելերու ընկերութեան միացեալ՝դրամագլուխով :

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութիւններ տալ ապակեայ թելերու պատրաստութեան եղանակին մասին: Կը բաւէ քանի մը բառով ներկայացնենք զայն: Հալած ապակին, որոշ բաղադրութեամբ, լնոպակիէ (փլաթին), կորզանի մը (ֆիլիէր) մանր ծակտիկներէն դուրս կը հոսի ու որոշ ձգտումի մը ենթարկուելով կ'երկարի ու պաղելէ վերջ կ'ոլորուի ճախարակներու վրայ, նախապէս ճշդուած տրամագծով թելերու վերածուած: Այդ թելերը փայլուն են ու նուրբ եւ մեծ առաւելութիւններ ունին, բաղդատելով ուրիշ թելերու հետ : Յիշատակենք իրենց գլխաւոր յատկութիւնները: Նախ՝ ոչ կ'այրին, ոչ կը բռնկին, հետեւաբար ազատ են հրդեհի վտանգէ : Կը դիմանան բարձր ջերմութեանց եւ ենթակայ չեն փտելու, նեխելու: Հակառակ ապակիի դիւրաբեկութեան թելերը մեքենական բարձր տոկունութիւն մը կը ներկայացնեն : Այսպէս, հինգ հազարերորդ միլիմեթր տրամագծով եւ մէկ միլիմեթր երկարութեամբ ապակեայ թելին դիմադրական ուժն է200 քիլօ: Իսկ նոյն պայմաններու տակ մետաքսին տոկունութիւնն է 40 քիլօ: Պողպատէ թելինը՝ հարիւր քիլօ: Ապակեայ թելերը չեն ազդուիր ոչ զօրաւոր թթուներէ եւ ոչ ալ քիմիական նիւթերու մեծ մասէն: Միջատներու, ցեցերու յարձակումներէն զերծ են: Խոնաւութեան եւ օդին փոփոխութիւններուն անհաղորդ են եւ վերջապէս չէզոքացուցիչ յատկութիւններ ունին ջերմութեան ու ելեկտրականութեան նկատմամբ : Այս վերջին յատկութիւնը արդէն կ'օգտագործուի 1920էն ի վեր: Այժմ սկսած են ելեկտրական թելերը չէզոքացնել ապակեայ թելերու նուրբ հիւսուածքով մը: Նոյն թելերով պատրաստուած թաղիքը (չուխա) իբրեւ չէզոքացուցիչ այժմ ամենամեծ սպառումը ունի : 1955ին Միացեալ Նահանգները պատրաստած են հարիւր միլիոն քառակուսի մեթր թաղիք: Եւրոպայի մէջ պատրաստուած է՝ յիսուն միլիոն, որոնց տասը միլիոնը Ֆրանսայի մէջ : Փորձով հաստատուած է որ չորս սանթիմեթր թանձրութեամբ ապակեայ թելերով պատրաստուած թաղիքի չէզոքացուցիչ կարողութիւնը կը հաւասարի քսան սանթիմեթր փայտին, ութսուն սանթիմեթր աղիւսին եւ 1·30 մեթր հաստութեամբ պատին :

Այժմէն կը փորձուի նաեւ պատրաստել բազմազան առարկաներ, միայն ապակեայ թելերով կամ ուրիշ կերպընկալ նիւթերու միացումով: Շատ չանցած հրապարակ պիտի ելլեն ապակեայ թելերով հիւսուած վարագոյրներ եւ ուրիշ առտնին հիւսուածեղէններ, որոնց լուացքը պիտի դիւրանայ, արդուկելու պէտք պիտի չըլլայ, ու զերծ պիտի ըլլան նեղնալու անպատեհութենէն : Անշուշտ երկար պիտի ըլլար թուել այն բոլոր նախատեսութիւնները որոնց շնորհիւ մեր կեանքի պայմանները պիտի բարելաւուին : Պարզ է որ ապակեայ թելերու ճարտարարուեստը կը խոստանայ իր յաղթական մուտքը գործել կեանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ եւ հրապարակէն քշել շատ մը նիւթեր :

Եւ տակաւին սկիզբն ենք երկանց ...

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ԳՐՔԻ ԱՄԻՍ

Դեկտեմբերը գրքի ամիս կոչելու առաջարկ մը եղաւ խմբագրութեան կողմէ : Նպատակը՝ նպաստել հայերէնի եւ հայ մտքի մշակներուն արտադրութեանց տարածման :

Նկատի ունենալով գաղթաշխարհի հայկական կեանքը, ինչ ալ ընենք քիչ է ազգապահպանման համար : Ծանօթ է հայերէն կարդալ գիտցող սերունդին յարաճուն նուազումը, մնացողներուն ալ տատանումը ...:

— Ինչ ընելու է, կը տրտնջար բարեկամ մը :

— Առաջին պարտականութիւնը գրավաճառներուն եւ ազգային վարչութիւններուն վրայ կ'իյնայ: Հարկ է լրջօրէն կազմակերպել մատուցումը : Ծախողն է որ պիտի փնտռէ իր գնորդը :

— Մեր գրավաճառները վաճառական չեն :

— Տաղաւար, ցուցահանդէս, թերթի մէջ կոչեր ուղղել եւայլն:

— Այո, բայց արդիւնք մը չերեւար : Փորձելու է ամէն միջոց : Լսեցի՞ր որ Գերմանիոյ մէջ նոյնիսկ փողոցէ փողոց ինքնաշարժով կը պտտին, կը ծախեն կամ փոխ կուտան, միայն թէ գիրքը տեղէն շարժի, փոշիներէն փրկուի :

— Ցետո՞յ: Ի՞նչպէս կը մտածես մեր «Գրքի Ամիս»ին մասին :

— Ուր որ շատ թիւով Հայեր կրնան գտնուիլ հոն սարքելու է տաղաւարը, օրացոյց մը, կամ մատիտ մը կամ տասանորդ մը նուէր տալու է, վերջապէս ծախելու է գիրքը :

— Գիրքը առեւտուրի նիւ՞թ մըն է, զայրացաւ բարեկամս :

— Այս դարուն՝ այո: Ասոր համար ալ գրողներն իսկ սպառման պարագան նկատի պիտի ունենան : Մրցակցութիւնը այստեղ ալ իր դերը ունի: Ինչ որ հարազատ է ժողովուրդին, ինչ որ հետաքրքրական, շինիչ, յուզիչ կամ հաճելի է՝ կը սպառի: Եթէ ոչ՝ կը մնայ իբրեւ նիւթ, ուսումնական որոշ շրջանակի մը տրամադրութեան տակ :

— Ուրեմն մեր շատ մը գրքերուն ճակատագիրը այդքան տխուր է, եթէ չեն լրացներ արդի մարդը գոհացնելու պայմանները :

— Անկասկած: Բայց այդպէս է ամէն լեզուով գրականութեան համար, որովհետեւ ոչ ազգասիրութեան ոչ ալ բարեբարութեան համար գիրք կը կարդան մարդիկ :

— « Բայց նախ սպառենք մեր ձեռքին տակ գտնուած գրքերը», համաձայնեցանք եղբայրօրէն ...:

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ԵՐԿՈՒ ՅՈԲԵԼԵԱՆՆԵՐ

Ծննդեան օրը Մխիթարեան Միաբանութիւնը Ս. Ղազարի մէջ հանդիսաւորապէս պիտի տօնէ երկու բազմավաստակ միաբաններու, Հ. Գարեգին վրդ. Լազարեանի եւ Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեանի քահանայական ձեռնադրութեան յիսնամեայ ոսկեղէն յոբելեանը :

Հմուտ երաժիշտ, Հ. Ղեւոնդ վրդ. Տայեան, քաջածանօթ անուն մըն է սրբազան երաժշտութեան նուիրեալներու միջազգային շրջանակներուն մէջ : Տարիներու տքնաջան աշխատութեան արդիւնք՝ եւրոպական ձայնագրութեամբ իր հրատարակած «Հայաստանեայց եկեղեցւոյ Շարականներ»ու շարքը մեծագոյն նպաստ մը բերաւ մեր կրօնական երաժշտութեան տարածման եւ պատկառելի կոթող մը պիտի մնայ ի փառս մեր սեփական մշակոյթին :

Իսկ Հ. Գարեգին վրդ. Լազարեանի կեանքը լրիւ մինչեւ այլ լիակատար նուիրում մը եղած է յաջորդական սերունդներու դաստիարակութեան : Անմիջական գործակից մեծանուն դաստիարակներու, ինչպէս Թումաճան, Հացունի, Երեմեան, Նահապետեան, իր վարչական արտակարգ կարողութիւնները ի սպաս դրած է Մխիթարեան զանազան կրթական հաստատութեանց զարգացման եւ բարգաւաճումին: Տարեց թէ երիտասարդ իր անհամար սաները, այժմ ցրուած ամենուրեք, յուզումով ու կարօտով կը յիշեն «իրենց Հայր Գարեգինը» եւ խանդաղատանքով կը խնդակցին իր յիսնամեայ յոբելեանին առթիւ:

Արժանաւոր յարգանք մը՝ ընծայուած երկու վաստակաւոր Մխիթարեան Հայրերու :

Բ. Գ.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ՄԵՐ ԿԵԱՆՔԸ» ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, 17 Դեկտ. — Ուրբաթ գիշեր (14 Դեկտ.) Հ. Յ. Դ. տան սրահը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ մը, ուր աչքի կը զարնէին մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիներն եւ պատանիները: Վերջապէս, մեր գաղութն ալ պատեհութիւնը կ'ունենար փարիզահայ թատրոնին վրայ գաղափար մը կազմելու: Փարիզն էր որ կուգար իր ողջոյնը բերելու «Գաւառ»ին: Ողջոյն մը եղբայրական, որ թէ խանդավառեց մեզ, եւ թէ ձեռնարկուները : Գրիգոր Վահանի կը պարտինք այս գովելի ձեռնարկին գաղափարը: Ան կը ճանչնար «Գաւառ» ու չվարանեցաւ այդ գոհողութիւնը աչք առնել, իր շուրջ հաւաքելով բեմին նուիրեալ տարրեր: Անշուշտ յաջողութեան կարեւոր մէկ բաժինն ալ կ'իյնայ Հոգաբարձութեան, որ ձեռնարկին թեւ ու թիկունք հանդիսացաւ, տոմսեր սպառեց, կատարեց անհրաժեշտ աշխատանքներ, որպէսզի խումբը թէ նիւթապէս օգտուի եւ թէ խաղարկութեան համար ապահովուին բեմական նուազագոյն յարմարութիւններ :

Թատերախաղը՝ Գրիգոր Վահանի «Մեր կեանքը», մեր գրագէտներուն ու դերասաններուն կեանքի ողբերգութիւնը կը ներկայացնէր այնքան հարազատօրէն : Դերակատարները, արհեստով դերասան թէ սիրող, իրենց լաւ խաղարկութեամբ մեզ հաղորդակից ըրին իրենց յուզումներուն ու զգացումներուն, եւ լաւագոյն տիպարները հանդիսացան: Հարկ չեմ տեսներ իւրաքանչիւր դերակատարի մասին առանձին արտայայտուելու, քանի որ ներդաշնակ ամբողջութիւն մը կազմուած էր ու ներկաները ջերմօրէն ծափահարեցին անխտիր: «Մեր կեանքը»ի, Փարիզի մէջ գտած յաջողութենէն ետք, հոս ալ արժանացաւ արդար գնահատանքի : Տէսինի Թատերական ուժերը, ինչպէս նաեւ երիտասարդ սերունդը, ուշի ուշով հետեւեցան խաղին, ջերմապէս գնահատելով փարիզեան խումբը :

Առաջին քայլն էր որ առնուեցաւ : Վստահ ենք որ վերջինը պիտի չըլլայ եւ «Գաւառ»ը այսուհետեւ իր բեմերուն վըրայ յաճախ առիթը պիտի ունենայ ծափահարելու Փարիզի մեր դերասանները: Մեր ջերմ շնորհաւորութիւնները այս յաջող ձեռնարկին կազմակերպիչներուն, որոնց շնորհիւ գեղեցիկ երեկոյ մը վայելեցինք .:

Գ. Պ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (221)

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2.— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

Դա ի՞նչ խելք է: Միթէ խաւարասէր բուի նման՝ նա աւերակների՞ վրայ պէտք է թագաւորէ: Ո՞ւր է տանում այդ գերիներին, եւ ի՞նչի համար :

Մերուժին այն աստիճան յարգուած էր Մամիկոնեանների տան մէջ, որ իշխանը չբարկացաւ նրա վրայ, այլ հարկաւորհամարեց բացատրել եղելութիւնների բուն պատճառները, եւ ապացուցանել, թէ իրաւ Մերուժանը մեծ խելքի տէր մարդ է, եւ գիտէ կանխապէս նախագուշակել ապագան ,եւ նրա համեմատ տնօրինել իւր գործերը :

— Հէնց դրա մէջն է Մերուժանի խելքի մեծութիւնը, սիրելի Արբակ, որ նա դատարկեց Հայոց երկիրը, — պատասխանեց իշխանը ժպտալով : Երբ կը յայտնուի Պապը, նա Հայոց երկրում ոչ մի նշանաւոր բերդ կամ ամրոց չի գտնի, որի մէջ կարող լինի պատսպարուիլ : Բոլորը կործանեց, բոլորը ոչնչացրեց Մերուժանը : Եւ ինչ ամրութիւններ եւս որ այժմ մնացել են, գտնւում են մեր բերդապահների հսկողութեան ներքոյ: Բոլորի մէջ դրել ենք պարսկական զօրքեր: Նրանց մէջ պահուած են եւ դէպի Յունաստան գնացած, եւ հռովմայեցոց օգնութեանը դիմող նախարարների կանայքըն ու ազատները: Բաւական է, որ այդ նախարարները իրանց բերած հռովմէական զօրքերով մի քայլ անեն դէպի մեր գրաւած բերդերը, իսկոյն իրանց առջեւը կը գտնեն իրանց կանանցը եւ զաւակներին կախ տուած բերդերի աշտարակներից: Թող այն ժամանակ նրանք իրանց նետերը արձակեն դէպի իրանց զաւակների գլխները: Իսկ այն, որ ասում ես դու թէ ինչո՞ւ համար է այդ գերութիւնը, պէտք է գիտենաս, որ Մերուժանը բնակիչներից դատարկեց այն գաւառները միայն, որոնց ժողովուրդը կարող էր աւելի հզօր յենարան լինել Արշակունեաց թագաժառանգին՝ իւր հօր գահը բարձրանալու: Մերուժանը ամայի դարձրեց միայն Արարատը եւ նրա շրջակայ գաւառները: Իսկ Արարատը Արշակունեաց գահի ամուր պատուանդանն է: Պէտք էր, եւ անհրաժեշտ էր, խորտակել այդ պատուանդանը, որպէսզի թագաժառանգը՝ Բիւզանդիայից Հայաստան գալու ժամանակ՝ իւր ոտքերի տակը դատարկ գտնէր եւ ոչ մի հաստատ կռուան չունենար, որի վրայ կարող լինէր յենուիլ: Տեսնո՞ւմ ես, սիրելի Արբակ, այդ բոլոր գործողութիւնների մէջ նպատակ կայ, խելք կայ...

— Բայց եղեռնագործի խելք... ընդհատեց Սամուէլը զայրացած ձայնով:

Հայրը ե՛ւ զարմացած, եւ բարկացած աչքերով նայեց որդու երեսին: Սամուէլը իսկոյն զգաց իւր սխալը, զգաց, որ ինքը դուրս եկաւ խոհեմութեան սահմանից: Հայրը նոյնպէս զգաց իւր սխալը: Կինը գրել էր նրան. «Զգոյշ լինել Սամուէլից»... Իսկ նա չափից դուրս բացուեցաւ որդու առջեւ, քան թէ հարկաւոր էր: Եւ այդ րոպէից հօր եւ որդու մէջ սկսուեցաւ մի տեսակ կեղծ յարաբերութիւն:

Ամբողջ գիշերը անքուն մնալով, հօր վառ երեւակայութիւնը զբաղեցնում էին այն գեղեցիկ ցնորքները, թէ ո՛րպէս պէտք է տնօրինել սիրելի որդու ապագան: Նա մի քանի անգամ անհամբերութեամբ դուրս եկաւ իւր վրանից, եւ լապտերը ձեռին, մօտեցաւ որդու վրանին: Ցանկանում էր ներս մտնել, ցանկանում էր նայել քնած որդու վրայ, երկար նայել եւ հիանալ նրանով: Բայց դարձեալ չկամեցաւ խանգարել սիրելի որդու քունը: Ամբողջ գիշեր նրա մասին էր մտածում եւ նրանով էր ուրախանում : Ինչ երանելի յոյսեր, աւաղ, չէր խոստանում այն վայելչագեղ, շնորհալի երիտասարդը: Նրա մէջ կար ամէն ինչ, որ կարող էին հօր փափաքներին լիակատար բաւականութիւն տալ : Ամբողջ գիշերը հրապուրւում էր նա այն փայլուն յաջողակութիւններով, որ սպասում էին որդուն: Նրա մէջ գտնում էր՝ թէ ապագայի հերոսին եւ թէ ապագայի իշխանին: Պարսկական արքունիքի զարդը պէտք էր լինէր նա, իսկ Հայաստանի փառքը : Բայց այժմ սարսափեցնում էր նրան այն մտածութիւնը՝ միթէ որդին հակառա՞կ պիտի գնար իւր սրտագին բաղձանքներին, միթէ արդէն կատարուած կամ կատարուելու գործերը ընդդէ՞մ էին նրան : Բացատրութիւն պահանջել այդ մասին վախենում էր նա, վախենում էր միանգամից զրկուիլ այն ջերմ փափաքներից, որ իւր սրտում սնուցանում էր որդու համար : Նրա մի հակառակ բառը, նրա մի մերժողական խօսքը կարող էր ոչնչացնել ամէն ինչ : Նա գտնւում էր այն ծանր, երկբայական դրութեան մէջ, որպէս մի մարդ, որ սպասում էր մահամերձ որդու մասին մի լուր : Սպասում էր նամակը, կամ պիտի աւետէր որդու առողջութիւնը, կամ պիտի գուժէր նրա մահը: Ի՞նչ կը լինէր իւր դրութիւնը, եթէ այս վերջինը պատահած լինէր: Նա նոյնպէս չէր համարձակւում բաց անել Սամուէլի սիրտը: Բայց եթէ որդի՞ն բացուէր :

ՐԱՖՖԻ

միջազգային ճակատին վրայ »։

Նախկին վարչապետ Ռոպէր Շուման հաստատեց թէ Ֆրանսան առժամեայ կըզլիացման մը մատնուած է, թէ ազատ աշխարհը անկարող հանդիսացաւ հուն֊գար ժողովուրդին ազատութեան դէմ գործուած բռնութեան հանդէպ, ինչ որ թաքուն վտանգ մը կը կազմէ խաղաղութեան համար եւ առաջարկեց փութացնել միացեալ Եւրոպայի ծրագրին իրականացումը, — ստեղծել եւրոպական նախարարներու մնայուն խորհուրդ մը եւ ընտրել եւրոպական ընդհ. ժողով մը։

Դարձեալ նախկին վարչապետ մը Փոլ Ռենօ, յայտարարեց թէ «եկած է ժամանակը դասեր քաղելու եղերական արկածախնդրութենէն » (կ՚ակնարկէ անգլեւ֊ֆրանսական արշաւանքին)։ Յետոյ բացատրեց թէ հարկ է վերահաստատել վստահութիւնը Մ. Նահանգներուն հանդէպ։ «Պէտք է ըմբռնենք թէ այժմ համաշխարհային գործերը կը կարգադրուին Ազգաժողովին մէջ եւ թէ Ֆրանսայի համար վտանգաւոր է ժխտել Ազգաժողովին կենսական կարեւորութիւնը ։ Դրական իրողութիւն մըն է միջազգային ուժի մը ստեղծումը. բայց պէտք չէ որ այդ ուժը հեռանայ Եգիպտոսէն առանց Միջին Արեւելքի հարցին կարգադրութեան »։ Յետոյ եզրակացուց թէ եւրոպական պետութիւններ կրնան փրկուիլ միայն Եւրոպայի միացումով։ «Միացեալ Եւրոպան չի կրնար անջատուիլ Մ. Նահանգներէն»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Բոլոր հարցապնդումներուն եւ քննադատութեանց պատասխանեց արտաքին նախարարը, Պ. Փինօ, ծանրանալով երեք հիմնական կէտերու վրայ. — 1. Միջին Արեւելքի կացութեան վտանգները՝ խաղաղութեան համար։ 2.— Խ. Միութեան քաղաքականութիւնը համայնավարական վերջին համագումարէն ի վեր։ 3.— Միացեալ Եւրոպայի կազմութիւնը, ապահովելով Մեծն Բրիտանիոյ առաւելագոյն մասնակցութիւնը ։

Նախարարը պարզեց Միջին Արեւելքի դէպքերը, Սուէզի ջրանցքին ազգայնացումէն ի վեր։ Հաստատեց թէ այս դէպքը տագնապ մը յառաջ բերաւ ֆրանքեւ֊ամերիկեան յարաբերութեանց մէջ։ Այս առթիւ տեղեկութիւններ հաղորդեց ամբողջ անցուդարձի մասին։ Բացատրեց թէ ինչ պիտի ըլլար հետեւանքը, եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա միջամտած չըլլային ։ Իր կարծիքով տագնապը ծագեցաւ Նասրի եւ Խ. Միութեան ընտրած օրը եւ աւելի ծանր կրնար ըլլալ ։ Յետոյ շնորհաւորելով միջազգային ուժի մը ստեղծումը, յայտարարեց. — « Մեծ վտանգ մը պիտի ըլլայ եթէ այդ ուժը Եգիպտոսէն հեռանայ իր դերը կատարելէ առաջ »։

Ալժերիոյ տագնապին առթիւ Պ. Փինօ յայտարարեց թէ Ֆրանսա այդ հարցը պիտի կարգադրէ առանձին։ Հունգարական հարցին ալ անդրադառնալով յայտարարեց .— «Թող համայնավարութիւնը իր բնական ընթացքին հետեւի արեւելեան Եւրոպայի մէջ, առանց թոյլ տալու որ ռուսական քաղաքականութիւնը շարունակէ խառնակութեան մատնել աշխարհը, ինչպէս բրաւ Միջին Արեւելքի եւ Հիւս. Ափրիկէի մէջ »։

• • • • • • • • • • •

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մեծ գործարանները շաբաթը միայն երեք օր պիտի կրնան բանիլ, նկատելով որ յուսահատական ապտիճանի մը հասած է ածուխի եւ ելեկտրական ուժի նուազումը։ Խամաճիկ վարչապետը, Քատար, կը յուսայ կացութիւնը բարուքել մինչեւ գարուն ։

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ երեք տարի թիապարտութեան դատապարտուեցաւ նախկին նախարար մը, Քեմալ Չատըրճի, իսկ ուրիշ չորս ամբաստանեալներ ալ՝ աւելի կարճատեւ բանտարկութեան։ Դատավարութիւնը կատարուած էր գոնփակ ։

1300 ՀՈՒԳՆԱՐՆԵՐ ձերբակալուած են երեք օրուան մէջ ։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Մ. Նահանգներէն մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ ։

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պիտի հրաժարի մօտերս։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 19) — Զոյլ ոսկի 463.000, նափոլէոն 3390, զուից. 3280, անգլիական 4310, քսան տոլարնոց 16440, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1035, տոլար 397, զուից. 94.50, լիր 7.9, պելժ. 0.63 փեսեթա 8.20։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մաննիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի առաւօտ Պօմոնի եկեղեցւոյ մէջ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ ։

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

●

ԿԱՐՏԱՆ - ՊԻՎԷՌ.— Այրի Տիկին Աստղիկ Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Պետրոսեան, կը ծանուցանեն թէ, այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9ին, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի Պիվէռի սրահին մէջ, իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր հանգուցեալ ԿԱՐԱՊԵՏ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուան տարելիցին առթիւ ։

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգողները ։

●

ՊՕՄՈՆ.— Այրի Տիկին Արաքսի Սարգիսեան կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Պօմոնի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. Գալուստ Սարգիսեանի մահուան քառասունքի առթիւ ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բոլոր ազգականները, բարեկամները եւ հայրենակիցները ։

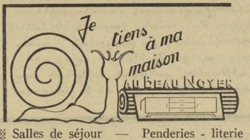
●

Այրի Տիկին Մարթա Զաքըրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պետրոս եկեղեցիին մէջ, իր զաւկին՝ Տօնիկ Զաքըրեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի առաւօտ Ծննդեան տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Քէ, Սէն Լուի սրահին մէջ ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ, (Լիոնէն)։

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս. Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ։ Նախաձեռնութեամբ Ն. Ս. Քրիստափոր խումբի ։

Այս երկուշաբթի ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ ։

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուագախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր ։

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան իր ամուսնոյն՝ ընկեր Խաչիկ Գալուստեանի յիշատակին 1000 ֆրանք։

Պ. Կարապետ Յովակիմեան իր անդրանիկ զաւկին զինուորական ծառայութենէն ողջ-առողջ վերադարձին առթիւ 3000 Ֆր.։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ Գշ. օր, 25 Դեկտ. (լատին. Ծնունդ), Ս. Ստեփանոսի տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս. պատարագ կը մատուցուի երկսեռ կոմիտասեան երգեցողութեամբ։ Կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հին եւ նոր դպիրներու եւ երգեցիկ դասին ննջեցեալներուն յիշատակին։ Յատուկ արարողութիւնով կ՚երգուի «Այսօր դասք»։

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՕՐ. ՄԱՐԻ ՄԱՆԿՕԵԱՆ
եւ
Պ. ՎԱՉՏԱԿ ԽՐԱԼԵԱՆ
Նշանուած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Տիվերճեանի։

1956 Դեկտ. Սէնթ Ան, Մարսէյլ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ.Յ.Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Րէժանի վերնայարկը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի «Դրօ» խումբին ժողովը այս հինգշաբթի, ժամը 21ին, Սէն Ժերոմի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ ։

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. « Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ. Մովսէսի բնակարանը ։ Կարեւոր օրակարգ ։ ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Դեկտ. ժամը 15ին։ Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս կիրակի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ երկսեռ դպրաց դասու տօնախմբութեան օրուան առթիւ հանդիսաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի դպրաց դասու համայն հին եւ նոր ննջեցելոց համար, ղեկավարութեամբ Օր. Սիւզան Պօյաճեանի եւ մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ (Հայաստանէն)

Դարբինեան Սերոբ, Թալինի շրջանի Քերմալաք գիւղէն։

Բնիկ Մշոյ Սուլուխ գիւղէն Սաֆարեան որդի Մխիթար կը փնտռուի իր քրոջ՝ Սոֆիի կողմէն, Թալին։

Ազատ Գէորգի Դարբինեան եղած է Փարիզ եւ կը թղթակցէր Հայաստանի ազգականներուն հետ, մինչեւ 1949։ Կնոջ անունը Շաքէ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • SAMEDI 22 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7764 32e ANNEE

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3575

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

*

Անցնող տարին պատմական պիտի մնայ Միջին Արեւելքի մեր գաղութներուն համար, իր ազգային եւ միջազգային ժխորով:

Բոլորդ ալ գիտէք պատմութիւնը, — փոթորիկ՝ Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ:

Ներքին եւ արտաքին ձեռքեր՝ զայն խափանելու համար:

Եւ սանձակոտոր խուժանավարութիւն մը որ մեղմացաւ դէպքերու բերումով, բայց կրնայ վերսկսիլ մէկ օրէն միւսը:

Ամէն պարագայի մէջ, շատ խոր ճեղքեր եւ վէրքեր բացուեցան, խանգարելով մասնաւորապէս Լիբանանի եւ Սուրիոյ ազգային գործունէութեան բնական ընթացքը:

Անհրաժեշտ է պաղարիւն եւ համբերատար աշխատանք, մթնոլորտը պայծառացնելու եւ կանխակալ կարծիքները փարատելու համար:

Ընտրութիւնը կատարուեցաւ համաձայն օրինական տրամադրութեանց: Հիւրընկալ պետութիւններն ալ վաւերացուցին, ջերմ շնորհաւորութիւններով:

Նորընտիր կաթողիկոսը գործի ձեռնարկած է հաւատքով ու խանդավառութեամբ: Հետզհետէ կը վերակազմուի կաթողիկոսարանը, յարակից հաստատութիւններով:

Ժողովուրդին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը առաջին օրէն իսկ վճռական դիրք մը բռնած էր ամբոխավարներուն դէմ, որոնք իրար կը դերազանցէին, ազատութեան եւ լրբութեան մրցանիշը կոտրելու համար:

Ամէնէն ընդվզեցուցիչ պարագան այն էր որ, աղմկարարները երբեք նկատի չէին առներ միջավայրին քաղաքական պայմանները եւ տարագիր բազմութեանց ապահովութեան խնդիրը:

Իսկ եւ իսկ յետադիմական, անդրալեռնական արշաւ մըն էր որ տեղի ունեցաւ, հովանաւորութեամբ «եպիսկոպոսական» կոչուած ժողովի մը, որ արտակարգ իրաւասութիւններ տուած էր ինքն իրեն:

Ոչ Հայ. Եկեղեցին բան մը շահեցաւ այդ արշաւէն, ոչ ալ Մայր Աթոռը:

Հայ ժողովուրդին բարեկամները արգահատեցան, իսկ թշնամիները չարախինդ քրքիջներ արձակեցին:

Հաւատա՞նք թէ վերջին ամիսներու քաղաքական դէպքերը խելքի բերած են ինքնակոչ «եկեղեցասէրները»՝

Պարբերաբար յիշեցուցինք եւահաւասիկ անգամ մը եւս կ'ազդարարենք. —

Զգո՛յշ, քաղաքական կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր է քան ձեր գիտցածը:

Քրէական յանցաւորներ են անոնք որ քնարեր առասպելներ կը հիւսեն կամ կը չահագործեն անճար բազմութեանց միամտութիւնը:

Օրերը ամպոտ են եւ դիմակաւոր հըրձիգներ պատրուակներ կը փնտռեն, անակնկալներ սարքելու համար: Զգո՛յշ:

Երուսաղէմի վանքին մէջ պատահած դէպքերն ալ կը ստիպեն մեզ արթնութեան եւ լրջութեան նոր կոչ մը ուղղել:

Զգեցէք որ Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանն ու Ս. Յակոբեանց վանքը խաղաղութիւն վայելեն, նուիրուելով շինարար աշխատանքի մը:

Մոլեռանդութեան եւ ամբոխավարութեան մարզանքները ամէն բանէ առաջ կը ծառայեն ջլատելու ներքին ինքնապաշտպանութեան ուժերը:

Տարագիր բազմութիւնները պէտք ունին խաղաղութեան, աւելի քան երբեք:

Ինչ որ տեղի ունեցաւ տարուան ընթացքին, ապացոյց է ոչ թէ հայրենասիրութեան, այլ տհասութեան:

Տարեկան տեսութիւն պիտի գրէինք, դարձաւ տարեվերջի խրատական...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

•

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ՔՈՒԷ 213Ի ԴԷՄ 322 ՁԱՅՆՈՎ

Ազգ. Ժողովը վերջացուց վիճաբանութիւնները արտաքին քաղաքականութեան մասին եւ վստահութիւն յայտնեց դահլիճին, 213ի դէմ 332 քուէով:

Պ. Կի Մոլէ հարկ չէր դատած վստահութեան քուէ պահանջել: Եթէ այդպէս ընէր, խորաքանչիւր երեսփոխան պարտաւոր էր ներկայ ըլլալ եւ անձամբ քուէ տալ: Մինչդեռ շատեր իրենց շրջանները մեկնած էին արդէն, Ծնունդի արձակուրդին առթիւ: Ներկայ դրութեամբ, կուսակցութեանց վարիչները կրնան քուէ տալ իրենց ամբողջ խմբակցութեան անունով, անդամները ներկայ ըլլան թէ ոչ:

Վարչապետը առանձին բանաձեւ մը պահանջած էր Հունգարիոյ մասին: Ահաւասիկ այդ բանաձեւը որ քուէարկուեցաւ 149ի դէմ 433 ձայնով. —

«Ազգ. Ժողովը կը խոնարհի խորհրդային բանակին եւ Փեշթայի գործակից կառավարութեան կողմէ կատարուած արիւնուշտ զսպումի զոհերուն առջեւ: Կ'ողջունէ հունգարական դիմադրութիւնը իր հերոսական պայքարին մէջ յանուն ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան: Կը պարսաւէ բոլոր անոնք որ, Ֆրանսայի եւ ամբողջ աշխարհի մէջ հաւանութիւն յայտնեցին եւ կը յայտնեն մարդկութեան դէմ գործուած ոճիրին, ընդդէմ Ազգային Ժողովի ուխտին սկզբունքներուն: Կը պահանջէ կառավարութենէն ձեռնարկել անհրաժեշտ գործողութեանց որպէսզի Հունգարիան վերստանայ իր անկախութիւնը եւ ազատութիւնը միջազգային երաշխաւորութեամբ»:

Երկու օրուան վիճաբանութիւններէն ետք, վարչապետը երկար ճառ մը խօսեցաւ, լուսաբանութիւններ հաղորդելով օրուան հրատապ հարցերու մասին: Վերջին պահուն խիստ քննադատութիւններ ուղղած էր նախկին վարչապետ մը, Պ. Էտ. Ֆոր, ձախաւեր համարելով Սուէզի մէջ կատարուած գործողութիւնը: Կ. Պ. Մոլէ յաճախ անոր կ'ուղղէր իր խօսքերը:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԼՈՒՐ ՈՒՆԷԻ՞Ն

Կ. Մոլէ. — Ինծի կը հարցնեն թէ Մ. Նահանգներուն լուր տրուա՞ծ էր անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց որոշումներու մասին: Անցեալ Յուլիս 27էն իսկ, մեր ամերիկացի բարեկամները գիտէին որ Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա կը պատրաստուէին ամէն պատահականութեան հանդէպ: Մենք չէինք գիտեր թէ ի՛նչ պիտի ըլլայ յաջորդ միջադէպը. սակայն վճռած էինք տեղի չտալ: Այս մասին տեղեկութիւն ունէին Մ. Նահանգները. բայց լուր տրուած չէր ժամանակի մասին, վասն զի հարկ պիտի ըլլար նոր ժողովներ գումարել եւ Իսրայէլ ինկած պիտի ըլլար: Մենք ըսած էինք Ամերիկացիներուն. — «Այլեւս չենք ուզեր որ ուշ մնանք: Այլեւս չենք ուզեր սպասել ինչպէս 1914էն 1917 եւ 1939էն 1942: Անշուշտ Ամերիկացիներ ամէնէն առաջ պիտի ուզեն որ իրենց զինակիցները բարեկամներ ըլլան քան թէ արբանեակներ: Առ հասարակ, մեր դաշնակիցները պէտք է գիտնան թէ չկայ կէս-զինակցութիւն, ոչ ալ զինակցութիւն մէկ ուղղութեամբ: Ֆրանսան միշտ ուզած է որ ազատ ազգերու միացեալ ճակատ մը կազմուի, ստանձնելու համար համաշխարհային պատասխանատուութիւններ: Երբ երկիր մը կենսական շահեր ունի, պէտք է կարենայ յոյս դնել իր զինակիցներուն ուղղամիտ աջակցութեան վրայ»:

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

•

ՁԱՅՆ ՄԸ ԾՈՎԵՐԷՆ

Սրտառուչ կոչ մը պիտի կարդաք այսօր, երկրորդ էջին մէջ:

Գրողը՝ նաւազ մը, որ կը ծառայէ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղին մէջ:

Ծնած՝ Երուսաղէմ, յանձնուած է Թարգմանչաց վարժարանը, յետոյ գաղթած Ամերիկա:

Կոչը կը վերաբերի Նիսի գաղութին, բայց կրնայ պատշաճիլ որեւէ վայրի:

Ուրեմն, տղան ամառնային արձակուրդէ մը օգտուելով, կ'իջնէ Նիս եւ հայկական եկեղեցի կը փնտռէ: Ոչ միայն աղօթելու, այլ եւ հայկական մթնոլորտին կարօտը առնելու համար:

Մնացեալը նկարագրած է արդէն:

Մասնաւոր նամակի մը մէջ կ'ըսէ թէ ուրիշ չորս հայ նաւազներ ալ կան, թէ այցելեցին նաեւ Վենետիկի վանքը, եւ բաժնուեցան ջերմ տպաւորութեամբ:

Ինչպէս կը տեսնէք, խորապէս յուսախաբ մեկնած է Նիսէն, տեսնելով ամայի եկեղեցի մը եւ գաղութ մը՝ քէն ու ոխով համակուած:

Թո՞ւ թա՞ն խմած է այս 4-500 հոգինոց բազմութիւնը, այդքան պաղպաղուտ տպաւորութիւն գործելու համար, հակառակ Նիսի մշտավառ արեւին:

Ի՞նչ ունին որ չեն կրնար բաժնել եւ հանդիպողին տրամադրութիւնը կը փնացնեն ըսի-ըսաւներով:

Բախտաւոր՝ շատ մը տեսակէտներով, քանի որ ունին սեփական եկեղեցի եւ դպրոց, իրենց կը մնար գլուխ գլխի տալ եւ օրինակ հանդիսանալ ուրիշներու:

Մինչդեռ, ահաւասիկ երիտասարդ նաւազ մըն է որ դաս կուտայ, արդար դառնութեամբ:

Ո՛վ հեգնութիւն. մարդիկ Նիս կ'երթան քիչ մը պայծառութիւն եւ ջերմութիւն ծծելու, իրենց ջիղերը հանգստացնելու համար, իսկ մեր գաղութը միշտ կը ցանէ իր նամբուն վրայ:

Չար լեզուներ կ'ըսեն թէ Դերենիկ եպիսկոպոսի ձեռնադրած տէրտէրն ալ, փոխանակ ուժ տալու հայերէնի դասերուն, որոմ կը ցանէ տունէ տուն, ընտանիքէ ընտանիք:

Իսկ վարչութի՞ւնը. դեռ լուր չունի՞ թէ ինքնորոշման իրաւունք տուած է հոգեւոր հովիւին....

ՎԱՀԷ

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՆԱՒԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Եգիպտոսի նախագահը վերջապէս հաւանեցաւ որ ֆրանքեւանգլիական մարտանաւերը մասնակցին Սուէզի ջրանցքին մաքրագործման գործողութեանց, Փորթ Սայիտի մէջ: Այս որոշումը մեծապէս կը բարեփոխէ կացութիւնը: Այն նաւերը որ կը պատրաստուէին հեռանալու, կեցան իրենց խարսխած վայրերուն մէջ: Դաշնակից տորմիղին անգլիացի հրամանատարը, գեր-ծովակալ Սլեյթըր հաստատեց թէ բրիտանական նաւերուն բոլոր նաւաստիները հաւանած են մնալ, անգլեւֆրանսական զօրքին մեկնումէն ետք: Հազար հարիւր անգլիացի նաւաստիներ պատրաստակամութիւն յայտնած են աշխատելու Ազգաժողովի ուժերուն պաշտպանութեան տակ: Բրիտանական ազատարար տորմիղը կը բաղկանայ տասը նաւերէ, որոնք յատկապէս նշանակուած տեղ մը պիտի կենան, որպէսզի հրացանաձգութեան չենթարկուին ծովեզերքէն: Շատեր կամաւոր արձանագրուած են գործողութեանց մասնակցելու համար: Փորթ Սայիտ կը գտնուին նաեւ երկու գերմանական նաւեր: Շատ մը կամաւորներ կրկին աշխատավարձք պահանջած են, նկատի առնելով գործողութեաց վտանգաւոր հանգամանքը:

Առկախ կը մնայ գերիներու խնդիրը: Ֆրանսական նաւ մը, որ մեկնած էր, Փորթ Սայիտ ետ դարձաւ, վերադարձնելու համար 150 գերիներ: Միւս կողմէ 450 անգլիացի քաղաքացիներ պիտի փոխանակուէին 359 եգիպտացի գերիներու հետ: Վերջին պահուն վէճ մը ծագեցաւ այս մասին, բայց լաւատեսներ կը յուսան թէ պիտի կարգադրուի:

× Սուրիոյ արտաքին գործերու նախարարը, Սալահ Պիթար յայտարարեց թէ հրաւիրած է Իրաքի Քարիւղի ընկերութիւնը որ ներկայացուցիչներ ղրկէ, քննելու համար քանդուած նաւթուղիին վերաշինութեան խնդիրը: Սուրիա թոյլ պիտի չտայ որ նաւթուղին բանի, մինչեւ որ անգլեւֆրանսական եւ իսրայէլեան զինուորները ամբողջովին հեռանան Եգիպտոսէն:

Յորդանանի վարչապետն ալ յայտարարեց թէ թոյլ պիտի չտայ որ նորոգուի իր երկրէն անցնող նաւթուղին, մինչեւ որ Իսրայէլ չպարպէ Կազայի շրջանը եւ երկու կղզիներ Աքապայի ծոցին մէջ: Այս առթիւ վարչապետը յայտնեց թէ կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. Կ'ՈՒՐԱՆԱՑ,..

•

Երուսաղէմի պատր. պաշտօնանկ տեղապահ, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ Ամման կը գտնուի, հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, Դեկտ. 6 թուականով. —

«Ձերդ Վեհափառութեան ես բնաւ սած չեմ, իմ էջմիածին եղած միջոցիս, թէ կը հրաժարիմ պաշտօններէս: Ձեր փափաքին վրայ եւ ի սէր խաղաղութեան յայտնած եմ թէ վերադարձիս իմ դէմս եղածներուն համար բարեացակամ կեցուածք պիտի ունենամ»:

× Էջմիածնի դիւանը թերթի մը ուղղուած հեռագրով մը կը յայտնէ թէ «Եղիշէ արք. եւ Շահէ վարդապետ Էջմիածինէն մեկնած են Նոյեմբեր 5ին, ապա Մոսկուայէն Ցիւրիխ, եւ թէ ոչ մէկ լիազօրութիւն չեն ունեցած Մայր Աթոռի կողմէ որեւէ հարցի մասին բանակցելու»:

(ԽՄԲ. — Գրուած էր թէ Լիբանոն գացած են, Կիւլպէնկեան հաստատութեան հետ բանակցելու համար):

1941ի դաշնագիրը խզելու համար, երբ արաբական երեք պետութիւնները վճարեն իրենց խոստացած գումարները:

× Փաքիստանի վարչապետը տեսակցութեան մը միջոցին դանգատեցաւ թէ Եգիպտոս թշնամական քարոզութիւններ կը կատարէ իր երկրին դէմ:

× Անգլիոյ վարչապետը հարցումի մը պատասխանելով երեսփ. ժողովին մէջ, վճռապէս յայտարարեց. — «Որ եւ է ֆրանքեւանգլիական դաւադրութիւն սարքուած չէ: Մենք երբեք չենք դրդած Իսրայէլը որ Եգիպտոսի վրայ յարձակի»:

× Իսրայէլի բանակէն նախկին տեղակալ մը, Եուպին, 5 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ լրտեսութիւն կը կատարէր Եգիպտոսի համար:

× Դամասկոսէն հասած վերջին լուրերու համաձայն նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի ձախակողմեան տարրերէ, հիմնուելով Պէկթաշ-Սարաճ-Հօրանի եռապետութեան վրայ:

ԴՐԱՄԱՏՈՒՆՆԵՐԸ գոց են ուրբաթէն մինչեւ 26 Դեկտ. եւ Դեկտ. 29էն մինչեւ Յունուար 2:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԿԵՐԸ...

●

Ինչպէս գրեցինք անցեալ շաբթու, «Ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ» վերնագրով վէպ մը հրատարակուած է Մոսկուայի մէջ, Վ. Դուտինցեւի կողմէ։

Գիրքը մեծ աղմուկ հանեց Խ. Միութեան ոչ միայն ժողովուրդին, այլեւ Մոսկուայի գրական շրջանակներուն մէջ, ուր գնահատանքով արտայայտուեցան եւ ամէն մարդ փափաքեցաւ գրքէն օրինակ մը ձեռք ձգել։ Գրքին գլխաւոր դերակատարներէն՝ Դիմիտրի Լոպատկին կաբեւոր գիւտ մը ըրած է, որ պիտի յեղաշրջէ խորհրդային ճարտարարուեստը։ Սակայն իրեն դէմ կը գտնէ պատեհապաշտներ, պնդացած դիւանադպիրներ։ Պայքարի մէջ կը մտնէ փոխ-նախարարի մը հետ, որ շրջապատուած է սարկամիտ անձերով։ Գիւտը անարդարօրէն կը դատապարտուի եւ Սիպերիա չ'աքսորուի, ուր կը մնայ ութ տարի, եւ կ'ազատուի շնորհիւ զինուորական դատաւորի մը։ Ի վերջոյ այնպիսի մարդիկ կը գտնէ, որոնք կ'օգնեն իրականացնելու իր գիւտը։

«Լը Մոնտ» ուսագէտ աշխատակիցը, Անտոէ Փիէռ կը բացատրէ թէ այս վէպը անողոք պատկերն է սովետական ներկայ ընկերութեան, ուր կը տիրապետէ ընկերային անհաւասարութիւնը։ Ուշագրաւ հակասութիւն մը կը տիրէ պետականհաստատութեանց վարիչներու շուայտ կեանքին եւ բանուորին տաժանելի կեանքին միջեւ։ Յաճախ անպատկառ պատեհուպաշտներ դիրքեր կը գրաւեն պետութեան աշխատողներուն վրայ։ Այս պատկերն է որ խորապէս յուզած է հանրային կարծիքը։

Ժողովուրդին ուշադրութիւնը այս վէպին առթիւ, ուր կը շրջին բացասական անձեր, մտահոգեց կուսակցութեան վարիչները։ Պէտք եղաւ խկոյն պատասխանել Դուտինցեւին, եւ յարգելով հանդերձ գրագէտը, մատնանշել գրքին թերութիւնները համայնավարութեան գաղափարաբանութեան տեսակէտէն։ Մոսկուայի «Գրական Թերթ»ին մէջ (24 Նոյ.) եւ «Իզվեստիա»յի մէջ (2 Դեկտ.) պաշտօնական քննադատներ արտայայտուեցան այս վէպին դէմ, ընդունելով հանդերձ որ վէպին բացասական տիպարները գոյութիւն ունին (պատեհապաշտներ, դիւանակալներ եւն.), ժամանակակից Խ. Միութեան ընկերութեան մէջ, բայց ատոնք մնացուկներն են անցեալին, եւ ապրած են անձի պաշտամունքի կլիմայի մը մէջ։ Ատոնց դէմ անողոք պայքար կը մղուի։ Բայց ո՞վ կը պայքարի անոնց դէմ։— Լոպատկինը, որ համաձայն հեղինակին «մեր ժամանակներու գրական հերոսն է»։

Ուրեմն, համայնավար քննադատին նպատակն է վարկաբեկել այս «հերոս»ը որ, Խ. Միութեան մէջ գտած է իր վրայ հիացողներ։ «Իզվեստիա»յի քննադատը կը գրէ թէ Լոպատկին ոչ համակրութիւն, ոչ ալ իրեն նմանելու փափաք կ'արթնցնէ. «Անհատապաշտ» մըն է, կը նշանակէ թէ հակառակ իր արժանիքներուն, ունի վատթարագոյն թերութիւնները։ Ընկերականութեան գաղափարը օտար է անոր համար եւ ոչ մէկ հակում ունի «հաւաքականութեան» համար։ Ծակատ գտնուած է, սակայն ճակատէն ոչ մէկ բարեկամ պահած է։ Գործատան մէջ աշխատած, սակայն ո՞ւր են իր գործատան բարեկամները։ Իր ուսումը աւարտած է համալսարանին մէջ, սակայն վէպը ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ իր դասընկերներու մասին, մինչդեռ ուսանողական շրջանի ընկերները կը կապուին ամբողջ կեանքին մէջ։ Լոպատկին կ'աշխատի դպրոցի մը մէջ, կաճառի մը մէջ, չփման մէջ կը մտնէ բազմաթիւ անձերու հետ, բայց միշտ մեկուսի կը մնայ։ Կ'աշխատի իր գիւտը «վստահիլ» բարեկամներու, բայց ոչ ոք իրեն հետ կ'երթայ։ Մինակ կը քալէ, ոչ ոք կը բաժնէ իր դժուարութիւնները եւ վտանգները։ Կը գտնէ խորհրդային քաջ քաղաքացիներ, որոնք կ'օգնեն իրեն, համաձայն իրենց միջոցներուն, խորհուրդով մը, քաջալերութեամբ մը, նոյնիսկ նիւթապէս, սակայն անոնք դուրս կը մնան իր պայքարներէն եւ «հերոս»ը բոլորովին առանձին կը բարձրանայ իր գողգոթան»։

Միեւնոյն դիտողութիւնները կ'ընէ «Լիտեռատուռնայա Կազետի» քննադատը.— «Լոպատկին ոչ մէկ կապ կը պահէ հաւաքականութեան հետ։ Իր տաժանելի ճամբուն վրայ, իբրեւ նեցուկ կը գտնէ «միայնակներ» իրեն պէս, որոնք բոլորն ալ ներկայացուցիչները չեն հաւաքականութեան։

«Հեղինակը կ'աշխատի ներկայացնել իր հերոսը իբրեւ հետեւելի օրինակ մը։ Կը թուի թէ խորապէս համոզուած է, եւ կ'աշխատի համոզել ընթերցողը թէ մեկուսի գործունէութեամբ, երկրային բոլոր բարիքներէն հրաժարելով միայն խորհրդային մարդը կրնայ պայքարիլ արմատացած սովորութիւններու եւ հեղգութեան դէմ։

Լոպատկինի դատապարտութիւնը կը վերջանայ հետեւեալ կերպով.— «Իր գծած պատկերը հակասութիւն կը կազմէ կեանքի իրականութեան հետ։ Հեղինակը իր հերոսին մէջ կը սիրէ այն ինչ որ ընկերային տեսակէտով պէտք է դատապարտուի»։

Անտոէ Փիէռ կ'աւելցնէ թէ, հեղինակը՝ Դուտինցեւ պէտք էր որ իր վէպը գրած ատեն ընէր այն ինչ որ կ'ընէին միւս վիպասանները նոյն նիւթի մասին գրած ժամանակ, պէտք էր որ արժեցնէր հաւաքականութեան դրական դերը, եւ առաջին առթիւ համայնավար կուսակցութեան, որոնք ապահովաբար եղբայրօրէն պիտի օգնէին հնարիչին հարթելու բոլոր դժուարութիւնները եւ յաղթանակելու իր հակառակորդներուն, որքան ալ բարձր աստիճաններու վրայ գտնուէին։ Միակ լուծումն էր որ կը յարմարէր համայնավարական բարոյականին։ Ակնարկելով ներկայ խորհրդային ընկերութեան, ուր բոլոր առանձնաշնորհեալները կառչած են իրենց աթոռներուն, կ'ըսէ թէ արժէքաւոր մարդ մը ստիպուած է առանձին պայքարիլ։ Դուտինցեւ կը դատապարտէ այս ընկերութիւնը եւ զէնքեր կուտայ Խ. Միութեան թշնամիներուն ձեռքը։ Ապահովաբար այս հեղինակը պիտի չստանայ Լենինի մրցանակը։

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ՆԱՒԱՁԻ ՄԸ ԲՈՂՈՔԸ

(ՆԻՍԻ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ)

●

Ազգային պարտականութիւնս կը թելադրէ հրապարակաւ յայտնել այն տպաւորութիւնները զորս կրեցի Նիսի հայ գաղութէն։ Թերեւս շատերուն անախորժ թուի, բայց անհրաժեշտ նկատեցի գրի առնել, իբրեւ արտայայտութիւնը հայ երիտասարդի մը բողոքին։

Ես համեստ նաւազ մըն եմ ամերիկեան հզօր նաւատորմին մէջ։ Ծնած եմ Երուսաղէմ, ապա գաղթած Ամերիկա, ուր ամէն մարդ կը վայելէ խօսքի, կրօնքի, մամուլի եւն. ազատութիւն։

Ժամանակը եկած էր զինուորական պարտականութիւնս կատարելու, եւ ահա եօթը ամիսէ ի վեր իբրեւ նաւազ կը ծառայեմ Միջերկրականի ամերիկեան տորմիղին մէջ։

Ամրան պայծառ առաւօտ մըն էր, երբ մեր մարտանաւը խարիսխ նետեց Վիլֆրանշի կապոյտ ջուրերուն մէջ։

Առաջին իսկ կիրակին, պարտականութիւն սեպեցի գտնել Հայոց եկեղեցին, սակայն ֆրանսերէն չգիտնալով առաջնորդուեցայ Նիսի Յունաց եկեղեցին։ Այնտեղ ալ նոյն արարողութիւնը կը կատարուէր, սակայն կը պակսէին Շնորհալիի սքանչելի շարականները, Նարեկացիի հոգեպարար աղօթքները եւ մանաւանդ հայկական ոգին։ Ամէն պարագայի մէջ մասնակցեցայ արարողութեան։ Երբ պատարագը վերջացաւ, ոմանք եկան գլխ շնորհաւորելու, կարծելով որ Յոյն եմ, սակայն ի զարմանս բոլորին ըսի որ Հայ եմ։ Բարեբախտաբար եկեղեցին կը գտնուէր նաեւ Հայ մը որուն հետ բարեկամացայ։ Ուրախութիւնս չափ չունէր, երբ իմացայ որ Հայերն ալ եկեղեցի ունին։ Բաժնուեցանք եւ իրիկունը գացի այն ճաշարանը ուր ժամադրուած էինք։ Այդ միջոցին ծանօթացայ ճաշարանապետին ու տիկնոջ հետ, որոնք գլխ պատուեցին հայկական հիւրասիրութեամբ մը։ Վերջապէս բարեկամս եւ ես հաճելի ժամեր անցուցինք։

Յաջորդ կիրակին գացի Նիսի Հայոց եկեղեցին, այն յոյսով թէ հոգեկան գոհացում պիտի գտնեմ։ Զարմանքով գիտայ միայն մատի վրայ համրուող հաւատացեալներ։

Ակամայ ներս մտայ եւ բաժնուեցայ բոլորովին յուսախաբ։ Այնուհետեւ ծանօթացայ շատ մը Հայերու հետ եւ եկայ այն եզրակացութեան թէ, ըսի-ըսաւներու եւ անհատական քէն ու ոխի զոհ է դարձած մեր հնադարեան եկեղեցին Նիսի մէջ։ Ուստի պարտք սեպեցի բողոքել հրապարակաւ։

Հայրենակիցներ գեղածիծաղ Նիսի, ժամանակն է որ մոռնաք անհատական հաշիւները, քէնն ու ոխը։ Եկեղեցիէն երես դարձնել, ազգային գործերէ հեռու կենալ Թորոսի մը կամ Մարկոսի մը հետ ծագած անհատական վէճերու հետեւանքով, կը նշանակէ անարգել Մեսրոպներու, Վարդաններու, Շնորհալիներու, Նարեկացիներու ու բոլոր սուրբերու եւ նահատակներու խնկելի յիշատակները։ Օտար հողերու վրայ, խորթ արեւներու տակ, երբ չկայ հայրենիքի մագնիսացնող հմայքը, երբ չկան հայկական դպրոցներ, Հայ. Եկեղեցին ապաւէն մըն է մեզի համար։ Ամէն հայ անհատ պէտք է հպարտանայ երբ իր չնչին մասնակցութիւնը կը բերէ իր բազմաչարչար ազգին մշակոյթին ջահը վառ պահելու համար։ Ազգերը խրամէ կը զանազանուին իրենց լեզուով, հաւատքով, գրականութեամբ, երաժշտութեամբ և ազգային բարքերով։ Արդ, երբ դուք երես կը դարձնէք ձեր Եկեղեցիէն ալ, ուրիշ ի՞նչ միջոց կը մնայ հաւաքական կեանք ստեղծելու համար։ Ես կ'ընդվզիմ ձեր այս անտարբերութեան դէմ, երեւակայելով մեր ազգային հրաշալի անցեալը եւ Նիսի գաղութին այս անկերապարան վիճակը։

Սերմնացանը երբ հացահատիկներ կը ցանէ արտերուն մէջ եւ ամիսներով կը տքնի, կրնայ բերք պահանջել արդար գոհունակութեամբ։ Իսկ դուք, սերմնացաններ Նիսի, ի՞նչ տեսակ սերմեր կը ցանէք ձեր մատղաշ սերունդին մէջ, երբ եկեղեցի չէք յաճախեր, ազգային գործերէ կը խուսափիք եւ ատելութիւն կը սերմանէք...

Խոնարհաբար կը թելադրեմ, ծերունազարդ մամիկներ ու պապիկներ, մայրեր ու հայրեր, մէկդի նետեցէք անհատական քէնն ու ոխը, փարեցէք ազգապահպանման աշխատանքին, պայծառ պահեցէք եկեղեցին ու դպրոցը, հայկ. մշակոյթը, որպէս զի բարի օրինակ հանդիսանաք, որպէսզի մենք ալ ձեզի հետեւինք, վառ պահելու համար ազգային ջահը։

ԳՐԻԳՈՐ Գ. ԱՐՄԱՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՈՍԿԻ ԱՊԸՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

★

ԺԴ.

Ղուկաս աղան օրը շատ վրդովեալ սըրտով անցուց։ Հաւերուն համար Արմիկին անհոգութիւնը աղէկ նշան մը չէր սեպեր։

Իրաւ ալ, Արմիկ խելքը միտքը հաւերուն տուած էր։ Նշանուելէն առաջ ալ, նշանուելէն ետքն ալ իր մեծ զբաղումը, փիլիկներն էին։ Առտուն աչքը պարտէզը կը բանար, ինք նախաճաշիկը չըրած, հաւերուն կուտն ու ջուրը կուտար։ Կը շոյէր, կը փայփայէր զանոնք, վառեակները ափերուն մէջ առած, կը պագնէր, երեսներուն կը փակցնէր, թոռներուն պէս։ Իրիկունները հաւնոցին դուռը ձեռքովը կը գոցէր, ապահով կ'ըլլար թէ սամսառի վտանգ մը չկար, անկէ ետքը ѣէնկէին քովը կուգար։

Ամէն իրիկուն սեղանին վրայ, ճաշի ատեն, փիլիկներուն խօսքը պիտի բացուէր։ «Փաշան՝ պէյը աղուոր մը ծեծեր էր. օրիորդին քիթը ասոր քիչ մը կախ էր. մենծ hանըմը նորէն կ'ածէր»։ Փաշան, պէյը, աքաղաղներն էին, մեծ hանըմը, օրիորդը՝ հաւերը։ Ամէնուն ալ օրուան կեանքը աղէկ մը միտքը կը պահէր։ Սուգի, տրտմութեան էր օրը երբ ծերացած աքաղաղ մը, պառաւած հաւ մը մորթել հարկ ըլլար։ Ան օրը Արմիկ տունը կը ձգէր կ'երթար։ Զատկին օրը շատ վշտացած էր որ երկու աքաղաղ ու հաւ մը կը կտրէին։

— Իլայիմ աղջիկ, ըսաւ ѣէնկէն, հաւերը, խորոզները եիհէզիդ մնտուկը պիտի գնես հէ՞տդ պիտի տանիս։ Քու երթալէդ ետքը ա՛լ ո՞վ պիտի նայի անոնց։

Ղուկաս աղան ուրեմն, իրաւամբ կը վախնար թէ, զաւալլըն սրտէն խորունկ զարնուած ըլլալու է ֆի, փիլիկներուն վրայ անգամ չնայեցաւ»։ Ու եթէ տէրը ան նայի՛կ աղջկան սիրտը բանէ՞ր։

Կէսօրէն ետքը Արմիկին ընկերուհիները եկան. մէկտեղ ժամանակ անցուցին ու իրիկուան դէմ պտտելու ելան։

Տան մէջ սովորական կեանքը երեքշաբթի վերսկսաւ։ Բայց Արմիկ ա՛լ չէր խնդար, հաւերուն համար անհոգ կը մընար, ու կարերը տենդոտ արագութեամբ կը կարէր, առանց բերանը բանալու։

ԺԵ.

Հիմակ Ղուկաս աղան, իրիկունները ուշ կը վերադառնար, սովորականէն մէկ երկու հատ աւելի նետած։ Ոտքը առաջ չէր երթար տունը սեմէն ներս անցնելու։ Ուրախ զուարթ կեանքը ներսը մարած էր։ Արմիկը ալ անմեղ միամտութեամբ, խնդումերես առջեւը չէր վազեր։ Ձեռքը լըջօրէն կը պագնէր, տպրակը առած ատեն։

Առտու մը գրպանը նորէն շըմէնտըֆէր մը դրած դուրս ելաւ։ Գրաշարաց ընկերութիւնը թէեւ կազմուած էր, ու տպարանական ամէն պատրաստութիւններն ալ տեսնուած էին, բայց հարկ էր քիչ մը ատեն եւս սպասել գործի սկսելու համար։ Տպագրուելիք գիրքերուն ձեռագիրները հանրային կրթութեան պաշտօնատունը գրաքննիչներուն քովն էին, տպագրումի արտօնման համար։

— Ա՛խ, ասս ի՛նչ սեւ Զատիկ էր ֆի վրանիս եկաւ, կը հառաչէր Վարդենի տուտուն։

— Պէ՛ կնիկ, մի՛ ճչղոհար, կը յանդիմանէր էրիկը փիլիսոփայամիտ համակերպութեամբ։ Աշխարհիս hալը ա՛ս է։ Օր մը արեւ կը ցաթէ, օր մը անձրեւ կուգայ, օր մը կուլանք, օր մըն ալ կը խընդանք։ Ըսեր են ֆի՝ լալն ու խնդալը աղբար են. շատ խնդացինք, քիչ մըն ալ կուլանք, ինշալլահ ֆի վաղը նորէն կը խընդանք։ Ողջութիւն թող ըլլայ, ամէն բան իր տեղը կուգայ։

Ու իրաւ ալ, կամաց կամաց ամէն բան իր տեղը գալ սկսաւ։ Նախ՝ պէյլիկին մարդը եկաւ ու թաղին հաշիւները մաքրեց լմնցուց։ Փարայ մը պարտք չթողուց և յաջորդ շաբթուան համար ալ շատ կար բերել խոստացաւ։ Եւ ետքէն ալ, այնքան բերաւ որ թաղին կնիկներն ու աղջիկները գլուխնին քերելու ժամանակ չունէին։

Ղուկաս աղան պէյլիկին ստակը առաւծին պէս, Աստուած կէնէ մեզի տաճկէն չանցընէ ,ան Փարաւոններուն, ֆարմասոններուն ձեռքը չձգէ» ըսելով շիտակ Պախչէ Խարուն սարաֆին գնաց ու երկաթուղիները ազատեց ու բերաւ Արմիկին յանձնեց։ Աղջկանը երեսը նորէն քիչ մը ժըպտիլ սկսաւ, ու էրիկ կնիկ՝ ինչպէս ծանր հիւանդի մը վրայ առողջացման նշան մը, սիրտ առին եւ իրենք ալ ուրախանալ սկսան։

Հանրային կրթութեան պաշտօնատունն ալ ձեռագիրներուն տպագրութիւնը արտօնեց։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(24) (Շ. բ.)

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻՆ ՎՐԱՅ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ

●

« Եւրոպայի» երգիծանքով մը կը թելադրէր Հանրագիտակ մը պատրաստել, իբրեւ տարրական պահանջ :

Քանի՞ հոգի ճիշդ գիտեն ականաւոր անձերու ծննդեան եւ մահուան, պատմական դէպքերու թուականները :

Հանրագիտակ մը անհրաժեշտ է ոչ միայն խմբագիրներու եւ յօդուածագիրներու, այլ եւ սովորական մահկանացուներու համար : Դպրոցականներ, համալսարանականներ, վաճառականներ եւ քիչ – շատ զարգացած մարդիկ Եւրոպայի մէջ իրենց գրադարանին մէջ բառարաններու հետ ունին հանրագիտակներ եւ երբ հինգ տարի անցնի, նորի մը պէտքը կը զգան :

« Եւրոպայի » չէ մտած գործնականին մէջ, հետեւաբար պիտի ենթադրենք թէ միայն Հայ Հանրագիտակ մը ունենալ կ'առաջարկէ, ուր պիտի գտնենք անձերու, քաղաքներու եւ աշխարհագրութեան վերաբերեալ գիտելիքներ : Թէեւ այսօրուան պահանջքը շատ աւելի լայն ծրագիր մը պիտի պարտադրէր մեզի :

Տարիներ առաջ Հ. Մկրտիչ Պոտուրեան սկսած էր Հայերէն Հանրագիտակ մը հրատարակել Ռումանիոյ մէջ : Առաջին պրակները տեսած ենք : Հարկ է պրպտել, եղածէն օգտուիլ եւ արծարծել այս հարցը, մասամբ գոհացնելու համար ամենօրեայ պահանջ մը :

Պ. ԹՐԱԿԱՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտեմբեր 8-ին : Դագաղը նախապէս դրուած էր Հայաստանի Պետական Ֆիլհարմոնիայի Փոքր դահլիճին մէջ, ժողովուրդին համար : Հանգուցեալ գրագէտը թաղուեցաւ Երեւանի Պանթէոնին մէջ : Յուղարկաւորութեան բոլոր ծախքերը հոգաց կառավարութիւնը :

ՆԱԽԱՊԱՏՄԱԿԱՆ ՓԻՂԻ բրածոյ մնացորդներ գտնուեցան Լենինականի հիւսիսարեւմտեան ծայրամասին աւազահանքերուն մէջ : Ունի 1·5 մեթր երկայնութեամբ ժանիք, եւ քանի մը սեղանատամներ : Ուսումնասիրութիւնը ցոյց կու տայ որ ատոնք կը պատկանին նախապատմական փիղի հնագոյն տեսակներէն մէկուն, որ կը կոչուի տրոգոնթերեան, եւ ապրած է Հայաստանի հողամասին մէջ քանի մը հարիւր հազար տարի առաջ : Նախապէս ալ գտնուեցան ռնգեղջիւրի, ձիու, ուղտի, եղի, եղջիւրի բազմաթիւ բրածոներ, որոնք կը պահուին Հայկ.

ԿԱՏՂԵՐ ԵՆ...

*

Հակառակ քաղաքական անստոյգ կացութեան, հակառակ միջազգային կնճռոտ խնդիրներու փոթորիկին, մեր երեւելիները կարծես լուսնի մէջ կ'ապրին եւ բնաւ հոգ չունին :

Օրինակը կու տան նախ իրենք միւռոնով օծեալ վեղարաւորները, որոնք բան գործ ըրած են կիրքեր բորբոքել եւ դաւեր սարքել :

Մէկ բառով կարծես կը խաղան ժողովուրդին հետ որ գիտէ արժանաւորը պատուել բայց անարժանն ալ խայտառակել ...

Ով փարեսեցիներ, մաքսաւորներ, անտէ՞ր գտաք Սաղիմի հնօրեայ վանքն ու տաճարը :

Նոր չէ արդէն այդ վանքին պատմութիւնը : Գիտցողը գիտէ որ այդպիսինե – րուն որջ է եղած տարիներով, — «կեանք իմ Աղնաւոր աղայի» հոգեբանութեամբ : Բացառութիւնները յարգելով :

Պահապան են Ս. Տեղերուն, բայց յաճախ իրենք ալ պահապանի կը կարօտին ..:

Բայց թող գիտնան որ երբ ժողովուրդի համբերութիւնը չարաչար կը գործածեն, ըլլան արքեպիսկոպոս կամ Հայր Սուրբ, իրենց բռնած գաւազանը ի հարկին իրենց գլխուն կ'իջնէ :

Եթէ ժողովուրդը կը պաղի եկեղեցիէն, մեծ մասով իրենք են պատճառը, պատասխանատուն, ինչո՞ւ կը գանգատին :

Հայ ժողովուրդը իր եկեղեցին սիրած է եւ կը սիրէ միշտ, միայն թէ չի հանդուրժեր ապերասան վեղարաւորներու ապականութեանց : Ան կը պահանջէ որ կղերականները ըլլան արժանաւոր «քաջ հովիւներ», եւ ոչ թէ հասարակ արհեստաւորներ :

ՄԷՆ - ՍԷ

Գիտութեանց ակադեմիայի երկրաբանական կաճառին «Հ. Կարապետեան» թանգարանին մէջ :

18 ՄԻԼԻՈՆ ՇԻՇ հանքային ջուր պատրաստեցին այս տարի Արզնիի հանքային աշխատաւորները եւ մինչեւ այս տարուան վերջը պիտի պատրաստեն մէկ միլիոն 200 հազար եւս :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Նօէլ սիւր լա Փլանէթ անունով չահեկան էմիսիոն մը պիտի ունկնդրուի Փարի Էնթէրի վրայ այս երկուշաբթի ժամը 22·15ին : Գլխաւոր պատրաստողն է ծանօթ երգչուհի ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ, մասնակցութեամբ գեղարուեստական եւ երաժշտական մասնագէտներու :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

●

Թեհրանի Հայոց «Գործակալական Խորհուրդը», որ ամէնէն կենսունակ մարմինն է իր ընդհ. ժողովը գումարեց Հոկտեմբեր 24 – Նոյեմբեր 14 :

Այս մարմինը կը բաղկանայ քաղաքին 54 ներկայացուցիչներէն : Ժողովին ներկայ էին 43 հոգի, եւ 10 հրաւիրեալներ, խորհրդակցական ձայնով :

Ժողովը գլխաւորաբար զբաղեցաւ ազգ. դպրոցներու 1955 - 56ի նիւթական հաշիւներով, ինչպէս եւ Թեհրանի Հայոց ծխական տուրքի եւ եկեղեցական վարչութեան գործերով :

Նախագահը Տոքթ. Ա. Բաբալեան անդրադառնալով 1955 – 56 տարեշրջանի ազգային մարմիններու արդիւնաւոր աշխատանքներուն, ուրախութեամբ յայտարարեց թէ՝ ամէնքն ալ տարեշրջանը բոլորած են խաղաղ եւ համերաշխ մթնոլորտի մէջ եւ արձանագրած ուշագրաւ յաջողութիւններ :

Ծխական տուրքի կեդր. վարչութիւնը տարուան մէջ ունեցած է 890·390 րիալ մուտք եւ 198·300 զանազան ծախքեր : Ազգ. դպրոցներուն յատկացուցած է 613·130 րիալ :

Եկեղեցական վարչութեան տարեկան ընդհ. մուտքն է 1·440·640 րիալ եւ ելք 1·345·630 րիալ : Դաւթեան եւ Դանայի դպրոցներուն յատկացուցած է 162·000 րիալ : Գնած է 257·000ի գոյքեր :

Թեհրանի ազգային դպրոցները յաճախած են մօտ 5800 աշակերտներ, մանչ ե ւ աղջիկ : Պաշտօնավարած են 300 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ : Տարեկան ընդհ. ելեւմուտքն է մէկ միլիոն 180 հազար թուման :

●

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Կ. Խաչի (ՀՕՄ) նորակազմ վարչութիւնը դասախօսութեան հրաւիրած էր ընկեր Կոպեռնիկ Թանտրճեանը, որ բացատրեց թէ նախապէս հայ կնոջ դերը սահմանափակուած էր տունին մէջ, սակայն հետզհետէ ընդլայնուեցաւ : Հայ կինը ներկայիս տէր կը կանգնի իր տան եւ բոլոր հայ տուներուն, բոլորուելով մէկ գաղափարի շուրջ : Սխալ է թէ Հայ Օգն. Միութիւնը կամ Հայ Կարմիր Խաչը կազմուած է 1910ին : Դեռ 1894ին Պուլկարիոյ մէջ գոյութիւն ունէր : ՀՕՄը այժմ ունի 86 մասնաճիւղեր : Ասոնց 14ը կը վարեն մեր նոր սերունդի աղջիկները, որոնք հայերէն իսկ չեն գիտեր, բայց ունին ցեղային բարձր գիտակցութիւն :

Ռ. եւ Շ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆՆԵՐՈՒ կեանքին ու գործին մասին ոգեկոչումի հանդիսութիւն տեղի ունեցած է Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը : Այս առթիւ քարոզ մը խօսած է առաջնորդը ներկայացնելով ուսուցչական եւ դաստիարակչական բեղուն գործունէութիւնը հայր եւ որդի Պէրպէրեաններու Պոլսէն մինչեւ արտասահման : Յիշելէ ետք Հայր Պէրպէրեանի նուիրեալ ծառայութիւնը եւ « ուսուցչապետի» կոչումը Խրիմեան Հայրիկի կողմէ, թուեց նաեւ արժանաւոր զաւկին Շահանի ուսուցչական եւ դաստիարակչական դերը Եգիպտոսի (մօտ տասը տարի), Երուսաղէմի եւ Անթիլիասի մէջ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը համակրական երեկոյթ մը սարքած էր ի պատիւ Փարիզի թատերական խումբին, յանձական սրահին մէջ երկուշաբթի գիշեր : Ստեղծուած էր տաք մթնոլորտ մը :

Ամէն մարդ խօսք մը ունէր ըսելիք եւ երգեր, արտասանութիւններ, պարեր իրարու կը յաջորդէին : Լիոնահայ բեմերու ծանօթ երգիչ Պ. Ժորժ Մաս հայերէն ու ֆրանսերէն երգերով աւելցուց ընդունելութեան փայլը : Թատերական խումբի անդամուհիներէն Օր. Փափազեան յաջող արտասանութիւն մը կատարեց : Ընկեր Թ. Այվազեան նոր յաջողութիւններ մաղթեց փարիզահայ խումբին :

Բաղձանք յայտնուեցաւ որ Պ. Գ. Վահան յառաջիկային ալ պտոյտ մը կազմակերպէ դէպի գաւառ :

Ընդունելութիւնը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր : Ներկաները հիւրասիրուեցան կարկանդակներով եւ ըմպելիներով : Մ.

ՅՈՐԴԱՆԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ.Ի ՏԵՂԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Շաբաթ օր (18 Դեկտ.) Յորդանանի կառավարութիւնը պաշտօնապէս վաւերացուց Տիրան Արք. Ներսոյեանի Տեղապահութիւնը :

Երուսաղէմի կուսակալը անձամբ վանք երթալով հաղորդած է այս լուրը որ մեծ խանդավառութիւն պատճառած է ժողովուրդին :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐ ԵՒ ՑՈՅՑԵՐ տեղի ունեցած են Խ. Միութեան ճարտարագործական կեդրոններուն մէջ, համաձայն Մոսկուայէն արտասահման հասած լուրերու :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ նաւաթուղի մը պիտի շինուի Աքապայի ծոցին վրայ, մասնակցութեամբ Ֆրանսացիներու : — Իսրայէլի վարչապետը յայտարարեց թէ երբեք թոյլ պիտի չտան որ Կազայի շրջանը Եգիպտոսի վերադարձուի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (222)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2.— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

●

Այս ընդհարումից խուսափում էր նա, աշխատելով գոնէ առ ժամանակ իրան քաղցր յոյսերի փայփայման մէջ պահել :

Նա սիրում էր որդուն, սիրում էր հօր սրտի բոլոր ջերմութեամբ : Բայց այս սէրը նրա մէջ նոյնքան եսական էր, որքան եսական էին նրա բաղձանքները որդու վերաբերութեամբ : Նա նայում էր որդու վրայ՝ ոչ թէ իբրեւ մի ազատ, ինքնակամ անհատի վրայ, այլ որպէս մի յաջողակ միջոցի վրայ, որով միայն ինքը պէտք է փառաւորուէր : Եթէ որդին բարձր պաշտօնների կը հասնէր, եթէ նա կը փայլէր բարձր շրջաններում, — այդ փայլը իրան էր պատկանում, որովհետեւ որդին նոյնպէս իրան էր պատկանում : Եթէ մի նժոյգ ձիարշաւի ժամանակ տանում է մրցանակը, տէրն է պարծենում, եւ ոչ թէ նժոյգը : Այս եսական կէտից էր նայում նա որդու վրայ : Մի այսպիսի հայեացք կազմուել էր նրա մէջ աւանդաբար, որ ստացել էր նա իւր ազնուապետական ժառանգութեան հետ : Ինքը նոյնպէս ծառայել էր իւր հօր բաւականութեան համար, եւ իւր որդին եւս պէտք է ծառայէր իւր բաւականութեան համար : Նրա ընդդիմադրութիւնը կը զրկէր հօրը այն բոլոր երանութիւններից, որ ապագայում պէտք է վայելէր նա : Այդ էր պատճառը, որ նա զգուշանում էր՝ չհանդիպել որդու ընդդիմադրութեանը, եւ ամենայն ջանքով խուսափում էր հակաճառութիւնից, սպասելով մինչեւ հանգամանքները ինքն ըստ ինքեան կը պարզէին իւր մթին կասկածները :

Սամուէլի վերջին նկատողութիւնը Մերուժանի մասին՝ սաստիկ խիստ էր, բայց հայրը անուշադրութեան տալով, դարձաւ դէպի որդին այս խօսքերով .

— Բայց դու պէտք է գնաս քեռուդ տեսնելու, Սամուէլ, եւ մօրդ ողջոյնը մատուցանես նրան : Նա շատ կ'ուրախանայ քեզ տեսնելով, նա չափազանց սիրում է քեզ : Այս առաւօտ մի քանի անգամ մարդ է ուղարկել, հարցնելու քո առողջութիւնը : Դու դեռ քնած էիր :

— Ուրեմն գիտէ, որ ես եկել եմ, հարցրեց Սամուէլը :

— Գիտէ, եւ խնդրել է, որ այսօր ճաշին Պարսից նախարարները զօրապետները : Քեզ իւր մօտ լինենք : Այնտեղ կը լինեն եւ հարկաւոր է բոլորի հետ ծանօթանալ :

Մերուժանը հեռուից անցաւ նրանց առջեւից :

— Ես հէնց այս րոպէիս կը գնայի քեռուս մօտ, բայց նա այժմ զբաղուած է երեւում ...

— Այո, նա դուրս է եկել բանակը դիտելու ... եւ մի քանի կարգադրութիւններ ունի անելու ... որովհետեւ այս օրերում պէտք է չուենք այստեղից ...

— Իսկ ինձ չէ՞ հրաւիրել Մերուժանը— մէջ մտաւ պատանի Արտաւազդը :

— Հրաւիրել է, սիրելիս, առանց քեզ, ինչպէս կարելի է, ասաց իշխանը : Դու էլ կը լինես ճաշին, Արբակն էլ կը լինի : Մենք միասին կը գնանք :

— Ես նրա հացը չեմ ուտի, խօսեց յամառ ծերունին, երեսը շուռ տալով :

Իշխանը ծիծաղեց :

Սամուէլը նկատեց, որ իրանց ներկայութիւնը խանգարում էր հօրը : Որովհետեւ առաւօտ էր, անդադար մարդիկ էին մտնում, այս եւ այն գործի մասին նրան հրամաններ էին խնդրում, եւ նա, իբրեւ բարձր պաշտօնական անձն, պէտք է բոլորին պատուէրներ եւ հրահանգներ տար : Այդ էր պատճառը, որ նախաճաշիկը վերջանալուց յետոյ, նա իսկոյն վեր կացաւ, եւ կամենում էր դուրս գալ հօր վրանից :

— Դու կը ձանձրանաս, մինչեւ ճաշ քո վրանում սպասելով, Սամուէլ, ասաց նրան հայրը : Եթէ կամենում ես, կը պատուիրեմ ձիաներ պատրաստեն, գնացէք Արաքսի ափերի մօտ զբօսնելու : Եղանակը զով է, եւ այնտեղ գեղեցիկ տեսարաններ կան :

— Շնորհակալ եմ, սիրելի հայր, ասաց Սամուէլը : Ես դեռ ոչ բոլորովին կազդուրուել եմ ճանապարհի յոգնածութիւնից, պէտք է գնամ, մի փոքր հանգստանամ :

Գալով իւր վրանը, իրաւ, Սամուէլը իսկոյն ընկողմանեցաւ բազմոցի վրայ եւ ծանրացած գլուխը տուեց բարձերին : Նրա գունաթափ դէմքը դարձրած էր դէպի ահռելի բանակը, եւ տխուր աչքերը յառած էին դէպի այն կողմը : Նա դեռ չէր մոռացել, եւ մոռանալ եւս անկարող էր, թէ որպիսի համակրութեամբ հայրը նկարագրեց Մերուժանի գործողութիւնները, որոնց գործակից էր եւ ինքը : Իսկ գործը ակներեւ էր, նրա աչքերի առջեւն էր : Որքան մտածում էր նա, ոչինչով չէր կարողանում արդարացնել հօրը, չէր կարողանում ազդարարել եւ քեռուն : Երկուսն էլ ներկայանում էին նրա առջեւ որպէս երկու մահացու ոճրագործներ : Բայց նա սիրում էր հօրը, սիրում էր եւ քեռուն : Նա պատրաստ էր տալ իւր կեանքը եւ ամէն ինչ, որ աշխարհում թանկ էր իւր համար, դէթ այդ երկու մարդիկը ուղղուէին եւ դառնային իրանց չար ճանապարհից :

ՐԱՖՖԻ

Անդրադառնալով Ազգաժողովին Թունուժեան եւ վրիպումներուն, Պ. Կի Մոլէ կարգ մը կարեւոր բարեփոխումներ առաջարկեց, որպէսզի կարենայ գործել: Ատլանտեան կազմակերպութեան մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ ան կը կազմէ Ֆըրանսայի արտաքին քաղաքականութեան հիմքը :«Ես գիտեմ որ Նախագահ Այզընհաուըր եւ ամերիկեան կառավարութիւնն ալ նոյն կարեւորութիւնը կ'ընծայեն այդ կազմակերպութեան»:

Իբրեւ եզրակացութիւն, վարչապետը մասնաւորապէս ծանրացաւ միացեալ Եւրոպայի ծրագրին իրականացման վրայ: Եւ շեշտեց թէ ինչ որ ալ ըլլան իրենց տնտեսական դժուարութիւնները պիտի չարունակեն ելք մը փնտռել Միջին Արեւելքի մէջ եւ աջակցիլ միացեալ Եւրոպայի կազմութեան :

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Մակարիոս արք·ի Թոյլ պիտի չտրուի որ Կիպրոս վերադառնայ իր աքսորավայրէն, եթէ նոյն իսկ յանձն առնէ դադրեցնել իր դիմադրութիւնը բրիտանական իշխանութեան դէմ : Սակայն կառավարութիւնը համաձայն է որ աքսորականը Յունաստան երթայ, իր բարեկամներուն հետ խորհրդակցելու համար: Կիպրոս վերադառնալու խնդիրը պիտի քննուի երբ նոր սահմանադրութիւնը գործադրուի : Կ'ըսուի թէ երկու ներկայացուցիչներ պիտի ղրկուին աքսորավայրը, Մակարիոս արք·ի հաղորդելու համար նոր սահմանադրութեան տրամադրութիւնները :

Կիպրոսի կառավարիչը տրամադիր է արտօնելու որ քանի մը յոյն վարիչներ այցելեն աքսորականին, խորհրդակցելու համար :

× Յունաստանի արտաքին նախարարը մերժեց նոր սահմանադրութիւնը, «ծաղրանկար» մը համարելով զայն: Կիպրոսի Յոյները միշտ իրենց գերագոյն պետը կը նկատեն Մակարիոս արք·ը:

× Ուսանողական ցոյց մը տեղի ունեցաւ Ֆամակուսթայի մէջ: Այս առթիւ վիրաւորուեցաւ 17 տարեկան տղայ մը: Ձերբակալուեցան 23 երիտասարդներ : Ցոյցը ուղղուած էր նոր սահմանադրութեան դէմ : Յեղ· Կոմիտէն հրամայեց գործադուլ մը սարքել 24 ժամուան համար, իբրեւ բողոք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու Ուաշինկթընէն մեկնելէ առաջ յայտարարեց· — «Մասնաւորապէս երախտապարտ եմ Նախագահ Այզընհաուըրի հանդէպ, որուն հետ երկար խօսակցութիւններ ունեցայ»: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ Մ· Նահանգներու եւ Հնդկաստանի քաղաքականութիւնը հիմնուած է մարդկային արժանապատուութեան եւ անոր ճակատագրին բարելաւման սկզբունքին պաշտպանութեան վրայ :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ հանդարտութիւն կը տիրէ առ այժմ տօնական օրերու առթիւ: Խատաճիկ վարչապետը միշտ կը յայտարարէ թէ ապստամբութիւնը ջախջախուած է· բայց եւ այնպէս չէ կրցած իրեն կապել ժողովուրդը : Երկրին ճարտարագործութիւնը կատարեալ քաոսի մը մատնուած է: Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց, որուն տրամադրութեամբ անմիջապէս պիտի արգելափակուի ո՛վ որ կը խանգարէ հանրային բարեկարգութիւնը :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը որոշեց նոր միջոցներ ձեռք առնել հին սթալինականներուն դէմ: Գրաքննութիւնը պիտի չարունակուի, որպէսզի թերթերը ծայրայեղութեան չդիմեն, Խ· Միութիւնը քննադատած ատեն :— Լեհաստանի Քաթովից քաղաքը, որ Սթալինոկրատ կոչուած էր 1951ին, այսուհետեւ պիտի կոչուի հին անունով :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կրթական նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ անգլիական եւ ֆըրանսական դպրոցները պիտի վերաբացուին Դեկտ· 29ին: Տօնական օրերուն ալ դասեր պիտի տրուին, 2ուկէս ամսուան փակման պակասը լրացնելու համար :

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն թէ մէկ մէկ տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան ընդդիմադիր թերթի մը խմբագիրը եւ հրատարակիչը, որոնք տպեր էին վարչապետին դէմ խօսուած ճառ մը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ· 20)·— Ձոյլ ոսկի 462·000, Նափոլէոն 3380, զուից· 3280, անգլ· 4300, քսան տոլարնոց 16·400, թղթադրամ (անպաշտօն) սթերլին 1040, տոլար 398, զուից· 94·75, լիր 7·90 :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մաննիկ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դաւիթեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Դաւիթեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ եղբօր ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ մահուան առաջին տարեդարձին առթիւ, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցին : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

●

ՊՈՄՈՆ·— Այրի Տիկին Արաքսի Սարգիսեան կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի Պոմոնի եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ողբացեալ Պ· Գալուստ Սարգիսեանի մահուան քառասունքի առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող բոլոր ազգականները, բարեկամները եւ հայրենակիցները :

●

Այրի Տիկին Մարթա Չաքըրեան կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս· Պ ·Պետրոս եկեղեցիին մէջ, իր զաւկին՝ Տօնիկ Չաքըրեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

●

Պ· Եդուարդ Եազըճեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցին, իր նահատակ հօր՝ ՄԱՐԳԱՐ ԵԱԶԸՃԵԱՆի մահուան 41րդ տարեդարձին առթիւ:

Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին Տօնածառի հանդէսը տեղի պիտի ունենայ կիրակի, 23 Դեկտ· ժամը 15ին: Կը հրաւիրուին ծնողներն ու համակիրները :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի առաւօտ Ծննդեան տօնին առթիւ Ս· պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Բէ, Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ, (Լիոնէն):

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պոմոնի Ս·Գ· Լուս· եկեղեցւոյ
արարողութեանց

Այս երեքշաբթի, Սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին :

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեանց, ժամը 8: Հանդիսաւոր Սուրբ պատարագ ժամը 10ին: Տօնախմբութիւն Սարկաւագաց եւ Դպրաց : (աՇր·)

ԽՆՋՈՅՔ

Համաշխարսանճագի Հայր· Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս մը, Ս· Ծնունդի առթիւ, Յունուար վեցի կիրակին, ժամը 3էն մինչեւ տասը, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պոնըֆուա :

Երգեր, եւ արտասանութիւններ :

Մուտքը ազատ է :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը ամբողջ օրուան համար, երկու պզտիկով տան մը մէջ :

ԴԻՄԵԼ երեկոները ժամը 7·30էն վերջ Տիկին Տէր Մինասեան, 14 ռիւ տը վիէն, (Կառ Սէն Լազար):

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն :

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն:

Ստանալու համար դիմել Մ· Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ :

Գինը՝ 500 ֆրանք :

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Պոմոնի Ս· Սահակ - Մեսրոպ սրահին մէջ

Հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչութեան, մասնակցութեամբ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի : Նախաձեռնութեամբ Ն· Ս· Քրիստափոր խումբի :

Այս երկուշաբթի ժամը 21էն մինչեւ լոյս:

Կը ներկայացուի Նշան Պէշիկթաշլեանի ՅՈՒԶՈՒՄԸ, կատակերգութիւն 1 արար Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ :

Ընկերակցութեամբ Սիամանթօ նուագախումբի, եւրոպական եւ հայկական պարեր :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ յառաջիկայ Գշ· օր, 25 Դեկտ· (չաբին· Ծնունդ), Ս· Ստեփանոսի տօնին առիթով հանդիսաւոր Ս· պատարագ կը մատուցուի երկսեռ կոմիտասեան երգեցողութեամբ: Կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ՝ հին եւ նոր զոհերուն եւ երգեցիկ դասին ննջեցեալներուն յիշատակին: Յատուկ արարողութիւնով կ'երգուի «Այսօր դասք»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ·— Հ· Յ· Դ· «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, ընկ· Մովսէսի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ : :

Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ Շրջ· վարչութիւնը Փարիզի շրջանի ընկերուհիները միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը : Մանուկներու Օրուան կարգադրութիւններու համար :

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Այս կիրակի Ս· Թադէոս եկեղեցւոյ երկսեռ դպրաց դասու տօնախմբութեան օրուան առթիւ հանդիսաւոր Ս· պատարագ պիտի մատուցուի եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի դպրաց դասու համայն հին եւ նոր ննջեցելոց համար, ղեկավարութեամբ Օր· Սիւզան Պօյաճեանի եւ մասնակցութեամբ Դպրաց Դասուն: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկին Սերճանեան կը տրամադրէ հետեւեալ նուէրները ·— Կապոյտ Խաչի Կաղանդի տօնածառին երկու հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման երկու հազար, «Հայ -Բոյժ»ին հազար ֆրանք :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ· Յակոբ Հացագործեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց տիկնոջ, մօր, զաւկին եւ քրոջ՝ ընկերուհի տիկին Եւգինէ Հացագործեանի մահուան առթիւ :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 13ին, կիրակի, Քաֆէ Նոայի սրահին մէջ, կէսօրէն ետքը :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք : Հատը 12 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 23 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7765 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3576

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԻՐ ԼՈՅՍԵՐՈՎ

*

Տակաւին առիթ պիտի ունենանք լայնօրէն խօսելու Միջին Արեւելքի կրթական եւ հրատարակչական գործունէութեան մասին, որ կը կազմէ իրական սփոփանք մը, իր բովանդակութեամբ եւ յարատեւութեամբ :

Դպրոցներու ցանց մը փռուած է Կիպրոսէն Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք եւ Իրան : Հազարաւոր աշակերտներ տարրական եւ բարձրագոյն կրթութիւն կը ստանան :

Այնտեղ սերունդի փրկութեան հոգը աւելի շատ կապ ունի նիւթական միջոցներու հետ : Որքան լայն հոսին աղբիւրները, այնքան արդիւնաւոր կը դառնայ աշխատանքը :

Չմոռնանք որ ազգ. իշխանութիւնները եւ Հոգաբարձութիւնները իրենց դիմացն ունին բազմազան օտար հաստատութիւններ, հոսուն աղբիւրներով : Պատկառելի թիւ մը կը կազմեն օտար կրթարաններու հայ աշակերտներն ալ :

Ուրիշ հոգ մը՝ ուսուցիչներու նուազումը, դարձեալ հետեւանք նիւթական միջոցներու անձկութեան :

Բոլորովին փոխուած են պայմանները՝ օտարութեան մէջ : Ցետին գիւղն անգամ չի կրնար ուսուցիչ գտնել պանիր - հացի գնով : Տնտեսական պայմանները եւ ընկերային օրէնքները նոր զոհողութիւններ կը պարտադրեն ամէն տեղ :

Ուսուցիչը ինքն ալ ստիպուած է հետեւիլ օրուան պահանջներուն, — քալել ժամանակին հետ, որպէս զի կարենայ բարեխղճօրէն կատարել իր նուիրական պարտականութիւնը :

Ամէն տեղ ալ, զգալապէս բարւոքած են պայմանները : Բայց եւ այնպէս, անհրաժեշտ է յանձն առնել մեծ զոհողութիւններ, որպէսզի նոր ուժեր նուիրուին ուսուցչական ասպարէզին :

Եգիպտոսի մէջ տարիներէ ի վեր կը մտածեն բարձրագոյն վարժարանի մը կամ դասընթացքի մը բացման մասին :

Անցնող տարուան ընթացքին նորէն արծարծեցին հարցը, առանց գործնական եզրակացութեան մը յանգելու :

Լիբանանի մէջ Համազգային ընկերութեան ճեմարանը լայնօրէն օգտուեցաւ 25ամեակի հանգանակութիւններէն եւ նոր ծրագիրներ կ'որոճայ :

Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը միջոցներ կը խորհի, դառնալու համար մշակոյթի կեդրոն մը՝ դպրեվանքով եւ հրատարակութիւններով :

Լիբանանի եւ Սուրիոյ մէջ բազմաթիւ կրթարաններ կը վայելեն Բարեգործականի նիւթական աջակցութիւնը : Դժբախտաբար երկու գաղութներուն մէջ ալ աւերներ կը գործեն կանխակալ կարծիքները եւ խտրական ոգին :

Հալէպի «Քարէն Եփփէ» ճեմարանը արդիւնաւոր տարեշրջան մը եւս բոլորեց, առանց նիւթական լայն միջոցներ ունենալու : Բարերար մը հաստատութիւնը օժտեց սեփական շէնքով մը :

Ինչպէս Լիբանանի, Սուրիոյ մէջ ալ ամէն զոհողութիւն յանձն առած են երէկուան աքսորականները, ճրագը վառ պահելու համար : Միշտ նոր դպրոցներ կը բացուին կամ կը շինուին :

Իրաքի մէջ եւս ազգ. իշխանութիւնը կ'աշխատի բարձրացնել դպրոցներու մակարդակը : Ձեռնարկուած է նոր շէնքի մը կառուցման՝ Պաղտատի մէջ :

Թեհրանի մէջ, որ գաղութին կեդրոնն է, ազգ. դպրոցները այս տարի ունեցած են 5800 աշակերտներ, 300 ուսուցիչներ եւ ուսուցչուհիներ, ինչպէս կը հաստատէ ազգ. վարչութեան տեղեկագիրը :

Պոլիսն ալ, որ մաս կը կազմէ Միջին, աւելի ճիշդ Մօտաւոր Արեւելքի, նոյնպէս կը պահէ 20 - 25 դպրոցներ : (Երկուքը լիսէ) : Աշակերտներու թիւը կը հաշուեն 3500 - 4000 : Ս. Խաչի դպրեվանքն ալ առանձին :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ ՆՈՐ ՀՈԳԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն ժողովի նստած է քանի մը օրէ ի վեր : Քաղաքական շրջանակներու մէջ անձկութեամբ կը հետեւին այս ժողովին, զանազան ենթադրութիւններ ընելով : Լուրերը հակասական են եւ դժուար է ստուգել բուն էրականութիւնը : Բ[illegible]րակոյս չկայ թէ օրակարգի[illegible]ուին հրատապ հարցեր, [illegible]ազարական ապստամբութեան :

Միջազգային մամուլէն կը քաղենք կարեւոր տեղեկութիւնները, որոնք ընդհանրապէս հիմնուած են դիւանագիտական աղբիւրներու վրայ : Նիստերը գոնփակ ըլլալով, օտար թղթակիցները մեծ դժուարութեանց կը հանդիպին, ստոյգ լուրեր քաղելու համար :

Անգլեւսաքսոն գործակալութիւնները կը հաստատեն թէ բուռն քննադատութիւններ տեղի կ'ունենան ընդհ. քարտուղարին՝ Խրուշչեւի ղեկոցման առթիւ : Առաջին ժողովն է այս որ կը գումարուի կուսակցութեան վերջին համագումարէն ի վեր (մարտ), երբ որոշուեցաւ հաւաքական ղեկավարութիւն հաստատել, վերջ տալով անհատի պաշտամունքին :

Իրազեկ աղբիւրէ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, օրակարգին վրայ կը գտնուին հետեւեալ երեք հիմնական խնդիրները .—

1. Արտաքին գործեր, մասնաւորապէս Հունգարիոյ եւ արեւելեան Եւրոպայի կացութիւնը :— 2. Բնակարանի տագնապը.— 3. Վերադաստիարակում երիտասարդութեան համաձայն Մարքս - Լենինեան վարդապետութեան : Այս առթիւ կ'ըսեն թէ խիստ քննադատութիւններ կատարուած են տեղական կոմիտէներու մէջ եւ շատ մը քարտուղարներ չեն վերընտրուած :

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ ազդեցութեան պայքար մը կը մղուի Կրեմլինի մէջ, թէ սթալինական խմբակ մը յուսահատօրէն կը փորձէ տիրապետել կարմիր բանակին վրայ : Նոյն աղբիւրին համաձայն, Նախագահական Խորհուրդը (Պրեզիդիում) ամէնէն ծանր տագնապը կ'անցընէ 1953էն ի վեր : Մինչեւ անգամ կը վախցուի որ զանգուածային եւ արիւնալի մաքրագործումներ կատարուին : Պայքարի ճակատին վրայ կը գտնուի նաեւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մարաջախտ Ժուկով : Հունգարիոյ ապստամբութիւնը եւ արեւելեան Եւրոպայի, նոյն իսկ Խ. Միութեան մէջ ծագած խլրտումները մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն :

Կ'ըսուի թէ հին Սթալինականները, Վորոշիլով, Մոլոթով եւ Քականովիչ, կ'աշխատին ազդել բանակին վրայ նախկին զօրավարներու միջոցաւ որոնք պաշտօնանկ եղած են Սթալինի մահէն ետքը : Կը նշանակէ թէ պիտի պայքարին Խրուշչեւի դէմ, որ առ այժմ տիրաբար կը վարէ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարութիւնը : Իրազեկներու կարծիքով, եթէ Սթալինականներուն ազդեցութիւնը չափազանց զօրանայ, մարաջախտ Ժուկով կրնայ մաքրագործման ձեռնարկել :

Կարծողներ կան թէ այս համատարած տագնապը կրնայ ստիպել Խ. Միութիւնը որ մեղմացնէ իր տիրապետութիւնը արբանեակ երկիրներու վրայ, տնտեսական զիջումներ ալ կատարելով :

Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Սթալինականներու եւ հակասթալինականներու այս պայքարը ուշ - կանուխ պիտի յանգի նոր մաքրա -

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

«ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ»

Նոր ստացայ Վահան Թոթովենցի այս գիրքը, գեղեցիկ տպագրութեամբ :

Թանկագին հատոր մը, որ կորսուած կը համարուէր, տարաբախտ գրագէտին աքսորէն ետք :

Նախապէս հրատարակուեցաւ «Նայիրի» շաբաթաթերթին մէջ :

Խմբագիրը պատմեց թէ ինչպէս ձեռք անցուցած էր մէկ հատիկ օրինակը, Ամերիկայի մէջ, Թոթովենցի ազգականուհիէն (քրոջ աղջիկը) :

Այժմ լոյս կը տեսնէ Էտվան հրատարակչականին կողմէ :

Միջանկեալ, կ'արժէ ջերմապէս շնորհաւորել այս հրատարակիչը, (Եդ. Պողպատեան), համեստ աշխատաւոր մը, որ հրատարակչական հաստատութեան մը գործը կը կատարէ միս - մինակ :

Քսանեւօթներորդ հատորն է այս : Շարքը շարունակելի :

Էտվան կը փնտռէ կը գտնէ սպառած, մոռցուած կամ կորսուած հատորներ, կը շարէ, կը տպէ եւ անմիջապէս լոյս աշխարհ կ'ընծայէ ընտիր տպագրութեամբ, մասնաւորապէս հոգ տանելով կողքի պատկերներուն :

Գիներն ալ՝ միշտ մատչելի :

Թոթովենցի *Հռովմէական ճանապարհը* կը բացուի հրաշալի պատկերով մը.

— Մայրս գնում է գոմ՝ կովը կթելու : Գնում է եւ երկար ժամանակ չի վերադառնում :

— Քա, աղջի, հարսն ի՞նչ եղաւ, — յանկարծ բացագանչում է հօրաքոյրս — գոմ գնաց ու չեկաւ :

Վազում են գոմ, տեսնում են մօրս՝ կովի մօտ նստած, գրկում — մի կապուտաչեայ երեխայ :

Այդ երեխան ես էի» :

Սկիզբէն մինչեւ վերջը, պատմութեան էջերը կը սարսռան այս կարգի պատկերներով :

Ոչ մէկ բռնի ճիգ՝ տպաւորութիւն գործելու : Ամէն ինչ բնական եւ բաբախուն .

Էջերը կը դարձնէք եւ ձեր առջեւ կը վերակենդանանայ ծանօթ քաղաք մը՝ իր փողոցներով, տուներով, ամենօրեայ կեանքով ու բարքերով :

Տիպարները կը շարժին, կը խօսին, կը գործեն ձեր առջեւ :

Տողեր, հատուածներ կան որոնք շունչ եւ մարմին են : Շարժանկարը հին հռովմէական ճամբուն վրայ փռուած ոստանի մը որ կը կոչուէր Խարբերդ :

Երբեմն մէկ բառ եւ բացականչութիւն մը, պարզ ակնարկ մը կը վկայեն թէ ձեր դիմացն ունիք վարպետ մը որ տակաւին ընդունակ էր նոր ստեղծագործութիւններ պարգեւելու ;

Ո՞ր իրէշը մարեց իր արեւը : Ո՞ւր եւ ե՞րբ....

Ո՞ւր կորան իր տառապանքի ընկերներն ալ : Ե՞րբ եւ ի՞նչպէս ...

Գոնէ գերեզման եւ յուղարկաւոր ունեցա՞ն, թէ անհետացան այնպէս ինչպէս այն բազմութիւնները որ կը շնչէին հին հռովմէական ճանապարհին վրայ : ՎԱՀԷ

ՊԱՐՊՈՒՄԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

●

ԱՅԺՄ ԶԲԱՂԱԾ ԵՆ ՋՐԱՆՑՔԸ ՄԱՔՐԵԼՈՎ

Անգլեւֆրանսական զօրքը երէկ ամբողջովին հեռացած պիտի ըլլար Փորթ Սայիտէն : Անգլիացի հրամանատարին՝ զօր. Սթոքուէլի տեղ Սուէզի ընկերութեան պաշտօնատունը մտաւ միջազգային զօրամասին հրամանատարը, հոն հաստատելով իր բանակատեղին, մինչեւ որ քաղաքը Եգիպտացիներուն յանձնէ : Վերջին պահուն գերիներու փոխանակութիւնն ալ կատարուեցաւ : Եգիպտացիները Փորթ Սայիտ բերին 472 անգլիացի մասնագէտներ որոնց պաշտօնն էր պահպանել Անգլիացիներուն ձգած զինուորական մթերանոցները : Դաշնակիցներն ալ բերին 366 Եգիպտացիներ որոնց 166ը ֆրանսական շոգենաւ մը դրուած էին իբրեւ պատանդ : Տակաւին կը փնտռեն այն անգլիացի սպան որ առեւանգուած էր :

Եգիպտական թերթերը կը պահանջեն վար առնել Ջրանցքի հիմնադրին՝ Լեսեփսի արձանը : Կառավարութիւնը պատասխանեց թէ ուրիշ արձան մը պիտի հաստատեն, յարգելու համար առժամեայ գրաւման զոհերուն յիշատակը :

Ջրանցքին մաքրագործումը սկսած է արդէն : Լաւատեսներ կը կարծեն թէ պիտի լրանայ մինչեւ Փետրուարի վերջը : Ջրանցքին երկայնքը կը գործեն 14 հոլանտական, եօթը գերմանական, հինգ դանիական, հինգ իտալական, մէկ պելժիական եւ մէկ շուէտական նաւեր : Լեհական նաւեր ալ պիտի մասնակցին : Կը կարծուի թէ Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը Գահիրէ պիտի երթայ մօտերս, բանակցելու համար «դիւանագիտական» մաքրագործման մասին. այսինքն՝ ճշդելու Ջրանցքին ապագայ կարգուսարքը : Արեւմտեան պետութիւնները ետ չեն կեցած միջազգային վարչութեան ծրագրէն :

× Անգլիական կառավարութիւնը սպիտակ տետրակ մը տպեց եգիպտական արշաւանքի մասին : Տեղեկագիրը առ առաւելն 650 կը հաշուէ մեռած Եգիպտացիներուն թիւը : Զոհերու ընդհ. թիւը կը հաշուեն 2700, որոնց 1200ը թեթեւ, իսկ 900ը ծանր վիրաւոր : Քաղաքային զոհերը այս թիւին մէկ քառորդը կը կազմեն : Փորթ Ֆուատի (ֆրանսական գօտի) եգիպտական զոհերուն թիւը կը հաշուեն մօտ հարիւր :

× Եգիպտական թերթերը գրած էին թէ ընկղմած է ֆրանսական «Ժան Պարթ» զրահաւորը : Ֆրանսացիներու կողմէ գերի բռնուած եօթը եգիպտացի սպաներ այցելեցին զրահաւորը, Թուլոնի մէջ, եւ զարմացան որ ոչ մէկ վնաս կրած է : Այս իմաստով ալ հեռագիրներ ուղղեցին իրենց ընտանիքներուն :

× Ազգաժողովը կը շարունակէ քննել անգլիական, ֆրանսական եւ իսրայէլեան հպատակներու արտաքսման խնդիրը : Ամերիկեան պատուիրակը պահանջեց դադրեցնել հալածանքները : Անյայտ կը մնայ 900 Հրեաներու ճակատագիրը : Շատեր ալ հոն վար դրուած են իբրեւ պատանդ : Խ. Միութեան պատուիրակը ըսեց թէ Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա դաւ մը սարքած էին եգիպտական կառավարութիւնը տապալելու եւ Ջրանցքին տիրանալու համար :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երուսաղէմէն հասած հեռագիրներ կը հաստատեն թէ նոր պատրիարքին ընտրութիւնը պիտի կատարուէր Դեկտ. 20 - ին : Միաբանական ժողովը հնգանուն ցանկ մը կազմած էր : Տեղեկութիւններ կը պակսին արդիւնքի մասին :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ պաշտօնանկ առաջնորդը, Շաւարշ եպիսկ. Գույումճեան դատ բացած էր Սուրիոյ Գերագոյն Ատեանին առջեւ, Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ կառավարութեան դէմ, որ ճանչցած է ընտրութեան օրինաւորութիւնը : Գերագոյն Ատեանը ըստ էութեան մերժած է դատը :
Ե՞րբ խելքի պիտի գան այս անոպաները..

«ԵԼ ԵՒ ԵԼ ԱՌՆԵԼ...»

Հայոց բանակը, չո՛րս հարիւր հազար հոգի, հեղեղի պէս թափեցաւ, զահավէժ իջաւ հայկական լեռնաշխարհէն ի վար դէպի հարաւ, անցաւ Աղձնիքէն, խուժեց մտաւ Արուաստան։ Ճակատամարտը տեղի պիտի ունենար Մծբին քաղաքին առջեւ։

Հայոց թագաւորը, Արշակ, օգնութեան կ՚երթար Շապուհի, որ պատերազմ յայտարարած էր Բիւզանդիոնի դէմ։

Թշնամի բանակը վաղո՛ւց էր հասեր ռազմադաշտ, «մածեալք իբրեւ զաւազ առափն ծովու»։ Շապուհի բանակը կ՚ուշանար, սակայն։

Անհամբեր էր Արարատեան բանակը, — «նիզակաւորք, սուսերաւորք, աղեղնաւորք, վաղրաւորք, սակրաւորք» կը տրտնջային թէ ինչո՛ւ կը սպասեն։

— Հրամա՛ն, տէ՛ր արքայ, հրամա՛ն։

Սպարապետը, Վասակ, «եւս առաւել քան զամենայն զօրսն ելեալ առնէր, կապկատոր լինէր, չմնայր հաւանութեան մինչեւ զօրքն Պարսից եկեսցեն զգործ պատերազմին»։

Ձեմ կշտանար կարդալով Փաւստոս Բիւզանդի ոգեւոր եւ եռուն նկարագրութիւնը, այնպէս որ իբրեւ վկայութիւն՝ փոխանակ բառ մը միայն քաղելու, կ՚ուզեմ պատմել նաեւ թէ Հայոց բանակը, «հեծելազօրք զրահաւոր պատենազէնք, սաղաւարտաւորք, դրօշաւորք, կազմ նշանաւորք բազմաձայն փողարօքն, որք ոչ գիտէին զերկեւղ զանգիտելոյ յարանց ախոյանց», չուզելով սպասել աւելի երկար, որովհետեւ «մղձկէին, զի լաւ համարէին զմեռանելն առաւել քան զկամելն յօտար աշխարհին», յառաջ նետուեցաւ ի վերջոյ «վասն որոյ իւրք եկեալ իցեն»։ Պատերազմը տեղի կ՚ունենայ եւ կը վերջանայ Հայոց յաղթութեամբ՝ Տիգրոնի բանակը չհասած տակաւին։

Ստ. Մալխասեանի թարգմանութիւնը, թէ Հայերը «բոլորին առհասարակ սրի անցկացրին, կոտորեցին, մի մարդ կենդանի չթողին», նրբերանգով մը ճիշդ չէ կը կարծեմ, որովհետեւ Փաւստոս Բիւզանդ կ՚ուզէ ըսել թէ հայկական բանակը, բովանդակ ռազմատենչութեամբ մը նետուելով յառաջ, փոխանակ նետաձգութեամբ կռուելու, կ՚ընդունի սուսերամարտը՝ սուրով ոչնչացնելու համար թշնամին, — ոչ վիրաւոր, ոչ գերի։

Մեզ կը հետաքրքրէ, այստեղ, «ել եւ ել առնէր» ոճը (տես վերը), զոր Ստ. Մալխասեան կը թարգմանէ. «Բոլոր զօրքերից աւելի՝ նրանց Վասակ զօրավարը վռազում էր, սանձերը կոտրում ...»։

Մեր նախորդ յօդուածով՝ գրաբար Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ ցոյց տուինք օրինակ մը ոճական նոյն ձեւէն, զոր աշխարհաբարը կը թարգմանէր. «Մէկը մէկալէն զօրաւոր պիտի ըլլայ»։ Այստեղ, Բիւզանդարանի մէջ, Ստ. Մալխասեան կը թարգմանէ. «Վռազում էր»։

Այս վերջին բայը, որ գործածական է արեւելահայերէնի մէջ՝ բայց ոչ արեւմտահայերէնի մէջ, կը նշանակէ շտապել, աճապարել։ Արմատը կամ ծագումը անստոյգ։ Ունինք վռզող բառ մը եւս, որ կը նշանակէ ապստամբ, — կապ չունի՞ արդեօք վռազ բառին հետ, եթէ փորձուի անհամբերութեան գաղափարով միացնել աճապարանքը, անհամբերութիւնը եւ ապստամբութիւնը։ Մեզ չի հետաքրքրեր այս հարցումը։

Աստուածաշունչ Մատեանէն ու Բիւզանդարանէն ետքը՝ օրինակ մըն ալ առնենք Ղազար Փարպեցիէն (չատ ունի)։

Աւարայրի պատերազմը վերջացած։ Հայաստանի նախարարները, եկեղեցականները եւ աւագանին ձերբակալուած՝ աքսորուած ի Հրեւ կամ մինչեւ Խուժաստան։ Պանդխտութեան մէջ՝ շատերը մեռած։ Այստեղ, Փարպեցի, ճիշդ Եղիշէի նման, գովքը կը հիւսէ հայ կիներուն.

— «Կանայք, որոց նահատակեալ մարտիրոսացան արքն, բազում պարկեշտասէր առաքինութեամբ մի զմիով ելեալ առնէին, զոր ամենայն մեռանելով ամենայն ախտից»։

Փարպեցիի լեզուն, այստեղ, կը գեղեցկանայ ճոխութեամբ, կը վայելչանայ հարսնութեամբ, կը կենդանանայ յուզումով, կը մրմռքի բայց կը փայփայի, կ՚ողբայ բայց կը ճառագայթէ։ Փարպեցի սքանչացում կը պատճառէ այստեղ (Գլուխ ԿԱ.) այնքան՝ որքան Արարատեան դաշտին իր դասական պերճագեղ նկարագրութեամբ (Գլուխ Է.)։ Լանլուայի ժողովածուին մէջ, Ս. Կեսարեան կը թարգմանէ ծանօթ ոճը այսպէս. —

«... tâchaient de se surpasser les unes et les autres par leurs vertus.»

Աշխարհաբար՝ «զիրար կը գերազանցէին»։

Հիմա առնենք օրինակ մըն ալ Նարեկացիէն.

— «Բայց քանզի ի վերայ այսքանեաց գերութեանց ամենաթշուառ վտանգաւորիս մի զմիով ել եւ ելս առնելոյ, զոր զկերպարանս անցիցն ի մասնէ վերաճառեալքդ նախագրեցին. ուստի եւ փոխեալ գեղանակ բանիս՝ այլ ոչ գեղկութիւն ադէտիս» (Ողբ. ԽԵ. 1)։

Թորգոմ պատրիարք կը թարգմանէ.

— «Բայց որովհետեւ ամենաթշուառ արկածեալիս իրար գերազանցող այնքան գերութիւններուն ձեւն ու կերպը մասամբ միայն նկարագրեցին վերին ողբերը, պիտի փոխեմ խօսքիս եղանակը, բայց ոչ աղէտքիս աւաղանքը»։

Գարեգին պատրիարք կը թարգմանէ (փակագիծի մէջ առնուածները Բ. տպագրութեան մէջ կատարուած փոփոխութիւններն են).

— «Եւ որովհետեւ նախորդ գլուխներով մասամբ միայն նկարագրեցի իրարու վրայ կուտակուող (կուտակուած) այնքան մեղքերը՝ որոնց գերին է դարձեր ամենաթշուառ հոգիս վշտակիր, հիմակ ալ ահա խօսքիս եղանակը պիտի փոխեմ, բայց ոչ աղէտիս եղկելիութիւնն» (եղկութիւնն երբեք աղէտիս)։

Ամբողջացնելու համար ժողովածուն, կուտամ Քասիմի թարգմանութիւնն ալ։ (Հետաքրքրական է Քասիմ, թէեւ վարկաբեկ՝ իր կարգ մը սխալներուն պատճառով, — կ՚արժէ առանձին ուսումնասիրել՝ ցոյց տալու համար որ թերութիւններուն կարգին ունի առաւելութիւններ եւս, հոգ չէ թէ «ի խորոց սրտից»ը թարգմանէ «սրտի խորերէն» կամ «հագըրը» ... «աղը»)։

— «Իսկ այսքան գերութիւններէ ետք սակայն որոնց նկարագրութիւնները մասամբ գրուեցան վերի ճառերուն մէջ, եւ որոնք զիրար գերազանցեցելու աստիճան սաստկութեամբ կը չարչարեն զիս, որ ամէնէն թշուառ վտանգուած մ՚եմ, պիտի փոխեմ, չէ թէ խեղճութիւնը կսկիծներուս, այլ եղանակը խօսքիս»։

Թորգոմ ժուժկալ է իր թարգմանութեան մէջ։ Գարեգին՝ ճոխաբան եւ մեկնողական, (տաղաչափուած ըլլալով՝ բառերն աւելի)։ Քասիմ՝ հասկնալի դառնալու ճիգով մը ռամկունակ)։

Առաջինը գերազանցել կը թարգմանէ ծանօթ ոճը, երկրորդը՝ կուտակել, երրորդը գերազանցել բային կուտայ երանգ մը, որ կը բացատրէ թէ բայը չի դոհացներ։

Այստեղ կ՚արժէ դնել մեծ հայկաբան եւ «Նարեկլուծի» մեծ մասնագէտ Հ. Գարբիէլ Աւետիքեանի մեկնութիւնը. «Որովհետեւ թշուառութիւնք հոգւոյս մի քան զմի առաւելեալք չարչարեն զիս», կամ «ի վերայ այսքան գերութեանց՝ որք մի զմիով ելեալս առնեն», կամ «մի քան զմի զօրանան»։

Այժմ հաւաքենք տրուած նշանակութիւնները, բաղդատական ընտրութեան մը համար։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ

Թէեւ Փարիզ եմ, բայց ոչ մէկ աղմուկ, կեանքի ոչ մէկ նշան, ութերորդ յարկի իմ մենարանիս մէջ։

Քաղաքը, այնքան մօտ, բայց այնքան հեռու, ապահովաբար՝ կը գոռայ ...

Ես, ինկած թիկնաթոռիս ամէնէն խորը, կը նայիմ դիմացէս անցնող երկինքին։

Իրապէս որ հզօր թափով մը կ՚արշաւէ երկինքը այսօր։ Տժգոյն, բայց եւ այնպէս կապոյտ խորքի մը վրայէն, կարծես տխեղերքին բոլոր ամպերը կ՚անցնին, իմ փարիզեան պատուհանիս եւ աչքերուս առջեւէն ...

Եւ ահա փափուկ, բայց ինքզինքը պարտադրող ծանրութիւն մը ուսիս վրայ .— Պուչիքան է, իմ Վենետիկեան ճեփճերմակ կատուս ու բարեկամս ....։

Եւ գիրկիս վրայ կը մագլցի նաեւ Անթառը, փարիզեան ամառի տաք գիշեր մը ծնած, իմ երկրորդ կատու բարեկամս։ Կը դառնայ, կը դառնայ, մինչեւ որ կը պլորուի, կ՚ամփոփուի ինքն իր վրայ, ինքն իր մէջ, սեւ եւ կլոր կոյտ մը կը շինէ ինքնիրմով, եւ կը մտնէ ապահովութեամբ եւ քաղցրութեամբ, Աֆրիկեան ջունգլիներուն խորը, իր նախնիքներուն քունէն յիշատակներով եւ խուլ հնչիւններով մրափի մը մէջ...

Իսկ Պուչիքան, որուն ականջներուն մէջ, տակաւին ապահովաբար մնացած են Վենետիկեան եկեղեցիներուն զանգակներուն ղօղանջները, թաթը կը սեղմէ ուսիս, եւ ճանկերը ջղաձգօրէն կը խոթէ մխերուս մէջ, երբ հեռաւոր գլախոնի ձայն մը կը բարձրանայ մինչեւ մեզի, եւ կը ծակէ խաղաղութիւնը պատուհանիս..

×

Այսպէս, այդ անցնող ամպերու, կատուի մրափներու, ճանկերու եւ գլախոնի յուսահատ կանչերու առաւօտն էր,. ուր գիտցայ հին տարիին անցնիլը, երբ թըղթատարը, իր տխրական բախիւնով դըրդեց իմ «անիծեալ բանաստեղծ»ի մենարանիս դուռը, եւ նոր տարեցոյց մը դըրաւ ձեռքիս մէջ։

Անկէ ետք, ես նաեւ գիտցայ մէկ ամբողջ տարիի մը ծանրօրէն գլտորած ըլլալը, երբ չափեցի նոր կոյտ մը ապրումներու հզօր արշաւը, գրաւումը եւ յաղթանակը, իմ զալիք օրերուս վրայ ...

Ծնունդի բուն օրը, արշաւող ամպեր ալ չկային։ Փարիզի երկինքը հագած էր իր անթափանցելի գորշը, կապարի ճնշումներով։

Ես կծկտեցայ բազմոցիս վրայ, ծունկերուս վրայ բացած իմ հօրս վերջին գիրքը, Աւետարանի մը պէս։ Եւ հոն կը կարդայի .— «Կամաց կամաց Սկիւտարը տեղ առաւ իմ սրտիս մէջ։ Անոր պողոտաներուն լայնութիւնը, անոր բարձրութիւնները սկսայ սիրել, ու անոր եկեղեցիներուն մեծութիւնը, Սուրբ Խաչին տօնակները, Սուրբ Կարապետին առատալոյս պայծառութիւնը, եւ Սկիւտարի հայ ժողովրդական պարզութիւնը։ Մարդ կը սիրէ այն տեղերը, որոնց վրայ իր քրտինքը կը թափէ ...։

Գիրք մնաց ծունկերուս վրայ, Փարիզի երկինքէն ալ կտոր մը աչքերուս մէջ..

Սկիւտարի Ծնունդները ...

Երբ պատարագները կ՚երգուէին եկեղեցիներուն մէջ։ Եւ տուներուն մէջ կը բուրէր խունկի եւ բուրկի հոտը ...

Մենք, այդ օրերուն, յետոյ, Սկիւտարի լայն պողոտաներէն կ՚երթայինք դէպի անոր բարձունքները, Մարմարային եւ Վոսփորին կապոյտ - կանաչ ջուրերուն, եւ անոնց մէջ ցոլացող անստգիւտ երկինքին մէջ աւետելու Յիսուսին Ծնունդը։

Ցոյս կար՝ Սկիւտարի Ծնունդներուն մէջ ...

×

Կը լսեմ փարիզեան տունիս սանդուղներէն վեր ելլող ոտնաձայն մը։ Քարին զարնուող սուր կրունկներէն, խոր յոգնութեան եւ յուսահատութեան ճիչ մը կ՚արձագանգէ տանը լռութեան վրայ։

Ռուս դրացուհիս, Քաթերինա Ստեփանովան է, որ կը վերադառնայ սենեակ, փարիզեան Ծնունդի այս իրիկունով։

Իր սենեակին դուռը, վրայէն ամուր մը կը գոցէ, գերեզմանի մը փակուող քարին հանած ձայնին շատ նման հծծիւնով մը... ։

×

Քաթերինա Ստեփանովնային պատահած դժբախտութիւնը կրկին է. — Նախ, բոլոր ունեցածը կորսնցնելով իր երկրին մէջ, անկարող եւ անըջային, ինկած է Փարիզ։ Անկէ ետքն ալ, իբր երկրորդ դժբախտութիւն, ինկած է ամերիկեան դթասրտութեան գիրկը ...

Հիմա, տարուան բոլոր օրերը, իր ծըռած պատերով սենեակին մէջ, ապուր կը խմէ, եւ բողոքականներու ժողովարանի մը մէջ կ՚երթայ երգել, ամէն կիրակի անոնց հոգեւոր երգերը, իր ռուսական կըրքոտ ձայնով։ Անոր փոխարէն կը ստանայ քիչ մը դրամ, եւ անոնց կեղծ ժըպիտը։

Իսկ տարին մէկ անգամ, Ծնունդին օրուան կէս օրին, հրաւիրուած է ուտելու, քարոզիչին եւ անոր ընտանիքին հետ, ամերիկեան աւանդական հնդկահաւը, չագանակներով ծանրաբեռնուած։

Ահա, այդ ճաշին ծանրութիւնը եւ անհուն տրտմութիւնն է որ սենեակ կը բե

ՈՍԿԻ ԱՊԸՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

*

Ու Ղուկաս աղան, հիմակ նորէն առտուները կանուխ կ՚երթար, իրիկունները ուշ կը վերադառնար, հավէսով կ՚աշխատէր ինչպէս աշխոյժ, եռանդոտ պատանի մը որ ապագայ մը պատրաստելու համար նոր գործի կը ձեռնարկէ, հաւատալիք վստահութեամբ։

ԺԶ.

Ամառն ալ անցաւ, Արմիկին վրայ կոտրածութիւն մը կ՚երեւնար, Վարդենի տուտուն մտերիմ դրացուհիներու մտահոգութեամբ կ՚ըսէր թէ «զաւալը» աղջիկը «թիւրլիւ» մըն է։ Երբեմն երբեմն չոր չոր կը հազար, դիշերները կը քրտնէր, ու աչքին ալ անանկ կուգար որ կը «զալֆ»նար։ Օր մը Ղուկաս աղան աղջիկը առաւ Բերա տարաւ, Փարիզէն նոր եկած տոքթորի մը, որ շաբաթը երկու անգամ աղքատ հիւանդները Ծաննիին դեղարանը ձրի կը նայէր։ Լրագիրներուն մէջ վրան շատ գովասանք կարդացած էին։ Բժիշկը յետ քննութեան, «բան մը չունի» մըթմըթաց քթին տակէն ... դեղագիր մը գրելով. «Թող շատ չյոգնի յանձնարարեց»։

Շաբթուան մէջ Ղուկաս աղան անգամ մը մինակը բժիշկին գնաց, որ ինչ ինչ տեղեկութիւններ հարցնելով, «անմիջական վախ մը չկայ» յայտարարեց, եթէ աղէկ նայուի, բայց ....

Ու «բայց»ը չշարունակեց։

— Բայց ի՞նչ, տոքթոր, հարցուց մարդը սրտադողի մէջ։

Կը թուէր թէ բժիշկն ալ կ՚ամչնար ըսելիքէն։ Սակայն, քիչ շատ վարանումէ յետոյ կմկմաց.

— Բայց, պէտք է որ աղէկ կերցնէք, աղէկ խմցնէք, ու եթէ ձմեռն ալ Ղատիգեղ տանելու ըլլաք նէ, կ՚անցնէ։

Ղուկաս աղան դեղարանէն դուրս ելաւ սրտէն զարնուածի պէս։ Գլուխը կախ, կամաց կամաց քալելով, իւրովի կը մենախօսէր։

— Ես ալ գիտեմ «քի» Ղատիգեղը պըլըտիկմըսըր մըն է. բայց եթէ Քրիստոսնիս ըսաւ որ Աստուած իր արեւը արդարներուն վրան ալ, մեղաւորներուն վրան ալ հաւասարապէս կը ցաթեցնէ, սակայն ատ խօսքը Ղատիգեղի արեւին համար չէ. ան տեղին արեւը փարայով է. Աստուածան արեւը Ղայսերցիներուն համար բստեղծեր է։ Հոն բանուորի բնակելու տե՞ղ է մի. ես հոն ժամն տուն ո՞ւր պիտի դտնամ, հոն պէյլիկի կար կը բերե՞ն։ Ու մէյ մըն ալ, ես ձո՞ւկ եմ որ լողալով Ղատիգեղ երթամ գամ։ Օրը երկու զուրուշ «վարօս»ի, տասը փարայ ալ կամուրջի, օխ։ Խազգեղ երթալ գալու համար ուզեմ նէ շոգենաւ կը նստիմ, չէ նէ տապանակ ունիմ։ Աղէկ ուտելու խմցնելու է եղեր, ատ պապաս ալ գիտէ, — արդէն ինքն ալ, չիտակը, քաշուելով կ՚ըսէր կոր ես։ Մեր մահալլէին կատուները մենէ շատ միս կ՚ուտեն։ Ախ, անօրէն անաստուածը, փարաւոնը, ֆարմասօնը, ինշալլահ քի Աստուծմէ կը գտնէ։

Մէկ երկու օր ետքը ալ չդիմացաւ. տէրտը գիշեր մը կնկանն ալ բացաւ, ջանալով սակայն որ խեղճը դող չհանէ. «ան «զաւալըն» ալ ոսկի ոսկի կծիկնե՞րը պիտի քակէ, հոգի մը ունի ան ալ վրանիս կուտայ» մտածմամբ։

Արդէն առնէ մը ի վեր մտմտուքը Վարդենի տուտուն ալ առած էր. հիմակ, էրկանը խօսքերը լսելուն, միտքը դրածը ըրաւ, առանց այլեւս երկարատեւ սպասումի։ Ցորեկ մը Արմիկը առջեւը ձգեց վար իջեցուց. Սրմաքէշ խանին համբաւաւոր կէլինճիկճիին տարաւ։ Մարդը հիւանդը հազալ տուաւ, բաղկերակը քննեց եւ աչքերուն թարթիչները վեր վերցնելով ուշադիր քննեց։ Կէլինճիկ էր. նշանները պէօ կ՚ընէին. խշտէ չոր չոր կը հազար, աչքերը փաւլ փաւլ փաւլամիշ կ՚ըլլային, երեսներուն վրան ալ կալ կալ ալեր։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(25) (Շար.)

րէ, Ծննդի այս իրիկունով, տանը սանդուղներուն քարերը ծակծկելով, իր հինաւուրց կօշիկներուն սուր կրունկներովը ···

×

Անցնելով արագ Քաթերինա Ստեփանովնային դրան առջեւէն, ուրկէ կուգայ տառապող երկաթէ փոքրիկ մահճակալին ճիչը, կ'իջնեմ փողոց :

Տօնի շունչը, խենդերու պէս կը դառնայ քաղաքին վրայ ···

Փողոցի մը անկիւնը, ուր սուր հով մը կը փչէ, կանգ կ'առնեմ վանդակներու առջեւ, ուր խեղճ կապիկ մը, եւ ահեղ՝ առիւծ մը ցուցադրուած են քով քովի ···

Յետոյ կը սկսին, վաղեմի Պուլվառ Սէն Միշէլին կրպակները, ուր կուրցնող լոյսերու տակ, ծախուածները դնող չկայ :

Ցուրտ է: Տեղ մը, նիհար, մաքուր հագուստներով, ակնոցաւոր ծեր օրիորդ մը, ճարդ փոսթալներ կ'ընտրէ : Կը յուսայ տոնցմով, տակաւին ինքզինքը յիշեցնել, թերեւս ալ սիրցնել, երեւակայական դարձած անձերու, ժամանակին եւ միջոցին մէջ ցիրուցան···

Քաֆէներուն մէջ, արդիական աղջիկներ, իրենց պէռէները մասնաւոր անպատկառութեամբ մը տնկած են իրենց գանկերուն մէկ կէսին վրայ :

Միւս կէսէն դուրս կ'իյնայ ականջ մը եւ կեղծ յօնքի մը ծայրը: Իրենց ընկերացող մանչերուն հետ, անոնք հեռու են Ցխուսի Սուրբ Ծննդեան վրայ խորհելէ: Օթօյի եւ սինեմայի աստղերուն վրայ կը դառնան խօսակցութիւնները եւ իղձերը·· կը քալեմ Պուլվառէն վար մեքենաբար, յետոյ կը դառնամ վեր :

Նոյն անկիւնին մէջ, տակաւին ծեր օրիորդը ճարդ փոսթալներ կ'ընտրէ: Բայց վերի անկիւնի վանդակին մէջ, մարդոց առջեւ տխրաբար ըմբոստացող առիւծը, ներս տարած են : Իսկ կապիկը տակաւին կը ժպտի ···

×

Դեռ քիչ մըն ալ Պուլվառին ցուրտը, եւ բազմութեան ամայութիւնը, եւ՝ պիտի հասնիմ սենեակիս ջերմութեան եւ լոյսին :

Եւ ահա քովէս կ'անցնին, ամբողջ խումբ մը սայլեր, ծանրաբեռնուած Ծննդեան բարերաստիկ դալարներով :

Մտաշէ կ'երթան, պատրանք ծախելու··

Անոնց մէկուն էն գագաթէն, ամբողջ խուրձ մը կ'իյնայ վար, փողոցին ցեխին մէջ: Օթօները կ'անցնին, կը կոխոտեն, բայց տակաւին կը մնայ հոն: Կը նետուիմ առաջ ու կը վերցնեմ ձեռքերուս մէջ· — բախտի դալարն է ··· Բախտ··· Այսինքն նոր ամբաստանութեան մը սկիզբը ···

Բայց եւ այնպէս, երազային երջանկութեան խորհրդանշանն է ան, անբուժելիօրէն միամիտ ձեռքերուս մէջ ···

Առասպելական անտառներուն խորը ապրող վհուկի մը չափ աւելորդապաշտ դարձած, ամուր բռնած բախտին դալարը, կը վազեմ տուն :

Կը մագլցիմ, սենեակս տանող ութ յարկերուն քարէ սանդուխները, բախտին դալարը միշտ ձեռքս :

Ամէնէն վերը, տատամսումի կծկում մը կ'ունենամ, խորհելով որ ՉԸԼԼայ թէ ամերիկեան հնդկահաւով ծանրաբեռն Քաթերինա Ստեփանովնան, գուշակէ բախտի կարելիութիւն մը ինծի համար··

Կը հասնիմ ապահով՝ սենեակս: Երկու կատուներս իրենց դունչերը եւ թաթերը կ'երկարեն դէպի բախտին դալարը ···

Ազատ թիկաստոններու եւ բարձր բնութեան թարմ բոյրով կը լեցուի չորս դին··

Սենեակիս մէջտեղը, կատուներս, խօլաբար եւ հեգնանքի քմծիծաղով մը, կը խաղան բախտին դալարէն դեռեւին գլտորած, երազային ճերմակ գնտիկներուն հետ ···

ՄԱՆՆԻԿ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ

★

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք, հանգուցեալ Դերենիկ Դեմիրճեան ձեռնարկած էր նոր վէպ մը գրելու, *Մեսրոպ Մաշտոց*, «Վարդանանք»ի ուղղութեամբ : Երեւանի «*Սովետական Գրականութիւն*»ը հրատարակեց վէպին առաջին մասերը, հոկտեմբերի եւ Նոյեմբերի թիւերուն մէջ: «Ս. Հայաստան»էն կ'իմանանք թէ հեղինակը չէ կրցած լրացնել ամբողջ գործը :

Ահաւասիկ հատուած մը, որ կը ներկայացնէ այդ շրջանին մթնոլորտը, երբ ապագայ Ս. Մեսրոպը պիտի յղանար սեփական տառեր ստեղծելու գաղափարը .—

×

Հացկերոյթը վերջացաւ: Հոգեւորականները մէկ մէկ, խումբ խումբ վերկացան տեղերից եւ արքայամօրը շնորհակալութիւն յայտնելով սկսեցին կամաց կամաց դուրս գալ բակից եւ հաւաքուել առաջին իսկ պատահած շէնքում : Դա արքունի արհեստանոց «գործոց տունն էր» ուր նստած էին ու անկարգ ցրուած դարբինները, խառատները, զինագործները: Նրանք դադարեցրել էին աշխատանքը: Լուր էին առել որ Շապուհ արքան հրովարտակ է արձակել Հայոց աշխարհից երան քշել հարիւր հազար երթ (ընտանիք) :

Ասորի, յոյն, պարսիկ հոգեւորականներն ուրախացան եւ չարախինդ նայեցին արհեստաւորներին եւ խմբուելով միասին (թէեւ թշնամիներ էին նաեւ իրար) սկսեցին փափսալ փոխանակելով իրենց վերին աստիճան գոհունակութիւնը :

Հայ արհեստաւորները խիստ անհանգիստ էին :

— Ամէնից շատ արհեստաւորներս կը տանին, բարձր ձայնեց դարբնոցապետն առատամօրուս դէմքը տարածելով դէպի հաւաքուածները :

— Վաճառականներին կը տանին, առարկեց մի նիզակագործ համոզուած որ ճիշդ է լուրը :

— Մեզ էլ կը տանեն, վաճառականներին էլ, զինուորականներին էլ, ամէնքին էլ, խօսեց մի ալեւոր փականագործ դառնացած: Շապուհի գործը քշելն է, մերը՝ քշուելը :

— Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛, ծիծաղեց բարձր մի ասորի քահանայ, նկատելի չարախնդութեամբ եւ յետ շրջուեց, աչքով արեց միւսներին որ նոյնպէս ուրախացան :

— Դուք ուրախանում էք, հացի ցեցեր, դառնաձայն խօսեց մի զինագործ երիտասարդ դողնոցը հագնելով, ի՞նչ եկաք լցուեցիք :

Սա ձեր ժա՞մն է, թէ գերեզմանոցը :

—Իսկ քո ինչն է, վաղը, միւս օր գնում ես, պատասխանեց ասորի քահանան :

Սկսուեց մի վէճ, որի նիւթը տարաւ Հայերի պարբերաբար տարագրելը որ ամէնքին յայտնի բան էր :

Գործոց տունը գրաւեց դրսի մարդկանց : Անցորդները կանգ առան :

— Կոպիտ էք, կոպիտ, դրա համար էլ ձեզ ամէն տեղից քշում են, թշուառականներ, — զայրացաւ ասորի քահանան ու ծուալուեց, — ազգ չէք, ժողովուրդ չէք, դրա համար են քշում :

— Իսկ դուք ի՞նչ էք տուած տեկեր :

— Մենք Աստծոյ պաշտօնեաներն ենք, որո՞ իրաւամբ խօսում ես մեզ վրայ — բողոքեց ասորի քահանան :

— Դուք ի՞նչ եկեղեցու պաշտօնեաներ էք, դուք խժողներ էք: Հը՛, փորդ տեղ կա՞յ, եկ ինձ կեր :

Աղմուկը սաստկացաւ :

Ընդարձակ էր շէնքը: Շուտով լցուեց արհեստաւորներով եւ տուած, կուշտ հոգեւորականներով: Եւ քանի որ հրապարակի ամբոխը չէր կարողանում իմանալ, թէ ինչ է պատահել այնտեղ, սկսեց լցուել ու ճնշել իրար: Մղել ու մղուել այն կողմ, յետոյ էլ խուժել ներս:

Աքսորի, ազգի, եկեղեցու վէճը փոխուեց կրօնականի եւ քանի գնաց մոլեգնեց: Մի սրամօրուք խոժոռ աչքերով հայ քահանայ յայտարարեց որ հայ կոչուած եկեղեցին հայկական չի :

— Հապա ի՞նչ է, հարցրին նրան դեսից դենից :

— Ըը - ժա - կա - ա - ան — արհամարհոտ հօր հեգնեց հայ քահանան — «հապա ի՞նչ է» վեր ցցեց սուր մօրուքն ու յաղթական նայեց հաւաքուածներին:

— Դուրս ես տալիս յիմար գլեդ— կոպտեց նրան մի մազմօրուքը ձէթոտ ասորի քահանայ՝ ինքը ցցուելով նրա մօրուքի դէմ, եկեղեցին հայկական է միայն լեզուն հայկական չի, քանի որ Հայերդ լեզու չունէք :

Հայ քահանան վրդովմունքով դես ու դեն թափ տուեց սուր մօրուքը եւ վերեւից վար նայելով շարեց արագ բարձրաձայն .

— Իսկ ձեր լեզուն լեզո՞ւ է, այ սա՞ է, — զայրացաւ մի կարճահասակ դորշ յոյն վանական ու բերանը ծռելով նրան լեզու հանեց :

— Հայոց լեզուն իմ բերանումս է, հրես քո լեզուն, ասաց հայ քահանան ու ինքը իր հերթին ծռեց լեզու - բերանը :

— Բերանինդ ասորերէն է, խելքի ծով, — հեգնեց մի յաղթանդամ ասորի քահանայ: Իսկը կ'ուզես՝ ոչ Հայերդ էք Հայ, ոչ եկեղեցիներդ եկեղեցի, Հայերը Ասորի են :

— Այ ողորմի հօրդ, ողորմի հօրդ, ես էլ այդ եմ ասում միշտ, — վրայ բերեց մի կլորերես երիտասարդ ասորի քահանայ ու հի՛, հի՛, հի՛ քրքջաց :

— Հաւերես առաջ գցիր՝ խօսքդ ուտեն, վիրաւորուած դարձաւ նրան մի չիկանդուր, հայ տիրացու :

— Կը տամ: Հաւերն էլ լեզու ունեն, դուք ի՞նչ ունէք, ողորմելիներ, ծիծաղեց մի ուրիշը :

— Հայերդ մի քիչ էլ հա՛, հա՛, հա՛, Յոյն էք, ձեռքը պտտեցրեց արհամարհանքով թաւաձայն մի յոյն քահանայ, աւելացրեց մեծամիտ եղանակով :

— Աւանակի գլուխդ վկայ, որ ցցում ես Հայոց եկեղեցում, — գոռաց նրա վրայ հայ տիրացուն, — սպասէք յոյն - ասորի աւանակներ, դուրս կ'ածենք ձեզ Հայոց եկեղեցուց :

Գործոց տունը լցուեց դառնաձայն ծաղրանքով, ատելութեամբ, չար զուարճութեամբ, արհամարհանքով: Մթնոլորտը շիկացաւ :

— Դուրս արքունի գործոց տնից, — սա ձեր տեղը չի, դայրալի մէջ գլորուեց երեսը մրոտ, բրդոտ դարբնոցապետը, դուրս, թէ չէ բահով դուրս կ'ածեմ, պարապ հացակերներ :

— Ո՞ւմ դուրս կ'ածես, ո՞ւմ աշխարհն է սա, որ դուրս ածես : Քեզ կ'ածեն դուրս, գոռաց նրա վրայ ասորի մի վանական եւ բարձրացրեց գաւազանը :

— Հապա ում աշխարհն է, ո՞ւմ աշխարհն է, — բարկութիւնից խեղդուելով մշմշաց մի բրդոտ հայ քահանայ եւ գունդուկծիկ գլորուեց մէջտեղ: — Ո՞ւմ աշխարհն է :

— Մեր աշխարհն է, պանրի տիկ, գոռաց յետեւից մի յոյն ծաղրադէմ քահանայ :

— Մի ճամբայ տուէք, — առաջ մղուեց մոգերի խմբի մի սեւադէմ մոգ, ինչո՞ւ էք դուք կռւում : Այ, տեսնում էք, ամէնքդ, ինչ որ կաք այստեղ, Վիրք, Աղուանի, Երան, Աներան՝ բոլորդ վերջը Պարսիկ էք :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

ԲԱՆՈՒՈՐ մը սնտուկ մը կը շինէ քանի մը կտոր տախտակով : Մէկ ձեռքով բռնած է տախտակը, միւսով՝ ուրագը եւ շրթունքներով բռնած է գամը :

— Ուշադրութիւն ըրէ գամը չկլլես, կ'ըսէ անցորդ կին մը :

— Հոգ չէ, ուրիշ ալ ունիմ կը պատասխանէ բանուորը :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (223)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ. 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2·— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

●

Բայց եթէ իրանց մոլորութեան մէջ մընային: Այդ միտքն էր, որ ալեկոծում էր նրա խռովեալ սիրտը, այդ միտքն էր, որ սարսափելի կերպով կեղեքում էր նրա հոգին: Որդին նոյնն էր մտածում հօր մասին, ինչ որ հայրն էր մտածում որդու մասին: Երկուսն էլ միմեանց կորած էին համարում, երկուսն էլ միմեանց մոլորուած էին համարում: Հայրը մի յարմար առիթ էր որոնում բացատրուելու որդու հետ եւ իւր փաստերը արտայայտելու նրան: Որդին նոյնպէս որոնում էր մի յարմար ժամ, մի յարմար րոպէ, խօսելու հօր հետ եւ իւր բոլոր ցաւերը թափելու նրա առջեւ: Նա շտապում էր անել այդ, քանի դեռ բանակը չէր շարժուել իւր տեղից, քանի դեռ ճանապարհ ընկած չէր նա դէպի Պարսկաստան: Երբ իւր դիտաւորութիւնները կ'ուշացնէր, երբ նրանք կ'անցնէին Արաքսը, այնուհետեւ ամէն յոյս կորած էր համարում ···

Սամուէլը մօտ նստած էր ծերունի Արբակը եւ լուռ նայում էր նրա վրայ : Խեղճ ծերունի, հասկանում էր անբախտ երիտասարդի դառն վշտերը, հասկանում էր նրա խորտակուած սրտի ծանր վէրքերը, եւ մի բառ անգամ չէր գտնում մխիթարելու նրան :

Այդ միջոցին պատանի Արտաւազդը կանգնած էր դրսում, վրանի մուտքի մօտ, եւ չգիտէր՝ ինչ անել: Որպէս մի անհանգիստ աշխոյժ եւ անհամբերութիւն, որպէս մանուկ հասակի անզուսպ հետաքրքրութիւն, շատ կը ցանկանար նա՝ ծտի նման թռչել, կամ փայլակի նման սլանալ, եւ մի քանի վայրկեանում շրջագայել ամբողջ բանակը, ամէն ինչ տեսնել, ամէն ինչ քննել, բայց իւր մի այդպիսի հետաքրքրութիւնը կարող՝ էր անվայել եւ մինչեւ անգամ կասկածաւոր երեւնալ շատերին : Այդ էր, որ նրան զսպում էր :

Նա դեռ կանգնած էր վրանի մուտքի մօտ, եւ այն տեղից եւս խիստ հետաքրքիր բաներ էր տեսնում : Բայց այդ բանակը չէր ներկայացնում սովորական բանակների այն ուրախ, այն զուարճալի կենդանութիւնը, որով նա իւր ներքին վայելչութիւնը խառնում է հասարակաց բաւականութեան հետ: Գիւղացի աղջիկը, գիւղացի կինը, վաստակ, համարձակ, բերում են իրանց այգիների ամենաընտիր պտուղները այնտեղ վաճառելու : Շինականը իւր տնտեսութեան ամենալաւ բերքերը այնտեղ է տանում: Քաղաքացին իւր բազմատեսակ վաճառքների մթերքը այնտեղ է բաց անում, եւ բանակը մի կենդանի տօնավաճառի կերպարանք է ստանում: Խմբւում է հարցասէր ամբոխը եւ լսում է զինուորների քաղցր երաժշտութիւնը: Դրանցից եւ ոչ մէկը չէր երեւում: Այդ բանակը, որպէս մի կործանող եւ ապականող հրէշ, իւր շուրջը անապատ էր դարձրել, եւ ինքը ապրում էր խորին ամայութեան մէջ: Ոչ ոք չէր մերձենում նրան, եւ ամէն ոք փախչում էր նրանից : Նա կերակրւում էր այն անիրաւ յափշտակութիւններով, որ ագահ ձեռքով կողոպտել էր շրջակայքից: Նա հարստացել էր այն անհուն աւարներով, որ աւազակաբար հինահարել էր իւր աւերակ դարձրած քաղաքներից: Բայց այս մտածութիւնները չէին զբաղեցնում պատանի Արտաւազդին: Նրա սուր ուշադրութիւնը գրաւել էր մի այլ տեսարան:

Մերուժանի վրանի առջեւից դիզուած կառափների ահարկու բլրակները արդէն անհետացել էին: Հաւաքելով մեծ տոպրակների մէջ, ուղտերի մի ամբողջ կարաւանի համար բեռներ էին պատրաստել այն կառափներից: Բայց նրանց տեղում այժմ կառուցանում էին մի այլ բլուր: Մարդիկ եռանդով աշխատում էին այնտեղ, եւ մի տեսակ աղիւսաձեւ մոյգթխագոյն նիւթեր շտապով կուտակում էին միմեանց վրայ: Տարօրինակ ամբարտակը հետզհետէ բարձրանում էր եւ մըռայլ կերպարանք էր ստանում : Աղիւսաձեւ նիւթերի հետ, իբրեւ նեցուկ, դնում էին փայտի եւ տաշեղի կտորտանքներ : Երբ վերջացրին, ամբարտակը մի ահագին խարոյկի ձեւ ստացաւ :

Այդ երեւոյթը գրաւեց եւ Սամուէլի ուշադրութիւնը, որը ընկողմանած տեղից բարձրացաւ եւ նստեց : Նայում էր, բայց որոշել չէր կարողանում, թէ ինչ էր տեսածը: Ծերունի Արբակը նոյնպէս ոչ սակաւ հետաքրքրուած էր այդ օտարոտի տեսարանով :

— Ո՞վ է իմանում, դարձեալ մի սատանայական բան կը լինի··· ասաց նա գըլուխը տարակուսական կերպով շարժելով, եւ ձեռք տարաւ դէպի ճակատը, հովանաւորելու աչքերը արեւի շողքերից, որ արգելում էին նրան տեսնել :

Շատ չանցաւ, զինուորները բերեցին մի քանի խումբ շղթայակապ, սեւազգեստ գերիներ, եւ կարգով կանգնեցրին խարոյկի շուրջը: Դրանք թւով մի քանի հարիւր եպիսկոպոսներ, վարդապետներ եւ երէցներ էին· գլուխները քարշ ձգած, խորին տխրութեամբ նայում էին սրբազան գերիները խորհրդաւոր խարոյկի վըրայ, ուր մի քանի րոպէից յետոյ, պիտի այրուէր նրանց սիրտը, նրանց հոգին ···

ՐԱՖՖԻ

գործումներու :

Փարիզ հասած տեղեկութեանց համաձայն, լուրջ խլրտումներ տեղի ունեցած են Մոսկուայի Քալանովիչ եւ Լենինկրատի Պուտիլով գործարաններուն մէջ, գործադուլի սպառնալիքով: Մոսկուայի համալսարանին մէջ ցոյցեր կատարուած են Խրուշչեւի դէմ: Անկարգութիւններ ծագած են նաեւ Ուրալի շրջանին եւ Դոնի աւազանին, ինչպէս եւ Մոսկուայի կօշիկի գործարանին մէջ :

Այս առթիւ հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հաղորդէն դիւանագիտական աղբիւրէ . —

Արեւելեան Գերմանիան (բոլշեւիկ) հետզհետէ կը խստացնէ իր ապահովութեան միջոցները, կանխելու համար որ եւ է ցոյց Խ. Միութեան դէմ :

Ցարաճուն խլրտումներ տեղի կ'ունենան պալթեան երկիրներուն մէջ : Կ'ըսուի թէ Մոսկուա լուծած է Էսթոնիոյ փոքր բանակը, վախնալով որ ապստամբութիւն մը կը սարքեն, ինչպէս եղաւ Հունգարիոյ մէջ: Էսթոնիոյ աքսորական նախագահը, Օկիւսթեէյ այս լուրերը հաղորդելով կ'ըսէ թէ Ռուսերը ծրագրած են հարիւր հազար Էսթոնիացիներ, Լաթվիացիներ եւ Լիթուանացիներ աքսորել դէպի արեւելք (Սիպերիա եւն.), «հողագործական աշխատանքներու համար»: Նախագահին յայտարարութեան համաձայն Ռուսերը «բոլորովին կորսնցուցած են պալթեան երկիրներու երիտասարդութիւնը: Ուսանողները կը մերժեն ռուսական դասախօսութիւնները եւ ազգային զգացումները հետզհետէ կը զօրանան »:

Ուշագրաւ է որ Մոսկուա կանչուած են արբանեակ երկիրներու բոլոր խորհրդային դեսպանները, Կեդր. Կոմիտէի ժողովին առթիւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՕՆԱԿԱՆ օրերու առթիւ աւանդական ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ Ելիզէի պալատին մէջ, սովորականէն կանուխ : Ի դիմաց դեսպանական մարմնին խօսեցաւ պապական նուիրակը, գերապայծառ Մարելլա, մաղթելով որ «գալիք տարին նուազ խռովայոյզ ըլլայ»: Հանրապետութեան նախագահն ալ մաղթանքներ ուղղելով ըսաւ. — «Ֆրանսան ապակիէ տուն մըն է, ծածկելիք բան չունի »:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, շարք մը ճառեր խօսեցաւ Նիւ Եորքի մէջ: Թելադրեց ազգերը ազատել փոխադարձ երկիւղէն : Յետոյ շնորհաւորեց Ազգաժողովը եւ պատուիրակները «որոնք ըստանձնած են բովանդակ աշխարհի պատասխանատուութեան ծանրութիւնը եւ կրցան արխաբար քննել զանազան հարցեր վերջին շաբաթներու ընթացքին : Ըսաւ թէ անընական է որ օտար զինուորներ գտնուին ուրիշ ազգի մը հողին վրայ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ զինուորական ատեանները ցարդ 21 մահավճիռ արձակած են, համաձայն ռատիօ Փեշթայի զեկուցման: — Հանքագործները վերջնագիր մը ուղղեցին կառավարութեան, պահանջելով վարչապետ Քատարի հրաժարումը, խորհրդային զօրքին հեռացումը եւ ազատ ընտրութիւններ : — Կառավարութիւնը արձակեց սենտիքաներու վարիչը, Շանտոր Պալի, սակայն ձերբակալութիւնները կը շարունակուին գաւառի մէջ : Կառավարութիւնը միշտ ընդդիմութեան կը հանդիպի, զանազան ծրագիրներ գործադրելու համար :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ Ռուշինկթըն հրաւիրուեցաւ պաշտօնապէս : Այցելութեան թուականը ճշդուած չէ տակաւին :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը մերժեց Մ. Նահանգներուն առաջարկը՝ քանդուած նաւթագծին նորոգման մասին :

500 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ վարկ մը պիտի տրամադրուի Անգլիոյ, Արտածում - Ներածում Դրամատան կողմէ, քարիւղ գնելու համար Մ. Նահանգներուն մէջ :

ԿԻՊՐՈՍԻ Ֆամակուսթա նաւահանգստին մէջ ընդհ. գործադուլ մը սարքուեցաւ, իբրեւ բողոք նոր սահմանադրութեան դէմ: Բոլոր խանութները եւ զբօսնենակները փակուեցան: Նաւահանգստի աշխատաւորներն ալ դադրեցուցին ամէն աշխատանք:— Նիկոսիոյ մէջ սպաննուեցաւ անգլիացի ոստիկան մը: Վեց եպիսկոպոսներ Մակարիոս արք.ի աքսորավայրը պիտի երթան, նոր սահմանադրութեան մասին խորհրդակցելու համար :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը վերջնապէս վաւերացուց Սարի մասին կնքուած դաշնագիրը: Շրջանը Գերմանիոյ պիտի կցուի յառաջիկայ Յունուարին :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը
կիրակի, 3 փետրուար, ժամը 16-24
LES AMBASSADEURS
Champs-Elysées, 3, Avenue Gabriel
Սեղաններդ կանխաւ ապահովել
ELYSEE 67-03

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկ. Յակոբ Հացագործեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, Տիկին Ե. Հացագործեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

●

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Սէն Լուի Ակնունի ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Գրիգոր Մուրատեանի դառնադէտ մահուան առթիւ իր կնոջ, զաւակներուն եւ իր բոլոր պարագաներուն: Նոյն առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն Ֆր. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը:

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Սարգիս Դանիէլեանի եւ իր պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր՝ Տիկին Մարիամ անիէլեանի դառնադէտ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Ամերիկայի մէջ :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Պոմոնի Ս.Գ. Լուս. եկեղեցւոյ արարողութեանց

Այս երեքշաբթի, Սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին :

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեանց, ժամը 8: Հանդիսաւոր Սուրբ պատարագ ժամը 10ին: Տօնախմբութիւն Սարկաւագաց եւ Դպրաց : (աՇր.)

ԾԱԽՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Ծախու են երկու բնակարաններ Ալֆորվիլի մէջ: Մէկը ունի երկու սենեակ եւ խոհանոց, միւսը՝ երեք սենեակ խոհանոց: Վճարման դիւրութիւն:

Դիմել՝ 24 ռիւ տիւ Մարշէ, Ալֆորվիլ:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

Հաւատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն:

Ստանալու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ :

Գինը՝ 500 ֆրանք :

EUROPE No. 1
1647 m. G. O.
ANNE-MARIE

այս երկուշաբթի ալ պիտի ներկայացնէ հայերէն երգայնակ մը, ժամը ճիշդ 11ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երեքշաբթի առաւօտ Ծննդեան տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Քէ, Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ քահանայ, (Լիոնէն):

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔԸ ՀԻՆ ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ՎՐԱՅ (վէպ): Գրեց՝ Վահան Թոթովենց: Հրատ. Խոյեան Թիւ 27: Գին՝ 1,25 տոլար: Հասցէ.—

B. P. 3261, Beyrouth (Liban).

ՅԱՒԻՏԵՆԱԿԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐ (քերթուածներ, 1950-1956): Գրեց՝ Մատի Աթմաճեան: Փարիզ, 1956: Գին 500 ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի ընկերուհիները միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը : Մանուկներու Օրուան կարգադրութիւններու համար :

NOEL SUR LA PLANETE

Այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը 22,15ին Փարի - Էնթերի վրայ չմոռնաք ունկնդրել ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆԻ պատրաստած էմիսիոնը:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրաք: Հատը 12 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI 25 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7766 32e ANNEE
Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3578

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒՍ. ԱՄԵՐԻԿԱ

★

Գաղութը երկու մասին բաժնուած է աւելի քան քսան տարիէ ի վեր :

« Մեր Առաջնորդարանը, ձեր առաջնորդարանը : Մեր ազգ. վարչութիւնը, ձեր ազգ. վարչութիւնը : Մեր եկեղեցինները, ձեր եկեղեցիները » ...

Զանազան փորձեր կատարուեցան միութիւնը վերահաստատելու համար : Միշտ ապարդիւն :

Պառակտումը այնքան խորացած է որ, շարունակ նոր եկեղեցիներ կը շինուին, կը գնուին կամ վարձու կ'առնուին, մանաւանդ վերջին տարիներու ընթացքին :

Տաճարին դէմ տաճար՝ Նիւ Եորքի, Պոսթընի եւ ուրիշ հայաշատ քաղաքներու մէջ :

Պառակտումը հասած է մինչեւ Քալիֆորնիա, ուր նոյնպէս եկեղեցաշինութեան մրցումներ կը կատարուին :

Երկու կողմերն ալ ծաղկոցներ կամ զանազան դասընթացքներ ունին. բայց արդիւնքը չի համապատասխաներ օրուան պահանջներուն : Աւելի շատ կիրակնօրեայ (կրօնական) դպրոցներն են որ կը ծաղկին քան բուն հայկական կրթարանները :

Արդէն իսկ շատ մը աղօթքներ ու շարականներ, նոյն իսկ Պատարագամատոյցը անգլերէնի թարգմանուած են եւ անգլերէն քարոզներ կը տրուին շատ մը եկեղեցիներու մէջ :

Կրօնական համայնքի հոգեբանութիւնը խոր արմատներ ձգած է, նաեւ, այս հսկայական ձուլարանին մէջ, ուր հարթիչ գլանը կը տրորէ ամբողջ ցեղութիւններ :

Անշուշտ այս է գլխաւոր պատճառը, որ մինչեւ այսօր չկրցան հիմքը դնել ճեմարանի մը կամ գոնէ եռամեայ բարձրագոյն դասընթացքի մը :

Գաղութը կը մնայ առաջին գծին վրայ, նիւթական գոհողութեան տեսակէտով :

Տարիներէ ի վեր եղբայրական օգնութեան փտակներ կը հոսին դէպի արեւելեան գաղութները : Ամբողջ դպրոցներ եւ մարդասիրական հաստատութիւններ իրենց ելեւմուտքին մեծագոյն մասը կը ստանան այս գաղութէն :

Միւս կողմէ, հանգանակութիւնները իրար կը հրմշտկեն, սովորական կամ բացառիկ :

Այժմ նոր նշանախօսք մը կը լսուի . — «Քիչ մըն ալ մենք մեզի համար մտածենք» :

ՀՕՄը (Կ. Խաչ) պահեստի դրամագլուխ մը կը պատրաստէ, ամէն տարի հինգ հազար տոլար ի պահ դնելով, երկրորդական վարժարանի մը հաստատման համար :

Բարեգործականն ալ մասնաւոր կոչերով յայտարարեց թէ իր յիսնամեակի հասոյթին մեծ մասը պիտի յատկացնէ ամերիկահայ գաղութին կրթական հոգերուն (կը նախատեսեն կէս միլիոն տոլ.) :

Ինչպէս ամէն տեղ, Մ. Նահանգներուն մէջ ալ Հայր. Միութիւնները արդիւնաւոր դեր կը կատարեն կրթական եւ մարդասիրական ճակատի վրայ :

Դժբախտաբար նոյն սահմանափակ հոգեբանութիւնը նաեւ այս Միութեանց մէջ : Ամէն մէկը իր ճամբով կ'երթայ եւ ահագին գումարներ կը վատնուին երկրորդական ձեռնարկներու համար :

Որեւէ կուսակցական պայքար անմիջապէս «կը ծաղկի ու կը բարգաւաճի» այս գաղութին մէջ : Կարգ մը թերթեր դարձած են աւազան այլազան դարշահոտութեանց :

«Սովետական»ը այնտեղ ալ աւերներ կը գործէ, խանգարելով որեւէ համաձայնութիւն՝ հիմնական հարցերու մասին :

Այնտեղ ալ ոչ մէկ ընդհանուր ղեկավարութիւն :

Քաղաքական ճակատի վրայ միակ իրական ուժը կը հանդիսանայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵԻԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՔԱՇՈՒԵՑԱՆ ՋՐԱՆՑՔԷՆ

●

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԶՕՐԱԳՈՒՆԴԸ ԳՈՐԾԻ ՁԵՌՆԱՐԿԵՑ

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր վերջացաւ Սուէզի Ջրանցքին հիւսիսային մասին պարպումը : Ֆրանքեւանգլիական վերջին զինուորները քաշուեցան Փորթ Սայիտէն եւ իշխանութիւնը յանձնուեցաւ Ազգաժողովի զօրագունդին, որ պիտի հսկէ բարեկարգութեան : Եգիպտական թերթերը ցնծութեամբ աւետեցին պարպումը : Գահիրէի մեծ օրաթերթը, «Էլ Ահրամ» կը գրէ այս առթիւ,— «Այսօր մեծ օր մըն է մեր պատմութեան մէջ, վասն զի արեւը կը փայլի յաղթական Եգիպտոսի մը վրայ : Մեր հողը փրկուեցաւ նախայարձակներէն : Եգիպտոս յաղթեց երկու մեծ պետութեանց, մէկը ծովերու թագուհին էր, միւսը ինքզինքը այնքան հզօր կը նկատէր որքան Ներոնը» : Փարիզի համայնավար օրկանը, «Իւմանիթէ»ն ալ խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանէ թէ «ժողովրդային ցնծութիւն կը տիրէ Փորթ Սայիտի եւ շրջակայ գիւղերուն մէջ, որոնք փրկուեցան օտար գրաւումէն» :

Գրաւումը տեւեց եօթը շաբաթ : Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը մանրամասնօրէն կը նկարագրեն վերջին գործողութիւնները : Վերջին մեկնողները եղան հազար անգլիական զինուորներ Փորթ Սայիտէն, նոյնքան ալ ֆրանսացի զինուորներ՝ Փորթ Ֆուատէն : Օդանաւեր կը սաւառնէին հսկողութեան համար, բայց որեւէ դէպք չպատահեցաւ : Վերջին մեծարանք մը ընծայուեցաւ Լեսեփսի արձանին, որ կը գտնուի Փորթ Սայիտի մուտքին առջեւ : Նաւազներ դիշերանց մագլցելով ֆրանսական եւ անգլիական դրօշներ դրին Ջրանցքի հիմնադրին ձեռքերուն մէջ : Ամենավերջին մեկնողն էր անգլեւֆրանսական զօրքին հրամանատարը, զօր. Սթոքուէլ, որ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր զինուորներուն : Այս առթիւ ըսաւ թէ ողջ է այն անգլիացի տեղակալը որ առեւանգուած էր երկու շաբաթ առաջ : Եգիպտոսի քաղաքային իշխանութիւնը մերժած էր մեկնող զօրագունդին յանձնել զայն, հակառակ զինուորական իշխանութեան հրամանին : Կը կարծեն թէ Ազգաժողովի զօրագունդին պիտի յանձնուի :

Եգիպտացիները հրացաններ եւ ռնդացիրներ արձակեցին Փորթ Սայիտի մէջ, ի նշան ուրախութեան, երբ ոստիկանութիւնը եւ Ազգաժողովին զինուորները կը վերցնէին անգլեւֆրանսական դրաւման շրջագծին փշաթելերը : Հրշէջները բարձրացան Լեսեփսի արձանին վրայ, վար առնելու համար անգլիական եւ ֆրանսական դրօշները, երբ եգիպտական ոստիկանութիւնը կը գրաւէր նաւարանի շրջանը : Շէնքերու վրայ եւ պատուհաններուն առջեւ պարզուած էր եգիպտական դրօշը, նախագահ Նասրի լուսանկարով : Եկեղեցիներն ալ դրօշազարդուած էին : Եգիպտական իշխանութիւնները գրաւեցին անգլիական զինամթերքը, 25 միլիոն բաթերլին արժողութեամբ : Այս գոյքերը Փորթ Սայիտ ձգուած էին համաձայն 1954ի անգլեւեգիպտական դաշնագրին :

× Մոսկուայի թերթերը առ այժմ կարճ լուրեր կը հրատարակեն պարպումին մասին, սպասելով որ Իսրայէլի զինուորներն ալ քաշուին :

× Լաւատեղեակ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ընդհարումներ պատահած են Փորթ Սայիտի մէջ, Իսլամական Եղբայրութեան անդամներուն եւ ֆետայինեբուն միջեւ :

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

«ԴԵՌ ԻՆՉԵ՛Ր ՊԻՏԻ ԼՍԵՆՔ »...

Երուսաղէմի պաշտօնանկ տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան, որ այժմ Ամմանի կը գտնուի, մամուլին յանձնած է երկար յօդուածաշարք մը, հերքելու համար իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնները :

Արդէն իսկ «սուտ եւ անհիմն» հռչակած էր զանոնք, մասնաւոր յայտարարութեամբ մը ;

Յօդուածաշարքին առաջին երկու մասերը տեսայ *Այգ*ի մէջ :

Ամբաստանեալը նախ կը քննադատէ Ս. Յակոբեանց Միաբանութեան կանոնագրին կարգ մը կէտերը, զանոնք համարելով կաշկանդիչ եւ հակասական :

Յետոյ կը հերքէ այն *պաշտօնական* մեղադրանքը թէ ինք արգելք հանդիսացած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին Երուսաղէմ այցելութեան :

Կը պատմէ թէ ամէն միջոց փորձած է, արտօնութիւն ստանալու համար եւ թէ երբ յաջողեցաւ, կաթողիկոսը արդէն Ներոպա վերադարձած էր եւ էջմիածին պիտի մեկնէր :

Անցնելով բուն հարցին, Եղիշէ արք., որ միշտ «պատր. տեղապահ» կը ստորագրէ, ամբողջ անցուդարձին պատասխանատուութիւնը կը վերագրէ Տիրան արք. Ներսոյեանի եւ անոր բարեկամներուն :

Իր պատմութեան համաձայն, Հիւս. Ամերիկայի նախորդ առաջնորդը եւ իր արբանեակները դաւ մը սարքած են, օգտուելով իր ակամայ բացակայութենէն :

Այս առթիւ ալ կը յայտարարէ թէ պատրաստ է հաշիւ տալու որեւէ օրինական մարմնի առջեւ :

Գալով ծանօթ «ժուռնալ»ին, նոյնութեամբ կ'արտագրեմ յօդուածաշարքին այդ մասը.

— *« Բոլոր անոնք որ գիտ քիչ մը կը ճանչնային, որոնք գիտէին ոճս եւ խըղճմտանքներու... դիրները ներկայացնելու կերպս, կրնային դիւրաւ հասկնալ թէ այդ գրութիւնը իմս չէր կրնար ըլլալ : Պատէ պատ նետուող, իրարու անյարիր եւ սովորական իրողութիւններէ դուրս այդ ամբաստանագիրէն բացարձակապէս լուր չունիմ, եւ սակայն ստորագրութիւնը հարիւրէն իննսունը իմս է : Այս պարագան տակաւին ինծի համար կը մնայ գաղտնիք : Հետքերուն վրայ եմ տակաւ հասկնալի այս հանելուկին լուծման. մինչ այդ անոնք որ կ'ուզեն անպատճառ ինծի վերագրուած տեսնել այդ գիրը, տիկա իրենց գիտնալիքն է. սակայն վստահ եմ որ ամէն ինչ շուտով ի յայտ կուգայ. որովհետեւ համաձայն Աւետարանի անսուտ խօսքին, «Զիք ինչ ծածուկ որ ոչ ի յայտ գայցէ» :*

Յօդուածաշարքը շարունակելի ըլլալով, ստիպուած ենք սպասել իր յայտնութեանց, «հանելուկ»ին լուծումը իմանալու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, նոր բառս մը կը սպառնայ Երուսաղէմի վանքին : ՎԱՀԷ

ՄԵԾ ԴԱՏ ՄԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

*

ԴԱՄԱՍԿՈՍ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՆՈՐՈԳԵԼ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ՆԱՒԹՈՒՂԻՆ

Դամասկոսէն կը հեռագրեն թէ վարչապետ Սապրի Ասալի դահլիճին հրաժարականը յանձնեց նախագահին : Այս առթիւ ըսաւ թէ կ'ուզէ նոր կառավարութիւն մը կազմել, «աւելի գործօն եւ ներդաշնակ» : Ուրիշ խօսքով, պիտի ջանայ համատարր դահլիճ մը կազմել ձախակողմեան հոսանքներէ :

× Զինուորական ատեանը կը դատէ 47 անձնաւորութիւններ, այն ամբաստանութեամբ թէ դաւ մը սարքած էին, ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար : Ամբաստանեալներուն մէջ կը գտնուին նախկին դիկտատորը, զնդ. Շիշաքլի, չորս նախարարներ եւ ութ երեսփոխաններ : Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ասոնք զինեալ ապստամբութիւն մը սարքած էին մասնակցութեամբ Իրաքցիներու, Իսրայէլացիներու եւ Անգլեւֆրանսացիներու : «Դաւը պիտի գործադրուէր Եգիպտոսի դէմ կատարուած յարձակման ատեն : Իսրայէլ արշաւանք մը կատարելով պիտի գրաւեցնէր սուրիական բանակը : Յետոյ դաւադիրները ապստամբութիւն մը պիտի սարքէին Ճէպէլը Տրիւզի եւ Ալեւիներուն մէջ, աջակցութեամբ Իրաքցիներու որոնք զէնք եւ դրամ պիտի ճարէին : Ապստամբութեան գլխաւոր նըպատակն էր իշխանութենէն հեռացնել ընկերվարականները եւ համայնավարները » :

Քառասունեւեօթը ամբաստանեալներէն 18ը կը դատուին ի բացակայութեան, Լիբանան ապաստանած ըլլալով : Ընդհ. դատախազը տասը օր պայմանաժամ տըւած է, անձնատուր ըլլալու համար : Յետոյ մահապատիժ պահանջած է ինը ամբաստանեալներու համար :

× Կը հաստատուի թէ Սուրիա մերժած է անմիջապէս նորոգել քանդուած նաւթուղին, ինչպէս առաջարկած էր ամերիկեան կառավարութիւնը : Ուաշինկթընի սուրիական դեսպանը յայտարարեց թէ հրէական ուժերն ալ պէտք է քաշուին Եգիպտոսէն, մէջն ըլլալով Կազայի շըր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Հ. Յ. Դ. Թանգարանին վարիչը, ընկեր Գերասիմ Բալայեան, որ մօտ հինգ ամիսէ ի վեր Նիւ Եորք կը գտնուէր արձակուրդով, Փարիզ վերադարձած է եւ կը շարունակէ իր պաշտօնը :

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Դիւանագիտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ուսանողական եւ բանուորական խլրտումները կը շարունակուին Խ. Միութեան զանազան մասերուն մէջ : Համայնավարները իրենք ալ կը հաստատեն թէ դժգոհութեան ցոյցերը կը բազմապատկուին : «Սովետ Ռուսիա» թերթը կը գրէ թէ Սվերտլովսկի (Ուրալ) բազմարուեստեան վարժարանին ուսանողները «ամբոխավարական ճառեր» խօսած են լենինեան վարդապետութեան մասին : Թերթը կը խոստովանի նաեւ թէ «հազարաւոր երիտասարդ անդամներ որեւէ հսկողութեան չեն ենթարկուած կուսակցական կազմակերպութեանց կողմէ», թէ պատասխանատու պաշտօնեաները չեն կատարած իրենց պարտականութիւնը » :

Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ կը հաստատեն թէ բուռն ընդդիմութիւն մը կը տիրէ պալթեան երկիրներուն մէջ :

× Փարիզեան թերթերու թղթակիցները հաւանական չեն գտներ որ շօշափելի փոփոխութիւններ տեղի ունենան Խ. Միութեան ղեկավարութեան մէջ, Կեդր. Կոմիտէի ժողովին առթիւ : Կուսակցութիւնը ամէն բանէ առաջ զբաղած է տընտեսական հոգերով : Ծանր ճարտարարուեստը գործութիւնը շարունակելով հանդերձ, կ'ուզեն զարկ տալ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Ապահով. տեսուչը, Օթթօ Ճօն, որ արեւելեան շըրջանը փախած եւ յետոյ վերադարձած էր, դատապարտուեցաւ չորս տարուան բանտարկութեան : Ամբաստանեալը կը պնդէր թէ համայնավարները զինքը առեւանգեցին, սակայն Գերագոյն Ատեանը մերժեց ընդունիլ այս չքմեղանքը :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

●

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» օրաթերթէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնը գրագէտ վիպագիր Դերենիկ Դեմիրճեանի մահուան առթիւ։ Գրութիւնը ստորագրած են 54 գրագէտներ, արուեստագէտներ եւ պետական դէմքեր (8 Դեկտ.)։—

Դեկտեմբեր վեցին, ծանր հիւանդութենէ մը ետք, ութսունամեայ հասակին մէջ մեռաւ հայ ականաւոր գրող, Գիտութեանց Ակադեմիայի եւ Գերագոյն Խորհուրդի անդամ Դերենիկ Կարապետի Դեմիրճեանը։

Հանգուցեալը իր վաթսուն տարուան գրական վաստակով նշանակալից աւանդ է մուծած հայրենի գրականութեան գանձարանը, դառնալով այդ գրականութեան ամենածաւալուն եւ ժողովուրդին կողմէ սիրուած գրողներէն մէկը։

Դ. Դեմիրճեանը ծնած է Վրաստանի (?) Ախալքալաքի աւանին մէջ, 1887 Փետր. 18ին։ Սկզբնական կրթութիւնը ստացած է տեղական դպրոցին մէջ, այնուհետեւ յաճախած է Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը եւ Ներսիսեան դպրոցը, աւարտելով 1899ին։ Բարձրագոյն կրթութիւնն ստացած է Ժընեւի Համալսարանին մէջ եւ 1909ին աւարտած այդ Համալսարանին մանկավարժական բաժինը։

Դեմիրճեանի գրական գործունէութիւնը սկսած է անցեալ դարու 90ական թուականներուն։ Ան գրական ասպարէզը մտաւ իբրեւ ժողովուրդի ցաւերով խորապէս ապրող, իր գրիչը աշխատաւորութեան շահերուն սպասարկող հայրենասէր գրող։ Ան հանդէս եկաւ իբրեւ հասարակ մարդոց իրաւունքներու կրքոտ պաշտպան, շարունակելով դասական գրականութեան դեմոկրատական լաւագոյն աւանդութիւնները (տրադիցիա?)։

Դ. Դեմիրճեանը կը պատկանի անցեալի այն հայ մտաւորականներուն որոնք առանց վարանման կանգնեցան սովետական կարգերու պաշտպանութեան դիրքերուն վրայ։ Դեմիրճեանը խորապէս ըմբռնեց Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան պատմական մեծ իմաստը եւ հայ ժողովուրդին հետ միասին իր բախտն ու հեռանկարը կապեց յեղափոխութեան հետ, դառնալով նոր կարգի եւ նոր կեանքի ականաւոր երգիչներէն մէկը։

Սովետական իրականութիւնը լայն հնարաւորութիւններ ստեղծեց Դերենիկ Դեմիրճեանի տաղանդի լիակատար ծաղկման համար։ Ան հանդէս եկաւ գրական բազմազան սեռերու մէջ,— բանաստեղծութիւն, արձակ, թատերագրութիւն, հրապարակագրութիւն, գրականութիւն, բոլոր այդ ասպարէզներուն մէջ ստեղծելով մնայուն արժէքներ։

Քսանական թուականներէն սկսեալ Դեմիրճեանի ստեղծագործութեան առանցքը կը կազմեն նոր մարդու հոգեկան աշխարհի եւ նոր բարոյականի կազմաւորման բարդ երեւոյթները։ Դեմիրճեանի օրկանական կապը ժողովուրդի հետ յատկապէս կ'արտացոլայ այն երկերուն մէջ որոնք նուիրուած են հայ ժողովուրդի պատմական անցեալին կամ ժողովրդական ստեղծագործութեան մշակումներ կը հանդիսանան։

Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներուն Դ. Դեմիրճեան երեւան եկաւ իբրեւ հայրենիքի ճակատագրով ապրող խոկական հայրենասէր գրող։ Հակառակ իր պատկառելի տարիքին Դեմիրճեան երիտասարդական աւիւնով հայրենաշունչ ելոյթներ ունեցաւ բանուոր. վայրերու, հաւաքական տնտեսութեանց եւ զօրամասերու մէջ։

Պատերազմի օրերուն Դեմիրճեան ասպարէզ իջաւ հրապարակագրական շարք մը յօդուածներով, արտայայտելով սովետական ժողովուրդի պայքարին վճռականութիւնը ու հաւատքը յաղթանակի մասին։ Իր պատմուածքներուն մէջ Դեմիրճեանը կը կերտէ սովետական հայրենասէրներու շարք մը անմոռաց կերպարները (տիպար)։

Հայրենական պատերազմի տարիներուն Դեմիրճեան ստեղծեց իր գրական արուեստի գլուխ-գործոցը՝ «Վարդանանք» պատմավէպը որ կը հանդիսանայ սովետական պատմավէպի կարեւոր նուաճումներէն մէկը։ Դեմիրճեանի արուեստը իր խոր հայրենասիրութեամբ քաջագործութեանց կը մղէր Հայրենական պատերազմի ճակատներուն վրայ կռուող ռազմիկները։

Մինչեւ կեանքի վերջին օրերը Դեմիրճեան անխոնջ աշխուժութեամբ կը շարունակէր իր աշխատանքը «Մեսրոպ Մաշտոց», վէպին վրայ որ դժբախտաբար մնաց անաւարտ։

Դ. Դեմիրճեանը մեծ դեր կատարած է սովետահայ գրականութեան եւ մշակոյթի զարգացման գործին մէջ։ Թէ իր գեղարուեստական վաստակով եւ թէ գրական-գիտական գործունէութեամբ ան մեծապէս նպաստած է սովետական մշակոյթի եւ գրականութեան վերելքին։

Դ. Դեմիրճեան կեանքի հրատապ հարցերով ապրող, միշտ ժողովուրդին հետ քալող, անոր տենչանքներն ու յոյսերը արտայայտող մեծատաղանդ գրող էր, սովետական ազնիւ քաղաքացի եւ ականաւոր հանրային գործիչ։

1953ի վերջերը Դ. Դեմիրճեան ընտրուեցաւ անդամ Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի գնահատելով Դեմիրճեանի մատուցած մեծ (խոշոր ?) ծառայութիւնը սովետական գրականութեան, սովետական կառավարութիւնը զայն արժանացուց բարձր պարգեւի։ 1939ին Դ. Դեմիրճեանը վարձատրուեցաւ Լենինի շքանշանով, իսկ 1946 եւ 1956 թուականներուն՝ աշխատանքի (աշխատանքային ?) Կարմիր Դրօշի շքանշաններով։

Մինչեւ կեանքի վերջին օրերը Դեմիրճեանը եռանդուն մասնակցութիւն ցոյց կուտար մեր մշակոյթի շինարարութեան գործին մէջ, յանուն խաղաղութեան մղուած պայքարին։

Դ. Դեմիրճեանի կեանքն եւ բազմաբեղուն գործունէութիւնը Հայրենիքին եւ ժողովուրդին ծառայելու հրաշալի օրինակ է։ Ականաւոր գրողին եւ ազնիւ քաղաքացիին պայծառ յիշատակը միշտ անշէջ կը մնայ ժողովուրդի սրտին մէջ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

ՊԱՏՄԱԲԱՆ ՌՈՐՊԱԽ

●

Համազգայինի հերթական լսարանը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 13ին, Քաֆէ Ռեժանի վերնայարկը։

Դասախօսն էր ընկեր Մ. Պարսամեան, նիւթը՝ «Գիտուն պատմաբան Փաուլ Ռորպախ եւ Հայերը»։

Նախագահ ընկեր Պ. Զպուքճեան լսարանը բանալով ներկայացուց դասախօսը, որուն գրական գործունէութեան յիսնամեակը պիտի տօնուի յառաջիկայ Փետրուար 10ին։

Մ. Պարսամեան.— Հայ ժողովուրդի կրած այսքան յուսախաբութիւններէն վերջ, տարօրինակ թուի թերեւս խօսիլ օտար հայասէրի մը մասին, բայց եւ այնպէս աւելորդ չէ ներկայացնել ցարդ անծանօթ մնացած օտար բարեկամներու գործերը։ Ջանացի վերլուծել Տոքթ. Ռորպախի հայանպաստ գործունէութիւնը եւ մանաւանդ իր «Հայաստան» հատորը։ 1956 Յուլիս 19ին, 88 տարեկան հասակին մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր Տոքթ. Փաուլ Ռորպախ։ Ան մէկն էր գերման այն հայասէրներէն, որոնք տասնեակ մը տարիներու գիտական վաստակ ունին։ Տոքթ. Ռորպախ բազմաթիւ հայանպաստ երկասիրութիւններ ունի որոնց մէջ ուշագրաւ է մանաւանդ «Հայաստան» հատորը, լոյս տեսած՝ 1919ին Շթութկարտի մէջ։ Գիրքը նուիրուած է Լէփսիուսի, որուն հետ հայկական դատին համար լուրջ աշխատանքներ կատարած է, դառնալով գործօն անդամներէն մէկը Ա. մեծ պատերազմէն քիչ առաջ կազմուած Գերման եւ Հայկական Ընկերութեան։ Այս ընկերութեան նպատակն էր հայ ժողովուրդի մշակոյթը ծանօթացնել գերման ժողովուրդին։ Այս նպատակին համար Պերլինի մէջ հրատարակուեցաւ «Մեսրոպ» պարբերաթերթը։

«Փաուլ Ռորպախ, իր «Հայաստան» հատորը զարդարած է 128 նկարներով, Էջմիածին, աւերակ եկեղեցիներ, ճարտարապետական շէնքեր, Սեւանի եւ Վանի լիճերը, եկեղեցական ու ազգային մեծ դէմքեր, Խորենացիէն Թարգմանութեան մէջբերումներ։ Գրական բաժինը կը վերջանայ Ահարոնեանի հանրածանօթ Ֆալաք Վուրդունի պատմուածքով եւ Հայաստանի քարտէսով։ Այս հատորը վերլուծած ժամանակ նկատի ունեցայ եօթը գլուխներ.—

Ա) Ընդհանուր տպաւորութիւններ։

Բ) Աշխարհագրական եւ քաղաքական կարեւորութիւնը.— Երկրի մը ճակատագիրը մեծ առնչութիւն ունի անոր աշխարհագրական պայմաններուն հետ։ Եթէ հայ ժողովուրդին քաղաքական կեանքը ժամանակի ընթացքին չէ կրցած տեւականանալ եւ բովանդակ հայութեան դիծը դառնալ, գլխաւոր պատճառը Հայաստանի աշխարհագրական բացառիկ դիրքն է եղած։ Տոքթ. Ռորպախ իր գիրքին մէջ Հայաստանի բարձրաւանդակի բնական սահմանները ներկայացնելով, Արարատի, բարձր լեռներու, լիճերու, գետերու մասին խօսելով կ'եզրակացնէ թէ աշխարհագրական այս առանձնայատուկ երեւոյթն է գլխաւորաբար վճռած Հայաստանի ճակատագիրը։ Բնութեան կողմէ օժտուած գլխաւոր ճամբաներով եւ հողի խաւերուն մէջ պահուած դանձերով Հայաստան դարձած է մրցակցութեան ասպարէզ մը հինէն ի վեր։ Որովհետեւ Պոլսէն մինչեւ Պարսկաստան եւ Հնդկաստան երկաթուղիներու ապագայ ցանցը պիտի անցնէր Հայաստանէն, ուստի բովանդակ Եւրոպայի շահը կը պահանջէր որ հոն քաղաքականապէս չէզոք եւ ինքնավար Հայաստան մը կազմուի։

Գ) Պատմական ակնարկ.— Ռորպախ կը նկատէ որ Քրիստոսէ հազարամեակ մը առաջ ամենահին ժողովուրդը Խալտերը եղած են։ Իրենց անունը կը թուի ծագած ըլլալ ազգային աստուած Խալտիսէն որուն տաճարը կը գտնուէր Վանայ բերդին վրայ։ Ասորական բեւեռագիր արձանագրութիւններու մէջ «Երկիր Ուրարտու» կը կոչուի համապատասխանելով հին կտակարանի «Արարատ Աշխարհ»ին, որուն բարձունքին վրայ հանգչեցաւ տապանը։ Խալտական պետութեան հին եւ բարձր քաղաքակրթութեան վրայ հեղինակը կը հասնի մինչեւ 6րդ դար Քրիստոսէ առաջ, երբ այսօրուան Հայաստանի հողին վրայ Խալտերուն տեղը բնած կը տեսնէ բոլորովին նոր եւ եւրոպական ժողովուրդ մը՝ Հայը՝ որ ունի նկարագրի մասնաւոր եւ յայտնի գիծեր, զօրաւոր տոկունութիւն մը եւ մտաւորական արտակարգ ուժ։

Այս ժողովուրդին ազգային սեփական իշխանութիւն մը ունենալու իտէալը —կը նկատէ Ռորպախ— վառ մնացեր է հայութեան մէջ նոյն իսկ դերագոյն արիւնահեղութիւններէ վերջ։ Այս իտէալը ազգային առաքինութիւններէն ամէնէն անկորնչելին է, եւ Հայերը անպայման ձեռք պիտի բերեն իրենց քաղաքական անկախութիւնը եւ ազգային բարօրութիւնը իրենց սեփական հայրենիքին մէջ։

Դ) Հայերու ազգային առաքինութիւն -

ՈՍԿԻ ԱՊԸՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

★

— Իշտէ ամէնքդ ալ սասնկ էք, յայտարարեց մեծալուրջ սրտնեղութեամբ. կ'առնէք Պէյօղլու կը տանիք. շաքխալը հէքիմները կըլինճիկէն ի՞նչ կը հասկնան քի։ Ջաքը ինչէն ալ կը հասկնան եա. առտնին բնծի չէք բերեր քի։ Աս ալ հինցեր է ամայ առնելը տաիա անցած չէ. սալթ, թէկին տեղ իրեք շիշէ պիտի առնէ։ մէկին տեղ իրեք շիշէ պիտի առնէ։ Ճազըրզըը ինքզինքը ասով պիտի զտնար, երկրորդ շիշէն խմելուն բաւական պիտի աղէկնար. երրորդին՝ բիրի բա՛ք»։

Վարդենի տուտուն թաշկինակը փիստանին ներքեւի գրպանէն հանեց, ծրարը քակեց, մէջը կապած մէճիտիյէն առաւ եւ մարդուն ձեռքը դրաւ։ Մէկալ երկու շիշէներուն համար ալ Խասգեղցիի մը հետ տասնական ղուրուշ պիտի ղրկէր եւ պիտի առնէր։

Երկրորդ շիշը չլմնցուցած, Արմիկ աւելի ինկած կ'երեւար. Ղուկաս աղան ըրաւ չորաւ մէճիտիէ մը մէկդի դրաւ եւ օր մը հիւանդը Խօրասանճիին տարաւ։ Հռչակաւոր բժիշկը, հիւանդը թեթեւ մը զննելէ յետոյ, դեղագիր մը տուաւ եւ յայտարարեց թէ «ալ մի բերեր. միշտ ասիկա չինել տուր»։

Երբ դուրս պիտի ելլէին, Ղուկաս աղան աղջիկը առաջ անցուց, դռնէն հանեց, եւ ինքը ետ դառնալով բժիշկին աղաչեց որ «վախնալու բան մը կար նէ իրեն իմացնէր»։ Խորասանճին սովորութիւն ունենալով հիւանդներուն տէրութանքին ստուգութիւնը չիտկէ չիտակ ըսել, որպէսզի հարկաւոր զգուշաւորութեանց մէջ չթերանան, Ղուկաս աղային ալ իմացուց, թէ երիտասարդութիւնը օգնէ նէ, առեն մը կը դիմանայ։ «Բայց աղէկ նայելու է, աղէկ կերցնելու խմցնելու է. ու ձմեռն ալ Ղատիգեղ տանելու ըլլաս նէ, աղէկ կ'ըլլայ»։ Ու վերջացնելուն.

— Քու ի՞նչդ է, հարցուց։

— Լուսահոգի եղբօրս աղջիկը։

— Ընտանիքին մէջ հիւանդութիւն մը կա՞ր։

— Հայրը ինծի պէս առողջ էր. բայց մայրը աղէկ հիւանդութենէ մը չմեռաւ։ Աս խեղճն ալ քանի մը ամիս առաջ շատ մեծ ղող մը քաշեց, անոր վրայ ալ կըխ կըխ կ'երթայ։

Աշնան վերջերը Արմիկը զգալապէս ինկած էր։ Ձմռան մէջ այլեւս խուցէն դուրս չէր ելլար. քիչ ետքը անկողնէն ալ չելաւ։ Ընկերուհիները գինքը տեսնելու քիչ անգամ կուգային, միշտ անկողնէն մէյմէկ պատրուակաւ հեռու մնալով։

Վարդենի տուտուն ինչ ընելիքը չէր գիտեր. մէյ մը վեր կը վազէր, մէյ մը վար. հիւա՞նդը նայէր թէ տան գործերը։

Պէյլիկին կարերն ալ քիչցուց. մէկ մէնակը ընտո՞ր հասնէր, եւ այնքան հոգերու տակ ալ ճնշուած։

Ասդին, գրաշարաց ընկերութեան գործերն գեռ դանդաղ առաջ կ'երթային.— Ղուկաս աղան շաբաթը իրարու վրայ տակաւին հազիւ երեք մէճիտիյէ կը հանէր։ Երկաթուղիները մէկիկ մէկիկ Պահճէ-Խարուն իրենց ընտանիքի սարաֆ Օհանին խանութին ճամբան բռնեցին։ Ալ մէկ մըն ալ ետ պիտի չդառնային։ Արթաքին բերած խօսք կապի օղն ոսկեբիշներուն չուկան տարուեցաւ։

Ղուկաս աղան ալ իրիկունները սրճարանէն շատ ուշ կը դառնար։ Ալ ոսկի թոփիկ չէ կար, որո՞ւ հետ պիտի խաղար։

ԺԷ.

Կիրակի իրիկուն մը Եղիա Տէմիրճիպաշեանը ճամբան Ղուկաս աղային դէմը ելաւ։ Տրամաթաթաւ գրագէտը, Պոլսոյ ուրախ զուարթ արուարձանները տարիներու դեղերումներէն յոգնած, իր տըխրանոյշ Խասգեղը վերադարձած էր։

— Եղիա էֆէնտի, ըսաւ գրաշարը ողորմուկ ձայնով, աս մէյ մը չէ՞ս ի գար Արմիկդ տեսնալու։

— Ի՞նչ ունի որ, հարցուց Եղիան զարմացած։

— Հիչ մի հարցներ. հիւանդ է հիւանդ։

— Ի՞նչ կ'ըսես, չէի գիտեր, պատասխանեց յուզուած, եթէ գործ մը չունիս, հիմակ երթանք։ Արդէն մօտերս օր մը պիտի գայի։ Ես ալ դեռ այս շաբթու փոխադրուեցայ։

Համբաւաւոր գրագէտը մօրենական առընչութիւն ունէր Արմիկին հետ։ Սրտցաւ զուրգուրանքով կըխանդաղատէր այդ անմեղուկ աղջկանը, որուն խարտեաշ մազերը, կարմրոտի այտերը, խըղամոլիկի մշտաժպիտ զուարթութիւնը իր տրամութիւնը շատ անգամ փարատած էին։

Հիւանդին քովէն կոտրուկ սրտով դուրս ելաւ։ Ղուկաս աղային հետ երբ դէպի Խարա-Աղաճ կ'երկննային, գրաշարը գլխուն եկածները պատմեց. ու վերջացմանը.

— Ախ, Եղիա էֆէնտիս, ըսաւ, հուսա, սրտին վրայ — աջ ձեռքը կուրծքին տանելով — շատոնց է քար մը նստեր է, դուրս պիտի նետեմ, բայց կիւճէնմիշ չըլլաս։

— Ինչ ունիս նէ ըսէ, բան մը մի ծածկեր, սիրտդ թող քիչ մը պաղշտկի, թեթեւնայ, յայտարարեց գրագէտը։

— Ըսելիքս երկան չէ։ Ճանըմ Եղիա էֆէնտիս, հրամանքդ ալ, ուրիշներն ալ ամէն օր վարժապետներուն խեղճ վիճակին վրայ կը խօսիք, գրագէտներուն ու խմբագիրներուն ցաւերը աչքերուն առջեւը կը դնէք, շատ աղէկ կ'ընէք, օրհնեալ ըլլաք, ազգին երախտաւորներն են անոնք։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

(26) (Շար.)

նեըք .— Այս գլուխին մէջ Տոքթ. Ռորպախ կը վկայէ թէ 1912ի Պալքանեան պատերազմին եւ անկէ վերջ բացայայտ նշաններ կ'ապացուցանէին թէ՝ երիտասարդ Թուրք կառավարութիւնը կը ծրագրէր Հայերու բնաջնջումը, ճիշդ այն պահուն, երբ Հայերը իրենց օրինապահութեան եւ հաւատարմութեան ապացոյցները տուած էին, ու կ'աւելցնէ .— ամէն բանի մէջ Հայերը նշանաւոր կը հանդիսանան, իրենց յառաջդիմական ձգտումով, որ զիրենք գերազանց կը դարձնէ արեւելեան միւս բոլոր ազգերէն : Հայերը ունին ժողովրդական եւ բարձրագոյն դպրոցներու ցանց մը, այս է պատճառը, որ բացի Ճափոնացիներէն, ոչ մէկ ժողովուրդ համեմատաբար այնքան շատ ակադեմական ունի :

Ե) Կրթական .— Ռորպախ կը ներկայացնէ արեւելեան երկիրներու եւ Հայաստանի մէջ գոյութիւն ունեցող վարժարաններու վիճակագրութիւնը, կը խօսի ճեմարաններու, Մխիթարեան Միաբանութեան կատարած մեծ դերի մասին :

Զ) Հայերու վիճակագրութիւնը .— Հիմնուելով 1917ի կովկասեան վիճակագրութեանց վրայ, Ռորպախ Հայերու թիւը կը ներկայացնէ երեք միլիոն երկու հարիւր հազար հետեւեալ մանրամասնութեամբ. — Հայաստան, Կովկաս եւ Ռուսիա 2.300.000, Թուրքիա 600.000 (?), Պարսկաստան 80 հազար, Ամերիկա, Եւրոպա եւայլն 220 հազար : (1915էն առաջ) :

Է) Հայ գրականութիւնը եւ մամուլը . — Սոյն գլուխին մէջ Ռորպախ, համառօտակի կը պարզէ, տպագրութեան բոկիրքէն մինչեւ 1919 թուականը, բոլոր անցուդարձերը եւ երեւոյթները : Կը խօսի «Արեւելք»ի, «Մասիս»ի, «Հայրենիք»ի, ինչպէս նաեւ «Ազատամարտ»ի մասին որ իբրեւ առաջնակարգ օրկան, ազդեցիկ եւ տարածուած թերթ կը նկատէ : Գնահատութեամբ կը թուէ անունները բազմաթիւ թերթերու, գրագէտներու, երգերու եւ բանահիւսութեանց :

Դասախօսը եզրակացուց .—

1) Տոքթ. Փաուլ Ռորպախ ամէն բանէ առաջ գերման գիտուն մըն է, որով իր հայրենիքին շահերը հիմը կը կազմեն իր ուսումնասիրութեանց :

2) Ան չի մոռնար մշակոյթի արժէքները, և գերման լեզուն ու գրականութիւնը, մանաւորաբար Միջին Արեւելքի մէջ տարածելու խնդիրը :

3) Համոզուած է որ հայ ժողովուրդը իր մշակոյթի արժէքներով միակ գործօնն է որու վրայ յենլով կարելի է դիրքեր գրաւել :

Եղան զանազան հարցումներ եւ լրացումներ ներկաներու կողմէ : Դասախօսութիւնը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

●

Հակառակ յարաճուն դժուարութեանց, Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը այս տարի ալ իր տասը մասնաճիւղերուն հետ կը կազմակերպէ Մանուկներու Օրը, Յունուար 3ին, հինգշաբթի, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ :

Ամէն տարի երեք հարիւրէն աւելի մանուկներ, ծնողներով կը հաւաքուին այդ օրը քով քովի : Հոգեյոյզ է այդքան հայ մանուկներ համախմբուած տեսնել օտարութեան մէջ :

Ծանօթ եմ կազմակերպողներուն բաղձանքին եւ միջոցներուն : Կ'ուզեն լաւագոյնը կատարել, թէ բեմական խաղարկութեամբ, թէ փոքրերու հետաքրքրութեամբ : Բայց կը պակսին նիւթական լայն միջոցներ :

Ի՞նչ ունին իբրեւ բեմադրութիւն, այս տարուան համար :

Գրիգոր Վահան իր ընկերներով պիտի ներկայացնէ զաւեշտ մը :

Ալֆորվիլէն խումբ մը մանուկներ պիտի ներկայացնեն կատակախաղեր — «Բախտի Թագաւորը» : Ուրիշներ դաշնակ պիտի նուագեն : Պիտի ըլլան արտասանութիւններ, հայկական պարեր, Կաղանդ պապա եւ այլ անակնկալներ : Լուսարձակով ցոյցպիտորուին գունաւոր պատկերներ միութեան օգափոխութեան կայանի կեանքէն : Եւ վերջապէս նախընթրիք :

Քի՞չ է : Անոնք որ աւելին կը սպասեն, թող բարեհաճին օգնել նիւթապէս եւ բարոյապէս :

Քանի մը խօսք ալ օգափոխութեան կայանի մասին : Շինութիւնները գրեթէ լըրացած են : Ուրի՞շ անհրաժեշտ կա՞ն կարասիները : Ոչ : Ես զաւակս ուղարկած եմ կայան եւ մօտէն ծանօթ եմ կացութեան : Երկու ամառ է, որ կը կազմակերպուի կայանը և չատերկըկարծեն թէ ամէն բան վերջացած է : Շինուածին չափ շինուելիք կայ, որ մեծ գումարներ կը պահանջէ : Ե՞րբ պիտի լրանայ : Շատ շուտ, եթէ գտնուին նուիրատուներ, պէտք եղած գումարը անմիջապէս գոյացնելու համար : Շատ ուշ, եթէ ամբողջ բեռը ծգուի միայն միութեան վրայ :

Երկու տարուան փորձը համոզեց բոլորը թէ օգափոխ. կայանը, նոյնիսկ իր ներկայ վիճակով, սնունդով, խնամքով, մանաւանդ հայկական մթնոլորտով մեծ բարիք մըն է : Մէկ անգամ գացողը կ'ուզէ երկրորդ, երրորդ տարին երթալ : Շատեր կ փափաքին երկու ամիս մնալ կայան : Գոհացում տալու համար, անհրաժեշտ է շինել վերի յարկին ընդարձակ ննջասենեակը, յետոյ ճարել անկողին, սեղան - աթոռ, սպասեղէն եւն. : Կ. Խաչի կայանը հայ մանուկին ազգային տունն է, ազգին կ'իյնայ օգնել Միութեան, լրացնելու համար պակասները :

Ես որբեւայրի կին մըն եմ : Կը համարձակիմ ձայնս բարձրացնել եւ հրապարակաւ կոչ մը ընել ունեւորներուն, որպէս զի օգնեն իրեն, որ ան ալ կարենայ օգնել մեր հայրենազուրկ զաւակներուն :

Հայկական տուն է օգափոխութեան կայանը :

ՈՐԲԵՒԱՅՐԻ Գ. ՍԱՐԳԻՍ

ՃԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

«ԱՐՄԵՆՈՒՇ»Ի ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

●

ՊՈՒՏՕ, 29 Դեկտ. — Դեկտեմբեր 9ին, կղերականներու սրահին մէջ բեմադրուեցաւ Պ. Ղ. Մելոյեանի «Արմենուշ»ը : Գրեթէ ամբողջ գաղութը ներկայ էր : Տիկին Մառի Վարդանեան յայտարարեց Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին կողմէ. — «Խումբ մը սիրողներ տրամադրուեցան մեր մասնաճիւղին որպէսզի թատերական լուրջ գործ մը ներկայացնեն ի նպաստ մեր կազմակերպութեան : Դերակատարները ամէն յոգնութիւն յանձն առին, յաջողութեամբ ներկայացնելու համար այս ձեռնարկը :

«Ձեր զաւակները, փոքր ըլլան թէ պատանի, վստահեցէք մեզի : Մենք վառ կը պահենք անոնց ազգային գիտակցութիւնը, սիրել կուտանք մայրենի լեզուն եւ մշակոյթը» :

Կ. Տոնէրեան ամփոփ բացատրութիւններ տուաւ Արմենուշի բովանդակութեան մասին, որպէս զի ներկաները կարենան գիտակցօրէն հետեւիլ խաղին :

Տիկին Վոլֆ (Տիկին Սաթենիկ Հալաճեան) խիստպէս շատ բնական կերպով տարաւ շուկայիկ, դրամասէր, կեղծաւոր եւ մակաբոյծի բնաւորութեան կնոջ դերը : Տոքթ. Վալդի դերը կատարեց Ա. Տոնէրեան : Գերման սպայ եւ մոլի ազգայնական, Հէօպների դերը կատարեց Պ. Հալաճեան : Տիկին Միւլլէր (Ն. Տոնէրեան), գործին գլխաւոր հերոսին մայրը, բարեկիրթ, ազնիւ եւ մայրական գութով տիպար մը : Զրկուած իր ամուսնէն եւ կրտսեր զաւակէն, կ'ապրի իր անդրանիկ զաւկին համար եւ անոր սիրոյն կ'ուզէ զոհել իր գերդաստանին անունը, փառքը որպէսզի իր զաւակը երջանկացնէ :

Օսկար Միւլլէր (Հ. Թաշճեան) խաղաղ եւ ազնուական ընտանիքէ սերած : Խաղին գլխաւոր հերոսը : Իբրեւ երիտասարդ սպայ խանդավառուած Գերմանիոյ յաղթութեամբ կը մեկնի ճակատ : Երբ կը տեսնէ գազանային եւ սրտաճմլիկ բարբարոսութիւնները, հոգեկան բեկում կ'ունենայ : Ներքին պայքար մը կը սկսի մարդակեր գազաններու դէմ : Առաջին առթիւ մեղանչելու համար, մօրը կը գրէ որ Արեւելքէն եկած հայ «գերի» կիներուն մէջ Արմենուշ անունով մէկը փնտռէ եւ եթէ գտնէ իրենց տունը տանի պահելու համար : Հոգեբանօրէն կապուած է Արմենուշին եւ կ'ուզէ ազատել հանդիսանալ : Արձակուրդով եկած է տուն : Իր բոլոր միջոցներ որ ի գործ կը դնէ Արմենուշը սիրաշահելու ապարդիւն : Ընդհակառակն, ամէնէն աւելին կը դառնայ Արմենուշին : Օսկար խղճի խայթէն տառապելով ինչպէս նաեւ Արմենուշէն հալածուելով վերջ կուտայ իր կեանքին :

Արմենուշ խաղին գլխաւոր հերոսուհին : Տարագրութեան դժոխքին մէջ, ա... րիւնարբու գազաններ կը յօշոտեն Արմենուշին մանկիկը ժայռի մը վրայ : Տաք արիւնը գաւաթի մը մէջ առնելով կ'առաջարկեն մօրը որ խմէ գերման սպաներու կենացը : Հայ կնոջ հոգին սպաննելէ վերջ մարմինն ալ վաճառքի կը հանեն : Արմենուշի համար կը սկսի նոր ողբերգութիւն մը :

Պոկուած իր հայրենիքէն, հօրենական տունէն, քարշ կուտայ օտարութեան մէջ, մինչեւ կատարեալ խելագարութիւն : Հակառակ այդ վիճակին իր մէջ զօրաւոր են ցեղին կամքը, հայրենասիրութեան բոցը : Ամբողջ էութեամբ կապուած է իր դժբախտ հայրենիքին, անոր զաւակներուն որոնք սպանդանոց առաջնորդուեցան : Իր առելութիւնը եւ նողկանքը կը յայտնէ Օսկարին եւ հատուցում կը պահանջէ քաղաքակիրթ աշխարհէն ...

Այս նուրբ եւ դժուարին դերը յաջողութեամբ կատարեց Օր. Վ. Իլպէկեան, արցունք եւ ծափեր խլելով ներկաներէն :

Կ. Խաչի մասնաճիւղը հրապարակաւ իր շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր դերակատարներուն, մանաւորապէս Օր. Վ. Իլպէկեանի, Պ. Հալաճեանի եւ Հ. Թաշճեանի : ինչպէս նաեւ Պ. Մ. Մարանճեանի որ երկու հազար Ֆր. նուիրեց ներկայացման առթիւ եւ Պ. Կարպիս Դաւիթեանի, բացի նիւթական նուէրէն գեղեցիկ գորգ մը նուիրեց Կ. Խաչին որպէսզի աճուրդի դրուի : Միեւնոյն ատեն տրամադրած էր վարագոյրի եւ բեմի վերաբերեալ կտորներ :

ՃԱԼԿԱՐԱՑԻ

ՄԱՐԶԻԿ ՄԱՐՏԻՐՈՍ Ջելոյեան՝ Իրանի նշանառութեան ախոյեանը, պատրաստած է գործիք մը, որ կը նպաստէ նշանառութեան կատարելագործման : Իր գործիքը եւ Գերմանացիի եւ Չեխի մը գործիքները մրցումի դրուելով շահեցաւ Մ. Ջելոյեան : Զինուորական անձնաւորութեանց կարգադրութեամբ այսուհետեւ նշանառութեան համար պիտի գործածուի Ջելոյեանի գործիքը :

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՄԲ կ''իմանանք թէ Բժ. Արշակ Պօղոսեան բոլորովին ապաքինած ըլլալով, վերսկսած է իր հիւանդներու ընդունելութիւնը ինչպէս առաջ, 21 ռիւ Փիէռ Սէմար, Փարիզ (9) :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց թէ Կիպրոսի համար առաջարկուած նոր սահմանադրութիւնը կրնայ հիմք ծառայել բանակցութեանց :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (224)

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2.— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

●

Այնտեղ կանգնած էր եւ մի այլ անձնաւորութիւն, մի ծանօթ մարդ, իւր երկար՝ անհեթեթ հագուստով, իւր մռայլ՝ ծաղկահար դէմքով եւ իր հաստ՝ թխագոյն շրթունքներով, որ պատրաստ էին անէծք եւ հայհոյանք թափելու ամէն սըրբութեան վրայ : Նա ոխերիմ աչքերով երբեմն նայում էր դէպի սեւազգեստ դեբրները, երբեմն դէպի պատրաստուած խարոյկը : Դա Հայր - Մարդպետն էր՝ — սարսափելի Դղակը, որ գաղտագողի կերպով մտաւ Արտագերս ամրոցը եւ մատնեց Հայոց թագուհուն :

Հեռուից յայտնուեցաւ սպիտակ թագաւորը — Մերուժանը, նստած իւր սպիտակ նժոյգի վրայ : Երբ մօտեցաւ, խարոյկը վառեցին : Թանձր, խանձահոտ ծուխը իւր անախորժ ճենճերային բուրմունքով՝ տարածուեցաւ օդի մէջ՝ իսկ կանաչագոյն բոցերը բարձրացան դէպի երկինք : Այրւում էր մի սոսկալի ողջակէզ, կրօնի եւ եկեղեցու ողջակէզը ...

Այդ միջոցին Սամուէլի վրանը ներս մտաւ նրա հայրը : Որդին պատկառանքով վեր կացաւ նստած տեղից :

— Այդ ի՞նչ են այրում, հարցրեց նա վրդովուած ձայնով :

— Մաղաղաթ, պատասխանեց հայրը անփոյթ սառնասրտութեամբ : Դու չե՞ս գայ տեսնելու : Ես եկայ, որ քեզ տանեմ : Գնանք, շատ հետաքրքիր է :

— Ոչ, ես այստեղից եւս տեսնում եմ.. ասաց վշտացած երիտասարդը հրաժարուելով :

— Այնտեղից կը գնանք Մերուժանի վրանը : Քեզ ասացի, որ այսօր հրաւիրուած ենք նրա մօտ ճաշելու :

— Գիտեմ, բայց դեռ վաղ է ... Մերուժանը ահա զբաղուած է իւր խարոյկով ... Թող վերջացնէ, ես յետոյ կը գամ ... իմ աչքերի վրայ, ուղիղն ասեմ, սաստիկ վատ է ազդում կրակը ...

— Մանաւանդ մաղաղաթի կրակը ... աւելացրեց ծերունի Արբակը, գլուխը խորհրդաւոր կերպով շարժելով :

Հայրը, նկատելով որդու յամառութիւնը, այլեւս չստիպեց նրանց, դուրս եկաւ եւ ինքը միայնակ գնաց դէպի խարոյկը : Նրա ետեւից վազեց պատանի Արտաւազդը, որ դեռ կանգնած էր վրանի մուտքի մօտ, ասելով .

— Ես կը գամ քեզ հետ, սիրելի Վահան, ես չեմ վախենում կրակից ... ես մինչեւ անգամ սիրում եմ կրակը ...

Սամուէլը եւ ծերունի Արբակը մնացին վրանում միայնակ :

— Մաղաղաթ են այրում, սիրելի Արբակ, կրկնեց երիտասարդը, դառնալով դէպի ծերունին : Այրում են մեր կործանուած տաճարների սուրբ Կտակարանները ... Այրում են մեր եկեղեցու գիրն ու դպրութիւնը, որ մեզ պարսկացնեն ... Եւ իմ հայրը գնում է հանդիսատես լինելու, գնում է զուարճանալու մի այդպիսի չարագործութեամբ ...

Եւ իրաւ, վառուող խարոյկը ամբողջապէս կազմուած է սուրբ գրքերից : Դրանք նոյն եկեղեցիներից եւ նոյն վանքերից յափշտակուած գրքերն էին, որ կործանեց Մերուժանը, որ հրդեհեց Մերուժանը, եւ որոնց կրակը դեռ եւս չէր հանգել : Պարսից արքայից արքայի բաղձանքները կատարելու համար՝ կործանեց նա քրիստոնէական տաճարները, որպէս զի նրանց տեղում ատրուշաններ հիմնէ : Պարսից արքայից արքայի բաղձանքները կատարելու համար՝ այժմ այրում էր, ոչնչացնում էր նա քրիստոնէական մատեանները, որպէս զի նրանց փոխարէն, Հայերի ձեռքը տար Պարսից կրօնական գրքերը, որ Հայերը պարսկերէն կարդային, պարսկերէն աղօթէին եւ Պարսից լեզուով արտայայտէին իրանց զգացմունքները ...

Սամուէլը գիտէր այդ բոլոր նախասահմանեալ մեքենայութիւնները, իսկ այժմ իւր աչքերով տեսնում էր այն անողորմ գործողութիւնները, որ պիտի հեշտացնէին Պարսից արքայից արքայի նենգաւոր նպատակները իրագործելու : Դէպի գերութիւն էին վարում եկեղեցականներին, որ անտէր թողնեն թէ եկեղեցին եւ թէ նրա հօտը, որ դիւրութեամբ կարողանան կեղեքել գրքերը, որ ոչնչացնեն կրօնը : Սամուէլը այլ եւս համբերել չկարողացաւ, դարձաւ դէպի ծերունին այս խօսքերով :

— Սիրելի Արբակ, ինչ որ անելու է, պէտք է անել ... Ժամանակը թանկ է մեզ համար ... Իջեցրու վրանի վարագոյրները եւ ինձ միայնակ թող այստեղ : Ով որ հարցնելու լինի, կ'ասես գլուխը ցաւում է, քնած է : Իսկ մի ժամից յետոյ կ'ուղարկես ինձ մօտ Մալխասին :

Ծերունին տխուր մտախոհութեան մէջ վեր կացաւ, վրանի վարագոյրները ցած թողեց եւ խոկոյն դուրս գնաց : Սամուէլը մի քանի րոպէ մնաց լուռ տատանման մէջ : Նրա քնքուշ զգացմունքները, նրա վերին աստիճանի բարի սիրտը՝ բռնանում էին խելքի եւ սառն մտածութեան վրայ : Մի քանի անգամ վեր առեց մագաղաթի թերթը, կամենում էր գրել բայց դարձեալ ցած դրեց : Ձեռքը տարաւ դէպի ճակատը, որ բորբոքւում էր տենդային կրակով :

ՐԱՖՖԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ

ԾՆՈՒՆԴԻ արձակուրդին պատճառով «Յառաջ»ի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ հինգշաբթի օր :

Ջանը : Դեսպանը գիտել տուաւ թէ «ար - եան հեղեղը աւելի կարեւոր է քան քա - րիւղը » : Քանդուած նաւթուղին մասամբ կապ ունի ամերիկեան շահերու հետ : Օ - րական կ'արտահոսէր550·000 տակառ քա- րիւղ : Մասնագէտներու կարծիքով երկու ամսուան աշխատանքը բաւական է , գոնէ 40 առ հարիւր արտահոսելու համար :

× Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ ծրագիր մը կազմուած է ,նաւթուղի մը շի- նելու համար Սուէզի ջրանցքին երկայն - քէն :

× Ուաշինկթընի իրաքեան դեսպանը խնդրեց աւելցնել իր երկրին յատկացուած զինուորական աջակցութիւնը : Այս առթիւ ըսաւ թէ նաւթուղին քանդուած ըլլալով ամէն օր700·000 տոլարի վնաս մը կը կրեն :

× Մ · Նահանգներու երեսփ · ժողովին արտաքին գործերու յանձնաժողովը իր նոր տեղեկագրով կը յանձնարարէ կրճա - տել արտասահմանի յատկացուած վար - կերը :

× Ազգաժողովին ընդհ · քարտուղարը յայտարարեց թէ Իսրայէլ Սինայի շրջա - նը մասամբ պիտի պարպէ մինչեւ յուն - ուար 10 : Չի գիտեր թէ ամբողջական պարպումը երբ տեղի պիտի ունենայ : Իս- րայէլ կը գանգատի թէ Եգիպտացիները վերսկսած են յարձակումներ կատարել եւ եթէ առաջքը չառնուի , շատ աւելի ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ :

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Հունգարիոյ կառավարական պաշտօնա- թերթը կը խոստովանի թէ ապստամբա - կան դէպքեր տեղի ունեցած են Փեչթա - յի հիւսիս - արեւելեան կողմը , Էկէր քա- ղաքին մէջ եւս , որ արդիւնաբերական ու ճարտարարուեստական կարեւոր կեդրոն մըն է : Թերթը կը պատմէ թէ ապստամբ- ները ձեռնառումբերով յարձակեցան ոս - տիկանատուներուն վրայ , ոտքի տակ ա- ռին խորհրդային դրօշները , գրաւեցին տպարանները եւ հակապետական թռու - ցիկներ տպեցին « Ցուցարարները ցրը - ուելու համար , ոստիկանական ու- ժերը միայն մէկ միջոց ունէին — կրակ բանալ» : Թերթը չի յիշեր զոհե- րուն թիւը , բայց կ'ըսէ թէ հակակառա - վարական տարրերուն ձերբակալութիւն - ները կը շարունակուին : Ամբաստանեալ - ները պիտի դատուին զինուորական ատ - եաններու մէջ :

Երկրի տնտեսական ընդհանուր վիճակը աղետալի պատկեր մը կը ներկայացնէ : Կացութիւն ամէնէն աւելի ծանր է Յե - փելի մետաղագործարաններուն մէջ : Տանըլութ գործարաններուն 38·000 բան- ուորներէն 21·000ը վերադարձած էին , բայց կառավարութեան հրահանգով ղըր- կուեցան իրենց տուները , վառելանիւթի եւ նախանիւթերու չգոյութեան պատճա - ռով : Անմիջական աշխատանքներու հա - մար չորս հազար բանուորներ միայն վար գրուեցան :

Քաղաքներուն մէջ հանրակառքերը ան- շարժութեան դատապարտուած են : Հա - ղորդակցութեան նախարարը յայտարա - րեց թէ մինչեւ Յունուարի կէսերը կա - ցութիւնը պիտի բարելաւուի մայրաքա - ղաքին մէջ :

× Բանուորական կազմակերպութեանց վարիչներէն Շանտոր Պալի ազատ ար - ձակուած էր , բայց այժմ ձերբակալուած է անոր գլխաւոր օգնականը՝ Շանտոր Ռաց :

× Վերջին լուրերու համաձայն , ուրիշ գործարաններ ալ փակուած են , առ նուա- զըն տասը օրուան համար :

ՀԱԿԱՀՐԷԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ կը ծաւալի Լեհաստանի մէջ , հակառակ վարչապե - տին եւ կաթոլիկներու ջանքերուն , ինչ - պէս կը հաստատեն Վարշաւայէն հասած տեղեկութիւններ : Յիսուն հազար Հրեա - ներ , որոնք փրկուած էին հիթլերական հալածանքներէն , նորէն մտահոգութեան մատնուած են : Ամէն օր հարիւրաւոր ան- ցագիրներ կը խնդրուին , Իսրայէլ գաղ - թելու համար :

ՎԱՌԵԼԱՆԻՒԹԸ միայն 45 առ հարիւր համեմատութեամբ պիտի բաշխուի Յուն- ուարին եւ Փետրուարին , տանին գոր - ծածութեան համար : Յարդ 65 առ հարիւր էր : Ինքնաշարժներուն բաժինն ալ պիտի կրճատուի :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

Տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը
կիրակի, 3 Փետրուար, ժամը 16-24
LES AMBASSADEURS
Champs-Elysées, 3, Avenue Gabriel
Սեղանները կանխաւ ապահովել
ELYSEE 67-03

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տիկ · Տէօքմէճեան (Փարիզ) 2000 Ֆր · կը նուիրէ Աղքատախնամին :
Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ .— Ֆր · Կ · Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 13 Յուն - ուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին , 5, ռիւ Պօնըֆուա, Յոյներու սրահը :

Արտասանութիւն , երգ , օրուան պատ - շաճ զանազան անակնկալներ : Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաշխէ ներկայ մանուկներուն :

Պ · Ղազար Ղազարեանի կողմէ պիտի նա րկայացուի Կ · Խաչի օգտիւխութեան կայանէն առնուած շարժանկարի պատ - կերներ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Ֆր · Կ · Խաչի Սէն Լուի մասնաճիւղը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները , փոխան ծաղկեպսակի , ողբացեալ Գրիգոր Մու - րատեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ .- Տէր եւ Տիկին Շ · Բաջունեան , Տէր եւ Տիկին Ս · Պապուշեան 1000ական ֆրանք : Պ · Վահէ Բարթամեան, Տէր եւ Տիկին Ընէջեան 500ական ֆրանք , Պ · Աստուր Յովհաննէսեան 300 ֆրանք :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Անգարայի կողմէս Երւ - ալըզեան , 32-35 տարեկան : Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուի :
Տեղեկացնել «Յառաջ»ին :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ (19 տարեկան, պաշըլիէ) , լաւ հայերէն կը խօսի , կը փնտռէ յարմար գործ մը առեւտրականի մը քով կամ գրասենեակի մը մէջ : Դիմել՝

A. H, 21 rue du Borrego. Paris 20me
Tél. MEN 55-85

ԾԱԽՈՒ ԲՆԱԿԱՐԱՆ

Ծախու են երկու բնակարաններ Ալ - ֆորվիլի մէջ : Մէկը ունի երկու սենեակ եւ խոհանոց , միւսը՝ երեք սենեակ խո - հանոց : Վճարման դիւրութիւն :
Դիմել՝ 24 ռիւ տիւ Մարշէ , Ալփորվիլ :

ՇԱՒԻԼ .— Պ · Օննիկ Տէմիրճեան , եւ զաւակները , ինչպէս նաեւ բոլոր պարա - գաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՄԱՅՐԵՆԻՑԱ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

մահը :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատար - ուի այս չորեքշաբթի , ժամը 3·30ին , Շաւիլի մատուռին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարի- զահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով ,— գեղեցիկ կա- ղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բա- րեկամներուն :

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճա - ռած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն :

Ստանալու համար դիմել Մ · Պարսամ - եան գրատունը , 46 ռիւ Ռիշէ :

Գինը՝ 500 ֆրանք :

Հ · Յ · Դ · ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ ԸՆԴՀ · ԺՈՂՈՎ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ · Յ · Դ · Նոր Սերունդի Փարիզի շրջա- նի բոլոր մասնաճիւղերը ընդհ · ժողովի կը հրաւիրուին կիրակի 30 դեկտ · կէսօրէ ետք ժամը 3ին , Ազգ · Տան մէջ :

Ժամը 6էն ետք խրախճանք եւ պարա - հանդէս :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԵԾ ԳԵՐԻՆ (ԱՐՏԱԽԱԶԴ) , թատերա- խաղ երեք արար : Գրեց՝ Արմենակ Տէր Ցակոբեան (Մեսրոպ քահանայ) : Տպ · Փարիզ : Գին 300 ֆրանք : Դիմել Տէր Ցակոբեան տպարան , 17 ռիւ Տամէմ , փա- րիզ :

ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ , Ը · տարի , (1957) : Կրօնական , ազգային , գրական , մարզական եւն · բովանդակութեամբ : Խմբագրեց Վարդան քահանայ Ժամկոչ - եան : Տպ · Փարիզ : Գին 500 ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ · Յ · Դ · .«Դրօ» խումբի դասախօսական ժողովը այս հինգշաբթի (դեկտ · 27) , իրիկուան ժամը 9ին , ընկեր Ճանիկեանի բնակարանը : Կարեւոր նիւթ : Կը հրաւիրուին նաեւ «Հայաստան» ենթա- կոմիտէի ընկերները :

Ֆ · Կ · ԽԱՉԻ Շրջ · վարչութիւնը Փա - րիզի շրջանի ընկերուհիները միջմաս - նաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 17ին , Ռեժան սրճա - րանի վերնայարկը : Մանուկներու Օր - ուան կարգադրութիւններու համար :

ՇԱՒԻԼ .— Եկեղեցաշէն երիտասարդնե- րու վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները եւ երիտասարդու- հիները այս շաբաթ իրիկուն (29 դեկտ ·) ժամը 9ին , դպրոցին սրահը :

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286
Fondé en 1925 — Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ • JEUDI 27 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7767 — 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3579

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՐԱՒ. ԱՄԵՐԻԿԱ

*

Պարբերաբար վիճակագրական տեղեկութիւններ կը հրատարակուին այս հեռաւոր գաղութի մասին որ բազմապատկուեցաւ վերջին տարիներու ընթացքին։

Համրանքը՝ 30-35,000, մեծ մասով հաստատուած Արժանթինի մէջ։ Երկու կեդրոններն են Պուէնոս Այրէս եւ Քորտոպա։ Վեց հազար կը հաշուէն Պրազիլիոյ գաղութը։ Կարեւոր բազմութիւն մըն ալ կը գտնուի Ուրուկուէյ։ Տարագիրներու միջազգային հաստատութիւնը մաս մը Հայեր փոխադրած է Չիլի։

Այս ցիրուցան բազմութեան մէջ կը գտնուին փայլուն դիրքերու հասած առեւտրականներ։ Մնացեալը մեծ մասով կը բաղկանայ խանութպաններէ, արհեստաւորներէ եւ բանուորներէ։

Առաջին գաղթականները եղած են Կիլիկեցիներ, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն։ Վերջին տարիներու ընթացքին շատեր գաղթեցին մասնաւորապէս Լիբանանէն, Սուրիայէն եւ Յունաստանէն։

Ազգային կազմակերպութիւններ ունինք թէ Արժանթինի, թէ Պրազիլիոյ եւ թէ Ուրուկուէյի մէջ։ Նաեւ եկեղեցիներ, շարք մը դպրոցներ, կուսակցական եւ մարզական ակումբներ եւ Կ. Խաչ (ՀՕՄ)։

Առաջնորդական կեդրոնն է Պուէնոս Այրէս։ Տարիներէ ի վեր հոգեւոր պետեր կը պաշտօնավարեն իբրեւ կաթող. պատուիրակ, որոնք պարբերաբար կ՚այցելեն միւս թեմերը։

Հայկական դպրոցները կը վայելեն ամէն ազատութիւն։ Դժբախտաբար ծնողները կրաւորական դիրք մը բռնած են եւ արդիւնքը բաւարար չէ։

Արդէն իսկ սպաներէն բաժիններ ունին բոլոր հայերէն թերթերը, գլուխն ըլլալով մեր «Արմենիա»ն, որ գաղութին միակ օրաթերթն է։

Իրենց յատուկ թերթերն ունին Հ. Մ. Ը. Մ.ը (Նաւասարդ), «Արմենիա» Երիտ. Միութիւնը (Կամք), Հայ Համալսարանականներու Միութիւնը (Կածառ), Հայ Կեդրոնը եւն.։

Երեք երկիրներուն մէջ ալ գործօն դեր կը կատարեն սեփական ակումբները, բոլոր յարմարութիւններով։

Ցաճախադէպ են խառն ամուսնութիւնները, մասնաւորապէս ունեւոր դասակարգին մէջ։

Ծանօթ հարուստներ գաղութը օժտած են եկեղեցիներով, սրահներով եւ ուրիշ հանրօգուտ հաստատութիւններով, բայց իրենց զաւակներն ընդհանրապէս կը մնան անհաղորդ հայկական կեանքին։

Գաղութը ի վիճակի է ճեմարան մը բանալու Պուէնոս Այրէսի մէջ։ Աւելի դիւրաւ քան Հիւսիս. Ամերիկան։

Կապը թոյլ է հիւսիսէն հարաւ, ինչպէս Եւրոպայէն Ամերիկա, ազգային գործունէութեան տեսակէտով։ Իւրաքանչիւրը ամփոփուած ինքն իր մէջ։ Դարձեալ ընդհ. ղեկավարութեան պակաս։

Ինչպէս Հիւս. Ամերիկայի, հարաւային երկրամասին մէջ ալ կան պղտոր ջուրի որսորդներ, որոնք յաճախ արտաքին թշնամին ալ կը գերազանցեն իրենց խուժանավարական ելոյթներով։

Ինչպէս ամէն տեղ, այս «պրոգրեսիւ» դպիրները չեն գոհանար միայն հայերէն քարոզներով եւ տեղական լեզուն ալ կ՚օգտագործեն, ճեղքեր բանալու համար գաղութին մէջ։

Շարքը փակելէ առաջ, քանի մը խօսք ալ Աւստրալիոյ նորակազմ գաղութի մասին, որ կը ներկայացնէ 200-250 հոգինոց համայնք մը։ Մաս մը միջազգային կազմակերպութեան կողմէ փոխադրուած է, մաս մըն ալ ինքնաբերաբար գաղթած։ Ունին հոգեւոր հովիւ մը որ այժմ Երուսաղէմ կը գտնուի։ Ձեռնարկած են եկեղեցի մը շինելու, իբրեւ հաւաքատեղի։ Ամփոփուած են երկու գլխաւոր քաղաքներու մէջ, Մելպըրն եւ Սիտնի։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՈՐՈՇՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

•

ՋՐԱՆՑՔԻՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒՄԸ ԿԸ ՁԳՁԳՈՒԻ

Վերջին տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Սուէզի ջրանցքին մաքրագործումը չէ սկսած տակաւին։ Եգիպտոս կ՚արտօնէ որ միայն երկու անգլիական եւ մէկ ֆրանսական նաւեր մասնակցին գործողութեանց։ Առաջին գործը պիտի ըլլայ հանել 8000 թոն աւազ եւ խորտակուած նաւեր։ Անգլիական ութ նաւեր եւս պատրաստ են օգնելու, եթէ Եգիպտոս արտօնէ։ Ազգաժողովին ներկայացուցիչը, զօր. Ուիլըր յայտարարեց թէ «շատ բաներ պատահեցան, բայց արտօնուած չէ յայտնելու»։ Միւս կողմէ, Եգիպտոս կը պահանջէ որ Իսրայէլ եւս ամբողջովին պարպէ իր գրաւած հողերը, Սինան եւ Կազայի շրջանը։

Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարը որոշեց երկու օգնականներ ղրկել, որպէսզի փութացնեն ջրանցքին մաքրագործումը։

ԻՍՐԱՅԻԼԻ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Իսրայէլ նորէն կ՚ամբաստանէ Եգիպտոսը թէ վերսկսած է յարձակումներ գործել եւ թէ բացէ ի բաց կ՚արհամարհէ Ազգաժողովը։ Այս առթիւ կը յիշէ եգիպտացի ֆետայիներու արշաւներըկարգ մը վայրերու մէջ։ Կ՚ըսէ թէ յարձակողները խոյս տուած ատեն ալ աւերներ գործեցին եւ թէ լարուած ռումբ մը դըրած էին ջրամբարի մը տակ։ Միեւնոյն ատեն Գահիրէի անթելը կը շարունակէ ազդարարել թէ պիտի շարունակուին յարձակումները։ Դեկտ. 25 թուակիր յայտարարութեամբ մը անթելը կ՚ըսէր թէ արաբական կառավարութիւնները կը մարզեն ֆետայիները ազատագրութեանց համար «որոնք ոչ արգիլուած են ոչ ալ ամօթալի։ Եգիպտական կառավարութիւնը կը կազմակերպէ ֆետայիները եւ կռուելու ոգի կը ներշնչէ։ Այս ալ օրինաւոր է։ Եգիպտոսի, Յորդանանի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ ուրիշ կառավարութեանց համար պատիւ մըն է այս»։

× Իսրայէլի վարչապետը, Պէն Կուրիոն զեկուցում տալով խորհրդարանին առջեւ, մերժեց վիճաբանութիւն կատարել Կազայի մասին։ Ըսաւ թէ այժմ օգտակար չէ քրքրել այդ խնդիրը։ Եւ կըրկնեց իր առաջին յայտարարութիւնը.— Իսրայէլ երբեք պիտի չհաւանի որ Եգիպտոս նորէն գրաւէ Կազայի վիճելի շրջանը։ Այս առթիւ յայտնեց թէ զանազան առաջարկներ եղած են այդ մասին, օրինակ՝ Ազգաժողովին հովանաւորութեան տակ դնել վիճելի շրջանը։

Վիճաբանութիւն պահանջող երեսփոխանը բանաձեւ մը առաջարկած էր որ մերժուեցաւ 18ի դէմ 52 ձայնով։

ԼԵՍԵՓՍԻ ԱՐՁԱՆԸ ՊԱՅԹԵՑՈՒՑԻՆ

Երկուշաբթի օր, 24 դեկտ., Եգիպտացիները ուժանակով պայթեցուցին Լեսեփսի արձանը, որ կը գտնուէր ջրանցքին բերանը (Փորթ Սայիտ)։ Ներկայ էին հինգ հազար բնիկներ որոնք կ՚աղաղակէին.— Անկցի՛ն Ֆրանսան եւ Անգլիան։ Ցիշատակարանը մասամբ խրած է ջուրին մէջ։ Հեռագիրը կ՚ըսէ թէ 28 երիտասարդ Եգիպտացիներ չորս ժամ աշխատեցան եւ երեք անգամ ուժանակ պայթեցուցին արձանը քանդելու համար։ Միայն պատուանդանը մնացած է։

× Եգիպտոսի ազատագրութեան բանակին հրամանատարը յայտարարեց թէ զինուորները ցրուած է եւ թէ զէնքերը կառավարութեան յանձնած են։

× Արաբական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ Եգիպտոս, Արաբիա, Սուրիա եւ Յորդանան որոշեցին մերժել Իրանի առաջարկը՝ խորհրդաժողով մը գումարելու մասին։ Իրաք, Թուրքիա եւ Փաքիստան ընդունած են հրաւէրը. բայց կը կարծուի թէ ժողովը ջուրը ինկած է, իբրեւ հետեւանք վերոյիշեալ չորս պետութեանց մերժումին։ Այս վերջինները կը շարունակեն պայքարը Պաղտատի դաշինքին դէմ։

Մ. Նահանգներն ալ մերժեցին անդամակցիլ Պաղտատի զինակցութեան, հակառակ զանազան դիմումներու։

× Մ. Նահանգներու ծերակոյտին ընդդիմադիր անդամները որոշեցին յետաձգել այն քննութիւնը որ պիտի կատարուէր Միջին Արեւելքի ամերիկեան քաղաքականութեան մասին, այն մտավախութեամբ թէ կրնայ վնասել միջազգային յարաբերութեանց։

ՍՈՒՐԻԱ ԵՒ ԻՐԱՔ

Սուրիոյ նոր դահլիճին կազմութիւնը մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի։ Հանրապետութեան նախագահը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները։ Հրաժարեալ վարչապետը, Սապրի Ասալի կ՚աշխատի ձախակողմեան դահլիճ մը կազմել թունդ ազգայնականներէ, հետեւեալ ծրագրով.— Պաշտպանել Սուրիոյ անկախութիւնը։ Ջախել բոլոր խռովարար ձեռնարկները եւ խստօրէն պատժել անոնք որ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՈՐՈՇԵՑ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷՆ

•

Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէն վերջացուց իր աշխատանքները, մանրամասն յայտարարութիւն մը հրատարակելով տրուած որոշումներու մասին։

Ժողովը քննելով զանազան զեկուցումներ, այն եզրակացութեան յանգած է թէ 20րդ համագումարին որոշումները արժանացած են ժողովուրդին միաձայն հաւանութեան, զօրացուցած են միլիոնաւոր բանուորներու, գիւղացիներու եւ մտաւորականներու ստեղծագործ նախաձեռնութիւնը, թէ կարելի եղած է մեծ յաջողութիւններ շահիլ մասնաւորապէս ծանր ճարտարագործութեան մէջ։ Կեդր. Կոմիտէն կը յայտարարէ թէ արտադրութեան ծրագիրը պիտի գերակատարուի 1956ին, թէ արդէն աւելցած է 11 առ հարիւր, բաղդատելով 1955ի հետ, թէ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութիւնը աւելցած է 9 առ հարիւր։ Կեդր. Կոմիտէն այս առթիւ ալ կը յայտարարէ թէ ընկերվարական կարգուսարքը կը գերազանցէ դրամատիրականը։ Միեւնոյն ատեն կը մատնանշէ զանազան սխալներ եւ թերացումներ։ Որոշած է խստօրէն գործադրել 20րդ համագումարին բոլոր որոշումները եւ լենինեան քաղաքականութիւնը։

Զեկոյցը կը խոստովանի թէ նախատեսուած չափին չէ հասած ածուխի, մետաղի, կրաղիւսի եւ ատաղձի արտադրութիւնը եւ թէ կարգ մը պարագաներու մէջ «ողբալի եղած է արդիւնքը»։

× Նոր զեկոյց մը կը ծանուցանէ թէ պաշտօնանկ եղած է տնտեսական յանձնաժողովին նախագահը Սապուրով եւ իրեն յաջորդած է Միխայիլ Պերվուխին։ Այս որոշումը տրուած է նկատի առնելով շարք մը ծանր սխալներ եւ թերակատարումներ։ Նոր նախագահին պիտի օգնեն վեց փոխ-վարչապետներ եւ նախարարներ։ Պաշտօնանկ նախագահը եւ իր յաջորդը նոր սերունդին կը պատկանին եւ առաջնակարգ տնտեսագէտներ կը համարուին։ Ընդհ. կարծիքն այն է թէ վարկ պիտի տրուի թեթեւ ճարտարագործութեան, այսինքն ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան, բարձրացնելու համար ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը։

Մոսկուայի թերթերը կը ծանուցանեն թէ յաւելուածական վարկեր պիտի տրամադրուին, բնակարաններու կառուցման համար։

ՆՈՐ ՔԱՈՍ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

•

Կը հաստատուի թէ յետաձգուած է Երուսաղէմի պատրիարքին ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուէր դեկտ. 20ին։ Այս յետաձգումը կը վերագրեն պաշտօնանկ տեղապահին՝ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի նոր ձեռնարկներուն։

Այս առթիւ հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Պէյրութէն.—

Երուսաղէմի պատրիարքական ընտրութիւնները յետաձգուեցան անորոշ ժամանակով։ Տ. Եղիշէ արք. Տէրտէրեան դիմում կատարած է Գերագոյն ատեանին մօտ, պնդելով թէ իրեն դէմ խաղ մը կազմակերպուած է եւ իր անունով տրուած ժուռնալն ու հրապարակ հանուած գրոյթները մէջտեղ նետուած էին պարզապէս վարկաբեկելու համար իր անձը։

Եղիշէ արք. պահանջած է հետաքննութիւն կատարել, երեւան հանելու համար այս դէպքին հեղինակները։

Երուսաղէմի նախկին տեղապահը չէ ուզած ընդունիլ նաեւ Տիրան արք.ի տեղապահի հանգամանքին օրինաւորութիւնը եւ իբրեւ տեղապահ այդ Աթոռին դիմում կատարած է պատկան իշխանութիւններուն, արգիլելու համար պատրիարքական ընտրութիւնը։

Գերագոյն ատեանը ընթացք տալով Տ. Եղիշէ արք.ի դիմումին, հրամայած է յետաձգել ընտրութեան թուականը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾՆՈՒՆԴԸ տօնուեցաւ սովորական խրախճանքներով։ Զանազան ձեռնարկներ կատարուած էին, որպէսզի «աղքատ եւ անտուն» թշուառներն ալ կարենան խնդում կատարել։ Չէին մոռցած Փարիզի «քլոշար»ները։ Մ. Նահանգներու մէջ կառքի կածներու զոհ գացին 477 քաղաքացիներ։ Այզընհաուըր ջերմ շնորհաւորութիւններ ուղղեց Հունգարիոյ փախստականներուն։ Խորհրդային մամուլն ալ ողջոյններ կը հաղորդէր առանց յիշելու Ծնունդ բառը։ Պապը օրհնեց աւելի քան հարիւր հազար հաւատացեալներ որոնք խռնուած էին Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ։

ԱՌԱՋԻՆ ՁԻՒՆԸ ծածկած է Փարիզի փողոցները, մեղմացնելով սաստկաշունչ ցուրտը։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՕԴԱՆԱՒ մը ջախջախուեցաւ 2800 մեթր բարձրութեամբ լերանը վրայ, Հռոմէն Միլան գացած ատեն։ Ազատարարներ լեռը բարձրացան 28 աստիճան ցուրտին մէջ, քանի մէկ ուղեւորներուն բեկորները փոխադրելու համար։

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ազգայնականները ահուսարսափ տարածեցին Ալժէ քաղաքին մէջ, Ծնունդի գիշերը։ Տասնըչորս հոգի սպաննուեցան, 30 հոգի վիրաւորուեցան։ Ահաբեկումներ կատարուեցան նաեւ Պոնի, Կոստանդինի եւ Պլիտայի մէջ, ռումբերով եւ հրացանաձգութեամբ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը կը քննէ երկու բանաձեւեր որոնց նպատակն է դիւրացնել ամուսնալուծումները։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կուսակցական պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ շատ չանցած անգործութեան պիտի դատապարտուին 200,000 բանուորներ, իբրեւ հետեւանք ածուխի նուազման եւ վերջին դէպքերու։ Թերթը կը խոստովանի թէ երկիրը պիտի ստիպուի փոխառութիւններ կնքել նաեւ դրամատիրական երկիրներու մէջ, տնտեսութիւնը վերակազմելու համար։ Ծնունդի տօնին առթիւ կառավարութիւնը մեղմացուց պաշարման վիճակը։ Կառավարութեան թերթերը իրենց առաջին էջը նուիրած էին «խաղաղութեան եւ սիրոյ տօնին»։ Բանուորական խորհուրդներուն բոլոր անդամները ձերբակալուած են։ Կ՚ըսուի թէ գնդակահարուած կամ աքսորուած են առանց դատաստանի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՕՐԵՐՈՒՆ

Դաշնակցութեան գործը կը բացատրուի ու կը փառաւորուի, գաղութէ գաղութ :

Առհասարակ, մամուլի թէ հրապարակային հաւաքոյթներու մէջ, կը խօսուի Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութեան մասին, որ հպարտութեան զգացումներով կը լեցնէ հայ զանգուածներուն սրտերը, արդարօրէն :

Այնքան դժբախտութիւն տեսած ենք, այնքան նկուն ապրած է մեր ժողովուրդը եւ համակերպութեան ժանգը այնքան թանձր խաւով պատած է մեր հոգիները, որ անցեալի յեղափոխական դէպքերուն եւ դէմքերուն ոգեկոչումը, խորին սփոփանքով, հրճուանքով կը համակէ մեզ :

Սակայն, ճիշդ պիտի չըլլար, ոչ ալ ամբողջական, եթէ Դաշնակցութեան գործը դիտէինք միայն անցեալի հերոսական դէպքերուն լոյսին տակ. Դաշնակցութիւնը գնահատէինք իր անցեալի հարուստ ժառանգութեամբ միայն, անտեսելով այն մեծ ու փրկարար դերը՝ զոր կատարեց ան վերջին երեսունըվեց տարիներուն եւ կը կատարէ նաեւ այսօր, առանց աղմուկի եւ առանց վառօդի ու հրացանի :

Դաշնակցութիւնը սակայն, լեռներէն վար իջած, հայ ժողովուրդին խառնուած, կրնանք ըսել նոյնքան փառաւոր դեր կատարած է հայ կեանքին մէջ, մեր օրերուն, որքան անցեալին :

Քանի մը գիծով ներկայացնելու համար իր գործը, ամէնէն առաջ, կարելի է յիշել այն դերը՝ զոր կատարեց ան, Հայաստանի Հանրապետութեան անկումէն անմիջապէս ետք, երբ ընդհանուր յուսալքում առաջ եկաւ եւ հայ ժողովուրդը մատնուեցաւ հոգեկան անհուն դժբախտութեան, փլուզումի: Ազգային մեր երազներուն կործանումին առջեւ, հակառակորդ, տխուր եւ տխեղծ տարրերուն և կազմակերպութիւններուն միջոցով, պարտուողական, նահանջականութեան ոգին ծաւալեցաւ հայ ժողովուրդին մէջ : Հայկական զանգուածները, յուսաբեկ, ալ չուզեցին լսել հայ ժողովուրդի ազատութեան ու անկախութեան մասին. անտարբեր, չըսելու համար արհամարհական մնացին հայ դատին հանդէպ, աւելորդ նկատելով ազատագրական պայքարի շարունակումը, եւ հայկական իրաւունքներու հետապնդման գործը :

Համակերպեցան ճակատագրի հարուածներուն եւ հրաժարեցան նոր զոհողութիւններէ, յանուն հայրենիքի եւ ազատագրական պայքարի :

Յուսալքումի այս մթնոլորտին մէջ, հակառակորդ մամուլն ու կազմակերպութիւնները նահանջի, համակերպումի փողը հնչեցուցին, ղեկավարութեամբ Ռամկավար կուսակցութեան, որուն օրկանները «խրճիթ» մը միայն աղերսեցին՝ Միջերկրականի ափերուն, հոն գլուխ պահելու համար, հզօրներու կարեկցութեան ապաւինելով ...

Զարիքը ողբերգական դէպքերուն զուգընթաց, կը տարածուէր այդ օրերուն, եւ նուաստութեան եւ լքումի զգացումը կը վարակէր գաղթական բազմութիւնները : Այդ տխուր, վհատեցուցիչ մթնոլորտին մէջ, միայն Դաշնակցութիւնը եղաւ, դարձեալ, որ պարտութեան բեռը ուսերուն, քաջութիւնը ունեցաւ հրապարակ նետուելու, դէպքերը լուսաբանելու եւ իր սրտապնդիչ խօսքովն ու քաղաքական պայծառատեսութեամբ, տրամադրութիւնները բարձրացնելու : Ան՝, իր վայելած ժողովրդականութեամբ եւ վստահութեամբ, նոր ու համատարած պայքարի լծուեցաւ, եւ վերարծարծեց հաւատքը՝ հայ ժողովուրդին մէջ: Վերջ տուաւ խուճապին ու ամրապնդեց սրտերը՝ ապագային նկատմամբ : Վերակազմակերպելով իր շարքերը, ամենուրեք, անցաւ ստեղծագործ աշխատանքի. շատ մը տեղերու մէջ, գաղութէ գաղութ, ինք կազմակերպեց ազգային կեանքը. ազգային իշխանութիւններ հաստատեց, կրթական ու մշակութային շարժումը քաջալերեց, օրկաններ հրատարակեց, երիտասարդութիւնը համախմբեց Միութիւններու մէջ լծեց գործի: Ուրիշ տեղեր՝ բոլորանուէր աջակցութիւն տուաւ գործօն տարրերու եւ ազգային իշխանութիւններու, առանց սակարկութեան : Պայքարեցաւ ամէն տեղ, լքումի եւ յուսաբեկումի զգացումին դէմ, բոցավառելով հանրային աշխատանքի սէրը, եւ վստահութիւնը՝ վաղուան հանդէպ :

Սփիւռքի հայութեան ազգային, կրթական ու մտաւորական կեանքին դրօշակիրը դառնալով, Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ մասնաւորաբար այն մտայնութեան դէմ, զոր ունէին Հայաստանի իշխանաւորներն ու անոնց արտասահմանի ծառաները, եւ որուն համաձայն՝ Սփիւռքի հայութիւնը նշանակութիւն մը չունէր, չքանալու դատապարտուած ըլլալով: Ոչ միայն արտասահմանի հայութիւնը արհամարհանքի տակ առնուած էր, այլեւ իր ազգային, մշակութային ու մտաւորական արժէքները : Արհամարհական ու անտեսումի այս մտայնութեան դէմ ծառացաւ Դաշնակցութիւնը, այն խոր ու արդար համոզումով, թէ Սփիւռքի հայութիւնը թանկագին ու շատ արժէքաւոր մէկ մասը կը կազմէր հայութեան եւ անոր պահպանումն ու զարգացումը՝ կենսական նշանակութիւն ունէր հայկական իրաւունքներուն հետապնդման եւ վաղուան ազատ հայրենիքին գոյութեան ու զարգացման համար :

Քաղաքական դետնի վրայ, յատկապէս, Դաշնակցութեան դերը եղաւ պատմական ու փառաւոր, որովհետեւ միայն Դաշնակցութիւնը հաւատարիմ մնացած էր հայ դատին ու ազատագրական պայքարին : Սփիւռքի բոլոր կազմակերպութիւններն ալ, «աւելորդ» կը նկատէին եւ այսօր ալ աւելորդ կը նկատեն հայկական դատի պաշտպանութեան գործը, անոր հետապնդումը վստահելով «միայն ու միայն» Հայաստանի Սովետ իշխանութեանց ...

Ցամառ, թունաւոր պայքար մղեցին Դաշնակցութեան դէմ, յետադիմական ու համայնավար իշխանութեանց առջեւ դըլուխ խոնարհող տարրերն ու դասալիք կազմակերպութիւնները, պահանջելով որ վերջ տար ան իր «արկածախնդրութեանց»... Կոյր՝ դէպքերու ընթացքին առջեւ, նոյն տարրերը կը շարունակեն դեռ իրենց պայքարը, արհամարհելով Սփիւռքի հայութիւնն ու իր արժէքները, եւ «հակահայաստանեան» կոչելով Դաշնակցութիւնը, որ Սփիւռքը արժէք մը կը նկատէ, նախ՝ ինքն իր մէջ, եւ ապա՝ վաղուան հայրենիքին համար. բազմապատիկ արժէք մը՝ իբրեւ քանակ ու որակ, միտք ու մշակոյթ, եւ իբրեւ ուժ՝ հայ ժողովուրդի իրաւունքներուն հետապնդման կենսական գործին մէջ, ազատ աշխարհի ժողովուրդներուն մօտ եւ միջազգային ատեաններու առջեւ :

Դաշնակցութիւնը շարունակեց սակայն իր առաքելութիւնը՝ մէկէ աւելի ճակատներու վրայ :

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒ ՀՈԳԾԸ

Ամերիկեան թերթի մը աշխատակիցը կը գրէ թէ՝ Եուկոսլաւիոյ գլխաւոր համայնավարներու կարծիքով եթէ Արեւմտեան պետութիւնները շատ աղմուկ չհանեն, Խ. Միութեան ճնշումը կրնայ թուլնալ արբանեակ պետութեանց վրայ :

Իբրեւ ըմբոստ համայնավարներ, Եուկոսլաւները իրենց տեսակէտն ունին Մոսկուայի տիրապետութեան տակ ինկած երկիրներու մասին, եւ ինչ որ կը նախատեսէին գրեթէ կ՚իրականանայ :

Մօտ վեց ամիս առաջ մարեշալ Թիթօ կը զգուշացնէր Կրեմլինի վարիչները թէ մեծ նեղութեանց կրնային մատնուիլ, եթէ քիչ մը չթուլցնէին իրենց ճնշումը արբանեակ երկիրներու վրայ : Նոյն բանը ըսած էր եուկոսլաւ համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի անդամներէն մէկը հունգար համայնավար վարիչ Երնօ Կերոյի, հոկտեմբեր 23ի ապստամբութենէն առաջ :

Եուկոսլաւ գործիչը այցելած էր Փեշթայի ինքնաշարժի գործատունը ուր 30 հազար բանուորներ կ՚աշխատէին: Այցելած էր նաեւ Փեշթայի քաղաքական եւ տնտեսական գիտութեանց վարժարանը : Տրուած բացատրութիւնները համոզեցին զինքը թէ վտանգը շատ հեռու չէր : Բայց ընդհ. քարտուղարը իր Մարքս - Լենինեան նշանախօսքերը պարզելով մտիկ չըրաւ :

Ամէնէն աւելի Եուկոսլաւեան կրնայ վկայել այն պառակտումներու մասին, որ կը տիրեն Կրեմլի մէջ: Թիթօ երկար տեսակցութիւններ ունեցաւ թէ Ռուսիոյ եւ թէ Եուկոսլաւիոյ մէջ վերջին ամիսներու ընթացքին եւ քիչեր ի վիճակի են վերցնելու գաղտնիքի այն վարագոյրը, որ կը ծածկէ Արեւելեան Եւրոպայի մեծ մասը :

Թիթոյէն սկսեալ բոլոր Եուկոսլաւները համոզուած են թէ Ռուսերը պատմական տագնապ մը կ՚անցընեն: Եուկոսլաւ ազգային համայնավարութեան տեսաբաններէն Միլովա Ճիլաս, այքան յառաջ գնաց որ կ՚ըսէր թէ համայնավարութիւնը, մէջն ըլլալով նոյնիսկ ազգային համայնավարութիւնը, անհետանալու վրայ է, ժողովրդապետութեան ճնշումին տակ: Եուկոսլաւ համայնավար կեդր. կոմիտէի անդամներէն մէկ մասը համաձայն է Ճիլասի հետ թէ «Ստալինականութիւնը» բռնութեան նախնական դրութիւն մըն է, որ այլեւս չի կրար երկար տեւել արեւելեան Եւրոպայի զարգացած ժողովուրդին մէջ եւ դատապարտուած է, իբրեւ հետեւանք նոյնինքն Խ. Միութեան կատարած կրթական յառաջդիմութեան :

Ներկայիս Հունգարիոյ եւ Լեհաստանի դէպքերը աւելի սեղմեցին խորհրդային հսկողութիւնը արեւելեան Եւրոպայի արբանեակներուն վրայ, ինչպէս կը մտածեն Եուկոսլաւիոյ մէջ :

Կարգ մը պարագաներու տակ, ինչպէս Ռումանիոյ մէջ, քաղաքագէտներ կը մտածեն թէ բաւարար թիւով համոզուած համայնավարներ չկան նեցուկ հանդիսանալու համար պետական մեքենային : Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ մէջ կը մտածեն թէ Մոսկուայի կողմէ պարտադրուած համայնավարական վարչաձեւին տեւականացումը կախում ունի խորհրդային բանակին ուղղակի կամ անուղղակի աջակցութենէն :

Խոր ճեղքեր կան նաեւ Եուկոսլաւ - խորհրդային յարաբերութեանց միջեւ, հակառակ Խրուշչեւի բարեկամական փորձերուն :

Պելկրատի համայնավարներու եւ Մոսկուայի բանավէճը վերսկսած է նորէն : Այն քննադատութիւնները եւ փոխադարձ մեղադրանքները զոր կ՚ընեն «միջազգային» եւ «ազգային» համայնավարները, վտանգաւոր ախտանշաններ կը մատնեն :

Իրականութիւն է որ Հունգարիոյ մէջ

ՈՍԿԻ ԱՊՐՋԱՆ

(ՎԷՊ ԳՈՐԾԱՒՈՐԻ ԿԵԱՆՔԷ)

Անոնք չըլլային նէ մեր Հայոց ազգն ալ ֆիքապըզ Առնաւուտին պիտի նմանէր, Քիւրտին, Զինկէնէին պէս բան մը պիտի ըլլային : Բայց, գուզում Եղիա էֆէնտիս, գրաշարներն ալ ազգին աշխատաւորները չե՞ն, գրաշարներն ալ էմէքտարներ չե՞ն, անոնք ալ հայ քրիստոնեայ չե՞ն, ըսածիս կիւճէնմիշ չըլլաս, էֆէնտիս, բայց ինչո՞ւ օր մը օրանց մեզի ալ մտքերնիդ չբերիք: Մենք ազգին խորթ զաւակնե՞րն ենք: Էյ մենք չըլլանք նէ վարժապետը ինչո՞վ պիտի սորվեցնէ, հեղինա՞կը ինչ պիտի հրատարակէ, լրագրապետնե՞րը ընտր թերթ պիտի հանեն:

Գրագէտը բերանը չբացաւ: Ինք որ այնքա՜ն ցաւածներու վրայ լացած էր, օր մը գրաշարը մտքէն անցուցած չունէր: Բայց ո՞վ ալ օր մը օրանց միտքը բերած էր անխօսուն, գլուխը կախ բանուորները :

Ղուկաս աղան էրած սրտով խօսքը շարունակեց :

— Բան մըն ալ ըսեմ, կ՚ուզես նէ գնա՛ մէյ մը պատրիարք սրբազանին, երեսփոխան էֆէնտիներուն հարցուր, նայէ ինչ կ՚ըսեն :

— Ի՞նչ է որ :

— Եկան մինչեւ Պերլինները մարդ ղրկեցին, Հայաստանի Հայերը Քիւրտերուն հարստահարութիւններէն վալիներու կեղեքումներէն ազատելու համար: Աղէ՛կ ըրին. պարտքերնին կատարեցին: Ինշալլահ օր մը բան մըն ալ կ՚ըլլայ: Բայց, ճանըմ Եղիա էֆէնտիս, աս Ստամպոլի մեր չօրպաճի էֆէնտիները Քիւրտերէն ալ էկէլ զալըմ չե՞ն, վալիներէն ալ պէթէր կեղեքիչ չե՞ն: Քիւրտը, վալին գոնէ ժողովուրդին բերանը պատառ մը չոր հաց կը թողուն, ուրկէ զի մարդիկը անօթի չսատկին, նորէն դատին, նորէն իրենց կերցնեն: Մենք, փա՛ռք Աստծու, հոս Սթամպոլ, ոչ տուրքին ինչ ըլլալը գիտենք, ոչ ալ ձեռքերնուս բան մը քաշող առնող կայ, բայց մեր վիճակին նայելով, հազար երնէկ կուտամ Հայաստանի անհարստահարեալ Հայոց: Հոս մեր չօրպաճիները, էֆէնտիները բերաննիս չոր հացի մը պատառ ալ չեն թողուր. ան ալ խափմիշ կ՚ընեն իրենք կ՚ուտեն: Քառասունը հինգ տարի դատեցայ, աշխատեցայ, օրին մէկն ալ կոնակիս թէֆմէ մը, հայտէ՛ դուրս: Մարդս տունը չուն մըն ալ պիլէ ունենալու ըլլայ նէ, ըխտիարցեր է ըսելով, դուրսն չի բռներ տէ փողոց նետեր: Մեր խեղճ գրաշար էսնաֆը շան չափ ալ յարգ չունի: Աղէկ որ մեր էսնաֆին մէջ ծերացողը քիչ է : Պատրիարք սրբազանը, երեսփոխան էֆէնտիները ասիկա չե՞ն մի տեսներ: Արեւդ սիրեմ, Եղիա էֆէնտիս, ասոր ինկլիզը ինչ ընէ, տաճկին խապահաթը ո՞ւր է: Ծուռ նստինք, շիտակ խօսինք :

Արեւը մարը մտնալու վրայ էր, երբ գրագէտն ու գրաշարը իրարմէ բաժնուեցան:

Տէմիրճիպաշեան տունը մտնելուն, Արմիկին հիւծեալ, երկթացեալ երեսները դեռ աչքերուն առջեւ, սրտին յուզումն ու խռովքը թուղթին վրայ նետեց, ընդարձակ բանաստեղծութեամբ մը որ յաջորդ շաբթուն հրատարակուեցաւ եւ որուն մէջ կ՚ըսէր .

Հէգ գեղեցիկ աղջիկ...տերեւք անկանին,
Ցերեկամուտ յածին ըստուերք դամբանին :
Նիրհդ է խռով յոյժ, եւ իբր երա՛զ մ՚արթնութիւնդ,
Մէն մի ճաճանչ արփւոյն, ըմպէվարդ արիւնդ :

Ղուկաս աղան ալ աս բանաստեղծութիւնը կարդաց. սիրտը շատ եկաւ, «բայց ուզածս այս չէր, ըսաւ, ինծի ալ, ան սէֆիլին ալ եղածը ալ եղած է, բայց աս մեր զաւալը գրաշարներուն համար բան մը մտածէին, որ ամէնքն ալ մեզի պէս չըլլան: Իշտէ Զամաջըբճեին քառասունըհինգ տարի աշխատելէն ետքը անօթի անօթի մեռաւ գնաց, պատառ մը հաց տըւող չեղաւ: Յովհաննէսն ալ կէօզ կէօզ գնաց, մէճիտիէ մը չունէր որ ինքզինքը նայէր. հիւանդ էր, քանի մը օր չկրցաւ երթալ նէ աւուրչէքներն ալ կտրեցին, զինքն ալ ճամբեցին: Ասլանի պէս մարդը գլտորեցաւ : Ասոնք, նորէն ոտանաւոր կը գրեն, նորէն վաթսունմէկերորդ յօդուած կը պոռան, մինչեւ որ ամէնքս ալ ճաթինք» :

ԺԸ.

Արեւ արեգակ օրով մը Արմիկը տարին թաղեցին :

Երբ յուղարկաւորները գերեզմանատունէն դարձան, Ղուկաս աղային տունը պզտիկ սենեակին մէջ նստան: «Գլուխդ ողջ կենայ»ի մխիթարանքի եկողներուն գրաշարը կ՚ըսէր .

— Ա՜խ, ա՛ն ինչ ալ սեւ օր սեւ սահաթ է եղեր քի, հարս առտու մը ձեռքէս բռնած Մուհէնտիսին տարաւ, «թեւըդ ոսկի պիլէզիկ մը անցընեմ քի աշխարքիս երեսը ճակատիդ քրտինքովը հացդ ուտես. բահաթ ապրիս» ըսելով: Ի՞նչ ալ գիտնար: Ան ատենը տպարանները նոր կը ծաղկէին կոր. շատ յոյս կար որ մենծ բաներ պիտի ըլլային : Մուհէնտիսին յաջողութիւնը ամէնուն խելքը դարձուց : Զաքը ան ալ ինչ եղեր է քի: Տաճկին գործը չտեսար, Տաճկէն իրեն ամսական չկապուէր նէ, ան ալ անօթի պիտի մեռնէր հայերէն գիրք տպելով :

Այդ միջոցին Եղիա Տէմիրճիպաշեանն ալ եկաւ, սգաւորներուն ձեռքը սղմած ատեն, արցունքը չկրցաւ բռնել երբ Վարդենի տուտուն, որ սեւ եազմաճ մինչեւ աչքերուն վրայ բերած էր, թաշկինակը բերնին վրայ տարած, լալով հարցուց.

— Եղիա էֆէնտի, Արմիկդ ո՞ւր է : Վախ եավրում, վախ :

Երբ նստեցաւ, բարեւներու փոխանակումէն յետոյ.

— Եղիա էֆէնտիս, հարցուց Ղուկաս աղան, արդեօք յանձնարարութիւնս ըրի՞ր Պատրիարք սրբազանին, երեսփոխան էֆէնտիներուն: Նորէն ամէնուն խելքը Պերլին է, անանկ չէ՞ :

Ա՜խ, ա՛խ. աղուէսուց որջք գոն եւ թռչնոց երկնից բոյնք, բայց գործաւորին ոչ գոյ տեղի ուր դնիցէ զգլուխ իւր: Զէնաաթը ոսկի պիլէզի՞կ մի, ոսկի ապըրջան մի: Քէլէփչէ՛, ֆէլէփչէ՛. ձեռքերս կոտրտեց :

(27 եւ վերջ)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԲԱՆՒՈՐԱԿԱՆ ԱՒԱՆ ՄԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

«Այգ»էն կ'իմանանք թէ բանուորա-կան աւան մը շինուած է Պէյրութի մէջ, նախաձեռնութեամբ Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Հ. Պօղոս Արխի: Աւանը կը գտնուի Նոր Սիս, Նոր Ատանա եւ Նոր Մարաշ թաղամասերուն միջեւ, բայցուն-ձիք պողոտայի մը ափը: Առաջին առթիւ տեղաւորուած են 77 ընտանիքներ, փըր-կուելով պաղթակայանի խրճիթներէն:

Քաղաքապետը հետեւեալ յայտարարու-թիւնը ըրած է այս առթիւ.

— 1952ի վերջերն էր: Երեսփոխաններ Պ. Պ. Մովսէս Տէր Գալուստեանի եւ Տիգրան Թոսպաթի հետ դիմեցինք Հան-րապետութեան նախագահին եւ խնդրե-ցինք որ մեր Քաղաքապետութեան փո-խատուութիւն մը կատարէ, որպէս զի ա-նոնց բնակարան կառուցանենք: Կը մտածէինք Թիրոյի 800 եւ Զար Զապուքի շրջանի հազար հայ ընտանիքներուն մա-սին: Մէկ միլիոն ոսկի էր մեր ուզածը, եւ այդ գումարով կարելի էր մեր ծրա-գիրը մասամբ իրականացնել: Տարուան մը տաժանքէն ետք, յաջողեցանք ձեռք ձգել գումարը, որուն կէսը յատկացնելու էինք նոյնքան եւ աւելի անհրաժեշտ ծրա-գրի մը, կոյուղիներու շինութեան: Միւս կէսը կը մնար: Հողը գտանք ու գնեցինք: Ցարդ կառուցինք 77 յարկա-բաժին (40 - 50 յարկաբաժնի ալ հող ու-նինք դեռ), բայց դրամը վերջացաւ: Առաջին հերթին տեղ տուինք Ժեաէոնի քեմփին 28 ընտանիքներուն: Փոխադրե-ցինք նաեւ այլեւայլ ճամբաներու վրայ կառուցուած եւ փլցուող 15 տուներու բնակիչները: Շուտով գետափ գտնուող-ներու հարցն ալ պիտի կարգադրենք:

Փոքրագոյն յարկաբաժինը 50–60 քա-ռակուսի մեթր է, բաղնիքով, խոհանո-ցով, մէկ ննջասենեակով եւ այլ յարմա-րութիւններով: Մեծագոյնը, 200 կան-գուն, 2 ննջարանով, մեծ հիւրասրահով եւ միւս մասերով: Ընդհանուր ծախքին վրայ տարեկան երեք առ հարիւր տոկոս նշանակելով, արժէքը 15 տարուան վրայ բաժնեցինք: Փոքրերու ամսավճարը ե-ղաւ 35 ոսկի, իսկ մեծերունը՝ 65–85 ոսկի: Այս ամսավճարը տան իրական վարձ-քին կէսն ըլլալով հանդերձ, 15 տարիէն բնակողները սեփականատէր կը դառնան:

«Սրտիս համար մեծ ցաւ է, կ'ըսէ Հայր Պօղոս Արխ, որ չկրցանք երկու միլիոն ոսկի ստանալ: Եթէ ստանա-յի՛նք. հայկական քաղաք մը կառուցանել էր մեր ծրագիրը: Ու դանձումներով հետզհետէ կ'ընդարձակէինք զայն: Ա-ւա՜ղ, ինչ որ այն ատեն երկու միլիոնով կարելի էր, այսօր առնուազն տասը մի-լիոն կ'ենթադրէ: Հիւղաւանները ազգա-յին ամօթ մըն էին: Անոնց սահմաններէն ներս հայութիւն, սրբութիւն ու մարդ-կութիւն կը մնա՞ն: Մեր ջոջերը միլիոն-ներ կը մսխեն, իրարու հետ կռուելու համար: Ի՞նչ է քանի մը միլիոնը իրենց համար: Առնուազն յիսնեակ մը միլիո-նատէրեր ունինք: Հիւղաւաններէն ներս կոյուղի պիտի շինեմ՝ չեմ կրնար. ճամ-բայ չկայ, տուները դրկեր են գիրար: Ձմեռը՝ դժոխք, ամառը՝ դժոխք: Ո՞վ պիտի փրկէ մեր եղբայրները այդ դժոխ-քէն: Թող տա՛ն, տա՛ն՝ իբրեւ փոխատը-ւութիւն, երաշխաւորութեամբ ու տոկո-սով, միայն թէ տան: Ու կը տեսնեն գործը»:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐԸ մտան 37 հայ ե-րիտասարդներ Շիքակոյի մէջ, կազմե-լով նոր կոմիտէ մը որ պիտի կոչուի «Վահան Նաւասարդեան»: Երդման ա-րարողութիւնը կատարեց ընկեր Ս. Վը-րացեան, ճառ մը խօսելով: Ապա խօսե-ցան նոյնպէս ընկերներ Յովիկ Իթ-եան եւ գործիչ Բիւզանդ Կռանեան: «Վահան Նաւասարդեան» կոմիտէին ան-դամներուն մեծ մասը Ամմանէն Ամերի-կա գաղթած երիտասարդներ են Հ. Մ. Ը. Մ.ի անդամ: Ընկ. Մովսէս Քէօրքի-ճեան 10 տոլար նուիրեց նորակազմ կո-միտէին, իր Դաշնակցական դառնալուն առթիւ:

× Եօթը երիտասարդներէ բաղկացած նոր կոմիտէ մը եւս կազմած է ընկեր Կռանեան, Ուօքիկընի մէջ: Իսկ չորս ե-րիտասարդներ միացած են Աւտօ կոմի-տէին Ռեսսթ Փաւմընի մէջ:

600 ՏՈԼԱՐԻ նուէր մը քուէարկած է Անթիլիասի դպրեվանքին՝ Արաբկիրի եւ Թեմերու Հայ Կրթական Միութեան պատգամ. ժողովը, որ գումարուեցաւ Նոյմ. 10–11ին (Մ. Նահանգներ):

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Էշրէֆիէ թաղին Ս. Յա-կոբայ Մծբնայ Հայրապետի տօնին առ-թիւ եկեղեցւոյ արարողութեանց ներկայ եղած է Զարեհ Ա. կաթողիկոս: Գեղե-ցիկ քարոզ մը խօսած է Խորէն արք.:

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին 650,000 ոսկի յատկացուած է նոր տարե-շրջանին համար, պետական գանձէն:

× Խասեան Սանուց Միութեան նորա-կառոյց շէնքին բացման հանդիսութիւնը կատարուեցաւ դեկտ. 16ին, նախագա-հութեամբ պատրիարքին եւ ի ներկայու-թեան հոծ բազմութեան մը: Նոր շէնքին ժապաւէնը կտրեց պատրիարքը: Այս շի-նութիւնը արժած է 100,000 ոսկի: Սրա-հը գեղեցիկ է եւ օժտուած արդիական յարմարութիւններով: Վառուած ջահը ձեռքէ ձեռք փոխանցելով հասցուցին մինչեւ բեմ, իբրեւ խորհրդանշան:

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պէյրութի մէջ դեկտեմ-բեր 14ին յանկարծամահ եղած է Պ. Մա-կար Թիւթիւնճեան, բարեկամ Համազգա-յինի եւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ անուշեղէնի փոքր գոր-ծիք մը հնարած է Պօղոս Գրիգորեան: Գործիքը կը զատէ նուշերը եւ պիստակ-ները, կը մաղէ, ապա կը խորովէ, ինչ-պէս կը գրէ «Լը Տոֆինէ Լիպերէ»:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ միաբանութեան պար-բերաթերթին՝ «Սիոն»ի խմբագրական մարմնին անդամ ընտրուած են Հայկա-զուն եպիսկ. Աբրահամեան, Շնորհք եպիսկ. Գալուստեան, Իսահակ Վ. Ղա-զարեան, Զաւէն Վ. Չինչինեան:

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ Յարութիւն Պօ-յաճեան պիտի մասնակցի ամերիկեան «Հոլիտէյ» պարբերաթերթին կազմա-կերպած մրցումին: Հազար տոլար պար-գեւ պիտի ստանայ ան որ կը ներկայա-ցնէ գործ մը՝ իբրեւ արտայայտիչ իր բնակած երկրին հակումներուն: Ամբողջ Յունաստանի մէջ ներկայացուած գործե-րէն քննիչ Յանձնախումբը ընտրած է նը-կարիչ Պօյաճեանի գործը, նուիրելով 8000 տրախմի:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Այս երկրորդ անգամն է որ Լիոնի մէջ կը բեմադրուի հայ թատրոնը շնորհիւ թատերագիր Գրիգոր Վահանի եւ իր խումբին:

Լիոնի մէջ իր առաջին ներկայացու-մը կատարեց տեղական ուժերով, իսկ վերջինը Փարիզի իր խումբով դեկտ. 16ի կիրակին, Սալ Ֆրանսուա Քոփէի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին:

Սրահը լեցուած էր խուռն բազմու-թեամբ: Ներկայացուեցաւ Գրիգոր Վա-հանի «Մեր կեանքը» թատերախաղը (4 արար 5 պատկեր): Փարիզահայ խումբին անդամները խղճմտութեամբ կատարեցին իրենց դերերը:

Խուռն բազմութեան մը ներկայութիւ-նը կ'ապացուցանէ թէ Լիոնի գաղութը կ'ըմբռնէ հայկական բեմին արժէքը եւ գիտէ քաջալերել մշակոյթի ձեռնարկնե-րը: Անշուշտ նոյն տպաւորութեամբ մեկ-նեցաւ Գրիգոր Վահանի խումբը, որուն կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ:

Ս. ՓՈՂՀԱՐԵԱՆ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՎԷՊ ՄԸ

Կրահամ Կրինի նախավերջին վէպը՝ «Շատ Հանդարտ Ամերիկացի մը», կը գերազանցէ իր բոլոր նախկին գործերը:

Տեղական թերթի մը քննադատը կը գը-րէ թէ՝ միակ թերութիւնը այս վէպին իր «երջանիկ վախճանն» է:

Հերոսը որ միանգամայն վէպին պատ-մողն է — Թոմաս Ֆաուլըր, անգլիացի պատերազմի թղթակից մըն է: Կ'ամուս-նանայ իր շատ գեղեցիկ սիրականին հետ, որ քանի մը ամիսով բաժնուած էր եւ կապուած ամերիկացի պաշտօնատարի մը, որովհետեւ ամուրի էր եւ խոստացած որ հետը պիտի ամուսնանայ: Թոմաս կա-խում ունէր իր կնոջմէն որ կը մերժէր ամուսնալուծումը:

Վէպին մէջ իրարու յաջորդելով անա-կընկալները, լարուած վիճակ մը կը ստեղծեն ընթերցողին մէջ:

Վէպը տարօրինակ կառուցուածք մը ունի: Անցեալը եւ ներկան զուգընթաց կ'երթան: Կարծես թէ վէպին գործողու-թիւնը կը կատարուի երկու յատակագը-ծով, բայց այնպիսի յաջող շաղկապու-մով մը, որ երբեք արուեստականի տպա-ւորութիւն չի ձգեր: Այս կերպով կա-ռուցուած վէպ մը, թէ գոհունակութիւն կը պատճառէ ընթերցողին եւ թէ հետա-քրքրութիւնը կը սրէ: Ընթերցողը առա-ջին իսկ էջերէն գիտէ թէ սպաննուեցաւ ամերիկացի երիտասարդ Փայլը եւ միայն վերջին էջերուն մէջ կը պարզուին սպա-նութեան պարագաները:

Գրքին եղերական մասը անմեղ երիտա-սարդին անհետացումը չէ, այլ այն բարդ յարաբերութիւնը որով Թոմաս Ֆաուլըր եւ Փայլը իրարու կը մօտենան — երկուքն ալ սիրահարուած են վիեթնամցի օրիորդ Ֆուոնկին: Մէկը օրինակելի սիրով մը կապուած է, իսկ միւսին համար միակ բանն է որ մնացած է իրեն աշխարհի մէջ: Ոչ միայն այս երկուքը կապուած են ի-րարու հետ մեծ բարեկամութեամբ մը, այլեւ Փայլը փրկած է Թոմասի կեանքը պատերազմի տաք պահու մը, երբ ըմ-բոստները կը վիրաւորէին զայն:

Վէպին առեղծուածային հարցերը ոս-տիկանական վէպի մը հետաքրքրութիւնը կը ստեղծեն: Օրինակ, ո՛վ սպաննեց Փայլը, որ կցորդ մըն է Վիեթնամի տըն-տեսական օժանդակութեան պատուիրա-կութեան մէջ, եւ այլն:

Անփորձ եւ անմեղունակ այս տղան՝ Փայլը ձախաւեր մըն է նաեւ սիրոյ մէջ, որ չկարենալով արտայայտել զայն, իր ստացած դրամին եւ եկամուտին հաշիւ-ները ցոյց կուտայ աղջկան, ինչպէս եւ իր արեան ո՛ր ընտանիքին պատկանիլը: Փափկասիրտ այս տղան կ'ուզէ միայն «բարիք ընել» ոչ միայն շուրջիններուն, այլեւ ամբողջ աշխարհի, մղուած հան-գիստ խիղճ մը ունենալու պահանջէն: Իսկ իր մրցակից բարեկամը՝ Թոմաս իր հակապատկերն է, մեծ սկեպտիկ մը:

բանուոր դասակարգին զանգուածը ծա-ռացաւ համայնավար դիւանակալութեան եւ օտարական Ռուսին դէմ:

Եուկոսլաւ պոլշեւիկները կ'ըսեն թէ՝ համայնավարութիւնը փրկելու միակ մի-ջոցն է անկախութիւն շնորհել Սովետնե-րու գրաւած արբանեակներուն եւ աշխա-տիլ պատակտել «յետաշրջականները»:

Մինչ այս մինչ այն, Ռուսերը կը շա-րունակեն քիչ տոկոսով վարկեր բանալ Եուկոսլաւիոյ, ինչ որ մեծ կարեւորու-թիւն կը ներկայացնէ այդ երկրին տըն-տեսութեան համար:

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2.— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

Աշխատում էր վանել այն մռայլ, այն անբացատրելի մթութիւնը, որ այդ րո-պէում պատել էին նրա միտքը: Նա վեր կացաւ, փոքր ինչ յետ քաշեց վարագոյ-րի մի եզրը, որ լոյս լինի: Նստեց, կրկին առեց մագաղաթեայ թերթը եւ գրիչը: Սկսեց դանդաղ ձեռքով գրել: Նա գրում էր, եւ ամէն մի բառի վրայ րոպէներով մտածում էր: Այդ նամակի ճշդութիւնից էր կախուած՝ անվրէպ կերպով նպատա-կին հասցնել այն սրտագին խորհուրդը, որ վաղուց արդէն խմորւում էր նրա գլխում: Մի սխալ քայլ կարող էր ամէն ինչ ոչնչացնել: Նրա խորհուրդը ո՛րքան մեծ էր, նո՛յնքան եւ վտանգաւոր էր: Եւ այդ իսկ խորհրդից էր կախուած թէ՛ նրա խղճի հանգստութիւնը, եւ թէ նրա հայ-րենիքի բախտը: Նա գրեց առաջին նա-մակը եւ սկսեց երկրորդը:

Նամակները արդէն վերջացրել էր, երբ ներս մտաւ Մալխասը: Երիտասարդը զարմացաւ դէպի նա, հարցնելով.

— Դու ծանօ՞թ ես Արաքսի աջակողմ-եան ափերի մօտ տարածուող ճանապար-հի հետ:

— Ծանօթ եմ, պատասխանեց մշտա-պատրաստ փայակը: Բայց մի քանի ճա-նապարհներ կան. որի՞ մասին է հարցը-նում իմ տէրը:

— Այն ճանապարհի մասին, որ ուղիղ գետի եզերքովն է գնում եւ հասնում է մինչեւ Աստղապատի անցքը:

— Գիտեմ: Դա ամենավատ ճանապար-հըն է, վտանգաւոր: Երբեմն իջնում է գետի ափերի մօտ, երբեմն ոլորւում է ապառաժների լանջաց վրայով, իսկ եր-բեմն անցնում է նեղ կիրճերի միջով, եւ երբեք չէ բաժանւում գետի ընթացքից:

— Այդ իսկ ճանապարհի մասին է իմ խօսքը: Առ այս նամակները: Նախ կը բռնես դէպի Երնջակ տանող ճանապար-հը: Այնտեղից, Երնջակայ գետակի ըն-թացքով, կը մտնես մի նեղ ձոր, որ տանում է դէպի Ջուղայի կամուրջը: Այդ կամուրջով կ'անցնես Արաքսը: Յետոյ կը գնաս նոյն ոլոր-մոլոր ճանապարհով, որի մասին խօսեցինք, եւ որը Արաքսի աջա-կողմեան ափերով տանում է դէպի Նա-խավկայի վանքը, որից շատ հեռու չէ Աստղապատի անցքը, ուր կամուրջ չկայ, եւ մարդիկ տկանաւերով են անցնում Արաքսը:

Փայակը ուրախութեամբ առեց նամակները, հարցնելով.

— Իմ տէրը հէնց ա՞յս րոպէիս է հրա-մայում ճանապարհ ընկնել:

— Ոչ: Դու կը սպասես մինչեւ երեկոյ: Յետոյ, երբ գիշերային խաւարը բոլո-րովին կը պատէ, այնպէս զգուշութեամբ դուրս կը գաս բանակից, որ քեզ ո՛չ ոք չտեսնէ:

— Սատանան անգամ չի տեսնի, պա-տասխանեց փայակը ինքնավստահու-թեամբ: Բայց ո՞ւր տանել այդ նամակ-ները եւ ո՞ւմ յանձնել:

— Նախավկայի վանքի մօտ, Մաղար-թայ լերան ստորոտում, ժայռի վրայ նստած կը գտնես մի կրօնաւոր: Նամակ-ներից մէկը կը յանձնես նրան:

— Ո՞ր նամակը: Իմ տիրոջ ծառան կարդալ չգիտէ:

— Այն նամակը, որ կապած է կարմիր դերձանով:

— Իսկ եթէ կրօնաւորին ժայռի վրայ նստած չգտնե՞մ:

— Անպատճառ կը գտնես: Նա այնտեղ մի սգաւոր ոգու նման, նստած է իւր վանքի մոխիրների վրայ, այն հրաշալի վանքի, որ աւերակ դարձրեց Մերուժա-նը, եւ անմխիթար կերպով ողբում է նրա ցաւալի կործանումը:

— Յետոյ ի՞նչ պիտի անէ իմ տիրոջ ծա-ռան:

— Յետոյ կը թողնես վանքը եւ կը շա-րունակես ճանապարհը դէպի Խրայ քա-ղաքը: Կը գնաս, կը գնաս, մինչեւ քո առջեւ կը յայտնուի մի ծածկուած պատ-գարակ, որը դագաղակիր պատգարակի նման, պատած կը լինի սգաւորի սեւ պաստառներով: Նրան ուղեկցում են լեռ-նականների մի քանի զինուած գունդեր: Այդ միւս նամակը, որ կապած է կանաչ դերձանով, կը յանձնես պատգարակի մէջ գտնուած անձնաւորութեանը:

— Իմ տիրոջ ծառան չպիտի՞ գիտնայ թէ ով է նա:

— Ոչ ոք չգիտէ, թէ ով է նա, բացի իւր զինեալ ուղեկիցներից, որոնք նրա անձնաւորութիւնը պահում են իբրեւ խո-րին գաղտնիք: Քեզ համար եւս մի առան-ձին պէտք չկայ գիտենալու թէ ով է նա:

— Նամակը յանձնելուց յետոյ, ի՞նչ պիտի անէ իմ տիրոջ ծառան:

— Կը շարունակէ իւր ճանապարհը: Քեզ կը հանդիպի Ռշտունեաց Գարեգին իշխանը իւր զինեալ լեռնաբնակներով: Նրան իմ կողմից կ'ասես մի բառ միայն՝ «շտապել»:

— Իսկ եթէ ուրիշ բաներ եւս հարցնե-լու լինեն:

— Ինչ որ գիտես, բոլորը կը պատ-մես: Դու կարծեմ, բաւական ծանօթա-ցած պէտք է լինես Պարսից բանակի այժմեան դրութեան հետ:

ՐԱՖՖԻ

դաւ մը սարքած էին Իրաքի հետ: Սաստկացնել պայքարը Պաղտատի դաշինքին դէմ: Օգնել այն երկիրներուն որոնք պայքար կը մղեն աշխարհակալութեան դէմ:

Սուրիական մամուլը կը շարունակէ մեղադրանքներ ուղղել Իրաքի դէմ, ըսելով թէ զէնք ղրկած է, օգնելու համար դաւադիրներուն: Այս առթիւ ցաւ կը յայտնեն որ այնքան ականաւոր անձեր մասնակցած են դաւադրութեանց: Թերթ մը կը գրէ թէ Իրաք դրամ եւ զէնք ղրկելով դաւադիրներուն, խախտած է արաբական համերաշխութեան ամէնէն տարրական սկզբունքները: Բոլորն ալ դաւադրութեան գլխաւոր պատասխանատու կը նկատեն Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ:

ԵԳԻՊՏՈՍ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ

Եգիպտոսի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց Ազգաժողովին, հատուցում պահանջելով Անգլիայէն, Ֆրանսայէն եւ Իսրայէլէն, իր կրած վնասներուն համար: Բանաձեւը կը պահանջէ ընդհ. քարտուղարէն տեղեկագիր մը պատրաստել, իւրաքանչիւրին բաժինը ճշդելու համար: Հատուցում կը պահանջուի ոչ միայն նիւթական վնասներուն, այլ եւ մարդկային կորուստներուն համար, Կազայի, Սինայի, Փորթ Սայիտի, Սուէզի շրջաններուն մէջ: Հատուցում կը պահանջէ նաեւ ջրանցքին, եգիպտական օդակայաններուն եւ նաւահանգիստներուն անգործութեան մատնուելուն, անհատական եւ հանրային ստացուածքներու եւ ընդհանուր տնտեսութեան կրած վնասներուն համար:

× Անգլիացի պահպանողական երեսփոխան մը, որ հրաժարած էր բողոքելով Իտընի քաղաքականութեան դէմ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Նասրի հետ: Այս առթիւ նախագահը յայտներ է թէ սպաննուած է այն անգլիացի տեղակալը որ առեւանգուած էր եգիպտացիներու կողմէ:

× Ազգաժողովին զօրագունդը 48 ժամէն Եգիպտացիներուն յանձնելով Փորթ Սայիտը, պիտի գործէ Սինայի շրջանին մէջ: Իսրայէլ խոստացած է պարպումը վերջացնել յունուար 10էն առաջ:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ շրջուն դիւանագէտը, Մենոն, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Եգիպտոսի նախագահին հետ, յանուն վարչապետին: Պիտի ջանայ ելք մը գտնել Սուէզի վէճին կարգադրութեան համար:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Նեհրու, Մ. Նահանգներէն Լոնտոն անցնելով, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին հետ: Մեծ բան մը չի սպասուիր այս այցելութենէն եւ հաւանական չէ որ Պ. Նեհրու Գահիրէ հանդիպի: Հնդիկ վարչապետը Եգիպտոսի տեսակէտը կը պաշտպանէ սկիզբէն ի վեր, Սուէզի տագնապին առթիւ:

ԳՐԱԳՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Պոնէքըրի խանութի մը համար կ'ուզուի գրագրուհի մը որ գիտնայ սղագրութիւն, մեքենագրութիւն եւ քիչ մըն ալ հաշուապահութիւն:

Դիմել Մավեան հաստատութեան:

116, Rue Réaumur, Paris : Métro Sentier

ԴԱՇՆԱԿԻ ԴԱՍԵՐ

Սոլֆէժի, հարմոնիի, գոնտրբփուանի, ինչպէս նաեւ դաշնակի ու երգի դասեր կուտայ Պ. Կարպիս Աֆրիկեան, (դեկավար Սիփան Կոմիտաս երգչախումբի):

Դիմել «Յառաջ»ի հասցէով:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը ամբողջ օրուան համար, երկու պզտիկով տան մը մէջ:

ԴԻՄԵԼ երեկոները ժամը 7·30էն վերջ Տիկին Տէր Մինասեան, 14 ռիւ տը վիէն, (Կառ Սէն Լազար):

ASSOCIATION DES CONCERTS CHOUTEAU

(*Orchestre Symphonique de Paris*)

Շաբաթ, փետրուար 2, ժամը 17·45

SALLE GAVEAU

45 Rue La Boëtie

Յայտագիր՝ Չայքովսքի քոնչերթօ

Սոլիստ՝

ՄԱՌԻ ԻՒՍԹԱՍ (ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Տոմսերը առաջուընէ ապահովել:

Գին 200 եւ 400 Ֆրանք:

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ: Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռագոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. կաթողիկոսի նկարով:

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վիճակագրական ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ: Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը:

Գին 200 ֆրանք:

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN

15, Rue du Terras, Marseille

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Անգարայի Կղեմէս Եըլտըզեան, 32-35 տարեկան: Կը կարծուի թէ Փարիզ կը գտնուի:

Տեղեկացնել «Յառաջ»ին:

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄԸ (19 տարեկան, պաշըլիէ), լաւ հայերէն կը խօսի, կը փնտռէ յարմար գործ մը առեւտրականի մը քով կամ գրասենեակի մը մէջ: Դիմել՝

A. H, 21 rue du Borrego. Paris 20me

Tél. MEN 55-85

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 13-ին, կիրակի, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ, կէսօրէն ետքը:

#

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկներու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սուսէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մասնաւոր պատրաստութեամբ:

ԽՆՋՈՅՔ

Համաչարսանճագի Հայր. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընտանեկան խնջոյք պարահանդէս մը, Ս. Ծնունդի առթիւ, Յունուար վեցի կիրակին, ժամը 3էն մինչեւ տասը, Յոյներու սրահին մէջ, 5 ռիւ Պոնըփուա:

Երգեր, եւ արտասանութիւններ:

Մուտքը ազատ է:

REVEILLON ! ! !

Զուարթ եւ հաճելի Կաղանդի գարթօնք միշտ՝

Chez SASSOUNI

ուր պիտի գտնէք ճոխ ու պէսպիսուն ուտելիքներ եւ խմիչքներ

31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱԶԳԱԿԱՆՆԵՐՈՎ

ԺԱՄԱԴՐՈՒԵՑԷՔ

Chez SASSOUNI

31 Rue d'Alexandrie, Tél. : GUT. 92-65

Կը խնդրուի նախապէս ապահովել սեղանները:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն:

Ստանալու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ:

Գինը՝ 500 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին կիրակի 30 դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ:

Ժամը 6էն ետք խրախճանք եւ պարահանդէս:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000 Ֆր. Տէր եւ Տիկին Հայկ Պետիկեանէ, իրենց զաւկին Սարգիսի ցինուորութենէ վերադարձին առթիւ: Մեր խնդակցութիւնները նոյն առթիւ:

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ընտանիքի մը մէջ կահաւորուած վարձու սենեակ մը կը փնտռուի առանձին պարոնի մը համար, ճաշը միասին: Տեղեկացնել Պ. Ա. Յովակիմեանի՝

Hotel Acro

25, av. Normandie-Niemen

Blanc-Mesnil S et O

ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան ուրախ երեկոյթ նոր տարուան առթիւ, ի նպաստ Փարիզի Մշակոյթի Տան:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ, իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վարդապետին սրահին մէջ:

Մասնաւոր պիւֆէ եւ տօնածառ:

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Դրօ» խումբի դաստախօսական ժողովը այս հինգշաբթի (դեկտ. 27), իրիկուան ժամը 9ին, ընկեր Ճանիկեանի բնակարանը: Կարեւոր նիւթ: Կը հրաւիրուին նաեւ «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընկերները:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ահարոնեան խումբին ժողովը, այսօր, հինգշաբթի, ժամը 9ին, Ազգ. Տան մէջ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի ընկերուհիները միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ այս հինգշաբթի ժամը 17ին, Ռեժան սրճարանի վերնայարկը: Մանուկներու Օրուան կարգադրութիւններու համար:

ՇԱԻԼ.— Եկեղեցաշէն երիտասարդներու վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները այս շաբաթ իրիկուն (29 դեկտ.) ժամը 9ին, դպրոցին սրահը:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ

ՌՕՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Համազգային լսարանին վերջին դասախօսութիւնը պիտի կրկնուի Ռօնի–Սու-Պուայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի մէջ:

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթը՝ Գիտուն Փառուլ Ռօրպախ եւ Հայերը:

Կը հրաւիրուին շրջանին մեր հայրենակիցները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը «Մանուկներու Օր»ը կը տօնէ 13 Յունուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, 5, ռիւ Պօնըփուա, Յոյներու սրահը:

Արտասանութիւն, երգ, օրուան պատշաճ զանազան անակնկալներ: Կաղանդ Պապան նուէրներ պիտի բաշխէ ներկայ մանուկներուն:

Պ. Ղազար Ղազարեանի կողմէ պիտի ներկայացուի Կ. Խաչի օգափոխութեան կայանէն առնուած շարժանկարի պատկերներ:

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7768 32e ANNEE

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Sh. MISSAKIAN

Rédaction-Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C. Seine 376.286

Fondé en 1925 Tél. : PRO 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք: Հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 28 DECEMBRE 1956

խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3579

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

*

Տակաւին խօսելիքներ ունինք Հայկական Արտասահմանի հանրային գործունէութեան, ինչպէս եւ Մշակոյթի ճիգերու մասին:

Նախ քան այդ, համառօտ ակնարկ մըն ալ Հայաստանի վրայ, 1956ի տարեշրջանին փակման առթիւ:

Երկու տարիէ ի վեր, յարաբերութիւնները աւելի դիւրացած են:

Թերթեր եւ գիրքեր կը հասնին կանոնաւորապէս: Շրջիկներու խումբեր կը կազմակերպուին Ինթուրիսթի նախաձեռնութեամբ, 10-15 օրուան համար:

Դժբախտաբար լեռներ ու ծովեր կը բաժնեն արեւմտեան Եւրոպան եւ Հայաստանը: Այնպէս որ, սակաւաթիւ են այցելուները, ինչպէս տեսանք 1955ին եւ 1956ին:

Բնակութեան համար սահմանուած ժամանակն ալ շատ կարճ է: Ամէն մարդու տրուած չէ օդանաւ մը բարձրանալ եւ իջնել Արարատեան դաշտ:

Ուրիշ երկիրներ ալ հաշուելով, տարին հազիւ քանի մը հարիւր բախտաւորներ կրնան օգտուիլ պատեհութենէն:

Դժուար է ամբողջական գաղափար մը կազմել իրական կացութեան մասին, հիմնուելով այցելուներու տպաւորութեանց վրայ:

Նախ, սահմանուած ժամանակը շատ կարճ ըլլալով, գացողները հազիւ կըրնան ծանօթանալ Երեւանի շրջապատին:

Երկրորդ, այցելուները երկու մասի կը բաժնուին, — անոնք որ ամէն բան վարդագոյն կը տեսնեն, ի յառաջագունէ, եւ անոնք որ միայն փուշերը կը տեսնեն:

Առաջինները կը մոլորեցնեն, մանաւանդ եթէ ազդուած են օրուան հովերէն: Միւսները կը նախընտրեն խոհեմ լռութիւն պահել:

Յաճախ երկու կողմերն ալ կողմնակի խօսակցութիւններ կը կատարեն, գաղտնապահութեան խոստումներով:

Կաթողիկոսական ընտրութեան եւ ուրիշ առիթներով Էջմիածին հրաւիրուած վեղարաւորներն ալ նոյն քաղաքականութեան կը հետեւին:

Ամէն պարագայի մէջ, իրականութիւն է որ երկիրը կը զարգանայ ճարտարագործութեամբ, նորանոր կառուցումներով եւ մշակոյթով: Անճանաչելի դարձած է մասնաւորապէս Երեւանը, դառնալով արդիական քաղաք մը:

Ժողովուրդը տքնաջան աշխատանքի մը լծուած է տարիներէ ի վեր, լաւագոյն օրերու հաւատքով:

Այդ օրերը կ'ուշանան իբրեւ հետեւանք բռնաբարոյ կարգուսարքի մը, որ «պլան»ի վերածած է ամէն բան, նոյնիսկ ազատութիւնը:

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ ապրուստի մակարդակը տակաւին չէ հասած գոհացուցիչ աստիճանի մը: Հեռաւոր հիւրերու այցելութեան առթիւ սարքուած ճոխ սեղանները չեն կըրնար հերքել այս իրականութիւնը:

Ամէն տեղ ալ, հայ տանտիրուհին մառանը կը պարպէ, երբ տարիներով բաժնուած հիւր մը տեսնէ սեմին վրայ:

Ֆրանսացի նախարարներու այցելութեան առթիւ պարզուած տեսարաններն ալ կը լուսաբանեն շատ մը երեւոյթներ:

Մնաց որ, ահա Մոսկուայի Կեդր. Կոմիտէն անգամ իր լիագումար նիստին մէջ անհրաժեշտ գտած է բացառիկ միջոցներ ձեռք առնել, ապրուստի մակարդակը բարձրացնելու համար:

Սփոփանքի հով մըն ալ Հայաստանի վրայէն անցաւ, Ստալինականութեան դէմ մղուած պայքարին շնորհիւ: Որոշ մեղմացում, բայց ոչ մէկ իրական գոհացում:

«Հանճարափայլ»ին վիթխարի «մոնումենտ»ը կը շարունակէ ճնշել կապարի եւ մարմարի ծանրութեամբ: Թէ իբրեւ խորհրդանշան եւ թէ իբրեւ մղձաւանջ: Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԳԻՊՏՈՍ ՉՈՒԶԵՐ ԲԱՆԱԿՑԻԼ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ

●

ՎԵՑ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՄԵՐԺՈՒԻ՞Ն

Եգիպտական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ կառավարութիւնը այլեւս տրամադիր չէ բանակցելու Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ, Ազգաժողովին կողմէ քուէարկուած վեց սկզբունքներու հիման վրայ:

Այդ սկզբունքներէն մէկն է Ջրանցքը ազատ պահել ամէն ազգի քաղաքական ազդեցութենէն: Վեց կէտերը քուէարկուեցան անցեալ հոկտեմբերին, Ապահովութեան Խորհուրդին կողմէ: Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Եգիպտոսի արտաքին նախարարները հոկտ. 12ին յայտնեցին իրենց հաւանութիւնը եւ որոշուեցաւ որ հոկտ. 29ին ժողով գումարեն. Ժընեւի մէջ: Յետոյ պատահեցան ծանօթ դէպքերը:

Ահաւասիկ վեց սկզբունքները.—

1. Ջրանցքը բաց պահել ամէն ազգի առջեւ առանց որեւէ խտրութեան: 2. Յարգել Եգիպտոսի գերիշխանութեան իրաւունքները: 3. Ջրանցքը ազատ պահել որեւէ ազգի քաղաքական ազդեցութենէն: 4. Նաւարկութեան տուրքերը պիտի որոշեն Եգիպտոս եւ Ջրանցքը գործածողները: 5. Եկամուտին մէկ մասը պիտի յատկացուի Ջրանցքին բարւոքման: 6. Եգիպտոսի եւ Սուէզի Ջրանցքին նախորդ ընկերութեան վէճերը պիտի կարգադրուին իրաւարարութեամբ:

Եգիպտացիները այժմ կ'առարկեն թէ Իսրայէլի յարձակումը տեղի ունեցաւ երբ երեք ազգերը ժողով պիտի գումարէին, երկու օր վերջն ալ անգլիական եւ ֆրանսական օդանաւերը Եգիպտոս արշաւեցին: «Մենք չենք կրնար մոռնալ այս անցուդարձը: Չենք կրնար բանակցիլ անոնց հետ որ յարձակեցան մեր վրայ, մանաւանդ որ ամէն յարաբերութիւն խզած ենք այդ պետութեանց հետ»:

Նոյն աղբիւրէն կը հաւաստեն թէ Եգիպտոս համաձայնած է Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին հետ, Ջրանցքին մաքրագործման ձեռնարկելու համար: Անհրաժեշտ հրահանգները տրուած են այս մասին:

Ուաշինկթընի եգիպտական դեսպանատունն ալ կը հերքէ այն լուրերը թէ իր կառավարութիւնը արգելքներ յարուցած է Ջրանցքին վերաբացման դէմ: Միւս կողմէ կը հաստատուի թէ Եգիպտոս արգիլած է որեւէ գործողութիւն Ջրանցքին վերաբացման համար, մինչեւ որ Իսրայէլի ուժերը քաշուին եգիպտական հողէն: Այս պարագան կրնայ շաբաթներ տեւել, մանաւանդ որ Իսրայէլ կը մերժէ Եգիպտոսի վերադարձնել Կազայի շրջանը:

× Փարիզի թերթերը գիտել կուտան թէ յստակօրէն ճշդուած չեն Ազգաժողովին ընդհ. քարտուղարին երկու օգնականներուն իրաւասութիւնները: Այս երկու պաշտօնեաները Գահիրէ մեկնեցան օդանաւով, առանց տօնելու Ծնունդը: Ամէնուն տպաւորութիւնն այն է թէ Ազգաժողովը եւ Մ. Նահանգները չեն ուզեր որեւէ նոր միջադէպ յարուցանել Միջին Արեւելքի մէջ: Կարգ մը թերթեր կը պարզեն Ազգաժողովին անկարողութիւնը: Այս առթիւ կողմնակալութիւն կը վերագրեն ընդհ. քարտուղարին: Կ'ըսուի թէ Պ. Համըրշըլտ թելադրած է որ սկանտինաւեան մասնագէտներ գտնուին ֆրանսական եւ անգլիական ազատարար նաւերուն վրայ:

× Իսրայէլի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղեց ամերիկեան կառավարութեան, խնդրելով որ միջամտէ, դադրեցնելու համար արաբ կամաւորներու արշաւները Իսրայէլի դէմ:

ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

●

Փարիզի եւ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Եգիպտոս չափը կ'անցընէ հատուցում պահանջելով: Իրաւասու շրջանակները գիտել կուտան այս առթիւ.—

1. Ոչ թէ Ֆրանսան եւ Անգլիան, այլ Եգիպտոսն է որ տարիներէ ի վեր կ'արգիլէ Իսրայէլի նաւերուն անցքը: Ուրեմն պէտք է գարմանել Իսրայէլի կրած վնասները: 2. Եգիպտոսն է եւ ոչ թէ ուրիշ որեւէ ազգ որ խափանեց Ջրանցքին նաւարկութիւնը, 49 նաւեր ընկղմելով: 3. Եգիպտոսի կրած բոլոր վնասները շատ տկար մէկ մասը կը կազմեն այն ֆրանսական եւ անգլիական ստացուածքներուն որոնք բռնագրաւուեցան հակառակ միջազգային դաշնագիրներու:

Նոյն շրջանակները կը զարմանան որ Եգիպտոս երկդիմի դիրք մը բռնած է նաեւ Ազգաժողովին հանդէպ: Մինչ Ֆրանսա եւ Անգլիա համակերպեցան Ազգաժողովին որոշումներուն, Եգիպտոս միշտ նոր դժուարութիւններ կը յարուցանէ:

× Սուրիոյ կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակելով կը կրկնէ թէ պիտի չարտօնէ որ նորոգեն Իրաքի Քարիւղի ընկերութեան նաւթուղին, մինչեւ որ Իսրայէլի ուժերը չքաշուին Սինայի թերակղզիէն եւ Կազայի շրջանէն: Այս զեկոյցը հրատարակուեցաւ քարիւղի ընկերութեան ներկայացուցիչներուն հետ կատարուած խորհրդակցութենէ մը ետք որ տեւեց երկու ժամ:

Նոր հեռագիր մը համաձայն Ազգաժողովի զօրքին հրամանատարը, զօր. Պըրնս Իսրայէլ մեկնած է, փութացնելու համար իսրայէլեան ուժերուն հեռացումը Սինայէն:

× Փարիզի հրէական դեսպանը յուշագիր մը յանձնեց ֆրանսական կառավարութեան, աջակցութիւն խնդրելով հետեւեալ պահանջներուն համար.— 1. Ազատ անցք Սուէզի Ջրանցքէն: 2. Դէպի Կարմիր Ծով եւ Աքապայի նաւահանգիստէն: 3. Միջազգայնացում Կազայի շրջանին: 4. Ապազինում Սինայի շրջանին, որպէսզի նորէն իբրեւ խարիսխ չգործածուի Իսրայէլի դէմ: Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսա խոստացած է ուժ տալ այս պահանջներուն:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ Խ. Միութիւնը համաձայնութիւն մը կնքած է Սուրիոյ հետ, բանակը արդիացնելու համար, հրասայլեր եւ ուրիշ նոր զէնքեր ճարելով: Միեւնոյն ատեն մասնագէտներ պիտի տրամադրէ:

Սուրիա կը շարունակէ ամբաստանել Ֆրանսան, Անգլիան եւ Իրաքը, պնդելով թէ դաւ մը սարքած են իրեն դէմ: Այս մեղադրանքը արձանագրուած է 60 էջնոց ամբաստանագրի մը մէջ որ կարդացուեցաւ 47 ամբաստանեալներու դատավարութեան ատեն:

Լիբանանի կառավարութիւնը որոշեց Սուրիոյ չյանձնել փախստական ամբաստանեալները:

Նոյնիմաստ ծանուցագիր մըն ալ ուղղուած է ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց:

× Գահիրէի անթէլն ալ ազդարարեց թէ Եգիպտոս չուզեր բանակցիլ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ Ջրանցքին վերաբերեալ հարցերու մասին:

× Ջրանցքին մաքրագործման աշխատանքներուն առթիւ, իրազեկ աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ նաւարկութիւնը խափանելու համար ընկղմուած 49 նաւերէն 27ը կը գտնուին Ջրանցքին երկայնքը, իսկ 22ը Փորթ Սայիտի մէջ: Անգլեւֆրանսական նաւերը կրցած են դուրս հանել այս վերջիններէն տասը: Գերմանացիներն ալ օգնած են այս գործողութեանց:

ՆՈՐ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

●

Տնտեսական ղեկավարութեան մէջ կատարուած փոփոխութեանց առթիւ, Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա աւետաբեր տեղեկութիւններ կը հրատարակէ: Փարիզի «Իւմանիթէ»ն ալ կը բացատրէ թէ տնտեսական յանձնաժողովին վերակազմութեան նպատակն է բարելաւել ժողովուրդին կենցաղը եւ համայնավարութիւն կառուցանել: Փրաւտա կը գրէ.— «Կեդր. Կոմիտէն անհրաժեշտ փոփոխութիւնները կատարեց, նկատի առնելով ծանր թերացումներ եւ պակասներ: Տնտեսական յանձնաժողովը բաւարար չափով ուսումնասիրած չէ արտադրութեան զանազան ճիւղերու կացութիւնը: Թոյլ են եղած իր յարաբերութիւնները դաշնակցային հանրապետութեանց եւ ինքնավար շրջաններու, ճարտարագործական եւ գիտական հաստատութեանց հետ: Ծանր զանցառութիւններ եւ սխալներ գործած է արտադրութեան ծրագիրներուն մէջ»: Կեդր. Կոմիտէն վերակազմելով տնտեսական յանձնաժողովը, կը յուսայ «զգալապէս բարձրացնել ժողովուրդին ապրուստի մակարդակը»:

Իրազեկներ գիտել կուտան թէ կառավարութեան մէջ կառավարութիւն մը կազմուած կ'ըլլայ տնտեսական յանձնաժողովին կազմութեամբ: Եւ կը կարծեն թէ քաղաքական փոփոխութիւններ ալ պիտի կատարուին:

Տնտեսական յանձնաժողովին նոր նախագահը, Պերվուխին, որ տնտեսագէտ մըն է, իր տրամադրութեան տակ պիտի ունենայ ականաւոր մասնագէտներ ճարտարագործական եւ հողագործական ճակատէն: Բոլորն ալ փոխ-վարչապետի տիտղոս ունին: Իր գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ զարկ տալ տնտեսական քաղաքականութեան եւ ընթացիկ ապրանքներու արտադրութեան:

× Փրաւտա կարգի կը հրաւիրէ խորհրդային փիլիսոփաները, որոնք «չեն հասկցած թէ երկու վարչաձեւերու համակեցութիւնը երբեք չի նշանակեր լքել պայքարը քաղքենի գաղափարաբանութեան դէմ»: Անցեալ շաբթու միեւնոյն մեղադրանքը ուղղուած էր պատմագիրներուն, Մոսկուայի «Կուսակցական Կեանք» թերթին մէջ: Կուսակցութեան պաշտօնաթերթը երեք ականաւոր գիտնականներու ստորագրութեամբ կ'ամբաստանէ Խ. Միութեան փիլիսոփաները թէ կ'անտեսեն հիմնական խնդիրը, — մարքսեան փիլիսոփայութեան զարգացումը, Լենինի անողոք պայքարը Մարքսի վարդապետութեան թշնամիներուն դէմ» եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը որոշած է փոխել 30 դեսպաններ, 1957ի առաջին վեց ամիսներու ընթացքին: Մասնաւորապէս պիտի փոխուին Փարիզի, Լոնտոնի, Հռոմի, Ճափոնի եւ Հնդկաստանի դեսպանները:

ՁԻՒՆԸ պատած է Եւրոպայի մեծագոյն մասը: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ այսքան ձիւն տեղացած չէր յիսուն տարիէ ի վեր: Փարիզի փողոցները անմիջապէս մաքրուեցան, բայց գաւառի մէջ հաղորդակցութիւնները դժուարացած են: Առատ ձիւն կը տեղայ նաեւ Զուիցերիոյ, Իտալիոյ, Գերմանիոյ, Հոլանտայի, Պելժիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը կ'ուզէր փոխառութիւն մը կնքել Միջազգային Դրամատունէն: Պատասխանուեցաւ թէ հաստատութիւնը տրամադիր չէ վարկ բանալու Հունգարիոյ ներկայ կառավարութեան: — Մոսկուայի անթէլը ամբաստանած էր Աւստրիան թէ կողմնակալ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԻՆ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒՄԸ

ԽՄԲ.— «Էջմիածին» ամսագրի Օգոստոս-Սեպտեմբեր թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները՝ Էջմիածնի Մայր Տաճարի վերանորոգման մասին, իբրեւ լրացուցիչ տեղեկութիւն (գրողը ճարտարապետ է).—

1954 Նոյեմբերէն մինչեւ 1955 Դեկտեմբեր, կատարուեցան շինարարական աշխատանքներ Տաճարին ընդհանուր կառուցուածքին ամրացման եւ առանձին հատուածներուն հիմնական վերականգնման ուղղութեամբ:

Զանազան դարերու մէջ կատարուած վերանորոգութիւնները, որոնք շինարարական տեսակէտէն այնքան բարձր որակ ալ չունէին, տկարացուցած էին գմբէթակիր մոյթերու եւ կամարներու կրողական ուժը եւ որոշ տեղեր յառաջ բերած էին վտանգաւոր ճեղքեր: Մասնաւորաբար վտանգաւոր վիճակի մէջ էր հարաւ-արեւմտեան մոյթը: Այստեղ, շարք մը վերանորոգութիւններէ ետք, մոյթին արեւմտեան ճակատը, իր ամբողջ բարձրութեան վրայ, ամրացուած էր աղիւսային կառուցուածքով մը, որ հետագային անջատուած էր մոյթին սկզբնական քարէ զանգուածէն եւ պատճառ դարձած էր գմբէթակիր կամարներու վարի մասերուն մէջ յառաջ եկած վտանգաւոր ճեղքուածքներուն:

Ծանր բեռան պատճառով ճեղքեր յառաջ եկած էին նաեւ հարաւ-արեւելեան մոյթին վերին շերտերուն եւ այնտեղէն սկիզբ առնող կամարներուն վարի մասերուն վրայ: Խարխուլ վիճակի մէջ էին նաեւ չորս դասերու (ապսիտ) անկիւններուն մէջ գոյութիւն ունեցող խաչաձեւ թաղերը:

Այս բոլորը, ինչպէս նաեւ տանիքէն անարգել հոսող ջուրերը լուրջ վտանգ ստեղծած էին գմբէթին, ինչպէս նաեւ ամբողջ շինութեան փլուզման համար:

Գմբէթակիր մոյթերու հիմքերը բացուեցան, շրջափատուեցան պէթոն-արմէի հաստ շերտերով. մոյթերու տարածութեան մէջ գտնուող հիմքերը միացուեցան իրարու՝ պէթոն-արմէ յատուկ հեծաններով: Այսպէս, ոչ միայն զօրացան մոյթերուն հիմքերը, այլ եւ դարձան անքակտելի եւ հաստատուն կազմուածք մը՝ ստեղծուած պէթոն-արմէ ուղղանկիւն շրջանակին շնորհիւ:

Այնուհետեւ, մոյթերու հիմքերէն մինչեւ կամարներու կրունկները բարձրացող մասերը առնուեցան պէթոն-արմէի պատեանի մը մէջ եւ հին կամարներուն զուգահեռ ընթացող պէթոն-արմէ նոր կամարներու միջոցով միացուեցան իրարու:

Հետեւաբար, թէ՛ հիմքերը, թէ՛ բոլոր մոյթերն ու գմբէթակիր կամարները պէթոն-արմէ ընդհանուր պատեանի մը մէջ առնուելով, վերածուեցան ամբողջական, ուժեղ եւ անքակտելի զանգուածի մը:

Խաչաձեւ թաղերէն վնասուած էին հարաւ-արեւելեան եւ հիւսիս-արեւմտեան թաղերը: Այստեղ ալ, ժամանակին վերանորոգումներ կատարուած էին՝ նախկին քարաշէն թաղին տակէն: Թաղին խաչաձեւ թեւերը շինուած էին փայտով, ուրիշ մաս մը՝ աղիւսով:

Հարաւ-արեւելեան թաղը ամրացուեցաւ առանց հին կառուցուածքը փոփոխելու, բայց հիւսիս-արեւմտեան թաղին կեդրոնի մասը վարէն պատուեցաւ պէթոն-արմէ ցանցով մը, ապա ծեփուեցաւ. այսպէս, թաղին նախկին ձեւը մնաց անփոփոխ: Նախկին սալայատակին փոխարէն, (տուֆով շինուած), գմբէթակիր տարածութիւնն ու մոյթերու արտաքին պարագիծը, ծածկուեցան մարմարեայ սալերով: Տաճարին մնացեալ սալայատակը (տուֆաշէն), հիմնովին վերակառուցուեցաւ:

Տաճարին տանիքին քարէ սալերուն միջոցները ամրացուեցան, եւ գմբէթին ու զանգակատուներուն տանիքներէն զատ մնացած մասին քարէ սալերուն վրայ թիթեղապատ լրացուցիչ տանիք մը կառուցուեցաւ:

Տաճարին կից թանգարանային սենեակները վերանորոգուեցան:

Մեծ աշխատանքներ կատարուեցան նաեւ որմանկարչական տեսակէտէ:

Տանիքէն ներս թափանցող ջուրերու եւ տաքր հետեւանքով յառաջ եկած մշտական խոնաւութեան պատճառով, որմանկարները ո՛չ միայն գունաթափուեր էին, այլ եւ մեծ մասով ուղղակի քայքայուած ու ծեփին հետ միասին վար թափած էին:

Յովնաթանեաններու նկարչութենէն պահպանուած հատուածներուն մէջ (գմբէթին, թմբուկին, հիւսիսային եւ հարաւային դասերուն, մոյթերէն դէպի հարաւ եւ հիւսիս ընթացող կամարներուն մակերեսներուն վրայ), գոյները թարմացուեցան, քայքայուած մասերը լրացուեցան եւ նախկինը նոյնութեամբ վերականգնուեցաւ: Իսկ մնացած մասերը (արեւելեան դաս, խաչաձեւ թաղեր, արեւմտեան դաս, պատերը, մոյթերը միացընող կամարները) ծածկուեցան Յովնաթանեաններու արուեստին ոգիով կատարուած նոր որմանկարչութիւններով:

Վեհարանին, թանգարանի սենեակներուն եւ զանգակատան ներսի պատերուն նկարազարդումները վերանորոգուեցան:

Վանքին հիւսիսային եւ արեւելեան կաւաշէն պարիսպները փոխարինուեցան սրբատաշ տուֆաքարէ նոր պարսպապատերով:

1956ին, Տաճարին յատակին տուֆաշէն հատուածին մարմարապատման աշխատանքները կատարուեցան Կաթողիկոսարանի միջոցներով:

Շինարարական այս աշխատանքներուն ընթացքին, Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիային Արուեստներու պատմութեան եւ տեսութեան ճիւղերն ալ օժանդակեցին՝ գիտահետազօտական աշխատանքներով:

Ո՛Վ ԳԻՏԷ ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՃԻՇՏ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Եւրոպացին եւ Թրակացին կը հարցընեն թէ քանի՞ հոգի գիտեն ականաւոր անձերու ճիշտ թուականը:

Ես ալ պիտի հարցնէի թէ քանի՞ հոգի ճիշտ գիտեն իրենց իսկ ծննդեան թուականը:

Այո, քանի՞ Հայ գիտէ, գաղթաշխարհին մէջ, իր ծննդեան թուականը, տարիով, ամիսով եւ օրով:

Ամէն Հայ իր գրպանին մէջ ունի անձնագիր մը որուն մէջ գրուած է իր ծննդեան թուականը: Բայց միայն Աստուած գիտէ թէ որքան ճիշտ է:

Այս անգիտութեան պատճառը, Անատոլուի մէջ, ծնողներու անհոգութիւնն էր, եթէ ոչ տգիտութիւնը: Անոնք չէին գիտեր թէ քաղաքակրթութեան պայմաններէն մէկն ալ իրենց տղոց սորվեցնելն էր իրենց ծննդեան թուականը: Եւ երբ տղան խելահաս կ'ըլլար եւ կը հարցնէր իր ծննդեան թուականը, այս անգամ ծնողները մոռցած կ'ըլլային:

Իզմիրի մէջ 1895ական թուականներուն մեծ շարժ մը պատահած եւ քաղաքին բաւական վնաս պատճառած է: Եթէ հոն մէկու մը հարցնէիք թէ իր տղան կամ աղջիկը քանի՞ տարեկան է, կը պատասխանէր.

— «Մեծ ժաժին» տարիէն երկու տարի առաջ եւ կամ երկու տարի ետքը ծընած է: Շարժին տարին Քրիստոսի թըւականին տեղը կը բռնէր: Իսկ ամիսը եւ ամիսին թիւը միտք պահել աւելորդ բեռ մը կը համարուէր:

Պատճառը այս է որ երբ տեղական թերթերը սահեցնեն իրենց զանազան լուրերու բաժնին մէջ թէ՝ այնինչ տեղը Քիւրտ մը 150 տարեկան է եղեր եւ կամ Կովկասցի մը 145 տարեկան, էական բանը կը գտնեն պայմանագրական ապառնի եղանակին մէջ, որ կը նշանակէ թէ լուրին ճշտութիւնը վիճելի է:

Ֆրանսացի հինգ տարեկան տղու մը եթէ հարցնէք իր ծննդեան թուականը, ձեզի կ'ըսէ տարի, ամիսը, ամսուան թիւը, օրը եւ ժամը: Թուաբանաբար սորված է ան, որովհետեւ իր ծննդեան տարեդարձին օրը նուէրներ կը ստանայ եւ թուականը մտքին մէջ անջնջելի կերպով տեղաւորուած է:

Ապտիւլ Համիտ իր գահակալութեան ընթացքին անձնագիրի դրութիւնը հաստատած էր Թուրքիոյ մէջ: Սակայն անոնց մէջ Հիճրէթի թուականը կը գործածուէր, միայն հազուագիւտ Թուրքերէն կարդացողները եւ Հիճրէթի թուականը Քրիստոսի թուականին վերածել գիտցողները բան մը կը հասկնային:

Այս անգիտութեան պատճառներէն մէկն ալ տարագրութիւնն է: Այսօրուան յիսունոցները տարագրութեան ատեն 8-9 տարեկան էին, որով իրենց ծննդեան թուականը չէին գիտեր, եւ երբ տարագրութենէն վերջ արտասահման երթալու համար անցագիրի պէտք ունեցան, բոլորն ալ իրենք իրենց թուականներ յարմարցուցին:

Ֆրանսացիները կ'ըսեն թէ Ֆրանսայի մէջ ամէն բան երգով մը կը վերջանայ: Իմ այս կարգի գրութիւններս ալ զուարճալի պատմութիւնով մը կը վերջանան: Ահաւասիկ հատ մը: Տարիներ առաջ բարեկամի մը հետ կը պտտէինք Սեն-Ժերմեն-ան-Լէյի անտառին մէջ: Անտառին եզերքը խողարուծարանի մը քովէն անցած ատեն տեսանք որ բոլոր խոզերուն կռնակին վրայ սեւ ներկով գրուած էր անոնց ծննդեան թուականը: Բարեկամիս, որ Վանեցի էր եւ դրոց բրոց մը (իր մասին գրած եմ «Յառաջ»ի մէջ, Հայաստանի մէջ բնաջնջուած 250 մտաւորականներէն մէկը), հարցուցի թէ իր ծննդեան ճիշդ թուականը գիտէ՞: Պատասխանեց թէ տարին գիտէ բայց ճիշտ ու ճիշտ ամիսը չի գիտեր, եւ ինծի հարցուց թէ ես գիտե՞մ: Սանկ, նանկ գիտեմ, պատասխանեցի եւ աւելցուցի.— Ահաւասիկ Ֆրանսան, երանելի երկիր ուր խոզերն անգամ իրենց ծննդեան թուականը գիտեն...: Բարեկամս քրքիջ մը արձակեց կուշտը ցաւելու աստիճան եւ խոտերուն վրայ պառկեցաւ:

Յաջորդով՝ փարիզահայերը հետաքրքրող պատմական դէպք մը:

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Փրովիտենսի մէջ (Մ. Նահանգներ) մահկանացուն կնքած է մեր բազմավաստակ եւ վեթերան ընկերներէն՝ Ահարոն Աղցանեան: Հանգուցեալ ընկերը ունէր աւելի քան քառասուն տարուան կուսակցական կեանք մը: Երկար տարիներ ձեռնհասութեամբ եւ բարեխղճութեամբ վարած է Փրովիտենսի եկեղեցիին հոգաբարձութեան գանձապահի եւ հաշուապահի գործը: 1933ին, մեր եկեղեցիներու դժբախտ բաժանման շրջանին տարած է բացառիկ աշխատանքներ՝ նիւթական շատ դժուարին պայմաններու տակ: Հանգուցեալը բնիկ Խարբերդցի էր. 1901էն ի վեր հաստատուած էր Մ. Նահանգներ, իսկ 1911ին մտած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը:

ՆԱՐՆՋԵՆԻԻՆ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Եղբայրական սիրով ու կարօտով
Տօքթ. Յակոբ Գասապեանին

Եթէ զաւակս առողջանայ....:

Հիւանդ էր գահաժառանգը, ծանրապէս հիւանդ: Եւ թագաւորը հրովարտակ հանեց, յայտարարելով ժողովուրդին.

— Եթէ զաւակս առողջանայ, մեղրով ու կարագով պիտի լեցնեմ արքայական պարտէզին հորը մինչեւ բերանը, որպէսզի աղքատները գան եւ, ջուրի տեղ, ըստ կամս մեղր ու կարագ լեցնեն իրենց սափորներուն մէջ:

Առաւօտ մը, առողջացա՛ւ գահաժառանգը: Եւ թագաւորին հրամանով՝ մանկլաւիկները մեղր ու կարագ լեցուցին հորը, մինչեւ բերանը:

Երբ պառաւ մը լսեց թէ ամէն մարդ, ըստ կամս, մեղր ու կարագ կը քաշէ թագաւորին հորէն, աճապարեց ինք ալ դընաց... հաւկիթի կճեպ մը ի ձեռին:

Գահաժառանգը, դեռ նոր ապաքինած, նստեր էր պատուհանին առջեւ ու կը դիտէր մարդոց աճապարանքը, — բղուղներով, սափորներով, դոյլերով մեղր ու կարագ կը փոխադրէին, — երբ յակարծ նշմարեց պառաւը, հաւկիթի կճեպ մը ի ձեռին: Խնդաց քրքջալից, յետոյ պատէն վար առաւ աղեղը, նետ մը արձակեց, փշրեց վար ձգեց հաւկիթին կճեպը պառաւին ձեռքէն: Պառաւը մէջքը շտկեց, գլուխը բարձրացուց, նայեցաւ գահաժառանգին եւ ըսաւ.

— Որդի՛, այդքան ճարտար ես եթէ, ի՞նչ ես կեցեր, գնա՛, տէ՛ր եղիր նարընջենիին աղջկան:

— Ի՞նչ ըսիր:

— Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ երկրի մը մէջ, ուր կը թագաւորեն ոգիները (ճին), պարտէզի մը խորը, նարնջենի մը կայ, ամէն մէկ նարինջի մէջ գեղանի աղջիկ մը կայ: Բայց հազար եւ մէկ ոգիներ պահապան կանգնած են նարնջենիին չուրջ: Մինչեւ այսօր չեղաւ երիտասարդ մը, որ յաջողէր նարինջ մը քաղել, — ոգիները կը նետուին երիտասարդին վրայ, որ կը համարձակի նարինջ մը քաղել, ու բզիկ բզիկ կ'ընեն՝ Ալլահ է վկայ:

— Ես ալ ատանկ գործ մը կը փնտռէի, ճիշտ ինծի վայել:

Եւ ոսկի մը նետեց պառաւին:

— Եթէ, ըսաւ պառաւը, իրապէս կ'ուզես նման քաջագործութիւն մը կատարել, խորհուրդ կուտամ որ երբեք ու երբեք ձեռքով չքաղես նարինջները, ուշադրութի՛ւն: Մի՛ մոռնար միասին տանիլ ափ մը աղ եւ տուփ մը գնդասեղ, — պէտք կ'ունենաս:

Գահաժառանգը շնորհակալութիւն յայտնեց պառաւին եւ յաջորդ առաւօտ, արեւը չծագած, նետուեցաւ իր նժոյգին վրայ, սուրա՛ց հեռու, հորիզոնէ հորիզոն:

Օրեր եւ օրեր ետքը՝ հասաւ ոգիներու երկիրը:

Ձիուն սանձը կապեց ծառի մը, մտաւ նարնջենիներու պարտէզը այն պահուն՝ երբ կը քնանային ոգիները: Ոչ ոք նըշմարեց զինք: Յուշիկ յուշիկ մօտեցաւ ծառին: Երկարեց երկաթէ մկրատ մը, փրցուց նարինջ մը: Ձա՛յն մը լսուեցաւ յանկարծ.

— Կը քաղէ՛, ահա նարինջ կը քաղէ...

— Ո՞վ է որ կը քաղէ, հարցուց ոգիներէն մէկը՝ քունը տակաւին գլուխը:

Երկա՛թը, պատասխանեց ձայնը:

— Խե՛նթ, երկաթը չի կրնար քաղել, ըսաւ ոգին, ու դարձեալ քուն մտաւ:

Իշխանը նարինջ մըն ալ փրցուց, բայց այս անգամ՝ դաւաղանով:

— Կը քաղէ՛, ահա նարինջ կը քաղէ, նորէն լսուեցաւ նոյն ձայնը:

— Ո՞վ կը քաղէ, հարցուց ոգին՝ առանց բանալու աչքերը:

— Փա՛յտը, պատասխանեց ձայնը:

— Խե՛նթ, փայտը չի կրնար քաղել, մրմռաց ոգին, եւ կրկին քնացաւ ականջին վրայ:

Իշխանը այսպէս վեց նարինջ քաղեց, բայց եօթներորդին, յանդգնութիւն ըղգայ, երկարեց ձեռքը եւ հատ մըն ալ ձեռքով քաղեց: Նոյնհետայն լսուեցաւ ձայնը.

— Կը քաղէ՛, ահա նարի՛նջ կը քաղէ:

— Ո՛վ կը քաղէ:

— Ձեռքը:

Ոտքի ցատկեցին ոգիները բոլորը մէկ: Եւ խոյացան դէպի գողը: Բայց անիկա, աւելի արագ քան կայծակը, նետուեցաւ իր նժոյգին վրայ եւ հեռացաւ սրարշաւ:

Այսուհանդերձ ոգիները, աւելի արագաթռիչ քան իշխանին ձին, հասան ետեւէն, այնպէս որ երիտասարդը հասկցաւ թէ պիտի չկարենայ ազատիլ այլեւս: Միտքն ինկաւ գնդասեղին տուփը, — թափեց ետեւին: Հրա՛շք, ակնթարթի մը մէջ քառապատկուեցան, բիւրապատիկ բազմացան գնդասեղները փակելով ճամբան՝ հետապնդողներուն առջեւ: Հազար ու մէկ նեղութիւններով, ոգիները անցան այդ արգելքներուն վրայէն, դրեթէ բոլորն ալ վիրաւոր: Բայց եւ այնպէս հասան դարձեալ փախստականին ետեւէն: Այն ատեն իշխանը թափեց աղը, որ միասին առեր էր պառաւին յանձնարարութեամբ: Ափ մը աղը դարձաւ բարձր պատ մը: Ոգիները մագլցեցան պատն ի վեր, բայց աղը վառեց մրկեց իրենց վէրքերը եւ ոգիները մնացին անհանդուրժելի ցաւերու մէջ:

Թարգմ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԱՆԶԳԱՅ ԿԻՆԸ

●

— Կարպի՛ս, ալտեղէն ինծի 500 տոլար տուր նայիմ:

— Հինգ հարիւր տոլա՛ր… Ի՞նչ կայ, ի՞նչ պիտի ընես, կնիկ… Հարսնի՞ք ունինք:

— Դուն օրացոյցին երեսը չե՞ս նայիր, մա՛րդ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ, եկածը Ծնունդ է, Կաղանդ է, հիւր պիտի ունենանք, պիտի ուտենք, պիտի խմենք: Ամէնէն քիչը 200 շնորհաւորական քարտ ղրկելու եմ…: Ութ տասը հոգիի նուէր առնելու եմ… Հարսս, փեսաներս, թոռներս, եղբայրներս, քոյրերս, մայրիկս, հայրիկս, հօրեղբայրս, մօրեղբայրս այս հաշիւին մէջ չկան…: Բան մըն ալ քեզի համար առնելու եմ, հարկաւ: Շուտ, գրէ սա չեքը:

— Ամօթ չէ հարցնելը, սա ցուցակիդ վրայ, ինչո՞ւ իմ աղբօրս ու քրոջս անունները չկան:

— Ամա՛ն, անոնք ծեր են…: Հա, աղէկ միտքս ինկաւ, Կաղանդին ղիշերուան պարահանդէսին ալ հագնելիք շնորհքով բան մը չունիմ… Հինգ հարիւրը չի բաւեր, վեց հարիւրի պէտք ունիմ:

— Անցած տարուանը չե՞ս կրնար հագնիլ:

— Է՛, հիմա ալ բանդ եղա՞ւ: Ըսել կ'ուզես որ **վաճառական Կարպիս աղային** կնիկը երկու տարի իրարու վրայ նոյն ֆիստա՞նը հագնելու է, կը վայլէ՞, դուն ըսէ…:

— Ինչու չի վայլեր եղեր: Իմ սեւ հագուստս քանի՞ տարուան է:

— Դուն ուրի՛շ, ես ուրի՛շ: Ես որքան լաւ հագուիմ, ֆրէտիթօդ ալ այնքան կը բարձրանայ փիացային վրայ…:

— Ճիշդ հակառակը կը պատահի, կնիկ: Դուն որչափ երեւաս, ֆրէտիթօս անչափ կը պակսի:

— Խօ՛ֆ, աման, շատ երկնցուցիր: Կարծես թէ ուզածս ալ բան մը ըլլար — վեց հարիւր տոլարն ալ փարա՞ է, սանկ օրեր:

— Անանկ է հա, ես փարաները գետինէն կը ժողվեմ կոր:

— Կարգուած օրէս ի վեր սա քարոզները կը լսեմ:

— Կը ներես, ուրիշ բան մըն ալ միտքս ինկաւ — սա ծախքերուդ հաշիւը ըրած ատենդ, մտքէդ անցուցի՞ր ֆի ազգին ալ բան մը տալու ենք:

— Ազգի՞ն…: Ազգը ինծի կարօտ չէ, թող հարուստները մտածեն:

— Վա՛յ խելքդ սիրեմ, կնիկ: Ծօ՛, եթէ մեր ազգը հարուստներուն մնայ նէ, անօթի կը մնայ…: Նորէն էսնաֆներէն վազ մի անցնիր, մեզի պէսներէն: Հիմա, ինծի նայէ որ ըսեմ: Այս տարի նոր ֆիստան, նոր կօշիկ, նոր չեմ գիտեր ինչ առնելու պէտք չունիս…: Ես քեզի կուտամ 250 տոլար… 250 տոլար ալ ազգին պիտի տամ:

— Հիմա կուլամ…

— Լաց, իմ ալ հոգս…: Աւելի լաւ է որ դուն լաս քան թէ մեր ազգին զաւակները չոճուխները, հիւանդները, որբերը լան: Դուն զգացում չունի՞ս, կնիկ: Սա խիղճդ ինտո՞ր կը ներէ որ դուն Կաղանդ է, Ծնունդ է ըսելով հինգ, վեց հարիւր տոլար ծովը նետես տէ, մտքէդ անգամ չանցընես մեր աղքատները, մեր եկեղեցիները, մեր հիւանդանոցները…: Ասիկա ամէն տարի է, միեւնոյն պատմութիւնը կը լսեմ: Կաղանդը, Ծնունդը մօտեցա՞ն, ալ աշխարհքը կը մոռնաս: Հինգ հարիւր տուր, վեց հարիւր տուր: Մինակ քու քէյֆիդ մասին կը մտածես: Ինծի նայէ, ես իմ որոշումէս ետ չեմ դառնար: Երկու հարիւր յիսունով կը գոհանա՞ս, առ, չես գոհանար, ուր կ'ուզես հոն գնա…:

— Հիմա պիտի մարիմ… հիմա պիտի խենթենամ…:

— Կ'ուզես մարէ, կ'ուզես խենթեցիր, ես Ծնունդին, Կաղանդին սեղան չեմ կրնար նստիլ, եթէ առաջուընէ ազգին տալիքս տուած չըլլամ: Ես խիղճ ունիմ, քեզի պէս անզգայ չեմ…:

— Կարպիս, աղուորս, ազգին յիսուն տուր, չի՞ բաւեր…:

— Չէ, չի բաւեր…:

— Օ՛ րայթ… Չէքը գրէ: Ի՞նչ ընեմ, ես ալ մարդու նուէր չեմ տար: Ամօթը քեզի…:

— Հա՛, հա՛, ամօթը թող ինծի ըլլայ, անզգայ կնիկ…:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Թուրքիոյ վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Կիպրոսի նոր սահմանադրութեան առթիւ.—

— Իր էութեան մէջ երկու գլխաւոր կէտերու շուրջ կարելի է հաւաքել այն յայտարարութիւնը, զոր Անգլիոյ գաղթային նախարարը յայտնեց խորհրդարանին մէջ իր կառավարութեան անունով: Այս կէտերէն առաջինն է Կիպրոսի տրուած ներքին ինքնավարութիւնը, պայմանաւ որ ի զօրու մնան անգլ. տիրապետական իրաւունքները կղզիին վրայ: Թէ այս ներքին ինքնավարութիւնը ինչպէս պիտի կիրարկուի, տեւկա բացատրուած է Լորտ Րէտքլիֆի կողմէ պատրաստուած սահմանադրութեան մէջ: Րէտքլիֆ իր կառավարութենէն ստացած հրահանգներուն համաձայն պատրաստեց յիշեալ սահմանադրութիւնը: Ցատկանշական է որ սահմանադրութիւնը պիտի կիրարկուի այն ատեն միայն, երբ ահաբեկչական շարժումը վերջ գտնէ Կիպրոսի մէջ: Անգլ. կառավարութիւնը մասնաւորաբար կը շեշտէ այս կէտը:

Բ. գլխաւոր կէտը այն է որ, եթէ Րէտքլիֆի կողմէ պատրաստուած սահմանադրութիւնը գոհացուցիչ կերպով կիրարկուի եւ միջազգային քաղաքական եւ զինուորական կացութիւնը թոյլ տայ, քուէարկութիւն պիտի կատարուի ճշդելու համար կղզիին ճակատագիրը:

Րէտքլիֆի տեղեկագրին նախնական քննութիւնները եւ անգլ. կառավարութեան տուած բացատրութիւնները մեզի այն համոզումը տուին թէ յիշեալ տեղեկագիրը կրնայ բանակցութեանց բանաւոր հիմ մը կազմել:

Մանրամասն քննութիւններէ լրացնելէ վերջ կրնայ ըլլալ որ թելադրանքներ ընենք անգլ. կառավարութեան: Գալով կղզիին ապագայ ինքնօրինութեան հարցին, շահեկան են Լէնօքս Պօյտի այս առթիւ անգլ. խորհրդարանին մէջ ըրած յայտարարութիւնները: Նախարարը յայտնելէ վերջ թէ Կիպրոսի ժողովուրդը միաձոյլ տարր մը չի կազմեր, աւելցուց որ հանրաքուէի մը ատեն Թուրք բնակչութեան յունախօս բնակիչներէն թիւով նուազ ըլլալու պարագան պատճառ պիտի ըլլայ որ Թուրքերը չկարենան իրենց ճակատագիրը ազատօրէն տնօրինել: Ահա այս պարագան է որ կրնայ կղզին երկուքի բաժնելու հարցը երեւան բերել, ինչ որ լուծման հաւանական եղանակներէն մէկը պիտի ըլլայ ապագային: Արդիւնքը այն է թէ գաղթային նախարարը իր կառավարութեան անունով ըրած յայտարարութիւնը Կիպրոսի հարցը վերջնական կերպով լուծելու մասին բանաւոր կէտեր կը պարունակէ.

× Հելլէն պետական նախարար Զաչօս յայտարարեց թէ վերջին խօսքը կը պատկանի Կիպրոսի ժողովուրդին եւ Մակարիոսի: Ամբողջ հելլէն մամուլը խստիւ կը յարձակի Անգլիոյ եւ սահմանադրութեան վրայ: Թերթերը կը գրեն թէ բացարձակապէս անընդունելի է սահմանադրութիւնը:

«Քաթիմէրինի» կը գրէ.

— Անգլիա անգամ մը եւս ապացուցուց թէ երկերես է, խարդախ եւ ամբարտաւան: Իտընի Անգլիան ոչ մէկ տարբերութիւն ունի Հիթլէրի Գերմանիայէն, կամ Սթալինի Ռուսիայէն: Նոյնն են նպատակները եւ միջոցները:

Ընդդիմադիր ղեկավարներն ալ մամուլին յայտնեցին թէ բացարձակապէս համամիտ են կառավարութեան:

× Անգարա հասաւ Կիպրոսի Թուրքերէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը գլխաւորութեամբ «Կիպրոս Թուրք է» ընկերակցութեան նախագահ Տոքթ. Ֆազըլ Քիւչիւքի:

Կիպրոսի Թուրքերուն համոզումով նոր սահմանադրութիւնը գոհացում չի տար տեղացի Թուրքերուն:

ՅՈԲԵԼԵԱՆ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ

Խումբ մը փարիզահայ մտաւորականներ ու գրողներ ձեռնարկած են տօնելու Մկրտիչ Պարսամեանի գրական եւ ուսուցչական գործունէութեան յոբելեանը, որ տեղի պիտի ունենայ 10 Փետր. կիրակի երեկոյ, ժամը 21ին, Սալ Շոփէնի մէջ, 8 ռիւ Տաքիւ, Փարիզ:

Յոբելեարը հայութեան ծանօթ դէմք մըն է, կէս դարու իր վաստակով, իբր գրագէտ, գրական քննադատ եւ ուսուցիչ, նախապէս երկար տարիներ երկրին մէջ, այնուհետեւ մինչեւ այսօր արտասահման, մասնաւորաբար Ֆրանսա: Ունի գեղարուեստական, ուսումնասիրական եւ վերլուծական երկեր: Հայերէն լեզուի դասագրքերու շարք մը: Եղած է խմբագիր «Կեանք եւ Արուեստ» ամսագրին: Աշխատակցած է ու կը շարունակէ աշխատակցիլ պարբերականներու եւ թերթերու: Չէ դադրեցուցած նոյնպէս իր կրթական առաքելութիւնը եւ ներկայիս հայերէնի դասախօս է Դպրոցասէր աղջկանց վարժարանին մէջ:

Յոբելեարին ընծայուած այս հանրային ուշադրութիւնը պիտի ըլլայ բարոյական վարձատրութեան վկայութիւն մը՝ հայ գրականութեան եւ կրթական գործին բերած իր նպաստին:

Յոբելենական Գործադիր Յանձնախումբ

ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԾԱՌՈՒՂԻ պիտի կոչուի Տէօյլ-լա-Պառի կայարանին մէկ ճամբան ի յիշատակ հրամանատար Մ. Մանուկեանի որ մեռաւ 1956 Նոյմ. 31ին: Հանգուցեալը եղած է կամաւոր 1914ի պատերազմին եւ վիրաւորուած եօթը գնդակներով: Վերջին պատերազմին ատեն ալ, գործօն դեր կատարեց ազատագրութեան պայքարին մէջ: Ատեն մը կը վարէր Մոնմորանսիի հանգստեան տան տեսչութիւնը:

ՍՈՒՐԻԱ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՍԱՆՃԱՔԸ

Հալէպէն կը գրեն թուրք թերթերուն.—

Հակաթուրք եւ հակաիրաք ցոյցերը դարձեալ խռոված են ժողովուրդին անդորրութիւնը: Համաձայն լրացուցիչ տեղեկութիւններու, Սուրիոյ համայնավարներու կողմէ այս երկու պետութիւններու դէմ բացուած լուտ պայքարը աւելի սաստկացած է «Իսքէնտէրուն-Սանճաք» Միութեան տենդոտ գործունէութեամբ: Նոր ցոյցեր կատարուած են Սուրիոյ կարգ մը քաղաքներուն մէջ, ուր ցուցարարներ պոռացած են. «Սանճաքը Սուրիոյ կը պատկանի», «Թուրքերը ոչ մէկ իրաւունք ունին Սանճաքին վրայ», «Սուրիական կառավարութիւնը պէտք է ամէն միջոցի դիմէ Սանճաքը կցելու համար մայր հայրենիքին», «Պատրաստ ենք թափել մեր արիւնը՝ Սանճաքի սիրոյն»:

Միւս կողմէ սուրիական բանակներ դիրք կը գրաւեն Իրաքի սահմանագլուխը, ուր 30,000 զինուոր կը գտնուի ներկայիս:

Մինչեւ այսօր ձերբակալուողներու թիւը 200ի հասած է: Յորդանանի մէջ ալ ցոյցեր կատարուած են Թուրքիոյ դէմ, բայց կարճատեւ եղած են անոնք, շնորհիւ ոստիկանական միջամտութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

2.— ՄԻ ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՈՂՋԱԿԷԶ

●

— Իմ տիրոջ ծառան ամէն ինչ տեղեկացել է. գիտէ Պարսից զօրքերի թիւը, գիտէ՝ ո՛րքանը ձիաւորներ են, ո՛րքանը հետեւակներ են, գիտէ քանի՛ գունդերի են բաժանուած եւ իւրաքանչիւր գունդերի ով է հրամայում:

— Այդքանը եւս շատ բաւական է: Այժմ կարող ես գնալ: Տէր ընդ քեզ:

Հաւատարիմ փայեակը, որ մտքի պէս արագ էր եւ դեւի պէս ճարպիկ, որ հոգով եւ սրտով նուիրուած էր Սամուէլին, որ միշտ ուրախ էր լինում, երբ նրանից մի նոր յանձնարարութիւն էր ստանում, այս անգամ աւելի եւս ուրախացաւ, որովհետեւ նրա սրտի վրայ եւս ծանրացած էին տխուր իրողութիւնների դառն հարուածները, եւ մխիթարւում էր, որ իւր ծառայութիւններով գուցէ կարող կը լինէր փոքր ի շատէ օգնել գործին:

Նրա հեռանալուց յետոյ ներս մտաւ Արբակը:

— Բարձրացրու վարագոյրները, ասաց նրան Սամուէլը: Նայիր որ մեր շուրջը օտար մարդիկ չլինեն:

— Ոչ ոք չկայ, ամէնքը հաւաքուել են խարոյկի մօտ, տեսնելու թէ ի՛նչպէս են այրում Աստուծոյ սուրբ գրքերը:

Ծերունին վարագոյրները բարձրացնելուց յետոյ նստեց: Սամուէլը հազիւ լսելի ձայնով ասաց նրան.

— Ես այսօր կը գնամ Մերուժանի մօտ ճաշելու, թէեւ ինձ համար թոյնի չափ անախորժ պիտի լինի նրա ճաշը: Բայց կ'աշխատեմ օգուտ քաղել այդ ճաշից: Ճաշի ժամանակ խօսակցութիւնը այնպէս կը տանեմ, որ միւս օրը, երեկոյեան, անպատճառ կարգադրուի որսորդութեան հանդէս Արաքսի Ափերի մօտ: Դու պատրաստ լինես ինձ հետ գալու, եւ կանխապէս կը նախապատրաստես իմ մարդիկներին: Հասկանո՞ւմ ես:

— Հասկանում եմ… պատասխանեց ծերունին խորհրդաւոր ձայնով, եւ երկիւղած աչքերը դարձրեց դէպի երկինքը, կարծես, Ամենակարողի յաջողութիւնն էր խնդրում:

Երիտասարդը շարունակեց.

— Իմ մարդիկներից իւրաքանչիւրը պէտք է լաւ գիտենայ իւր դերը, եթէ ոչ, մի ամենափոքր սխալ կարող է ամէն ինչ փճացնել: Նրանք պէտք է հետեւեն պայմանական նշաններին, եւ նոյն նշանների համեմատ գործեն: Իսկ թէ հանգամանքները փոխուեն, այդ դէպքերում, դու պէտք է հանգամանքների փոփոխութեան համեմատ, փոխես եւ նրանց գործելու եղանակը…:

— Արբակը այդ բոլորը կարգադրել է, դու անհոգ կաց, պատասխանեց ծերունին եւ գլխով հասկացրեց ընդհատել խօսակցութիւնը, որովհետեւ նոյն միջոցին դէպի որդու վրանը գալիս էր հայրը:

Ներս մտաւ հայրը, ասելով.

— Այժմ գնանք, սիրելի Սամուէլ, Մերուժանը սպասելիս կը լինի մեզ, նրա հիւրերը արդէն հաւաքուել են:

3.— ԶՈՒԻԹԱՅ

Կէսօր էր: Մերուժանի ընդարձակ, երկնագոյն վրանում արդէն հաւաքուած էին հիւրերը: Բոլորից բարձր նստած էր Հայր-Մարդպետը, Դղակը, որ իւր անհեթեթ հագուստով եւ վիթխարի մարմնով մի քանի մարդու տեղ էր բռնել: Նրա աջ եւ ահեակ կողմերում նստած էին մի մի ճերմակազգեստ մոգեր երկար, սրածայր գլխարկներով, որ, տաշած շաքարի գլուխների նման, եօթնանկիւնի ձեւ ունէին, եւ իւրաքանչիւր անկիւնի միջոցում գոյնզգոյն թելերով կապուած էին խորհրդաւոր նշանագրեր: Մոգերից մէկի մօտ նստած էր Վահան Մամիկոնեանը, միւսի մօտ Մերուժանը: Իսկ Մերուժանի մօտ նստած էին Սամուէլը եւ պատանի Արտաւազդը: Յետոյ, իրանց բարձի եւ աստիճանի համեմատ, կարգով նստած էին զանազան պարսիկ սպաներ, որոնց թւումն էր եւ նշանաւոր Կարէն զօրապետը: Հիւրերի մէջ չէր երեւում միայն ծերունի Արբակը: Նա բացարձակ կերպով մերժեց Մերուժանի ճաշը, եւ չկամեցաւ մասնակցել: Մերուժանը ամենեւին չվիրաւորուեցաւ, որովհետեւ նրան եւս յայտնի էր յամառ ծերունու օտարատի բնաւորութիւնը:

Մերուժանը զարմանալի նմանութիւն ունէր իւր քրոջ որդուն՝ Սամուէլին: Թէ՛ դէմքով եւ թէ կազմուածքով նա իսկական Սամուէլն էր, միայն հասակը եւ տարիքը նրան աւելի զարգացած եւ աւելի այրական տեսք էին տուել: Նա իսկապէս շատ գեղեցիկ մարդ էր, ուրախ, քաղցրախօս եւ ոչ մելամաղձոտ, ինչպէս էր մօրեղբայրը: Սամուէլը: Երկար ժամանակ Տիզբոնի արքունիքում ապրելով, եւ Պարսից ամենաբարձր շրջանների հետ յարաբերութիւններ ունենալով, նա սեպհականել էր իրան այդ ազգի կենցաղավարութեան ամենանուրբ ձեւերը: Ամէն մի հասարակութեան մէջ նա շատ սիրելի էր եւ հրապուրիչ: Պարսկական քաղաքավարութեան հետ՝ միացրել էր նա եւ պարսկական խորագիտութիւնը, որ թագցրած էր նրա գեղեցիկ, գրաւիչ եւ խարուսիկ դէմքի ներքոյ:

ՐԱՖՖԻ

...դիրք մը բռնած է հունգարական դէպքերուն առթիւ եւ թէ ընկերվարականները ապստամբութիւն մը կազմակերպած են։ Երկուքն ալ վճռապէս հերքեցին այս վերագրումները։

ԲՈՒՌՆ ՑՈՒՑՈՒՄ կը տիրէ Անգլիոյ մէջ, տեղակալ Մուրհաուզի սպանութեան առթիւ։ Կառավարութիւնը պահանջեց Ազգաժողովէն քննութիւն կատարել սպանութեան պարագաներու մասին։ Սպան առեւանգուած էր Փորթ Սայիտի մէջ։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, Քոսթելլօ յայտարարութիւն մը ուղղեց Անգլիոյ վարչապետին, ըսելով թէ յեղափոխական գործունէութեան պատասխանատուութիւնը կ՚իյնայ բրիտանական կառավարութեան եւ խորհրդարանին վրայ, որոնք երկու մասի բաժնեցին Իրլանտան, հիւսիսային մասը կցելով Անգլիոյ։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Չու Ան Լէ, Մոսկուա պիտի այցելէ Յունուարին։ Մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի այս այցելութեան։ Վարչապետը պիտի խորհրդակցի արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութեանց խլրտումներուն, Միջին Արեւելքի եւ ուրիշ երկիրներու մասին։ Յետոյ պիտի այցելէ Լեհաստան։ որ մասնաւորապէս հրաւէր մը ուղղած էր վերջերս։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ։

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին։

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կըրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերեկեանին, Ա. Քէօսէեանին։ Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Եսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէլ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն)։ Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ)։

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին։

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին։

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան)։

ՎԱԼԱՆՍ.— Աշոտ Առաքելեանին։

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին։

ՆԻՍ.— Գ. Խոսրովեանին։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին։

ՊԱՆԵՕ.— Բ. Պասմաճեանին։

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին։

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին։

ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեանին։

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կաղանդի առթիւ փոքրիկն Պետրոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ-հօր՝ Արշակ Պետրոսեան (Վիլժուիֆ)։

× Քլերմոն Ֆերանէն Տիկին Պաղտասարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Քէշիշեանի (Մոնֆերան)։

ԾՆՈՂՔՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակի դասեր Մարսիլիոյ մէջ

Իբրեւ փորձառու մանկավարժ ուսուցիչ, Մատլէն Եավէր վերսկսած է իր դաշնակի դասաւանդութիւնները։

Ժամանակի խնայողութիւն, հսկայական յառաջդիմութիւն, արդիական արագաշարժ դիւրուսոյց մէթոտներով, անոնք որ կարճ ժամանակի մէջ կ՚ուզեն տիրանալ երաժշտական արուեստին եւ դաշնակ նուագել Քոնսերվաթուարի ծրագիր կանոնագրով, դիմեն, ամէն օր ժամը 2-7,

MADELEINE YAVER

17, Rue Flegier, MARSEILLE (1°)

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն։

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ՚ըլլաք հայ որբերուն։

Ստանալու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ։

Գինը՝ 500 ֆրանք։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 13-ին, կիրակի, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ, կէսօրէն ետքը։

⁂

Ֆ. Կ. Խաչը Փարիզի մէջ Մանուկներու տօնածառի հանդէսը կը կատարէ Յունուար երեքին, Սոսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ, մասնաւոր պատրաստութեամբ։

⁂

ՇԱՒԻԼ.— Փարիզի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէսին առթիւ, որ տեղի կ՚ունենայ Յունուար 3ին, հինգշաբթի օր Սոսիէթէ Սավանթի սրահը, Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլլի մասնաճիւղը վարձած է օթոքար մը։ Գիւղին մանուկները, դպրոցական ըլլան թէ ոչ, ձրի պիտի փոխադրուին հանդիսավայրը, իսկ մանուկներուն ընկերացող մեծերէն պիտի գանձուի 200 ֆրանք։ Օթոքարը ժամը ճիշդ 2ին պիտի մեկնի Փուան տը Շաւիլէն եւ պիտի կենայ Շաւիլլի հանրակառքի բոլոր կայարանները եթէ սպասողներ գըտնուին։ Կը խնդրուի ծնողներէ որ իրենց զաւակները չղրկեն այս բացառիկ պատեհութենէն։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Լիլայի դպրոցի կրթական մարմնին կողմէ, նախագահութեամբ Կաթող. Պատուիրակ Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի, կիրակի, 6 Յունուար ժամը 16ին, Բէս տ՚Էբարնյի սրահը, 32–34 Ավընիւ տը լա Փորթ տէ Լիլա, մէթրօ Փորթ տէ Լիլա։ Գեղարուեստական բաժին աշակերտներու կողմէ։ Ճաշը կը սկսի ժամը ճիշդ 19ին։

ՈՒՐ ԱՆՑԸՆԵԼ

ԿԱՂԱՆԴԻ ՃԱՐԹՕՆՔԸ

Անշուշտ

ԼԻԼԱՅԻՆ

24 RUE ST. LAZARE, PARIS (9e)

Կանխաւ ապահովել սեղանները՝ հեռաձայնելով՝

TRI. 31-62

«ԳՈՅԱՄԱՐՏ»

ՊԱՏԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Մաքուր տպագրութեամբ եւ պատկերազարդ։ Աւելի քան 60 էջ, հայկ. եռագոյնով եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա. Կաթողիկոսի նկարով։

Ազգ. քաղաքական, պատմական, վիճակագրական ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ։ Նոր տարուան լաւագոյն նուէրը։

Գին 200 ֆրանք։

Ապսպրանքներու համար՝ անմիջապէս դիմել՝

Monsieur H. BEDROSSIAN

15, Rue du Terras, Marseille

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին կիրակի 30 դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ։

Ժամը 6էն ետք խրախճանք եւ պարահանդէս։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Քէշիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի մատուցուի իրենց հօր՝ Միսաքի, մօր՝ Մարիամի եւ եղբօր՝ Պօղոսի, նաեւ նոր հանգուցեալ իրենց փեսին՝ Փայլակ Մատալեանի քառասունքին առիթով, Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ։ Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ԳՐԱԳՐՈՒՀԻ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Գրասենեակի մը համար կ՚ուզուի գրագրուհի մը որ գիտնայ ուղագրութիւն, մեքենագրութիւն եւ քիչ մըն ալ հաշուապահութիւն։

Դիմել Մավեան հաստատութեան։

116, Rue Réaumur, Paris : Métro Sentier

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը ամբողջ օրուան համար, երկու պզտիկով տան մը մէջ։

ԴԻՄԵԼ երեկոները ժամը 7·30էն վերջ Տիկին Տէր Մինասեան, 14 ռիւ տը վիէն, (Կառ Սէն Լազար)։

ԽՆՋՈՅՔ ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան ուրախ երեկոյթ նոր տարուան առթիւ, ի նպաստ Փարիզի Մշակոյթի Տան։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի կողմէ, այս շաբաթ, երեկուն ժամը 9էն մինչեւ լոյս, Վարդապետին սրահին մէջ։

Մասնաւոր պիւֆէ եւ տօնածառ։

Մուտքը ազատ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Եկեղեցաշէն երիտասարդներու վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները այս շաբաթ իրիկուն (29 դեկտ.) ժամը 9ին, դպրոցին սրահը։

●

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴ միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին առիթով հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի։ Պատարագը պիտի երգեն Խաչակիր մանուկները, ղեկավարութեամբ Տոքթ. Լ. Համբարձումեանի եւ մասնակցութեամբ Եր. Ժ. Տիրատուրեանի եւ Պ. Քիւփէլեանի։

Այս առթիւ նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանի ննջեցելոց համար։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ

ՌՕՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Համազգային լսարանին վերջին դասախօսութիւնը պիտի կրկնուի Ռօնի-Սու-Պուայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի մէջ։

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Նիւթը՝ Գիտուն փառլ Ռորպախ եւ Հայերը։

Կը հրաւիրուին շրջանին մեր հայրենակիցները։

ASSOCIATION DES CONCERTS

CHOUTEAU

(*Orchestre Symphonique de Paris*)

Շաբաթ, փետրուար 2, ժամը 17·45

SALLE GAVEAU

45 Rue La Boëtie

Յայտագիր՝ Չայքովսքի քոնչերթօ

Սոլիստ՝

ՄԱՌԻ ԻՒՍԹԱՏ (ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ)

Տոմսերը առաջուընէ ապահովել։

Գին 200 եւ 400 ֆրանք։

Դիմել՝ ՀՐԱՆՏ ՍԱԼՈՒԵԱՆ գրատունը, 43 շիւ Ռիշէ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ... ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՕԹ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

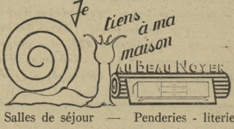
Նոր բացած է արեւելեան ճպարեղէնի խանութ մը, ուր պիտի գտնէք լաւագոյն ապրանքները եւ ըմպելիները, մատչելի գիներով։

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ կողմէ

Աճապարեցէք անգամ մը այցելել եւ քաջալերել այս նոր ձեռնարկը։

7 RUE DE TRACY, PARIS (2e) Métro Strasbourg St-Denis

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՉՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, Bd. J. JAURES et
15, Av. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT

Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Օ Ր Ե Ր Ե Ն

ՁԵՐ ԾՆՈՒՆԴԻ ԵՒ ԿԱՂԱՆԴԻ ՍԵՂԱՆՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ ԱՆՊԱԿԱՍ ԵՆ՝ ԹՈՓԻԿԸ, ՏՈԼՄԱՆ, ԱՂԱՆԴԵՐՆԵՐԸ ԵՒ ԱՆՈՒՇԱՊՈՒՐԸ, ԲԱՅՑ ՍԵՂԱՆԻՆ ԿԱՐԵՒՈՐ ԶԱՐԴԸ՝

ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆ Է

Որուն լաւագոյնը կը գտնէք միշտ՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ մօտ

32 Rue de Trevise Paris (9e) Tél. TAI 65-44

Ձեր փնտռած բոլոր տեսակ խմորեղէնները հոն են, համեղ, մաքուր եւ պէսպիսուն.

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ՝ ԱՆՈՒՇԱՎԱՃԱՌ ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

LE PREMIER QUOTID... ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Réd... ...istration : 32, Rue de Trévi, Paris
C... Paris 1678-63 R.C. Sein... 76.28...
Fondé en 1925 Tél. : ...

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 փր.
Արտասահման՝ տարեկան 3500 փրա՜ ... 12 ...

ՇԱԲԱԹ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI 29 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7769 | 32e ANNEE | Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3580

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԻՐԱՒԱԶՈՒՐԿ

●

Հայաստանի քաղաքական մամուլը հաւաքաբար արձագանգն է Մոսկուայի հրատարակութեանց: Տառը տառին եւ բառը բառին:

Ոչ մէկ ինքնուրոյն տեսակէտ: Ոչ ալ քաղաքական պահանջ: Ոչ իսկ ձայն-բողոքում՝ երկրին բնական, ամբողջական սահմաններու բռնաբարման դէմ:

Սթալինեան բռնակալութիւնը նուիրագործեց ընդվզեցուցիչ անիրաւութիւններ, 1936ի Սահմանադրութեան մէջ ալ արձանագրելով:

Համագումար 17.500 քառ. քիլոմեթր հող անջատելով ներկայ Հայաստանէն, կցած են Վրաստանի եւ Ադրբէջանի, որոնք արդէն լիուլի կը վայելեն լայն տարածութիւններ:

Ախալքալաքը, լեռնային Ղարաբաղն ու Գանձակը, Նախիջեւանը եւն. — բոլորն ալ Հայաստանի լրացուցիչ մասերը — եթէ վերադարձնէին իրենց օրինաւոր տիրոջ, Հայաստանի ժողովուրդը լայն շունչ մը պիտի առնէր, երկար ժամանակի համար: Պիտի չստիպուէր անընդհատ պայքար մղել բնութեան դէմ, ափ մը հող աւելի ճարելու համար:

Այդ կոպիտ անիրաւութիւնը չդարմանուեցաւ նոյն իսկ այն ատեն երբ կը ջնջէին 1936ի Սահմանադրութեան կցուած ածական մը, — «Սթալինեան»:

Կը թուի թէ մերոնք ալ վարժուած են կատարուած իրողութեան:

Տակաւին քանի մը օր առաջ, ասոնց չորս ականաւոր դէմքեր, Հայաստանի վարչապետ Քոչինեանէն մինչեւ բանաստեղծ Նահապետ՝ Աւ. Իսահակեան, տարեց թէ երիտասարդ գրողներ, պետական եւ կուսակցական պաշտօնատարներ Դ. Դեմիրճեանի մահուան առթիւ հրատարակուած տեսութեան մը մէջ կը գրէին.

— Ծնած էր Վրաստանի Ախալքալաքի աւանին մէջ: (Սով. Հայաստան օրաթերթ, Գրական Թերթ եւայլն):

Անշուշտ բոլորն ալ գիտեն որ Ախալքալաքը աւան չէ, այլ՝ քաղաք: Եւ կը պատկանի ոչ թէ Վրաստանի, այլ Հայաստանի, պատմութեամբ եւ աշխարհագրութեամբ, գերեզմաններով եւ այլազան արձանագրութիւններով: Բնակչութիւնն ալ՝ Հայ է, 90 առ հարիւր:

Վրացի բոլշեւիկները շարաշուք ծրագիր մը մշակած են, անոր հայկական դիմագիծը խաթարելու համար:

Տարիներ առաջ ժողովրդական ցոյցեր կատարուեցան, որպէսզի Հայաստանի վերադարձնեն այդ շրջանը, որ մեր հայրենիքին լրացուցիչ մասը կը կազմէ ռազմագիտական տեսակէտով ալ:

Երէկ փարիզեան շաբաթաթերթ մը կը գրէր թէ Հայաստանի հանրապետութիւնը որոշած է փոխել իր քայլերգը: Խրուշչեւ անգամ չափազանց գովասանական կը գտնէ եղեր զայն Սթալինի համար:

Անշուշտ կը յիշէք բառերը.

Սովետական ազատ աշխարհի Հայաստան
Ժողովրդոց սուրբ դաշինքով Ստալինեան
Ստալինը մեծ՝ կործանումից մեզ փրկեց,
Եւ տուեց մեզ նոր, ազատ կեանք
փառապանծ:

Երեք տուներուն մէջ ալ կը կրկնուի «ժողովրդոց սուրբ դաշինքով ստալինեան»ը:

Կրնան քանի մը բառ փոխել բանաստեղծ Սարմենի այս տժգոյն ոտանաւորէն, «Ստալինեան»ը «Լենինեան»ի վերածելով: Հայաստա՞նը գոհացում ստացած կ'ըլլայ թէ Խրուշչեւը:

Հապա միւս հողե՞րը:

Խ. Միութիւնը կրցա՞ւ Թուրքիան բաժնել արեւմտեան ճակատէն, Կարս-Արտահանն ալ անոր բաշխելով, անպատիւ սակարկութեամբ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԵՊՔԵՐԸ

ՋՐԱՆՑՔԸ ՊԻՏԻ ՄԱՔՐԵՆ ԿԱՄԱՑ ԿԱՄԱՑ

★

ՀԱԿԱՍԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգաժողովին ներկայացուցիչը՝ զօր. Հուիլըր կը ծանուցանէ թէ չուէտական եւ եգիպտական նաւեր դեկտ. 28ին (երէկ) պիտի սկսին մաքրել Սուէզի Ջրանցքին հարաւային բերանը: Նախ պիտի մաքրուին չորս գլխաւոր խոչընդոտներ:

Գահիրէի թերթերը կը գրեն թէ եգիպտացի մասնագէտներ արդէն սկսած են մաքրել ջրուղիները Իսմայիլիայի մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն փնտռելու ընկղմած նաւերը: Կը նշանակէ թէ պիտի մաքրեն նաեւ ականները: Մէկ անգլիական եւ երկու ֆրանսական նաւեր կը շարունակեն մաքրագործումը Փորթ Սայիտի մէջ:

Փարիզի թերթերը գիտել կուտան թէ կացութիւնը խառնակ է տակաւին: Զօրավար Հուիլըր կը ծանուցանէ թէ մաքրելու գործողութիւններն սկսած են, թէ Ազգաժողովի ընդհ. քարտուղարին երկու օգնականները հասած են եւ կ'աշխատին հարթել կարգ մը դժուարութիւններ: Ահաւասիկ զօրավարին յայտարարութիւնը.— «Ջրանցքը մաքրելու գործողութիւններն սկսան այսօր (27 դեկտ.): Եգիպտական կառավարութիւնը հաւանած է որ Ազգաժողովին ադատարար նաւերը անմիջապէս ձեռնարկեն Ջրանցքին հարաւային մասը մաքրելու գործողութեանց»:

Զօրավարը կ'աւելցնէ թէ եգիպտական կառավարութեան արտօնութիւնը իրեն հաղորդուեցաւ Ջրանցքին եգիպտական Ընկերութեան տնօրէնին Մահմուտ Եռնուսի կողմէ: Տրամադրելի միջոցներով նախ սկսան մաքրել փոքր խոչընդոտները Իսմայիլիայի եւ Սուէզի մէջ, աջակցութեամբ անգլիական, ֆրանսական եւ գերմանական նաւերու եւ մեքենաներու: Այս մասին համաձայնութիւն գոյացած էր չորեքշաբթի առտու: Եգիպտական աղբիւրէ մասամբ հաստատուեցան այս տեղեկութիւնները: Կառավարութեան ներկայացուցիչը մերժեց բացորոշ պատասխաններ տալ կարգ մը հարցումներու, ըսելով թէ կրնան դիմել զօր. Հուիլըրի: Բայց աւելցուց թէ «ժամանակը հասունցած չէ տակաւին, գործողութեան ձեռնարկելու համար»: Կը կարծուի թէ զօր. Հուիլըրի յայտարարութիւնը կը վերաբերի ականներու մաքրագործումին եւ թէ անգլիական եւ ֆրանսական նաւերու գործակցութեան խնդիրը կարգադրուած չէ տակաւին: Պելժիական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ ֆրանսական եւ անգլիական նաւերը արտօնուած են Ջրանցքը մաքրելու մինչեւ Էլ Քափ, երեսուն քիլոմեթր դէպի հարաւ (Փորթ Սայիտէն): Եգիպտացիները միշտ կը պնդեն որ անգլիական եւ ֆրանսական նաւերուն նաւազներն ալ Ազգաժողովին կողմէ նշանակուին: Ֆրանսացի եւ անգլիացի նաւազները իրաւունք չունին ցամաք իջնելու, ոչ ալ օգտագործելու իրենց ռատիօն. այլ պէտք է հաղորդակցին Ազգաժողովին պատուիրակներուն միջոցաւ:

ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵՆ ԴԻՄԱԴՐԵԼ

Ռատիօ — Մոսկուա հրատարակեց նախագահ Նասրի մէկ յայտարարութիւնը, որ ուղղուած էր խումբ մը խորհրդային թղթակիցներու: Եգիպտոսի նախագահը ջերմ շնորհակալութիւն յայտնելով Խ. Միութեան աջակցութեան համար, շարունակեց.

— «Մասնաւորապէս երախտապարտ ենք բոլոր անոնց որ կամաւոր արձանագրուեցան օգնելու համար եգիպտացի ժողովուրդին: Աշխարհակալները չեն հրաժարած իրենց նպատակներէն, հակառակ իրենց զօրքի մեկնումին: Մեր պայքարը չէ վերջացած: Միշտ պիտի հանդիպինք նոր դաւերու՝ Եգիպտոսի ազատութեան եւ գերիշխանութեան դէմ: Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա օգտագործեցին եւ պիտի շարունակեն օգտագործել Իսրայէլը Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներուն դէմ: Եգիպտական կառավարութիւնը քանիցս յայտարարեց թէ յարձակողական նպատակներ չունի Իսրայէլի հանդէպ: Մենք միայն կ'ուզենք զօրաւոր ըլլալ, դիմադրելու համար Իսրայէլի հաւանական աւազակութեանց: Գալով Սուէզի հարցին, յարաբերութեանց լարման գլխաւոր պատճառներէն մէկն է: Ջրանցքը հաստատուած է եգիպտական հողի վրայ եւ կը պատկանի մեր երկրին: Եթէ փորձեն մեր ձեռքէն առնել զայն, այդ պիտի ըլլայ միջամտութիւն մեր ներքին գործերուն եւ պիտի դիմադրենք»:

× Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու որ Լոնտոն կը գտնուէր, մեկնելէ առաջ յայտարարեց թէ Եգիպտոսի մէջ ամէնէն կարեւոր խնդիրն է վերահաստատել Սուէզի Ջրանցքին միջազգային նաւարկութիւնը: Գալով ապագայ կարգուսարքին, Հնդկաստան չուզեր միջնորդի դեր կատարել, սակայն յանձն կ'առնէ «դիւրացնել գործը»:

Գահիրէ հասաւ Հնդկաստանի շրջուն դեսպանը, Մենոն, տեսակցելու համար Եգիպտոսի նախագահին հետ: Մերժեց որեւէ բան ըսել իր պաշտօնի մասին: Կը կարծուի թէ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ Հնդկաստանի վարչապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրի վերջին տեսակցութեան մասին:

ՈՐՔԱՆ ՇԷՆՔԵՐ ՔԱՆԴՈՒԱԾ ԵՆ

ՄԱԿի եգիպտական պատուիրակութիւնը հրատարակեց Փորթ Սայիտ քաղաքին կրած վնասներուն ցուցակը: Կը շեշտուի թէ տակաւին արձանագրուած չեն անգլեւ-ֆրանսական ուժերու կողմէ նոր պարպուած թաղամասերուն կրած վնասները: Զեկոյցը կը յայտնէ թէ 5000 շէնքեր ամբողջովին քանդուած են, 2500 ուրիշներ՝ վնասուած. Գաւիի թաղամասին մէջ քանդուած են 3000 շէնքեր. 400 շէնքեր վնասուած են՝ Փորթ Սայիտի կեդրոնին մէջ. իսկ ծովափին վրայ ամբողջովին փճացած են 800 ծովային բաղնիքի խցիկներ:

Այս վնասներուն համար է որ հատուցում կը պահանջէ եգիպտական կառավարութիւնը:

× Փարիզի հրէական դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի վարչապետին հետ: Այս առթիւ յայտնեց իր կառավարութեան մտահոգութիւնները ֆետայիներու արշաւանքի մասին:

× Իսրայէլի կառավարութիւնը առաջարկեց Եգիպտոսի փոխանակել գերիները: Իր յայտարարութեան համաձայն 5580 եգիպտացի գերիներ կան Իսրայէլի մէջ, իսկ միայն չորս հրեայ գերիներ Եգիպտոսի մէջ:

× Փարիզի Կոմսը (գահաժառանգ միա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

●

ԴԱԼԱՐ ՄՆԱՆ ՁԵՐ ՁԵՌՔԵՐԸ

Այն բոլոր հայրենակիցները, ծնողք կամ հրաւիրեալ որոնք ներկայ էին Մուրատեան վարժարանի կաղանդի հանդէսին եւ տեսան խումբ մը ժրաջան տիկիններու եռանդուն աշխատանքը, վստահ եմ որ նոյն մաղթանքը ըրին այդ օրը ինծի հետ. — Դալար մնան ձեր ձեռքերը:

Նախ մտածումը իրենց այնքան գնահատելի է որ կ'արժէ ամէն շնորհաւորութիւն: Անշուշտ աշակերտներու մեծ մասը ըլլալով բարեկեցիկ ընտանիքներու զաւակներ, իրենց տան մէջ ալ կրնան ունենալ կաղանդի ծառեր, նուէրներ, պըտուղ կամ կարկանդակ:

Ուրիշ բան է, սակայն, իրենց դպրոցական յարկին տակ հաւաքաբար մէկ ընտանիքի անդամներու նման ուրախանալ եւ ստանալ անակնկալ նուէրներ: Հաւաքականութեան մը պատկանելու զգացումը հըպարտութիւն միայն կրնայ ներշնչել տղուն եւ իր ազգային զգացումները քիչ մը աւելի կը սրուին:

Այս մտահոգութեամբ է միայն որ տարիներէ ի վեր Ֆ. Կ. Խաչն ալ կը սարքէ տօնածառի իր հանդէսը, հարիւրաւոր տղոց ներշնչելով «Ազգ»ի մը պատկանելու իմքնավստահութիւնը:

Մուրատեան վարժարանի Օժանդակ Տիկնանց Միութիւնը, հանդէսին բացառիկ յաջողութեամբ մխիթարուեցաւ, մոռնալով իր կրած յոգնութիւնը: Դիւրի՞ն բան էր 400 հոգի տեղաւորել 200 հոգինոց սրահի մը մէջ եւ հասնիլ ամէնուն արոռ, սեղան, խմիչք կամ ճաշ հասցնելով:

Անգամ մը եւս ուրեմն, — Դալար մնան ձեր ձեռքերը:

ՍՕՍԻ

ՏԽՐՈՒՆԻ
Հ. ՍԱՀԱԿ Վ. Տ. ՄՈՎՍԷՍԵԱՆ

Վերջին պահուն ցաւով կ'իմանանք թէ Ծնունդի օրը յանկարծամահ եղած է Հ. Սահակ վարդապետ Տէր Մովսէսեան:

Հանգուցեալը 78 տարեկան էր, բնիկ Մշեցի: Քանի մը տարի առաջ Փարիզի մէջ տօնուեցաւ իր 50ամեայ յոբելեանը: Երկար տարիներ վարած է Սեւրի վարժարանի տեսչութիւնը ուր նաեւ Հայոց պատմութիւն կը դասաւանդէր:

Վերջին տարիներուն կը հանգստանար Ս. Ղազարի վանքին մէջ: Գրած է Հայոց պատմութիւն մը, ընդարձակ եւ ուրիշ գիրքեր: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէր: Տակաւին կը խօսինք իր մասին:

Մեր ցաւակցութիւնները Աբբահօր եւ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

Կեդր. Յանձնաժողովը կը ծանուցանէ թէ Վալանսի նորակազմ Յանձնախումբը եռանդով աշխատանքի ձեռնարկած է եւ առաջին ցանկ մը ղրկած արդէն մեզի: Յանձնախումբը կը յուսայ շուտով եռապատկել Վալանսի մեր հայրենակիցներուն օժանդակութիւնը: Ահա՛ Ա. ցանկը.—

Ճերանեան եղբարք (4)	50.000 Ֆր.
Գէորգ Քիրճեան	20.000
Յովհ. Կօշկակարեան	15.000
Յակոբ Անտոնեան	10.000
Յակոբ Կօշկակարեան	10.000
Յարութիւն Այվաեան	10.000
Տիկ. Տիրուհի Միքայէլեան	5.000
Արսէն Տէր-Սարգիսեան	5.000
Մկրտիչ Դաւիթեան	5.000
Ռուբէն Տալքըփէեան	5.000
Գաբրիէլ Սինապեան	5.000
Օննիկ Առաքելեան (Պոլէն)	5.000
Գասպար Սիմոնեան	2.000
Նշան Յակոբեան	2.000
Ալեքսան Խանցեան	2.000
Ս. Գարուսուզեան	3.000
Աշոտ Առաքելեան	2.000
Գրիգոր Գուչեան	2.000
Մանուէլ Թէրզեան	2.000
Յարութիւն Թորոսեան	2.000

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսահայ թերթերը կը գրեն թէ կառավարութիւնը արտօնած է որ Պատրիարքարանի Կեդր. Վարչութիւնը (Մատակարար մարմին) շարունակէ իր գործունէութիւնը իբրեւ հակակշռող եւ համակարգող մարմին: Ուրեմն իրաւասու է նշանակելու հոգաբարձութիւններ կամ խնամակալութիւններ:

«ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ»Ը

★

Փարիզի հայաշատ կեդրոնին մէջ Տուն մը ունենալու գաղափարը ծրագրի հրջանակէն դուրս ելլելով մարմին առած է արդէն, շնորհիւ ժողովրդական խաւերու ցոյց տուած հետաքրքրութեան եւ քաջալերութեան։

Կաթիլ կաթիլ հաւաքուած գումարնե-րը հնարաւորութիւն տուին Կեդրոնական Յանձնախումբին՝ որոշ կանխավճարով մը ապահովել իր ծրագրին մօտալուտ իրականացումը։

Պարբերական վճարումներով տէր պի-տի դառնանք «Հայ Մշակոյթի Տան», որ կը գտնուի 17 ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Բաթէի մօտ։

Օրինական բոլոր ձեւակերպութիւննե-րը կատարուած են նոտարի առջեւ։

Տան ճարտարապետը պատրաստած է կատարուելիք փոփոխութեանց եւ նորոգութեանց յատակագիծը։

Շէնքը երկար ատեն անբնակ մնացած ըլլալով, կը կարօտի հիմնական նորոգութեանց, որոնք պիտի սկսին շուտով։

Ծրագրուած է «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը դարձնել իսկական ժամադրավայր մը՝ ոչ միայն փարիզահայութեան, այլ գաւառէն ու արտասահմանէն Փարիզ այցելող բոլոր Հայերուն համար։

Նախատեսուած է ունենալ Տպարան, նաեւ՝ Ակումբ–Ընթերցասրահ, ուր ամէն ժամու մեր հայրենակիցները պիտի կրնան իրարու հանդիպիլ, հայերէն գիրք ու թերթ կարդալ եւ հաճելի ժամանց վայելել։

Շուրջ 200 հոգինոց սրահի մը շնորհիւ, Փարիզահայերը միանգամ ընդ միշտ պիտի ազատին սրճարաններու անհաճոյ մթնոլորտէն։Ժողովներն ու դասախօսութիւնները տեղի պիտի ունենան այդ մեծ սրահին մէջ։ Յանձնախումբը պիտի ջանայ ամէն յարմարութիւններով օժտել զայն։

Գրասենեակներ պիտի յատկացուին զանազան կազմակերպութեանց եւ թերթերու։

Հնարաւորութիւններ պիտի ստեղծուին հոն ունենալու նաեւ Թանգարան-Մատենադարան։

Ծրագրի ամբողջական գործադրութիւնը կը կարօտի նիւթական լայն միջոցներու։

Յո՛րդ Փարիզէն եւ գաւառէն կարգ մը հայրենակիցներ մեր ձեռնարկին բերին իրենց խանդավառ մասնակցութիւնը՝ զանազան առիթներով։

Օժանդակ Յանձնախումբեր կազմուած են զանազան վայրերու մէջ։ Ուրիշներ կազմուելու վրայ են փարիզեան շրջանէն զատ գաւառի հայաշատ քաղաքներուն մէջ։ Ասոնց պարտականութիւնն է զարկ տալ ձեռնարկի յաջողութեան։

Մեր խորին շնորհակալիքը յայտնելով բոլոր անոնց, որոնք սիրայօժար նիւթապէս օժանդակեցին մեզի, հրապարակաւ կոչ կ'ուղղենք Ֆրանսայի մեր հայրենակիցներուն՝ ընդառաջ երթալ օժանդակ Յանձնախումբերու դիմումներուն՝ աջակցելու համար այս ազգօգուտ ձեռնարկի յաջողութեան։

ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

●

Վիճակագրութեանց Ազգային Կաճառի տեղեկութեանց համաձայն, բնակարանի տագնապը լուծելու համար, անհրաժեշտ է 450,000 նոր բնակարաններ շինել Փարիզի եւ փարիզեան շրջանին մէջ։ Իսկ եթէ նկատի առնուի նաեւ այն պարագան որ շատ մը ընտանիքներ կը բնակին իրենց թիւին եւ պահանջներուն անհամապատասխան ընդարձակ յարկաբաժիններու մէջ, եւ առիթի կը սպասեն աւելի փոքր բնակարան մը փոխադրուելու, վերոյիշեալ թիւը կը բարձրանայ 550,000ի։

Ի՞նչ փաստերու վրայ հիմնուած են Վիճակագրութեանց Ազգ. Կաճառին այս տեղեկութիւնները։ Առաջին առթիւ՝ 1954ի մարդահամարին եւ Բնակարաններու Նախարարութեան տուած տեղեկութեանց վրայ։

Բնական կը համարուին հետեւեալ պարագաները.— Մէկ հոգի՝ մէկ սենեակի մէջ, երկու հոգի՝ երկու սենեակի մէջ, երկու, երեք կամ չորս հոգի՝ երեք սենեակի մէջ, երեք, չորս կամ հինգ հոգի՝ չորս սենեակի մէջ, եւն.։

Փարիզեան շրջանին մէջ ապրող ընտանիքներուն որոշ թիւը յայտնի ըլլալով, կարելի է անմիջապէս հաշուել թէ ի՞նչ մեծութեամբ եւ քանի՞ բնակարանի մէջ պէտք էր տեղաւորուած ըլլային անոնք։ Վերոյիշեալ դասաւորման հիման վրայ, Փարիզեան շրջանը պէտք էր ունենար 780 հազար բնակարաններ՝ մէկ սենեակնոց, 437 հազար՝ երկու սենեակնոց, 995 հազար՝ երեք սենեակնոց, 299 հազար՝ չորս սենեակնոց, եւ 64 հազար՝ աւելի ընդարձակ բնակարաններ։

Այժմ գոյութիւն ունեցող բնակարաններու թիւին եւ իսկական պահանջներուն բաղդատութիւնը ցոյց կուտայ թէ պէտք եղածէն մօտաւորապէս 150,000 աւելի փոքր բնակարաններ կան (մէկ եւ երկու սենեակնոց)։ Հինգէն աւելի սենեակներ պարունակող բնակարաններուն թիւըն ալ պէտք եղածէն 97,000 աւելի է։ Ասոր փոխարէն, 465,000 երեք սենեակնոց, եւ 80 հազար չորս սենեակնոց բնակարաններու անհրաժեշտ պահանջ կայ։ Ուրեմն, երեք-չորս սենեակնոց 446,000 բնակարանի պէտք կայ, պայմանաւ որ այն 97,000 ընտանիքները, որոնք կը բնակին իրենց պէտք եղածէն աւելի ընդարձակ բնակարաններու մէջ, ինքնակամ եւ կամ պարտադրաբար փոխադրուին աւելի փոքր յարկաբաժիններու մէջ։ Պարտաւորիչ փոխադրութեան իրագործումը բաւական դժուար ըլլալով, միջին հաշւով 550,000 նոր բնակարաններու շինութիւնը անհրաժեշտ պահանջ մըն է, որպէսզի Փարիզեան շրջանի 6 միլիոն 230 հազար բնակչութիւնը բնական պայմաններու մէջ տեղաւորուի։

Արդ, ի՞նչ է այսօրուան պատկերը։

Կատարուած քննութիւնները ցոյց կուտան թէ բնակչութեան 7 առ հարիւրը (450,000 հոգի, որոնց 77 հազարը՝ մանուկներ), կ'ապրին պանդոկներու կամ կահաւորուած սենեակներու մէջ՝ յաճախ 4-5 հոգի մէկ սենեակի մէջ։

Այս թիւերը շատ անկատար կերպով կը պատկերացնեն բնակարանի տագնապը, որովհետեւ հաշուի առնուած չեն մէկ սենեակնոց այն յարկաբաժինները (160,000 հատ) որոնք խոհանոց չունին եւ որոնց բնակիչներուն ապրուստի պայմանները աննպաստ են։ Հաշիւէն դուրս ձգուած են նաեւ այն նորապսակ ամոլները, որոնք բնակարանի չգոյութեան պատճառով կ'ապրին իրենց ծնողքին հետ։ 1954ի մարդահամարին ժամանակ, այս կարգի ամոլներուն թիւը 83,000 էր. ասոնց վրայ պէտք է գումարել նաեւ 22,000է աւելի առանձին կիներ, որոնք մէկ կամ աւելի զաւակ ունին։ Միայն նորապսակ ամոլներուն համար, ուրեմն, 300,000 նոր բնակարաններու պահանջ կայ։

Այս փաստերուն հիման վրայ, այլեւս հասկնալի կը դառնայ 450,000-550,000 նոր բնակարաններու շինութեան պահանջը։

ՏԷՐԵՆԻԿ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

●

Երեւանի «Գրական Թերթ»էն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները Դերենիկ Դեմիրճեանի յուղարկաւորութեան մասին (9 Դեկտ.).—

Դեկտեմբեր 8ին, Երեւանի մէջ տեղի ունեցաւ բազմավաստակ գրագէտին յուղարկաւորութիւնը՝ բազմահազար ժողովուրդի եւ պետական ու պաշտօնական անձնաւորութեանց ներկայութեան։

Դագաղը, որ նախքան յուղարկաւորութեան արարողութիւնը առժամաբար դրըւած էր Հայֆիլհարմոնիայի Փոքր Դահլիճին մէջ, կը կորսուէր ծաղկեպսակներու կոյտին տակ։ Դագաղին չորս կողմը իբրեւ պատուոյ պահակ կանգնած էին Դ. Դեմիրճեանի գրչակից ընկերները՝ աւագ սերունդի ու երիտասարդ գրողները։

Ժամը 3ին սկսաւ յուղարկաւորութեան արարողութիւնը։ Դագաղը դահլիճէն դուրս բերուեցաւ ուսամբարձ։ Ապա կազմուեցաւ սուգի թափօրը, որ ուղղուեցաւ դէպի Երեւանի Պանթէոնը։ Դպրոցականներն ու պիոներները, դագաղին առջեւէն, կը տանէին ուղարկուած ծաղկեպսակները, Դ. Դեմիրճեանի մեծադիր լուսանկարը, տրուած շքանշանները։

Պանթէոնին մէջ բազմաթիւ անձեր խօսք առին եւ յայտնեցին իրենց վիշտը՝ բազմավաստակ գրագէտին մահուան առթիւ։

Դ. Դեմիրճեանի թաղման յանձնախումբի նախագահ Ա. Քոչինեան (վարչապետ) ըսաւ ի միջի այլոց.— «Մինչեւ վերջին օրը ան կը մտածէր, կը ստեղծագործէր, մեր գրականութիւնը նորանոր անմահ երկերով կը հարստացնէր»։

Հայաստանի Գողներու Միութեան վարչութեան կողմէ խօսեցաւ Գ. Սեւունց.— «Մեր սիրելի ուսուցչին կուրծքին մէջ դրուած էր Պրոմեթէոսի հուրը։ Ան մեծ հումանիստ էր եւ բոցաշունչ հայրենասէր։ Իր բոլոր մեծ ու փոքր գործերուն մէջ կը ներշնչուէր հայրենասիրական վեհ զգացումներով»։

Բանաստեղծ Գ. Սարեան, մեծ յուզումով խօսեցաւ յանուն իր եւ իր գրչակից ընկերներուն, շարունակել այն գործը, որուն Դ. Դեմիրճեան նուիրեց իր ամբողջ կեանքը։

Խօսք առին նաեւ Վրաստանի եւ Ազրպէյջանի գրողներու ներկայացուցիչները։

Ապա, սուգի մեղեդիներու հնչիւններուն տակ դանդաղօրէն գերեզման իջեցուցին դագաղը։

× Բազմաթիւ անձնաւորութիւններու եւ կազմակերպութիւններու կարգին, ցաւակցական հեռագիրներ ուղարկած էին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, Խ. Միութեան Գիտութիւններու Ակադեմիան, Վրաստանի եւ Ազրպէյջանի Գիտութեանց Ակադեմիաները, Ազրպէյջանի, Թուրքմենիստանի, Ղազախստանի, Ուզբեկիստանի Գրողներու Միութիւնները, նկարիչ Մարտիրոս Սարեան, գրագէտ Մարիէտա Շահինեան եւ ուրիշ բազմաթիւ ականաւոր դէմքեր։ Իբրեւ սգակիր մահազդ հրատարակած էին Հայաստանի Գրողներու Միութիւնը, Գիտութեանց Ակադեմիան, Կրթական Նախարարութիւնը, Հայպետհրատի վարչութիւնը, եւ այլն։

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Յունուար 4ին, ուրբաթ օր, Էքոլ Նոռմալի մէջ երաժշտական երեկոյի մը ընթացքին պիտի նուագուին Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի գործերը (Ա. ունկնդրութիւն)։

Լիտիա Կարին պիտի երգէ երկու հայ ժողովրդական երգեր ընկերակցութեամբ Գոհարիկ Ղազարոսեանի։

Երեկոն կը սկսի ժամը 9ին., 78, Ռիւ Քառտինէ (մեթրօ Մալզերպ)։

ՆԱՐՆՋԵՆԻԻՆ ԱՂՋԻԿՆԵՐԸ

(ՀԷՔԵԱԹ)

●

Հալածողներէն ազատած, իշխանը հանդարտօրէն շարունակեց իր ճամբան։ Մայրաքաղաքին դուռները հասած պահուն, գետին ցատկեց, նստաւ գետակի մը եզերքը, ճեղքեց նարինջներէն մին, — ի՛նչ տեսնէ, հրաշագեղ մատաղատի աղջիկ մը, որ ըսաւ անմիջապէս.

— Գթութի՛ւն, ջո՛ւր եւ հաց։

Իշխանը ոչինչ ունէր պատրաստ որ տար։ Աղջիկը տժգունեցաւ, մարմրեցաւ, ինկաւ գետին ու մեռաւ։

Ամէն մէկ նարինջ, երբ կը բացուէր, ծնունդ կուտար հրեշտականման աղջկան մը, որ կը մեռնէր կ'իյնա՛՝ ջուր եւ հաց խնդրելէ ետք։ Այն ատեն, իշխանը, եօթներորդ եւ վերջին նարինջը ճեղքելէ առաջ, ամէն պատրաստութիւն տեսաւ, — ժայռին վրայ դրաւ փարչով ջուր եւ կտոր մը հաց։ Երբ եօթներորդ աղջիկը դուրս ցատկեց ճեղքուած նարինջէն, իշխանը երկարեց ջուր եւ հաց՝ ընդառաջ երթալով աղջկան խնդրանքին։ Եւ աղջիկը ողջ մնաց։

Իշխանը հիացումով կը նայէր աղջկան, որ գեղեցիկ էր երեւակայութենէ վեր, բայց զարմա՜նք սեւ էր հագած։

— Ինչո՞ւ սեւ հագած ես, հարցուց իշխանը։

— Վեց քոյրերուս սուգը կը պահեմ, պատասխանեց աղջիկը տխրօրէն։

Իշխանը մխիթարեց զայն՝ որքան կըրնար, յետոյ ըսաւ.

— Հիմա հօրս պալատը պիտի երթամ, յայտնելու թէ մայրաքաղաք հասած է նշանածս, որպէսզի պատրաստութիւններ տեսնեն ընդունելութեան համար՝ ինչպէս վայել է։ Երեք օր ետքը կուգամ կ'առնեմ քեզ։ Մինչեւ գալս, բարձրացէք այս ծառին վրայ եւ սպասեցէք ինծի։

Յետոյ մեկնեցաւ։

Խափշիկ կին մը, որ իբրեւ գերի կը ծառայէր մօտիկ գիւղի մը մէջ, սովորութիւն ունէր կուժով գալ ջուր առնելու գետակէն՝ ամէն օր, ամէն առաւօտ։ Այդ օրը, գետակէն ջուր առած պահուն, յանկարծ տեսաւ որ ջուրին մէջ կը ցոլայ դէմք մը՝ լուսնկային պէս գեղեցիկ։ Խորհեցաւ թէ գեղեցիկ այդ դէմքը, որ կը ցոլար, իր դէմքը միայն կրնար ըլլալ, — կոտրեց կուժը եւ, կատարեալ հպարտութեամբ, վերադարձաւ իր տէրոջ բնակարանը։

— Ինչու պիտի աշխատիմ քեզի համար, ըսաւ տանտիրուհիին, երբ ես գեղեցիկ եմ ու դուն տգեղ։

Տանտիրուհին նախ չուզեց հաւատալ իր ականջներուն՝ երբ լսեց այս անպատկառ խօսքերը։ Յետոյ առաւ հայելի մը գերուհիին տուաւ, որպէսզի տեսնէ իր հարազատ դէմքը։ Ամօթահար, խափշիկ կինը դարձեալ գնաց գետակին եզերքը, վար հակեցաւ ու նայեցաւ, — դարձեալ տեսաւ նոյն դէմքը՝ լուսնկային պէս աղուոր։

— Խելքս չի հասնիր, տուն կ'երթամ՝ տգեղ եմ, ջուրը կուգամ՝ գեղեցիկ եմ, լուսնկայէն ալ աղուոր։

Նարնջենիին աղջիկը, երբ լսեց այս խօսքը, քրքջաց։ Խափշիկ գերուհին վեր բարձրացուց գլուխը, նայեցաւ զարմանքով ու տեսաւ այն գեղուհին, որ ծառին վրայ նստած՝ կը սպասէր իր նշանածին։ Ուզեց մօտէն դիտել։ Եւ մագլցեցաւ բարձրացաւ ծառը։ Երկար դիտեց հրաշագեղ աղջկան դէմքը։ Յետոյ հարցուց թէ որո՛ւ կը սպասէր, այսպէս, ծառին վրայ։ Նարնջենիին աղջիկը, առանց կասկածամտութեան, պատմեց ամէն բան, ինչ որ պատահած էր իրեն՝ երբ թագաւորին տղան եկաւ առաւ զինք։

Գերուհին սիրտը խանձեցաւ, հոգին մրկեցաւ նախանձէն։ Եւ առանց խղճահարութեան սպաննեց Նարնջենիին աղջիկը, մարմինն ալ նետեց գետակին մէջ։

Անմեղ աղջկան արիւնը ոռոգեց հողը, ուր, հրաշքով, բուսաւ ծառ մը ոսկենման ծաղիկներով։ Խափշիկ գերուհին մագլցեցաւ հրաշատունկ ծառն ի վեր ու նստաւ ինչպէս Նարնջենիին աղջիկը, որ կը սպասէր իր նշանածին գալստեան։

Երեք օր ետքը, ինչպէս ըսած էր, իշխանը եկաւ հասաւ իր շքախումբով, պայազատներով եւ երկրին բոլոր աթոռակալներով, պալատ առաջնորդելու համար նշանածը՝ ինչպէս վայել է։ Սարսա՛փը պատեց սակայն իշխանին հոգին, երբ ծառին վրայ տեսաւ սեւամորթ աղջիկ մը, տգե՛ղ, տգե՛ղ, ինչպէս բու մը կ'ըլլայ։

Խափշիկ գերուհին նշմարելով իշխանին խորշանքը եւ զարշանքը, ըսաւ՝ ջանալով քաղցր եւ հաճելի դարձնել իր ձայնը.

— Զճանչցար զիս։ Նարնջենիին աղջիկն եմ։ Պալատ գալիր որ հօրդ լուր տաս գալուստս։

— Բայց սեւ չէր իմ նշանածիս մորթը։

— Արեւն էր որ այրեց սեւցուց մորթս՝ երբ ստիպուեցայ սպասել քեզի։

— Բայց խռպոտ չէր իմ նշանածիս ձայնը։

— Ագռաւ մը եկաւ թառեցաւ ծառին վրայ եւ կտուցը զարկաւ ճեղքեց լեզուս։

— Նշանածս ունէր երկար մազերու հիւսկէններ՝ սէր ի սիրայէ (*), ուսերն ի վար կախ։

— Ոչ ոք ունէր որ սանտրէր եւ հիւսէր մազերս։ Անխնամ մնացին ու չքացան։

Թարգմ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Սէր ի սիրայէ, — ոճ է, աղջիկներու բազմաստեղն հիւսուած երկար մազերուն համար գործածական։

«ԱՐՄԵՆԻԱ» ԵՐԳԱՊՆԱԿԸ

Համանուագներու շրջանը փակուած է, մեծամասն ու անհնարին ըլլալով այլեւս արտասահմանի մէջ, ու լայն ասպարէզ բացած մեր երգերուն։ Այսպէս կը պարտադրեն ժամանակի դժուարութիւնները, որոնք հետզհետէ աւելի ծանր կը կշռեն հայ երաժշտագէտին վրայ։

Հայ ժողովրդական երգերու առաջին ծաղկեփունջը, — դաշնաւորուած եւ հրապարակ հանուած Արա Պերթեւեանի կողմէ, — ջերմ ընդունելութիւն մը գտած է եւ դրեթէ չարաթը քանի մը անգամ կ՚ոնկնդրուի Եւրոպայի թիւ մէկ ձայնասփիւռէն։ Շնորհիւ այդ գեղեցիկ սկաւառակին, օտար երաժշտասէրին ականջը վարժուած է «Կաքաւիկ»ին, «Օրօրոց»ին եւ «Բիդ նման»ին, զորս այնքան հմայիչ կերպով կը մատուցէ խօսնակ-Ան-Մարին։

Ճշմարիտ վայելք մըն է նոյնպէս «Եկմալեան» քառաձայն պատարագը, դաշնաւորուած եւ ճոխացած նուագի բաժիններով երգահանին կողմէ, զոր ուղղակի պիտի կարենան ունկնդրել ամբողջ աշխարհի երաժշտասէրները, Հրաշափառով, Ո՛վ զարմանալիով եւ Այսր ձայնն հայրականով, Յունուար 6ի առաւօտեան ժամը ինին, «Փարի-Ինթէր»էն։

Ընտիր նուագախումբ մը, օժտուած ամէն տեսակի գործիքներով, փոխն ի փոխ կը միանայ մեներգակին, բազմերանգ ձայներուն ու յանկերգներու եւ անստգիւտ ներդաշնակութիւն մը կը կազմէ։

Պարթեւեան օգտագործած է նաեւ — եթէ չեմ սխալիր առաջին անգամ ըլլալով — ծափին ու ոտքի զարկը, որոնք անվրիպելի կշռոյթ մը կուտան պարերգներուն։

Հայկական «մոթիֆ»ներէն քաղուած այս գանձերուն դիմաց մարդ կը շփոթի թէ ո՞ր մէկն ընտրէ, այնքան ճոխ եւ բազմազան են։ Լեռներու խորէն՝ «Կըռունկ»ը կ՚արձագանգէ մեղմօրէն, հետզհետէ կը ծաւալի եւ մեր հոգին կ՚ալեկոծէ հայրենաբաղձ խռովքով մը։ «Պանդուխտի երգ»ը քաղցր է, հոգեխռով, նժդեհին հոգիին պէս.

Դարտը եկաւ սիրտս պատեց
Ալ վարդերս թոռմեցան,
Դուշմանն եկաւ շուրջս պատեց
Ցիշատակներս ալ կորան։

Տրտմաթախիծ այս երգերէն վերջ, — որոնք սակայն այնքա՜ն անուշ կը հնչեն մեր ականջին, — անհաւասիկ պարերգներու շարանը իր շլացուցիչ ճոխութեամբ.- Հայրենիք, Մշոյ պար, Արի Սէյրան, Լալա նարս, էրզրումի պար։

Պ. Գարեգին (Թառ) ինքզինք կը դրսեւորէ Շուշիով, որ ըմբշամարտութեան խրախոյս մըն է, աշխոյժ եւ ոգեւոր։ Իսկ Պ. Պօղոս Գույումճեան իր մատներուն ամբողջ հմայքը կը թափէ քանօնին վրայ, մեզ խանդավառելու համար Մարալին քաղցրահնչիւն կշռոյթով։ Գեղեցիկ է Զով գիշեր սիրերգը, որ կը վերադառնայ աշուղ Շերամի եւ կ՚երգուի պոլսականէն տարբեր ոճով։

Հայ ժողովրդական երգերու թեթեւ եւ ոստոստուն կշռոյթը — որ կը յատկանշէ Կոմիտասի ոգին իր զուլալ դաշնաւորութեամբ — հարազատ արտայայտութիւն մը կը գտնէ Պարթեւեանի յօրինած Վարդավառով.

Ա՜յ մարալ աղջիկ, դըրախտի ծաղիկ
Դուրս արի տեսնեմ, տեսքիդ խելառ եմ.
Ջա՜ն Վարդավառ, մեր դրանը ոսկի ծառ,
Ջա՜ն Վարդավառ, մեր դրանը ոսկի ծառ։

Կայնել եսը սքանչելի գործ մըն է, որ նոյնքան հաւատարմօրէն կը հետեւի Կոմիտաս վրդ.ի աւանդութեան եւ մեր հոգին կը լիացնէ անուշ գինովութեամբ մը.

Կայնել ես սարի վըրա,
Ջինարի ծառի վըրա.
Արեւի շողն է ընկեր
Սատափ մազերիդ վըրա.
Եա՛ր մարալ ես, եա՛ր նէյրան,
Երթանք սարերը, սէյրան,
Արի՛ սէր տանք, սէր առնենք,
Քո ազիզ եարին ղուրբան։

Հայկական պարախումբին նկարը կը զարդարէ երգապնակին կողքը, իսկ ետին մասնագիտօրէն կը ներկայացուի հայ երգին ոգիները, կշռոյթը, առանձնայատկութիւնները եւ իւրաքանչիւր կտորի մասնակի թարգմանութիւնը։ Մեներգներ կը կատարեն նորահաս ուժերէն Լիւսի Աճէմեան եւ Եդուարդ Տէրտէրեան։

ԱՐԱՄ ՓԵՏՐՈՍԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿԻ ՀԱՅ ԶՕՐԱՎԱՐՆԵՐԸ

Դեկտեմբեր 6ին փառաշուք հանդիսութիւններ կատարուեցան Մոսկուայի մէջ՝ նշելու համար գերմանական բանակներու ջախջախման եւ խորհրդային մայրաքաղաքին ազատագրման տասնհինգամեակը։

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը (Դեկտ. 9) այս առթիւ կը յիշէ այն հայ զօրավարները եւ բարձրաստիճան սպաները, որոնք իրենց քաջութեամբ օժանդակեցին Մոսկուայի ազատագրման։

Առաջին հերթին կուգան զօրավարներ Իվան Բաղրամեան (այժմ մառեշալ), Միքայէլ Բարսեղեան, Սարգիս Մարտիրոսեան, Ստեփան Գինոսեան, Իսահակ Գասպարեան, Իվան Վեքիլեան, Հայկ Մարտիրոսեան, Ներսէս Բալոյեան, գնդապետ Գէորգ Բաղդասարեան, եւ բազմաթիւ սպաներ ու զինուորներ։

Մոսկուայի համար մղուած պայքարներէն վերջ եօթը հազարէ աւելի հայ զինուորներ, սպաներ եւ հրամանատարներ պարգեւատրուեցան Խ. Միութեան մարտական շքանշաններով։

Մոսկուայի դռներուն մօտ մղուած կռիւներուն ընթացքին մասնաւորաբար աչքի զարկած էին զօրավարներ Բաղրամեանի եւ Միքայէլ Բարսեղեանի զօրագունդերը։ Ս. Մարտիրոսեանի զօրամասը վեց օր շարունակ կատաղի պայքար մղելէ ետք զօր. Կիւտերեանի հրասայլերուն դէմ, պարտութեան մատնած էր զայն։

Ի. Գասպարեանի հրամանատարութեան տակ հրաձիգ զօրամասը իր գործօն մասնակցութիւնը բերած էր Մալոյարոսլավեց եւ Կալուգա քաղաքները հիթլէրական բանակներէն ազատագրելու համար մղուած պայքարներուն մէջ։ Իսկ Ն. Բալոյեանի հրասայլային գունդը կատաղօրէն պայքարեցաւ Նովո-Ֆոմինսկ քաղաքին ազատագրման համար մղուած կռիւներուն ընթացքին։

Ս. Գինոսեանի զօրամասը ազատագրեց Կլին քաղաքը, իսկ քաղաքին մէջ Գերմանացիներուն դիմադրող ուժերուն մաս կը կազմէր զօր. Նիկոլայ Յովհաննիսեան՝ իր քսանամեայ զաւկին, հարիւրապետ Ռուբիկ Յովհաննիսեանի հետ։

Մոսկուայի պաշտպանութեան գործին մեծապէս նպաստեց ճարտարապետ հնարիչ Արտեմ Իվանովիչ Միկոյեան՝ իր ստեղծած մարտական նոր օդանաւերով (Միկ)։

«Գրական Թերթ»ը կը յիշէ նաեւ այն հայ կամաւորները, որոնք ինքնաբերաբար արձանագրուեցան մայրաքաղաքի ինքնապաշտպանութեան գունդերուն մէջ։

Այդ պայքարներուն ընթացքին սպաննուեցան, ի միջի այլոց, Գրիգոր Կուլօղլեան (դասախօս Երեւանի Պետական Համալսարանի), Արսէն Աբրահամեան (դասախօս Մոսկուայի Տնտեսագիտական կաճառի) եւ շատ մը ուրիշներ։

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ.Ի ՆՈՐ ԽԱՂԵՐԸ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ, 2 դեկտ. (Յառաջ).— Ուրբեքշաբթի, 19 դեկտ., Ս. Յակոբայ Միաբանութիւնը, առաւօտեան ժամը 10ին, տեղապահ Տիրան արք. Ներսոյեանի հրաւէրով, նիստ գումարեց եւ գաղտնի քուէարկութեամբ կազմեց պատրիարքական ընտրելիներու հնգանուն ցանկը։ Հրաւիրուած, բայց ներկայ չէին եղած Եղիշէ արք. Տէրտէրեան եւ Հայրիկ եպս. Ասլանեան որոնք կը մնան Ամման։ Ընտրելիները հետեւեալներն են.—

Տիրան արք. Ներսոյեան, Սուրէն եպս. Քէմհաճեան, Հայկազուն եպս. Աբրահամեան, Շնորհք եպս. Գալուստեան, Զգօն Ծ. վրդ. Տէր Յակոբեան։

Եղիշէ արք. Տէրտէրեան կը ստանայ... մէկ քուէ։ Յաջորդ օրը, ըստ Միաբանութեան կանոնագրին, տեղի պիտի ունենար պատրիարքական ընտրութիւնը այս հնգանուն ցանկէն։ Ուրեքշաբթի երեկոյեան վանք կըհասնին կարգ մը պաշտօնագրեր-- Եղիշէ արք. Տէրտէրեան դատ բացած էր ա) Ներքին գործերու նախարարին, եւ բ) Տեղապահ Տիրան արք. Ներսոյեանի դէմ, այն առարկութեամբ տեղապահին ընտրութիւնը եւ ներքին գործերու նախարարին վաւերացումը օրինաւորչեն։ Ուստի պատրիարքական ընտրութիւնը կը յետաձգուի, սպասելով Գերագոյն Ատեանի վճիռին։ Աւելցնենք որ Ս. Յակոբայ Միաբանութեան վերջին ամիսներուն առած քայլերը տառը տառին համապատասխան են Միաբանութեան կանոնագրին։ Միաբանութիւնը չարժեցաւ դղոյշ՝ կանոնագրի սահմաններուն մէջ։ Եղիշէ արք. վարձած է չորս փաստաբաններ. մեր մտքին մէջ ակամայ հարցում մը կը ծագի — ուրկէ՞ կուգան այս մեծագումար ծախքերը։

Պատրիարքական ընտրութեան մէջ Եղիշէն բոլոր ստոր միջոցները փորձելէ վերջ, կը դիմէ դատարան այն յոյսով թէ ինք՝ իբրեւ տեղապահ վանք մտնելով պիտի կարենայ... կաշառքով եւ զանազան խոստումներով... Պատրիարք ընտրուիլ եւ... բոլորին դաս մը տալ։ Երբեք չանդրադառնար որ ե՛ւ Միաբանութիւն ե՛ւ ժողովուրդ իրեն հանդէպ սկսած են արդահատանք ունենալ՝ ոչ առանց պատճառի։ Եղիշէն՝ նստած Ամման, կը գայէ ի՛ր կոչումի դէմ, ի՛ր հաստատութեան դէմ, ի՛ր ժողովուրդին դէմ։ Երուսաղէմի հայութիւնը, ե՛ւ Միաբանութիւն ե՛ւ ժողովուրդ, գերմարդկային ճիգերով հազիւ կրցած են Ս. Յակոբայ հաստատութիւնը անդունդի առջեւէն թեթեւ մը ետ քաշել, անդին՝ դաւադիր Եղիշէն իր հետ ունենալով իրենց կոչումին անարժան մէկ-երկու եկեղեցականներ, բարի ծաղիկ Շահէ վարդապետը եւ կարգ մը ապաղայնացած բախտախնդիրներ, ամէն գնով կ՚ուզէ բազմիլ Ս. Յակոբայ Պատրիարքական աթոռին վրայ։

Ի՞նչ կը մտածեն ընել, ի՞նչ միջոցներու պիտի դիմեն մեր բարձրաստիճան եկեղեցականները Ս. Յակոբայ իրենց եղբայրներուն այս «բեռ»ը թեթեւցնելու համար. ի՞նչ դիրք կ՚ուզեն բռնել արքեպիսկոպոսի մը դէմ որ անարգեց իր Հովուապետն ալ եւ հրապարակաւ սուտ կը հանէ. վեղարաւորի մը դէմ որ եկեղեցականի կոչում չունի, որ փոխանակ սէր եւ խաղաղութիւն քարոզելու՝ ատելութիւն եւ որոմ կը ցանէ, որ փոխանակ Քրիստոսի կը ծառայէ սաղայէլին, որ բանաստեղծ չէ՝ այլ բանագող, ոչ թէ Տեղապահ՝ այլ եՏղաքանդ եւ Ամենայն Հայոց փորձանք եղաւ։ Եղիշէ արք. Տէրտէրեան իր ընթացքով վարկաբեկեց ե՛ւ իր սքեմը ե՛ւ իր եղբայրները։ Հայ. եկեղեցւոյ «իշխաններ», արդեօք ժամանակը չէ՞ եկած Եղիշէ Տէրտէրեանը այլեւս «անընդունելի» եկեղեցական մը յայտարարելու։

Այսպիսի պարագաներու մէջ հանրային խիղճը ոչ Պիղատոսներու եւ ոչ ալ Երեւ-

---

ՍԱՄՈՒԷԼ

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

3.— ԶՈՒԻԹԱՅ

Իսկ այդ հրապուրիչ դէմքը, մանաւանդ իւր վերջին յաջողութիւններից յետոյ, թէեւ աւելի իրաւունք ունէր փայլելու եւ անսահման ուրախ լինելու, բայց ընդհակառակն, կրում էր իւր վրայ ներքին թախծութեան խորին դրոշմը, որը նա ամենայն ջանքով աշխատում էր ծածկել։ Այն օրից, երբ նա Արտաշիրս ամբոցում այնպէս նախանձական կերպով մերժում ստացաւ Որմիզդուխտից, այո՛, այն օրից նրա սրտի հետ՝ փշրուեցան եւ նրա ամենագեղեցիկ ցնորքները, որոնց մէջ թէ իւր փառքը եւ թէ իւր երջանկութիւնն էր որոնում։ Ինչե՛ր չարեց նա, ի՛նչ գործեր չկատարեց նա սիրած աղջկայ համար։ Նա մեղանչեց խղճի դէմ, նա մեղանչեց պատուի դէմ։ Նա դաւաճանի անարգ անունը ժառանգեց, միայն նրան արժանի լինելու համար։ Բայց նա անողորմ ոտքով կոխ տուեց բոլորը եւ անցաւ...։ Երազում էր Պարսից արքայից արքայի փեսան լինել, իսկ այժմ աչխարհի մէջ ծաղր ու ծանակ դարձաւ։ Որմիզդուխտը մի հարուածով խորտակեց նրա թէ ապագան եւ թէ յոյսերը։ Ու այս բոլորը վերաբերում էր նա Հայոց Թագուհու կախարդիչ ազդեցութեանը միամիտ օրիորդի վրայ։ Գուցէ Որմիզդուխտը այնպէս չէր վարուի, եթէ նա այնքան երկար ժամանակ խորամանկ Փառանձեմի ձեռքում չգտնուէր, — այսպէս էր մտածում նա, եւ ոչինչ վրէժխնդրութիւն այնքան դառն եւ այնքան ծանր չէր համարում, քան թէ ա՛յն, որով Հայոց Թագուհին պատժեց նրան, պաշտած աղջկայ բերանով նախատելով նրա թէ՛ սէրը եւ թէ սնափառութիւնը, որոնց զոհ դարձան Թշուառ հայրենիքի այնքան նուիրական սրբութիւնները...։

Թէեւ նա խիստ վհատած չէր, թէեւ տակաւին յոյս ունէր, որ Շապուհը անպատճառ կը կատարէ իւր խոստմունքները, — բայց ի՞նչ երջանկութիւն։ Մի կնոջ բռնի ամուսին լինել, որը զզւում էր նրանից, եւ մի երկրի բռնի թագաւորը լինել, որը անիծում էր նրան։ — Այդ մտքերը վերջին օրերում, թունաւոր ուտիճի նման, սկսել էին կրծոտել, սկսել էին մաշել նրա սիրտը...։

Սամուէլի յանկարծակի յայտնուիլը՝ նրան ճշմարիտ ուրախութիւն պատճառեց։ Նայում էր չնորհալի երիտասարդի վրայ եւ հիանում էր։ Նրա մէջ նոյն քաղցր զգացմունքներն էին զարթնում իւր քրոջ որդու վերաբերութեամբ, ինչ զգացմունքներով որ հրապուրւում էր Սամուէլի հայրը։ Արդէն երազում էր այն փայլուն դերը, որ պիտի խաղար նա Պարսից արքունիքում, եւ կանխապէս հպարտանում էր նրա յաջողութիւններով։ Եւ այդ ցանկալի օրը շատ հեռու չէր համարում նա, որովհետեւ դիտաւորութիւն ունէր Սամուէլին իւր հետ տանել Տիզբոն, թէեւ այդ մասին նրա կամքը դեռ չէր հարցրել, բայց համոզուած էր, որ մեծ յօժարութեամբ կ՚ընդունէր նա։

Խօսում էին հիւրերը, եւ խօսում էր ըստ մեծի մասին Հայր-Մարդպետը։ Նրա ազդու, վարդապետական ձայնը, նրա սառն, ծանրակշիռ խօսքերը իւր վրայ էին դարձրել բոլորի ուշադրութիւնը։ Խօսում էր այն նշանաւոր հարցի մասին, թէ երբ կը հասնէին Տիզբոն, պէտք է ամենայն ջանքով համոզել Շապուհ արքային, որ անպատճառ Հռովմայեցոց նոր կայսրի՝ Թէոդոսի հետ խաղաղութեան դաշն կապէ եւ հաշտուի նրա հետ։ Հաշտութեան արդիւնքը նա բոլորովին նպատակայարմար էր համարում Հայոց զօրքերի մասին, որովհետեւ, նրա կարծիքով, երբ բարեկամական յարաբերութիւններ մէջ կը լինէր Թէոդոսի հետ, այնուհետեւ կայսրը այլեւս յանձն չէր առնի, հակառակ Պարսկաստանի շահերին հռովմէական զօրքերով օգնել Հայերին։ Եւ Հայոց ուխտապահ նախարարները, կայսրի օգնութիւնից զրկուելով, այնքան զօրութիւն չէին ունենայ, որ Արշակունեաց թագաժառանգին Բիւզանդիայից Հայաստան բերէին եւ իւր հօր թափուր մնացած գահը նստացնէին։ Մերուժանը բոլորովին բաժանում էր Հայր-Մարդպետի քաղաքական հայեացքները, մտածելով, որ Հայոց յարաբերութիւնները Հռովմայեցւոց հետ խզուելուց յետոյ, Հայաստանում ասպարէզը իւր համար մանդամայն բաց կը մնար, եւ այնուհետեւ աւելի հեշտ կը լինէր նպատակին հասնել։ Սամուէլը ուշադրութեամբ լը- սում էր։

Խօսում էին եւ երկու մոգերը։ Վերջինների խօսակցութեանը առարկան աւելի գործնական էր։ Ցայտնում էին, թէ երբ աւելի բարեյաջող կը լինէր բանակը շարժել իւր տեղից եւ ճանապարհ ընկնել դէպի Պարսկաստան։ Նրանց կարծիքով, դեռ եւս պէտք էր երեք օր սպասել, որովհետեւ աստղերը ուղեւորութեան համար լաւ նշաններ չէին ցոյց տալիս։ Մերուժանը ոչ միայն հաւատում էր աստղերի, այլ հաւատում էր մինչեւ անգամ կախարդութեան, եւ այս արհեստի մէջ իրան բաւական հմուտ էր համարում։ Նա նոյնպէս համաձայն էր մոգերի հետ, եւ պնդում էր, թէ անպատճառ պէտք էր սպասել, մինչեւ երեք չարագուշակ օրերը անցնէին։

ՐԱՖՖԻ

միա մարդարէներու կրնայ հանդուրժել: Հայ եկեղեցականութիւնը կը գտնուի փորձաքարի մը առջեւ, իր առած վճիռով իր բարոյական բարձրութիւնը յայտնած կ'ըլլայ: Կրնանք անվարան յայտարարել թէ Երուսաղէմի Հայութեան համար անարժան եւ ապիկար եկեղեցականներու ներկայութիւնը այլեւս անհանդուրժելի է վանքէն ներս. այս որոշումին վրայ հաստատ կը մնայ ամբողջ գաղութը առանց կուսակցական խտրութեան եւ հատուածական հաշիւներու: Գաղութը չուզեր եղիշէ արք. Տէրտէրեանը եկեղեցական ճանչնալ. իր կենցաղը օտարներուն ալ ծանօթ ըլլալով մեր ժողովուրդին արժանապատուութիւնը կը վիրաւորէ:

Վերջին խօսքը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կ'իյնայ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԽՄԲ.— Ուրիշ տեղեկութիւններ ալ՝ յաջորդով (քաղուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նամակէն):

պետութեան), որ վերջերս Իսրայէլ այցելած էր, ուսումնասիրութիւն մը հրատարակելով, կ'ըսէ թէ «արեւմտեան Եւրոպայի շահը կը պահանջէ զօրացնել Իսրայէլը»:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Վերջին լուրերու համաձայն յուսահատական աստիճանի մը հասած է Հունգարիոյ տնտեսական տագնապը: Ծնունդի նօրեայ արձակուրդէն ետք բանուորները վերսկսած են աշխատանքը, բայց արտադրութիւնը կը կաղայ, հում նիւթերու նուազման հետեւանքով: Մեծ հաստատութեան մը՝ Ցեփելի 38.000 բանուորներէն միայն չորս հազարը լման աշխատավարձ կը ստանան, 17.000ը կէս. մնացեալները անգործ են: Կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ կառավարութիւնը ելքեր կը փնտռէ արտաքին փոխառութիւն մը կնքելու համար: Առ նուազն 400.000 տոլարի կը կարօտի տնտեսական վերակազմութիւնը: Կառավարութիւնը շատ յոյս չունի որ Խ. Միութիւնը եւ արբանեակ երկիրները կարենան օգնել:

Խորհրդային հրասայլերը շատ չեն երեւար Փեշթայի մէջ, բայց խորհրդարանը պաշարուած է տակաւին: Քատարի կառավարութիւնը կը մտածէ ընդլայնել դահլիճին կազմը, ժողովրդականութիւն շահելու համար:

× Վիէննայէն կը հեռագրեն թէ հունգարական կառավարութիւնը ածխահանքերը կը ղրկէ գիւղացիները, «ազգային աղէտի մը առաջքը առնելու համար»: Կառավարութիւնը կը խոստովանի թէ սովորականէն տասը միլիոն թոն պակաս պիտի ըլլայ հանքածուխի արտադրութիւնը:

× Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, Փրաւտա, կը գրէ թէ Թիթօ պիտի չտան որ փաշական պետութիւն մը կազմուի Պալքաններու մէջ, Հունգարիան դարձնելով հնոց նոր պատերազմի մը»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կուսակցական պաշտօնաթերթը կը գրէ թէ նոր տեղեկագրի մը համաձայն ծանր թերացումներ երեւան հանուած են ուսանողներու դաստիարակութեան մէջ: Ուսանողները կը գանգատին իրենց կեանքի պայմաններէն, սնունդէն եւայլն:

ՎԱՐՇԱՎԻ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ առթիւ կարելի՞ է 30 % զեղչով երկրորդ տոմսակ մը տալ այն բանուորներուն որոնք երկու անգամէն կը կատարեն իրենց արձակուրդը: Խնդիրը կը քննուի:

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն պատարագ ղեկավարութեամբ Պ. Ա. Պարթեւեանի:

Պատարագէն վերջ ի պատիւ գպրաց դասուն, ընդունելութիւն նախագահութեամբ Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ եպս. Մանուկեանի:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Սիմոն Օհանեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ԱՂԱՒՆԻ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

մահուան 5րդ տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Մխիթարեան Միաբանութիւնը ցաւով կը ծանուցանէ ՀԱՅՐ ՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՏԷՐ ՄՈՎՍԷՍԵԱՆԻ յանկարծական մահը որ տեղի ունեցած է դեկտեմբեր 25ին, Վենետիկի մէջ:

Յուղարկաւորութիւն եւ թաղումը կատարուած են հինգշաբթի օր, Ս. Ղազարի վանքին մէջ:

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն:

Ստանալու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ:

Գինը՝ 500 փրանք:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը Մանուկներու Օրը կը տօնէ Յունուար 13ին, կիրակի, Քաֆէ Նօայի սրահին մէջ, կէսօրէն ետքը:

***

ՇԱՒԻԼ.— Փարիզի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէսին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Յունուար 3ին, հինգշաբթի օր Սուսէթէ Սավանթի սրահը, Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթոքար մը: Գիւղին մանուկները, դպրոցական ըլլան թէ ոչ, ձրի պիտի փոխադրուին հանդիսավայրը, իսկ մանուկներուն ընկերացող մեծերէն պիտի գանձուի 200 փրանք: Օթոքարը ժամը ճիշտ 2ին պիտի մեկնի Փուան տը Շաւիլէն եւ պիտի կենայ Շաւիլի հանրակառքի բոլոր կայարանները եթէ սպասողներ գտնուին: Կը խնդրուի ծնողներէ որ իրենց զաւակները չզրկեն այս բացառիկ պատեհութենէն:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի շրջանի բոլոր մասնաճիւղերը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին կիրակի 30 դեկտ. կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Ազգ. Տան մէջ:

Ժամը 6էն ետք խրախճանք եւ պարահանդէս:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ղազարոս Քէշիշեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի հոգեհանգիստ եւ պատարագ պիտի մատուցուի իրենց հօր՝ Միսաքի, մօր՝ Մարիամի եւ եղբօր՝ Պօղոսի, նաեւ նոր հանգուցեալ իրենց փեսին՝ Փայլակ Մատալեանի քառասունքին առթիւ, Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ: Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԸ ՌՕՆԻ ՍՈՒ ՊՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Համազգային լսարանին վերջին դասախօսութիւնը պիտի կրկնուի Ռօնի-Սու-Պուայի մէջ, այս շաբաթ գիշեր, ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի մէջ:

Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ: Նիւթը՝ Գիտուն Փառլ Ռորպախ եւ Հայերը:

Կը հրաւիրուին շրջանին մեր հայրե-

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՒԻԼ.— Եկեղեցաշէն երիտասարդներու վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները այս շաբաթ իրիկուն (29 դեկտ.) ժամը 9ին, դպրոցին սրահը:

ՀԱՄԱՍԽԱՐՀԵՐԴ միութեան Լիոնի մասնաճիւղի անդամական ժողովը այս շաբաթ սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տօնին առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի: Պատարագը պիտի երգեն խաչակիր մանուկները, ղեկավարութեամբ Տօքթ. Լ. Համբար-ձումեանի եւ մասնակցութեամբ Օր. Ժ. Տիրատուրեանի եւ Պ. Քիսիքեանի:

Այս առթիւ նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյն բարերար Պ. Արմենակ Համբարձումեանի ննջեցելոց համար:

Imp. Araxes - 46, rue Richer. Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, rue de Trévise - Paris 9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C. Seine 376.286

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86-60

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և գաղութներ, տարեկան 3000 ֆր.

Արտասահման՝ տարեկան 3500 ֆրանք։

ԿԻՐԱԿԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — DIMANCHE 30 DECEMBRE 1956

32ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7770 32e ANNEE — Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 12ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3581

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՃԱԿԱՏ

Անցնող տարուան ընթացքին մեծ քանակութեամբ գիրքեր հասան Հայաստանէն, բոլոր հայաշատ կեդրոնները։

Գրական, գիտական, պատմական եւ բանասիրական հրատարակութեանց հետ կը ղրկեն քաղաքական հատորներ ալ, մեծ մասով թխածոյ թարգմանութիւններ ռուսերէնէ։

Որքան գիտենք, ահագին քանակութեամբ դասագիրքեր ալ ղրկուած են, մասնաւորապէս Միջին Արեւելք։

Այդ գիրքերը կը գործածուին Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ հայկական դպրոցներուն մէջ։ Երկու երկիրներն ալ պոլշեւիկեան թաթին տակ ինկած ըլլալով, մեր տիրացուներ փութացին օգտուիլ թան-կագին առիթէն...

Երեւանի բարբարոս ուղղագրութիւնն ալ կը գործածեն այդ արբանեակ երկիրներուն մէջ, պարզապէս կարաւանէն ետ չմնալու համար։

Քանի մը տարի առաջ փորձեցին պարտադրել նաեւ պետական կոչուած լեզուն, օր առաջ թաղելու համար իրենց սորված աշխարհաբարը։

Այս պարագաները կը յիշենք իբրեւ ախտանշան, վասն զի արբանեակ երկիր-ներէն դուրս ալ կան մոլեռանդներ կամ խմաստակներ որոնք զանազան խաղեր կը սարքեն, այդ «պետական»ը եւ անոր ուղղագրութիւնը տարածելու համար։

Կուսակցական ատելութիւնը աւերներ կը գործէ նա՛եւ այս ուղղութեամբ, Միջերկրականի ափերէն մինչեւ Իրան եւ Ամերիկա։

Կը զարմանանք որ Երեւանի մէջ կը քաջալերեն թափթփուքները, որոնք պարզապէս արջու ծառայութիւն կը մատուցանեն ինքնագլուխ։

Ոչ միայն Հայկական Արտասահմանի, այլ եւ Հայաստանի շահը կը պահանջէ կարգի հրաւիրել բոլոր խմաստակներն ու թութակները, խուսափելու համար անդարմանելի չարիքներէ։

Ինչ որ տեղի կ'ունենայ Հայաստանի մէջ, իբրեւ հետեւանք պարտադրուած կարգուսարքին, անդունդ մը բացած է արդէն բուն արարատեան բարբառին եւ ներկայ խառնիճաղանճին միջեւ։

Երեւանի մէջ ալ կան արթուն գլուխներ որոնք երբեմն կը քննադատեն «լեզուաշինարարութեան» սանձարձակ մարզանքները։

Մեր դիմակաւոր դպիրները իրենց տգիտութիւնը եւ ոչ թէ հայրենասիրութիւնը կ'ապացուցանեն, հետեւելով այդ մարզանքներուն։

«Ասամբլեայի սեսիա»ն, պրըմյեր մինիստր»ը, «արխիտեկտուրա»ն, «բիոլոգիա»ն, «լաուրիատ»ը եւ մնացեալ անհամար բարբարոսութիւնները ոչ թէ կը ճոխացնեն լեզուն, այլ կ'աղճատեն եւ կ'աղքատացնեն, դարձնելով «ինտերնացիոնալ խալտուրա» մը։

Երեւանի մէջ տակաւին լաւ ուսումնասիրած չեն տարագիր բազմութեանց, ըսենք բուն բառով՝ արեւմտահայ մշակոյթին դրական, մատենագրական եւ լեզուական վաստակը։

Եթէ յարատեւօրէն հետեւէին, այդ գանձարանին մէջ պիտի գտնէին գոհարներ ոչ միայն լրագրական, այլ դպրոցական հրատարակութեանց համար։

Եթէ միայն եղածը գործածէին, աւելի կը դիւրանար պակասները լրացնելու, ինկապէս լեզուաշինարարութիւն կատարելու աշխատանքը։

Կարկօրէն հետեւիլ ռուսերէնի՝ կը նըշանակէ կատարել ճիշդ այն դերը ինչ որ կատարեցին տհաս գրիչներ արեւմտահայ աշխարհաբարին մէջ, հետեւողութեամբ թուրքերէնի։

Մենք շատոնց փակած ենք այդ լըպրծուն ճամբան։ Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ Է ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱԼ ՄՏԱՀՈԳ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ արտաքին գործերու նախարարը՝ Տըլլըս Նիւ Եորք պիտի երթայ կիրակի օր (այսօր), խորհրդակցելու համար զգածողովի ընդհանուր քարտուղարին հետ։ Նախարարը շատ ծանր կը գտնէ կացութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ։ Պիտի քննէ նաեւ ուրիշ կարգ մը հրատապ հարցեր։ Երկուշաբթի օր ինք եւ իր մամուլի վերատեսուչը պիտի ճաշեն Պ. Համերշըլտի հետ, եւ այդ առթիւ պիտի քննեն Միջին Արեւելքի կացութիւնը, Սուէզի ջրանցքին վերաբացումէն մինչեւ արաբ-իսրայէլեան յարաբերութիւնները։

Պ. Տըլլըս Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ երեքշաբթի, զեկուցում տալու համար նախագահին։

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Այզընհաուր կը մտածէ լիազօրութիւն խնդրել խորհրդարանէն, ի հարկին ամերիկեան զինեալ ուժերը գործածելու համար Միջին Արեւելքի մէջ։ Արտաքին գործերու նախարարն ալ անհրաժեշտ կը գտնէ այսպիսի լիազօրութիւն մը, իբրեւ ազդարարութիւն Խ. Միութեան եւ ուրիշ պետութեանց, որպէս զի գիտնան թէ Մ. Նահանգները անշարժ պիտի չկենան, եթէ յարձակում գործուի այդ շրջանին մէջ։ Նախագահը այս մասին կարծիք պիտի հարցնէ երկու կուսակցութեանց վարիչներուն, երեքշաբթի օր։

Միջին Արեւելքի ամերիկեան դեսպաններն ալ անհրաժեշտ կը գտնեն այդպիսի լիազօրութիւն մը։ Անոնք համոզուած են արաբական երկիրներուն թէ Մ. Նահանգները թոյլ պիտի չտան որ տնտեսական եւ քաղաքական գերութիւն հաստատուի Խ. Միութեան կողմէ։ Ամերիկացիները նկատի ունին նաեւ հետեւեալ պարագան, — Միջին Արեւելքն է որ մեծ մասով կը ճարէ արեւմտեան Եւրոպայի քարիւղը, 200 միլիոն թոն։ Եթէ Խ. Միութիւնը տիրապետէ այդ երկրամասին վրայ կրնայ խեղդել եւրոպական ճարտարարուեստը։ Ամերիկեան դեսպաններուն հրահանգուած է ամէն պատեհութեամբ յիշեցնել թէ Մ. Նահանգները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն արաբական երկիրներու անկախութեան, որպէսզի համոզուին թէ ի հարկին պիտի գործէ։

ՄՈՍԿՈՒԱ՞Ն ՓՐԿԵՑ ԵԳԻՊՏՈՍԸ

Խ. Միութեան կառավարական պաշտօնաթերթը, Իզվեստիա, մասնաւոր խմբագրականով մը կը բացատրէ թէ Եգիպտոս փրկուեցաւ շնորհիւ «խաղաղասէր պետութեանց եւ ամբողջ յառաջդիմական մարդկութեան»։ Խորհրդային ժողովուրդը իրաւամբ հպարտ է որ սովետական կառավարութիւնը վճռական դիրք մը բռնեց։ Խ. Միութիւնը ասպարէզ եկաւ պաշտպանելու համար Եգիպտոսի արդար դատը, ընկերվարական հզօր պետութեան ամբողջ հեղինակութեամբ։ Խորհրդային կառավարութիւնը լրջօրէն ազդարարեց նախայարձակներուն թէ վտանգաւոր հետեւանքներ պիտի ունենան իրենց արարքը»։

Թերթը յետոյ կը փորձէ համոզել արաբ ազգերը թէ Խ. Միութիւնը ոչ տնտեսական արտօնութիւններ կը փնտռէ, ոչ զինուորական խարիսխներ կամ առանձնաշնորհներ. «Խորհրդային պետութեան այս անշահախնդիր եւ ազնիւ դիրքը աւելի բարձրացուց Խ. Միութեան հըմայքը արաբական երկիրներուն մէջ»։

Իզվեստիա կը զգուշացնէ Արաբները որ չխաբուին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Իսրայէլի զինուորներուն պարպումէն։ Կ'ըսէ թէ աշխարհակալները նորէն դաւեր կը սարքեն առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներուն, Արաբներուն վրայ տիրապետելու համար։

Կը յիշուի թէ Փրաւտան ալ տեսակցութիւն մը հրատարակած էր նախագահ Նասրի հետ։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ ԿԵՂԾԻՔՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Հետեւեալը քաղուած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի մէկ նամակէն, նոյեմբեր 27 թուակիր, եւ ուղղեալ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան Տեղապահ Տիրան արքեպիսկոպոսին, որ զայն կը յանձնէ հայ մամուլին.—

«... Ցաւ է Մեզ որ Մեր հեռաւորութիւնը եւ նամակներու եւ թերթերու ուշ հասնիլը պատճառ դարձաւ որ օրը օրին տեղեակ չըլլանք Երուսաղէմի Աթոռէն ներս ստեղծուած կացութեան եւ պատահած տխուր դէպքերուն։ Կացութիւն եւ դէպքեր որոնք ուղղակի անհաւատալի են եւ խորապէս անպատուաբեր Մեր Եկեղեցիին համար։ Հարցը այնքան ծանրակշիռ է որ պէտք է խնդիր դնել թէ ինչպէ՞ս է որ հնարաւոր դարձեր է նման կացութեան մը ստեղծուիլը եկեղեցւոյ ծոցին մէջ, եւ ինչպէ՞ս է որ եկեղեցին հանդուրժեր է զայդ։ Ամենայն լրջութեամբ պէտք է վերաքննել հոգեւորականներ դաստիարակելու մեր դրութիւնը եւ զանոնք ձեռնադրելու հիմունքները։ Անտարակոյս որ ամէն բանէ առաջ պէտք է նկատի առնել բարոյական նկարագիրը։ «Ամէն բան» ընելու ընդունակ մարդիկ, ինչքան ալ օժտուած ըլլան իմացական եւ այլ կարողութիւններով, ոչ մէկ գաղափարի չեն կրնար ծառայել։

«Ձեր 27 հոկտ. թուակիրին մէջ կը գրէք.- «Ծով կրած տպաւորութիւնն այն է որ Ձերդ Վեհափառութիւնը բոլորովին իրազեկ չէ կացութեան»։ Այդ ճշմարիտ է մեծ մասամբ՝ հետեւեալ պատճառներով.—

«Մինչեւ հոկտեմբերի կէսերը ճշգրիտ եւ ամբողջական տեղեկութիւններ չունեցանք։ Հակասական լուրեր կը ստանայինք Երուսաղէմի Միաբանութեան անունով մէկ կողմէն, եւ Հայրիկ եպիսկոպոսէն միւս կողմէն որպէս իշխանութեան ներկայացուցիչ։ Հեռագիրներն ալ երբեմն աղաւաղուած կուգային։

«Եղիշէ արք. կը ժխտէր թէ ինք նման ամբաստանագիր մը գրած է Ձեր դէմ։ Կը պնդէր թէ Դուք էք գրած իր դէմ Յորդանանի իշխանութեանց եւ թէ այդ իշխանութիւնները երբ դիմած են իրեն լուսաբանուելու համար, ինք Եղիշէ արք. ինքզինք պաշտպանած է միայն, զՁեզ ներկայացնելով որպէս խռովարար եւ վանքի ներքին կեանքը պղտորող, եւն...։

«Եղիշէ արքեպիսկոպոս եւ Շահէ վարդապետ կը հաւատացնէին թէ Երուսաղէմի հարցը «ոչինչ խնդիր մըն է», թէ «չարժեր որ Ձերդ Վեհափառութիւնը մտահոգուի, թէ «պետական իշխանութեան վստահութիւնը իր կողմն է բացարձակ կերպով», թէ «պետութեան ղեկավարները իր անձնական բարեկամներն են» եւ թէ մանաւանդ Յորդանանի նոր կառավարութեան մարդիկ բոլորովին «իր մտերիմներն են» եւայլն։

«Եղիշէ արքեպիսկոպոս եւ Շահէ վարդապետ Էջմիածնէն մեկնեցան նոյեմբերի 5ին։ Իրենց մեկնելէն առաջ հոկտեմբերի վերջերուն մի քանի տեսակցութեանց ընթացքին Մենք ամէն բան բացինք իր առջեւ եւ յայտնեցինք իրեն թէ կը մնայ կամովին հրաժարիլ եւ քաշուիլ ամէն գործէ եւ չվերադառնալ Երուսաղէմ։ Առաջարկեցինք որ ատեն մը Էջմիածին մնայ։ Որոշեց մեկնիլ։ Մեր վերջին տեսակցութեան ընթացքին, 4 նոյեմբերին, Մեր թելադրութեան թէ պէտք է հրաժարի Երուսաղէմ վերադառնալէ, Մեզ պատասխանեց.«Իրաւունք ունիք, Վեհափառ, այս պայմաններուն մէջ ես պիտի քաշուիմ ամէն բանէ, կը վստահեցնեմ Ձեզ թէ իմ ապագայ ընթացքով որեւէ դժուարութիւն պիտի չպատճառեմ Մայր Աթոռին կամ Երուսաղէմի Պատրիարքութեան»։ Եւ այսպէս մեկնեցաւ։ Անկէ ասդին որեւէ լուր չունինք իրմէ։ Յուսով ենք թէ Երուսաղէմի կրօնքի եւ ողջամիտ Միաբանութիւնը շուտով պիտի ձեռնարկէ պատրիարքական ընտրութեան, եւ առաջին ուրախացողը Մենք պիտի ըլլանք եթէ լսենք Ձեր ընտրութեան մասին։

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԽՆԴԻՐՆ ԱԼ ԽԱՌՆԱԿԱԾ Է

«... Ինչպէս ծանօթ է Ձերդ Ամենապատուութեան, Մեր տեսակէտն ու իղձն էր որ Անթիլիասի տագնապը կերպով մը վերջ գտնէր, կողմերու փոխադարձ զիջումներով, Գահիրէի համաձայնագրի ոգին պահելով։ Մենք հետեւողականօրէն հետապնդեցինք որ ելք մը գտնուի։ Եթէ օրը օրին տեղեակ ըլլայինք կողմերու բանակցութեանց արդիւնքներուն, վստահ ենք թէ հարցը ուրիշ վախճան կ'ունենար։ Բայց յետոյ միայն տեղեկացանք — շատ ուշ — թէ Եղիշէ արք. ինքզինքը տեսակ մը Մեր լիազօրը եւ բանագնացը ցոյց տալով վճիռներ է արձակեր թէ «Վեհափառը այս կէտին համաձայն չըլլալով», «Վեհափառը չընդունիր» եւայլն, առանց նոյնիսկ Մեզ տեղեակ պահելու այդ բանակցութեանց ընթացքին։ Ճիշդ է թէ Մենք զայն բանագնաց նշանակեցինք Մեր Անթիլիաս գտնուած ատեն, բայց իր այդ պաշտօնը հոն ալ վերջացաւ։ Յետագային Մենք իրեն ոչ մէկ լիազօրութիւն չենք տուած։ Փարիզէն գրած նամակի մը մէջ, 4 ապրիլ թուակիր, միայն այսքան ըսեր էինք իրեն. «Հետեւեցէք Անթիլիասի տագնապի ընթացքին եւ տեղեակ պահեցէք Մեզ»։ Ուրիշ ոչինչ»։

ԿԸ ՄԱՔՐԵ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՋԳՋԳԵՆ

Վերջին լուրերու համաձայն միշտ կը ձգձգուի Սուէզի հարաւային մասին մաքրագործումը։ Հակառակ Ազգաժողովի ներկայացուցիչին յայտարարութեան, Ջրանցքին եգիպտական վարչութիւնը կ'ըսէ թէ հրահանգ չէ տրուած գործի ձեռնարկելու համար։ Երկու դանիական նաւերու հրամանատարներն ալ յայտարարեցին թէ պատրաստ են գործելու, բայց հրամանի կը սպասեն։

Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Եգիպտացիները միտք չունին փութացնելու Ջրանցքին մաքրագործումը։ Ընկղմած նաւեր, քանդուած կամուրջներ, աւազը եւ ուրիշ խոչընդոտներ փակած են 103 մղոն երկայնութեամբ Ջրանցքը, մօտ երկու ամիսէ ի վեր։ Ֆրանսական եւ անգլիական նաւեր մաքրած են ջուրի մը Փորթ Սայիտէն էլ Քափ, ճամբուն մէկ երրորդը, բայց իրենց զօրքին մեկնումէն ի վեր միայն քանի մը ականներ մաքրուած են Եգիպտացիներու կողմէ։ Ազգաժողովին ներկայացուցիչը, զօր. Հուիլըր կը յուսար թէ մաքրելու գործողութիւնները պիտի սկսին դեկտ. 28ին, բայց վերջին պահուն յայտնեց թէ Եգիպտացիները նախ կ'ուզեն մաքրել ականները։ Զօրավարը կ'ուզէ տորմիղ մը կազմել երեսուն նաւերէ, Ջրանցքը մաքրելու եւ վերաբանալու համար, կարելի եղածին չափ շուտ։ Այժմ պատրաստ ունի 18 նաւեր, — դանիական, հոլանտական, շուէտական, պելժիական եւ գերմանական։

Փարիզի թերթերը շատ աւելի յոռետես տեղեկութիւններ կը հաղորդեն։ «Կը

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ ՎԻՃԱԿ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՄԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԱԾՈՒՆ

*

Գիշերներ կան, երբ կը նստիմ գրոյց կ'ընեմ... ես ինծի հետ։

Ի՞նչ կայ աւելի քաղցր քան գրոյցը։ Ո՛չ այն գրոյցը, սակայն, զոր մեր հին մատենագիրները, հետեւողութեամբ Հելլէններուն, կոչեցին տրամախօսութիւն, իբրեւ «խօսակցութիւն ի մէջ երկուց»։ Նման գրոյցներու կարգին՝ պէտք է յիշել Ցոբի կամ Սոկրատի դիմախօսութիւնները, որոնք բերնէ բերան կ'երկարեն խօսքին կապը կամ դէմ ընդ դէմ կը նետեն գաղափարը, ըսենք՝ վէճի առարկան, ճիշդ ինչպէս պատանեկան խաղի մը մէջ ձեռքէ ձեռք կը նետեն գնդակը։

Ոչ ալ այն գրոյցը, որ տեղի կ'ունենայ համագումարներու մէջ, յաճախ յիշեցնելով ինչ որ պատահած է Պենտեկոստէի մը օրով, լեզուախօսութիւն (կլոսոլալի) անունով ծանօթ՝ ըստ հաւատաքննական խնկահոտ մատեաններու։

Հիմա գաղափար մը մշակելու, խնամելու, աճեցնելու լաւագոյն ձեւն է կազմակերպել հանդիպումներ, ամուսնացնելու համար գաղափար մը եւ ընտանիք կազմելու համար նոյն գաղափարին շուրջ, — վկայ Ֆրանսական մեծ պարբերականներու փորձը՝ փոխարինելու համար ինչ որ կը տրուի, երբեմն, առանձին հատորներով, նման գրական ու փիլիսոփայական հանդիպումներու իբրեւ հարազատ եւ ամբողջական արձանագրութիւն, նոր տարազի մը տակ, սէնփոզիոմ, որ, ժամանակին, անունն էր խնջոյքի սեղաններու շուրջ կատարուած զրօսական խօսակցութեանց։

Ես ոչ խնջոյք ունիմ, ոչ ալ խօսակից։ Ու գիշերս, Խորենացիի բառով՝ «ձեռագործ գիշեր» մը չէ բարեբախտաբար։ Կը նստիմ Մեֆիստոֆէլէսի կարմիր արձանին դէմ, լեցուն տարիներուս պատշգամէն՝ կը դիտեմ նարդինահօս գաղափարներուս հոսիլը մեր գրականութեան գետակին մէջ, երբ յանկարծ կսկիծ մը, ցա՜ւ մը, լեզու կ'առնէ եւ կը խօսի ինծի։ Ինքնամփոփումի իրաւունքէն զրկուած, խոկալու եւ մտածելու ժամանակը իրեն գլացուած, մի՛տքը աշխատցնելու սրբազան կոչումը ուրացուած գրագէտն է, որ խռովիչ ու սրտախոռով աղաղակ մը կ'արձակէ եւ կը բարբառի։ Յետոյ ընդվզումն է, որ մարդկային ձեւ կ'առնէ, դուրս կը ցատկէ պատռելով կուրծքս, ըղձագին կը կանչէ երազի դիցուհին, որպէսզի գայ ազատագրէ զինք հասարակ իրականութենէն, արդի օրերու ռամկութենէն, վերջապէս այն վիճակէն որ ոչինչ ունի վսեմական։ Եւ այսպէս սենեակս կը լեցուի բաղմութեամբ ու չառաչաձայն դժգոհներով։ Ու կը սկսի վէճը թէ վերջ գտած չէ՞ այն շրջանը, երբ քնաշրջիկ մըն էր գրագէտը, Ներշնչում կոչուած դեւի մը (տէմոն) քմահաճոյքին անձնատուր։ Արդարեւ, գրական հին դպրոցը արժէքներու դերագոյն դասակարգութեան մէջ կը տեսնէր միայն նոյն դեւին շնորհաբաշխութեան վկայութիւնը։ Բայց այդ դեւը, զոր, երբեմն, մուսա կ'անուանէին հիներն՝ դիցանուէր ակնածանքով, կամ ներշնչում՝ կախարդապաշտական աւանդութեանց յիշատակով, կամ ենթագիտակցական ժա՛յթք՝ գիտօսիկ երեւնալու մարմաջով, յարգի չէ այսօր։ Ծիծաղելի՛ պիտի ըլլար, վերջապէս, Մինու Տրուէներու վերածել գրագէտը։

Հիմա կայ տարբեր պահանջ մը, զոր կը բանաձեւէ Ժիտ, պատմելով դիցաբանական գրուագ մը, որու հերոսը բարձրացնելու համար աստուածութեան, Ողիմպոսի ամենազօր բնակիչներէն մին կը բռնէ կրակի վրայ, կ'անցընէ ամէնէն անկարելի տառապանքներուն մէջէն, մարդկային զգայնութեանց եւ ընդունակութեանց սահմաններէն անդին։ Նմանօրէն՝ գրագէտը, որ ծնած է մարդ, դառնալու համար աստուած, արարիչ, ըսէք՝ բանաստեղծ, վերջապէս գրագէտ-մարդը բարձրանալու համար հասարակ մարդու սահմաններէն վեր, պայման է որ գիտնայ ծանօթ ամանը լեցնել հմտութեամբ, բայց առասպելային ձեւով, — ինչպէս կը պատմուի հէքեաթներու մէջ, երբ դեւերը կ'ուզեն փորձութեան ենթարկել հերոսը. «Ամբար մը ցորեան լեցնել մէկ գրուան»։ Այս ձեւով հմտութիւն ամբարելը տառապանք է անպայման, — արդարեւ աշխատանք կը նշանակէ տառապանք։

Նման տառապանքներէ խուսափելով՝ ահա հասան գրագէտներ, որոնց գրականութիւնը գրականութիւն չէ երբեք։ Հրապարակագիր է մեր բանաստեղծը, հրապարակագիր է մեր վիպասանը, հրապարակագիր է մեր թատերագիրը, հրապարակագիր է մեր... ամէն բանը։ Քսփիկ դէպքերու արձանագրութիւն մեր նորավէպը, օրագիրը, քրոնիկը։ Վերջապէս հրապարակագրական մոլախոտը ահաբարձրացեր կը խեղդէ ազնիւ բանին մշակութիւնը։

Տարեկան տեսութեան մը մէջ, գրե՞ր էի, անցեալ Կաղանդին, թէ «կը հինա՞նք արագօրէն»։ Գրական ժամանակէն անջատուած գոյութիւն է դարձեր մեր կեանքը։ Ցիշատակներով, կամ առնուազն շրջուն լուսանկարիչի վաստակով բեռնաւոր՝ օրուան գրագէտը։ Մեծ-մայրիկին պատրաստած տոլմայն կարօտցող տղու աղաղակ մը կամ փողոցի ածխավաճառին պատկերը հանող մէկու մը ուրախութիւնը՝ մեր գրականութիւնը։ Չէ՞ որ ըսուած է, գրուած է, ձանձրացուցիչ կերպով յեղյեղուած է թէ գրականութիւնը հայելին է ժողովուրդի մը բարքերուն, սովորութիւններուն ու կեանքին, — կեցցէ՛ կակին։ Այսպէս է որ տարբերութիւն մը չկայ Ֆիլոռ հանըմին պուտուաւը չինողին ու նկարագրողին միջեւ։

Այսուհանդերձ դժգոհ են մեր գրագէտները, ու կը տրտնջան որ... գնահատող չկայ զիրենք։ Գնահատութի՛ւն ու... գրականութիւն։ Տէ՛ր Աստուած, լահանա՞ կը ծախուի։ Տարբերութիւն մը չկա՞յ միթէ գրականութեան ու լահանայի միջեւ։ Լահանան որ չծախուի այսօր՝ կը փճանայ վաղը, ընդհակառակն կը փճանա՞յ գրականութիւնը որ կը ծախուի այսօր՝ լահանայի պէս։ Ժամանա՛կն է գրականութեան գերագոյն գնահատիչը։

Զախող տեսակէտ մը, ուրեմն, գրականութիւնը տարած է չուկայ։ Մեր գրագէտները կը խորհին թէ «ծախուելու» համար, ժողովուրդին մօտենալու համար միակ միջոցն է ամուսնանալ հրապարակագրութեան հետ։ Այսպէս է որ անոնք կ'ուզեն հրապարակագրութիւն խառնել գրականութեան, եւ ոչ թէ գրականութիւն խառնել հրապարակագրութեան՝ ինչպէս կ'ընեն ամէնէն ազնիւ ներկայացուցիչները։ Իրենց դժգոհութիւնը դարմանելու ձեւ մը համարուեցաւ հրապարակագրութեան հետ ամուսնութիւնը, — կարգացուելու, զովուելու եղանակ։ Բայց խոտորում մըն է ասիկա, հոգեվերլուծական ուսումնասիրութեան արժանի։

Ֆրոյտի աշակերտները, արդարեւ, կը վկայեն թէ զգացումները խոտորում մը կը կրեն՝ երբ երախայ մը, առաջին մանկութեան շրջանին, կը զրկուի մայրական սիրոյ եւ գգուանքի որեւէ արտայայտութենէ, — կաթին չափ՝ գգուանքի անօթութիւն մը կը զգայ երախան, եւ եթէ չտրուի գգուանք-սնունդը, տարօրինակ անօթութեան այդ ցաւը կը կուտակուի եւ ի վերջոյ զգացական խոտորումի մը կ'ենթարկուի։ Երկար է նկարագրել հետեւանքները։

Նմանօրէն՝ երախայ մըն է հայ գրագէտը, — գգուանքի անօթութիւն կը զգայ այնքան՝ որքան կաթ։ Բայց կը մոռնայ թէ, գրականութեան մէջ, գրագէտին պարտքն է հայթայթել կաթը, աճելու եւ զօրանալու, ե՛տքը միայն պահանջելու համար գգուանքի իր անօթութեան դարմանը։

Ֆրոյտ չ'արդարացներ զգացական ամէն ծռութիւն, -- կը բացատրէ, կը պարզաբանէ միայն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ԳԻՐՔԸ

*

Ի՜նչ վսեմ եւ խորհրդալից է հայրութիւնը։ Օրօրոցը՝ որ կը շարժի տան մը լուսաւէտ լռութեան մէջ, մէկն է աշխարհի անպատում զանձերէն։ Խոստումներ կը մրրկին անոր շուրջը։ Ապագան լայնօրէն բացած իր թեւերն անոր վերեւ՝ երկնային կամար մը կը յօրինէ։

Բայց հայ բանաստեղծին հայրութիւնը ողբերգական է միշտ։ Անոր արիւնէն կազմուած եւ անոր արցունքին մէջ մկրտուած ճակը ուրախութեան ճաճանչ մը իսկ չի բերեր իր հետ։ Մարդիկ անոր կը նային ցուրտ անտարբերութեամբ։ Կարծես կը վախնան որ անիկա բան մը կը խլէ իրենցմէ. կամ առնուազն կը վրդովէ իրենց հանգիստը։

Այսպէս է որ լոյս կը տեսնէ բանաստեղծին գիրքը։ Եւ ի՜նչ է անիկա։ Սրտէն փրցուած արիւնավառ շուշան մը՝ որ թերեւս պիտի զարդարէր, յաւիտենականութեան մէջ, մարդոց աշխարհը։ Որ թերեւս իր խորհուրդը պիտի ծաղկեցնէր՝ հրապուրելու համար մեր վիշտերը։ Ու թերեւս պիտի հնչեցնէր ուրախութեան եւ սիրոյ ամէնէն քաղցրահնչիւն մեղեդին մեր օրերուն անձկութեանը մէջ։

Մարդիկ չեն սիրեր որ բանաստեղծը իրենց մօտենայ ձեռքը գիրք մը բռնած։ Մինչեւ իսկ բարեկամները, սրտակից ընկերները կը խրտչին անոր այս կեցուածքէն։ Որովհետեւ մատեանը նուիրում կը նշանակէ եւ բանաստեղծը կը սպասէ որ մասամբ մը փոխադարձուի այդ նուիրումը։ Ի փոխարէն իր արիւնին եւ արցունքին, առանձնութեան հրաբորբոք ջահերուն տակ տարաժամուած խռովկոծ հակումներուն, մարդիկ եղբայրութեան շողիկ մը զոհէ չզլանան իրեն։

Համայն աշխարհի երկնքին տակ լոյս տեսնող բիւրաւոր գիրքերուն մէջ ամէնէն ցաւագինն է հայ գիրքը։ Մէկը չի մօտենար անոր յուզումնալից սիրով։ Բարեկամի մը, եղբօր մը ձեռքն իսկ չի կարկառիր անոր։ Զաւակներն իսկ խուլ կը մնան իրենց հօրը հոգիէն բխած այդ լուսահոս բայց հեկեկուն աղբիւրին։ Եւ հայ բանաստեղծը մուրացկան կը համարուի, եթէ իքը անձամբ գիրքը ձեռքին, դիմէ իր ծանօթներուն։ Մուրացկա՜ն, ինքը՝ որ երկինքին հրեղէն այգեստաններէն մեղր համար քաղած է բիւրկրանքի յաւերժահամ ու քաղցրածոր պտուղներ։ Ինքը՝ որ կապոյտ եւ մ թ ի ն անդունդներէն հանած է անդուշակելի մարգարիտներ մեր սիրոյ պսակները զարդարելու համար։ Մուրացկա՜ն, ինքը՝ որ պաղատագին մուրացեր է աստուածներուն գութը՝ մեր մեղքերուն եւ ոճիրներուն համար։ Ինքը՝ որ բառերուն կախարդանքն է ըստեղծեր, որպէսզի երգեն անոնք եւ սփոփեն մեր վշտահար սիրտերը։

Եւ հիմա կուգայ մեզի գիրքը ձեռքին, աչքերը միշտ երազին տեսիլքներովը լեցուն, հոգին միշտ նուիրումին անսահման խորհուրդովը գգլխած։ Ան կը զգայ խորապէս, կը հաւատայ որ ինքը միշտ աշխարհի մը թագաւորն է, բայց ներաշխարհի մը՝ որուն միակ մարդկային բնակիչն է ան, եւ ուր իրեն բնակակից են անիրական էակներ, թեւաւոր եւ աստուածային։

Բայց այդ աշխարհը թողած՝ ան մեզի կը դիմէ, որովհետեւ կարօտ է եղբայրութեան։ Ծարաւի է սիրոյ։ Անօթի է ընկերոջ աղ ու հացին։

Կրնաք ամուր գոցել ձեր դռներն անոր առջեւ. խցել ձեր ականջները անոր կանչին. քարսիրտ ըլլալ։ Ան միշտ պիտի գայ բախել ձեր դուռը։ Անոր երգը լոյսին խորհուրդն ունի. կը հնչէ ամենուրեք եւ ձեր սիրտերը կը մօտեցնէ տիեզերքի բաբախումներուն...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ կաճառի ուսանողները կազմակերպած էին տասնօրեակ մը։ Այս առթիւ տեղի ունեցան հանդիսաւի եւ հանդիպման երեկոներ, խմբական պըտոյտներ, վիճաբանական սալոններ, մարզական խաղեր, «շնորհքի երեկոներ»։ Մասնակցեցան աւելի քան 800 ուսանողներ։ Տասնօրեակը փակուեցաւ չքեղ փառատօնով մը, մասնակցութեամբ 227 հոգինոց երգչախումբի, նուագախումբի եւ թատերախումբի։

ՆԱՐՆՋԵՆԻՆԵՐՈՒ ԱՂՋԻԿԸ

●

Այլեւս ի՞նչ կրնար ըսել իշխանը։ Բայց չէր կրնար բացատրել թէ ի՛նչպէս անգեղեայ այս արարածին կերպարանքն էր առացեր իր պաշտելի, իր գեղանի, իր աննմա՛ն սիրականը։

Բախտին խաղն է, ըսաւ մտովի, եւ համակերպեցաւ։ Հրամայեց վար իջեցնել ծառէն, ու փառքով-շուքով առաջնորդեց պալատ, ներկայացուց հօրը՝ իբրեւ իր ապագայ կողակիցը։

Ժամանակ անցաւ, առտու մը պալատին լուսցարարուհին եկաւ գետակին եզերքը՝ ճերմակեղէն լուալու։ Իր գլխուն վերեւ՝ ոսկենման ծաղիկներով ծառը հովանի։ Լուացարարուհին ապշութեամբ կը դիտէր գեղեցիկ ծառը, որու նմանը չէր տեսած երբեք։ Ի վերջոյ ոստ մը փրցուց, տանելու զարդարելու համար իր սենեակը։

Երեկոյին, երբ վերադարձաւ տուն, ոստը դրաւ ջուրի փարչի մը մէջ։ Առաւօտուն, սովորական ժամուն, գնաց աշխատելու։ Մե՜ծ եղաւ զարմանքը, երբ երեկոյին, տուն վերադարձին, տեսաւ որ սենեակը աւլուած, մաքրուած ու շըտկուած է, ապուրն ալ պատրաստուած։ Զկրցաւ խելքը պառկեցնել թէ ի՛նչպէս կ'ըլլայ որ սենեակը կ'աւլուի, կը մաքրուի, կը շտկուի, ապուրն ալ պատրաստ կ'ըլլայ իր վերադարձին պահուն, երբ ոչ ոք ունէր տունը։ Օր մը միտքը դրաւ՝ գործի չերթալ ու պահուըտիլ դրան ետին, տեսնելու համար թէ ո՛վ է այն որ յանձն է առեր այդքան նեղութիւն, օգնելու համար իրեն։ Շատ չսպասեց, ապշութեամբ լրտեսեց որ փարչին մէջ դրած ծաղկեալ ոստը կերպարանափոխուեցաւ աղջիկ մը դարձաւ, աղջիկ մը՝ իր գեղեցկութեամբ աննման, — այս աղջիկն էր որ սկսաւ մաքրել սենեակը եւ պատրաստել երեկոյեան ընթրիքը։ Այն պահուն, երբ աղջիկը պիտի կերպարանափոխուէր՝ ծաղկած ոստ պիտի դառնար, լուացարարուհին դուրս ցատկեց իր թաքստոցէն, բռնեց աղջկան ձեռքէն եւ ըսաւ.

— Աննմա՜ն, դու հրաշանմա՜ն աղջիկ, ըսէ՛ ինձ, ո՞վ ես դուն։

— Ես նարնջենիին աղջիկն եմ, ըսաւ անծանօթ գեղուհին։

Եւ սկիզբէն պատմեց ինչ որ պատահեր էր։ Բայց խնդրեց որ մարդու բան չըսէ, գաղտնի պահէ, թողլով որ շարունակէ իր գործը այսպէս, — աւելցուց թէ պիտի նաեւ մարգրիտ հիւսել, եւ ասղնագործել։ Արդարեւ, օրեր ետքը նարնջենիին աղջիկը հիւսեց պատմուճան մը, որ հրաշքի պէս բան մըն էր, արեւի ճառագայթի նման թափանցիկ բայց զունագեղ։ Լուացարարուհին տարաւ շուկայ՝ ծախելու։ Պատմուճանին գեղեցկութեան լուրը հասաւ խափշիկ կնոջ ականջը։ Բարձրագագակ պահանջեց առանկ աղուոր պատմուճան մըն ալ շինել իրեն համար։ Իշխանը հրաման ըրաւ որ քաղաքին բոլոր ասեղնագործ աղջիկները հաւաքեն բերեն պալատ, որպէսզի մարգարտայեռ պատմուճաններ եւ հրաշագան պճղնազգեստներ կարեն սեւամորթ իշխանուհիին համար։

Նարնջենիին աղջիկն ալ, այս ձեւով, առին ու տարին պալատ։

Հաւաքուեր էին բոլոր ասղնագործնե-րը, որոնք մարգրիտ կը բանէին, ապըրշում կը հիւսէին, աչք խտղտացնող պատմուճաններ կը կարէին սեւամորթ իշխանուհիին համար։

— Մտիկ ըրէք, ընկերուհիներ, մտիկ ըրէք ինձ, ձեզի պատմութիւն մը պատմեմ, — հաճելի է աշխատիլ ականջ դնելով պատմութեան։

Եւ նարնջենիին աղջիկը պատմեց իր կեանքը։ Խափշիկ կինն ալ լսեր էր, սակայն։ Տեսաւ ու ճանչցաւ նարնջենիին աղջիկը, ու չկարենալով զսպել իր կատաղութիւնը՝ գաւազանը առած եկաւ որ զարնէ սպաննէ։ Բայց խուճապ մը սկսաւ, աղմուկը բարձրացաւ մինչեւ իշխանին յարկաբաժինը։ Երբ գահաժառանգը եկաւ հասաւ աշխատանոց, ասղնագործները ոտքը ինկան՝ խնդրելով որ զիրենք պաշտպանէ մեղերային կատաղութեան դէմ.

— Ինչո՞ւ այս աղմուկը, ինչո՞ւ այս կռիւը, հարցուց իշխանը։

Յետոյ խնդրեց ասղնագործուհիներուն մէջ ամէնէն գեղեցիկէն, որ պատմէ եղելութիւնը, բայց նախ իր կեանքը։ — Ո՞վ էր, ո՞ւսկից կուգար։

Վերջացուցած չէր տակաւին իր պատմութիւնը, նարնջենիին ծաղի՛կն էր, իր իսկական նշանածը, — հասկցա՜ւ իշխանը։ Գրկեց զայն ու տարաւ իշխանական իր յարկաբաժինը։ Քիչ ժամանակ ետքը՝ ամուսնացաւ նարնջենիին աղջկան հետ։

Գալով խափշիկ գերուհիին, հրամայեց կապել խեռ ու վայրի ձորիի մը պոչին, որ քառատրոփ փախաւ գնաց անապատ։

Այնուհետեւ խափշիկ գերուհիին ոչ գոյութիւնը հաստատուեցաւ, ոչ ալ անունը լսուեցաւ։

(Վերջ) Թարգմ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳՐԱԿԱՆ ԴԱՏ ՄԸ

●

Անցեալները, Փարիզի պատժական 17րդ ատեանը, չափազանց հետաքրքրական դատավարութեան մը առիթով, վերածուած էր… գրական սալոնի, ուր խօսուեցաւ գիրի ազատութեան եւ մանաւանդ՝ աշխարհածանօթ Սատի մարքիզին մասին։

Կը դատուէր փարիզեան հրատարակչական տան մը տնօրէնը, որ ի միջի այլոց հրատարակեր է Սատի մարքիզին հեղինակութիւններէն չորս գրքոյկներ — Զարդախուցի փիլիսոփայութիւնը, Սոդոմի հարիւր քսան օրերը, Նոր Յուստինէն կամ պարկեշտութեան փորձանքները, Ժիւլիէթի պատմութիւնը կամ մոլութեան բարիքները։

Համաշխարհային գրականութեան մէջ Սատի մարքիզը ծանօթ է սեռային տարականոն եւ հիւանդագին զգայնութեանց մասին գրած իր հեղինակութիւններով. իր անունը ծնունդ տուած է նաեւ ֆրանսերէն սատիզմ (սատականութիւն), սատիք բառերուն, որոնք կը նշանակեն սեռային հիւանդագին — մոլեգին վիճակ, եւ այդ վիճակէն հաճոյքստացող անձ։

Փարիզեան հրատարակիչը կ՚ամբաստանուէր Սատի մարքիզին գրականութիւնը, հետեւաբար եւ անբարոյականութիւն տարածելու յանցանքով։

Պաշտպան փաստաբանը, Մորիս Կառսոն, ընդարձակ վերլուծում մը կատարեց բարոյականի եւ բարոյական ըմբռնումի մասին։ Ի՞նչ է բարոյականը. — տրուած երկրի մը մէջ, տրուած ժամանակի մը մէջ ապրող մարդոց մեծամասնութեան ըմբռնումն է՝ զանազան հարցերու մասին. այս ըմբռնումները պաշտպանող օրէնքները վերջնական չեն եւ չեն ալ կրնար ըլլալ։ Օրինակ, բազմակնութիւնը նախապէս կը պատժուէր մահուամբ, ապա՝ բանտարկութեամբ, իսկ այսօր՝ միայն դրամական տուգանքով։ Ապօրինի վիժումին պատիժն ալ նմանապէս կրած է մեծ փոփոխութիւններ։ Եթէ Ֆրանսայի մէջ տակաւին արգիլուած է, շատ մը երկիրներու մէջ ոչ միայն պատիժէ զերծ է, այլեւ պաշտօնապէս արտօնուած։

Ի՞նչ հիման վրայ, ուրեմն, կարելի է սահմանել բարոյականի ըմբռնումը։ Ամէն պարագայի մէջ գրուած օրէնքը անբաւարար է այս հարցին համար, որովհետեւ մեծամասնութեան ըմբռնումները բարոյականի մասին՝ օրէ օր փոփոխութեան կ՚ենթարկուին։

Գալով ամբաստանուած հրատարակչին, ինքզինքը արդարացուց հետեւեալ բացատրութեամբ. — Հրատարակչին պարտականութիւնն է գոհացում տալ ընթերցող մտաւորականութեան պահանջներուն։ Սատի մարքիզին գրականութեան համար մեծ պահանջ կայ. աշխարհի բոլոր լեզուներուն կը թարգմանուի. վերահրատարակութիւնները կը յաջորդեն իրարու։ Զեմ ժխտեր գրքին անբարոյական տարրերը, բայց պէտք չէ միայն այդ տեսնել. ունի ուրիշ առաւելութիւններ, որոնք յաճախ կ՚անտեսուին։ Ամէն պարագայի մէջ, Սատի գրքերուն հրատարակութիւնը միշտ ալ կը կատարուի սահմանափակ օրինակներով եւ նշանակուած գիները կ՚ըլլան շատ բարձր։

Ապա լսուեցան վկաները։

Առաջին վկան Նուվէլ Ռըվիւ Ֆրանսէզի խմբագիրն էր, որ առենօք Սորպոնի համար թէզ մըն ալ գրած էր Սատի մարքիզին մասին։ Խմբագրին համոզումը այն է, թէ Սատի գործը կարեւոր նշանակութիւն ունի. Պոտլէռ եւ Նիցշէ ուղղակի կրած են Սատի ազդեցութիւնը։ Այս վերջինը կ՚ուզէ փաստել թէ խորքին մէջ մարդ արարածը չար է. իր այս չարութիւնը, ի միջի այլոց, կ՚արտայայտէ իր սեռային յարաբերութեանց մէջ։ Գերմանացի հոգեբան Ֆրոյտ իր գործերուն մէջ կ՚ուսումնասիրէ ճիշդ նոյն հարցը, բայց գիտականօրէն։ Կարելի չէ այս գործերուն հրատարակութիւնը արգիլել։

— Բայց շատ վտանգաւոր բան մըն է այդ, դիտել տուաւ դատաւորը։

— Ճիշդ է, բայց ես երիտասարդ աղջիկ մը ճանչցայ, որ Սատի գիրքերը կարդալէ ետքը որոշեց վանք մտնել, պատասխանեց ամսագրին խմբագիրը, ապա աւելցուց. — Վերջերս Հին Կտակարանը կը կարդայի. շատ աւելի սարսափելի բաներ կը պարունակէ…

Ապա դատարանին մէջ կարդացուեցաւ Ժան Քոքթոյի մէկ նամակը, որով յայտնի ականաւոր թատերագիրը կը յայտնէ թէ ամէն օր հազարաւոր մարդիկ կը կարդան ոստիկանական վէպեր, որոնք շատ աւելի կը խաթարեն ժողովուրդին բարոյականը քան Սատի գրքերը։ Կ՚եզրակացնէր թէ կարելի չէ արգիլել այս վերջիններուն հրատարակութիւնը։

Կը սպասուի դատական վճռին։

Քանի մը տեղեկութիւններ ալ Սատի մասին. —

Սատ ծնած է 1740ին՝ ազնուական ծնողներէ. հայրը դիւանագէտ էր։ Քսաներեք տարեկանին կ՚ամուսնանայ, բայց քիչ ժամանակ վերջը կը բանտարկուի՝ «շըռայտութեան համար»։ Բանտէն կ՚արձակուի, բայց կը շարունակէ իր այլանդակութիւնները։ Դարձեալ կը ձերբակալուի. այս անգամ՝ Պասթիյի բանտին մէջ կը մնայ 22 տարի։ Այստեղ է որ կը գրէ իր գիրքերը։

1790ին կ՚ազատուի։ 1795ին կը հրատարակէ իր գործերը. բոլոր յայտնի գրավաճառները կը ծախեն իր գրքերը. ոչ ոք կը գայթակղի անոնց ընթերցումէն։ Բայց 1801ին կը գրէ գրքոյկ մը, ուր Նափոլէոնը, Ժոզէֆինը եւ այլ յայտնի դէմքեր խնդրոյ առարկայ կը դարձնէր։ Նորէն կը բանտարկուի. այս անգամ՝ Շարանթոնի յիմարանոցին մէջ, ուր կը մեռնի 1814ին։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

★

(Քաղուած Երեւանի «Գրական Թերթ»էն)

Մեռաւ Դերենիկ Դեմիրճեանը, մեր գրականութեան նշանաւոր դէմքերից մէկը, բանաստեղծ, արձակագիր, դրամատուրգ Դեմիրճեանը, «Քաջ Նազար»ի, «Երկիր Հայրենի»ի, «Վարդանանք»ի, «Մեսրոպ Մաշտոց»ի բեղմնաւոր հեղինակը։

Ստեղծագործական վերջալոյս չապրեց Դերենիկ Դեմիրճեանը, իր կեանքի վերջերին նա հանդէս եկաւ այնպիսի երկերով, որոնք կ՚ապահովեն նրա առաջնակարգ տեղը մեր գրութեան հարուստ անդաստանում, եթէ նոյնիսկ մինչ այդ նա ոչինչ գրած չլինէր։

Յամառ աշխատող էր Դեմիրճեանը, պրպտող, թափանցող, սրամիտ եւ ինքնատիպ։ Հայրենասէր էր Դեմիրճեանը, կրքոտ հայրենասէր. նա սիրում էր մեր պատմութիւնը, մեր գիրն ու գրականութիւնը։

«Մեսրոպ Մաշտոց»ը եղաւ բազմավաստակ հեղինակին կարապի երգը. յուզիչ է պատկերը. յաւերժական քնով ննջում է քանքարաւոր գրողը, իսկ այդ րոպէին տպարանում տպւում է նրա վերջին գործը…

ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԱՀԱՐԻ

Քամու բերան ընկած թղթի մի կտոր, որի վրայ գրուած լինեն երկու-երեք տող թէկուզ ուրիշի ձեռքով. եթէ նրանք պատկանում են Դեմիրճեանի գրչին, ուշադիր ընթերցողը կը ճանաչի Դեմիրճեանի ոճն ու լեզուն, այնքան ինքնատիպ է նա։

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

Դեմիրճեանի գրական օրրանի մօտ կանգնած են եղել Պռոշեանն ու Աղայեանը, Յովհաննիսեանն ու Ծատուրեանը։ Նա գրական հասունութիւն է ձեռք բերել Մուրացանի ու Շիրվանզադէի, Թումանեանի եւ Նար-Դոսի, Յակոբ Յակոբեանի եւ Կուրղինեանի, Տէրեանի եւ Իսահակեանի միջավայրում։ Իսկ սովետական շրջանում Դեմիրճեանն իր գրական ուղին անցել է Իսահակեանի, Զարենցի, Զօրեանի, Բակունցի, Արազու, Զարեանի, Վշտունու, Սարեանի եւ տասնեակ ուրիշների հետ։

Նա գրական ասպարէզ է մտել իբրեւ բանաստեղծ. նրա բանաստեղծութիւնների առաջին գրքոյկը լոյս տեսաւ 1899 թուականին։ Հեղինակի գրական հասունութիւնը սակայն տեղի ունեցաւ 20րդ դարի 10ական թուականներին։

Վերջին պատերազմի տարիների չիկացած մթնոլորտում ստեղծուեց «Վարդանանք» մոնումենտալ վէպը, վիպասանի չիկացած հոգու ամենամեծ ծնունդը։

Պատմութիւնը Դեմիրճեանի համար իմաստութեան մի ոսկէ գիրք է, որտեղից նա իր ժամանակակիցների համար քաղում է կեանքի իմաստութեան դասեր, հայրենասիրութեան, հերոսականութեան, առաքինութեան բարձր օրինակներ։

«Վարդանանք» վէպը բազմահազար ընթերցողների կողմից ընդունուեց բացառիկ ջերմութեամբ եւ դա հասկանալի է։ Աբովեանի, Րաֆֆու, Մուրացանի, Ծերենցի բոցաշունչ հայրենասիրութեամբ տոգորուած պատմական վէպերից յետոյ, վաղուց էր, որ հայ գրականութիւնը չէր ստեղծել պատմական անցեալի հերոսականութիւնը վեր հանող մոնումենտալ մեծ վէպ։ Հէնց այդպիսին հանդիսացաւ «Վարդանանք» վէպը, որ մի նոր դարագլուխ բացեց հայ պատմավիպագրութեան մէջ։

ՀՐ. ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Հայրենական պատերազմի շատ ահեղ զէնքերի պէս ո՛ւշ ստացան «Վարդանանք»ը — այդ ահեղագոյն զէնքը — ռազմաճակատում կռուող մեր զինուորները։ «Վարդանանք»ը լոյս տեսաւ պատերազմի երկրորդ տարին, սակայն այդ վէպը մի քանի զօրաբաժնի չափ գործ արեց ռազմաճակատում մեր յաղթանակը ֆաշիզմի դէմ արագացնելու համար։

Ծերունազարդ վարպետը մահի՛ց աւելի վախենում էր այն բանից, որ յանկարծ մահը կը խանգարի նրան աւարտելու իր «Մեսրոպ Մաշտոց» վէպը։ Աւա՜ղ, այդպէս էլ եղաւ։ 16 ձիգ դարե՛ր էր սպասել Մեսրոպ Մաշտոցը մինչեւ հանդիպէր Դերենիկ Դեմիրճեանի՝ իր կեանքն ու գործը գրականութեան մէջ յաւերժացնողի հետ։ Մեր միջնադարեան գրիչները՝ մագաղաթեայ ձեռագրեր արտագրողները իմաստուն մի խօսք ունէին — «Ձեռս գնա՛, գիրս մնա՛»։ Ինչքա՛ն ճշմարիտ է այդ մեր սիրելի վարպետի՝ Դեմիրճեանի մասին…

Գ. ԷՄԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԱՐՏԱՇԱՏԻ շրջանի շատ մը գիւղերուն մէջ լայն ծաւալ ստացաւ անհատական բնակարաններու շինութիւնը։ Կը կառուցուին երկու-երեք սենեակէ բաղկացած կղմինտրածածկ քարաշէն տուներ։ Միայն Մխչեան եւ Ծաղկաշէն գիւղերուն մէջ այս տարի կառուցուած են 52 նոր տուներ։

ԵՐԵՒԱՆԻ մետաքսարանին այս տարուան արտադրութիւնը շատ աւելի եղած է քան նախորդ տարուանը։

ՀԱՅ ՊԵՏՀՐԱՏԸ վերջերս հրատարակած է հետեւեալ գեղարուեստական գրքերը. — Վարդգէս Բաբեանի «Բողբոջներ» բանաստեղծութիւններու ժողովածուն, Անուշաւան Շիրոյեանի «Հանելուկներ, Առակներ» գրքոյկը, Շ. Թորոսեանի «Սիրոյ Թեւերով» բանաստեղծութիւններու ժողովածուն։ Լոյս տեսած է նաեւ Խաչատուր Աբովեանի երկերու լիակատար ժողովածուին նախավերջին հատորը (7րդ)։

ՍԱՄՈՒԷԼ

●

(ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԷՊ, 364 - 400)

Գ. ԳԻՐՔ

3.— ԶՈՒԻԹԱՅ

●

Թէ ո՞րքան ուղիղ էին նրանց աստղագիտական նկատողութիւնները, — դա այլ հարց է, միայն Սամուէլի համար յիշեալ երեք օրերը շատ եւ շատ հարկաւոր էին։ Այդ էր պատճառը, որ նրա տխուր դէմքը սկսեց փոքր առ փոքր փայլել։

Բայց յանկարծ մի աղմուկ հիւրերի ուշադրութիւնը դարձրեց դէպի վրանի մուտքը։

— Ի սէ՛ր Աստուծոյ, թոյլ տուեցէ՛ք թշուառիս ներկայանալ Մերուժանին, — վշտալի ձայնով աղաչում էր մէկը, բայց ծառաները քաշքշում էին նրան, եւ թոյլ չէին տալիս, որ մօտենայ։

Լսելով աղաղակը, Մերուժանը հրամայեց սպասաւորներից մէկին, որ չարգիլեն եկուորին։ Յայտնուեցաւ մի պատկառելի ալեւոր, կրօնաւորի զգեստով, որ խոնարհութեամբ գլուխ տալով, յենուեցաւ իւր հովուական ցուպի վրայ, եւ կանգ առեց վրանի մուտքի առջեւ։ Վշտահար դէմքը արտայայտում էր խորին դառնութիւն։ Աչքերի մէջ վառւում էր սրտմտութեան կրակը, որ խառն էր անմխիթար յուսահատութեան հետ։ Նա ներկայանում էր, որպէս մի սգաւոր, որից յափշտակել էին իւր ամենասիրելին, իւր ամենաթանկագինը։ Երբայական երկճղի գանգրամազ մօրուքը, որ իջնում էր մինչեւ նրա մաշկեղէն գօտին, ցոյց էր տալիս, որ այդ բարեշուք կրօնաւորը հայկականծագումից չէր։ Կանխահաս ծերութիւնը բոլորովին արծաթացրել էր գլխի երկար գիսակները, բայց սեւ մօրուքի մէջ դեռ նոր էին նշմարւում ճերմակի հետքերը։ Առհասարակ ամբողջ կերպարանքի մէջ փայլում էր մի առանձին վսեմութիւն, որ խիստ ազդու տպաւորութիւն էր գործում։

— Արտաշատից մինչեւ այստեղ, երեսս գետնին քսելով, քո սպասին եմ եկել, Մերուժան, — ասաց նա ողոքաւոր, բայց խռովեալ ձայնով, — Եկել եմ իմ աղերսը եւ իմ աղաչանքը թափելու քո գթութեան առջեւ։ Մի ամբողջ շաբաթ գտնւում էի քո բանակի մէջ, բայց արգելում էին իմ ձայնը քո բարի ունկնդրութեանը հասցնելու։ Այժմ լսի՛ր տառապեալ ծերունուս, ո՜վ քաջդ Մերուժան։

— Ո՞վ ես դու, — հարցրեց Մերուժանը, ուշադրութեամբ նայելով ծերունու վրայ, որ արձանացած էր նրա առջեւ, որպէս մի մարմացած, սպառնական բողոք։

— Ես Արտաշատի Հրեաների երէցն եմ. ինձ կոչում են Զուիթայ. կարգս ընդունել եմ Ներսէս մեծից։ Իմ հօտը, Հայաստանի միւս Հրեաների հետ, Տիգրան Բ.ի օրերում, գերի բերուեցաւ Հրէաստանից։ Հայոց հիւրասէր աշխարհը այնպիսի մարդասիրական ասպնջականութիւն ցոյց տուեց մեզ, որ մոռացանք մեր ուխտեալ հայրենիքը որ այնքան սուրբ է եւ այնքան նուիրական է իւրաքանչիւր Հրեայի համար, — մոռացանք եւ մեր աստուածաւանդ կրօնը, որ ամէն մի Հրէայի կեանքի եւ փրկութեան ամենաբարձր խորհուրդն է։ Մոռացանք եւ մեր լեզուն, որով Մովսէսը գրեց Եհովայի սուրբ Կտակարանը։ Տրդատի օրերում, Լուսաւորչի ձեռքով, քրիստոնէութիւն ընդունեցինք, եւ միացանք Հայերի հետ։ Այնօրից մենք ապրում էինք Հայոց աշխարհում, որպէս բնիկ երկրացիներ, վայելում էինք հաւասար իրաւունքներ, տիրում էինք այս երկիրը։ Եւ բնաւ չէինք զգում, թէ մենք այստեղ օտարներ ենք։ Ուրախ էինք լինում նրա ուրախութեան հետ, եւ մասնակից էինք լինում նրա վշտերին…

Նա փոքր ինչ շունչ առեց, եւ ապա շարունակեց.

— Բախտը եւ բարօրութիւնը միշտ ժպտում էր մեզ, եւ մեր շտեմարանները լցուած էին աշխարհի բոլոր բարիքներով։ Մեր ձեռքումն էր երկրի վաճառականութիւնը, մեր ձեռքումն էր արհեստի եւ ճարտարութեան բարգաւաճումը։ Բայց դո՛ւ, Մերուժան անխնայ ձեռքով քանդեցիր մեր նոր բոյնը, որ այնքան դարեր մեծ խնամքով կազմել էինք, որ մեզ համար այնքան անդորր էր եւ ապահով։ Դու աւերակ դարձրիր այն մեծափարթամ քաղաքները, որ ամբողջ աշխարհի առջեւ պարծենում էին իրանց անբաւ հարստութեամբ։ Դու մինչեւ անգամ չխղճացար քո սեփական Վան քաղաքին, ուր Իսրայէլի տարագրեալ որդիները, քո նախահարց օրերու, վայելում էին կատարեալ երջանկութիւն։ Այս անգթութեան դէմ կը բողոքեն քո արժանայիշատակ նախնեաց վեհ հոգիները, — բողոքում է եւ ծերունի երէցը, որ այժմ իւր դառն արտասուքն ու վշտերը թափում է քո խստասրտութեան առջեւ, որպէս մի անզգայ ապառաժի վրայ, ո՛վ քաջդ Մերուժան։

Նա դարձեալ կանգ առեց։ Սամուէլը անհանգիստ կերպով լսում էր, եւ հազիւ կարողանում էր իւր զգացմունքները զսպել։ Միւսները բարկութեամբ նայում էին համարձակ ծերունու վրայ, եւ ակնարկում էին Մերուժանին, որ լռեցնէ նրա յանդգնութիւնը։ Բայց Մերուժանը թոյլ տուեց շարունակել։

— Այո՛, մեր նախնիքը գերի բերուեցան Հայոց աշխարհը, բայց բախտաւորութիւն գտան։

ՐԱՖՖԻ

մաքրե՞ն թէ չեն մաքրեր », կը հարցնէ Ֆիկառօ, պարզելով անորոշութիւնը: Ազգամողովի շրջանակներուն մէջ ալ նոյն հարցումները կ'ուղղեն: Կացութիւնը այնքան խառնակ է որ Ազգամողովին ըստացած տեղեկութիւնները եւ զօր. Հուէլըըրի հաղորդած լուրերն անգամ իրարու չեն համապատասխաներ: Միւս կողմէ, եգիպտական կառավարութիւնը զանազան ձեւերով կը յիշեցնէ թէ մաքրագործումը պիտի չսկսի, մինչեւ որ Իսրայէլի զօրքը չհեռանայ եգիպտական հողէն: Իսրայէլի հրամանատարը հաղորդեր է զօր. Պըրնսի թէ Սինայի շրջանը բոլորովին պարպած պիտի ըլլան յունուար 7էն առաջ:

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Դեկտ. 28ին յանդուգն սպանութիւն մը կատարուեցաւ Ալժէի կեդրոնին մէջ: Ալժերիոյ քաղաքապետներու դաշնակցութեան նախագահը, Ամետէ Ֆրոժէ, ըսպաննուեցաւ ահաբեկիչի մը կողմէ:

Առտուան ժամը 9,45ին Պ. Ֆրոժէ տունէն դուրս ելլելով կառք նստելու կը պատրաստուէր, երբ քսան տարեկան երիտասարդ մը մօտեցաւ դռնակին եւ կրակեց: Առաջին գնդակը կառքին մէջ ինկաւ, երկրորդը թեթեւապէս վիրաւորեց քաղաքապետը աջ կողմն, երրորդը զարկաւ սրտին: Ահաբեկիչը փախաւ, ուրիշ երկու մեղսակիցներու հետ որոնք դիրք բռնած էին քիչ անդին: Կը նշանակէ թէ ահաբեկումը ծրագրուած էր մանրակրկիտ քննութեամբ:

Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց ամբողջ Ալժերիոյ մէջ: Պ. Ֆրոժէ ծնած էր 1882ին եւ մեծ համբաւ կը վայելէր իբրեւ իրաւագէտ: Մասնակցած է 1914–18ի պատերազմին, իբրեւ օդաչու, ծանր վէրքեր ստանալով: Ջերմ հայրենասէր մըն էր: Ալժերիոյ բոլոր քաղաքապետարանները փակուեցան ի նշան սուգի:

Հետապնդումները կը շարունակուին, ահաբեկչական ցանցը երեւան հանելու համար: Ալժերիոյ նախարարը, Լաքոստ, այս առթիւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ «դաւադիրները կը փորձեն Եւրոպացիները գրգռել Իսլամներուն դէմ: Անկարող՝ վճռական հարուածներ տալու, հակառակ արտաքին յարաճուն օգնութեան, ըմբոստները կը փորձեն դատ շահիլ քաղաքական դետնի վրայ, նախ Փարիզի, բայց մանաւանդ Նիւ Եորքի մէջ (Ազգաժողով):

× Վարչապետը յայտարարութիւն մը կը պատրաստէ Ալժերիոյ մասին, նկատելով որ այդ հարցը պիտի քննուի Ազգաժողովին կողմէ:

× Արտաքին գործերու նախարարը, Պ. Փինօ ճայնասփիւռ ճառով մը պարզեց Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութիւնը 1956ին: Այս առթիւ ըսաւ թէ Ֆրանսա «անկախութիւն տուաւ Մարոքի եւ Թունուզի, ապացուցանելով թէ անհիմն են գաղթատիրութեան մեղադրանքները այնպիսի երկիրներու կողմէ որոնք կըրնան ժողովրդապետութեան եւ ընկերային յառաջդիմութեան դասեր առնել Ֆրանսայէն»: Յետոյ բացատրեց թէ գնդ. Նասր օգնած էր Ալժերիոյ ապստամբութեան, հակառակ միջազգային օրէնքի: «Վերջին ամիսներու ծանրակշիռ դէպքերը զօրացուցին մեր այն համոզումը թէ աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է իրականացնել միացեալ Եւրոպան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱՀԱՀ ՈՒԻԼՍԸՆԻ ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ յուշատախտակ մը զետեղուեցաւ Օթէլ Քրիյոնի ճակատը: Հանգուցեալ նախագահը այս պանդոկին մէջ խմբագրած էր Ազգերու Դաշնակցութեան դաշինքը 1919ին: Մ. Նահանգներուն մէջ ալ տօնուեցաւ հարիւրամեակը մասնակցութեամբ Հայերու, որոնք այս առթիւ ոգեկոչեցին Հայաստանի Ուիլսընեան սահմանները:

ՍԻՊԵՐԻԱՅԷՆ արձակուած երեք ճափոնցիներ կը պատմեն թէ Խ. Միութիւնը տակաւին կը շարունակէ Քօլիմայի հանքերը քշել հազարաւոր աքսորականներ: Այս աքսորավայրին մէջ կը գտնուին 1,300,000 գերիներ, — ուկրայնացի, լեհ, գերման, հունգար եւն. որոնք երբեք յոյս չունին վերադառնալու:

ԲՈՒՌՆ ՓՈԹՈՐԻԿ ՄԸ կը տիրէ Մանշի եւ Ատլանտեանի մէջ: Բազմաթիւ նաւեր դժուարութեան մատնուած են:

ԼԻԲԱՆԱՆ բանակցութիւններ կը կատարէ Մ. Նահանգներուն հետ, իւրանիոմի հանքերու շահագործման համար:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ

THOMLAC

Ներկերու մեծ հաստատութիւնը եւ իր բոլոր մասնաճիւղերը ջերմ շնորհաւորութիւն կը յայտնեն իրենց բոլոր յաճախորդներուն ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ եւ Ս. ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ:

●

ԼՈՆՏՈՆ.— Նոր տարուան եւ Ծնունդի առթիւ անկեղծ բարեմաղթութիւններս հայրենակիցներուս, բարեկամներուս եւ բոլոր սիրելի ընկերներուս:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԿՈՆՋԱԼԷՍ ՔԱԼԸԳԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ԿԱՂԱՆԴՉԷՔ ՄԸ

Որբերու Օգնութեան Մարմինը (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) հրապարակ հանած է ընտիր մոխրաման մը Անիի Մայր Տաճարին նկարով,— գեղեցիկ կաղանդչէք մը ձեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն:

Հատ մը գնելով թէ հաճոյք պատճառած եւ թէ օգնած կ'ըլլաք հայ որբերուն:

Ստանալու համար դիմել Մ. Պարսամեան գրատունը, 46 ռիւ Ռիշէ:

Գինը՝ 500 ֆրանք:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկ. Հայկ Զրուանդեան 2000 Ֆր. կը նուիրեն, Ֆր. Կ. Խաչի Մանուկներու Օրուան տօնակատարութեան, Մուշեղ Գալուստեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հետզհետէ կը ղրկենք մեր բաժանորդներուն իրենց հաշիւը տեղեկացնող մանտա-չէքեր, խնդրելով որ փակեն իրենց պարտքը տարեգլուխէն առաջ:

Դեկտ. 31էն անդին թերթ պիտի չստանան այն բաժանորդները որ պարտք ունին:

Դիւրացնելու համար առաքման գործողութիւնները, մեր բաժանորդները կըրնան վճարել իրենց բնակավայրին մէջ.—

ՄԱՐՍԷՅԼ, Գ. Ծերիկեանին, Ա. Քէօսէեանին: Գ. Միլոյեանին (Սէն Լու), Յ. Էսկիճեանին (Սէն Ժեռոմ), Հ. Պետիկեանին (Վալպարէ), Սերժ Սարգիսեանին (Պոմոն): Ս. Սարգիսեանի (Պ. Օտտօ):

ՎԻԷՆ.— Մ. Մուրատեանին:

Ս. ԷԹԻԷՆ.— Վ. Խրիմեանին:

ԼԻՈՆ.— Միսաք Միրզէին (Մ. Ղազարեան):

ՎԱԼԱՆՍ.— Աշոտ Առաքելեանին:

ՏԷՍԻՆ.— Վ. Հիւսեանին:

ՆԻՍ.— Գ. Խոսրովեանին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Քիւրէճեանին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Բարթող Փափազեանին:

ՊԱՆԵԷՕ.— Բ. Պասմաճեանին:

ԱՌՆՈՒՆԻԼ - ՍԱՐՍԷԼ.— Ա. Մարտիրոսեանին:

ԱՆԻԷՌ-Պ. ՔՈԼՈՄՊ.— Ա. Աւետիսեանին:

ՇԱՒԻԼ.— Գ. Կիւլեանին:

ԻՍԻ.— Եր. Ատանալեանին:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Սպասուհի մը ամբողջ օրուան համար, երկու պզտիկով տան մը մէջ:

Դիմել երեկոները ժամը 7.30էն վերջ Տիկին Տէր Մինասեան, 14 ռիւ տը Վիէն, (Կառ Սէն Լազար):

Imp. Araxes - 46, rue Richer, Paris (9e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Ն. Քէչիշեանէ (Մարսէյլ) 1000 ֆրանք:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Մառի Էքսերճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Գալուստեանի (Իվր - Վառ):

●

Վալանսէն, Սիմոն Գազանճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրեղբօր Մանուկ Սարգիսեանի (Արտէշ):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը իր տասը մասնաճիւղերով, Յունուար 3ին, ժամը 3–7 Սօսիէթէ Սավանթի մեծ սրահին մէջ կը տօնէ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ, գեղեցիկ յայտագրով մը:

ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱ

Կը մասնակցին Գր. Վահան (տեսարան մը «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն), պատանի Տէտէճեան (արմոնիքա), պարեր, թատերախաղ, նուագ, արտասանութիւններ մանուկներու կողմէ:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

●

ՇԱՒԻԼ.— Փարիզի «Մանուկներու Օր»ուան հանդէսին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Յունուար 3ին, հինգշաբթի օր Սօսիէթէ Սավանթի սրահը, Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը վարձած է օթօքար մը: Գիւղին մանուկները, դպրոցական ըլլան թէ ոչ, ձրի պիտի փոխադրուին հանդիսավայրը, իսկ մանուկներուն ընկերացող մեծերէն պիտի գանձուի 200 ֆրանք: Օթօքարը ժամը ճիշդ 2ին պիտի մեկնի Փուան տը Շաւիլէն եւ պիտի կենայ Շաւիլի հանրակառքի բոլոր կայարանները եթէ սպասողներ գտնուին: Կը խնդրուի ծնողներէ որ իրենց զաւակները չզրկեն այս բացառիկ պատեհութենէն:

ՊՈՄՈՆԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 1, երեքշաբթի առաւօտ պատարագ ժամը 10ին:

(Շար.)

ՖՐ. Կ. ԽԱՉ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Մանուկներու Օրուան առթիւ, Տիկիններ Սամուէլեանէ 2000, Թօփալեանէ 1000, Օրմանճեանէ 1000, Քէօսէեանէ 500 ֆրանք:

Տիկին Ա. Ազնաւուրեան 8 քիլօ պոնպոն կը նուիրէ նոյն օրուան համար:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ Պանեէօ-Քաշանի Ֆր. Կ. Խաչի պարահանդէսը փետրուար 10ին:

ՕՐԻՈՐԴ ԼԻԶՊԵԹ ԽԱՆՃԵԱՆ

JACQUES CHASTAIN

Նշանուած

Փարիզ, 25 դեկտեմբեր 1956

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

●

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ժողովը այս հինգշաբթի ժամը ճիշդ 21ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Օրակարգ՝ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս երեքշաբթի ժամը 10ին հանդիսաւոր պատարագ Ամանորի առթիւ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը:

ՏՕՆԱԿԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

1 Յունուար երեքշաբթի, Նոր Տարի, առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան, ժամը 9ին, Ս. Պատարագ ժամը 10,30ին:

5 յունուար, շաբաթ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին. երեկոյ, Ճրագալոյց սկիզբ ժամերգ. ժամը 3,30ին, Ս. Պատարագ ժամը 4,30ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արզումեան» խումբի եւ Նոր Սերունդի ընկեր-ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Ցարութիւն եւ Մովսէս Տէմիրճեաններու իրենց մօր եւ հարսին Հայրինէ Տէմիրճեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 4000 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան:

***

Ֆր. Կ. Խաչի ընկերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի Հայրինէ Տէմիրճեանի, ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Անահիտ եւ Նուրհանի Տէմիրճեաններուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

Փոխան ծաղկեպսակի 5000 Ֆր. կը նուիրեն մատուռ-դպրոցի շինութեան: